

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,,

*Βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ : ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20^Α
1938

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον ὑπερήφανον παραδίδει εἰς τοὺς Θρακᾶς καὶ ὄλους τοὺς Ἕλληνας τὸν Δέκατον τόμον τῶν «Θρακικῶν».

Τὴν ἐμφάνισιν τῶν «Θρακικῶν» καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν δέκα τόμων ἐσχολίασαν εὐνοϊκώτατα ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος καὶ ὁ ἡμερησίος τύπος. Ἐβράβευσεν ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ ἐν Παρισίοις Σύλλογος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον χαίρει ὅτι τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του, τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἠκολούθησαν τὸ «Ἀρχεῖον τοῦ Πόντου», τὰ «Θεσσαλικά Χρονικά», ἡ «Ἐπετηρὶς τῆς Ἐταιρείας τῶν Εὐβοϊκῶν Σπουδῶν» καὶ ἄλλα.

Κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν εὐγνωμόνως ἀναμνησκαται τῶν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀειμνήστων καθηγητῶν Χρήστου Τσουντα καὶ Ἀριστοτέλους Κουρτίδου καὶ τῶν ἀειμνήστων συνεργατῶν, τῶν καθηγητῶν Ἀδ. Ἀδαμαντίου, Β. Α. Μυστακίδου, τῶν διδασκάλων Μεν. Φιλήντα, Κ. Παπαϊωαννίδου καὶ Εὐαγγέλου Σαβραμῆ καὶ τοῦ Ἀν. Κ. Π. Σταμούλη. Εὐχαριστεῖ τοὺς συνδραμόντας παντοίως τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν ὡς καὶ τοὺς ἀξιοτίμους συνεργάτας του, ὑπόσχηται δὲ ὅτι πᾶσαν θέλει καταβάλλη προσπάθειαν διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ βελτιουμένου, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀπὸ τὴν κτηθεῖσαν πείραν. Παρακαλεῖ πάλιν τοὺς δυναμένους νὰ συνδράμωσιν αὐτά, εἴτε διὰ τῆς συνεργασίας των εἴτε δι' ὑλικῆς ἐπικουρίας, διότι τὸ ἔργον εἶναι βαρὺ.

Ἐν εἴδει ἀπολογισμοῦ τῆς συντελεσθείσης ἐργασίας εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τόμου δημοσιεύεται πίναξ τῶν περιεχομένων τῶν δέκα τόμων τοῦ Περιοδικοῦ καὶ τοῦ ἐπὶ τῇ Ἐκατονταετηρίδι τῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας παραρτήματος.

Ο ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ Ο ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΤΗΣ

Εἰς τὸ Μαρτυρολόγιον τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν νεομαρτύρων δύο μάρτυρες ὁμώνυμοι, Μιχαὴλ ὁ ἐκ Γρανίτσας τῶν Ἀγράφων, καὶ Μιχαὴλ ὁ Μαυροειδῆς ὁ Ἀδριανουπολίτης ἐκ συγχύσεως, ἐκ τῆς ὁμωνυμίας προελθούσης, ἐξελήφθησαν ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἀναγράφεται εἰς μόνος μάρτυς, κοινὸν ἔχων τὸ ὄνομα μετὰ τοῦ ἐτέρου, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν αὐτοῦ σφετερισθεῖς, ὁ Μιχαὴλ Μαυροειδῆς.

Καὶ τοῦ μὲν ἐξ Ἀγράφων Μιχαὴλ τὸ ἐπίθετον ἀποσιωπᾶ ὁ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ περιγράφας μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Θεωνᾶς, τοῦ δὲ Ἀδριανουπολίτου Μιχαὴλ περιέσωσαν δύο σύγχρονοι αὐτοῦ ὑπομνηματισταὶ καὶ ὑμνογράφοι, ὁ Μέγας ρήτωρ Μανουὴλ καὶ Ἰωάννης ὁ Μόσχος Μαυροειδῆν τοῦτον καλοῦντες καὶ ἐξ Ἀδριανουπόλεως καταγόμενον.

Καὶ οἱ δύο νεομάρτυρες ἔτυχον διασῆμων ὑμνητῶν καὶ συγχρόνων τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτῶν τέλους μαρτύρων· ἐπομένως ἡ πλάνη καὶ ἡ σύγχυσις τοῦ μαρτυρολογίου ἐξελέγχεται εὐχερῶς. Οἱ τὰ κατὰ τὸ μαρτύριον τῶν δύο ὁμωνύμων νεομαρτύρων Μιχαὴλ γράψαντες παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς ἓν πάση σαφηνεῖα τὰ κατὰ τὸ μαρτυρικὸν τέλος τῶν ἁγίων καὶ οὐδεμία χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι οἱ δύο μάρτυρες εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ τόπους ὑπέστησαν τὸ μαρτύριον, ὅτι πολὺ διάφορος ἡ κοινωνικὴ ἀμφοτέρων θέσις, ὅτι ἄλλα τὰ αἴτια τὰ προκαλέσαντα τὴν εἰς θάνατον καταδίκην, καὶ ἄλλος ὁ τρόπος τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν καὶ διάφορος ἡ τούτων πατρίς.

Κατὰ τὸ Νέον Μαρτυρολόγιον (σ. 46, 47), καὶ τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τούτου εἰδικῆς συγγραφῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου «Οἱ Νεομάρτυρες» (σ. 19) ὁ ἐκ Γρανίτσας νεομάρτυς Μιχαὴλ ὑπέστη τὸ μαρτύριον τῷ 1544 ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τὸ ἔτος τοῦ θανάτου ἔχομεν ἀσφαλές καὶ ἐκ τοῦ βιογραφικοῦ αὐτοῦ ὑπομνήματος (7052 ἀπὸ κτίσεως κόσμου) καὶ ἐκ τῆς χειρογράφου αὐτοῦ Ἀκολουθίας τῆς σωζομένης ἐν τῇ καλύβῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τοῦ ἁγίου

Ἄκακίου τοῦ νέου ἐν Καυσοκαλυβίοις ἐν ᾗ σημειοῦται «ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος μεγαλομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Μιχαὴλ ἐν ἔτει ζνβ' σωτήριον ἔτος αφμδ'» (1544). Τοῦτο ἄλλως ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι συγγραφεὺς τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς Ἀκολουθίας αὐτοῦ¹⁾ τυγχάνει ὁ αὐτόπτης μάρτυς τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους τοῦ Μιχαὴλ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Θεωνᾶς, ἀπὸ τοῦ 1439 ὡς Θεσσαλονίκης καὶ ἀποθανῶν τῷ 1546. Ἐν σελίδι 23—35 τῆς ἐκδοθείσης ἀκολουθίας τοῦ Μιχαὴλ ἐπιφέρεται ἡ ἀφήγησις τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ οὕτως: «Μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Μιχαὴλ τοῦ νεωστὶ μαρτυρήσαντος ἐν Θεσσαλονίκῃ συγγραφέν παρὰ τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Θεσσαλονίκης κυρίου Θεωνᾶ»· καὶ ἄρχεται οὕτως ἐκ κοινῆ μεταφράσει· «οὗτος ὁ νεφανῆς καὶ μέγας τοῦ Χριστοῦ ἐννομώτατος μάρτυς Μιχαὴλ ἦτον ἀπὸ μίαν χωροποῦλαν Γρανίτσαν ὀνομαζομένην ἢ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὰ σύνορα τῆς δευτέρας Θετταλίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄγραφων». Ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ λέγεται ὅτι ἦν ἀρτοπώλης ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ὅτι ἐδοκίμασε νὰ ἐλκύσῃ τουρκόπαιδα εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλὰ καταγγελλοῦνται εἰς τὰς ἀρχὰς συνελήφθη, ἐδικάσθη, ἐβιάσθη νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ, ὡμολόγησε παρρησίᾳ τὸν ἀληθῆ Θεόν, ἐχλεύασε τὸν Μωάμεθ καὶ τὴν πίστιν τῶν δικαστῶν αὐτοῦ καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνα-

1) Ὁ Ἄθηνων Χρυσόστομος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «οἱ Νεομάρτυρες» (σ. 19) γράφει ὅτι συγγραφεὺς τῆς διηγήσεως τοῦ μαρτυρίου τοῦ Μιχαὴλ εἶναι ὁ σύγχρονος αὐτοῦ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Θεοφάνης (ἢ Μητροφάνης)· ἀλλὰ Θεοφάνην μητροπολίτην Θ)ικῆς δὲν γινώσκωμεν. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Κανὼν τῆς ἐν Καυσοκαλυβίοις Ἀκολουθίας φέρει ἀκροστιχίδα «Λαμπροῖς μέλεσι λαμπρὸν ἐξάδω μάρτυν Θεοφάνης» (εἰς τὰ Θεοτοκία) καὶ σημειοῦται ὑπὸ τοῦ γραφέως τῆς Ἀκολουθίας Ἰωνᾶ Καυσοκαλυβίτου «οὗτος εἶνε Θεοφάνης ὁ Θεσσαλονίκης», ἀλλ' ἢ τὰ Θεοτοκία ἐλήφθησαν ἐκ Κανόνος Θεοφάνους τοῦ Γραπτοῦ, ἢ ἄλλος τις νεώτερος Θεοφάνης ἐποίησε τὸν Κανόνα ἢ τὰ Θεοτοκία τὰ φέροντα ἀκροστιχίδα «Θεωνᾶς» ὑπέστησαν μεταβολὴν ὑπὸ τινος Ἀγιορείτου. διότι εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Μιχαὴλ συνέγραψε Θεωνᾶς ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξεδόθη τῷ 1908 ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου νεομάρτυρος Μιχαὴλ (ἐκ Γρανίτσης τῆς Εὐρυτανίας) συγγραφείσα παρὰ τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Θεσσαλονίκης Θεωνᾶ καὶ ἐπιδιορθωθείσα ὑπὸ Δ. Παπαντωνίου. Τυποῦται καὶ ἐκδίδεται δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Στεφάνου Α. Γρανίτσα δημοσιογράφου (εἰς φόρον εὐλαβείας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ νεομάρτυρος καὶ εἰς μνημόσυνον τῆς Παρασκευῆς Ἀνδρέου Γρανίτσα μητρὸς τοῦ ἐκδίδοντος τὴν Ἀκολουθίαν ταύτην καὶ τοῦ Γεωργίου Ι. Γρανίτσα διδάκτορος τῆς ἰατρικῆς ἀποθανόντος ἐν Καρβασσαρᾷ τὴν 3 Μαΐου 1907). Ἀθῆναι τύποις «Αὐγῆς» Ἀθανασίου Α. Παπασπύρου, ὁδὸς Λέκα (Στοᾶ Σιμοπούλου) 1908.

τον τὴν 21 Μαρτίου τοῦ 1544 καὶ ἐκάη ζῶν ἐν αὐτῇ τῇ Θεσσαλονίκῃ. Τοιαῦτα ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τὸ μαρτύριον τοῦ ἐκ Γρανίτσης μάρτυρος Μιχαὴλ ὡς ἀφηγεῖται ὁ τὰ κατ' αὐτὸν ἀφηγησάμενος αὐτόπτης μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Θεωνᾶς.

Ἐνα περίπου αἰῶνα ἀρχαιότερος τοῦ ἀνωτέρω Μιχαὴλ εἶναι ὁ Ἀδριανουπολίτης νεομάρτυς Μιχαὴλ ὁ ἐπικαλούμενος Μαυροειδῆς, ὁ πρῶτος ἴσως νεομάρτυς μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἄλλην κοινωνικὴν θέσιν κατέχων ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ πρόκριτος καὶ περιφανῆς γνωστός ὄχι μόνον εἰς τοὺς περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἀλλοφύλους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μεγιστάνας τῆς πρωτεύουσας, ὡς ἀφηγοῦνται τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ δύο διάσημοι λόγιοι τῆς ἐποχῆς του, Ἰωάννης ὁ Μόσχος καὶ Μανουὴλ ὁ μέγας ρήτωρ.

Ὁ Μόσχος ἐγεννήθη ἐν Λακεδαίμονι κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ 15 αἰῶνος ἔνθα καὶ τὰ πρῶτα ἐδιδάχθη γράμματα· ποῦ κατόπιν ἐξεπαιδεύθη ὥστε μετὰ τήσιν φήμῃς νὰ διδάσκη τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἰταλίᾳ καὶ νὰ ἀναδείξῃ τόσον σπουδαίους μαθητὰς ἀγνοοῦμεν. Παρὰ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ καὶ δὴ παρὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μαθητῶν ἐγκωμιάζεται ὡς εὐφραδέστατος διδάσκαλος ¹⁾ καὶ διαπρεπῆς εἰς ἐπιστήμην καὶ ἀρετὴν, ὡς λέγει ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Μᾶρκος ὁ Ἀντίοχος. Εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ ἐδίδασκεν ἐν Κερκύρᾳ ἔχων μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τὸν γνωστὸν λόγιον Κερκυραῖον Ἰουστίνον τὸν Δεκαδύο. Ἐκ τῆς Κερκύρας ἐκλήθη ὑπὸ τῶν προκρίτων Θεσσαλονίκης νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐκεῖ Σχολῆς, καὶ ὅτε ἠτοιμάζετο νὰ ἀπέλθῃ ἀσθενήσας μικρὸν ἀπέθανεν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν τῷ 1494.

Ἄρα ὁ Μόσχος ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1494 ἐκμετρήσας τὸ ζῆν καὶ τὸ μαρτύριον περιγράφας τοῦ Μαυροειδῆ Μιχαὴλ τοῦ ὁποίου ἦτο σύγχρονος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι καὶ ἐγκωμιστής τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1544 μαρτυρήσαντος Μιχαὴλ τοῦ ἐκ Γρανίτσης τοῦ κακῶς ὀνομαζομένου Μαυροειδῆ. Ἐν Κερκύρᾳ διαμένων συνέταξεν ὁ Μόσχος τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ νεομάρτυρος Μαυροειδῆ τὴν περιωθεῖσαν εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 1295 φ. 314—319 κώδ. τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων ²⁾. Περὶ τῆς Ἀκολουθίας ταύτης ἐν τῷ μνησθέντι κώδικι κεῖται τὸ ἐξῆς σημεῖωμα: «Αὕτη ἡ Ἀκολουθία ἐποιήθη παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κύρ Ἰωάννου τοῦ Μόσχου οἰκοῦντος ἐν τῇ νήσῳ

1) Σ ἄ 9 α, Νεοελλην. Φιλολογία σ. 95.

2) Ἰδ. καὶ S. Petrides, Le neomartyr Michel Mavroeidis et son office, «Echos d'Orient» τ. 14 σ. 333.

Κερκύρας, ἥτις πρότερον Φεακίς ἔκαλεῖτο, τανῦν δὲ παρά τοῖς νεωτέροις Κορυφαί». Ὅτι δὲ ὁ Μόσχος ἐχρημάτισε, ὡς εἶπον διδάσκαλος τοῦ Δεκαδύο μαρτυρεῖται ἐκ δύο Τροπαρίων τῆς ἐν λόγῳ Ἀκολουθίας, τοῦ Ἀπολυτικίου καὶ ἑνὸς Καθίσματος συντεθέντων ὑπὸ τοῦ Δεκαδύο καὶ ἐπιγραφομένων «Ποίημα Ἰουστίνου Δεκαδύο μαθητοῦ τοῦ Ἰωάννου Μόσχου». Γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ Ἰουστίνος Δεκαδύο διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ προσεκλήθη εἰς Βενετίαν ὑπὸ τοῦ Ἄλδου ἵνα ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ψαλτηρίου, τὸ ὅποιον καὶ ἐξεδόθη τῷ 1495 μετὰ προλεγομένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐπιγράμματος ἐν τέλει εἰς τὸν προφήτην Δαυὶδ ¹⁾).

Ὁ Ἰωάννης Μόσχος τὰ κατὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Μχυροειδῆ ἀφηγούμενος λέγει ὅτι κατήγετο ἐξ Ἀδριανουπόλεως ὅτι ἦν τοῖς πᾶσι γνωστὸς διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ ὅτι φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν τούρκων ἐσυκοφαντήθη ὅτι ἀπήγγειλε τὴν μουσουλμανικὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως «οὐδεὶς Θεὸς εἰμὴ εἶς ὁ Θεὸς καὶ ὁ προφήτης αὐτοῦ ὁ Μωάμεθ». Ἡ ψευδὴς αὕτη διαβολὴ ἤρκεσε νὰ σύρῃ αὐτὸν εἰς τὰ δικαστήρια καὶ νὰ ὑποστῇ ὅσα ἀφηγεῖται ὁ Μόσχος εἰς τὸ μετὰ τὴν Γ' ᾠδὴν τοῦ Κανόνος ἐπιφερόμενον τότε ὑπόμνημα αὐτοῦ.

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

Κῶδ. 1295 Παρισίων

φ. 316α

«Οὗτος ὁ ἀξιάγαστος πατρίδα ἔσχεν αὐτὴν τὴν πόλιν τοῦ Ἀδριανουῦ τῶν εὖ γεγονότων τυγχάνων καὶ τῇ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐλευθεριότητι καὶ περὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιμελεῖα βίον ἐπαινετὸν μειῶν, περιουσία τε χρημάτων καὶ πάση εὐκλείᾳ τῇ τοῦ παρόντος βίου οὐδενὸς ἥτιτων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει, γνώριμός τε καὶ διάδηλος σχεδὸν τῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ βαρβάροις, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ δοκιμωτέρων, ἔτι δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐν τοῖς βασιλείοις ἀναστρεφομένοις καὶ τῆς μείζονος ἀξιουμένοις παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τιμῆς.

Ἐπεὶ δὲ τοῦ γένους τῶν βαρβάρων τούτων μανιωδῶς δια-

1) Βιβλιογραφικὰ περὶ τοῦ Δεκαδύο ἔγραψεν ὁ E. Legrand εἰς τὰ Προλεγόμενα τῆς Bibliothéque Hellenique (XV et VI Siecle σ. CII—CVII).

κειμένου ἡμῖν, ταῖς ὑφηγέσει καὶ διδασκαλίαις τοῦ μισαρωτάτου καὶ πονηροῦ καθηγεμόνος αὐτῶν, μία τις φατρία τούτων πονηροτάτη καὶ θερμοτέρα πρὸς τὴν ἀσέβειαν, συνήθης καὶ γνώριμος οὕσα τῷ μάρτυρι, δόλους ἔγνω συρράψαι κατὰ τοῦ ἀνδρός, τῷ πονηρῷ πρὸς ταῦτα δαίμονι κινουμένη τὰ βουλευματα ὡς ἔοικεν. ὑφάναντες οὖν τὸν δόλον καὶ κολῶς ἔχειν ὑπολαβόντες προσίασι τῷ δικαστῇ λέγοντες, ὡς εἶποι οὗτος πολλάκις ὃ λέγουσιν αὐτοῖ τὸν ἑαυτῶν ὁμολογοῦντες Θεὸν βαρβάρῳ φωνῇ καὶ μάρτυρας δὲ ἦγον μεθ' ἑαυτῶν ψευδῆ μαρτυρήσοντας· ὁ δὲ τὸν ἄνδρα μεταπεμψάμενος ἐδεικνυσεν ὅσα κατ' ἐκείνου φασὶ καὶ ὅτι ὅ,τι ἔχει πρὸς ταῦτα ἀπολογήσασθαι ἔλεγον. Ὡς δὲ τοῦ ἀνδρός μηδὲν ἀληθὲς λέγειν αὐτοὺς ἰσχυριζομένου, ἀλλὰ ψεῦδος εἶναι τὸ ὄλον καὶ ἀναιδοῦς συκοφαντίας ὑπόθεσιν καὶ πόρρω παντελῶς τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ—σκοπὸν γὰρ εἶχε διόλου μακρὰν εἶναι τῶν τοιούτων πλοκῶν—ὁ δικαστὴς ψευδεῖς εἶναι τοὺς λόγους ἐκείνων ὑπολαβὼν καὶ συκοφαντίαν μελετημένην προδήλως ἔγνω διαφεῖναι τὸν ἄνδρα εἰδὼς ἐκεῖνον καὶ πάνυ ἐχέφρονα καὶ πεφυλαγμένον τὸν ἑαυτοῦ βίον διάγοντα. Θορυβούντων δὲ ἐκείνων καὶ ἐπαπειλούντων, ὡς εἶπερ ἀπολύσει ἐκεῖνον ἀποφανοῦσιν αὐτὸν ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ πανταχοῦ τοῦ σφετέρου νόμου ὀλιγορῶντα, εἰρκτῆ παραπέμπει τὸν ἄνδρα ἀναμένειν κελεύσας ἕως ἂν πάντα γένοιτο δῆλα τὰ κατ' αὐτὸν ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ ὅτι ὅτι ἂν προστάξῃ ὁ ἡγεμῶν.

Παραλαβόντες οὖν οἱ μύσται τοῦ πονηροῦ καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους μεθ' ἑαυτῶν τῆς αὐτῆς ὄντας μετόχους παραπληξίας καὶ δυσμενείας ἐν τοῖς βασιλείοις παρεγένοντο τοῦ κρατοῦντος καὶ τοῖς ἐκεῖσε πολλὰ κοινολογησάμενοι, ὁμόφροσιν οὖσιν αὐτοῖς, καὶ τὴν σκευωρίαν ἀπαρτήσαντες πείθουσι τὸν ἡγεμόνα, κουφότατον ὄντα, ψῆφον ἐξενεγκεῖν· ἡ δὲ ἦν, «εἰ μὴ τῇ ἐκείνων προστεθείῃ θρησκείᾳ, τὴν ἰδίαν ἐξομοσάμενον, κατακαέντα ἀποθανεῖν».

Ὑποστρέψαντες τοίνυν ἐκεῖθεν καὶ τὸ πρόσταγμα τῷ δικαστῇ ἐπιδείξαντες ποικίλοις ἐχρῶντο λόγοις πρὸς τὸν γενναῖον, πείσθητι, λέγοντες, συνετώτατε, τῷ τοῦ κρατοῦντος προστάγματι καὶ ἡμῖν παραιτοῦσι σε τὰ λυσιτελῆ καὶ ὁμολόγησον ἅπερ ἡμεῖς· ἔσται σοι γὰρ εὖ καὶ πᾶσι τοῖς σοῖς· ἐπεὶ δωρεῶν ἀπολαύσεις μεγίστων καὶ τιμῆς ὑψηλῆς καὶ ἐνδόξου καὶ λαμπρῆς ἔστι καὶ πᾶσι τοῖς σοῖς ὠφέλεια ἔσται καὶ ἀγάπη καὶ οἰκείωσις

ἀφ' ἡμῶν· εἰ δὲ μὴ πεισθῆναι θελήσεις, ἡμεῖς ἀποκτενοῦμέν σε πάντως ὡς ὁ νόμος τε καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ κρατοῦντος παρακελεύεται.

Πρὸς ταῦτα ὁ γενναῖος ἐκεῖνος καὶ ἀδαμάντινος ἀπολογούμενος ἔφη· «ἐπεὶ τοσοῦτον ἴσχυσε κατ' ἐμοῦ τὸ ψεῦδος καὶ ραδιουργία ὑμῶν καλῶς ἤδη ἐσκεψάμην ἐν ἐμαντῶ, οὔτε γὰρ εὐήθης τις καὶ ἀσύνητος, ὡς ἴσθε, ἐγώ, οὔτε μεταμελήσομαι ἢ μεταβουλεύσομαι οὐδέποτε περὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ μου πίστιν, νῦν μὲν ἄλλα, αὔριον δὲ ἄλλα φρονῶν — τοῦτο γὰρ οὐδὲ παίδων ἔργον φρονίμων — «ἀλλ' ὑπομενῶ προθύμως τὸν θάνατον οὐδένα λόγον ποιούμενος ὧν φατε δωρεῶν καὶ δόξης καὶ τῶν λοιπῶν· ἐκεῖνο δὲ θαυμάζω, εἰ τὸν μὲν διὰ ξίφους θάνατον οἴσθῃ με ὑποστῆναι πάνυ προθύμως, τὸν δὲ διὰ πυρὸς δυσχερανεῖν· εἰ δὲ καὶ πλείω τὴν αἴσθησιν ἐκεῖνος τῶν ἀλγηδόνων παρέρχεται, ἀλλ' ἐπίσης κάκεινος ὑπάρχει θάνατος, ὥστε ὁποτέρω με βούλεσθε παραπέμψατε, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τι πλέον εἰπόντες· ἄλλο γὰρ τι παρ' ἐμοῦ οὐκ ἀκούσεσθε».

Ταῦτα εἰπόντος τοῦ μάρτυρος, αἰσχυρθέντες ὅτι μὴ ἴσχυσαν ἐκεῖνον μεταβάλλειν, ἀπειρηκότως λοιπὸν τὸν δῆμιον ἐπιστήσαντες τὴν τιμίαν ἐκεῖνου κεφαλὴν ἐκέλευον ἀποτεμεῖν· ὁ δὲ «Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ εἰπὼν δέξαι τὸ πνεῦμά μου» ἀπειμήθη τὴν σεβασιμίαν κεφαλὴν. Καὶ μετὰ ταῦτα ὕλην συναγαγόντες — ὦ τῆς ἀπονοίας! — τὸ τίμιον ἐκεῖνο σῶμα κατέκαυσαν τὴν αἰσχύνην αὐτῶν συγκαλύπτειν βουλόμενοι· ἠττηθέντες γὰρ, ἐπεὶ οὐ καταπεῖσαι ἄνδρα ἴσχυσαν μεγαλοπρεπῆ καὶ τελείου φρονήματος καὶ τὸν Χριστὸν ἀντὶ πάντων προελόμενον, ὡς δῆθεν τὸ πλῆθος τῶν ὁμογλώσσων βαρβάρων ἐπιστηρίζοντες, ταῦ ἐποίησαν· τί γὰρ ματαιότερον, ἢ ἀπονοίας καὶ θηριώδους τρόπου καὶ γνώμης σημεῖον, ἢ σῶμα νεκρὸν τῷ ξίφει γενόμενον κατακαῦσαι;

Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν νοσεῖτῶσαν διὰ βίου παντός, ἡμεῖς δὲ τοιαῦτα ἰδόντες ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς πανυστάτοις χρόνοις δοξάζομεν τὴν παναγίαν καὶ ζωαρχικὴν Τριάδα, τὸν ἕνα Θεόν, τὸν δόντα ἡμῖν τοιαῦτα ἰδεῖν εἰς δόξαν μὲν ἐκεῖνου καὶ εὐχαριστίαν, στηριγμὸν δὲ καὶ ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην τῶν πιστῶν·»

Πότε ἀκριβῶς ἔλαβε χώραν τὸ μαρτύριον τοῦ Μαυροειδῆ δὲν λέγεται οὐδὲ πότε ἔγραψε τὴν Ἀκολουθίαν αὐτοῦ εἶναι γνωστόν. Ἐν μόνον εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ μαρτύριον τοῦ Μαυροειδῆ ἐπέζησεν ὁ Μόσχος ἀξιοθεῖς νὰ ἴδῃ τοιαῦτα θαυμαστά «εἰς τοὺς πανυστάτους

χρόνους» καὶ νὰ μεταδώσῃ διὰ τῆς γραφῆς εἰς τοὺς ἐπιγενεστέρους.

Δεύτερος ἐγκωμιστὴς καὶ ἀσματογράφος τοῦ Μαυροειδῆ εἶναι καὶ ὁ σύγχρονος τοῦ Μόσχου Μανουὴλ ὁ μέγας ρήτωρ καὶ Λογοθέτης ὁ Κορίνθιος. Ἐγεννήθη ἐν Κορίνθῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ἰε' αἰῶνος, ἐσπούδασεν ἐν Κων)πόλει παρὰ Ματθαίῳ τῷ Καμαριώτῃ διευθύνοντι τὴν Πατριαρχικὴν Σχολήν, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ἐν τῇ σχολαρχίᾳ ἀποθανόντα. Κατὰ τὸν ἀπὸ Σιναίου Κωνσταντῖον ὁ Μανουὴλ προέστη τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν, διὰ δὲ τὰς πολλὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας ἐτιμήθη διὰ δύο ὀφφικίων, τοῦ μεγάλου ρήτορος καὶ τοῦ Λογοθέτου. Εὐσεβέστατος καὶ σοφώτατος διδάσκαλος ἔγραψε πολλὰ κατὰ Λατίνων καὶ ἐξύμνησεν δι' Ἀκολουθίων καὶ ὕμνων πολλοὺς ἁγίους καὶ δὴ τοὺς ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ ὑποστάντας μαρτυρικὸν θάνατον, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ μαρτυρήσαντα Μιχαὴλ τὸν Μαυροειδῆ. Τὸ ὑμνολογικὸν τοῦτο ἔργον τοῦ Μανουὴλ μετὰ ἐγκωμίου εἰς τὸν Μαυροειδῆ περιεσώθη εἰς τὸν κώδικα 512 τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα Μιχαὴλ τὸν ἐπικληθέντα Μαυροειδῆ, ποιηθεῖσα ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ μεγάλου ρήτορος». Ὁ Κανὼν τῆς ἐν λόγῳ ἀκολουθίας φέρει ἀκροστιχίδα:

«Σὺν τῇ Κυρίᾳ Μιχαὴλ πιστεῖ σέβῳ Μανουὴλ ὁ ρήτωρ»

Οἱ φρονοῦντες ὅτι ἡ Ἀκολουθία αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν νεομάρτυρα Μιχαὴλ τὸν ἐκ Γρανίτσης (+1544) πλανῶνται ¹⁾ διότι ὡς θὰ ἴδωμεν ὁ Μανουὴλ ὁ ρήτωρ δὲν ἐπέζησε τὸ μαρτύριον τοῦ ἐκ Γρανίτσης Μιχαὴλ ἀποθανὼν πολὺ πρὸ αὐτοῦ. Μέχρι τοῦδε ἐνομιζέτο ὅτι ὁ ρήτωρ Μανουὴλ ἀπέθανε τῷ 1551, ὡς ἐσφολμένως ὥρισεν ὁ ἀπὸ Σιναίου Κωνσταντῖος ἀλλὰ σημείωμα πολύτιμον τοῦ Βατοπεδινοῦ κωδ. 255 φ. 453β διαψεύδει τὸ τοιοῦτον διότι ὁ Μανουὴλ κατὰ τὸ ἔτος 1531 ἦτο ἤδη τεθνηκώς. Τὸ ἐν λόγῳ σημείωμα λέγει:

«Ἐξόδῳ τοῦ σοφοῦ Σχολαρίου τὸ παρὸν ἐγράφη βιβλίον (Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου Θεολογία), χειρὶ δὲ ἐμῇ Γρηγορίου μοναχοῦ ἐν ἔτει ζζμ (1432).

Τὸ παρὸν βιβλίον ἠγόρασα ἐγὼ ὁ ρήτωρ καὶ Λογοθέτης Μανουὴλ ἀντὶ ε' φλωρίων καὶ ἡ' ἄσπρων.

Μετὰ τὸν τούτου θάνατον εὐρὼν αὐτὸ ἠγόρασα εἰς ἄσπρα τ' (300) καὶ τι ἐν ἔτει ζλθ' (1531) ἰνδ. δ' Ἀντώνιος ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος μαθητὴς τοῦ αὐτοῦ μεγάλου ρήτορος κὺρ Μανουὴλ.»

1) Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, οἱ Νεομάρτυρες σ. 20 σημ. 1.

Ἡ πληροφορία τοῦ ἀνωτέρω σημειώματος ἢ παρεχομένη ὑπὸ μαθητοῦ τοῦ Μανουὴλ ὅτι οὗτος κατὰ τὸ 1531 δὲν εὑρίσκετο ἐν τῇ ζωῇ εἶναι πολυτιμωτάτη διότι ἀναιρεῖ τὴν ἐπικρατήσασαν χρονολογίαν τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου ρήτορος Μανουὴλ καὶ συνεπῶς νεκρὸς ἀπὸ τοῦ 1531 δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξυμνήσῃ μάρτυρα, τοῦ ὁποίου τὸ μαρτύριον σαφῶς ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Θεωνᾶ κατὰ τὸ 1544. Ἡ Ἀκολουθία ὅθεν τοῦ Μανουὴλ ἀφορᾷ τὸν Ἀνδριανουπολίτην Μαυροειδῆ Μιχαὴλ τοῦ ὁποίου ἐπέζησε τὸ μαρτύριον καὶ κατὰ προτροπὴν ἴσως τοῦ πατριάρχου Μαξίμου τοῦ Γ' (1478—1481) συνέταξε καὶ ταύτην, ὡς τῇ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου ὑποδείξει συνέταξε καὶ τὴν σωζομένην ἐν τῷ Ἰβηρικῷ κώδ. 512 Ἀκολουθίαν τοῦ νεομάρτυρος Κοσμά.

Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον ὅτι δύο εἰσὶν οἱ συνώνυμοι μάρτυρες, Μιχαὴλ ὁ Ἀδριανουπολίτης ὁ Μαυροειδῆς, ὁ περὶ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ 15 αἰῶνος ἐν Ἀδριανουπόλει διὰ ξίφους τελειωθείς καὶ εἶτα διὰ τῆς πυρᾶς ἀποτεφρωθείς, καὶ ὁ ἐκ Γρανίτσης ἀρτοπώλης Μιχαὴλ περὶ τὰ τέλη τοῦ 15 αἰῶνος ζῶν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐν Θεσσαλονίκῃ εὐρών τὸν θάνατον.

Τὰ κατὰ τὸν νεομάρτυρα Ἀδριανουπολίτην Μαυροειδῆ ἐκτίθενται ἐν τῷ ἀνωτέρω ὑπομνήματι τοῦ Μόσχου ἐν συντομίᾳ, πλατύτερον δὲ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθείσῃ Ἀκολουθίᾳ, τὴν ὁποίαν διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς, καὶ ὡς μνημεῖον φιλολογικὸν καὶ πηγὴν ἀθεντικῆν τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων τοῦ εἰς ἀφάνειαν περιπεσόντος μάρτυρος Μαυροειδῆ παραθέτω ἐνταῦθα ὡς περιεσώθη εἰς τὸν μνησθέντα Παρισινὸν κώδικα.

Α Κ Ο Λ Ο Υ Θ Ι Α

**Εἰς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει
νέον μάρτυρα τὸν καλούμενον Μαυροειδῆν**

Ποίημα Ἰωάννου Μόσχου

Κῶδ. 1295 φ. 314

Ἐθν. Βιβλ. Παρισίων

Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν Στιχηρὰ

**Ἦχος α' Πανεύφημοι μάρτυρες
Τὸ σῶμα τὸ γήϊνον πυρὶ**

τεφρωθῆναι δέδωκας
ἐθελουσίως, πανεύφημε,
5 ὄθεν ἐτέφρωσας
καὶ ἀσθενεστάτην
παντελῶς ἀπέδειξας
τοῦ πλάνου καὶ δολίου τὴν δύναμιν
διὸ ἰκέτευε
δωρηθῆναι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν
10 τὴν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος
* * *

Βαρβάρων τὸ φρόνημα τῇ σῇ
καρτερίᾳ, ἔνδοξε,
καταβαλὼν ὥσπερ ἄριστος
καὶ γενναίотατος
15 ἀθλητῆς καὶ τούτους
ξένως νῦν καὶ ἰσχυνας
τῷ πόθῳ τοῦ Χριστοῦ πυρπολούμενος
ὄν καθικέτευε
δωρηθῆναι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν
20 τὴν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος
* * *

Ἐξέλαμψας ὄντως ἐν τοῖς νῦν
χρονοῖς, ἀξιόγαστε,
μαρτυρικοῖς ὠραΐσμασιν
ἀγλαϊζόμενος
25 τῷ γὰρ θείῳ σθένει
σαφῶς δυναμούμενος
τὸ θράσος τῶν τυράννων οὐκ ἔπηξας
ἀλλ' ὠμολόγησας
τὸν Χριστὸν Θεὸν καὶ Κύριον
30 καὶ δεσπότην μόνον πάσης κτίσεως
* * *

Δόξα — Ἦχος πλ. δ'

Τῶν ἁγίων μαρτύρων
τὸ σταθερὸν φρόνημα ἀναλαβῶν
καὶ τοῖς τοῦ πνεύματος ὄπλοις

- σεαυτὸν περιφραξάμενος
 35 ἐν τῷ σταδίῳ ἀγωνιζόμενος
 οὐκ ἐπτοήθης τὰς ἀπειλουμένας σοι βασάνους
 ἀλλὰ παρρησίᾳ ἐβόας
 οὐδέν με τοῦ ἔρωτος τοῦ Χριστοῦ μου χωρίσει·
 διὰ τοῦ μακαρίου τέλους τυχῶν
 40 σὺν ἐκείνοις αἰωνίως ἀγόλλῃ,
 Μιχαὴλ ἀθλητὰ ἀξιοθαύμαστε.

Εἰς τὸν Στίχον

φ. 314

Στιχηρὰ

Ἦχος β' Οἶκος τοῦ Ἐφραθά

- Πάντες σε οἱ πιστοὶ
 γεραίρομεν ἀξίως
 καὶ εὐφημίαις πάσαις
 45 ὡς μάρτυρα Κυρίου
 κατακοσμοῦμεν, ἔνδοξε.
 * * *

- Χορὸς ἀγγελικὸς
 δῆμός τε τῶν μαρτύρων
 καὶ τῶν πιστῶν τὸ πλῆθος
 50 εὐφράνθη τῇ καλῇ σου
 ὁμολογίᾳ, πάντιμε.
 * * *

- Ἦσχυνας, Μιχαὴλ,
 ἀπογόνους τῆς Ἄγαρ
 ἐν τῇ θερμῇ σου πίστει
 55 βοῶν ἐν παρρησίᾳ
 Χριστὸς· Θεὸς μου Κύριος.
 * * *

- Δόξα: ὁμοιον
 Δόξα σοι, βασιλεῦ
 Χριστὲ σωτήρ, ἐβόας
 σύ μου ὑπάρχεις ὄντως
 60 ἡ πίστις καὶ ὁ ἔρωσ
 ἐχθροὶ τοῦ θράσους παύσασθε

Καὶ νῦν: ὁμοιον

Χαῖρε ἡ πρὸς Θεὸν

μεσίτις καὶ προστάτις
καὶ ἔλπις ἢ βεβαία
65 Χριστιανῶν σῶν δούλων,
Παρθενομήτορ ἄχραντε.

Ἄπολυτίκιον

Ποίημα Ἰουσιίνου Δεκαδύο

Ἦχος δ΄. Ταχὺ προκατάλαβε
Ὁ μάρτυς ὁ ἔνδοξος
ἐν τῷ σταδίῳ ἐστῶς
ἐβόα οὐ παύσομαι
70 κηρύττων ἓνα Θεὸν
Τριάδα τὴν ἄκτιστον.
Ταύτη γὰρ ἐμβίψασ
ἐν αὐτῇ καὶ θαιοῦμαι
ταύτης νῦν κραταιοῦμαι,
75 ἄσεβεῖς, τῇ ἰσχύϊ
διὸ οὐδόλως αὐτῇ
λατρεύειν ἀρνήσομαι.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΡΘΡΟΝ

φ. 319α **Κάθισμα**

*Ποιηθὲν παρὰ Ἰουσιίνου Δεκαδύο
μαθητοῦ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου*

Ἦχος γ΄. Θείας πίστεως
Ἐνα Κύριον ἀνυποστόλως
ἀνεκήρυττες μέσον ἀνόμων,
80 Μιχαὴλ μάρτυς, καὶ τούτους κατήσχυνας
μεταβαλεῖν μὴ ἰσχύσαντας, ἔνδοξε,
ἀμεταθέτου σου γνώμης τὸ εὔτονον
ἀλλ' ὡς ἀδάμης ἐνέμεινας ἄτρεπτος
ὁμολογῶν Χριστὸν Θεὸν Κύριον
85 ὄθεν καὶ τέλους μαρτυρικοῦ ἔτυχες.

φ. 314β Ὁ Κανὼν

οὗ ἢ ἀκροστιχίς

«Τὸν θαυμαστὸν Μιχαὴλ Ἰωάννης γεραίρει»

(χωρὶς τῶν τεσσάρων πρώτων Θεοτοκίων)

Ἦχος δ΄. Ἀνοιξω τὸ στόμα μου
Ῥδιή α΄.

Τὸν βίον σου ἅπαντα
καλῶς τῷ τέλει ἐκόσμησας·
γενναίως ἀντέστης γὰρ
ὑπὲρ Χριστοῦ ἐναθλῶν
90 τῷ προστάγματι
τῷ τῶν βαρβάρων, μάκαρ,
διὸ στέφος εἴληφας
νίκης ἐπάξιον

*
* *

Ἄξιός σου μέγιστος
95 πρὸς τὸν δεσπότην ὃν ἔδειξας,
ἐφάνη· σαυτὸν γὰρ σὺ
γενναίως καὶ εὐθαρσῶς
ἐθέλουσιον
θῦμα προσῆξας τούτῳ
100 καὶ σφάγιον ἄμωμον,
μάρτυς αἰόδιμε

*
* *

Νενίκηκας, πάντιμε,
ὀλοτελῶς τὸν ἀρχέκακον
τὸν δόλιον δράκοντα
105 καταπαλαίσας αὐτὸν
τὸν πολέμιον
τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους
καὶ τοῦτον κατήσχυνας
καὶ κατηδάφισας

*
* *

110 Θηρεῦσαί σε ἔσπευσεν
ὁ πονηρὸς καὶ το φρόνημα
δολίως μετέρχεται
τῶν ὀπαδῶν ἑαυτοῦ
καὶ ἀνίστησι

115 θωπείαις μεταστρέψαι
ἄλλ' ἀκαταγώνιστος
ἀθλητῆς ἔμεινας.

*
* *

Τὸ χαῖρέ σοι, δέσποινα,
ὁ Γαβριήλ προσεκόμισε
120 καὶ Λόγον συνέλαβες
τοῦ προανάρχου πατρὸς
καὶ ἐκύησας
ἀδιαφθόρως τοῦτον
Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον
125 φανέντα τέλειον.
Ἦ δ ἡ γ'. Τοὺς σοὺς ὕμνολόγους
Ἄπερριψε πάντα τὰ τοῦ βίου
ὁ μάρτυς σου χαίρων διὰ σέ
ζωὴν λιπὼν τὴν πρόσκαιρον
καὶ ἐν σταδίῳ ἔκραζε
130 στερέωσόν με, Κύριε,
ἐν τῷ παρόντι ἀγῶνί μου.

*
**

Ἐπέστης τὸν θάνατον γενναίως
τῶν γὰρ βαρβάρων τὴν ὄφρυν
καὶ θράσος καὶ τὸ φρόνημα
135 οὐδόλως ἐδειλίασας
ὑμνολογοῦμεν τρανώτατα
τὸν στεφοδότην καὶ Κύριον·

*
**

Μεγάλως ὁ δόλιος ὠπλίσθη
καὶ σοὶ προσβαλεῖν ἐπιχειρῶν
140 ὃς κατὰ σοῦ διήγειρε
τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν
ἦν θειοτέρῳ σθένει σου
κατηγωνίσω στεροτότα

*
**

Τῶν θείων χρησμῶν ἡμεῖς τὸ πέρασ,
145 Παρθένε θεόνυμφε, σαφῶς
ὀρῶντες σε κηρύττομεν
Θεοῦ μητέρα πάναγνον
τὴν παρθενίαν ἀφθαρτον
καὶ μετὰ τόκον τηρήσασαν.

φ. 315α **Κάθισμα**

Ἦχος πλ. δ'. Τὴν σοφίαν τοῦ Λόγου

- 150 Ταῖς βαφαῖς τοῦ σοῦ αἵματος, ἀθλητά,
 ἐξυφήνω χιτῶνα τὸν νοητὸν
 ὃν περιβαλλόμενος
 αἰωνίως ἐκόσμησας
 σεαυτὸν ἀθλήσας
- 155 καὶ νῦν εἰσελήλυθας
 τῆς ἀφθαρσίας, μάρτυς,
 εἰς ἄνω βασιλεία.
 Ὅθεν εὐφροσύνης
 ἀκηράτου μετέσχες
- 160 σὺν πᾶσι τοῖς μάρτυσι
 ἀγαλλόμενος, ἔνδοξε·
 σὺν αὐτοῖς οὖν ἰκέτευε
 Χριστῷ τῷ Θεῷ
 τῶν πταισμάτων
- 165 ἄφεσιν δωρήσασθαι
 τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ
 τὴν ἁγίαν μνήμην σου
 Ὡ δ ἡ δ' Τὴν ἀνεξιχνίαστον
 Ἄπαντας ἐστήριξεν ὁ ἀθλητής,
 δέσποτα, πιστοὺς τοῦ λαοῦ σου
- 170 χαρᾶς ἀπάτου
 ἐμπορεῖσθαι δεδωκὼς
 διδὺ μνοῦντες κράζομεν
 δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.
- * *
- 175 Σώματος ἠφείδησε καὶ τῆς ζωῆς
 πλούτου τε καὶ δόξης καὶ σχέσεως
 τῆς τῶν οικείων
 ὡς ποθῶν σε τὴν ζωὴν·
 διδὸ προθύμως ἔδραμεν
 εἰς τοῦ μαρτυρίου τὸ στάδιον.
- * *
- 180 Τάγματα δαιμόνων τὰ πονηρὰ
 καὶ τὸν ἀρχηγὸν τούτων γενναίως
 καὶ τοὺς βαρβάρους
 τοὺς ἐκείνων ὀπαδοὺς
 καταβαλὼν ἐκραύγαζες

185 δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

* *

Ἰλεων ἀπέργασαι, μόνη ἀγνή,
πᾶσι τοῖς ὑμνοῦσί σε, δέσποινα,
τὸν κίστην πάντων
καὶ υἱὸν σου καὶ Θεὸν

190 τοῖς ἐπτωκόσι δούλοις σου
καὶ πταισμάτων κούφισον, ἄχραντε.

Ὡ δ ἢ ε΄. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα

Τὸν δρόμον ἐξήνυσας

τοῦ μαρτυρίου ἄριστα

ὄλη προθυμία καὶ ἐφέσει

195 καθυποδὺς τοῦτον ποθῶν Χριστὸν

καὶ ἀκαταγώνιστος ὄφθεις

εἴληφας τὸν στέφανον

τὸν ἀκήρατον, ἔνδοξε.

*

* *

Ὀλόφωτον εἴργασαι

200 τὴν σὴν ψυχὴν, αἰίδιμε,

τῷ τοῦ μαρτυρίου φέγγει ταύτην

καταφαιδρύνας καὶ θείου φωτὸς

δεκτικὴν ἀνέδειξας· διὸ

χοροὶ τῶν μαρτύρων σε

205 ὑπεδέξαντο χαίροντες

*

* *

Νομίμως ἐνήθλησας

τῷ τοῦ δεσπότου ἔρωτι

τῆς γὰρ ἀναιδεΐας τῶν βαρβάρων

καὶ τῆς ἀλογίας καταπεφρόνηκας

210 καὶ τῶν ἀπειλῶν ὡς ἀληθῶς

καὶ τῶν θωπειῶν αὐτῶν

ὡς συνέσει κοσμούμενος

*

* *

Μελέτην ποιούμενος

τοῦ θείου φοβου πάντοτε

215 νῦν τῆς γενναιότητός σου, μάρτυς,

ἔδειξας πᾶσι τὸ μέγα καὶ εὐσταθὲς

ὕψ' ὧν πρὸς τὰ σκάμματα ταχὺ
προθύμως ἐχώρησας
καὶ καλῶς ἐξηγώνισαι.

- * *
220 Τὴν ἄχραντον δέσποιναν
καὶ μόνην μητροπάρθενον
πάντες σὲ ὑμνοῦμεν κατὰ χρέος·
σὺ γὰρ εἶ προστασία τοῦ γένους ἡμῶν·
διό σου δεόμεθα, ἀγνή,
225 φύλλαττε τὴν ποιμνην σου
ρυσομένη κινδύνων αἰεί.

- Ἦ δ' ἢ στί. Ἐβόησε προτυπῶν
Ἰδόντές σε
ἐναθλοῦντα γενναίως, πανεύφημε,
οἱ ποθοῦντες
230 καὶ εὐχόμενοι τοῦ θεάσασθαι
γεγηθότες πάντες
σὲ δοξάζομεν ἔλεγον, Κύριε.

- * *
Χωρήσαντα
κατὰ σοῦ τὸν πολέμιον τύραννον
235 ἀπεκρούσω
νοητῶς καὶ φυγάδα πεποίηκας
καὶ αὐτοῦ τὰς ἄρκυς
ἐκφυγῶν ἀνεφάνης ἀνώτερος

- * *
Ἄνεδραμες
240 τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὰ ἄνω βασίλεια
ἐκ τῶν κάτω
καὶ ζωὴν τὴν αἰδίου ἔλαβες
ἀφθαρσία, μάρτυς,
καὶ στεφάνῳ τῆς δόξης κοσμούμενος.

- * *
245 Ἡ μνήμη σου
θυμηδίας ἡμῖν πάσης πρόξενος
καὶ ἀπλέτου
εὐφροσύνης αἰτία γνωρίζεται·
εὐφημίας ὅθεν

250 ἐπαξίως ὑπόθεσις γίνεται.

*
**

Λύμης πάσης
καὶ φθορᾶς καὶ παντοίας κακώσεως
ροομένη,
Θεοτόκε, μὴ παύση δεόμεθα
255 τοὺς πιστῶς ὑμνοῦντας
τὸν ἐκ σοῦ σαρκωθέντα Θεὸν ἡμῶν.

Τῇ ΙΖ' (Φεβρουαρίου) μνήμη τοῦ ἁγίου νεομάρτυρος τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει μαρτυρήσαντος Μιχαὴλ του Μαυροειδῆ.

Κἄν καὶ Μιχαὴλ τῷ χορῷ τῶν μαρτύρων
τάττω, τί καινὸν οὐχ ὄρω καὶ κωλύον.
Φάσανον πέφνε Μιχαὴλ ἐβδομάτῃ ἢ δὲ δεκάτῃ.

φ. 316α

Κοντάκιον

Ἦ χ ο ς β'. Τοὺς ἀσφαλεῖς
τὸν ἀληθῆ τῆς εὐσεβείας μάρτυρα
καὶ νικητὴν τοῦ διαβόλου ἄτρεπτον
ἐπαξίως εὐφημήσωμεν
260 καὶ μακαρίσωμεν δεόμενοι
μὴ παύση ἱκετεύων, πανόλβιε,
σωθῆναι τοὺς ὑμνοῦντάς σε.

Ὁ Οἶκος

Τοῦτον τὸν νεομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ
καὶ ζηλωτὴν τῆς ἀληθείας
265 οἱ πιστοὶ εὐφημήσωμεν
τῷ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἔρωτι
καὶ τῷ δεσπότην φίλτρῳ
ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς τούτοις ἐσχάτοις χρόνοις
ἔδωκεν ἑαυτὸν προθύμως εἰς θάνατον
270 πάντα καταλείψας τὰ τοῦ βίου τερπνὰ
πρὸς ὃν εἶπωμεν
μὴ παύση ἱκετεύων, πανόλβιε,
σωθῆναι τοὺς ὑμνοῦντάς σε.

Ὠ δ ἦ ζ'. Ὁ διασώσας ἐν πυρὶ

Ἰσχύν σοι ἄνωθεν Χριστὸς
 275 καὶ ἀκαταμάχητον
 καὶ πανοπλίαν κατ' ἐχθρῶν
 τοῦ σταυροῦ τῇ δυνάμει παρέσχετο
 καὶ ἀθλῶν ἀνεκραύγαζες
 ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων εὐλογητὸς εἶ.

*

**

Ὡς ἐραστήν σε τοῦ Χριστοῦ
 καὶ ἀκατάγνωστον ὄντα
 καὶ ἀθλητὴν καὶ νικητὴν
 πονηρᾶς ἐπινοίας τοῦ δαίμονος
 εὐφημοῦντες κραυγάζομεν
 285 ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων εὐλογητὸς εἶ.

*

**

Ἀπειρηκότες οἱ ἐχθροὶ
 λόγοις ἀπωλείας μὴ πείθοντες
 σὲ ἀνελεῖν μανιωδῶς
 ἐπεχείρουν τῷ ξίφει μὴ φέροντες
 290 τῆς ψυχῆς τὸ εὐτολμον
 ὁ Θεὸς ἀναβοῶντος εὐλογητὸς εἶ

*

**

Νενικηκένοι οἱ ἐχθροὶ
 ᾤοντο τὴν σὴν καρτερίαν
 τὴν σὴν αἰμίαν κεφαλὴν
 295 ἐκτεμόντες τῷ ξίφει καὶ ἔχαιρον
 ἀλλ' αὐτὸς ἀνεκραύγαζες
 ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων εὐλογητὸς εἶ.

*

**

Νεανικῶς τὸν δυσμενῆ
 καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἐκείνου
 300 ὡς καταισχύνων εὐθαρσῶς
 τῷ δημίῳ ἐπέτελες τέμνειν σε
 καὶ χαρᾷ ἀνεκραύγαζες
 ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων εὐλογητὸς εἶ.

*

**

Ἡ πλατυτέρα οὐρανῶν
 305 καὶ τῶν σεραφεῖμ ὑπερτέρα
 ὡς τὸν ἀπάντων ποιητὴν

σαῖς ἀγκάλαις βαστάσασα, ἄχραντε,
σῶζε, δέσποινα, τοὺς ψάλλοντάς
ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων εὐλογητὸς εἶ.

Ὡ δ ἡ ἡ. Παῖδας εὐαγεῖς

310 Στολὴν τὴν τοῦ σώματος οἱ θῆρες
ἀγρίως καὶ ἰταμῶς σου ἀφελόμενοι
γυμνὸν περιάγειν σε
ὥσπερ καταισχύνοντες
τοῖς δημοκοίνοις ἔλεγον

315 ἐγκελευόμενοι
τὸν Κύριον ὑμνεῖτε βοῶντα
καὶ ὑπερυψοῦτε
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

*

320 Γεώδους φρονήματος οὐδόλως
μετέχων, τοῦ θεοῦ δὲ ὠφθῆς καὶ κρείτονος
ὄθεν καὶ ἐνδέδυσαι
ἀφθαρσίας ἔνδυμα
τοῖς σοῖς τιμίοις αἵμασι

ἄπερ ἐξέχεας

325 τὸν Κύριον ὑμνεῖτε κραυγάζων
καὶ ὑπερυψοῦτε
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

*

**

330 Ἐλκει τοὺς πιστοὺς πρὸς εὐφημίαν
ὁ μάρτυς ἀθλήσας ὑπὲρ σοῦ νῦν, δέσποτα,
καὶ πρὸς ἀγαλλίασιν
πάντας κοινήν ἤθροισε
τοῖς θείοις σου προστάγμασιν
ὑποταττόμενος
διὸ ὑμνεῖτε ἐβόα
καὶ ὑπερυψοῦτε
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

*

**

Ρῆσεις προφητῶν σε, Θεοτόκε,
σαφῶς προεδήλωσαν πᾶσι γενήσεσθαι
μητέρα τοῦ ποιητοῦ

- ὄθεν σε μεσίτριαν
 340 πρὸς τὸν υἱόν σου ἔχομεν
 οἱ σοὶ προσπίπτοντες
 φρούρει τὴν ποιμνὴν σου, Παρθένε,
 καὶ τὴν σωτηρίαν
 πρεσβείαις σαῖς χορήγει.
 Ὡ δ ἡ θ'. Ἄπας γηγενῆς
- 345 Αἴνεσιν Θεῶ
 προσέφερες ἄπαστον
 γυμνὸς ἀγόμενος
 ταῖς τῶν ἀσεβῶν χερσὶ
 τὸν δρόμον, μάκαρ, τῆς τελειώσεως
 ὡς διανύσας ἄριστα
- 350 τὸν δεσπότην
 βλέπων σοὶ τὸν στέφανον
 ἀοράτως τῆς δόξης δωρούμενον.
- * *
- 355 Ἴδε εὐπρεπῆς
 ἐγὼ πρὸς τὴν ἄθλησιν
 ὁ μάρτυς ἔλεγε·
 συνελθόντες τοίνυν ἀπηνεῖς
 ἀγρίως δεῦτε διαχειρίσασθε·
 τῷ γὰρ Χριστῷ μου βούλομαι
- 360 καὶ συνεῖναι
 καὶ τὸ φῶς τὸ ἄδντον
 τῆς αὐτοῦ βασιλείας τρανῶς καθορᾶν.
- * *
- Ρέουσιν ζωὴν
 ἠλλάξω, θεσπέσιε,
 365 τῷ θεῷ ἔρωτι·
 ἐκλιπὼν ἐκείνην γὰρ
 ἐδέξω ταύτην τὴν διαμένουσαν
 ὡς νουνεχῆς σκεπτόμενος
 καὶ ἐχέφρων
- 370 τὴν Χριστοῦ οικείωσιν
 ἀντὶ πάντων σοφῶς προελόμενος.
- * *
- Ἐβλεπεν αὐτὸν

τὸν δῆμιον, Κύριε,
τὸ ξίφος φέροντα
375 μάρτυς σὸς ὁ εὐκλεῆς
οὐκ ἔδειλία δὲ τὸ μαρτύριον
ἀποπληρῶν λαμπρᾷ τῇ φωνῇ
τῆς ἐφέσει
τῆς ζωῆς τῆς κρείττονος
380 σὲ κηρύττων δεσπότην. τῆς κτίσεως.

*

**

Ἰθυνον, ἀγνή,
πρὸς τρίβους εὐθείας με
καὶ καθοδήγησον
πρὸς ἀπαρτισμὸν αἰ
385 τῶν ἐντολῶν τοῦ κτίστου μου, δέσποινα
τοῦ υἱοῦ σου
καὶ ζωὴν αἰώνιον
δι' αὐτῶν χορηγοῦντος τοῖς θέλουσιν.

Ἐξαποστειλᾶριον.

Τῶν μαθητῶν ὁρώντων σε
Τὴν σταθερὰν σου, μάρτυς, ὁμολογίαν
390 χοροὶ ὑπερεθαύμασαν τῶν ἀγγέλων
μάρτυρες ἠγάλλοντο σε στέφοντα
βλέποντες τὸν στεφοδότην Κύριον·
ὑπὲρ αὐτοῦ γὰρ ἐνήθλεις
ποθῶν ζωὴν τὴν ἀγήρω.

φ. 119α ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΙΝΟΥΣ

Στιχηρὰ

Ἦχος α'. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων
395 Τῶν ἀσεβούντων ἡ λύσσα
κατὰ σοῦ ζέσασα
πρὸς ἀθείαν, μάρτυς,
προσεκάλει βιαίως
πρότερον θωπείαις
400 πείθουσα σὲ
τὸν στεροδὸν ὡς ἀδάμαντα

ὄν οὔτε ξίφος οὐ πῦρ οὐδαμῶς
διασεῖσαι ἠδυνήθησαν.

*
* *

Ἄξιοθαύμαστε μάρτυς,
405 πάντα κατέβαλες
τὸ τῶν βαρβάρων θράσος
καὶ αὐθάδη μανίαν
ὄφρυν τε τῶν δαιμόνων
καὶ τήνισχυν
410 τούτων πάντων ἐπάτησας
ἐνοπριζόμενος, μάκαρ, σὺ τὸν Χριστὸν
ὄν ἰκέτευε σωθῆναι ἡμᾶς.

*
* *

Τὴν ἱεράν σου τιμῶντας,
μάρτυς, νῦν ἄθλησιν
415 καὶ μετὰ προθυμίας
καὶ χαρᾶς ἀνεκφράστου
σὴν μνήμην ἐκτελοῦντας
λύσιν εὐρεῖν
τῶν πταισμάτων ἰκέτευε
420 ἐν τῇ ἡμέρᾳ, μάρτυς τῇ φοβερᾷ
τὸν κοιτὴν ἐξιλεούμενος.

Δόξα — Ἦχος δ΄.

Πόλιν καὶ πατρίδα, μάρτυς,
καταλιπὼν τὴν ἐν γῆ
εὗρες Ἱερουσαλήμ τὴν ἐν οὐρανοῖς
425 ἐν ἣ ἐπεγράφη σου τὸ ὄνομα
τὴν μητέρα πάντων τῶν μαρτύρων
μεθ' ὧν αἰωνίως ἀγαλλόμενος
μνημόνευε καὶ ἡμῶν
τῶν μετὰ πόθου τελούντων
430 τὴν πανήγυριν τὴν σὴν,
Μιχαὴλ ἀξιύμνητε.

† ὁ πρ. Λεοντοπόλεως ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

ΜΟΝΗ ΔΑΔΙΑΣ

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας περίπου ὥρας ΝΔ. τοῦ Σουφλίου κεῖται ἡ Μοῆ Δαδιάς εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς βράχου, ὕψους ὀγδοήκοντα περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ὁ βράχος εἶναι μεγαλοπρεπῆς, κατάφυτος εἰς τὴν βᾶσιν του, ἐπιβλητικὸς καὶ ἀνήκει εἰς ὕστατον συγκρότημα ποῦ ἀποτελοῦν τὰ κράσπεδα τῆς Ροδόπης. Τὴν Μοῆν περιβάλλει βλάστησις ὀργῶσα, ἀποτελουμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ πεῦκα εἰς ἀκτῖνα τεσσάρων περίπου ὥρων. Ἐκτὸς τῶν πεύκων φύονται ἐδῶ ἡ δρυς, ἡ πετελέα, θράψα καὶ νερόθραψα σφένδαμνα, γχῦρα, ἀμυγδαλές, συκές, καρυδιές, φουντουκιές, κούμαρα, ρήγανη, θυμάρι καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰς πολὺ μικρὰν ἀπόστασιν εἰς στενὴν πεδιάδα κυλᾷ τὰ ὀλοκάθαρα νερά του ρυάκι πλατὺ, γεμάτο ψάρια γλυκύτατα.

Τὸ κλίμα τὸ καλοκαίρι εἶναι δροσερὸν καὶ ἡ πηγὴ τῆς Μοῆς δίδει ὕδωρ ψυχρὸν καὶ νοστιμώτατον.

Ἡ Μοῆ, πρὶν διαλυθῆ πρὸ δεκαετίας, ἦτο ἐπαρχιακὴ, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν μητρόπολιν Διδυμοτείχου, πλουσία ἔχουσα αἴγας, ἀγελάδας, ζεύγη ἀροτήρων καὶ περὶ τὰ ἑξακόσια στρέμματα καλλιεργησίμου γῆς καὶ μωρεοκήπων καὶ ιδιόκτητον δάσος. Σήμερον ἡ Μοῆ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν διαλελυμένων μονῶν καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς σχολικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ πλησίον χωρίου Δαδιάς, ἣτις ἐνοικιάζει αὐτὴν ὡς ἀγρόκτημα.

Φαίνεται ὅτι ἡ Μοῆ Δαδιάς, ὡς καὶ τὸ χωρίον Δαδιά, εἶνε Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἦτο κτισμένη ὀλίγον χαμηλότερα, εἰς τὸ μέγα χωράφι, τὸ ὁποῖον καλεῖται σήμερον «τοῦ Ἄη—Γεώργη τὸ χωράφι», εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὁποίου ἐσώζοντο καὶ ἔχνη θεμελίων ναοῦ. Ἡ σημερινὴ τοποθεσία αὐτῆς εἶνε ἀσυγκρίτως καλλιτέρα, ὡς ὑψηλότερα, εὐάερος καὶ ὡς κειμένη πλησιέστατα εἰς τὴν βρῦσιν.

Σήμερον ἡ Μοῆ, ὡς οἰκοδόμημα, εἶνε εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, διότι αἱ ἀποθήκαι καὶ τὰ δωμάτια τοῦ ἰσογείου εἶνε κατεστραμμένα,

εις τὸ ἄνω δὲ πάτωμα ἀπὸ τὰ εἴκοσι δωμάτια πολλά εἶνε ἀκατοίκητα. Ἡ ἐκκλησία εἶνε ἐρείπιον ἀνατιναχθεῖσα κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1912 ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων διὰ βόμβας. Διεσκευάσθη ὅμως, κατὰ τὸ 1921, ὁ νάρθηξ εἰς μικρὸν καὶ πρόχειρον ναῖσκον, ἔνθα τελεῖται, καθὼς εἰς τὰ ἐρημοκκλήσια, λειτουργία 3—4 φοράς κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς τοῦ θέρους.

Ἡ σημερινὴ Μονὴ σύγκειται ἀπὸ δύο συνεχόμενα καὶ ὁμοιόμορφα τμήματα, βόρειον καὶ νότιον, ἀποτελοῦντα σχῆμα κεφαλαίου Π. Καὶ τὸ μὲν βόρειον ἐκτίσθη κατὰ θετικὰς μαρτυρίας, κατὰ τὸ 1834, τὸ δὲ νότιον κατὰ τὸ 1851, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ ἐντειχισμένην μικρὰν ἐνεπίγραφον πλάκα :

ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΑΡΧ
ΙΕΡΑΤΙΚΟΥ ΙΠΠΟΚ
ΟΜΟΥ ΑΠΟΣΟΛΗ ΜΑ
ΝΟΛΗ ΑΠΟ ΚΩΣΗ
ΛΩΝΑΪ.

Εἰς τὴν εἴσοδον, πλησίον τῶν μεγάλων πυλῶν, ἦτο ἐντειχισμένη ἀνάγλυφος μαρμαρίνη πλάξ, παριστάνουσα τὸν ἥρωα τῆς Θράκης, ἀρπαγείσα καὶ ἀπαχθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων τοῦ πολέμου 1912.

Ὁ ἀνατιναχθεὶς ναὸς εἶχε κτισθεῖ κατὰ τὸ 1842, ὡς φανερῶναι μικρὰ ἐντειχισμένη πλάξ, ἐκ λίθων ἀπὸ τὸ λατομεῖον τοῦ χωρίου Δαδιάς, εἶχε δὲ ὠραιότατον καὶ καλλιτεχνικώτατον τέμπλον, ἐκ ξύλου κέδρων τῆς Ροδόπης. Ὁ ναὸς ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Γενεθλίου Θεοτόκου.

Εὐτυχῶς μετὰ τὴν ἀνατίναξιν αἱ περισσότεραι εἰκόνες τοῦ ναοῦ ἀνεσῦρθησαν ἐν καλῇ ὀπωσδήποτε καταστάσει, καθὼς καὶ τινὰ ἱερὰ σκευὴ καὶ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Εἰκόνες σώζονται ἀρκετὰ παλαιαί, μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ Ἁγία Τριάς καὶ μία πολὺ περίεργος καθαρὰ ἐξομολόγησις.

Νεώτεραι δὲ σχετικῶς :

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς, Βάπτισις Ἰησοῦ Χριστοῦ, Κοίμησις Ὑπεραγίας Θεοτόκου, Παναγία, Ἅγιος Παντελεήμων, Σύναξις Ταξιαρχῶν τὸ 1857, ἄλλη τὸ 1856, Ἀρχιστράτηγος Μιχαήλ, Κοίμησις 1844, Ἰησοῦς Χριστὸς 1845, Ἅγιος Δημήτριος 1858, Ὠραία Πύλη 1856, Ἁγία Αἰκατερίνη, Ἰησοῦς Χριστὸς 1818, Ἰησοῦς Χριστὸς 1858.

*
*

Μεταξὺ τῶν εἰκόνων ὑπάρχει μία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἔχουσα κάτω τὸ σημεῖωμα : «Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ κυρίου Χαλὶλ ἀγα ἀπὸ Καρατζᾶ Χαλήλ κιοῖ» ἔτος 1858 καὶ τουρκιστὶ ἔτος 1274.

Περὶ τῆς εἰκόνας αὐτῆς ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἱστορία, τὴν ὁποίαν ἤκου-

σα από αὐθεντικὰς ἀφηγήσεις γερόντων τοῦ Σουφλίου, συγχρόνως σχεδὸν μὲ τὸν Χαλῆλ ἀγᾶ.

Ὁ Χαλῆλ ἀγᾶς Πατζιόγλου ἦτο ἀρχιεπιστοπὸς καὶ μὲ τὴν συμμορίαν του ἐλυμαίνετο τὴν ἐπαρχίαν Σουφλίου ἔχων ὄρητῆριον καὶ καταφύγιον ἀπόρθητον τὰς βουνοκορυφάς, τὰς μεταξὺ Λυκόφης, Δαδιάς καὶ ἄνω. Συχνὰ τὴν ἰύκτα μέτέβαινε εἰς τὴν πλησίον Μονὴν Δαδιάς καὶ ἐκβιαστικῶς ἐφωδιάζετο μὲ τὰ ἀπαιτούμενα τρόφιμα καὶ ἄλλα χρειώδη. Ὑπεσχέθη λοιπὸν εἰς τὸν τότε ἡγούμενον, ὅτι θὰ κατασκευάσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ τόσοι τιμωμένου καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἁγίου Γεωργίου (Χεντιρλέζ) εἰς πρώτην εὐκαιρίαν, δηλαδὴ μὲ τὰ χρήματα τοῦ πρώτου ποῦ θὰ συνελάμβανε. Ἐτυχε λοιπὸν τὴν ἄλλην ἡμέραν νὰ συναντήσῃ εἰς τὸν δρόμον τῆς Δαδιάς τὸν ἐκ Διδυμοτείχου Ἕλληνα πραγματευτὴν Χατζιόγλου, ὅστις ἐγύριζε τὰ χωρία ἐκεῖνα πωλῶν ψιλικά, πανία καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχων αὐτὰ φορτωμένα εἰς μουλᾶρι. Τὸν ἐσταμάτησε, τὸν ἔψαξε διὰ χρήματα καί, ἐπειδὴ δὲν εὔρε τίποτε ἐπάνω του, ἤρπασε μὲ θυμὸν τὴν σκούφια τῆς κεφαλῆς του καὶ τὴν ἐκτύπησε κατὰ γῆς. Πρὸς δυστυχίαν τοῦ πραγματευτοῦ ἠκούσθη ὁ κρότος 4—5 χρυσῶν λιρῶν, τὰς ὁποίας διὰ τὸν φόβον τῶν ληστῶν εἶχε ραμμένας εἰς τὴν σκούφια του. Ὁ Χαλῆλ ἀγᾶς τὰς ἔλαβε καὶ μὲ αὐτὰς παρήγγειλε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἣ ὁποία φέρει τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ.

Εἰς τὸν ναὸν διεσώθη καὶ ἓνα μετάλλινον κυτίον, φτωχικὰ ἀσημένιο, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ χρησιμεύουν διὰ τὰ ἱερὰ λείψανα ἢ τὸν τίμιον σταυρόν, εἰς τὴν ἐμπροσθίαν πλευρᾶν εἶνε σχεδιασμένοι μοναὶ καὶ θάλασσα μὲ δύο πλοῖα, εἰκόνες Μαρία Θεοτόκος, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἰωάννης, ἔνθεν καὶ ἔνθεν δὲ δύο ἄγγελοι. Ἐπίσης αἱ εἰκόνες Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἁγίου Χαραλάμπους. Ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν γίνεται γνωστὸν, ὅτι κατασκευάσθη κατὰ τὸ ἔτος 1822 δι' ἐξόδων τοῦ μοναχοῦ Ἰακώβου, καταγομένου ἀπὸ τὸ χωρίον Κιουπλίον τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου.

Μεταξὺ τῶν βιβλίων, κοινῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, διακρίνεται ἓν Κυριακὸν Εὐαγγέλιον, τυπωμένον καλλιτεχνικῶς μὲ ὠραῖα καὶ μεγάλα στοιχεῖα καὶ μὲ τὸν τίτλον:

Θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον
νεωστὶ μετατυπωθὲν καὶ ἐπιμελῶς
διορθωθὲν παρὰ

Γεωργίου Κωνσταντίνου
τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων

Ἐνετίησι ἀψξ (1760).

Ὀλίγα βήματα ἔξω τῆς Μονῆς εἶνε ἡ βρύσις. Ἐπάνω εἶνε ἐντει-
χισμένη μικρὰ ἐνεπίγραφος πλάξ, ἡ ἑξῆς :

1 7 2 7
Ι ΣΙΝΔΡΟΜΙ
ΤΩΝ ΜΑΙΣΤΟΡΟΝ ΤΣΙ...
ΤΣΙΔΩΝ ΜΑΙΟΥ 3,

Δηλαδή κατεσκευάσθη ἡ βρύσις διὰ συνδρομῆς τῆς συντεχνίας
τῶν τοιφετῆδων (γεωργῶν).

Ἀναμφισβητήτως ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε ἐξαιρετικῶς σημαντική.
Εἶνε μοναδική ἐπιγραφή, ἐξ ὧν γνωρίζω, ἣτις ὀμιλεῖ περὶ μαϊστό-
ρων γεωργῶν, δηλαδή περὶ συντεχνίας γεωργῶν. Καί εἶνε μὲν πασί-
γνωστον, ὅτι ὑφίσταντο ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἐπὶ Τουρκοκρατίας
συντεχνίαι πολλάι, παντοπωλῶν λ. χ. ἀχτάρηδων, ἀμπατζήδων, κτλ.
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχομεν ἐξαιρετικῶς ὠργανωμένην συντε-
χνίαν γεωργῶν, δηλαδή ἓνα εἶδος Γ ε ω ρ γ ι κ ο Ὡ Σ υ ν ε τ α ι -
ρ ι σ μ ο Ὡ, κατὰ τὴν σημερινὴν ἐκδοχὴν, ὅπως ὑφίσταται ὁ θεσμὸς
οὗτος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τοῦτο δὲ φανερόναι πόσον τὸ ἐθνικὸν
πνεῦμα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας διεμόρφωνε καὶ διωργάνωνε
τὰς λαϊκὰς καὶ ἀστικὰς μάζας ἀπὸ ἐθνικῆς, θρησκευτικῆς καὶ κοι-
νωνικῆς ἀπόψεως καὶ πόσῃ ἐπαρουσίαζε τὸ δοῦλον Γένος ἐθνικὴν
συνοχὴν καὶ ἐπιβολὴν.

Ἡγούμενοι κληρικοὶ τῆς Μονῆς Δαδιάς ἐχρημάτισαν οἱ ἑξῆς
ἀπὸ τοῦ 1834 καὶ ἐντεῦθεν :

ΧΑΤΖΗ ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ ΖΟΥΜΑΣ, ἀρχιμανδρίτης, ἐκ Σουφλίου,
ἠγουμενεύσας τὸ 1832.

Κατὰ βιογραφικὰς σημειώσεις ἀσφαλεῖς οὗτος νέος ὢν ἐχρημά-
τισε διάκονος τοῦ ἀπαγχονισθέντος Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. Κατὰ
τὰς τραγικὰς ἐκείνας ἡμέρας μετεμφιεσθεὶς εἰς γενίτσαρον ἔφυγε
ἐπὶ ἀτμοπλοίου ἐκ Τουρκίας. Πλννηθεὶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς πολλὰ
μέρη ἐπέστρεψε εἰς τὴν Θράκην κατὰ τὸν 1832 διορισθεὶς ἠγούμενος
τῆς Μονῆς Σκαλωτῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἴνου. Τὸ 1834 διωρίσθη ἠγού-
μενος τῆς Μονῆς Δαδιάς καὶ διὰ τῆς δραστηριότητός του ἔκτισε τὸ
βόρειον τμῆμα τῆς Μονῆς.

Ὁ Βενέδικτος ἦτο ἀνὴρ λόγιος, ἐδίδαξε δὲ εἰς πολλοὺς τὰ ἑλλη-
νικὰ γράμματα καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, τὴν ὁποίαν ἐγνώ-
ριζε καλῶς.

ΑΒΕΡΚΙΟΣ, Ἀγιορίτης ἱερομόναχος, ἐχρημάτισε ἡγούμενος ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΥΡΗΣ οἰκονόμος, ἐκ Σουφλίου, ἐχρημάτισε ἐπ' ἐλάχιστον χρονικόν διάστημα ἡγούμενος, διότι φύσει ἦτο ὄστατος, περὶ τὸ 1862. Οὗτος ἦτο ἀνὴρ λόγιος, φοιτήσας ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἐχρημάτισε ἐπὶ πολλὰ ἔτη σχολάρχης Σουφλίου. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἔμαθον πολλοὶ νέοι γράμματα. Ἐξέδωκε μικρὰν στοιχειώδη κατήχησιν πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν Σχολείων. Ὡς ἱερεὺς ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον εἰς τὰς δύο ἐκκλησίας τῆς πατρίδος του, πλὴν μὲ τὸ κήρυγμά του, καθὼς καὶ μὲ τὴν διαγωγὴν του, ἔβλαψε μάλλον τοὺς συμπολίτας του, διότι ἦτο ρήτωρ αὐτοσχέδιος, ἄστατος, δριμύς, καὶ ἄνευ τινὸς λόγου ἐπιθετικὸς κατὰ τῶν μητροπολιτῶν, καθόσον, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του τουλάχιστον, οἱ Μητροπολιταὶ Διδυμοτείχου ἦσαν ἐπιφανεῖς κληρικοί. Γεννηθεὶς περὶ τὰ 1817—18 ἀπέθανε τὸ 1891.

ΠΑΠΑΠΑΣΧΑΛΗΣ ΣΥΛΕΚΑΣ, πρωτόπαπας, ἐκ Σουφλίου ἱερεὺς ἀναλάβητος. Κατέστρεψε τὰς καρυδιὰς καὶ ἔβλαψε τὴν Μονήν.

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΙΒΗΡΙΤΗΣ, ἱερομόναχος ἐκ Κιουπλίου τῆς ἐπαρχίας Σουφλίου. ἤλθεν ὡς ἡγούμενος ἀπὸ τὴν Μονὴν Ἰβήρων τὸ 1891. Ἐγνώριζε καλῶς τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν, ἦτο δὲ καλὰ κατὰ τρισημῶν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν. Ἀπλοὺς τὸν χαρακτῆρα, πρᾶος, μειλίχιος καὶ ἀπέριττος. Ἐγνώριζε καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν.

Ἐχρημάτισε ἡγούμενος ἐπὶ δέκα ἔτη καὶ πλεόν.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ἐκ Λαζάρων Διδυμοτείχου. Ἐγγαμος ἱερεὺς, ἀγράμματος, ἔμεινε ἐπὶ ἓν ἔτος ἡγούμενος.

ΠΑΠΑΣΠΥΡΙΔΩΝ καὶ ΠΑΠΑΚΛΕΩΠΑΣ, ἱερομόναχοι Ἰβηρίται, ὁ πρῶτος ἐκ Περιστάσεως τῆς Θράκης, ἱεροδιάκονος, ἦτο ἀνὴρ ἐγγράμματος. Οὗτοι ἤθελον ἀναδείξει ἀναμφισβητήτος τὴν Μονὴν Δαδιάς, πλὴν δυστυχῶς σπεῖρα κακοποιῶν ἐφόνησε μίαν νύκτα διὰ χρηματισμὸν τὸν δυστυχῆ Παπακλεώπαν, ὁ δὲ Παπασπυρίδων κρυφθεὶς κατέφυγεν εἰς τὸ χωρίον Δαδιά, ὅπου ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς. Ἐκεῖ ἔκτισε οἰκίαν, τὴν ὁποῖαν διὰ διαθήκης ἐκληροδότησε εἰς τὴν κοινότητα Δαδιάς, ὡς καὶ ὅλην τὴν περιουσίαν του.

ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΗΣ Μαργαζίδης ἐκ Κορνοφωλέας, ἱερεὺς ἔγγαμος, σακελλάριος. Αὐτοδιδάκτος, ἐγγράμματος, ἐχρημάτισε, ἐπὶ πολλὰ ἔτη δημοδιδάσκαλος εὐδοκίμως, πρὶν ἱερωθῆ. Ἠγουμενεύσας ὀλίγα

έτη πρό τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου μέχρι τοῦ 1912, ἐξηκολούθησε καί μετὰ τοὺς πολέμους νά ἡγουμενεύη ἀπό τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1926. Εἶνε ὁ τελευταῖος τῆς Μονῆς ἡγούμενος.

Ἐκτοτε ἡ Μονή Δαδιάς συγκαταλέγεται μεταξύ τῶν διαλελυμένων Μονῶν καί ἐνοικιάζεται εἰς ἰδιώτας ὡς ἀγρόκτημα πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν γαιῶν τῆς καί τῶν ὀλίγων δωματίων εἰς τοὺς παραθερίζοντας.

Σουφλίον

Κωνσταντῖνος Γ. Κουρτίδης

ΤΟ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΤΕΜΕΝΟΣ ΒΑΓΙΑΖΗΤ Α΄ ΤΟΥ ΚΕΡΑΥΝΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΤΟΥ

1. Τὸ Διδυμότειχον, ἡ Θρακοπελασγικὴ αὕτη καὶ ἱστορικωτάτη πόλις, ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν τούρκων ἐπὶ τοῦ τρίτου αὐτῶν σουλτάνου Μουράτ Α΄, τοῦ ἐπιλεγομένου Χουδαβεντικιάρ, τὸ 1361 μ. Χ., ὁπότε πολιορκηθὲν παρεδόθη εἰς τὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου Λαλά Σαχίν διατελοῦντα στρατηγὸν Χατζῆ Ἰλμπεκῆ.

Τὸν Μουράτ, βασιλεύσαντα ἀπὸ τοῦ 1359 μέχρι τοῦ 1389 καὶ δολοφονηθέντα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κοσσυφοπεδίου ὑπὸ τοῦ σέρβου Μίλος Καμπίλοβιτς, διεδέχθη ὁ δευτερότοκος υἱὸς του Βαγιαζίτ ὁ Α΄ ὁ ἐπικληθεὶς Γιλδιρίμ, ἥτοι Κεραυνός, ὅστις ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 1402. Οὗτος εἶχε γεννηθῆ ἐν Διδυμοτείχῳ τὸ 1347, ἥτοι 14 ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως αὐτῆς. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ φανῆ παράδοξον, διότι εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι καὶ ὀθωμανοὶ καὶ τούρκοι, ὡς φίλοι καὶ σύμμαχοι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, καθὼς καὶ κατόπιν, διήρχοντο ἐκ Διδυμοτείχου πολυλάκις καὶ παρέμενον φιλοξενούμενοι ἢ ἄφηνον τὰς οἰκογενείας αὐτῶν εἰς ὠρισμένας περιστάσεις ἢ ἐκοτρατεύοντες ἀνά τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν.

Τὸ Διδυμότειχον ἐχρησίμευσεν ὡς ἡ ἐν Εὐρώπῃ πρώτη πρωτεύουσα τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπὶ 5 ἔτη, ἥτοι μέχρι τῆς ὀλοσχεροῦς καταλήψεως τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὅπως δὲ ἐπὶ βυζαντινῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐπὶ ὀθωμανῶν ἦτο σπουδαία ἐξοχικὴ πόλις καὶ θέρετρον βασιλικὸν ἐπὶ πολὺν καιρὸν, μετέβαινον δε ἐκεῖ κατ' ἔτος καὶ παρέμενον ἐπὶ μῆνας οἱ σουλτᾶνοι καὶ ἰδίως γυναῖκες, πρίγκηπες καὶ διάφορα ἐν γένει μέλη τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Διὰ τοῦς ἀνωτέρω λόγους οἱ σουλτᾶνοι ἐφρόντισαν ἐξ ἀρχῆς καὶ περὶ ἀνακτόρων, ἐπισκευάσαντες καὶ διαρρυθμίσαντες καταλλήλως τὰ τῶν Βυζαντινῶν, τὰ εὐρισκόμενα ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς μεγάλης ἀκροπόλεως (Καλαί).

Ἔως πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν δὲ καὶ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων

ἐλήφθη βεβαίως ἀνάλογος φροντίς: Καθὼς ἀναφέρουν κατὰ παράδοσιν οἱ ὀθωμανοὶ Διδυμοτείχου, πρὸ τῆς ἀλώσεως, κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως, τὸ ἑβδομαδιαῖον προσκύνημα τῆς Παρασκευῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐτελεῖτο ὀλίγον ἔξω τοῦ Διδυμοτείχου, ἐκεῖθεν τοῦ Κηζήλντερε (Ἐρυθροποτάμου) καὶ ὑπερθεν τοῦ ἀγιάσματος τῆς ἀγίας Κυριακῆς, δι' ὃ καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο καλεῖται ἔκτοτε «Ναμαζκιάχ», ἦτοι τόπος προσευχῆς. Λέγουν, ὅτι ἐκεῖ ἐτάφησαν καὶ μερικοὶ τῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως πεσόντων. Ἐκεῖ ἐπίσης εἶχεν ἐποικισθῆ, πολὺ ἀργότερον, μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα «Ναμαζκιάχ» καὶ μικρὸν χωρίον ἀπὸ «κατσιβέλους», οἵτινες, καθήμενοι πρότερον εἰς τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ἐρυθροποτάμου ὄχθην, ἐκινδύνευον διαρκῶς ἐκ τῶν συχνῶν καὶ μεγάλων πλημμυρῶν, διότι ὁ Κηζήλντερες ἦτο ἄλλοτε ἀγριώτερος. Κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους οἱ βούλγαροι κατέστρεψαν τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἔσφαξαν τοὺς κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων ὅσοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν ἐπανήλθον κατόπιν καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐντὸς πάλιν τῆς πόλεως. Τὸ μέρος «Ναμαζκιάχ» χρησιμεύει παλαιόθεν μέχρι τοῦδε ὡς τόπος λιτανείας τῶν μωαμεθανῶν Διδυμοτείχου ἐν καιρῷ ἀνομβρίας.

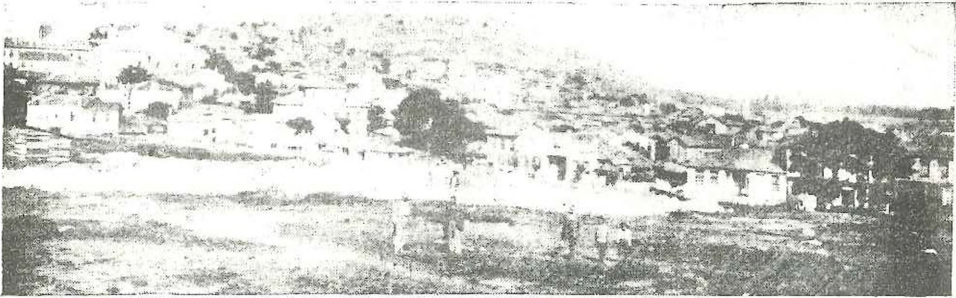
Μετὰ τὴν ἄλωσιν ὁμοῦ καὶ τὴν πλήρη ἐγκατάστασιν ἐν Διδυμοτείχῳ ποῦ ἄρα γε ἐτέλουν τὴν προσευχὴν τῶν οἱ ὀθωμανοὶ; Δὲν δυνάμεθα θετικῶς νὰ εἴπωμεν, ὅτι προσηύχοντο εἰς ναοὺς ἰδικούς μας ἢ παρεκκλήσια, μετατραπέντα προσωρινῶς ἢ ὀριστικῶς εἰς μωαμεθανικὰ τεμένη, διότι οὐδεμία ὑπάρχει καθ' ἡμᾶς ἱστορικὴ μαρτυρία ἢ ἄλλη τις ἀπόδειξις. Τὰ περὶ διαφόρων δὲ σχετικῶν παραδόσεων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης πραγματείας, δὲν ἔχουν καμμίαν σοβαρὰν βᾶσιν καὶ ἀληθοφάνειαν. Ἐπομένως οἱ μωαμεθανοὶ κατακτηταὶ τοῦ Διδυμοτείχου καὶ οἱ πρῶτοι τοιοῦτοι κάτοικοι αὐτοῦ προσηύχοντο, μέχρις ὅτου κτίσουν ἰδικούς τῶν εὐκτηρίους οἴκους, κατ' ἴδιαν μὲν ἕκαστος ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν, δημοσίᾳ δὲ εἰς τὸ ὑπαιθρον, καθ' ὅσον μάλιστα εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ πόλις παρεδόθη ὑπὸ ἄσφαλείας τῶν κατοίκων αὐτῆς. Προκειμένου λοιπὸν περὶ ἀνακτορικῶν εὐκτηρίων οἴκων, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ μὲν σουλτᾶνος Μουράτ καθὼς καὶ οἱ διάφοροι πρίγκηπες ἀπουσίαζον συνήθως εὐρισκόμενοι, ὡς γνωστόν, εἰς ἐκστρατείας, αἱ δὲ ἐν Διδυμοτείχῳ τυχόν παραμένουσαι τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως γυναῖκες αὐτῶν θὰ προσηύχοντο εἰς ἀνακτορικόν τι ἴσως παρεκκλήσιον ἐπὶ τοῦ φρουρίου ἢ μᾶλλον κατ' ἴδιαν εἰς τοὺς γυναικωνίτας. Πρὸς τούτοις ὀθωμανοὶ κάτοικοι κατ' ἀρχὰς δὲν ὑπήρχον, μετεφέρθησαν δὲ καὶ συνεκεντρώθησαν βαθμιαίως. Ὁ στρατὸς πα-

ρηκολούθει τὸν σουλτάνον εἰς τοὺς πολέμους του, καὶ ἐπομένως ἐν Διδυμοτείχῳ παρέμενε μόνος σχεδὸν ὁ τοῦρκος φρούραρχος μετ' ἀνάλογον φρουράν.

Καθὼς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ὁ πορθητὴς τοῦ Διδυμοτείχου σουλτάνος Μουράτ ἔκτισεν, ὡς φαίνεται τέμενος ἐν τῇ πλατείᾳ, τὸ ὁποῖον συνεπληρώθη κατόπιν ἢ μᾶλλον, ἐπειδὴ ἦτο μικρὸν καὶ ἀνεπαρκές ἢ εἶχε καταστραφῆ, ἀνεκτίσθη ἐπὶ νέων θεμελίων ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ σουλτάνου Βαγιαζίτ τοῦ Α'. Καὶ ἡ μὲν μεγάλη ἐγκυκλοπαιδεία Μακρῆ (τόμος Θ') εἰς τὴν λέξιν Διδυμοτείχον ἔνθα ὑπάρχουν καὶ φωτογραφίαι τινὲς κτιρίων καὶ ἀπόψεων τῆς πόλεως ταύτης, σταλεῖσαι ἄλλοτε παρ' ἡμῶν, ἀναφέρει, ὅτι ὁ Μουράτ ἔκτισεν ἐν Διδυμοτείχῳ τέμενος τὸ 1368, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως, ὁ δὲ τελευταίως (1937) ὀποθανὼν διδυμοτειχίτης τοῦρκος πρόκριτος Μουστάν ἐφέντης μᾶς ἔλεγεν ἐπίσης, ὅτι τὸ ἐν τῇ πλατείᾳ τέμενος ἔκτισεν ὁ Μουράτ, τὸ συνεπλήρωσεν ὁμοίως ὁ υἱὸς του Βαγιαζίτ ὁ Α'. Ἐν Διδυμοτείχῳ ἐκτίσθησαν ἀργότερον ἢ ἀνεκτίσθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διάφορα τεμένη, ἦτοι «τζαμία» (τεμένη μετὰ μιναρὲ) «μεστζίτ» (τεμένη ἄνευ μιναρὲ). Μερικὰ ἐξ αὐτῶν οὔτε κατὰ τὰ ὀνόματα οὔτε κατὰ τὰς θέσεις των εἶναι γνωστὰ εἰς τοὺς σημερινούς, μερικὰ δὲ κατεστράφησαν κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους ὑπὸ τῶν βουλγάρων καὶ μένουν ἤδη τὰ ἐρείπιά των ἢ αἱ θέσεις μόνον. Διασώζονται μέχρι σήμερον δύο, τὸ τῆς πλατείας μέγα σουλτανικὸν τζαμίον τοῦ Βαγιαζίτ καὶ τὸ ἐν τῇ θέσει «σαντιρβάν», ὅπισθεν τοῦ καέντος κτιρίου τοῦ συνοριακοῦ τομέως Ἐβρου, ἦτοι τῆς ἄλλοτε μεγάλης καὶ ὠρυκίας τουρκικῆς σχολῆς. Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐν Διδυμοτείχῳ παλαιότερον καὶ ἀρκετὰ, διασώζονται δὲ μέχρι σήμερον μερικὰ ἄλλα ἱερά προσκυνήματα μωαμεθανικά, ἰδίως «τεκκέδες», ἢ μᾶλλον ἱεροὶ τάφοι διαφόρων κληρικῶν (δερβισῶν=μοναχῶν), στρατιωτικῶν ἢ ἄλλων ἐπισήμων ὀθωμανῶν, φονευθέντων ἢ ἀποθανόντων κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως ἢ μετ' αὐτήν. Περὶ ὄλων αὐτῶν, ἦτοι τζαμιῶν, μεστζίτ, τεκκέδων κλπ. γράφομεν ἐν ἐκτάσει εἰς ἰδιαιτέραν πραγματείαν ἡμῶν.

2. Τὸ τέμενος Μπαγιαζίτ εἶναι ἀρχαῖον καὶ σουλτανικόν. Καλεῖται δὲ ἀραβιστὶ μὲν «τζαμίί-Μπαγιαζίτ» ἢ «τζαμίί κεμπίρ», τουρκιστὶ δὲ «Μπαγιαζίτ τζαμισί» ἢ «μπουγιούκ τζαμί» δηλαδὴ τέμενος τοῦ Βαγιαζίτ ἢ μέγα τέμενος. Εἶναι ἐπιβλητικόν, ἔχει τετράγωνον σχῆμα καὶ ἐμβαδὸν ἐνὸς τετραγωνικοῦ στρέμματος, δι' ὃ κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους προσήρχοντο ἐνίοτε πρὸς καταμέτρησιν τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν ἐξωθεν χάριν ἰδιωτικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν οἱ ἀγρόται.

Τὰ θεμέλια εἶναι βαθύτατα καὶ ἰσχυρά. Οἱ δὲ τοῖχοι λίαν στερεοὶ καὶ πάχους 2 μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς στέγης. Ἔχει τρεῖς μεγάλας θύρας, ὧν ἡ μία, εἰς τὸ μέσον τῆς προσόψεως, μεγαλοπρεπεστάτη. Εἰς αὐτὴν ἀνέρχεται τις διὰ πολλῶν λιθίνων βαθμίδων. Ἄνωθεν τῆς θύρας ὑπάρχουν 3 ἐνεπίγραφοι πλάκες, εἰς τὸ μέσον, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ θύρα αὕτη, καθὼς καὶ αἱ ἄλλαι, εἶναι κατεσκευασμένη ἐντὸς ἀναλόγου κοιλώματος ἢ μᾶλλον ἐσοχῆς τοῦ τοίχου. Αἱ ἄλλαι δύο θύραι εὐρίσκονται ἢ μὲν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν μετὰ τινων βαθμίδων καὶ πλησίον τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας, ἀλλ' ἄνευ ἐπιγραφῆς, ἢ δὲ εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν πλησίον τῆς βορειοδυτικῆς μετ' ἐπιγραφῆς. Δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ δι' αὐτῆς ὑπάρχει μικροτέρα θύρα πρὸς ἄνοδον καὶ

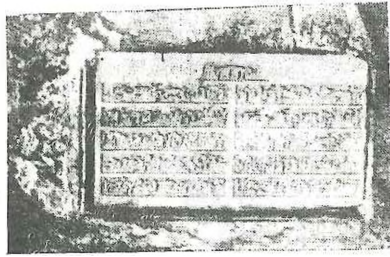
Ἐκ τῆς ἀποψὲς τῆς μεγάλης ἀκροπόλεως μετὰ τοῦ τεμένους.

ἐκ τῶν ἔξωθεν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς μνημονευθείσης γωνίας ἐκτισμένον μοναχικὸν μιναρὲν τοῦ τεμένους. Ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι 2 θύραι εἰς τὴν πρόσοψιν καὶ ἐκατέρωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου, ἀλλ' αὗται ἐτοιχίσθησαν πρὸ καιροῦ.

Διὰ τὸ τέμενος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη ἢ μᾶλλον ἀνεκτίσθη διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Σεχίρ Τσασλή (!), ὡς ἀναφέρει ἡ ἐπιγραφή τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ὁ περιώνυμος τοῦρκος περιηγητὴς καὶ συγγραφεὺς τοῦ 17ου αἰῶνος Ἐβλιγιὰ Τζελεμπή γράφει (περιοδικὸν «Θρακικὰ» τόμος Δ') τὰ ἑξῆς: «Ἄξιον μνείας εἶναι τὸ τέμενος τοῦ σουλτάνου Βαγιαζίτ τοῦ Κεραυνοῦ, ἐκτισμένον ἐπὶ τοίχων τετραγώνων, ἐσωτερικῶς δὲ ἐπὶ τεσσάρων λιθίνων κιόνων με ἀσυνήθη καὶ θαυμάσιον θρόνον καὶ θόλον, τεχνηέντως κατεσκευασμένον, διὰ νὰ παρέχῃ ἄφθονον φῶς, καὶ μιναρὲν διὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν μωαμεθανῶν εἰς προσευχὴν. Ὅλα τὰ μνημειώδη οἰκοδομήματα καὶ ὁ ξύλινος τετράγωνος θόλος αὐτοῦ εἶναι ἐσκεπασμένα με μόλυβδον ἐπεξεργα-

σμένον μετὰ γνησίου κασιτέρου τόσον θαυμασίως, ὥστε τὸ σύνολον ἀποτελεῖ ἐξαισίον πρίσμα ὄλων τῶν ἀποχρώσεων τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Ἐπειρὸν πλήθους πιστῶν νυχθημερὸν ἐπισκέπτεται τὸν ἀρχαῖον τοῦτον εὐκτήριον οἶκον, ὅσους ὅμως δὲν ἔχει γυναικωνίτην».

Αὐτὰ γράφει ὁ Ἑβλιγιᾶ Τζελεμπή. Ὁ «θαυμάσιος θρόνος» τὸν ὁποῖον ἀναφέρει καὶ ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευε βεβαίως διὰ τοὺς σουλτάνους, δὲν διασώζεται. Ἐπάρχει ἤδη τὸ σύνηθες «mihnar», ἧτοι τὸ ἱερόν, τρόπον τινά, βήμα, ἐφ' οὗ ἴσταται ὁ ἱμάμης κατὰ τὴν προσευχήν, καὶ τὸ «mihbet», ἧτοι ὁ ἄμβων, εἰς τὸ μέσον τῆς νοτίου πλευρᾶς ἀμφότερα. Ὁ θόλος, «ὁ ξύλινος τετράγωνος θόλος», ὅπως λέγει ὁ Ἑβλιγιᾶ, εἶναι λαμπρῶς ἐχρωματισμένος καὶ ἀνέρχεται πρὸς τὴν κορυφήν ἐν ἀρμονίᾳ γραμμῶν, χρωμάτων καὶ φωτός, ἐν ᾧ ὑπερθεῖν ἢ στέγη, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ οἰκοδομήματος κατέρχεται εἰς τετράγωνον σχῆμα, χωρὶς νὰ προδίδῃ τὸν ὑποκρυπτόμενον

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ τεμένους

ᾠραῖον θόλον. Τὸ τέμενος κοσμεῖται ἐσωτερικῶς καὶ διὰ διαφόρων γραμμάτων, ἀναγεγραμμένων διὰ παχέων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων παλαιᾶς ἐποχῆς ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τῶν στύλων. Εἶναι ρητὰ καὶ γνωμικὰ ἐκ τοῦ κορανίου καὶ τῶν προφητῶν, μικραὶ προσευχαί, ἢ λέξεις «ἀλλάχ» (ὁ Θεός), τὰ ὀνόματα «Μωάμεθ», «Ἐμπ-οὐ-μπεκίρ», «Ἐμέρ-οὐλ-φαρούκ», «Ἀλῆ», «Χασάν», «Χουσεῖν», «Ἄσμάν» κ. λ. Μία τῶν ἐκ τοῦ κορανίου προσευχῶν, γεγραμμένη εἰς πολύπλοκον σχῆμα ἀστραπῆς, θεωρεῖται παλαιόθεν παρὰ τῶν μωαμεθανῶν Διδυμοτείχου ὡς ἀποτρεπτικὸν πτώσεως κεραυνοῦ ἐπὶ τοῦ τεμένους. Παραδόξως δὲ οὐδέποτε καθὼς ἀναφέρουν, κατέπεσε κεραυνὸς ἐπ' αὐτοῦ ἢ τοῦλάχιστον οὐδέποτε τὸ ἔβλαψε. Τὸ δάπεδον τοῦ τεμένους ἐκαλύπτετο ἔκπλαλαι, ὅπως λέγουν, ὑπὸ βαρυτίμων καὶ σπανιωτάτων μικρῶν καὶ μεγάλων περσικῶν καὶ ἄλλων ταπήτων, τῶν ὁποίων

πολλοί, οί σπουδασιότεροι, κατά διαφόρους έποχάς και τρόπους, λέγουν, ότι άπωλέσθησαν...

3. Άνωτέρω αναφέραμεν, ότι υπάρχουν 4 έπιγραφαι έπί της θύρας της κυρίας εισόδου και της θύρας της δυτικής πλευράς. Τάς έπιγραφάς ταύτας, αίτινες είναι γεγραμμένοι εις παλαιάν άραβικήν γραφήν, την λεγομένην «κιουχί», είχε την καλωσύνην ο φίλος τέως σοφολογιώτατος μουφτής του νομού Έβρου Ίμάμ Ζαδέ Χατζή Βελιουτδίν έφέντης νά μεταφράση εις την τουρκικήν γλώσσαν, έξ ης τάς μετεφράσαμεν εις την έλληνικήν. Είναι δέ αί έξής :

Έπί της κυρίας θύρας μεσαία έπιγραφή :

«Ο ευκτήριος ούτος οίκος άνεκτίσθη τή βοηθεία του πάντα τά όντα εκ της άνυπαρξίας παραγαόντος ύψιστου και δεδοξασμένου Θεού. Έάν δέ έρωτηθής: τίς ο άνακτίσας τό καθίδρυμα τουτο, είναι ο θελξίνους εκείνος και ταχύς μέγας σουλτάνος Βαγιαζίτ ο Κεραυνός, ο υίός της αύτου Μεγαλειότητος του σουλτάνου Μεχμέτ Μουράτ του πορθητου (του Διδυμοτείχου). Ο κύριος της δόξης Θεός, έν τώ μεγάλω βίω της Ισλαμικής χαλιφείας Ισχύν και δύναμιν δωρούμενος, είθε την εκτέλεσιν της δικαιοσύνης έν τή βασιλεία αύτου (του Βαγιαζίτ) νά συνδέση και νά επεκτείνη έφ' όλης της γης και νά διαιωνίση την δόξαν αύτου μέχρι της συντελείας του κόσμου. Ο ύψιστος και έπουράνιος Θεός, άποδεχόμενος (άμείβων) τάς άρετάς αύτου (του Βαγιαζίτ), νά εξαλείψη όσας έχει άμαρτίας. Ο ειρημένος μονάρχης είναι τοιοϋτος βασιλεύς, ώστε, διευθύνων και φροντίζων (μόνος) έπιτελεί πάν έργον αύτου, χωρίς νά αναθήση αυτό εις κανένα. Είναι τοιοϋτος βασιλεύς, ώστε νά έλκή προς έαυτόν τόν κόσμον έν παντί καιρῶ. Ταϋτα εύχόμενοι, αίνοϋμεν και δοξολογοϋμεν τόν ύψιστον Θεόν και κύριον του παντός. Άνιδρύθη τή 29η του μηνός Μουχαρέμ-ούλ-μουχαρέμ του (άραβικού) έτους 799».

Έπί της κυρίας θύρας δεξιά έπιγραφή :

«Δοξολογοϋμεν και αγιάζομεν τόν ύψιστον Θεόν, όστις παρέχει τάς δωρεάς αύτου, χωρίς νά ζητήσωμεν, γνωρίζων πάσας τάς εύχαριστίας και άρετάς άπάντων τών δημιουργημάτων αύτου. Έξαιτούμεθα δέ την άφεισιν και συγχώρησιν τών άμαρτημάτων ήμῶν παρά του παλυεσπλάγχνου και παντοκράτορος Θεού».

Έπί της κυρίας θύρας άριστερά έπιγραφή :

«Δοξολογοϋμεν και αγιάζομεν τόν ύψιστον Θεόν και Κύριον πάντων τών όντων, όστις μηδενός στερούμενος, δωρεΐται την εκπλήρωσιν τών πόθων τών δούλων αύτου και συγχωρεΐ πανευσπλάγχνως τάς άμαρτίας αύτων. Διότι πρώτος (μόνος) ο Θεός, μη έχων ανάγκην

βοηθείας καὶ μὴ ἐρχόμενος εἰς ἐπαφήν μὲ πρωθυπουργοὺς (τυγχάνων ἐπαρκῆς καὶ ἀποσδεῆς), εἶναι ἐν παντὶ ἔργῳ αὐτοῦ παντοδύναμος Κύριος καὶ ὁδηγός».

Ἡ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἐπιγραφή :

«Ὁ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἀρχαίου (ἀνάρχου) δημιουργοῦ καὶ πανταχοῦ παρόντος ὑψίστου Θεοῦ καταφυγῶν (δηλ. ὁ ἀρχιτέκτων

Ἡ πρόσοψις τοῦ τεμένους μετὰ τοῦ κατεδαφισθέντος τοίχου. Ὁ ἐπὶ τοῦ τοίχου κύκλος δεικνύει τὴν θέσιν τῆς ἐπιγραφῆς

τοῦ τεμένους) εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ταπεινοῦ εὐχέτου Ἄμπδ, Σεχίρ Τασσ-
λη. Ὁ ὑψίστος Θεὸς ἄς γλυκαίνει τὸν βίον αὐτοῦ. Ὁ ἀποδεχόμενος
τὰς ψυχὰς, τὰς θεραπευούσας τὰς ἀνάγκας (τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώ-
πων, τῶν ἐπιτελούντων τὰ ἔργα τὰ καλὰ) εἶναι ὁ ὑψίστος καὶ παν-

τοδύναμος Θεός. Οὗτος εἶθε νὰ κατευθύνῃ τοὺς τὴν εὐθεΐαν ὁδὸν ἀκολουθοῦντας καὶ νὰ ἀντιδείξῃ δοκίμους καὶ ἱκανοὺς ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ ἐν τῇ ἱστορίᾳ (σταδιοδρομίᾳ) τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ βοηθήσῃ ἐν τῇ τέχνῃ.

Εὐχόμενοι ταῦτα, αἰνοῦμεν καὶ δοξολογοῦμεν τὸν Κύριον τοῦ κόσμου καὶ ὑψιστον Θεόν. Ἐγράφη μῆνα Μουχαρέμ-οὐλ-μουχαρέμ τοῦ ἔτους 799».

4. Καθὼς ἐξάγεται ἐκ τῆς πρώτης καὶ μεγαλειτέρας ἐπιγραφῆς, τὸ τέμενος τοῦτο, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Βαγιαζίτ τοῦ Α΄, δὲν ἐκτίσθη ἀλλ' ἀνεκτίσθη ὑπ' αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὑπῆρχε πρότερον, ὡς προεῖπομεν, τέμενος ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ, τὸ ὁποῖον εἶχε κτισθῆ, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ τοῦ Διδυμοτείχου σουλτάνου Μουράτ Α΄ τοῦ Χουνταβεντικιάρ, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1361 καὶ 1389, ἤτοι τῆς ἀλώσεως τοῦ Διδυμοτείχου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μουράτ. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἴσως μικρὸν καὶ ἀνεπαρκὲς ἢ καὶ κατεστράφη οὕτως ἢ ἄλλως, ἀνεκτίσθη κατόπιν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπὶ νέων θεμελίων ὑπὸ Βαγιαζίτ τοῦ Κεραυνοῦ. Ἡ ἀνοικοδόμησις αὕτη ἤρχισε, πιθανόν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1389, ἢ ἀργότερον, καὶ ἐτελείωσε τὸ 1396, ὁπότε ἐνετοιχίσθησαν αἱ ἐνεπίγραφοι πλάκες, διότι ἡ 1η καὶ ἡ 4η ἐπιγραφή ἀναγράφουν, καθὼς εἶδομεν, τὸ ἀραβικὸν ἔτος 799, ὅπερ συμπίπτει κατὰ τὸν σχετικὸν ὑπολογισμὸν πρὸς τὸ ἡμέτερον 1396. Ὁ μνημονευθεὶς περιηγητῆς Ἐβλιγιά δὲν ἀναφέρει δυστυχῶς τίποτε περὶ προϋπάρξεως τεμένων, κτισθέντος ὑπὸ τοῦ Μουράτ καὶ ἀνακτισθέντος ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ. Μάλιστα δὲ ὄχι μόνον δὲν ἀναγράφει τὰς ἐπιγραφάς, ἀλλ' οὐδὲ καν λόγον κάμνει δι' αὐτάς. Καὶ ὅμως αὐταὶ ἔχουν, ἂν μὴ ἀποδείξεις, ἀλλὰ τουλάχιστον ἐνδείξεις προϋπάρξεως τεμένων. Δηλαδή: ἡ μεγάλη ἐπιγραφή, κατὰ τὴν ἐκ τῆς ἀραβικῆς εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν μετάφρασιν τοῦ φίλου Μουφτῆ, δὲν ἀναγράφει «σοῦ μααμπετχανέ Ἰνσά Ἰδιδί» ἢ «μπινᾶ ὄλουντου», τοῦτ' ἔστιν «ὁ εὐκτῆριος οὗτος ἐκτίσθη ἢ ᾠκοδομήθη ἢ ἰδρῦθη» κ.λ.π. ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ, ἀλλὰ «ἐχγιά κερδέ κηληνητῆ», δηλαδή «ἐσώθη, ἀνεστήθη, ἀνιδρῦθη, ἀνεκτίσθη, ἀνωκοδομήθη». Ἐν ᾧ ὅμως τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ τέμενος, ὅπερ προϋπῆρχεν, ἐν τούτοις ἡ ἐπιγραφή δὲν ἀναφέρει, ἂν ὁ Μουράτ ἢ ἄλλος τις τέλος πάντων ἔκτισε τὸ προϋπάρχον τοῦτο τέμενος. Ἐκτὸς ἐὰν καλλιτέρα τις ἴσως ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐπιτυχεστέρα μετάφρασις αὐτῆς ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς ἀραβικῆς εἰς τὴν τουρκικὴν, θὰ διέλυε τὴν μικρὰν ταύτην ἀπορίαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ παλαιὰ πα-

ράδοσι; φαίνεται καθ' ἡμᾶς ἀληθής, ὅτι δηλονότι θὰ προϋπήρχεν ὁπωσδήποτε τέμενός τι κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Μουράτ τοῦ Α', ὅπως ὑπεδειξαμεν καὶ εἰς τὸν πρόλογόν μας.

5. Περὶ τοῦ τεμένους τούτου ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη παράδοσις εἷς τινας μωαμεθανούς καὶ ἡμετέρους ἐν Διδυμοτείχῳ ὡς πρὸς τὴν κτίσιν ἢ ἀνάκτισιν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἀπ' ἀρχῆς δηλονότι σχέδιον ἐπρόκειτο νὰ καλυφθῇ τὸ κτίριον διὰ θόλου. Αἱ ἐργασίαι ἐπροχώρησαν καὶ οἱ τοῖχοι εἶχον ἀνέλθει ἀρκετὰ μὲ εὐμεγέθεις κατεργασμένας πέτρας. Ἀλλ' ἡ ἐργασία ἐν τῷ μεταξύ διεκόπη ἐπ' ἀόριστον. Ὅτε δὲ κατόπιν ὁ Βαγιαζίτ ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ ἐξ Ἀνατολῆς ἐπερχομένου Ταμερλάνου, ἠθέλησε νὰ τελέσῃ ἐπίσημον προσευχὴν μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ καὶ νὰ ἀναπέμψῃ δεήσεις εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν νίκην τῶν ὄπλων του. Διέταξε λοιπὸν πρὸς τοῦτο τὴν ἄμεσον συμπλήρωσιν τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ ἐπιστέγασιν τοῦ τεμένους. Ὡς ἐκ τῆς ἐπειγούσης τότε ἀνάγκης τὰ μὲν ἄνω κενὰ μέρη, τὰ ἀσυμπλήρωτα τῶν τοίχων, συνεπληρώθησαν διὰ προχείρων μικρῶν λίθων, ἐκαλύφθη δὲ τὸ τέμενος ἀντὶ θόλου δι' ὕψηλης καὶ τετραπλεύρου στέγης ἐκ μολύβδου, κατερχομένης πρὸς τὰς τέσσαρας γωνίας αὐτοῦ. Τὴν στέγην ταύτην ἀκριβῶς, ἥτις διατηρεῖται μέχρι σήμερον, ἰδὼν ἀργότερον ὁ Ἑβλιγιὰ Τζελεμπή ὀνομάζει τετράγωνον θόλον, ἐν ᾧ περιγράφει κυρίως τὸν ὑπ' αὐτὴν τεχνουργηθέντα ὠραῖον, ὡς εἶδομεν, θόλον.

Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς : ὅτι ὁ Βαγιαζίτ δὲν ἠδύνατο παρ' ὅλην τὴν ἐπιτάχυνσιν δῆθεν τῆς τοιαύτης συμπληρώσεως τοῦ ἡμιτελοῦς τεμένους, νὰ ἀναμένῃ αὐτὴν ἐν Διδυμοτείχῳ, ἐπειγόμενος νὰ δράμῃ κατὰ τοῦ μεγάλου καὶ φοβεροῦ ἐχθροῦ του. Διότι πρὸ τοῦ 1400 καθ' ἡμᾶς ἔτους εὐρίσκετο ἤδη εἰς πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μεθ' ἧ μεταβάς ἐκεῖθεν μέσον Τοκάτης καὶ Σεβαστείας εἰς Ἄγκυραν, συνεκρούσθη μὲ τὸν Ταμερλάνον τὸ 1402. Ποῦ λοιπὸν ἦτο ἡ βία του νὰ ἀναχωρήσῃ τότε ἐκ Διδυμοτείχου, ὅπου δὲν εὐρίσκετο ; Πρέπει ἐπομένως νὰ εἶναι ὁ λόγος περὶ ἄλλης τινὸς προηγηθείσης ἐπειγούσης ἀνάγκης ἢ πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς ὑποδεικνύουν κατ' ἐπανόρθωσιν ἄλλοι ἐνταῦθα μωαμεθανοί. Ἐν πάσῃ περιπτώσει αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ τεμένους, τὰς ὁποίας παρεθέσαμεν, ἀναγράφουν τὸ ἔτος 1396, δηλαδὴ ἔχομεν διαφορὰν ἐξ μὲν ἐτῶν μέχρι τοῦ 1402, τεσσάρων δὲ μέχρι τοῦ 1400. Ἄλλοι πάλιν, λόγου χάριν ὁ Μουστάν ἐφέντης, λέγουν ἀνεξαρτήτως πλέον χρονολογίας ἢ ὠρισμένης ἐποχῆς, ὅτι ὁ Βαγιαζίτ, ἀπλῶς ἐν ἐκστρατείᾳ εὐρισκόμενος, διέταξε τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς συμπληρώσεως τοῦ τεμένους, οὐ-

χι ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδομουμένου, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ πατρός του πρότερον οἰκοδομουμένου καὶ ἡμιτελοῦς παραμείναντος. Καὶ ἡ γνώμη αὕτη κτταπίπτει ἀμέσως, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ὄσα ἐσχολιάσαμεν ἐξ ἀφορμῆς τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς περὶ ἰδρύσεως τοῦ τεμένους ὑπὸ

Ἡ μεγάλη μεσαία θύρα

τοῦ Μουράτ καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ. Πλὴν τούτου πρέπει νὰ σημειώσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς: πρῶτον μὲν, ὅτι μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Μουράτ (1389) καὶ τῆς ἐντοιχίσεως τῶν ἐπιγραφῶν (1396) ἐμεσολάβησαν 7 ἔτη, δεύτερον δέ, ὅτι αἱ ἐνεπίγραφοι πλάκες

εὐρίσκονται ἐντετοιχισμένοι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον μεταξὺ τῶν εὐμεγέθων καὶ κατειργασμένων πετρῶν, δηλαδή εἶχον ἐντοιχισθῆ πρό τῆς ἀναφερομένης ἐσπευσμένης συμπληρώσεως. Ἄλλως δὲ ἢ διὰ μικρῶν λίθων συμπλήρωσις ὑπάρχει μόνον εἰς τὴν πρόσοψιν καὶ μάλιστα ἄνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας πλευράς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ περι. τοιαύτης ἢ τοιαύτης συμπληρώσεως, παρὰ διαφόρων λεγόμενα καὶ διαφοροτρόπως θρυλούμενα εἶναι καθ' ἡμᾶς ἀκαθόριστα καὶ συγκεχυμένα, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ἀντιφατικά καὶ ἀνιστόρητα. Μόνον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι, ἐπειδὴ τὸ τέμενος ἔχει μὲν ἐσωτερικῶς τὸν ὠραῖον καὶ πεποικιλμένον θόλον εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ καὶ στηριζόμενον ἐπὶ τῶν τεσσάρων στύλων, ἔξωθεν ὅμως καλύπτεται ἐπὶ τετραγωνικῆς στέγης καὶ οὐχὶ θόλου, ἢ τοιαύτη ἀντίθεσις ἐχρησίμευσεν ἴσως ὡς ἀφορμὴ καὶ αἰτία τῶν ἀνωτέρω παραδόσεων. Ὅπως δὲ ποτε προσθέτομεν τὰ ἐξῆς: ὅτι δηλονότι τόσοι αἰῶνες παρήλθον ἀπὸ τῆς κτίσεως ἢ μᾶλλον ἀνακτίσεως τοῦ τεμένους, κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα θὰ ἐβλάβη βεβαίως ἔνεκα πολέμων ἢ ἄλλων λόγων καὶ ἐπεσκευάσθη.

6. Ἐμπροσθεν τῆς προσόψεως τοῦ τεμένους ὑπῆρχε παλαιόθεν μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν περίβολος διὰ τοίχου ὑψηλοῦ τριῶν περίπου μέτρων. Ἐναντι ἀκριβῶς τῆς κυρίας εἰσόδου ὑπῆρχε δίφυλλος μεγάλη ἐξώθυρα τοῦ περιβόλου. Ἐκεῖ διακοπτόμενος ὁ τοίχος οὗτος διὰ δύο καφενειῶν τῆς βακουφικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς μωαμεθανικῆς κοινότητος Διδυμοτείχου, ἐν συνεχείᾳ ἐκτισμένων, ἔφθανε κατόπιν, κατ' εὐθειᾶν πλέον γραμμῆν, πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν τοῦ τεμένους. Ἡ οὕτω σχηματιζομένη αὐλή ἦτο στενωτέρα μὲν πρὸς τὴν δυτικὴν ἄκρην πλατύτερα δὲ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν, ἔνθα, εἰς τὴν πρὸς τὴν πλατεῖαν γωνίαν, ἦσαν τὰ μνημονευθέντα δύο καφενεῖα. Ἐσωθεν τῆς ἐξωθύρας καὶ ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπῆρχε μεγάλη μαρμαρινὴ δεξαμένη μετ' ἀναβρυτηρίου ἐν τῷ μέσῳ, συρματοπλέγματα πέριξ αὐτῆς, καὶ κρουρῶν χάριν τῶν θρησκευτικῶν ἀπονίψεων (ἀμπτέστ) τῶν μωαμεθανῶν πρό τῆς προσευχῆς αὐτῶν. Δεξιόθεν τῆς αὐλοθύρας καὶ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ περιβόλου ἦτο ἐντετοιχισμένη ἐνεπίγραφος πλάξ, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὁμιλήσωμεν περαιτέρω.

Ὁ περίβολος πρό τινων ἐτῶν διερρυθμίσθη. Καταρριφθείσης τῆς πλευρᾶς τοῦ τοίχου ἔνθα εὐρίσκετο ἢ ἐπιγραφὴ, εἶχον κτισθῆ ἐκεῖ δύο (ἕτερα) καταστήματα, καὶ εἶχεν ἀνανεωθεῖ μεγαλοπρεπῶς ἢ ἐξώθυρα τοῦ περιβόλου, ἄνωθεν δ' αὐτῆς εἶχεν ἐντοιχισθῆ ἢ ἐπιγρα-

φή, ἐν μέσῳ ἀφιερωτικῶν γραμμάτων χάριν εὐγνωμοσύνης τῆς μωαμεθανικῆς κοινότητος πρὸς τὸν ὑποστηρίξαντα τότε αὐτὴν Γενικὸν Διοικητὴν Θράκης κ. Μαντᾶν. Κατόπιν ὁμοῦ πυρκαϊᾶς ἐκάησαν τὰ παλαιὰ καταστήματα. Διὰ τοῦτο, καθὼς καὶ χάριν τετραγωνισμοῦ τῆς πλατείας, κατηδαφίσθησαν τὸ 1936 καὶ τὰ ὡς ἄνωθι νεόκτιστα καταστήματα, κατερρίφθη ὅλος ὁ τοῖχος, ἐκτὸς τῶν δύο τμημάτων, τῶν συνεχομένων πρὸς τὸ τέμενος, ἀφηρέθη τέλος καὶ ἡ ἀπὸ ἐτῶν κατεστραμμένη καὶ ἄχρηστος δεξαμενὴ, ἀνηγέρθησαν δὲ εἰς κατάλληλον πλέον πρὸς τὸ τέμενος γραμμὴν ἀνά δύο ἐκατέρωθεν ὠραῖα καταστήματα καὶ μεταξύ τούτων ἐκτίσθη νέα, ἀλλὰ μικρά, κυκλιδωτὴ δίφυλλος θύρα. Ἡ τοιαύτη διαρρύθμισις τοῦ ἄλλοτε περιβόλου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔμεινε πλέον ὑψηλὴ στενὴ λωρὶς ἔμπροσθεν καὶ κατὰ μῆκος τῆς προσόψεως τοῦ τεμένους, καὶ ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν νέων καταστημάτων καὶ τῆς ἐξωθύρας μετὰ ἐκατέρωθεν στολισμάτων ἐκ μαρμάρων ἐγγλύφων καὶ λαμπρῶς πεποικιλμένων, ἐκ παλαιῶν τουρκικῶν τάφων, συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν ἀπὸ τινος ἐνεργουμένην ὑπὸ τοῦ Δήμου Διδυμοτείου ἐξωράϊσιν τῆς κεντρικῆς πλατείας.

Ἡ μνημονευθεῖσα ἐπιγραφή τοῦ περιβόλου δὲν γνωρίζομεν εἰσέτι, ἐὰν καὶ ποῦ θὰ ἐντοιχισθῇ. Εἶναι εἰς ἀροβιτουρκικὴν γλῶσσαν, τὴν μετεφράσαμεν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ εὐγενοῦς καὶ λογίου φίλου Χαμίτ Ἰχσάν βέη καὶ λέγει εἰς στίχους τὰ ἑξῆς :

«Βαγιαζίτ, ὁ ἔνδοξος σουλτάνος, κτίσας τὸ τέμενος τοῦτο, δὲν ἠξιώθη νὰ ἐπισκευάσῃ ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἦδη ὁ ὕψιστος κατηξίωσεν ἕνα εἰρηνικὸν δοῦλον, ὅστις ἐξεπλήρωσε τὴν θεῖαν ταύτην ἐντολήν.

Εἶθε Κύριος ὁ Θεὸς νὰ βοηθῇ τὸν μοχθοῦντα ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ νὰ κατευθύνῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγαθόν.

Τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον ἐγένετο τῇ αὐτοκρατορικῇ μερίμνῃ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ, οὗ ἡ ζωὴ ἔστω μακροτάτη.

Μεγάλῃ εἶναι ἡ ἔνδειξις αὕτη τῆς θείας εὐσπλαχνίας.

ᾠ Τζεβχερί, γράψον τὸ χρονόγραμμα : ἐπεσκευάσθη καὶ διεκοσμήθη τὸ τέμενος τοῦ σουλτάνου Βαγιαζίτ 1238».

7. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἥτις συνετέθη ὑπὸ τινος ποιητοῦ Τζεβχερί καὶ ἔχει τὴν χρονολογίαν αὐτῆς ἀναγεγραμμένην εἰς τὸ τέλος, ἐφαρμόζεται τὸ ποιητικὸν ἢ ρητορικὸν σχῆμα, τὸ λεγόμενον «κύκλος», διότι ἀρχίζει καὶ τελειώνει μὲ τὴν ἴδιαν λέξιν, τὸ ὄνομα Βαγιαζίτ.

Ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρει, ὅτι τὸ τέμενος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη

τοῦ Βαγιαζίτ εἶχεν ἀνάγκην ἐπισκευῆς, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν προέλαβεν οὗτος νὰ προβῇ. Ἐνταῦθα ὑπονοεῖται βεβαίως ἡ αἰχμαλωσία καὶ ὁ ἐπακολουθήσας θάνατός του ἐν Ἀσίᾳ παρὰ τοῦ Ταμερλάνου τὸ 1402. Προσθέτει δέ, ὅτι ἡ ἐπισκευὴ ἐγένετο τὸ 1822, ἤτοι μετὰ 420 ἔτη ἐπὶ σουλτάνου Μιχμοῦτ τοῦ Β'. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι τὸ τέμενος μετὰ τὴν ἀνάκτισιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ τοῦ Α' ἤτοι τὸ 1396, ὡς εἶδομεν, ἐπαθεν, ὡς φίνεται, σοβαρῶς, ἄγνωστον διατὶ καὶ πῶς, μέχρι τοῦ 1400, δηλαδὴ ἐντὸς τεσσάρων ἢ ἕξ ἐτῶν. Πιθανὸν εἶναι, ὅτι ἐπὶ Μιχμοῦτ τοῦ Β'. ἂν μὴ πρότερον, ἐκτίσθησαν καὶ ὁ περίβολος καὶ τὰ καφενεῖα, διεκοσμήθη ἐπίσης τὸ τέμενος. Ἄφ' οὗ δὲ ἐπρόκειτο περὶ ἐπισκευῆς αὐτοῦ, ἐπεσκευάσθη ἴσως τότε διὰ μικρῶν λίθων τὸ προμνημονευθὲν τμήμα, τὸ ὑπεράνω τῆς κυρίας εἰσόδου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ἐνετοιχίσθη καὶ ἡ ἐνεπίγραφος πλάξ τοῦ περιβόλου.

Ἐπειδὴ ἤδη ἐν τῇ ἐπιγραφῇ γίνεται λόγος, ὅτι ὁ Βαγιαζίτ δὲν ἤξιώθη νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ τέμενος, κάμνομεν μίαν ὑπόθεσιν, ὅτι δηλονότι σὺν τῷ χρόνῳ ἐπῆλθεν ἴσως παρὰ τῷ μωαμεθανικῷ λαῷ τοῦ Διδυμοτείχου μία σύγχυσις τῶν παλαιῶν καὶ νέων παραδόσεων καὶ ἐπιγραφῶν προκειμένου περὶ κτίσεων καὶ συμπληρώσεων ἢ ἀνακτίσεων καὶ ἐπισκευῶν τοῦ τεμένους. Ἐπομένως δικαιολογοῦνται λέγοντες, ὅτι εἶναι ἀκαθόριστα, ἀσαφῆ καὶ συγκεχυμένα. Λόγου χάριν, διὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν πάλιν τὰ ἴδια καὶ διὰ νὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὸν Βαγιαζίτ, παρατηροῦμεν, ὅτι οὗτος κατὰ μὲν τὴν παλαιὰν δῆθεν παράδοσιν, προκειμένου νὰ ἐκστρατεύσῃ, συμπληρῶναι ἐπειγόντως τὴν κτίσιν ἢ ἀνάκτισιν τοῦ τεμένους, κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν ἐπιγραφὴν «δὲν ἤξιώθη» νὰ ἐπισκευάσῃ αὐτό.

Ἀνεφέρωμεν ἀνωτέρω τὸ ὄνομα ὄχι τοῦ σουλτάνου Μιχμοῦτ τοῦ Α', ἀλλὰ τοῦ Μιχμοῦτ τοῦ Β', ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς ἐπιγραφῆς. Ὅχι δὲ μόνον ὑποδηλοῦται ἡ χρονολογία διὰ «χρονογράμματος», ἀλλὰ ἀναγράφεται καὶ ἀριθμητικῶς, καθὼς εἶδομεν, εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν. Ἔτος λοιπὸν τῆς ἐπιγραφῆς, ἐπομένως καὶ τῆς ἐπισκευῆς, εἶναι τὸ ἔτος «ρουμί» δηλαδὴ (ἐλληνικόν) τουρκικόν (ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ ἀραβικόν) 1238, ἤτοι καθ' ἡμᾶς τὸ ἔτος 1822. Τὸ ἔτος δὲ τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐποχὴν Μιχμοῦτ τοῦ Β', ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1224 μέχρι τοῦ 1255, ἤτοι καθ' ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ 1802 κέχρι τοῦ 1839.

Εἶπομεν, ὅτι τὸ ἔτος 1238 ὑποδηλοῦται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ διὰ χρονογράμματος. Χρονόγραμμα εἰς τὰς ἀραβικάς, περσικάς καὶ τουρκικάς ἐπιγραφὰς καλεῖται ἡ χρονολογία ἐνός ἱστορικοῦ γεγο-

νότος, ἥτις ἐξάγεται διὰ τοῦ ἀθροίσματος τῆς ἀριθμητικῆς ἀξίας τῶν πρώτων ἢ τελευταίων γραμμάτων ὠρισμένων λέξεων ἢ φράσεων εἰς τὸ μέσον ἢ τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς. Τὰ γράμματα δηλαδὴ ταῦτα ἔχουν ὠρισμένην ἀριθμητικὴν ἀξίαν κατὰ τὸ ἀριθμητικὸν σύστημα, τὸ λεγόμενον «ἐπτζέτ χισμπή» τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς εὐχερεστέραν κατανόησιν καὶ τῶν μὴ γνωριζόντων ἐπακριβῶς τὸ σύστημα τοῦτο, ἡ χρονολογία παρατίθεται πολλακίς ὄχι μόνον διὰ χρονογράμματος, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ πλεοναστικῶς δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς. Τοῦτο δὲ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ προκειμένη ἐπιγραφῇ, διὸ καὶ ἐθεωρήσαμεν περιττὸν νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐνταῦθα μὲ τὴν εὕρεσιν τῆς χρονολογίας καὶ διὰ τοῦ σχετικοῦ χρονογράμματος.

Εἰς παλαιότερους χρόνους τὸ τέμενος Βαγιαζίτ εἶχε καὶ ἓνα «μεδρεσέν», ἥτοι ἱερατικὴν, τρόπον τινά, σχολήν, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἑβλιγιά Τζελεμπή ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βαγιαζίτ. Ἐπομένως ὁ μεδρεσές οὗτος εἶχε κτισθῆ ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ, ἢ καὶ ἂν ἀκόμη ἐκτίσθη ἀργότερον παρ' ἄλλου, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἦτο προσηρητημένος εἰς τὸ τέμενος τοῦ Βαγιαζίτ, ἔλαβε τὸ ὄνομα τούτου. Ἐκεῖτο δὲ εἰς τὴν πρόσοψιν, ἐνθα ὁ περίβολος, ἐκτὸς ἐάν πρέπη νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι εὐρίσκετο εἰς τὸ γήπεδον τοῦ καέντος Συνοριακοῦ Τομέως Ἐβρου, ἥτοι τοῦ ἄλλοτε μεγαλοπρεποῦς κτιρίου τῶν σχολείων τῆς τουρκικῆς κοινότητος, ἢ ἴσως εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ κτιρίου, τοῦ ἤδη ἀπὸ ἐτῶν χρησιμεύοντος ὡς ξενοδοχείου «Μακρά Γέφυρα», ὅπερ εἶναι βακουφικόν. Πότε ἔπαυσε νὰ λειτουργῇ ὁ μεδρεσές οὗτος τοῦ Βαγιαζίτ, δὲν γνωρίζομεν, πάντως ὅμως μετὰ τὴν εἰς Διδυμότειχον ἐπίσκεψιν τοῦ Ἑβλιγιά. Οἱ σημερινοὶ ἠλικιωμένοι τοῦρκοὶ ἀναφέρουν μεταξὺ διαφόρων σχολείων αὐτῶν, νηπιαγωγείων μᾶλλον καὶ προκαταρτικῶν σχολῶν, τὰς ὁποίας ἀναβιβάζουν εἰς ἡ, καὶ τὸ σχολεῖον Βαγιαζίτ. Τοῦτο δὲν πρέπει, νομίζομεν, νὰ συγχέηται μὲ τὸν μεδρεσέν τοῦ Βαγιαζίτ, ἐκεῖτο δὲ εἰς τὸ μνημονευθὲν γήπεδον τοῦ συνοριακοῦ τομέως. Πραγματικῶς δὲ ὁ Ἑβλιγιά, χωρὶς νὰ καμῆ σύγχυσιν, ἀναφέρει χωριστὰ μὲν τέσσαρας μεδρεσέδες τῆς ἐποχῆς τούτου, ἐκ τῶν ὁποίων ὀνομάζει μόνον δύο, τὸ τοῦ Βαγιαζίτ καὶ τὸ τοῦ Ὀρζὺτ πασᾶ, χωριστὰ δὲ γράφει ἀνωνύμως πέντε νηπιαγωγεῖα, τὸ τέμενος τοῦ Βαγιαζίτ καὶ «ἰμπρέτ» δηλ. συσσίτιον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει μὲν ὁ Ἑβλιγιά ἀγνωστὸν ὅμως οἱ σημερινοὶ μωαμεθανοί, ἐλειτούργει δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸν περίβολον αὐτοῦ ἢ ὅπου ἦτο ὁ μεδρεσές ἢ τὸ σχολεῖον τοῦ τέμενους τούτου.

8. Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης πραγματείας εἶχομεν σχολιάσει τὸ ζήτημα: ποῦ καὶ πῶς προσηύχοντο ἄρα γε οἱ μωαμεθανοὶ Διδυ-

μοτείχου μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ ὑπ' αὐτῶν, καὶ εἶχομεν ἀπορρίψει τὴν ἰδέαν, ὅτι μετέτρεψαν ἴσως χριστιανικοὺς ναοὺς εἰς τεμένη. Κατὰ μίαν λοιπὸν παράδοσιν τινῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων, προερχομένην, φαίνεται, ἐκ συγχύσεως, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, τὸ τέμενος τοῦτο ἦτο προηγουμένως, κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ναὸς χριστιανικός, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Σοφίας ἢ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Καθὼς δὲ μᾶς ἔλεγεν ὁ εἰσπράκτωρ Μόσχος Βενέτης, κατὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει παρὰ τοῦ ὁμωνύμου πάππου του, εἰς τὴν θέσιν τοῦ τεμένους προϋπήρχε δῆθεν ναὸς ἢ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου ἢ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου καὶ ἦτο θαυματουργός. Ταῦτα πάντα δὲν φαίνονται ἀληθῆ. Τοῦτο μόνον εἶναι γεγονός πρόσφατον καὶ πασίγνωστον, ὅτι οἱ Βούλγαροι καταλαβόντες τὸ Διδυμότειχον κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους κατέστρεψαν, ὡς ἤδη προανεφέραμεν, ὅλα σχεδὸν τὰ τεμένη καὶ τὰ ἱερά ἐν γένει προσκυνήματα τῶν μωαμεθανῶν, καθὼς πρὸς τούτοις καὶ πολλὰς οἰκίας. Τότε λοιπὸν μετέτρεψαν τὸ τέμενος τοῦτο τοῦ Βαγιάζιτ εἰς ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Εἶχον μάλιστα καταρρίψει ἐν μέρει καὶ τὸν μιναρὲν του, ὅστις ἐπιδιωρθώθη κατόπιν ὑπὸ τῶν ἐπανελθόντων τούρκων καὶ ἀπέκτησεν, ἐκτὸς τοῦ ἐνὸς ἐξώστου, τὸν ὅποιον εἶχε προηγουμένως, καὶ δεύτερον. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μιναρὲς ὑψώθη περισσότερον, ὥστε τὸ ἀνώτατον σημεῖον αὐτοῦ νὰ φθάνη ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἰς ὕψος 37 μέτρων.

Τὴν περὶ προϋπάρξεως ναοῦ Ἁγίας Σοφίας ἢ Ἁγίου Γεωργίου παράδοσιν ἀναφέρει καὶ ὁ Γ. Λαμπουσιάδης εἰς τὸ «Ὀδοιπορικόν» του («Θρακικὰ» Β' 93) ἐνθα ἀναγράφει τὰ ἑξῆς:

«Τὸ τζαμίον τῆς ἀγορᾶς ἐκαλεῖτο Ἁγία Σοφία. Ἐκεῖ οἱ τούρκοι εὗρον δοχεῖον πλήρες ἁγίου μύρου, ὅπερ καὶ ἔρριψαν, ἀλλ' ἐκεῖνο ἐπανῆλθε μόνον (του) εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἐσώζετο μὲν μέχρις ἐσχάτων, ἀλλ' οἱ βούλγαροι κατέστρεψαν αὐτό, μεταβαλόντες καὶ τὸ τέμενος εἰς ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, διότι κατὰ τινὰς οὕτω ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι ὁ ναός».

Ὁ Λαμπουσιάδης, ἀναγράφων ἀνεξελέγκτως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινος ἀφελείας δυστυχῶς, ὅσα καὶ ὅπως ἤκουε, συγχέει καὶ διαστρέφει περισσότερον αὐτά. Καθ' ἡμᾶς ὡς πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην γίνεται σύγχυσις, ὡς προεδηλώσαμεν. Σύγχυσις δηλαδὴ μετὰ τοῦ τεμένους ἰούτου καὶ τῶν πρὸ τινων δεκαετηρίδων ἀνευρεθέντων, ἐκτὸς ἄλλων, ἐκκλησιαστικῶν ἐρειπίων καὶ ἀντικειμένων κάτωθεν

τοῦ παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν λόφου τοῦ λεγομένου Ἁγία Πέτρα, καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦ παλαιοῦ ἐκεῖ τουρκικοῦ στρατῶνος (κρητῶ) καὶ τῶν σημερινῶν βυρσοδεψίων. Λέγουν λοιπὸν ὁ Ἄ. Δελόγκας καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλὰ, ὅτι δηλονότι ἀνευρέθησαν ἐκεῖ ὑπόγειος δεξαμενὴ, μάρμαρα, ἐνεπίγραφοι πλάκες, κίονες, ἀγίασμα, δοκεῖται ἁγίου μύρου, σταυρός, εἰκόνες, πῆλινα θυματὰ κ. τ. λ. Δεχόμεθα κατ' ἀρχὴν, ὅτι ὑπάρχει μία ὑπερβολὴ εἰς τὰ ἀνοφερόμενα εὐρήματα. Δὲν ἀποφαινόμεθα ὅτι ὠρισμένως προὔπηρχεν ἐκεῖ ναὸς ἢ παρεκκλησιον ἢ ἀγίασμα, οὔτε τέλος, ὅτι ἐγνώσθη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἵχθον ἀνευρεθέντος προσκυνήματος, παρ. χάρ. Ἁγία Σοφία κ.λ.π. Πάντως ὅμως τὰ εὐρήματα ἐκεῖνα τῆς Ἁγίας Πέτρας καὶ τὰ σχετικῶς διασποθέντα περὶ αὐτῶν εὔρον παρὰ τῷ λαῷ ἀπήχησιν τινα κατὰ σύγχυσιν ὡς πρὸς τὸ τέμενος τοῦ Βαγιαζίτ λόγω τῆς ἀρχαιότητός του. Τὸ ὅτι ἐπομένως ὑπῆρχεν ἅγιον μῦρον ἐν τῷ τέμένει τούτῳ, ὅτι ἀπερρίφθη ὑπὸ τῶν τούρκων, ὅτι ἐπανήλθεν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, ὅτι διετηρεῖτο παλαιόθεν μέχρις ἐσχάτων, ὅτι κατεστράφη ὑπὸ τῶν βουλγάρων, ὅτι τέλος τὸ τέμενος ἦτο χριστιανικὸς ναὸς ἐπὶ τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι, εἶναι παράδοξοι συγχύσεις καὶ μυθικαὶ ὑπερβολαί.

Τὸ ὅτι πρὸς τούτοις οἱ βούλγαροι μετέτρεψαν τὸ τέμενος τοῦ Βαγιαζίτ εἰς ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπως εἶπομεν, δὲν ἔχει πάλιν καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Τὸ τέμενος ἐκτίσθη ἀπ' ἀρχῆς ὡς τέμενος καὶ ὄχι ὡς ναός. Δὲν ἔχει οὔτε ἵχνος κόγχης ἱεροῦ βήματος, οὔτε προσανατολισμὸν ἀνάλογον πρὸς ναόν. Οἱ ὁμοιομορφοὶ τοῖχοι καὶ αἱ θύραι δὲν ἐπιτρέπουν τοιαύτην ἐκδοχὴν. Ἐπομένως δὲν ἦτο πρότερον ναός, ὡς κακῶς νομίζουν μερικοὶ, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἢ ἄλλου τινὸς Ἁγίου. Τὸ ὄνομα μάλιστα Ἁγιος Γεώργιος μᾶς διαφωτίζει καὶ τὸ πόθεν καὶ πῶς προήλθεν ἡ γενομένη σύγχυσις. Καὶ πράγματι: εἶναι ἀληθές, ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη ἐν Διδυμοτείχῳ ἀρχαῖος καὶ ἱστορικὸς βυζαντινὸς ναός, καλούμενος Ἁγιος Γεώργιος ὁ Παλαιοκαστρίτης. Εὐρίσκεται, ὡς ὑποδεικνύει καὶ τὸ ὄνομα Παλαιοκαστρίτης, ἐπὶ τοῦ μεγάλου φρουρίου καὶ εἶναι ὁ σημερινὸς ναὸς τῆς ἀρμενικῆς κοινότητος Διδυμοτείχου καλούμενος παρ' αὐτῆς «Σούρπ-Κεβόρκ», ἦτοι Ἁγιος Γεώργιος. Ἐκεῖ εἶχε στεφθῆ αὐτοκράτωρ ὁ Ἰωάννης ΣΤ' ὁ Κατακουζηνὸς τὴν 26ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1347, ὡς ἀναφέρει ὁ ἴδιος εἰς τὸ σύγγραμμα του, προσθέτων, ὅτι ἐκαλεῖτο παλαιοκαστρίτης. Περὶ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ τῆς ἀρμενικῆς κοινότητος Διδυμοτείχου εἶχομεν κάμει ἀρχὰς τοῦ 1936 διάλεξιν ἐν τῇ ἐνταύθα δημοτικῇ λέσχῃ,

ἐδ.μοσιεύσαμεν δὲ καὶ σχετικὴν πραγματείαν εἰς τὰ «Θρακικά» (τόμος 9ος). Τὸ περίεργον ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι, ὅτι ὁ Λαμπουσιάδης, ἀναφέρων ὀλίγας λέξεις εἰς «τὸ ὄδοιπορικόν» του περὶ τοῦ ἀρμενικοῦ ἤδη τούτου ναοῦ, λέγει, ὅτι εἶναι ἴσως ὁ Παλαιοκαστρίτης. Ἐγένετο λοιπὸν σύγχυσις μεταξύ τοῦ τεμένου τοῦ Βαγιοζίτ καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου. Διότι δὲν ἦτο σχεδὸν γνωστὸν μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀνωτέρω μνημονειθείσης πραγματείας ἡμῶν ποῖος ἦτο καὶ ποῦ εὑρίσκετο ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Παλαιοκαστρίτης.

Ἄλλο τι δὲν ἔχομεν νὰ προσθεσωμεν περὶ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου καὶ πρώτου ἐν Εὐρώπῃ (Θράκη) μωσμεθανικοῦ τεμένου, εἰμὴ νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς : ὅτι δυστυχῶς ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔτους παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κοινότητος ἐπὶ ἐνοικίῳ καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἀποθήκη πρὸς συγκέντρωσιν σίτου ! Δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὁμως ἄρά γε τρόπος τις νὰ κηρυχθῆ τὸ κτίριον τοῦτο ἱστορικοαρχαιολογικὸν μουσεῖον Διδυμοτείχου, ὡς κεντρικὸν καὶ λίαν κατάλληλον; Τὸ Διδυμότειχον ἰδίως, ἀλλὰ καὶ ἡ περιφέρεια αὐτοῦ, ἔχει μεγίστην καὶ ἀπαραίτητον ἀνάγκην ἐνὸς τοιούτου μουσείου. Ἡμεῖς ὑποβάλλομεν τὴν γνώμην ταύτην, ἐλπίζοντες, ὅτι οἱ ἐνταῦθα, ἐν Κομοτινῇ καὶ ἐν Ἀθήναις, ἀρμόδιοι θὰ ἀναλάβουν καὶ θὰ φροντίσουν δι' ἀναλόγων τρόπων καὶ μέσων διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς.

Διδυμότειχον, Ἰούλιος 1937

† Ἀρχιμανδρίτης
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Ο ΕΝ Τῷ ΧΩΡΙῶ ΠΥΘΙῶ ΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ ΛΙΑΓΧΟ-
ΝΙΣΘΕΝΤΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΣΤ΄

Φυλλομετρῶν παλαιὸν τόμον τοῦ περιοδικοῦ «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι», εἶδον εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 515 τεῦχος τῆς 16ης Ἰουνίου 1921 τὴν ἐπιγραφήν «Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ γένους» μὲ μίαν σημειώσιν «λόγος ἐπίσημος, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου Διδυμοτείχου τῇ 25ῃ Μαρτίου ἔ. ἔ.».

Ὁ ὁμιλητὴς, ὁ τότε μητροπολίτης Διδυμοτείχου Φιλάρετος, ἐξημνῶν τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰς αὐτοθυσίας τῶν ἡρώων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, παρδείχεν ἐκτὸς ἄλλων καὶ μίαν ἱστορικὴν πληροφορίαν ἢ πληροφορία αὕτη ἐνδιαφέρει κυρίως τοὺς κατοίκους τοῦ πλησίον τοῦ Διδυμοτείχου χωρίου Κουλελί-Βουργάζ, τὸ ὁποῖον ἔχει λάβει ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τὸ παλαιὸν αὐτοῦ ὄνομα Πύθιον.

Ἐγραφε λοιπὸν ὁ Φιλάρετος τὰ ἑξῆς: «Ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ πολλῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τῶν προεστώτων ἀπηγχονίσθη ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ὁ ΣΤ΄, τὸ ἱερὸν δ' αὐτοῦ σκῆνος ἐξεβράσθη ὑπὸ τῶν ρεῖθρων τοῦ Ἐβρου εἰς τὸ Κουλελί-Βουργάζ, ἔνθα πρὸ ἐτῶν ἐδείκνυτο ὁ τάφος αὐτοῦ ἐν χριστιανικῇ οἰκίᾳ, καιομένης καιδίλλας».

Ἐξ ἀφορμῆς ἐνεθυμήθην σχετικά τινα, γραφέντα εἰς τὸ περιοδικὸν «Θρησκικὰ» (παράρτημα ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι 1931) περὶ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ Κυρίλλου καὶ τῆς μετὰ ταῦτα τύχης τοῦ λειψάνου αὐτοῦ· ἐδημοσιεύετο τὸ σουλτανικὸν φερμάνιον τοῦ ἀπαγχονισμοῦ, καθὼς καὶ μεγάλη περικοπὴ μιᾶς ἱστορικῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ν. Παρασχίδου περὶ τῆς θανατώσεως τῶν προκρίτων Ἀδριανουπόλεως κατὰ τὸ 1821· ἐκ τῆς ἐν λόγῳ περικοπῆς παραλαμβάνω τὰ ἑξῆς ἐνδιαφέροντα:

«... τὰ πτώματα τῶν 32 θυμάτων διέταξαν νὰ μεταφέρωσι καὶ ρίψωσιν εἰς τὸν ποταμὸν Ἐβρον, ὅστις ἔτυχε κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας νὰ εἶναι πλημμυρισμένος· ἐξέδωκαν δὲ οἱ Γενίτσαροι διαταγὴν αὐστηράν, μὴ τυχόν τις τῶν χριστιανῶν τολμήσῃ, παίρνων ἐν πτώμα καθ' ὄλον τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ, νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ. Οὕτω λοιπὸν ἐκ τῶν σω-

μάτων ἄλλα μὲν ὑπὸ τοῦ ρεύματος μετεφέρθησαν εἰς τὴν παραλίαν πόλιν Αἴνον, ἄλλα δὲ ἐσκεπιάσθησαν ὑπὸ τῆς ἰλύος τοῦ ποταμοῦ. Μόνον δὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίλλου, μεταφερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐβρου εἰς τὸ Κοιλελί-Βουργάζ, ἐνεταφιάσθη κρυφά ὑπὸ τινος τῶν χωρικῶν ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ, καὶ ὕστερα ἀπὸ δέκα ἔτη μετεφέρθησαν τὰ ὄσῳα του εἰς τὴν ἱερὰν μητρό-πολιν εἰς μίαν λάρνακα, ὅπου ἐφυλάττοντο μέχρι τῆς φυγῆς μας ἐξ Ἀδριανουπόλεως τὸ 1922».

Ἀντιπαράβλλων τὰ τοῦ Παρασχίδου καὶ τοῦ Φιλαρέτου, παρατηρῶ τὰ ἑξῆς: Πρῶτον, ὅτι ὁ μὲν εἰς ἀναφέρει ἀγρόν, ὁ δὲ ἄλλος οἰκίαν. Δεύτερον, ὅτι ὁ Παρασχίδης ἀναφέρων μεταφορὰν τῶν ὄσῳων τοῦ πατριάρχου μετὰ 10 ἔτη εἰς Ἀδριανούπολιν, δὲν κάμνει λόγον περὶ τοῦ κενοῦ πλέον ἐν Πυθίῳ τάφου, ὁ δὲ Φιλάρετος, χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε περὶ μετακομιδῆς, ἀναφέρει τάφον ἐν Πυθίῳ καὶ κανδήλαν μέχρις ἐτῶν τινῶν πρὸ τοῦ 1921, οὕτως ὥστε νὰ ὑπονοῆται, ὅτι δὲν ὑπῆρχε, τρόπον τινά, κατόπιν ὁ τάφος, ἢ ὅτι δὲν ἦτο γνωστός. Καὶ ὅμως ὁ τάφος ἦτο γνωστός καὶ ὑρίστανται μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἔχει ἀνέκαθεν τὴν εἰκόνα τοῦ πατριάρχου, πρὸ τῆς ὁποίας καίει κανδήλα, τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι παλαιόθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀποδίδεται παρὰ τῶν χριστιανῶν τιμὴ καὶ σεβασμὸς ἐκ παραδόσεως καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν πρὸς τὸν κενὸν πλέον τάφον καὶ προσκυνεῖται οὗτος εὐλαβῶς.

Ἐν συνεχείᾳ ἤδη καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω, παρέχω τὰς περαιτέρω λεπτομερεῖς καὶ θετικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ἀνευρέσεως καὶ ἐνταφιασμοῦ καὶ τοῦ τάφου τοῦ πατριάρχου, τὰς ὁποίας παρέλαβον πρὸ καιροῦ παρὰ τοῦ γηραιοῦ ἐφημερίου Πυθίου αἰδεσιμωτάτου Παπαϊωάννου Χρηστίδου, ὅστις κατάγεται ἐκεῖθεν. Ὁ Παπαγιάννης ἐπὶ τῇ βάσει σχετικῶν παραδόσεων τοῦ Πυθίου διηγεῖται τὰ ἑξῆς:

Τὸ σκῆνος τοῦ πατριάρχου ἐξεβράσθη ὑπὸ τοῦ Ἐβρου ὄχι εἰς Πύθιον, ἀλλ' ὑπερθεν καὶ ὀλίγον μακρὰν, παρὰ τὸ χωρίον Ὁμοῦρ Μπέη, τὸ σημερινὸν Χειμώνιον, καὶ εἰς τὴν τοποθεσίαν Ντομουζλούκ. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐκτεταμένον δάσος, μεγάλα δὲ καὶ πυκναὶ ἰτέαι (σοουτιές) ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος καθὼς καὶ τὸν ποταμὸν εἰς τινα μέρη. Ὁ κορμὸς λοιπὸν μιᾶς ἰτέας, ἣ ὁποία εἶχεν ἀποσπασθῆ ὑπὸ τῆς πλημμύρας συνεκράτησε παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τὸ σῶμα τοῦ πατριάρχου. Ἐτύχε κατόπιν νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν ἔφιππος, προερχόμενος ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὸ Πύθιον, Ἀδριανουπολίτης τις, ὅστις μετέφερε ἐκ Πυθίου εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ μετεπώλει ἰχθῦς καὶ τοῦ ὁποίου τὸν υἱὸν Φώτην ἐνθυμεῖται ὁ Παπαγιάννης. Μόλις εἶδεν, ἀνεγνώρισε τὸ σῶμα, διότι, ἦτο ἐν γνώσει τῶν σφαγῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγνώριζε δὲ καὶ τὸν ἀπαγχονισθέντα πατριάρχη. Ἀνέσυρεν ἀμέσως τὸ ἱερὸν λείψα-

νον καὶ ἀπ' οὗ ἐποτοθίστηεν ἐντὸς πυκνῶν δένδρων τὸ ἐκάλυψε διὰ κλάδων καὶ φύλλων, ἐξηκολούθησε δὲ τὸν δρόμον τοῦ ἀνίσυχος καὶ σκεπτικός, διότι εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ἀτιγορευτικὴν διαταγὴν τοῦ σουλτάνου, Ἄρχὸν τὴν νύκτα, ἐπισκεφθεὶς τὸν Τζορμπατζῆν (πρόκριτον) τοῦ Πυθίου Χριστοῦ εἰς τὴν οἰκίαν του, συναμίλλησε μετ' αὐτοῦ μυστικῶς διὰ τὸ στουδαῖον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον εἴδημά του. Ὁ τζορμπατζῆς ἐσκέφθη ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ θάφρους καὶ ψευδομιάς ὡς ἐξῆς: Συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ «ναζιρη», δηλαδὴ ἐπιστάτου τῶν κτηνῶν του (τοῦ τσιφλίκου του) ἐξέλεξε τέσσαρας τολμηροὺς καὶ ἐμπέτους ἐκ τῶν ἔργατῶν του οἵτοι ἐξοπλισθέντες μετέβησαν ἔφιπποι καὶ κρυφῶς ἐν καιρῷ νυκτός εἰς Ντομουζλουκ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τζορμπατζῆ καὶ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἀδριανουπολίτου, ὅστις θὰ ὑπεδείκνυε τὸ μέρος, ἔνθα εἶχε κρύψει τὸ ἱερὸν λείψανον. Ὁ τζορμπατζῆς συγχρόνως εἶχε διατάξει καὶ δύο ἀλιευτικὰ πλοίαρια νὰ ἀνέλθουν τὸν ποταμὸν μὲ τὴν πρόφασιν δῆθεν νὰ ἀλιεύσουν. Ἐφθασαν τέλος, παραλαβόντες δὲ τὸ σκῆνος εἰς ἓν τῶν πλοιαρίων καὶ καλύψαντες αὐτὸ καταλλήλως, ἐπανῆλθον εἰς Πύθιον. Ἐκεῖ, μετακομίσαντες αὐτὸ ἐν πίσῃ μυστικότητι εἰς τὴν μεγάλην οἰκίαν τοῦ τζορμπατζῆ Χριστοῦ, ἔθαψαν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐντὸς τοῦ μαγειρείου αὐτῆς. Ὅτε ἀργότερον, προσθέτει ὁ Παπαγιάννης, ἐδόθη ἀμνηστία διὰ τὰ γεγονότα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, προσῆλθεν εἰς Πύθιον ἐπιτροπὴ μοναχῶν ἀπὸ τοῦ Ἁγ. Ὄρους καὶ μετεκόμισε τὰ ὁσῆα τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ Ὄρος. Οἱ μοναχοὶ μάλιστα ἐπρότειναν εἰς τὸν τζορμπατζῆν Χριστοῦ νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν εἰς Ἁγιον Ὄρος, ὅπου θὰ ἐτιμᾶτο πολὺ καὶ θὰ ἐλάμβανε πολὺτιμα δῶρα, ἐκεῖνος ὁμως ἠρνήθη.

Ὁ τζορμπατζῆς παρὰ τὴν γενομένην μετακομιδὴν, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ πατριάρχου διελύθη καὶ ἀπερροφήθη ἐν τῷ ἐν Πυθίῳ τάφῳ αὐτοῦ καὶ ὅτι οἱ κῆτοικοὶ ἐξηκολούθουν νὰ ἀπονέμουν τιμὴν καὶ προσκύνησιν εἰς τὸν κενὸν πλέον ἀπομείναντα τάφον, ἔκτισεν εἰδός τι κενотаφίου εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ἐναπέθεσε δὲ εἰκόνα τοῦ πατριάρχου καὶ ἀκοίμητον κανδήλιαν. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἄλλοτε μαγειρεῖον μετετρέπη εἰς ἱερὸν προσκύνημα, τοῦ ὁποίου τὴν περιποίησιν ἀνέλαβεν ἔκτοτε καὶ ἔχει μέχρι τοῦδε ἡ οἰκογένεια τοῦ τζορμπατζῆ Χριστοῦ. Ἡ εἰκὼν τοῦ τάφου εἶναι σήμερον κατεστραμμένη καὶ ἀμυρᾶ, ἔχουσα ἀνάγκην ἀνακαινίσεως.

Κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Παπαγιάννη, ὁ ἀείμνητος πατριάρχης ἀνέκαθεν καὶ συχνάκις ἐμφανίζεται καθ' ὕπνους εἰς ὠρισμένον μέλος τῆς οἰκογενείας τοῦ τζορμπατζῆ. Ἦδη ἀπὸ ἐτῶν αἱ ἐμφανίσεις γίνονται εἰς τὸν Γεώργιον Ἀργυρίου, ὅστις εἶναι δισέγγονος τοῦ τζορμπατζῆ. Ὁ Παπα-

γιάννης ἐνθυμεῖται τὴν σύζυγον τοῦ τζορμπατζῆ καὶ τὰ δύο τέκνα του, τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Ἀργύριον· καὶ ὁ μὲν Δημήτριος δὲν ἀπέκτησεν ἄρρενα τέκνα, μία δὲ θυγάτηρ του ὑπανδρευθεῖσα ἀπέθανεν ἀτεκνος· ὁ Ἀργύριος δὲ ἄτεκνος ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ υἱοῦ του Ἀθανασίου πέντε ἔγγονους: τὸν Βραχιόνην, τὸν Χρηστον, τὸν προμημιονευθέντα Γεώργιον, τὸν Ἀργύριον καὶ τὸν Λαμπρινᾶκον. Οὗτοι πάντες φέρουν τὸ ἐπίθετον Ἀργυρίου καὶ κατοικοῦν εἰς τέσσαρας οἰκίας, εἰς τὰ ἀναφερόμενα κτήματα τοῦ προπάπου των. Ἐκ τῶν οἰκιῶν τούτων ἡ μία εἶναι ἡ παλαιά, τῆς ὁποίας τὸ μαγειρεῖον εἶχε μετατραπῆ εἰς τάφον τοῦ πατριάρχου.

Ὁ Παπαγιάννης διηγεῖται καὶ τὸ ἑξῆς: ὅτι ὁ ἐκ Πυθίου Λαμπράκης Δημιουλίκης, ἐκφορσθεὶς πρὸ τεσσάρων περιόπου ἐτῶν ἀνευλαβῶς περὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς προσκυνήσεως τοῦ πατριάρχου, ἐπιφοιτῆθ' ὑπ' αὐτοῦ κατακλιθεὶς δηλονότι εἰς τὸ δωμάτιόν του διήλθεν ὄλην τὴν νύκτα ἀνήσυχος καὶ ἐν μέσῳ μεγάλου τρόμου, διότι ἠσθάνετο, ὅτι ὁ πατριάρχης ἔκρουε διαρκῶς τὴν θύραν. Μετανοήσας λοιπὸν μετέβη τὴν προΐαν εἰς τὸν τάφον καὶ προσκυνήσας εὐλαβῶς προσέφερε μίαν ὀκτὴν ἔλαιον διὰ τὴν κανδήλαν καὶ τοιουτοτρόπως ἐπανεῖρε τὴν ἡσυχίαν του.

Ἐνταῦθα τελειώνει ἡ διήγησις τοῦ καλοῦ Παπαγιάννη, γεννάται ὅμως ἡ ἀπορία: εἶναι τίχα ἀληθῆς ἡ πληροφορία, ὅτι τὰ ὄστα τοῦ πατριάρχου μετεκομίσθησαν εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ὄχι εἰς Ἀδριανούπολιν; Ἀμφίβολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον, διότι ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν θετικὰ στοιχεῖα καὶ νὰ ἐδεικνύετο καὶ ὁ νέος τάφος τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος· πρὸς τούτους θὰ ἦτο περιττὴ καὶ ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει κατάθεσις τῆς μνημιονευθείσης λείονακος, ἢ ἡ αὐτὴ δὲν ἦτο, ὡς εἶδαμεν ἀπλοῦν κενοτάφιον. Ἴσως ἡ πληροφορία τοῦ Παπαγιάννη, εἶναι δυνατὸν, νὰ ἐξηγηθῆ ὡς ἑξῆς: Εἶναι δηλαδὴ πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν ἐκ Πυθίου μετακομιδὴν τῶν ὀστέων τοῦ πατριάρχου εἰς Ἀδριανούπολιν προσῆλθον τυχαίως ἢ καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ Ἅγιοθεῖται μοναχοὶ καὶ ἐπρότειναν τὴν εἰς Ἅγιον Ὄρος μετακομιδὴν, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτὴ καὶ δὲν ἐξετελέσθη ἡ πρότασις ἐκείνη, προσημειώσης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀντὶ τοῦ Ἅγιου Ὄρους.

Διδρυμότειχον Ἰούλιος 1937

Ἱ. Ἀρχιμανδρίτης ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Ο ΑΠΟ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΣΕΡΒΙΩΝ
ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
κ. ΦΩΤΙΟΣ (1840-1924)

Ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φώτιος ἐγεννήθη ἐν τῇ παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει νήσῳ Πριγκήπῳ τῇ 25 Μαρτίου 1840 ὑπὸ γονέων τὰ πρῶτα φερόντων, καταγομένων ἐκ Σπάρτης τῆς Πελοποννήσου, Παγώνης καὶ Δημητρίου Μανιάτου.

Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ γενετείρᾳ του καὶ ἐν τῷ ἡμιγυμνασίῳ τοῦ Πέραν Κων]τόλεως. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν ἀνέλαβε δεκαεπταετῆς ὄν τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Πέραν μοναδικοῦ Γαλλικοῦ ἀναγνωστηρίου Cabinet de lecture καὶ δεκαοκταετῆς εἰσήχθη εἰς τὴν θεολογικὴν τῆς Χάλκης σχολήν, ἐν ἣ μετὰ δύο ἔτη διωρίσθη ὑφηγητῆς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης διατελέσας τοιοῦτος καθ' ὅλας τὰς σπουδὰς του. Ἀποφοιτήσας τῆς σχολῆς ἀριστοῦχος τῷ 1864 ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἱεροκῆρυξ εἰς Ἄρταν, ἐξ ἧς ἀσθενήσας σοβαρῶς ἐξ ἑλωδῶν πυρετῶν μετετέθη τῷ 1866 εἰς Κρήτην. Μετὰ ἔτος ὅμως ἕνεκα τῆς ἐκτραγείσης ἐκεῖ ἐπαναστάσεως καὶ τῆς κλονισθείσης ὑγείας του ἀνεκλήθη εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ διωρίσθη ἱεροκῆρυξ καὶ ἱερατικῶς προϊστάμενος Βεσικτασίου. Τῷ 1868 ἀπεστάλη ἕκτακτος ἱεροκῆρυξ εἰς Μιτυλήνην, ὁπόθεν μετὰ ἔτος τῇ ἐπιμόνῳ προτροπῇ τοῦ ἐξ Ἀγγλίας τότε ἐπιστρέψαντος ἀρχιεπισκόπου Σύρου καὶ Τήνου Ἀλεξάνδρου Λυκούργου μετέβη εἰς Ἀθήνας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν θεολογικῶν καὶ φιλολογικῶν του σπουδῶν ἐν τῷ αὐτόθι ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ. Μετὰ τὸ πέρας τούτων διηύθυνε τῷ 1873 τὸ γραφεῖον τῆς ἱεραρχίας Μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Τῷ 1874 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου διωρίσθη ἱερατικῶς προϊστάμενος Τριβαλίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῷ 1877 ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τοῦ μεγάλου Ρεύματος ὑπὸ τὸν τίτλον Εἰρηνοπόλεως. Καθ' ὅλην τὴν ἐν ἀμφοτέροις προαστείαις ποιμαντορίαν του ἐδίδαξεν ἀνελλιπῶς τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν. Τῷ 1880 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχου Ἰωακείμ τοῦ Γου ἱεροκῆρυξ εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ λειτουργῶν ἅμα ἀνὰ τὰς

ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως, Λιτίτζης, Διδυμοτείχου καὶ Φιλιππουπόλεως ἐπὶ τέσσαρας μῆνας μεταβαίνων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην.

Πρὸς ἀμοιβὴν τῆς μεγάλης αὐτοῦ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ἐξαιρετοῦ δραστηριότητος διαφείσθη τῷ 1881 ἀρχιερατικῶς προϋπτάμενος τῆς τεριβιέττου συνοικίας τοῦ Σταυροδρομίου, ὁπόθεν τῇ

Ὁ ἱερομοναχὸς Φώτιος ἐπιπέτερι

14η Δεκεμβρίου τοῦ 1889 προεχειρίσθη εἰς μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως.

Τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως, ἧς ὁ ἐθνικὸς βίος καθίστατο ὄλον ἐν δυσχερέστερος ὑπὸ τὰς κυβερνητικὰς πιέσεις καὶ διὰ τὰς ἀρπαγὰς ναῶν καὶ μονῶν ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὄχλου, ἐποίμανε δεξιῶς ἀγαπώμενος καὶ σεβαζόμενος ὑπὸ τοῦ χριστεπωνύμου ποιμνίου του, ἐώρτασε δ' ἐν αὐτῇ τῇ 4η Ἰουλίου τοῦ 1904 (1) μεγαλοπρεπῶς τὴν τεσσαρακονταετηρίδα τῆς

1) Ἡ τεσσαρακονταετηρίς τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱερᾶς διακονίας τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Κου Φωτίου (1864-1904) ὑπὸ τοῦ Ἀρχidiaκόνου αὐτοῦ Φωτίου Σ. Μανιάτου. Ἀθήνησαν 1904 Σελ. 53.

ιερωτόν της του. Γύ 1911 κατ' Ίούλιον άπουσιάζοντος αυτού έπ' άδειά έν Κωνσταντινουπόλει έξεργάγη τὸ άνθελληνικὸν έν Βουλγαρία κίνημα καί καταλήφθη λεηλατηθεῖσα ή μητρόπολις αυτού υπό του Βουλγαρικού ὄχλου καί άπασαι αἱ εκκλησίαι καί τὰ εὐαγγήλιδρύματα της Ἑλληνικῆς κοινότητος Φιλίππουπόλεως, καταλυθείσης έκτοτε. Οὗτος ήτο οὐσιαστικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων μητροπολιτῶν Φιλίππουπόλεως, μετατεθεῖς τῇ 8ῃ Αὐγούστου του 1910 εἰς τὸν θρόνον τῆν μητροπόλεως Σερβίων καί Κοζάνης. Ἀπό του 1906 παρέμεινε έν Φιλίππουπόλει το-

Handwritten Greek text in a highly decorative, cursive style, possibly a signature or a specific form.

Handwritten signature or text in Greek, including the name Φώτιος.

ποτηρητής τῆς μητροπόλεως μέχρι τῆς έντελους από τῆς Βουλγαρίας εκδιώξεως του ἑλληνικοῦ πατριαρχικοῦ κλήρου τῷ 1914, μή επιτραπείσης τῆς επανόδου του μητροπολίτου εἰς τὴν επαρχίαν ὡς καί τῶν μετ' αὐτόν προχειρισθέντων μητροπολιτῶν Φιλίππουπόλεως, ὁ αρχιμανδρίτης Φώτιος Μανιάτης, ὅστις καί εκακοποιήθη οἰκτρῶς κατά τὴν κατάληψιν τῆς μητροπόλεως υπό του εκμανέντος Βουλγαρικοῦ ὄχλου, ὁ εἶτα ἐπίσκοπος Εἰρηνοπούλεως, μητροπολίτης Δέρκων καί οἰκουμενικός πατριάρχης.

Ὁ από Φιλίππουπόλεως Σερβίων καί Κοζάνης Φώτιος ἀφίκετο εἰς τὴν νέαν του επαρχίαν τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου του 1910 καί ανέλαβε τὰ εκκλησιαστικά του καθήκοντα. Κατά μήνα Ὀκτώβριον του 1911 μετέβη εἰς τὰ Γρεβενά, ὅπως κηδεύση τὸν υπό τῶν Νεοτούρκων δολοφονηθέντα

μητροπολίτην Γρεβενῶν αἰόδιμον Αἰμιλιανὸν Λαζαρίδην. Ἐπιστρέψας ἐκ Γρεβενῶν εἰς τὴν ἔδραν του εὔρεν ἐμπιστευτικὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου πρὸς αὐτὸν ἔγγραφον, δι' οὗ διετάσσετο ν' ἀναβῆναι τὴν εἰς Γρεβενὰ μετάβασίν του. Ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἐγνώσθη, διεξέφυγεν ἐκ θαύματος τὴν στηθεῖσαν κατ' αὐτοῦ ἐνέδραν κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἰπὸ τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου, διότι κατὰ λάθος ἐπέστρεψε μετὰ τῆς συνοδείας του διὰ τῆς ὁδοῦ Γρεβενῶν — Σιατίστης ἀντὶ τῆς διὰ Γρεβενῶν — Κοζάνης. Τῇ 11ῃ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ 1912 ὑπεδέχετο τὸν ἐλευθερωτὴν ἀπὸ τῆς προαιωνίας δουλείας Ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ ἠλόγει πρὸς νίκας κατὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα μετ' ὀλίγον δὲ ἐφιλοξένει ἐν τῇ μητροπόλει του τὸν ἀρχιστράτηγον καὶ διάδοχον τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου Κωνσταντῖνον μετὰ τῶν ἄλλων πριγκίπων καὶ τοῦ ἐπιτελείου του. Τότε τὸ μητροπολιτικὸν του μέγαρον μετεβλήθη εἰς γενικὸν στρατηγεῖον, ἐν ᾧ ἐλήφθη τῇ εὐλογίᾳ του ἡ ἀπόφασις διὰ τὴν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ τοῦ ἀρχιστρατιῆγου. Τῇ 15ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἠτύχησε νὰ ὑποδεχθῆ καὶ φιλοξενήσῃ καὶ τὸν βασιλέα τῶν ἐλλήνων Γεώργιον τὸν Αὐγ., ὅστις κατὰ τὴν βραχυχρόνιον ἐν Κοζάνῃ παραμονήν του ἐκτιμήσας τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ τὸν παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, ἀλλ' ὁ μητροπολίτης κατὰ τὰς κρισίμους ἐκείνας περιστάσεις προετίμησε νὰ μὴ ἀποχωρισθῆ τοῦ ποιμνίου του, οὕτως φύλαξ ἐτάχθη θεόθεν. Καὶ ὀρθῶς ἔπραξε· διότι κατὰ τὴν μετ' ὀλίγον ἐπισυμβῆσαν ἀτυχῆ ὑποχώρησιν ἀπὸ Βανίτσης τῆς 5ῆς μεραρχίας ὑπὸ τὸν Ματθαιοδάνην, ὁπότε οἱ Κοζανῖται πανικόβλητοι κατέφυγον εἰς Σέρβια, ὁ μητροπολίτης παρέμεινεν ἀκοίμητος τῆς πόλεως φρουρός. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1913 ἐκίδηεν ἐν Ἀθήναις μετὰ τῶν ἄλλων ἱεραρχῶν τὸν ἀείμνηστον ἐθνομάρτυρα βασιλέα Γεώργιον καὶ κατὰ Μάιον τοῦ 1914 ὑπεδέχετο καὶ ἐφιλοξένει πάλιν ἐν τῇ μητροπόλει του ὡς βασιλέα τῶν ἐλλήνων τὸν δαφνοστεφῆ Κωνσταντῖνον μετὰ τῶν πριγκίπων τέκνων του.

Ἄλλ' ἐπέπρωτο ἡ ἔθνικὴ καρδία τοῦ ἀγαθοῦ ποιμενάρχου μετὰ τοσαύτην χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἐθνικῶν ὀνειρών, ἔστω καὶ ἐν μέρει, νὰ ποτισθῆ πικρίας καὶ γέρων ἤδη νὰ ὑποστῆ καταδιώξεις καὶ προπηλακισμούς. Κατὰ τὸν ἐν καιρῷ τοῦ διεθνοῦς πολέμου διχασμὸν τῆς Ἑλλάδος τῷ 1916 ἐπεκταθείσης τῆς ἀκτῖνος τῆς κυριαρχίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν του μνημονεύσας ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς Ἐθνικῆς ἐορτῆς τὸν βασιλέα καὶ ἀρνηθεὶς νὰ μνημονεύσῃ καθ' ἣν ἔλαβε διαταγὴν τὴν ἐπαναστατικὴν τριανδρίαν, ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν αὐτῆς καὶ τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ

ἔτους ἀπηλαύνετο μετὰ τοῦ ἐπισκόπου του εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ ἱερὰν μονὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ληφθείσης ἀποφάσεως ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπως οἱ μὴ φίλα φρονοῦντες αὐτῇ μητροπολίται Κοζάνης, Δράμας καὶ Παροναξίας ἐκτοπισθῶσιν εἰς τὴν τοῦ Λειμῶνος μονὴν τῆς ἐπαρχίας Μηθύμνης Λέσβου καὶ ἀτονησάσης τῆς ἀποφάσεως ἕνεκα τῆς ἐντόνου διαμαρτυρίας τῶν ἱεραρχῶν διὰ τὰς ἐν χειμῶνι κακουχίας των ἐπετράπη αὐτοῖς ἢ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ Βριστὸλ τῆς Θεσσαλονίκης ἢ ἐν τῇ μονῇ Βλατάδων παραμονή. Ἐπελθούσης τῆς ἐν Ἀθήναις πολιτικῆς μεταβολῆς διὰ τῆς ἐξορίας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς ἀναρρήσεως εἰς τὸν θρόνον τοῦ δευτεροτόκου του υἱοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπερισχυσάσης τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου ὁ μητροπολίτης Φώτιος μετέβη ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Ἀθήνας. Προσκληθεὶς ὅμως ἐκείθεν ὑπὸ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔδρευοντος τότε ἀρχιερατικοῦ συμβουλίου καὶ ἀρνηθεὶς νὰ προσέλθῃ ἕνεκα τοῦ γήρατός του ἀπῆλθῃ εἰς τὴν μονὴν τῆς Σαλαμίνας. Τῇ 24ῃ Δεκεμβρίου 1917 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του δοθείσης αὐτῷ χάριτος· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀτυχῆ στρατιωτικὴν ἐν Σερβίῳ στάσιν τὸ ἐν Κοζάνῃ συστηθὲν ἔκτακτον στρατοδικεῖον ὅπως δικάσῃ τοὺς στασιαστὰς, κατεδίκασε καὶ τὸν ὑποπτον Φώτιον ἕνεκα τοῦ παρελθόντος του εἰς πενταετῆ εἰρκτὴν καὶ ἀπῆλασεν αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Αἴγινα. Τῷ 1920, ὅποτε τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα περιήγοντο νικηφόρα ἐν Θράκῃ μέχρι Τσατάλλης καὶ τὸν ἄνω τοῦ Ἐβρου ροῦν καὶ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐλπίζομένης τῆς ἐπιβολῆς τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν, ὁ μητροπολίτης Φώτιος διέτριβεν ἐν Ἀθήναις καὶ μετέσχε μεθ' ἀπάντων τῶν ἱεραρχῶν τῆς μεγάλης πλέον Ἑλλάδος τῆς πανδήμου ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς τῆς τελεσθείσης (14 Σεπτεμβρίου) ἐν τῷ σταδίῳ τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου διὰ τῶν ἐκλογῶν τῆς 1ης Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου χορηγηθείσης γενικῆς ἀμνηστίας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐκ τῆς τρίτης ἐξορίας του. Ἀλλὰ μετὰ τὴν θλιβερὰν ἡμῶν ἐθνικὴν συμφορὰν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν κατάργησιν τῆς βασιλείας ὁ γηραλέος πλέον μητροπολίτης πρὸς ἀποφυγὴν νέων κινδύνων ἐν τῷ ταραχῶδει ἐκείνῳ καιρῷ ὑπέβαλε τὴν κανονικὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου του παραίτησιν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ὁ ἀπὸ Μετρῶν κύριος Ἰωακείμ Ἀποστολίδης, ὅστις καὶ νῦν ποιμαίνει τὴν θεόσωστον ἐπαρχίαν Σερβίων καὶ Κοζάνης. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1923 ὁ πρῶν Κοζάνης πλέον Φώτιος, ὁ τοσοῦτον ταλαιπωρηθεὶς κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ἔτη,

ἀπῆλθεν εἰς τὴν νῆσον Αἴγιναν, ὅπου τῇ 23ῃ Μαρτίου τοῦ 1924 ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον καὶ μετέστη εἰς τὰς αἰωνίας μονάς.

Ἡ ἱερὰ μητρόπολις καὶ ὁ δῆμος Κοζάνης ἐκτιμῶντες τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἀγῶνας καὶ τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν τοῦ ἀειμνήστου ποιμενάρχου Φωτίου μετεκόμισαν ἐξ Αἰγίνης τὰ ἅγια του λείψανα καὶ ἐν πανδήμῳ συναγερμῶ καὶ τελετῇ ἔθαψαν αὐτὰ ἱεροπρεπῶς τῇ 4ῃ Ἀπριλίου τοῦ 1937 εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ ἐν Κοζάνῃ μνημεῖον τῶν ἀοιδίμων ἀρχιερέων Σερβίων καὶ Κοζάνης; εὐλογοῦντος τοῦ διαδόχου αὐτοῦ κυρίου Ἰωακείμ. Ὁ δὲ δῆμος, εἰς ὃν ὁ ἀείμνηστος ἐδωρήσατο τὴν ἐκ χιλίων καὶ πλέον τόμων πλουσίαν καὶ πολύτιμον βιβλιοθήκην του, (ἐν οἷς καὶ ἡ δυσεύρετος πολύτομος σειρὰ τῆς ἑλληνικῆς πατρολογίας τοῦ Μίγνε), εἰς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης ὠνόμασε καὶ μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως *ὁδὸν μητροπολίτου Φωτίου*.

Ὁ μητροπολίτης Φώτιος δὲν ἦτο ἐκ τῶν συνήθων ἱεραρχικῶν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τύπων. Ἡ ἀνεξικακία καὶ ἐγκαρτέρησις, ἡ εὐσπλαχνία καὶ ἐλευθεριότης, ἡ ἐγκράτεια καὶ εἰρηνοποίησις συνδυαζόμενα πρὸς τὴν ἔμφυτόν του εὐγλωττίαν καὶ πειθῶ, τὴν ζηλωτὴν του εὐρυμάθειαν, τὴν μεγαλοπρεπῆ του πρὸς πᾶν καλὸν ροπήν καὶ τὴν ἄδολον φιλογενεϊάν του ἀπετέλουν χαρακτηριστικὰ ἱεραρχικῆς μορφῆς ἐκ τῶν γλυκυτάτων καὶ συμπαθεστάτων ἅμα καὶ τούτου ἕνεκα ὄντως προσφιλοῦς καὶ σεβαστῆς τοῖς πᾶσιν.

Ὁ Φώτιος ἦτο συγχερονισμένος, οὕτως εἰπεῖν πρὸς τὴν ἐποχὴν μας ἱεράρχης. Ὡς ἱεροκῆρυξ δὲν ἐξέκλινε τῶν συγχρόνων του ἰδεῶν, τάσεων καὶ ἐθνικῶν ἀναγκῶν. Οἱ λόγοι του δὲν ἦσαν ἀναμασσήματα ἀνουσίων ἰδεῶν καὶ ὑποθηκῶν μὴ ἀνταποκρινομένων πλέον εἰς τὴν πραγματικὴν τοῦ κόσμου κατάστασιν. Οὗτοι διεκρίνοντο ἐπὶ ζωηρᾷ πρωτοτυπίᾳ καὶ πραγματικῶ συγχερονισμῶ. Καντηριάζοντες τὰ σύγχρονα τῆς κοινωνίας καὶ τῆς φυλῆς μας ἐλατιώματα, — ἐν οἷς ὁ ἄκρατος ἐγωϊσμός, ἡ φιλοπρωτία καὶ αἱ κομματικαὶ ἔριδες καὶ διαστάσεις, — καὶ διδάσκοντες πρὸς ταῖς πατροπαραδότοις καὶ τὰς ἐκ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἐκπηραζούσας ἀρετὰς ἦσαν ὑποδείγματα ἑναρμονισμοῦ κατὰ τὸ δυνατόν τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα καὶ τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις καὶ ἀνάγκας. Ἐκ τούτου οὐ μόνον εὐαρέστως ἠκούοντο ὑπὸ τοῦ πικροῦ ἐκάστοτε ἐκκλησιάσματος, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικῶς καὶ κοινωνικῶς ἐπέδρων καὶ ἐπωκοδύμουν.

Σύμφωνος δὲ πρὸς τὸ κήρυγμά του ἦτο καὶ ἡ πολιτεία αὐτοῦ ὡς ποιμενάρχου. Θρησκευτικῇ, κοινωνικῇ καὶ ἐθνικῇ δρᾶσιν ἐπέστεφε πᾶσαν τὴν διακονίαν του. Καταδικάζων τὰς κομματικὰς ἔριδας καὶ διαστάσεις καὶ πιστεύων εἰς τὴν ἀνασύστασιν τῆς προγονικῆς ἡμῶν εὐκλεοῦς Βυ-

ζαντιακῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐνότητος δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεχθῆ ἢ οἰανδήποτε κατὰ τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος ἐπανάστασιν καὶ ἐπὶ τῷ κηρύγματι αὐτῷ ὅτι αὕτη ἐγένετο πρὸς ἀποσόβησιν ἐπικειμένων κινδύνων ἢ συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ἰδεωδῶν ἀγῶνος.

Λεῖψμα τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἀφιλοκερδείας, ἀλλὰ καὶ τῆς δραστηριότητος τοῦ ἅμα δὲν εἶναι ἄσκοπον γὰ μνημονευθῆ τὸ ἀκόλουθον γεγονός κατὰ τὴν ἐν τῷ μεγάλῳ Ρεύματι ποιμαντορίαν αὐτοῦ, ὅπερ κατέστησεν αὐτὸν κατὰ τὰς ἀρχὰς ἴδιη τοῦ σταδίου τοῦ δημοφιλέστατον ἐν ὅλῃ τῇ βασιλευσῆ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀλλογενέσι. Τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1878 ἀτιόπλοιοι ἐλληνικὸν τοῦ Κεφαλληνῆς ἑμπορευματοῦργου Καγκελάριη μετεκόμισεν ἐκ Βουλγαρίας εἰς μέγα Ρεῖμα 750 γυναικόπαιδα τῶν Βουλγάρων ἠμιθανῆ ἐκ τοῦ τρόμου τῶν τουρκικῶν σφαγῶν, τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης. Ὁ ἐπίσκοπος τότε Φώτιος βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ πλουσίου κατοίκου τῆς ἐνορίας τοῦ ἐμπόρου Ἀντωνίου Σουβατζόγλου ἐτοποθέτησεν ἅπαντα εἰς πέντε οἰκίας καὶ συλλέξας ἐνδύματα καὶ τροφίμα περιέθαλψε μετὰ πατρικῆς στοργῆς ἐξ ἰδίων καὶ ἐκ συνδρομῶν τῶν πτωχῶν ἐνοριτῶν τοῦ ἐπὶ 12 ὕλας ἡμέρας. Ἐκ τούτου ἐπεσπίαστο τὸν ἔπαινον τῆς μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣτις προέτρεψε τοὺς ὁμογενεῖς πρὸς ἀνάληψιν τῆς διατροφῆς τῶν προσφύγων μέχρι τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν εἰς τὴν γενέτειράν των κλειομένης τῆς εἰρήνης. Τότε συνεστήθη ἐπιτροπία ἐκ τῶν μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος Καλλινίκου, Νικαίας Σωφρονίου καὶ τοῦ Φωτίου Εἰρηνοπόλεως καὶ τῶν τραπεζιτῶν καὶ μεγαλεμπόρων Γ. Ζαρίφη, Γ. Ζαφειροπούλλου, Γ. Κορωνιοῦ, Π. Στεφάνοβικ καὶ Γ. Βαλσάμου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γ. Ζαφειροπούλλου. Ἡ ἐπιτροπία αὕτη, ἣς τὸ δραστηριώτερον μέλος ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Φώτιος ὡς ἀμέσως ἐνδιαφερόμενος ὑπὲρ τῶν προστατευομένων του, διετήρησε τοὺς πρόσφυγας ἐπὶ δεκατρεῖς ὅλους μῆνας καὶ ὅτε ἐκηρύχθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Βουλγαρίας καὶ εἰρήνευσεν ἡ χώρα, ἐναύλωσε τὸ αὐτὸ ἀτιόπλοιο καὶ ἐφοδιάσασα ἕκαστον διὰ τροφίμων καὶ χρηματικοῦ βοηθήματος ἐξαπέστειλεν ὀπίσω εἰς Πύργον. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς τῶν προσφύγων ἐν τῷ μεγάλῳ Ρεύματι ὁ Φώτιος διέσωσεν ἐκ βιαιᾶς ἀλλαξοπιστίας 17 παρθένους, ὧν τὰς δύο καὶ ἀποκατέστησε προικίσας.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ 8.4.

Ἐν Φίλιππουπόλει τῇ 3 Ἰανουαρίου 1938

Πηγαι: α) Ἀναμνήσεις καὶ προσωπικαὶ τοῦ γράφοντος πληροφορίαι παρὰ τοῦ βιογραφουμένου, ἀρχιερέοντος ἐν Φιλιππουπόλει.

β.) Σκαρλάτου Κωνσταντίνου, ἱατροῦ καὶ δημογέροντος Φιλ.πόλεως, Σκιαγραφία τῆς Α. Π. τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως κ. κ. Φωτίου Μανιάτου, ἐν τῇ ἔφημ. Φιλ.πόλεως «Εἰδήσεις τοῦ Λΐμου» 5 Ἰουλίου 1904, ἀρ. 983.

γ.) Φωτίου Μανιάτου, ἀρχιδιακόνου, τοῦ μετέπειτα παιδιάρχου Φωτίου Β', Βιογραφία τῆς Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως κ. Φωτίου, αὐτόθι.

δ.) Πληροφορίαι παρὰ τοῦ γραφείου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης περὶ τῆς αὐτόθι δράσεως τοῦ βιογραφουμένου.

ε.) Ἀιωνόμου (Φωτίου Μανιάτου, ἀρχιμανδρίτου). Βουλγάρων ἐνέργειαι πρὸς κατάλωσιν τοῦ κράτους τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας κτλ. Ἀθήναι, ἔκ. 1907.

ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΕΙΤΑ ΣΕΡ-
ΒΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ ΦΩΤΙΟΥ, ΠΡΟΣ ΑΠΟΔΟΣΙΝ
ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑ-
ΡΩΝ (1894) ΚΑΤΑΛΗΦΘΕΙΣΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΠΕΤΡΙΤΣΟΝΙΤΙΣΣΗΣ (ΒΑΤΣΚΟΒΟΥ) ¹⁾

I

Ἐπιστολὴ Φωτίου πρὸς τὰ πατριαρχεῖα περὶ
τῆς ἀπ' αὐτῶν ἀποστασίας τοῦ ἀρχιμανδρι-
του Ἀκακίου ²⁾, ἐκλεγέντος ἡγουμένου τῆς μο-
νῆς, ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1894.

Ἀριθμ. 321.

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Ὡσεὶ μὴ ἴσκει ὁ ἀπηνῆς καθ' ἡμῶν διωγμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ

1) Ἐκ τῶν περιωθέντων ἀρχείων τῆς ἱερᾶς ἑλληνικῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὄχλου κατὰληψιν καὶ λεηλασίαν αὐτῆς τῷ 1903.

2) Ὁ ἀρχιμανδριτὴς Ἀκάκιος ἦτο Ἑλλην Φιλιππουπόλιτης ἔβλεπεν τὴν καταγωγὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπεφοίτησε τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς Φιλιππουπόλεως καὶ νέος ὢν ἐκάρη μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς Πετριτσονίτισσης, εἰς τὴν ἀδελφότητα τῆς ὁποίας δὲν ἐπαύσατο ἀνήκων καίπερ περιελθὼν διάφορα μέρη. Ὡς διάκονος τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Νεοφύτου διετέλεσε καὶ δημοδιδάσκαλος ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις Ἁγίος Παρασκευῆς καὶ Δημ. Γυιομουγεργιάνη, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1883—1884 ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Κοβακλῇ προαχθεὶς εἰς ἀρχιμανδριτὴν. Ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ γρόμματι ἀπὸ 25 Ἰουνίου 1885 καὶ ἐπ' ἀριθμ. 153 δοθέντι αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει του ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Κοβακλῆ μεταξὺ ἄλλων ἦτο καὶ τὸδε: «Πιστοποιοῦμεν ὅτι αὐτός (ὁ Ἀκάκιος) καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας του ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ ἐπεδείξατο μετριοφροσύνην, βίον ἀσμάζοντα εἰς ἱερεῖα, ἄκραν τιμιότητα καὶ ἐχεφροσύνην καὶ ὅτι πάντοτε διεκρίθη ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἑαυτοῦ καθήκοντος». Εἶτα μέχρι τοῦ πραγματικοῦ ματοῦ του διετέλεσε προεσιῶς τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἐκκλησιῶν, τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ ὕστερον τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἀπολαύων σεβασμοῦ παρὰ τῶν ἐνοριτῶν του. Ἀπέθανεν ἐλευνὸς ἐν τινι Βουλγαρικῇ μονῇ παρὰ τῷ Αἴμῳ περιπεσὼν εἰς ἀκατάσχετον μέθην ἐκ τύψεων συνειδήσεως ἐπὶ τῇ πράξει καὶ καθαιρέσει του. Ἴδε πλείονα ἐν τῇ ἐκθέσει περὶ τῆς μονῆς Βατσκόβου τοῦ Μ. Βαλαβάρωφ, Θεολογικὰ τόμ. ΙΧ, ἔτ. 1938, σελ. 154 σημ. 1.

ἀκάθεκτος αὐτῶν δομῆ πρὸς ἀρπαγὴν καὶ λειψασίαν τῶν ἡμετέρων ἱερῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν, παρεσχέθησαν αὐτοῖς πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ληστρικῶν αὐτῶν σκοπῶν καὶ βέλη ἐξ οἰκειῶν. Ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Φιλιππουπόλει ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀρχιμανδρίτης Ἀκάκιος μεταβὰς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατσοκόβου τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, καθ' ἣν ἐν αὐτῇ τελεῖται ἐτησίως μικρὰ πανήγυρις, κατερραδιούργησε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀδελφούς, κληρικούς τε καὶ λαϊκούς· τῇ τρίτῃ δὲ τῆς διακαινησίμου ἐξελέγη αὐτὸς ἡγούμενος. Φορέσας δὲ ἀλαζονικῶς τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν καὶ λαβὼν εἰς χεῖρας τὴν ἡγουμενικὴν ράβδον ἐξεφώνησεν ἐν τῷ ναῷ λόγον ἀνταρτικὸν κατὰ τῶν πατριαρχείων καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς ὑπηρετίας τῆς μονῆς ὅρκον ὅτι θ' ἀντιστῶσι μέχρις αἵματος κατὰ παντός, ὃν ἤθελον ἀποστείλει ἐκεῖ τὰ πατριαρχεῖα ὡς ἐξαρχον ἢ ὡς ἡγούμενον· τῇ τετάρτῃ δὲ τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος κατελθὼν εἰς τὸ ἐν Στενιμάχῳ μετόχιον τῆς μονῆς, εἰς τὸ ὁποῖον κατέφυγεν ἡ οἰκογένεια τοῦ ἡγουμένου, ἤρξατο νὰ παύῃ καὶ νὰ διορίξῃ ἐπιτρόπους, δικαίους καὶ ὑπαλλήλους ὡς κυριάρχης, καθὼς ἔλεγεν, εἰσελθὼν δὲ βίβρα καὶ εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ εὗρισκετο ἡ ρηθεῖσα οἰκογένεια, ἤρξατο νὰ ἐρευνᾷ τὰ ἐν αὐτῷ. Αἱ δυστυχεῖς γυναῖκες μὴ γνωρίζουσαι τί ἐξίτηι καὶ νομίσασαι ὅτι εἰσῆλθε πρὸς κακὸν σκοπὸν ἤρξαντο ἐκβάλλουσαι φωνὰς γοερὰς· καὶ διὰ κωδωνοκρουσίας συνήχθησαν πάραυτα ἐκεῖ ὑπὲρ τοὺς χιλίους, διότι πρὸς στιγμὴν ἐνομίσθη ὅτι πυρπολεῖται τὸ μετόχιον, καὶ ἐξέβαλον τὸν τε Ἀκάκιον καὶ τὸν πρῶτον δικαῖον ¹⁾ Ἄνθιμον κακοὺς κακῶς. Ὁ Ἀκάκιος ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καίπερ κλινήρης κηρύσσει καὶ ἀπὸ τῆς κλίνης αὐτοῦ ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ οὐδενὸς μέσου, θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου, ὅπως ἀποσπάσῃ τὴν μονὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐξαρχίαν.

Φέρων ταῦτα μετὰ βαρναλγούσης καρδίας εἰς γνῶσιν τῆς μ. ἐκκλησίας ἀπεκδέχομαι ἐναγωνίως διὰ τὸ σοβαρὸν τῆς ὑποθέσεως τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν Αὐτῆς καὶ διατελῶ κτλ.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 22α Ἀπριλίου 1894.

II

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 3 Μαΐου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα, δι' ἧς ἀγγέλλεται αὐτοῖς ὅτι ὑπέ-

1) Δικαῖος ἦτο ὁ τίτλος τοῦ ἐκ τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς διαχειριστοῦ (ἐπιτρόπου) τῆς περιοουσίας καὶ τῶν κτημάτων τῆς μονῆς. Ἦτο ὁ δεῦτερος τῇ τάξει μετὰ τὸν ἡγούμενον.

βαλε τὸν ἀποστάτην κληρικὸν εἰς καθαιρέσιν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἅμα τῇ λήψει τῆς ὑπ' ἀρ. 2104 πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἀποφάσεως.

Ἀριθ. 340

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Κομισάμενοι τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2104 πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἀπόφασιν, καθ' ἣν ὑποβάλλεται εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ὁ ἀποστάτης κληρικὸς Ἀκάκιος, ἐχοροσύνησα εἰς τὸν ναὸν τῆς μητροπόλεως μου καὶ ἀνέγκων ὁ ἴδιος ἀπὸ τοῦ θρόνου τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἔπεμψα δὲ αὐτὴν δι' ἐπὶ τούτῳ ἱερέως πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τοὺς ναοὺς Στενιμάχου. Τοιαύτην δὲ ἀλγεινὴν καὶ φοβερὰν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς πάντας ἡ δικαία αὕτη τῆς ἐκκλησίας ἀπόφασις, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ τολμηρὸς ἀποστάτης κατέφυγεν εἰς ἐμὲ δι' ἐπιστολῆς του, ἣν ἐπισυναπτῶ ὧδε ἐν ἀντιγράφῳ, ζητῶν τῆς ἐκκλησίας τὸ ἔλεος.

Ἐνῶ δὲ οὕτως ἐφαίνετο ὅτι ἀπεσοβήθη πᾶς πρὸς ἀρπαγὴν τῆς μονῆς κίνδυνος, χθὲς τὸ μεσονύκτιον ὁ δήμαρχος τοῦ ὁμωνύμου χωρίου Βατοκόβου εἰσελθὼν μετὰ χωροφυλάκων εἰς αὐτὴν καὶ κλείσας ἐπιμελῶς πάσας τὰς θύρας ἠνάγκασεν τοὺς ἐν αὐτῇ καὶ ὑπέγραψαν πρακτικὸν ἀγνώστου περιεχομένου. Πληροφορηθεὶς ταῦτα ἀμέσως ἐνήργησα ὅ,τι ἡδυνάμην. Ταῦτα ἐν βίᾳ διατελῶ δὲ κτλ.

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 3 Μαΐου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος.

III

Ἐπιστολὴ Φωτίου πρὸς τὸν τέως ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον ἀπὸ 2 Μαΐου 1894 ἀγγέλλοντος αὐτῷ τὴν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐπιβολὴν αὐτῷ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἀπὸ τοῦ τῆς ἱερωσύνης βαθμοῦ.

Ἀριθ. 341.

«Ἀκάκιε,

Ἡ μήτηρ ἡμῶν μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία συνεπέα τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ πατριαρχικῇ μονῇ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Βατοκόβου ἀσυγγνώστου τολμῆματός σου ὑπέβαλέ σοι τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἱερωσύνης βαθμοῦ, ὃν τέως ἔφερες, διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἀποφάσεως ὑπ' ἀριθμὸν 2104, ἣτις σήμερον ἀνεγνώσθη εἰς τὰς ἐκκλησίας Φιλιππουπόλεως καὶ Στενιμάχου. Μετὰ θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας φέρων τοῦτο εἰς γνῶσίν σου διὰ τῆς παρουσίας εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς ὅπως δι' ἐλικρινοῦς καὶ δεδοκιμασμένης ἐν τῷ μέλλοντι μεταμελείας, ἔφ'

οἷς ἤμαρτες, μετριάσης ἢ καὶ τέλεον ἄρης ἐκ μέσου τὴν ἐσχάτην ταύτην πλὴν δικαίαν ἐκκλησιαστικὴν ποινὴν καὶ μετατρέψης τὴν ἤδη βαρύνουσαν σε ταύτην πνευματικὴν ταλαιπωρίαν εἰς χαρὰν, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ ἀψευδὲς τοῦ Κυρίου λόγιον αἰσθάνονται ἐν οὐρανῷ οἱ ἄγγελοι ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Εἶθε!

Τῆ 2 Μαΐου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

IV

Ἐπιστολὴ ἀπὸ 4 Μαΐου 1894 τοῦ καθαιρεθέντος Ἀκακίου πρὸς τὸν Φώτιον αἰτουμένου τὸ ἔλεος καὶ τὴν συγχώρησιν τῆς μ. ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ ἁμαρτήματί του.

«Πανιερώτατε Δέσποτα,

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐκομισάμην τὴν ἀπὸ 2 ὁδεύοντος προσκυνητὴν μοι ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος, δι' ἧς ἐκοινοποιεῖτό μοι ἡ ποινή, ἣν δικαίως ἐπέβαλέ μοι ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ μ. ἐκκλησία, τόσον τετάρηται ἡ ψυχὴ μου διὰ τὸ δλίσθημα, εἰς ὃ ἡ ἀπερισκεψία μου μ' ἔρριψεν, ὥστε καὶ μέχρι τῆς ὥρας δὲν δύναμαι νὰ περισυλλέξω τὰς ιδέας μου, ἵνα πρῶτον εὐχαριστήσω τὴν ὑμ. Πανιερότητα διὰ τὰς συμβουλάς καὶ παραγόρους λέξεις, αἷς εἶχεν ἡ εἰρημένη Αὐτῆς ἐπιστολή, εἶτα δὲ νὰ παρακαλέσω θερμῶς καὶ εὐσεβῶς τὴν ὑμ. Πανιερότητα, ὅπως δεχθῆ νὰ μεσιτεύσῃ πρὸς τὴν μ. ἐκκλησίαν, ἵνα ἴλεως γένηται μοι τῷ ἁμαρτωλῷ δεχομένη ἔναντι τῆς μεγάλης πληγῆς, ἣν ὤρυσεν ἐν τῇ πλευρᾷ της ἡ ρομφαία τῆς ἀγνωσίας μου, τὰ δλίγα ταῦτα προερχόμενα ἐξ εἰλικρινοῦς μετανοίας.

Τὸ πεπραγμένον μοι ἔχων ὑπ' ὄψιν, μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὁ τάλας τρέμω τὴν δικαίαν σου ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ θαρρῶν εἰς τὸ ἔλεος τῆς εὐσπλαγχνίας σου βοῶ σοι ὡς ὁ ἄσωτος υἱός: «ἤμαρτον εἰς σὲ μῆτερ, δέξαι με μετανοοῦντα καὶ ἐλέησόν με».

4 Μαΐου 1894

ὁ πλημμελήσας Ἀκάκιος»

V

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 9 Μαΐου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα περὶ τῆς παλινφθίας τοῦ καθαιρεθέντος Ἀκακίου καὶ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπάρο-

χοῦ Στενιμάχου ἀπαγορεύσεως τοῖς Ἑλλησι
τῆς εἰς τὴν μονὴν εἰσόδοῦ.

Ἀριθμ. 343

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ὁ καθαιρεθεὶς Ἀκάκιος, ὅστις πρὸ πέντε μόλις ἡμερῶν ἐφάνη δείξας μεταμέλειαν ἐφ' οἷς ἤμαρτεν, ὡς γνωστὸν τοῦτο τῇ ἱ. θ. παναγιότητι ἐκ τῆς πρὸς με ἀπὸ 4 ὀδεύοντος ἐπιστολῆς τοι, ἐπέστρεψε πάλιν ὡς «κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα» παραπεισθεὶς παρὰ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ ἀισχροῦ καὶ μεθύσου πρῶην δικαίου Ἀνθίμου καὶ χθῆς ἐν καταστάσει μέθης περιήρχετο τὰ καπηλεία Στενιμάχου ὑβρίζων καὶ μητροπολίτην καὶ πατριάρχην καὶ ἀπειλῶν τοὺς ὁμογενεῖς τῆς πόλεως ἐκείνης. Ὁ δὲ ἔπαρχος Στενιμάχου ἐτοιχοκόλλησε προκηρύξεις καὶ διὰ κήρυκος εἰδικοίησε τοὺς Ἕλληνας ὅτι δὲν δικαιοῦνται πλέον τὸ παράπαν ν' ἀναμιγνύωνται εἰς τὰ τῆς μονῆς Βατοκόβου ἐπ' ἀπειλῇ αὐστηρᾶς τιμωρίας. Ταῦτα ἐμήνυσε καὶ εἰς τὸν προσωρινῶς παρ' ἐμοῦ διορισθέντα ἡγούμενον ἀρχ. Ἀνθιμον, τὸν ὁποῖον σχεδὸν πολιορκοῦσιν ἐν τῷ μετοχίῳ εἰς δὲ τὴν μονήν, ἣν φυλάσσουνι χωροφύλακες, οὐδενὶ Ἑλληνι ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος. Ἄν δὲ καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιῶν εἶπε προχθῆς πρὸς τὸν κ. Ἀ. Μαιριδην, πρὸς ὃν τηλεγραφικῶς ἔδωκα ἐντολήν γὰ μεταβῆ εἰς τὸ ὑπουργεῖον καὶ ἐκθέσῃ τὰ ἐν Στενιμάχῳ κατ' αὐτὰς λαμβάνοντα χώραν, ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κατάληψιν τῆς μονῆς, οὐδεμίαν δίδω πίστιν εἰς τὰ ὅσα λέγει, διότι αἰέποτε κατεδείχθη ἀναιδῶς ψευδόμενος καὶ προστατεύων ὡς συνήγορος αὐτῶν τοὺς ἄρπαγας τῶν ἡμετέρων καθιδρυμάτων.

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος διατελῶ δὲ κτλ.

Ἐν Φιλιππουπόλει 9 Μαΐου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος.

VI

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 10 Μαΐου 1894 περὶ
τῶν πρὸς τὸ νομαρχεῖον ἐνεργειῶν αὐτοῦ
περὶ τῆς ἐν τῇ μονῇ ἀποκαταστάσεως τῆς
τάξεως.

Ἀριθμ. 344

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Χθῆς μετὰ πολύωρον ἐν τῇ μητροπόλει μου διάσκεψιν μετὰ τῆς ἐφοροδημογεροντίας ἀπέστειλα ἐκ μέρους μου εἰς τὸ νομαρχεῖον δύο ἔγγραφα καὶ διὰ μὲν τοῦ ἐνὸς ἐζήτητον προστασίαν, ὅπως μεταβῶ μετὰ τῶν ἐφόρων τῆς μονῆς εἰς αὐτήν καὶ διορθώσω τὰ ἐν αὐτῇ, ἅτινα ὡς ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων περιῆλθον εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν, διὰ δὲ τοῦ

ἑτέρου ὅπως ἢ σεβ. κυβέρνησις διατάξῃ τὸν καθαιρεθέντα Ἀκακίον ν' ἀπεκδυθῇ τὸ ἱερατικὸν αὐτοῦ ἔνδυμα. Σήμερον δὲ ἀπὸ πρωΐας διατάχθη ἐκ Σορίας ὁ Νομάρχης Φιλιππουπόλεως νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μητρόπολιν μου καὶ μὲ συμβουλευσῇ: «νὰ μὴ κινήσω ἀπὸ τὴν θέσιν μου μέχρι λύσεως τοῦ ζητήματος, διότι δὲν ἐγγυᾶται ἡ κυβέρνησις περὶ τῆς ζωῆς μου». Ὁ νομάρχης προσέθηκε καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοὶ ἐδήλωσαν ἐγγράφως εἰς τὸν Βούλγαρον μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως ὅτι τοῦντεῦθεν ἀναγνωρίζουσιν ὡς πνευματικὴν αὐτῶν ἀρχὴν τὴν ἐξαρχίαν.

Ἡμεῖς ἐνταῦθα, π. Δέσποτα, ἀγωνιζόμεθα, ὅσον ἀνθρωπίνως εἶναι δυνατόν, παρακαλοῦμεν δὲ θεομῶς, ὅπως καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἐθνικὸν ἡμῶν κέντρον τὸ ἀπὸ μέρους αὐτοῦ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν καὶ ἐνεργήσῃ ταχέως καὶ δραστηρίως ὅπου δεῖ τὰ δέοντα, ὅπως μὴ εὐρεθῶμεν καὶ αὐθις πρὸ τετελεσμένου γεγονότος. Ἄνευ ἑτέρου διατελῶ κτλ.

10 Μαΐου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος».

VII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 19 Μαΐου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἀγγέλλοντος τὴν ὑπὸ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν κώλυσιν τῆς μεταβάσεως εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἄρτι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπανελθόντος ἡγουμένου αὐτῆς ἀρχιμανδρίτου Μακαρίου.

Ἄριθμ. 346

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Τῇ 17' ὑπερμεσοῦντος ἐπανῆλθεν εἰς Φιλιπούπολιν ὁ ἡγούμενος τοῦ Βατοκόβου ἄρχμ. Μακάριος καὶ ἠνεγκέ μοι ἐπιστολήν, δι' ἧς ἡ ὑ. Θ. Π. συνοδικῇ διαγνώμῃ ἐδήλου ὅτι ἀποστέλλεται καὶ αὐθις ὀπίσω ὡς τοιοῦτος. Ἀμέσως συνέστησα τῷ ἐπανελθόντι, ὅπως μεταβῇ εἰς Στενίμαχον πρὶν ἢ λάβωσι γνῶσιν τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, καθ' ὅσον προέβλεπον ὅτι καὶ συνέβη. Ὄντως ὁ νομάρχης, πρὸς ὃν δυστυχῶς ἐναντίον τῶν συμβουλῶν μου μετέβη ὁ Μακάριος, ἐκώλυσεν αὐτὸν προσθεῖς ψευδόμενος ὅτι ἐκτὸς τοῦ πρὸ ἡμερῶν κανονικῶς κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς ἐκλεγέντος ἡγουμένου Ἀκακίου καὶ αὐτὸς ὁ μητροπολίτης Φώτιος συνέστησεν ἕτερον ἡγούμενον, ἐννοῶν ὡς τοιοῦτον τὸν ἀρχμ. Ἄνθιμον, ὃν τῇ ὑμετέρᾳ ἐντολῇ διώρισα προσωρινὸν τῆς μονῆς διαχειριστήν. Ὅπως ἄρω ἐκ μέσου τὴν ἀντίστασιν τοῦ νομάρχου παραλαβὼν τὸν Μακάριον μετέβην εἰς τὸ νομαρχεῖον, ὅπου ὁ νομάρχης διὰ μυρίων ὑπεκφυγῶν καὶ σοφισμάτων προσεπάθει ν' ἀναβληθῇ ἡ μετάβασις τοῦ ἡγουμένου εἰς τὴν

μονὴν ἢ τὸ μετόχιον. Τὰς αὐτὰς ὑπεκφυγὰς καὶ τὰ αὐτὰ σοφίσματα ἐπανέλαβε μετὰ τὴν ἐκ τοῦ νομαρχείου ἀναχώρησίν μου καὶ γραπτῶς, ὡς φαίνεται ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ ἠδὲ ἐγγράφῳ του, ἅπερ ἐν πρὸς ἐν ἀναιρέσας ἀπέστειλα τὸν Μακάριον εἰς Στενίμαχον. Μόλις ὅμως ἡ φέρουσα αὐτὸν ἄμαξα ἐθεάθη ἀπὸ μακρόθεν, ὁ ἐπαρχος μετὰ χωροφυλάκων σπεύσας ἀπέπειψεν αὐτὸν διὰ τρόπου καὶ ὕβρεων βανουσοτάτων.

Ἐκ τοῦ πλησίον βλέποντες τὰ πράγματα καὶ γνωρίζοντες ἐκ πείρας τοὺς καταχθονίους σκοποὺς καὶ τὰ σατανικὰ τεχνάσματα τῶν Βουλγάρων πρὸς ἀρπαγὴν τῶν ἡμετέρων καθιδρυμάτων ἐν Βουλγαρίᾳ αἰσθανόμεθα, π. Δέσποτα, ὅτι ἡμεῖς ἐνταῦθα οὐδὲν πλέον δυνάμεθα νὰ πράξωμεν πρὸς διάσωσιν τῆς κινδυνευούσης μονῆς, καθ' ὅσον μάλιστα ἐξέρχεται ἡ ὑπόθεσις καὶ τῆς ἡμετέρας δικαιοδοσίας. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως εὐρίσκονται ἐν ἐκρῦθμῳ καταστάσει διὰ τὸ ζήτημα τῶν βερατίων, καθ' ἃ ἐμπιστευτικῶς μοι εἶπεν ὁ ἐνταῦθα πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, ἐὰν τὸ κυρίαρχον τῆς μονῆς Πατριαρχεῖον ἐνεργήσῃ παρὰ τῆ Ὑψ. Πύλῃ τὰ δέοντα δραστηρίως, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ ἡγεμόνος θὰ ὑποχωρήσῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον.

Ταῦτα διὰ σήμερον· διατελῶ δὲ κτλ.

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 19ῃ Μαΐου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

VIII

Ἀνακοίνωσις Φωτίου ἀπὸ 20 Μαΐου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα περὶ τῆς ἐν τῇ ἐφημερίδι «Φιλιππούπολις» ἀναιρέσεως τῶν ἐν τῇ ἐφημ. Σβομποδᾶ Σοφίας καταχωρισθέντων τῇ 16 Μαΐου περὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ γενομένων.

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ Σβομποδᾶ Σοφίας τῆς 16ης Μαΐου :

«Ἐλάβομεν ἐκ Στενιμάχου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

Στενίμαχος 15 Μαΐου 1894

Πρὸς τοὺς κ. κ. ὑπουργοὺς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν καὶ τὴν σύνταξιν τῆς Σβομποδᾶς εἰς Σοφίαν.

Ἡ ἀδελφότης τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Βατοκόβῳ μονῆς τῆς Παναγίας συγκληθεῖσα διὰ τὴν προθυμίαν τῆς σ. Κυβερνήσεως τοῦ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τοῦ Γραικικοῦ Πατριαρχείου καὶ διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν, δικαίων καθιερωθέντων ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς, γονυκλινεῖς ἐκφράζομεν τὰ αἰσθήματα ἡμῶν ὡς πιστῶν ὑπηκόων καὶ παρακαλοῦμεν αὐτήν, ὅπως τάχιστα ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν ἡμῶν γενομένην τῇ 5ῃ τρέχοντος. Ἡ ἀδελφότης θέλει δέεσθαι νυχθημερὸν τῷ Ὑψίστῳ ὑπὲρ μακροημερεύσεως καὶ δόξης τῆς Α. Β. Ὑψ. τοῦ ἡγεμόνος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ ὁποίου θὰ δοξάζεται τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀκάκιος καὶ ἕτεροι δώδεκα ὑπογραφαί.

Φίνεται, ἐπιλέγει ἡ «Σβομποδί», ὅτι ἐκ τῆς ἐκφρασθείσης ταύτης ἐπιθυμίας τῶν Πατέρων τοῦ νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἐξαρχίας, τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον, ὡς γράφουσιν αἱ ἐφημερίδες Κωνσταντινουπόλεως ἐκήρυξε τὸ ἀνάθεμα κατὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου». Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1866 φύλλῳ τῆς «Φιλιππουπόλεως» λαμπρῶς ἀναιρεῖται ἡ «Σβομποδά» διὰ τοῦ ἐξῆς ἀκαταμαχίτου:

«Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην παρατήρησιν τῆς Σβομποδᾶς ἀντιπαρατηροῦμεν ὅτι τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον καθήρεσε τὸν Ἀκάκιον πολλὰς ἡμέρας προτοῦ νὰ προσέλθῃ οὗτος εἰς τὴν Ἐξαρχίαν, διότι ἀυστόλως παρέβη τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατεπάτησε τὰ ἱερὰ αὐτῆς θέσμια. Ὁ Ἀκάκιος ἀπειριράθη νὰ ἐκλεγῆ παρανόμως ἡγούμενος τῇ 19 Ἀπριλίου, ἡ δὲ καθαίρεσις αὐτοῦ ἐγένετο τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἦτοι δώδεκα ὅλας ἡμέρας πρὶν ἢ ἀναγνωρίσῃ τὴν Ἐξαρχίαν, διότι τοῦτο ἔπραξε τῇ 5ῃ Μαΐου, ὅποτε καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡγούμενος, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἑτέρα ἀπόδειξις ὅτι ὁ Ἀκάκιος αὐτὸς μέχρι τῆς 5ῃς Μαΐου ἀνέγνωριζε τὸ Πατριαρχεῖον, ἔστω καὶ ἡ ἐπιστολὴ του ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Μαΐου πρὸς τὴν Α. Π. τὸν Μ. Φιλιππουπόλεως κ. Φώτιον, δι' ἧς διὰ κοπετῶν καὶ θρῆνων ἐπικαλεῖται ἔλεος καὶ συγχώρησιν διὰ τὸ ἀνόμημα, ὅπερ διέπραξεν».

Ἡ αὐτὴ ἐφημερίς «Φιλιππούπολις» ἐξακολουθεῖ τὰς κρίσεις αὐτῆς περὶ τῆς ἀρπαγῆς τῆς μονῆς. «Δὲν εἶναι, γράφει, πλέον ζητήμα ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, καὶ ὅτι μόνον οἱ ἀφελεῖς δύνανται νὰ ἐλπίσωσι τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς· ὁ καθηρημένος Ἀκάκιος, ἀναγνωρίσας τὴν Ἐξαρχίαν ἀνεγνωρίσθη ἡγούμενος αὐτῆς, τῇ ἐκλογῇ τῶν ἐπίσης ἀναγνωρισάντων τὴν Ἐξαρχίαν καλογήρων, καὶ ἐπειδὴ καὶ Ἀκάκιος καὶ καλόγηροι ἀνεγνώρισαν τὴν Ἐξαρχίαν, ἀνεγνώρισε καὶ αὕτη ἐν τῇ σειρᾷ τῆς, ὅτι ἡ μονὴ εἶναι κτῆμα τῆς ἀναφαίρετον· ὅλας δ' αὐτὰς τὰς ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεις τὰς ἀνεγνώρισε καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐτελείωσεν...»

Ἐν μόνον ἐν ὅλῃ ταύτῃ τῇ ἱστορίᾳ δὲν ἐνόησαμεν, τοῦτο δὲ εἶναι

αἱ ἐπίσημοι τῆς Κυβερνήσεως διαβεβαιώσεις, ὅτι οὐδεὶς σκέπτεται περὶ ἀφαιρέσεως τῆς Μονῆς ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν Πατριαρχείων, καὶ τὰ ἐπίσημα τηλεγραφήματα, ὅτι ἐδόθησαν διαταγαὶ νὰ παρακωλυθῇ αὐστηρῶς πᾶσα ἀνάμιξις εἰς τὰ τῆς Μονῆς ξένων καὶ λαϊκῶν. Ὅλα ταῦτα ἦσαν καθ' ἡμᾶς περιττά, ἀφοῦ διὰ χωροφυλάκων ἐγκαθιδρύθη ὡς ἡγούμενος ὁ καθηρημένος Ἀκάκιος, καὶ ἀφοῦ διὰ χωροφυλάκων ἐκωλύθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Μονὴν ὁ ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων διωρισμένος ἡγούμενος ἀρχιμ. Μακάριος, ἦσαν ὅλα περιττά, διότι μῆτε κανένα ἔπεισαν μῆτε ἀπηγγέλθησαν, ἵνα πείσωσιν τινα. Πρὸ πολλοῦ ἦτο γνωστὸν, ὅτι ἡ Μονὴ θὰ κατελαμβάνετο καὶ ὅτι οἱ καλόγηροι καὶ οἱ δικαῖοι καὶ οἱ ἀρχοντάρχηδες καὶ οἱ Ἀκάκιοι μὲ τὰ πρακτικὰ των, μὲ τὰ τυπικὰ των καὶ τὰς ἀναγνωρίσεις των θὰ ἐχρησίμευον ὡς ψιμμύθιον, διὰ νὰ φανῇ εὐπροσωπότερον τὸ ἐγχείρημα. Τὸ ψιμμύθιον εἶναι.... Ὁ ἔχων τὸ θάρρος τοῦ χρώματός του οὐδέποτε φέρει ψιμμύθιον».

Ἐφημερὶς «Φιλιππούπολις» 20 Μαΐου 1894

IX

Ἀντίγραφα τῶν πρὸς τὸν Μητρο. Φ/λεως
Φώτιον ἀναφορῶν τοῦ ἱερομονάχου Γερασίμου
καὶ Γαβριὴλ τῆς μονῆς.

Πανιερώτατε

Ὁ εὐσεβῶς ὑποφαινόμενος διατελῶν ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἡμέρας περιορισμένος ἐν τῇ ἱερᾷ Μ. Βατοκόβου μάτην ἐζήτησα ἐπανειλημμένως τὴν ἄδειαν νὰ κατέλθω εἰς Στενίμαχον πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀνεψιάς μου, πνεύσης τὰ λείψθια καὶ ἀποθανούσης ἐσχάτως. Σήμερον δ' ἔμαθον ὅτι ἐν τῇ ἐν Σοφίᾳ ἐκδιδομένῃ «Σροβοδᾶ» ἐδημοσιεύθη ἔγγραφον τῶν Ἀδελφῶν τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βατοκόβου, δι' οὗ οἱ Ἀδελφοὶ οὗτοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπίσης τινὲς ἀποβληθέντες τῆς Μονῆς πρότερον, ἕτεροι δὲ οὐδέποτε ὑπάρξαντες τοιοῦτοι, εὐχαριστοῦντες τῇ Βουλγαρικῇ Κυβερνήσει διὰ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τῶν Πατριαρχείων, παρακαλοῦσιν αὐτὴν νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ ταχύτερον τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐκλογὴν. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ ἔγγραφῳ τούτῳ ὑπάρχει καὶ ἡ ἐμὴ ὑπογραφή, διακηρύντω διὰ τῆς παρούσης μου, ὅτι ἐβιάσθην νὰ ὑπογράψω ἔγγραφον βουλγαριστὶ γεγραμμένον, οὗτινος τὸ περιεχόμενον μοὶ ἦτο ἄγνωστον, μὲ διεβεβαίωσαν δὲ ὅτι δι' αὐτοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀντιμισθία ἐκάστου τῶν Ἀδελφῶν. Φοβούμενος ἐν τούτοις δόλον τινα εἶπον ὅτι ὡς μόνην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἀναγνωρίζω τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον· εἰ δὲ ἐν τῷ ἔγγραφῳ τούτῳ ἐγένετο λόγος περὶ ἀναγνωρίσεως ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, θέλω ἀποσύρει τὴν ὑπογραφὴν μου. Ταῦτα ἀνακοινῶν τῇ Ὑ. Πανιερό-

τητι παρακαλῶ νὰ εὐδοκήσητε καὶ πέμψητε ἀντίγραφον τῆς παρούσης μου πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σ. Ὑπουργεῖον.

Ἐπικαλούμενος δὲ τὰς εὐχὰς τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος κτλ.

Ἐν Στενιμάχῳ τῇ 27 Μαΐου 1894

Γεράσιμος ἱερομόναχος

Πανιερώτατε

Ὁ εὐσεβάσιμος ὑποφαινόμενος ἔμαθον μετ' ἀπορίας ὅτι ἐν ἐγγράφῳ τῶν Ἀδελφῶν τῆς ἱερᾶς Μονῆς Βατοκόβου, δι' οὗ εὐχαριστοῦντες τῇ Βουλ. Κυβερνήσει διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀπὸ τῶν Πατριαρχείων παρακαλοῦσι τὴν ταχύτεραν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡγουμένου Ἀκακίου παρ' αὐτῶν, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐμὴ ὑπογραφή. Δύναμαι, Π., ν' ἀποδείξω ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὐρισκόμην ἐν Στενιμάχῳ νοσηλευόμενος διὰ πληγᾶς, ἣς ἔλαβον παρὰ τινων ὑπαλλήλων τῆς Μονῆς. Ὄθεν διὰ τῆς παρούσης μου διακηρύττω, ὅτι ἡ ὑπογραφή μου ἐν τῷ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐγγράφῳ εἶνε πλαστή, καὶ ὅτι ὡς μόνην ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν ἀναγνωρίζω τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον. Ταῦτα δηλοποιῶν τῇ Υ. Σεβ. παρακαλῶ νὰ διαβιβάσητε ἀντίγραφον τῆς παρούσης μου πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλ. Σ. ὑπουργεῖον.

Ἐπικαλούμενος κτ.

Ἐν Στενιμάχῳ τῇ 27 Μαΐου 1894.

ἱερομόναχος Γαβριὴλ

Ἀντίγραφα τῶν δύο τούτων πρὸς τὸν Φιλιππουπόλεως ἀναφορῶν αὐτῶν ἔστειλαν πρὸς δημοσίευσιν καὶ εἰς τὴν ἐφημερίδα «ἡ Φιλιππούπολις», ἣτις καταχωρίσασα αὐτὰς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1869 φύλλον αὐτῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 31 Μαΐου 1894, προέταξεν αὐτῶν τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Α. Π. ὁ σεβαστὸς ἡμῶν Μητροπολίτης κ. Φώτιος ἀφίκετο προχθές, Κυριακὴν, ἐκ Σοφίας, ἐνθα εἶχε μεταβῆ, ὅπως συγκαθῆ τοὺς νέους ὑπουργοὺς ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτῶν. Ἡ Α. Π. ἔτυχεν ἀκροάσεως καὶ παρὰ τῇ Α. Β. Ὑψηλότητι τῷ ἡγεμόνι Φερδινάνδῳ, ὑποδεκτὴ γενομένη μετὰ πολλῆς εὐμενείας παρὰ τῆς Α. Β. Ὑψηλότητος. Κατὰ τὰς συνεντεύξεις αὐτῆς μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Στοίλωφ καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργοῦ κ. Γ. Νάτσεβιτς, ὡς καὶ κατὰ τὴν παρὰ τῷ ἡγεμόνι ἀκροασίῳ Της, ἡ Α. Π. μεταξὺ τῶν ἄλλων ζητημάτων ἤψατο καὶ τοῦ περὶ τῆς Μονῆς Βατοκόβου ζητήματος, ἔλαβε δὲ ρητὰς διαβεβαιώσεις παρὰ τῶν κ. κ. ὑπουργῶν, μὴ ἀρνησαμένων τὰς δικαίας αἰτήσεις τῆς Α. Π., ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος θὰ ἐπέλθῃ προσεχῶς, καθ' ὃν τρόπον ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον καὶ ἡ νομιμότης.

Λαμβάνοντες ὑπὸ σημείωσιν τὰς διακηρύξεις ταύτας τῶν κ. κ. ὑπουργῶν φρονουῦμεν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ παρασχωμεν τὴν δέουσαν εἰς αὐτὰς πίστιν. Εἶνε γνωστὸν, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ Βατσκόβου ὑπεκινήθη ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ πρώην ὑπουργείου διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' οὗ ὁ πρῶην πρωθυπουργὸς ὑπεκίνησε τὸ ζήτημα τῶν βερατίων. Ἀμφότερα εἰσὶ ζητήματα συναφῆ, ἔχοντα αἰτίαν φαινομενικῶς ἐθνικὴν, πραγματικῶς δὲ κομματικὴν. Τὸ κόμμα ἐκλονίζετο, ἡ δὲ ἀγχίνοια τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ συνέλαβε καὶ ἐξεέλεσε διὰ μέσων, αἵτινα δὲν εἰσὶν ἄγνωστα ὅπου δεῖ, τὸ ζήτημα τῶν βερατίων, καὶ προεκάλεσε τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πάταγον τῶν συλλαλητηρίων, καὶ Μακεδονικῶν διαδηλώσεων ὅπως, εἰ δυνατόν, ἀναστείλῃ τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον τῆς πτώσεως. Τὸ λαμπρὸν ὅμως τοῦτο πυροτέχνημα, μεθ' ὅλον τὸ μεσουρανήσαν φωτοβόλον πατάγημά του, δὲν ἐπέφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Ἡ ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν βερατίων προσγενομένη ἐθνικὴ ὠφέλεια τῷ Βουλγαρισμῷ δὲν ἐκρῆθη τοιαύτη, ὥστε χάριν αὐτῆς νὰ παραταθῇ ἡ διάρκεια τοῦ τέως κυβερνητικοῦ συστήματος. Ἡ Μακεδονία μένει πάντοτε τουρκικὴ, ἡ δὲ κατάκτησις αὐτῆς οὐδαμῶς θὰ ἐπιτευχθῇ ἐκ τῆς προσθήκης τῶν δύο ἀρχιερέων. Ταῦτα κατενοήθησαν, ἐσταθμίσθησαν καὶ ἐπακριβῶς ἐξετιμήθησαν, καὶ ἡ πτώσις ἐπῆλθε ραγδαία, ἀκατάσχετος, μόνα δὲ θύματα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὑπῆρξαν οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες σήμερον κεχηνότες βλέπουσιν, ὅτι λεληθότως ἐγένοντο ὄργανα τῶν κομμαικῶν ἀναγκῶν τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ, ἄνευ οὐδεμιᾶς δι' αὐτοὺς ὠφελείας, καὶ μετὰ πολλῶν ἴσως ζημιῶν. Δι' ὃν λοιπὸν σκοπὸν ὁ κ. Σταμπολῶφ ἐνήργησε τὸ ζήτημα τῶν βερατίων, διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ οἱ ἐν Φιλιππουπόλει καὶ Στενιμάχῳ ὄπαδοί του ἤγειραν τὸ ζήτημα τῆς Μονῆς Βατσκόβου. Ἡ κατάληψις τῆς Μονῆς ταύτης θὰ ἐχρησίμευε πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιτοπίου γοήτρου τοῦ κόμματος καὶ ἔξαρσιν τῶν πατριωτικῶν δῆθεν ἐνεργειῶν του. Πρὸς τοῦτο μετεχειρίσθησαν τεχνηέντως τὴν μωρότητα τοῦ Ἀκακίου, τὴν ἀτασθαλίαν τοῦ Ἀνθίμου, τὴν ἀμάθειαν ἀφελῶν καλογήρων, οὓς ἔπεισαν νὰ ὑπογράψουν τὸ γνωστὸν ἔγγραφον, δι' οὗ διεκήρυξαν, ὅτι ἀναγνωρίζουσι δῆθεν τὴν Ἐξαρχίαν, παραγεμίσαντες αὐτὸ διὰ τῶν ὑπογραφῶν ὑπηρετῶν καὶ ξυλοκόπων τῆς Μονῆς, ἐν οἷς καὶ ἐν παιδίον ἐνδεκαετῆς μόλις τὴν ἡλικίαν, καὶ παραστήσαντες ὅλους αὐτοὺς ὡς Πατέρας καὶ μέλη τῆς Ἱερᾶς Ἀδελφότητος.... Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνοσιῶν τούτων μέσων, ὅπως πείσωσι τοὺς ἀπλοῖκούς πατέρας νὰ ὑπογράψωσι τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο, οὗ τὸ περιεχόμενον δὲν ἠγνόουν οὗτοι, ὡς ἀγνοοῦντες τὴν Βουλγαρικὴν, διεβεβαίωσαν αὐτοὺς ὅτι ἦτο ἀπλοῦν ἔγγραφον αἰτήσεως πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀντιμισθίας ἐκάστου τῶν ἀδελφῶν, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδὲ κἀν λόγος γίνεται περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς Ἐξαρχίας. Τὸ ἀτιμότερον ὅμως πάντων εἶναι ὅτι ἐπ λ α -

στο γράφησαν τὴν ὑπογραφήν τοῦ πατρὸς Γαβριήλ, ἀπουσιάζοντος ἐκ τῆς Μονῆς, καὶ νοσηλευομένου ἐν Στενιμάχῳ, καθ' ἣν ἡμέραν ὑπεγράφετο τὸ ἔγγραφο. Αἱ παρὰ πόδας ἐπιστολαὶ δύο ἱερομονάχων, Γερασίμου καὶ Γαβριήλ, περιγράφουσι πάντα τὰ ἐπαίσχυντα μέσα, ἅτινα μετεχειρίσθησαν διὰ τοῦ ὄγκου τῆς ἐξουσίας, διὰ τῶν χωροφυλάκων, διὰ τοῦ δημάρχου τοῦ χωρίου Βατοκόβου, πρωτοστατοῦντος ἐν πᾶσι τοῦ πρό τιων ἡμερῶν ἀπολυθέντος τῆς ὑπηρεσίας ἐλάρχου Στενιμάχου.... Τὴν παράτασιν τοιαύτης σκανδαλώδους καταστάσεως δὲν θέλει βεβαίως ἀνεχθῆ ἢ γέα κυβέρνησις, ἣτις ἀπεχθάνεται τὰ ἔκνομα καὶ ποταπὰ μέσα, καὶ ἣτις γινώσκει ἐπακριβῶς τὸν κομματικὸν σκοπὸν, ὅστις ἐπεδιώκετο διὰ τῆς ἀρπαγῆς τῆς μονῆς ταύτης. Ἡ κυβέρνησις γινώσκουσα ὅτι ἡ μονὴ αὕτη ἀνήκει ἀπὸ δέκα ἡδὴ αἰώνων (τ. ἔ. ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς) εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅτι ἡ ἀναφαίρετος ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου κατοχὴ αὐτῆς εἶναι ἀνεγνωρισμένη καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, δι' οὗ ἰδρύθη ἡ Ἐξαρχία, ὅτι οὐδεὶς ἕτερος ἐκτὸς τούτων δικαιούται νὰ διεκδικήσῃ δικαίωμα τι ἐπ' αὐτῆς ἢ ἀνάμειν εἰς τὰ τῆς διοικήσεώς της, ὅτι οἱ ἐν αὐτῷ σήμερον ἐγκαθιδρυθέντες ὡς ἡγούμενοι καὶ διαχειρισταὶ καὶ ἰδιοκτῆται ἦσαν ἀναιδεῖς ἀρπαγες, ὀφείλει νὰ σαρώσῃ πάντας αὐτοὺς ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου ἰδρύματος καὶ νὰ παραδώσῃ τοῦτο εἰς τὸν Α. Π. τὸν Μητρο. Φιλιππουπόλεως ἐκπροσωποῦντα ἐνταῦθα τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ νομιμότης καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ τοῦτο ὀφείλει νὰ πράξῃ ἡ κυβέρνησις ἄνευ ἀπωλείας χρόνου, ἄνευ ἀναβολῆς καὶ ἐνδοιασμῶν».

† Ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

X

Ἀναφορὰ Φωτίου ἀπὸ 28 Μαΐου 1894 πρὸς τὸν ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ. Γ. Νάτσεβιτς, ἐκθέτοντος τὰ ἐν τῇ μονῇ συμβάντα ἀπὸ τοῦ πραξικοπήματος καὶ αἰτουμένου δικαιοσύνην.

*Αρθ. 345.

Τῇ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν κ. Γ. Νάτσεβιτς.

Ἐξοχώτατε,

Μετὰ πολλῆς θλίψεως λαμβάνω ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον, ἵνα ἐκθέσω τῇ Υ. Ε. τὰ ἑξῆς: ἀπὸ μηνὸς ἤδη ὁ ἐπαρχος Στενιμάχου κ. Ζαγκόρσκη μετὰ τοῦ δημάρχου τοῦ χωρίου Βατοκόβου, τοῦ παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ μονῇ κειμένου καὶ τινων ἄλλων Βουλγάρων, θέλοντες νὰ πωλήσωσιν ἐκ-

δουλεύσεις εἰς τὴν τέως κυβερνήσιν δι' ὅλως ἀτομικὰ αὐτῶν συμφέροντα, διανοήθησαν νὰ περισπάσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ Κοινοῦ, ἐξηρεθισμένον κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἐκείνης, καὶ πρὸς τοῦτο ἔκριναν συντελεστικὸν ν' ἀρπάσωσι τὴν Πατρ. μονὴν τοῦ Βατσκόβου. Συνεννοηθέντες δὲ μετὰ τοῦ πρῶην Δικαίου αὐτῆς διακόνου Ἀνθίμου, ὅστις ἀπὸ δύο καὶ ἐπέκεινα ἔτων ἐξεδιώχθη τοῦ Καταστήματος ἕνεκα καταχρήσεων καὶ τῆς αἰσχροῦς αὐτοῦ διαγωγῆς, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰ γνωστὰ ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰκονικὰ ὁμόλογα 80.000 φράγκων χρυσῶν, πρέβησαν εἰς τὸ ἐξῆς πραξικόπημα: Μεταβάντος εἰς Κων]λιν τοῦ κανονικοῦ τῆς Μοιῆς ἡγούμενου κ. Μακαρίου δι' ὑποθέσεις αὐτῆς τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαιησίμου, 15ῃ Ἀπριλίου, ὁ Δικαῖος Ἀνθιμος παραλαβὼν τὸν ἱερατεῖοντα τίως ἐν τῷ ἐν Φιλιππουπόλει ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον, ἄνθρωπον ματαιόδοξον, καὶ μετ' αὐτοῦ μεταβὰς εἰς τὴν Μοιήν, καὶ δόλω καὶ βία παραπείσας τοὺς ἐν αὐτῇ, ἀνηγόρευσαν αὐτόν, παρανόμως, ἡγούμενον. Τῇ ἑπαύριον ὅμως μόλις ἐγνώσθη τὸ τόλμημα τοῦτο τοῦ Ἀνθίμου καὶ Ἀκακίου καὶ ὁ λαὸς ἀθρόως καὶ αὐθορμήτως μεταβὰς εἰς τὸ ἐν Στενιμάχῳ Μετόχιον τῆς ἰδίας Μοιῆς, ἔνθα τὴν νύκτα εἶχον καταφύγει ἀμφοτέροι, ὅτε Ἀνθιμος καὶ ὁ Ἀκάκιος, ἐξεδήλωσε τὴν ἀποδοκιμασίαν αὐτοῦ καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἔξω, τὸ δὲ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὑπέβαλε τὸν κυρίως αἴτιον ὄλων τούτων τῶν ταραχῶν Ἀκάκιον εἰς τὴν ποιητὴν τῆς καθαιρέσεως τοῦ τῆς ἱερωσύνης βαθμοῦ, ὃν τέως ἔφερε. Ταῦτα πάντα ἐγνώρισα ἐγκαίρως εἰς τὰς ἐν Φιλιππουπόλει τοπικὰς Ἀρχάς, πλὴν ἐνῶ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ ἑπαρχος Στενιμάχου ἐνήργει ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ καὶ διὰ τρίτων προσώπων, αἴφνης ρίψας τὸ προσωπεῖον, ἤρξατο ἐνεργῶν φανερῶς καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν Μοιήν τὸν δήμαρχον τοῦ ὁμωνύμου χωρίου Βατσκόβου μετὰ καὶ τινων χωρικῶν καὶ ἱκανῶν χωροφυλάκων, οἵτινες, κλείσαντες τὰς θύρας τῆς Μοιῆς, ἠνάγκασαν τοὺς ἐν αὐτῇ μοναχοὺς τε καὶ λαϊκοὺς νὰ ὑπογράψωσι πρακτικὸν ἀγνώστου αὐτοῖς περιεχομένου. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι παραπείσαντες καὶ τὸν ἤδη μετανόησαντα καὶ ζητήσαντα ἐγγράφως συγγνώμην δι' ὅσα ἔπραξεν Ἀκάκιον, μετήνεγκον εἰς τὴν Μοιήν καὶ ἐγκαθίδρυσαν αὐτόν ἡγούμενον, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει ὅτι ἦτο καθηρημένος παρὰ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ Ἀρχῆς. Ταῦτα πάντα ἐγνώρισα ἐγκαίρως εἰς τὸν τομάρχη Φιλιππουπόλεως κ. Τίσσεφ, ὅστις ἐνήργει νομίμως, καθόσον ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ζητήματος διέταξε τηλεγραφικῶς καὶ τὸν ἑπαρχον Στενιμάχου, ὅπως μὴ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ τῆς Μοιῆς, ὡς ὑπαγομένης ταύτης ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐπειδὴ ὅμως ἔβλεπον ἐγώ, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν τοῦ κ. νομάρχου καὶ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ περὶ τῆς μὴ ἀναμίξεως αὐτοῦ, ὁ κ. ἑπαρχος ἔδιδεν εἰς

τοῦς σφετεριστὰς πραγματικὴν προστασίαν, ἐζήτησα δι' ἐγγράφου μου ὑπ' ἀριθμὸν 328 καὶ ἡμερομηνίαν 3 Μαΐου, ἵνα μοι δοθῆ ἄσφαλεια καὶ μεταβῶ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Μονὴν καὶ διευθετήσω τὰ κατ' αὐτήν. Ἀκόντος τότε εἰς Σοφίαν τοῦ κ. νομάρχου, ὁ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ νομάρχου διευθυντῆς κ. Σαράνωφ, ἐλθὼν κατ' ἐντολὴν εἰς τὴν Μητρόπολιν μου, ἐκοίνωσέ μοι ὅτι τὸ ὑπουργεῖον μὲ συμβουλεύει νὰ μὴ μεταβῶ εἰς τὴν Μονήν, διότι δὲν δύναται νὰ ἐγγυηθῆ περὶ τῆς ἐμῆς ἀσφαλείας, ἐπικρατοῦντος, δῆθεν, ἐκεῖ μεγάλου ξρεθισμοῦ καὶ ἐνῶ τοιοῦτόν τι δὲν ὑπῆρχεν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐπανῆλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ κανονικὸς τῆς Μονῆς ἡγούμενος κ. Μακάριος, πρὸς ὃν ἐπίσης ἐσουστήθη, ἵνα μὴ καὶ οὗτος μεταβῆ εἰς τὴν Μονήν. Ἀφοῦ δὲ ὁ κ. νομάρχης, ἐπανελθὼν ἐκ Σοφίας, ἐπανέλαβεν ὅπως μῆτε ἐγὼ μεταβῶ εἰς τὴν μονὴν ἐν τῷ νομαρχεῖῳ, μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν μου ἀπέστειλέ μοι καὶ ἔγγραφον ὑπ' ἀριθμὸν 4.588 καὶ 10 Μαΐου, ἐν ᾧ ἔλεγεν ὅτι: «Ἡ Ἀδελφότης τῆς Μονῆς Βατσκόβου ἀπηρνήθη τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀνεγνώρισε δι' ἐπὶ τούτῳ διγλώσεως τὴν τῆς Ἐξαρχίας, καὶ ὅτι μέχρι τῆς λήψεως ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργείου περὶ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Μονῆς, ἢ εἰς αὐτὴν μετάβασις τοῦ ἡγουμένου Μακαρίου εἶναι πρόωρος καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἡουχίαν τῆς Ἀδελφότητος καὶ τῶν κατοίκων Στενιμάχου». Πρὸς ταῦτα ἀπήντησα ὅτι οὐδεμία μοναστηριακὴ Ἀδελφότης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαθέτῃ τὰ κατὰ τὴν δικαιοδοσίαν μιᾶς μονῆς καὶ μάλιστα σταυροπηγιακῆς, ὡς ἡ προκειμένη, καὶ νὰ μετοβιβάζῃ αὐτὴν εἰς ἑτέραν δικαιοδοσίαν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ.

Ἐλτίζων ὅτι ἡ νῦν κυβέρνησις πατρικῶς λαμβάνουσα ταῦτα ὑπ' ὄφιν καὶ ὡς πρόγραμμα ἔχουσα τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δικαιοσύνης καὶ νομιμότητος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ, δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ πρὸς ἀρπαγὴν ξένης περιουσίας σχεδίου, τοῦ ἀρξαμένου ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ πεπτωκότος συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐντὸς τετραετίας ὑπεστήριξε καὶ ἐκύρωσε τὴν ἀρπαγὴν πέντε ὑπὸ τὴν πνευματικὴν μοι δικαιοδοσίαν ἐκκλησιῶν, καὶ τριῶν σχολείων μετὰ τῶν προσοδοφόρων αὐτῶν κτημάτων, καὶ θὰ διατάξῃ εἰς τὰς ἐν Στενιμάχῳ Ἀρχὰς νὰ παύσωσιν ἀναμιγνύμεναι εἰς τὰ τῆς Μονῆς καὶ ὑποστηρίζουσαι ἀνθρώπους καθηρημένους καὶ σφετεριστὰς ἀλλοτρῶν περιουσιῶν, παρὰσχωσι δὲ πᾶσαν ὑποστήριξιν εἰς τὸν κανονικὸν καὶ νόμιμον τῆς ἐν λογῷ Μονῆς ἡγούμενον, ὁσιώτατον ἀρχιμανδρίτην Μακάριον, ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν ἡγουμενικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, διατελῶ κτλ.

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 28 Μαΐου 1894.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

ΧΙ

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 30 Μαΐου 1894 πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα ἀνακοινοῦντος αὐτοῖς τὰ τῆς μεταβάσεώς του εἰς Σοφίαν καὶ τὰς ἐνεργείας του παρὰ τε τῷ ἡγεμόνι καὶ τοῖς ὑπουργοῖς πρὸς ἐπάνοδον τῆς μονῆς εἰς τὸ πρῶην καθεστῶς.

Ἄρθ. 348

«Παναγιώτατε Δέσποτα»

Ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἡ προσοχὴ τῶν Πατριαρχείων διατελεῖ ἐστραμμένη εἰς τὸ φλογερὸν τῆς ἡμέρας ζήτημα τῶν βερατίων, καὶ φοβούμενοι μήπως εὐρεθῶμεν πρὸ τετελεσμένου γεγονότος διὰ τῆς μεταβάσεως εἰς τὸ Βάτσκοβον τοῦ καθηρημένου Ἀκακίου, ὅστις ἀνεγνώρισε τὴν Ἐξαρχίαν, κατ' ἀπόφασιν ληφθεῖσαν ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει μετέβην μεθ' ἐνὸς ἐφόρου τῆς Μονῆς εἰς Σοφίαν παρὰ τε τῷ ἡγεμόνι καὶ παρὰ τοῖς ὑπουργοῖς, καὶ ἐκθέσαντες τὰ κατὰ τὴν Μονήν, ἐζητήσαμεν τὴν ἐπίοδον αὐτῆς εἰς τὸ πρῶην καθεστῶς. Καὶ ὁ ἡγεμὼν δὲ καὶ οἱ ὑπουργοὶ ἐζήτησαν ἡμερῶν τινα προθεσίαν, ὅπως μελετήσωσι τὸ ζήτημα, ὅπερ ἀγνοοῦσι, καὶ ἐζήτησαν παρ' ἡμῶν λεπτομερῆ ἐκθεσίαν, ἣς ἐπισυνάπτω ὡδε τὸ πρωτόγραφον, ἔδωκαν δὲ ἡμῖν καλὰς ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις, πλὴν σκληρὰ πέντε ὄλων ἐτῶν πείρα μὲ κατέστησε δύσπιστον. Πόσας ὑποσχέσεις τοιαύτας καὶ λόγους τιμῆς δὲν μοι ἔδωκεν ὁ τέως πρωθυπουργὸς κ. Σ. Σταμπόλωφ διὰ τὰ ἀρπαγέντα ἐν Χασκόβφ δύο σχολεῖα καὶ τὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἣν μάλιστα μοι ἔγραψεν ἐπισήμως νὰ στείλω καὶ ἱερέα, καὶ ὅμως ὁ ἴδιος Σταμπόλωφ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐδήλωσέ μοι ἅνευ συστολῆς καὶ ἀπεριφράστως ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ὅπου μετέβην, ὅτι «πρὸς χάριν τῶν ἐν Χασκόβφ Ἑλλήνων, ὧν, ὡς εἶπεν, ἀναγνωρίζει τὸ δίκαιον» δὲν θὰ δυσαρρεστίη τοὺς πολιτικοὺς αὐτοῦ φίλους, διότι ἔχει τὴν ἀνάγκην των».

Διὰ τοὺς λόγους τούτους δέον, ὅπως τὸ Πατριαρχεῖον μὴ βασίζηται εἰς μόνας τὰς ἐνεργείας ἡμῶν ἐνταῦθα, ἀλλ' ὡς κυρίαρχον τῆς Μονῆς, ἐνεργήσῃ δραστηρίως τὰ δέοντα, εἰμὶ δὲ σχεδὸν βέβαιος, ἔξ ὅσων μοι εἶπε πρὸ ἡμερῶν ὁ ἐν Φιλιππουπόλει πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐν Σοφίᾳ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ὑψ. Πύλης Νεμιλ Βέης, ὅτι ἡ Β. Κυβέρνησις δὲν θὰ τολμήσῃ ν' ἀρνηθῇ εἰς τὴν Ὑψ. Πύλην νὰ λύσῃ ὑπὲρ τῶν Πατριαρχείων τὸ ζήτημα τῆς Μονῆς, φοβουμένη μὴ δυσαρρεστίη τὴν Πύλην, ἐνῶ ὑπάρχει ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα τῶν βερατίων· διατελῶ κτλ.

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 30 Μαΐου 1894.

* Ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος.

XII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 2 Ἰουνίου 1894 πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα ἀγγέλλοντος αὐτοῖς τὴν ἀποστολὴν τοῦ αἰτουμένου τυπικοῦ τῆς μονῆς καὶ τὴν πρὸς τὸν ὑπουργὸν δευτέρας συμπληρωματικῆς ἀναφορᾶς περὶ τῆς μονῆς.

Ἄρθ. 349 «Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἔλαβον ἐγκαίρως τὴν ἀπὸ 27 παρελθόντος ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἡ ὑμετέρα Θ. Παναγιότης ἐδήλου μοι ὅτι ἐγένοντο παρὰ τῇ Πύλῃ αἱ δέουσαι ἐνέργειαι πρὸς ἐπάνοδον τῆς Μονῆς εἰς τὸ πρῶν καθεστῶς, ἐξίτηι δὲ ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ αὐτῆς. Τὸ ζητούμενον τοῦτο ἀντίγραφον ἀποστέλλω τῇ ὑ. θ. Π. σήμερον διὰ τοῦ κομιστοῦ τῆς παρουσίας, γνωρίζω δὲ εὐσεβῶς Αὐτῇ, ὅτι δῆθεν πρωτότυπον τοῦ Τυπικοῦ τούτου, ὅπερ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἀναχωρῶν ὁ τέως Φιλιππουπόλεως κ. Γρηγόριος, δὲν εἶναι ἔργον, ὡς οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς μονῆς θέλουσι, τοῦ κτίτορος, ἀλλὰ μισελληνικόν τι σημεῖωμα μοναχοῦ τινος, ἴσως Ἰβηρος, τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅστις τίς οἶδε τί μερμηρίζων κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, ἔγραψε, νομίσας ἐν ἀφελείᾳ του ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ καταργήσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῆς Μονῆς, καὶ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐν αὐτῇ Ἀδελφῶν.

Σήμερον ἀποστέλλω εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἕτερον ἔγγραφον, συμπληροῦν τὸ προηγούμενόν μου, ὑπ' ἀρθ. 345, ἐπισυνάπτω δὲ εἰς αὐτὸ καὶ ἀντίγραφα τῶν δύο πρὸς με ἀναφορῶν δύο ἀδελφῶν τῆς Μονῆς, Γερασίμου καὶ Γαβριὴλ τῶν ἱερομονάχων, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἀκυροῖ τὴν ἐν τῇ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἀναφορᾷ τῶν ἀδελφῶν ὑπογραφὴν αὐτοῦ, ὡς βία καὶ ἀπάτη ληφθεῖσαν, ὁ δὲ δεύτερος κηρύσσει αὐτὴν πλαστήν. Ὁλων τούτων ἐπισυνάπτω ὡς ἀντίγραφα, γνωρίζων τῇ ὑ. θ. Π. ὅτι ὁ μὲν Μακάριος διαμένει ἐν τῷ Μετοχίῳ, ὁ δὲ ἀρχιμανδρῆτις Ἀνθιμος κατ' ἐντολὴν μου ἐπέστρεψε πλέον εἰς Φιλιππούπολιν. Ταῦτα κτλ.

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 2 Ἰουνίου 1894

†. Ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος.

XIII

Δευτέρα ἀναφορὰ Φωτίου ἀπὸ 2 Ἰουνίου 1894 πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπουργὸν συμπληρωματικῆ τῆς πρώτης.

Ἄρθ. 348 «Κύριε ὑπουργέ,

Ἐπιστρέψας ἐκ Σοφίας εὔρον ἐν τῇ Μητροπόλει μου δύο ἐπιστολάς ἴσων ἀδελφῶν τῆς ἱερᾶς Μονῆς Βατοκόβου, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος, ἱερομόναχος Γεράσιμος διαμαρτύρεται καὶ ἄκυροὶ τὴν ὑπογραφὴν του ὡς δόλω καὶ βία ληφθεῖσαν, ὁ δὲ δεύτερος ἱερομόναχος Γαβριήλ δηλοῖ, ὅτι ἡ ὑπογραφή αὐτοῦ εἶναι πλαστή, αἰτε ἀπουσιάζοντος αὐτοῦ ἐκ τῆς Μονῆς, ὅτε ἐστάλη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τὸ εὐχαριστήριον τηλεγράφημα, φέρον δέκα-τρεῖς ὑπογραφὰς δῆθεν μελῶν ἀπάντων τῆς Ἀδελφότητος τῆς εἰρημένης Μονῆς καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἀπὸ 16 Μαΐου φύλλον τῆς ἐφημερίδος «Σβομποδά». Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὕτη ἡ περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς Ἐξαρχίας αἰτήσις θέλει φέρεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰς αὐτὰς ὑπογραφὰς, διὰ τοῦτο ἐπισυνάπτων ὧδε, ἐν μεταφράσει, ταύτας τὰς ἐπιστολάς τῶν δύο ἱερομονάχων κατὰ τὴν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος ἐκφρασθεῖσαν μοι ἐπιθυμίαν, δίδωμι Αὐτῇ τὰς ἐπομένας συμπληρωματικὰς πληροφορίας. Πρὸ παντὸς ὅμως ἐπαναλαμβάνω γὰρ δηλώσω, ὅτι ἀναμφηρίστως εἶναι ὅλως ἄκυροὶ παντὸς εἶδους ἀναφοραὶ καὶ αἰτήσεις ὑπογεγραμμέναι παρ' ἀδελφῶν οἵασδήποτε μονῆς σκοποῦσαι τὴν τῆς μοιῆς ἀφαίρεσιν ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας πνευματικῆς τινος ἐξουσίας καὶ προσάρτησιν αὐτῆς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἄλλης Ἀρχῆς πνευματικῆς, κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον μάλιστα πρόκειται περὶ Μονῆς σταυροπηγιακῆς, ὡς ἡ τοῦ Βατοκόβου ἐπὶ δέκα αἰῶνας ἦν καὶ αὐτὸ τὸ φερμάνιον τῆς 8 Ζελκαδὲ 1290 ἔθεσεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πρὸς τούτοις δὲ τὸ ὑπὸ 13 δῆθεν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος Βατοκόβου ὑπογραφὴν ἔγγραφον εἶναι ἔτι μᾶλλον ἄκυρον καὶ διὰ τὰς ἀκολούθους αἰτίας: ἐκ τῶν δεκατριῶν ὑπογραφάντων αὐτὸ πέντε μόνον, ὁ Γεράσιμος, ὁ Γαβριήλ, ὁ Γρηγόριος, ὁ Γεδεὼν καὶ ὁ γ. Ἰωάννης εἶχον τὸ δικαίωμα ὑπογραφῆς ὡς πραγματικὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητος, ὁ δὲ διάκονος Ἀνθιμος ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα ἐξεδιώχθη τῆς Μονῆς διὰ τὰς καταχρήσεις του καὶ ἰδίᾳ τὰ γνωστὰ εἰκονικὰ ὁμόλογα 80.000 φράγκων χρυσῶν ἐπίσης οἱ μοναχοὶ Κύριλλος καὶ Μελέτιος ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν ἐξεδιώχθησαν τῆς Μονῆς διὰ τὴν κακίην αὐτῶν καὶ ὅτι αἰσχρὰν διαγωγὴν, καὶ προσῆλθον ὡς ἀδελφοὶ εἰς τὸ Βουλγαρικὸν μοναστήριον Ἀραπόβου, ἀναγνωρίσαντες τὴν Ἐξαρχίαν· οἱ ἄλλοι πάλιν τέσσαρες: ὁ Μιχαήλ, ὁ Πέτρος Ἀθανάσωφ, ὁ Ἀπόστολος Μάνδη καὶ ὁ Χρῆστος Κωσταντίνωφ εἶναι δοῦλοι λαϊκοὶ καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐστερημένοι τῆς ιδιότητος ἀδελφῶν τῆς Μονῆς, ὁ δὲ Ἀκάκιος ὡς καθηρημένος, καὶ αὐτὸς ὑπάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν τεσσάρων τούτων λαϊκῶν: Δὲν θεωρῶ περιττὸν γὰρ προσθέσω ἔτι, ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητος, τὰ ζῶντα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Μονῆς Βατοκόβου, ἀφαιρέ-

σει τοῦ καθηρημένου Ἀκακίου, καὶ τῶν ἐκδιωχθέντων Ἀνθίμου, Μελετίου καὶ Κυρίλλου, εἶναι 13 τὰ ἑξῆς: ὁ τέως ἡγούμενος Κωνστάντιος, ὁ ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος, οἱ ἱερομόναχοι Βενέδικτος, Γαβριήλ, Γεράσιμος, Γρηγόριος, Δανιήλ, Παρθένιος καὶ Σωφρόνιος, οἱ διάκοιοι Μακάριος καὶ χ'. Ἰωάννης-Ἰωακείμ, καὶ οἱ μοναχοὶ Βασίλειος καὶ Γεδεών καὶ ἕξ αὐτῶν πάλιν, ἀφαιρέσει τῶν ἱερομονάχων Γερασίμου καὶ Γαβριήλ διὰ τὰς προμνημονευθείσας καὶ περιστατωμένως ἐκτεθείσας αἰτίας ἐν ταῖς ἐπισυνημέναις ἐπιστολαῖς αὐτῶν, μένουσι μόνον τρεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, οἵτινες ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, ὑπέγραψαν διὰ δόλου καὶ βίας, εἶναι δὲ ἔτοιμοι ν' ἀποσύρῳσι καὶ ἀκυρώσωσι τὰς ὑπογραφὰς των, ἀρκεῖ ν' ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων βλέπετε, κ. ὑπουργέ, ὅποια καὶ ὅποσα μέσα παράνομα ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν παρ' ἀνθρώπων καθυγριμένων καὶ ἀποβλήτων τῆς Μονῆς, οἵτινες δυστυχῶς, τῇ βοηθείᾳ καὶ προστασίᾳ τοῦ προφῆν ἐπάρχου Στενιμάχου Ζαγκόροσκη καὶ τινων ἀέργων Βουλγάρων πρὸς ἱκανοποίησιν ἀτομικῶν παθῶν καὶ συμφερόντων παρουσιασθέντες ὑπὸ τὸ πρόσχημα πατριωτισμοῦ ἐτόλμησαν νὰ βάλωσι χεῖρα ἐπὶ τῆς Μονῆς ἀνηκούσης εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἐκθέτων τ' ἀνωτέρω πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐκτεθέντων ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμὸν 315 διὰ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον ἐπιστολῇ μου ἐπαναλαμβάνω, κ. ὑπουργέ, τὴν παράκλησίν μου, ὅπως δώσητε τὸ ταχύτερον τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς νομίμου τάξεως, ὡς τοιαύτη ὑπῆρχε προηγουμένως, ἐν τῇ πατριαρχικῇ ταύτῃ Μονῇ, ἥτις οὕτως ἀδίκως διαταράχθη τελευταίως παρὰ τῶν ὡς ἄνω σφετεριστῶν, ζητούντων νὰ πωλήσωσι πατριωτισμὸν διὰ τῆς ἀρπαγῆς ξένης ἰδιοκτησίας, διατελῶ κτλ.

Τῇ 2 Ἰουνίου 1894.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φωτίος»

XIV

Τακρίριον τῶν πατριαρχείων ἀπὸ μηνὸς Μαΐου 1894 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως περὶ τῆς καταληφθείσης ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως μονῆς.

Ἀριθ. Π. 2,673

Τῇ

Α. Ἐξοχότητι τῷ ὑπουργῷ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων

Ἐξοχώτατε,

Ἐκ γραμμάτων τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως μετὰ λύτης

πληροφοροῦμαι ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ὀλιγοήμερου ἐκ τῆς παρὰ τὴν Στενίμαχον Μονῆς τοῦ Βατσκόβου ἀπουσίας τοῦ ἀπὸ διετίας ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων διωρισμένου καὶ ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἀνεγνωρισμένου ἡγούμενου αὐτῆς κ. Μακαρίου προσκληθέντος, ἔνεκα λόγων ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἐνταῦθα, ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις προέβη εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Μονῆς διορίσασα μὲν ὡς ἡγούμενον αὐτῆς Ἀκάκιόν τινα, ἔνεκα λόγων θρησκευτικῶν προηγουμένως καθαιρεθέντα κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς νόμους ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, τὸν δὲ τακτικὸν αὐτῆς ἡγούμενον, τὸν εἰρημένον Μακάριον, ἐπαυελθόντα πρὸ τῶν ἡμερῶν ἐκεῖσε, μὴ ἐπιτρέψασα αὐστηρῶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Μονήν, ἦν ἐπὶ τούτῳ διατηρεῖ αὐστηρῶς ὑπὸ στρατιωτικὴν φρουράν, εἰς δὲ τὸν Μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως, ποιήσαντα παραστάσεις ἔνεκα τοῦ πραξικοπήματος τούτου, δηλώσασα ὅτι προέβη εἰς τὸ διάβημα τοῦτο δῆθεν, διότι οἱ ἐν αὐτῇ εὐρισκόμενοι Πατέρες, ἀποκηρύξαντες τὸ ἡμέτερον Πατριαρχεῖον καὶ ἀναγνωρίσαντες τὴν Ἐξαρχίαν, προέβησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ εἰρημένου Ἀκακίου.

Ἐξοχώτατε, ἡ ἐν λόγῳ Μονὴ εἶναι ἐκ τῆς τάξεως ἐκείνων τῶν Μονῶν, αἵτινες γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα : Σταυροπηγιακαί, εἶναι καθαρὰ καὶ ἀναφαίρετος ἰδιοκτησία τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου, καὶ εἰς τὴν διαχείρισιν καὶ διοίκησιν τῶν ὁποίων οὐδενὶ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς νόμους ἐπιτρέπεται ἢ ἐλαχίστη ἐπέμβασις· ὡς τοιοῦτον δὲ τὸ ἐν λόγῳ μοναστήριον ἀφείθη ρητῶς καὶ ὀνομαστὶ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ ὑψηλοῦ φερμανίου τῆς 8 Ζολκαδὲ 1290, ὅπερ συνήθως ἐπικαλοῦνται οἱ ὅμοιοι εἰς τὸν Ἐκκλ. Δίκαιον, τὸ διέπον τὰ τοιαῦτα ἱερὰ καθιδρύματα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ εἰρημένον ὑψηλὸν φερμανιον. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν δήλωσιν τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι προέβη εἰς τὸ μέτρον τούτο, διότι οἱ ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ Πατέρες ἀποκηρύξαντες τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἀναγνωρίσαντες τὴν Β. Ἐξαρχίαν ἐξελέξαντο τὸν εἰρημένον Ἀκάκιον, μὴ ἐξετάζων ἐὰν οἱ Πατέρες οὗτοι ἔκουσίως ἢ ὑπέικοντες εἰς βίαν προέβησαν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην τῆς εἰρημένης Ἐξαρχίας, καὶ κατὰ πόσον οἱ περὶ τὴν Ἐξαρχίαν, καλοῦντες ἑαυτοὺς Ὀρθοδόξους, ἠδύναντο νὰ διορίσωσιν ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ὡς ἡγούμενον ἄνθρωπον, ὅστις κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς νόμους τῆς Ὀρθοδοξίας καθηρέθη ὑπὸ τῆς νομίμου αὐτοῦ Ἀρχῆς, παρατηρῶ ὅτι μήτε ἢ δήλωσις αὕτη δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πράξιν ταύτην τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ἀφοῦ αὕτη κατ' ἀρχὴν δὲν ἐδικαιοῦτο, ὡς εἰρηται, ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν ἐν λόγῳ Μονήν, ὡς οὖσαν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου, καὶ ὅτι ἔπρεπε τοὺς Πατέρας τούτους, δηλώσαντας ὅτι τοῦντεῦθεν ἀναγνωρίζουσιν τὴν Ἐξαρχίαν νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἄλλην

μονήν, ἀνήκουσαν τῇ Ἐξαρχίᾳ καὶ οὐχὶ αὐθαιρέτως νὰ καταλάβῃ μονήν ἀνήκουσαν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ μοναχοὺς. Διὰ ταῦτα, ἐπειδὴ τὸ διάβημα τοῦτο τῆς Βουλγ. Κυβερνήσεως οὐδαμῶς δικαιολογούμενον ἀποτελεῖ μίαν ἔτι προφανῆ καταπάτησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου, παρακαλῶ θερμῶς τὴν Ὑ. Ἐξοχότητα καὶ δι' αὐτῆς τὴν Σεβ. Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν τοῦ φιλοδικαίου ὑμῶν ἄνακτος, ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αἰγίδα καὶ προστασίαν τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ ἀναφαίρετα τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου δίκαια, ἵνα λαβοῦσα ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὸ πραξικόπημα τοῦτο εὐαρεστηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ συντόμως καὶ ἀποτελεσματικῶς τὰ δέοντα, ὅπως ἀποδοθῇ μὲν εἰς τὸ ἡμέτερον Πατριαρχεῖον ἢ αὐθαιρέτως καταληφθεῖσα αὕτη Μονὴ μετὰ τοῦ ἐν Στενιμάχῳ ἐξαρθήματος αὐτῆς καὶ ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ ὁ κανονικὸς αὐτῆς ἡγούμενος Μακάριος, τεθῇ δὲ ἰσχυρὸς πλέον φραγμὸς εἰς τὴν ἀπὸ τινος συστηματικῆν ταύτην αὐτόθι καταπολέμησιν τῶν δικαίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· διατελῶ κτλ.

ἐν μηνὶ Μαΐῳ αῶφδ'.

XV

Ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος «Φιλιππούπολις» τῆς 23 Ἰουνίου 1894 περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς.

«Μᾶς ἐρωτῶσιν εἰς τί σημεῖον εὐρίσκεται τὸ ζήτημα τῆς μονῆς Βατοκόβου. Ὑπὸ ἀφηρημένην, ὑπὸ θεωρητικὴν ἔννοιαν εὐρίσκεται εἰς καλὸν σημεῖον. Πᾶσαι αἱ ἐκ Σοφίας εἰδήσεις καὶ ἐπίσημοι καὶ ἡμιπίσημοι καὶ ἰδιωτικαὶ διαπιστοῦσιν ὅτι θὰ ἰκανοποιηθῇ προσεχῶς, λίαν προσεχῶς μάλιστα, τὸ δίκαιον, θ' ἀποδοθῇ δηλονότι ἡ μονὴ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πάντες οἱ νῦν ὑπουργοὶ φαίνονται κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς γνώμης, ὅτι αἱ ἀρπαγαὶ τῶν ἑλληνικῶν μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν κατ' οὐδὲν δύνανται νὰ ᾧσιν ὠφέλιμοι τοῖς Βουλγάροις, ὅτι τὰ ποταπὰ ταῦτα ἐγχειρήματα παραβλάπτουσι τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, ὅπερ ἔχει πάντα τὰ μέσα, ὅπως ἀνεγείρῃ ἰδίους ναοὺς καὶ μοναστήρια καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἰδιοποιῆται δι' ἀρπαγῆς τοιαῦτα, καὶ πάντες, οὐδαμῶς διστάζουσι ν' ἀνομολογήσωσιν, ὅτι μηδὲ κἂν ἐσκέψαντο νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῆς μονῆς ταύτης ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Πατριαρχείων, ἣν ἀφαίρεσαν μόλι οἱ θέλοντες νὰ ψαρεύσωσι εἰς θολὰ νερὰ ψευδοπατριῶται ἀναβιβάζουσιν εἰς ἔθνικὸν βουλγαρικὸν ζήτημα.

Ἐπὶ τὴν ἔποψιν λοιπὸν ταύτην τὴν ἐξόχως ἀκαδημαϊκὴν τὸ ζήτημα, ὡς εἴπομεν, εὐρίσκεται εἰς καλὸν σημεῖον. Ἐπὶ τὴν πραγματικὴν ὁμῶς ἔποψιν τὸ ζήτημα παραδόξως πως δὲν προουχώρησεν εἰς τὴν λύσιν τοῦ οὐδὲ κατὰ ἓν βῆμα. Ὁ καθηρημένος Ἀκάκιος πρὸς γενικὸν σκάνδαλον διὰ πάντα ὀρθόδοξον μένει ἡγουμενεύων ἐν τῇ μονῇ καὶ μετὰ τοῦ συνεταίρου τοῦ Ἀνθίμου οὐ μόνον διασπαθίζουσι τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν περιουσίαν τῆς, ἀλλὰ καὶ περιέρχονται τὰς ἐν Φιλιππουπόλει Τραπέζας ζητούντες δάνεια εἰς βάρος αὐτῆς, διαδίδοντες ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἀνεγνωρισμένοι διαχειρισταὶ τῆς Μονῆς καὶ ὅτι πάνθ' ὅσα πράττουσι τὰ πράττουσι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς κυβερνήσεως.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις, ἀρίστη θεωρητικῶς, πράγματι ὁμῶς κακὴ καὶ ψυχρὴ. Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἐπιταθῇ ἐπὶ πλέον. Ἀφοῦ οἱ νῦν κυβερνῶντες τὴν Βουλγαρίαν ἔχουσι σταθερὰν ἀπόφασιν ν' ἀποδώσωσι δικαιοσύνην, ἀφοῦ δὲν ἀνέχονται τὴν ἀρπαγὴν τῆς μονῆς καὶ θεωροῦσι τὰ τοιαῦτα ἐγχειρήματα ποταπὰ καὶ ἀναξιοπρεπεῖα, διατὶ παρατείνουσι τὸ ζήτημα; Ἡμεῖς δὲν βλέπομεν, τί συμφέρον δύναται νὰ ἔχη ἡ κυβέρνησις ἐκ τῆς παρατάσεως ταύτης. Θὰ συνέφερον εἰς τὴν κυβέρνησιν ἡ παρατάσις, ἐὰν εἶχεν ἀποκρύφους βλέψεις ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῆς μονῆς. Ἀλλὰ τοῦτο ἀποκρούεται, καὶ ὅταν ἀποκρούηται, φρονοῦμεν ὅτι ζημιοὶ ἢ κυβερνήσις τὸ γόητρον αὐτῆς συντελοῦσα διὰ τῆς ἀναποφασιστικότητος αὐτῆς εἰς τὴν διαιώνισιν θρησκευτικοῦ σκανδάλου ἧτις ἀφεύκτως θὰ ἔχη οὐχὶ εὐαρέστους συνεπείας. Βεβαίως ἡ κυβέρνησις μήτε τὰς γελοίας ἀπειλὰς τῶν γνωστῶν αὐτῇ ψευδοπατριωτῶν φοβεῖται, μήτε τρέφει βαθὺν σεβασμὸν εἰς τὴν γενειάδα τοῦ πρόφην πατρὸς Ἀκακίου. Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ἀναποφασίστου τούτου τῆς κυβερνήσεως ἐπωφελοῦνται οἱ ἀντίπαλοι αὐτῆς διαδίδοντες, ὅτι αὕτη κατανοοῦσα δῆθεν τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐν τῷ τόπῳ δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ πράξῃ ὅ,τι ὑπόσχεται καὶ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ!

Πιστεύομεν ὅτι ἡ κυβέρνησις κηδομένη τοῦ γοήτρου αὐτῆς θέλει ἐπισπεύσει τὴν λύσιν τοῦ σκανδαλώδους τούτου ζητήματος, διατάσσουσα τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς μονῆς τοῦ καθηρημένου καὶ ἀποβλήτου τῆς ἱερωσύνης Ἀκακίου καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων διωρισμένου κανονικοῦ ἡγουμένου. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ καταδείξῃ, ὅτι ἔχει τὴν ἰσχὴν νὰ ἱκανοποιῇ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν νομιμότητα καὶ θὰ ἐπιβάλλῃ σεβασμὸν πρὸς ἑαυτὴν εἰς τοὺς ἀνὰ τὴν περιφέρειαν Φιλιππουπόλεως καὶ Στενιμάχου ἀντιπάλους τῆς».

XVI

Ἐγγραφὸν ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1894 τοῦ ἐν Σοφίᾳ Ἑλληνοῦ πρεσβευτοῦ πρὸς τὸν ὑπουργ-

γὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος περὶ ἀποφάσεως τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως πρὸς τελειωτικὴν διακανόνισιν τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς.

Ἄριθμ.

Ἐν Σοφίᾳ τῇ 24 Ἰουνίου 1894

Κύριε ὑπουργέ.

Συνέχειαν ποιούμενος εἰς τὸ ἀπὸ 17 λήγοντος μηνὸς καὶ ὑπ' ἀριθ. 541 ἔγγραφόν μου σπεύδω νὰ γνωρίσω ὑμῖν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Μονῆς Βατοκόβου συνεζητήθη κατ' αὐτὰς ἐνταῦθα ἐν ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ. Καθ' ἃ δὲ ἀνεκοίνωσέ μοι σήμερον ὁ κ. Νάτσεβιτς, ἡ Ἡγεμονικὴ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ προτείνῃ ἡμῖν, ὅπως ἡ τελειωτικὴ διακανόνισις τοῦ ζητήματος ρυθμισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει γνωμοδοτήσεως διμελοῦς Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐξ ἑνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Β. Κυβερνήσεως καὶ ἑτέρου τοιοῦτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀνατιθεμένης εἰς αὐτοὺς τῆς ἐντολῆς νὰ μελετήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων καὶ ὑποβάλωσιν ἠτιολογημένην ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀποφάσεως, ἣν ἤθελον θεωρήσει πρέπον νὰ ληφθῇ πρὸς ἄρσιν τοῦ σκανδάλου.

Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ἐπίτροπος μοι ὑπέδειξεν ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου προλαμβάνεται πᾶσα σχετικὴ ἐπίθεσις ἐκ μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Βάσιν ἔχουσα τὴν προκαλουμένην γνωμοδοτήσιν ἀρμοδιωτῶν ἀνδρῶν, ἡ τὸ πόρισμα ἔσεται ἀναμφιβόλως ὑπὲρ ἰκανοποιήσεως τῶν ἀξιώσεων τοῦ Πατριαρχείου, ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις θέλει δυνηθῇ νὰ προβῇ ἀμέσως καὶ ἄνευ δισταγμῶν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πρῶην καθεστῶτος.

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐμπνέεται ὑπὸ εἰλικρινεστάτου πόθου πρὸς ταχεῖαν καὶ κατὰ τὰς εὐχὰς τοῦ τε Πατριαρχείου καὶ τῆς Β. Κυβερνήσεως διακανόνισιν τοῦ ζητήματος, ἀνεκοίνωσέ μοι ὁ κ. Νάτσεβιτς, ὅτι ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτῆς ἐξελέξατο τὸν κ. Μάρκον Βαλαβάνωφ, πρῶην πολιτικὸν πράκτορα τῆς Βουλγαρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἥδη δὲ καθηγητὴν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας παρὰ τῇ ἐνταῦθα ἀνωτέρῳ Σχολῇ, ἄνδρα ἐντελῶς ἀμερόληπτον, σπουδάσαντα τὴν θεολογίαν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ (γράφει καὶ θεολ. Σχολῇ Χάλκης). Ὁ κ. Ἐπίτροπος μὲ παρεκάλεσε ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν τ' ἀνωτέρω καὶ νὰ διαβεβιώσω τὴν Υ. Εξ. ὅτι ἡ Ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις θέλει καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως διακανονισθῇ τὸ ζήτημα ὅσον οἶοντε τάχιστα. Ἦδη ἀπέκειται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν τὴν ὑποβαλλομένην αὐτῷ πρότασιν καὶ ἀποδεχόμενον ταύτην νὰ διορίσῃ κατάλληλον ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ πρὸς διακανόνισιν τοῦ ζητήματος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μ. Βαλαβάνωφ. Εὐχταῖον θὰ

ἦτο νὰ ἐξελέγετο ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου λαϊκός τις ἐκ τῶν προυχόντων τῆς ἐν Φιλιππουπόλει ἡμετέρας Κοινότητος, ὡς τοιοῦτον δὲ ἤθελον ἀδιστάκτως ὑποδείξει, ὡς λίαν κατάλληλον, τὸν κ. Ἀχιλλέα Μαυρίδην, διακεκριμένον δικηγόρον, μέλος τῆς Ἐφορείας καὶ χαίροντα ὑπολήψεως καὶ συμπαθείας ἄκρας παρὰ τε τοῖς ἡμετέροις καὶ παρὰ τοῖς Βουλγαροῖς. Ἀντίγραφον τοῦ παρόντος ἀνακοινῶ σήμερον τῷ τε Πρεσβευτῇ τοῦ βασιλείου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως δι' αὐτοῦ λάβῃ γνῶσιν τῆς προτάσεως ἢ Α. Θ. Π. καὶ τῷ ἐν Φιλιππουπόλει Προξένῳ τῇ Α. Μ., ὃν παρακαλῶ νὰ καταστήσῃ ἐνήμερον τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἡγεμονικῆς Κυβερνήσεως τὸν Μητρ. κ. Φώτιον, ὅπως παρακαλέσῃ καὶ λάβῃ ἐγκαίρως τὰς σχετικὰς διαταγὰς τῶν Πατριαρχείων.

Εὐπειθέστατος

Γ. Α. Ἀργυρόπουλος

XVII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 28 Ἰουνίου 1894 πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα ἀγγέλλοντος αὐτοῖς τὴν μετὰ τῆς ἐφοροδημογεροντίας ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περὶ τῆς τηρητέας στάσεώς του ὡς ἀντιπροσώπου τῶν πατριαρχείων πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν κυβέρνησιν ἐν μελλούσῃ συζητήσῃ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔγγραφον περὶ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς.

Ἄρθ. 353

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Ὅτε πρὸ μηνὸς εὐρισκόμην εἰς Σοφίαν διὰ τὸ ζήτημα τῆς Μ. Βατοκόβου, ὃ ἐπι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργὸς κ. Γ. Νάτσεβιτς μὲ παρεκάλεσεν, ἵνα περιμένω ὀλίγας ἡμέρας διὰ νὰ μελετήσῃ καλῶς τὸ ζήτημα καὶ ἀποφασίσῃ περὶ αὐτοῦ (τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἐπανέλαβε καὶ εἰς τὸν μετ' ἐμὲ μεταβάντα παρ' αὐτῷ κ. Ἀ. Μαυρίδην, πρὸς ὃν ἐπίσης ἔδωκεν, ὅπως εἰς ἐμέ, καλὰς ἐλπίδας, ἐζήτησε δὲ πάλιν προθεσμίαν ἡμερῶν τινων). Χθὲς δὲ ἔλαβον τὸ ἐν ἀντιγράφῳ ἐσώκλειστον, ἐξ οὗ βλέπει ἡ Ὑ. Θ. Π. τὰ βουλγαρικά τεχνάσματα, τὰ ὁποῖα, δυστυχῶς, καταλήγουσι πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ τετελεσμένον γεγονός. Ἴνα μὴ εὐρεθῶ ἀπροπαράσκευος εἰς τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὴν ὑπουργικὴν πρότασιν, ἐὰν ἐγίνετό μοι τοιαύτη ἀπ' εὐθείας, ὡς ἀντιπροσώπῳ τῶν Πατριαρχείων, χθὲς ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει συνεσκέφθην μετὰ τῆς Ἐφοροδημογεροντίας περὶ τοῦ πρακτέου συμ-

πέραςμα δὲ τῆς συσκέψεως ἡμῶν εἶναι τὸ ἐξῆς: ἐὰν τὸ ὑπουργεῖον ζητήσῃ παρ' ἐμοῦ τὸν διορισμὸν ἑνὸς ἀντιπροσώπου τῶν Πατριαρχείων, ὡς διαλαμβάνει τὸ ἐσώκλειστον, νὰ ζητήσω ἐγὼ παρ' Αὐτοῦ προηγουμένως, ὁποῖόν τι τὸ θέμα τῆς συσκέψεως καὶ ἀποφάσεως τῆς προτεινομένης Ἐπιτροπῆς, καὶ ἂν μὲν τοῦτο ἀποβλέπη εἰς τὸ περὶ κυριαρχίας τῆς Μονῆς ζήτημα, ν' ἀρνηθῶ ρητῶς τὴν παραδοχὴν τῆς ὑπουργικῆς προτάσεως, ὡς μὴ παραδεκτῆς κατ' ἀρχὴν ἀπολύτως ἂν ὅμως ἢ σύσκεψις τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἀποβλέπη ἀπλῶς εἰς τὴν εὔρεσιν τρόπου καταλλήλου διὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς Μονῆς εἰς τὸ πρῶτον καθεστῶς, τότε νὰ ἀποφασίσω περὶ τοῦ προσώπου, ὅπερ θ' ἀντιπροσωπεύσῃ τὸ Πατριαρχεῖον. Εἰς τὸ δευτέρον τοῦτο συμπέρασμα ἐφθάσαμεν, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τοὺς μεταξὺ τοῦ κ. Νάτσεβιτς καὶ Ἀχιλλέως Μαυρίδου ἀμειφθέντας λόγους, καθ' οὓς ὁ μὲν κ. Νάτσεβιτς εἶπε ν' ἀπομακρύνῃ τὸν Ἀκάκιον καὶ παραλάβῃ προσωρινῶς τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς ἢ Κυβέρνησις δι' ἑνὸς ἀπεσταλμένου Αὐτῆς, ὁ δὲ κ. Ἀ. Μαυρίδης ἀπήντησεν ὅτι τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἐὰν ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος τεθῇ ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπίβλειψιν τῆς παρὰ τοῦ Πατριαρχείου διωρισμένης Ἐπιτροπῆς, ὅλα δὲ ταῦτα, ἀφοῦ τεθῇ ὡς ἀρχὴ ἢ ἐπὶ τῆς Μονῆς κυριαρχία τῶν Πατριαρχείων.

Τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ταύτην ὑποβάλλων εἰς τὴν κρίσιν τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, παρακαλῶ, ὅπως μοι γνωρισθῇ ἐγκαιρῶς, ἐὰν ἐγκρίνη ἢ μὴ αὐτήν, ἢ ἐὰν ἔχη καὶ ὁποίας τροποποιήσεις, διὰ τὰ περαιτέρω διατελῶ κτλ.

Τῆ 28 Ἰουνίου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

XVIII

Ἐγκύκλιος τοῦ καθηρημένου Ἀκακίου καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος «Φιλιππούπολις» τῆ 2 Αὐγούστου 1894.

Εἰς πολλὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ ὁ Μ. Φιλιππουπόλεως κ. Φώτιος ἐξέφραζε τὴν ἰδέαν, ὅτι οὐδεμίαν δίδει πίστιν εἰς τὰς ἐπὶ λόγῳ τίμης ὑποσχέσεις τῶν Βουλγάρων ὑπουργῶν, διότι ἄλλα σκέπτονται, ἄλλα ὑπόσχονται καὶ ὅλως ἐναντία τούτων πράττουσιν. Καθ' ἣν στιγμὴν ἢ ἐν Σοφίᾳ κυβέρνησις ἀσμενέστατα ἐπιδεικνύουσα πνεῦμα νημιμότητος καὶ δικαιοσύνης ἀναφορικῶς εἰς τὰ ἐπὶ τῆς Μονῆς Βατοκόβου ἀπαράγραπτα κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἀνακοινοῖ εἰς τὸν Μ. Φιλιππουπόλεως ὅτι ἡ Κυβέρνησις διώρισεν ἐκ μέρους αὐτῆς τὸν κ. Μ. Βαλαβάνωφ ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου τὸ συν-

ταρίσσον τὰς χριστιανικὰς συνειδήσεις θρησκευτικὸν σκάνδαλον, αἴφνης ὁ καθηρημένος καὶ τῆς ἱερωσύνης ἔστερημένος Ἀκάκιος ἀπολύει ὡς ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἐντύπους ἐγκυκλίους εἰς τοὺς ἀνὰ τὸ Βουλγαρικὸν κράτος δημάρχους, εἰς κατοίκους ἀπαξιασῶν τῶν πόλεων, κωμοπόλεων καὶ χωρίων δίκην ὑπουργοῦ, πρωθυπουργοῦ, ἡγεμόνος, κυριάρχου καὶ urbe et orbis κηρύσσει ὅτι ἡ Μονὴ εἶναι πλέον Βουλγαρική, ὅτι εἶναι κτῆμα τοῦ βουλγαρικοῦ Ἔθνους, ὅτι ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς δικαιοδοσίας τῶν Γραικῶν Φαναριωτῶν, οἵτινες διήρπαζον αὐτήν, ὅτι ἐφεξῆς θὰ ἀκροῶνται ἐν αὐτῇ οἱ Βούλγαροι τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῇ ἐθνικῇ αὐτῶν γλώσσῃ, καὶ παρακαλεῖ πάντας τοὺς κατοίκους τῆς ἡγεμονίας σύμπαν, τὸ βουλγαρικὸν Ἔθνος, ὅπως μεταβῆ ἐν τῇ Μονῇ κατὰ τὴν πανηγυρίαν τῆς 15 Αὐγούστου, τελεσθησομένην δημοτελέστατα καὶ πανηγυρῖση τὴν ἡμέραν ταύτην, ἣτις θ' ἀναγραφῆ χρυσοῖς γράμμασιν ἐν τῇ βουλγαρικῇ ἱστορίᾳ ὡς ἡμέρα νίκης ἐθνικῆς! Πρὸς τοῦτοις προσκαλεῖ τοὺς δημάρχους τοῦ Κράτους νὰ ἐκλέξωσιν ἀντιπροσώπους των, οἵτινες διαρκῶς νὰ ὑπερασπίζονται τὰ συμφέροντα τῆς Μονῆς, καὶ νὰ παράσχωσιν ὅσον οἶόντε μείζονα δημοσιότητα εἰς τὴν ἐγκύκλιόν του, τοὺς δὲ βουλγάρους ἱερεῖς διατάσσει ν' ἀναγνώσωσιν αὐτὴν ἐπ' ἐκκλησίας.

Ἀφεύκτως ἔχομεν ἐν Βουλγαρίᾳ δύο Πρωθυπουργούς, ἓνα τὸν κ. Στόϊλωφ καὶ ἕτερον τὸν Ἀκάκιον, δύο κυβερνήσεις μίαν ἐν Σοφίᾳ καὶ ἑτέραν ἐν τῇ Μονῇ Βατσκόβου! Ἐνῶ ἡ μία κυβέρνησις λέγει, ὅτι σκέπτεται τίνι τρόπῳ νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, ἀπολύει ἡ ἄλλη πρὸ τῆς ρινὸς τῆς ἐν Σοφίᾳ ἐν μανιφέστον, δίδει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ διαταγὰς εἰς δημάρχους καὶ ἱερεῖς καὶ λύει τὰ ζητήματα διὰ μιᾶς μονοκονδυλιᾶς. Τί κωμωδία εἶναι αὕτη; τίς ὑπουργός, ποία Ἀρχὴ πολιτικὴ ἢ ἐκκλησιαστικὴ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἀκάκιον πάντα ταῦτα; Ἡμεῖς ἐσμὲν ὑπερβέβαιαι ὅτι ἡ ἐν Σοφίᾳ Κυβέρνησις ἀγνοεῖ αὐτά. Τὸ διάγγελμα τοῦ Ἀκακίου εἶναι περιφρόνησις πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, εἶναι ὑφαρπαγὴ δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τῆς διοικητικῆς Ἀρχῆς, φέρει ὅλα τὰ συστατικὰ ἀνυποταξίας, στάσεως, ἀναρχίας, εἶναι κόλαφος κατὰ τῆς παρειᾶς τοῦ πρωθυπουργοῦ καταφερόμενος ὑφ' ἐνὸς ψευδοπαπᾶ, ἀποβλήτου, καθηρημένου. Δὲν λύεις σὺ τὸ ζήτημα κ. πρωθυπουργέ, νὰ, τὸ λύω ἐγώ. Τί θὰ πράξῃ τώρα ἡ κυβέρνησις; θὰ δεχθῆ τὸν κόλαφον; Ἴδου τὸ μανιφέστον τοῦ Ἀκακίου, ὅπερ ἐλάβομεν τὸ Σάββατον ἐκ Στενιμάχου.

Π ρ ό σ κ λ η σ ι ς

Πρὸς τοὺς κ. κ. δημάρχους καὶ κατοίκους τοῦ.....

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Εἶναι ὑμῖν γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τίνος χρόνου διεφημίζετο ὅτι ἡ Βατσ-

κόβω Μονὴ τῆς Θεοτόκου θὰ γίνῃ βουλγαρική, ἀλλὰ δὲν ἐγνώσκειτο τοῦτο θεικῶς. Σήμερον ἡ Διεύθυνσις τῆς Μονῆς Βατοκόβου μεθ' ὑπερηφανείας ἀνακοινοῖ εἰς σύμπαντα τὸν Βουλγαρικὸν λαόν, ὅτι ὁ προαιώνιος αὐτοῦ πόθος ἐξεπληρώθη καὶ ἡ μονὴ εἶναι πλέον Βουλγαρική. Τοῦτου ἔνεκεν οἱ ἐν τῇ Μονῇ Πατέρες, ὡς καὶ οἱ διοικούντες αὐτὴν ἐνθέρμως παρακαλοῦσιν ὑμᾶς νὰ παράσχητε ὅσον οἶόντε εὐρυτέραν διάδοσιν εἰς τὴν παροῦσαν πρόσκλησιν προτρέποντες τοὺς κατοίκους τοῦ καθ' ὑμᾶς δήμου, ὅπως τιμήσωσι διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τὴν πανήγυριν τῆς 15ης Αὐγούστου ἔ. ἔ. Ἡ ἐν τῇ Μονῇ πανήγυρις γενήσεται δημοτελεστάτη καὶ κατ' αὐτὴν οἱ προσκυνηταὶ θ' ἀκροασθῶσι τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγένετο. Πρὸς τοῦτοις δὲν θεωροῦμεν περιττὸν νὰ σᾶς παρακαλέσωμεν, ὅπως ἐκ τοῦ δήμου ὑμῶν ὀρισθῇ καὶ ἐν κατάλληλον πρόσωπον ὡς Ἐπίτροπος, ὅστις νὰ φροντίζη διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τῆς Μονῆς. Ἡ Ἀδελφότης τῶν Πατέρων ἀπὸ καρδίας θὰ ὀφείλῃ εὐχαριστίας εἰς πάντας, ὅσοι ἐπισκεφθῆσονται τὴν πανήγυριν τῆς 15ης Αὐγούστου 1894. Ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ σημειωθῇ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἔθνους.

Ἀνακοινοῦντες ὑμῖν τὰ ἀνωτέρω καλακευόμεθα πιστεύοντες, ὅτι θὰ πέμψητε ὅσον δυνατὸν περισσοτέρους προσκυνητάς, οἵτινες θὰ ἐπισκεφθῶσι μίαν νέαν βουλγαρικὴν Μονήν, ἣτις μέχρι τοῦδε ἀστόργως διηρπάζετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Φαναριωτῶν. Ἐπὶ τοῦτοις ἀπὸ τοῦδε ἀποτέμμεν ὑμῖν ἐγκαρδίους εὐχαριστίας διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην πρὸς τὴν Μονήν, ἣς οἱ Πατέρες θέλουσιν πάντοτε μνημονεῦει Ὑμῶν εἰς τὰς προσευχὰς αὐτῶν πρὸς τὸν Ὑψιστον εὐχόμενοι αὐτῶ, ὅπως δωρηῆται ὑμῖν ζωὴν, υἰγιάν, μακροβιότητα καὶ ἐπιτυχίαν εἰς πάντα τὰ ἔργα ὑμῶν.

Παρακαλοῦνται πάντες οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἱερεῖς ν' ἀναγνώσωσι τὴν παροῦσαν πρόσκλησιν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις.

Ἐν τῇ Μονῇ Βατοκόβου 27 Ἰουλίου 1894.

ὁ ἡγούμενος Ἀκάκιος

ὁ διαχειριστὴς Ἀνθιμος Δημητρώφ.

XIX

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 3 Αὐγούστου 1894 πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα περὶ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ καθηρημένου Ἀκακίου προσκαλοῦντος τοὺς δημάρχους τῶν κωμῶν εἰς τὴν μονὴν κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς τῆ 15ῃ Αὐγούστου.

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Χθὲς ἐδημοσίευσεν ἡ ἐφημερὶς «Φιλιππούπολις» ἐν μεταφράσει, ἐγ-

κύκλιον τοῦ καθηρημένου Ἀκακίου, ὅστις προσκαλεῖ δι' αὐτῆς τοὺς δημάρχους τῶν Βουλγαρικῶν χωρίων νὰ προσέλθωσι μετὰ τῶν συγχωριτῶν αὐτῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως τῇ 15ῃ Αὐγούστου εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Βατσκόβου. Σήμερον δ' ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει συνετάχθη καὶ αὔριον ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπουργεῖον ἔγγραφον, δι' οὗ παρακαλοῦμεν τὴν Κυβέρνησιν οὐ μόνον τὸν Ἀκάκιον ν' ἀπομακρύνῃ τῆς Μοῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πατήγουριν αὐτὴν νὰ ἐμποδίσῃ πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων. Ἐπισυνάπτω ὡδε τὸ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον πρωτόγραφον καὶ τὸ περιέχον τὴν ἐγκύκλιον φύλλον τῆς «Φιλιππουπόλεως» πρὸς γνῶσιν τῆς Υ. Θ. Π. κτλ.

Τῇ 3 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

XX

Αἴτησις Φωτίου ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1894 πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐκκλησιαστικῶν πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς λύσεως τοῦ ἐκκρεμοῦς ζητήματος τῆς μονῆς.

Πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτ.

*Αρθ. 375

κ. Ὑπουργέ,

*Αναφερόμενος εἰς τὴν ἀπὸ 27 Ἰουλίου ἐπιστολήν μου, δι' ἧς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενομένης μοι προφορικῶς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, παρεκάλουν ὑμᾶς, ὅπως μοὶ ἀνακοινώσητε τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ οὕτως ἐπισπευθῆ ἡ λύσις τοῦ, ὡς μὴ ὄφειλεν, ἐκκρεμοῦς εἰσέτι ζητήματος τῆς Μοῆς Βατσκόβου, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἐπαναλάβω καὶ πάλιν τὴν παράκλησίν μου περὶ ἐπισπεύσεως, τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσον ὁ καθηρημένος Ἀκάκιος προβαίνει εἰς παράτολμα μέτρα πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ μεγάλης ἑορτῆς τῆς Μοῆς κατὰ τὴν 15ην Αὐγούστου ἰσταμένου, δυνάμενα νὰ ἔχωσι δυσαρέστους συνεπείας. Ἐκ τῆς ἐπισυννημμένης ἐντύπου ἐγκυκλίου τοῦ Ἀκακίου μετ' ἀπορίας βλέπομεν, ὅτι οὗτος διακηρῶσει εἰδήσεις ἀντικρως ἀντιστρατευομένας εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἃς ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ Πρωθυπουργός. Κολακεύομαι νὰ πιστεύω κ. Ὑπουργέ, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν τῇ προσκλήσει τοῦ Ἀκακίου καὶ ὅτι ὄχι μόνον θ' ἀπομακρύνῃ αὐτὸν τῆς Μοῆς πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ καὶ θὰ διατάξῃ τὸ κλείσιμον αὐτῆς κατὰ τὴν ἑορτὴν πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλου.

Ἐκ τῶν προτέρων ἐκφράζων τὰς εὐχαριστίας διὰ τὰς ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ δικαίας καὶ νομίμους ἀποφίσεις, ἃς, πέπεισμαι, ὅτι θὰ λάβῃ ἡ σεβαστὴ ἡγεμονικὴ κυβέρνησις, διατελῶ κτ.

Τῇ 4 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φωτίος

XXI

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 10 Αὐγούστου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγένετο σταυροπηγιακὴ πρὸς διαφώτισιν τοῦ ἑλληνος ἀντιπροσώπου ἐν τῇ διμελεῖ ἐπιτροπείᾳ πρὸς διακανόνισιν τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς.

*Αρθ. 376

«Παναγ. Δέσποτα,

Χθὲς περὶ τὸ μεσονύκτιον ἔλαβον τηλεγράφημα δι' οὗ Ἡ Υ. Θ. Π. διέτασέ μοι, ἵν' ἀμέσως ἀπαντήσω εἰς τὸ ἀπὸ α' Αὐγούστου γράμμα της. Δὲν γνωρίζω Π. Δ. τί ἐννοεῖ τὸ τηλεγράφημα τοῦτο, ἀφοῦ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐκείνῃ οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ χορῆζον ἀμέσου ἀπαντήσεως, καθόσον ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀπλῶς ἐδηλοῦτο ὅτι «ἀναγνωσθέντος συνοδικῶς τοῦ γράμματός μου ἀπὸ κγ'. Ἰουλίου, ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ αἴτησίς μου, ὅπως δοθῇ ἡμῖν πληρεξουσιότης πρὸς διακανόνισιν τῶν ἀφορῶντων τὴν Μονὴν Βατοκόβου διὰ τῆς συστάσεως διμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἣν συνιστᾷ ἡ κυβέρνησις ἡμῖν, καὶ ἐξαιτεῖται, ἵνα διορίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἐν ἑκ τῶν δύο τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης μελῶν». Ὅθεν παρακαλῶ, ὅπως μὲ διαφωτίσῃ ἡ Υ. Θ. Π. περὶ τούτου, πρὸς δὲ καὶ ὅπως ἐπιστρέψῃ μοι τὸ πρὸ τινων ἑβδομάδων ἀποσταλὲν Αὐτῇ παρ' ἐμοῦ ἀντίγραφον τοῦ δῆθεν Τυπικοῦ τῆς Μονῆς, διότι ἐδανείσθην αὐτὸ παρὰ τινος δι' ὀλίγας μόνον ἡμέρας. Πρὸς τούτοις παρακαλῶ, ὅπως μοι σταλῶσι πληροφορίαι τινὲς περὶ τοῦ πότε ἡ Μονὴ ἐγένετο Σταυροπηγιακὴ, καὶ τίνες οἱ θεσμοὶ οἱ τὰς τοιαύτας μονὰς διέποντες καὶ εἴτι ἕτερον ὑπάρχει πρὸς ταῦτα σχετικὸν πρὸς ὁδηγίαν τοῦ ἡμετέρου ἐν τῇ διμελεῖ Ἐπιτροπῇ κ. Α. Μαυρίδου μέλους, καθόσον ὁ κ. Μ. Βαλαβάνωφ κατέρχεται εἰς τὴν συζήτησιν παρεσκευασμένος, ἐν ᾧ ὁ ἡμέτερος ἀγνοεῖ πολλὰ τῶν ἀφορῶντων τοιαῦτα ζητήματα. Παρακαλῶ, ὅπως ἔχω ἀπάντησιν ὅσον τάχος, εἰ δυνατόν, αἴριον διατελῶ

Τῇ 10 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φωτίος

XXII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 13 Αὐγούστου 1894

πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἀνακοινοῦντος αὐτοῖς τὰ τῆς πρώτης συζητήσεως τῆς πρὸς διακανονισμὸν τοῦ ζητήματος τῆς Μονῆς ὀρισθείσης ἐπιτροπείας.

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Καθὰ χθὲς ἔγραψα τῇ Υ. Θ. Π. ὅτι σήμερον ἔμελλεν, ἵνα συνέλθῃ ἡ διμελής Ἐπιτροπὴ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Μονῆς Βατοκίβου, πράγματι συνῆλθεν ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ πληρεξουσίου τῆς Κυβερνήσεως κ. Μ. Βαλαβάνωφ. Κατ' αἴτησιν δὲ τούτου ὁ ἡμέτερος πληρεξούσιος κ. Α. Μαυρίδης ἐξέθετο αὐτῷ ἱστορικῶς τὰ λοβόντα χώραν ἀπὸ τῆς καταλίψεως τῆς Μονῆς παρὰ τοῦ Ἀκακίου καὶ τοῦ Ἀνθίμου καὶ περὶ τοῦ ποιοῦ καὶ τῆς διαγωγῆς ἀμφοτέρων τούτων τῶν προδοτῶν καὶ πῶς ὁ καθαιρεθεὶς Ἀκάκιος, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ περὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ Γράμματος, μεταμεληθεὶς, ἐζήτησε ταπεινῶς παρ' ἐμοῦ ἵνα μειυτεῖσω καὶ συγχωρηθῇ παρὰ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, καὶ πῶς οἱ κυβερνητικοὶ ἐν τε Φιλιππουπόλει καὶ Στενιμάχῳ ὑπάλληλοι καὶ ἕτεροι συμπεροδιῶνται Βούλγαροι παρέπεισαν τὸν Ἀκάκιον, ἵνα «ὡς κύων ἐπιστρέψῃ ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα». Ὁ κ. Μ. Βαλαβάνωφ ἔδειξεν, ὡς τοῦλάχιστον προσεποιήθη, ἀγνοίαν ὄλων τούτων, καὶ ἐζήτησε τὴν πρὸς με ἀναφοράν, δι' ἧς ὁ Ἀκάκιος ἐζήτει ἔλεος. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐζήτησεν, ὅπως ἀμφοτέροι μεταβῶσιν εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἐξετάσωσι τοὺς Ἀδελφούς, ἐὰν ἀπαραβιάστως καὶ αὐτοβούλως ὑπέγραψαν τὴν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν γνωστὴν ἀναφοράν, ἢ διὰ τῆς βίας καὶ πλάνης καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἐνὸς αὐτοῦ, ὅστις διεμαρτυρήθη, ὡς ἔγραψεν ὁ Μητροπολίτης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ἀντέταξεν ὁ κ. Α. Μαυρίδης ἀπόλυτον ἄρνησιν, διότι τὸ τοιοῦτον θίγει τὸ ζήτημα τῆς κυριαρχίας, ὅπερ κατ' ἀρχὴν, ἥτις ἐκατέρωθεν ἐγένετο παραδεκτὴ, κεῖται ἔκτος πάσης συζητήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. Βαλαβάνωφ ἐπέμενε, ἵνα ἐξετασθῶσιν οἱ Ἀδελφοί, ὁ κ. Ἀ. Μαυρίδης παρεδέχθη νὰ ἐξετασθῶσιν οὗτοι ἀναφορικῶς μόνον τῶν παραπόνων, ἅτινα εἶχον, δικαίως καὶ ἀδίκως, κατὰ τοῦ κανονικοῦ αὐτῶν ἡγουμένου κ. Μακαρίου, ὅπερ ἐπὶ τέλους παρεδέχθη καὶ ὁ κ. Βαλαβάνωφ, καὶ ὅπερ γενήσεται μετὰ τὴν πανήγυριν, ἥτις ἐφέτος προμηνύεται ἕκτακτος.

Μεθ' ὅσα ὅμως καὶ ἂν εἶπόν μοι οἱ κ. Ὑπουργοί, καὶ μεθ' ὅσα λέγει ὁ κ. Βαλαβάνωφ περὶ τῶν διαθέσεων τῆς Κυβερνήσεως, κρίνων ἐγὼ ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πράγματα γίνομαι μάντις κακῶν, καὶ παρακαλῶ θερμῶς τὸ ἔθνικόν ἡμῶν Κέντρον, ὅπως ἐνεργήσῃ ἀρομοδίως καὶ ἐπιστραφῇ ἡμῖν ἢ ἐν λόγῳ ἀρπαγείσα Μονή, διότι ὡς πείθω ἑμαυτὸν Π. Δ. ὅλαι αἱ ἐνεργεῖαι τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, καὶ αἱ πομπώδεις αὐτῆς ὑποσχέσεις

γίνονται πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ ὅπως αὐτὴ κερδίξῃ καιρὸν καὶ οὐδὲν πλέον. Ταῦτα διὰ σήμερον διατελῶ δὲ κτλ.

Τῆ 13 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

XXIII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 19 Αὐγούστου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα αἰτουμένου τηλεγραφικῆν ἀπάντησιν περὶ παραδοχῆς ἢ μὴ τῆς προτάσεως τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ὀρισθείσης διμελοῦς ἐπιτροπείας περὶ τοῦ διακανονισμοῦ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς.

*Αριθ. 380

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἐκ τῆς περικλείστου ὡδα ἐκθέσεως τοῦ κ. Α. Μαυρίδου θέλει ἴδει ἢ Υ. Θ. Π. εἰς τί σημεῖον εὐρίσκονται τὰ τῆς διμελοῦς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸ ζήτημα τῆς Μ. Βατσκόβου. Σήμερον δὲ ἦλθεν εἰς τὴν Μητρόπολίν μου ὁ κ. Μ. Βαλαβάνωφ, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβε συνέντευξιν μετὰ τοῦ κ. Α. Μαυρίδου, καὶ με παρεκάλεσεν, ἵνα συστήσω εἰς τὸν ἡμέτερον πληρεξούσιον νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ὁδηγίας, αἷ χθεὲς εἶχεν ἐκ Σοφίας, τ. ἔ. νὰ θεωρηθῇ ἡ διμελὴς ἐπιτροπὴ ὡς ἀνακριτικὴ (commission d'enquête) καὶ ὡς τοιαύτη, μεταβάσα ἐπὶ τόπου, ἐξετάσῃ τίνα τὰ δικαιώματα καὶ τίνες οἱ τῆς Μονῆς διέποντες Κανονισμοὶ (Τυπικόν), καθόσον, εἶπεν, ὁ κ. Α. Μαυρίδης φοβεῖται μὴ διὰ τοῦ τοιούτου διαβήματος τῆς Ἐπιτροπῆς θιγῇ ἢ ἐπὶ τῆς Μονῆς κυριαρχία τῶν Πατριαρχείων, ἣτις εἶνε ἐκτὸς πάσης συζητήσεως, προσέθηκε δὲ ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐπιμένει εἰς τοῦτο, ἵνα διὰ τῆς ἐξετάσεως ταύτης φιμώσῃ τὰ στόματα τῶν ἀντιπολιτευομένων, οἵτινες ἐξ ἄπαντος, τὴν εἰς τὸ πρῶν καθεστῶς τῆς Μονῆς ἐπάνοδον θὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς προδοσίαν κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους. Δίδει δὲ ὁ κ. Μ. Βαλαβάνωφ τόσας ἐλπίδας καὶ τόσας ὑποσχέσεις περὶ εὐνοικῆς ὑπὲρ τῶν Πατριαρχείων λύσεως τοῦ ζητήματος, ὥστε καὶ ἐγὼ αὐτός, ὁ ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ τῆς σκληρᾶς πείρας ἐνταῦθα κατάστας λίαν ἀπαισιόδοξος, ἤροχισα νὰ κλονῶμαι καὶ νὰ πιστεύω, ὅτι ἐν τοῖς λεγόμενοις αὐτοῦ ἴσως ὑπάρχει καὶ δόσις ἀληθείας. Περιμένω ἀπάντησιν ὅσον τάχος τηλεγραφικῶς διὰ τοῦ Ναί, ἂν παραδεχθῇ τὸ Πατριαρχεῖον τὴν πρότασιν τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, διὰ τοῦ Οὐχί, εἰάν ἀπορρίψῃ αὐτήν, διότι ὁ κ. Βαλαβάνωφ, λέγει, ὅτι, χάριν ἡμῶν, ἀναβάλλει μέχρι τῆς προσεχοῦς Τρίτης τὴν ἀναχώρησίν του. Ταῦτα διὰ σήμερον, διατελῶ κτ.

Τῆ 19 Αὐγούστου 1894

† Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

XXIV

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1894
πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέ-
σεως.

Ἄρθ. 381

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Εἰς τὰς 19 τοῦ παρόντος ἔγραψα τῇ Υ. Θ. Π. εἰς ποῖον σημεῖον
εὐρίσκετο μέχρι τότε τὸ τῆς Μονῆς Βατοκόβου ζήτημα, εἶχον δ' ἐν τῇ
ἐπιστολῇ μου ἐκείνῃ περικλείστον τὴν Ἐκθεσιν τοῦ ἡμετέρου ἐν
τῇ Ἐπιτροπῇ πληρεξουσίου κ. Α. Μαυρίδου, καὶ παρεκάλουν, ὅπως ἔχω
ἀπάντησιν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, καθόσον ὁ τῆς Κυβερνήσεως πλη-
ρεξούσιος κ. Μ. Βαλαβάνωφ ἐβιάζετο νὰ περατώσῃ τὴν ἀποστολὴν του
μεταβαίνων εἰς τὴν Μονήν. Ἐπειδὴ δὲ μέχρι σήμερον οὐδεμία τοιαύτη
ἀπάντησις ἦλθεν, ὁ κ. Βαλαβάνωφ ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Μονήν
μόνος, παρεκάλεσε δὲ τὸν ἡμέτερον πληρεξούσιον, ὅπως μεταβῇ καὶ αὐτὸς
ἐκεῖ, ἐὰν λάβῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν τῶν Πατριαρχείων.

Παρακαλῶν θερμῶς ὅπως ἔχω ὅσον τάχος ὁδηγίας, διατελῶ κτ.

Τῇ 23 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος.

XXV

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 26 Αὐγούστου 1894
πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἀγγέλλοντος ὅτι ἔλ-
λειψει ἀπαντήσεως ὁ Βούλγαρος ἐπίτροπος
μετέβη μόνος εἰς τὴν μονὴν πρὸς ἐξέτασιν
τοῦ ζητήματος.

Ἄρθ. 382.

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Εἰς τὰς 19 φθίνοντος ἔπεμψα ἐπιστολὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μετ' ἐκθέ-
σεως ἐν ἣ ὁ κ. Α. Μαυρίδης ἐξετίθει τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τῆς Μονῆς Βατοκό-
βου καὶ ἐζήτησαν ὁδηγίας. Πλὴν ἀτυχῶς, μέχρι σήμερον οὐδεμίαν ἔλαβον
ἀπάντησιν, ἔνεκα δὲ τῆς βραδύτητος ταύτης ὁ κ. Βαλαβάνωφ μετέβη μό-
νος εἰς τὴν Μονήν καὶ πολὺ φοβοῦμαι μήπως πάλιν εὐρεθῶμεν ἐνώπιον
τετελεσμένου γεγονότος, δικαιολογουμένης τῆς Β. Κυβερνήσεως δι, δη-
θεν, δὲν ἠθελήσαμεν νὰ εὐκολύνωμεν διὰ τῆς ἐπιτροπῆς τὸ ἔργον. Παρα-
καλῶ νὰ ἔχω ἀπάντησιν ὅσον τάχος.

Τῇ 26 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος.

XXVI

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 28 Αὐγούστου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἐπὶ τῇ παρεχομένῃ ὑπ' αὐτῶν ἀδείᾳ πρὸς συμμετοχὴν καὶ τοῦ Ἑλληνος ἐπιτρόπου τῆς ἐπὶ τόπου ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς.

Ἄρθ. 383.

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Χθὲς ἔλαβον τὸ ἀπὸ 23 φθίνοντος Γράμμα, δι' οὗ ἡ Υ. Θ. Π. ἐδήλου μοι ὅτι διαγνώμη τῆς ἱερᾶς Συνόδου ὁ ἡμέτερος ἀντιπρόσωπος δύναται μετασχεῖν τῆς ἐρεύνης πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς γνησιότητος καὶ τοῦ ἀπαρabiάστου τῶν ἐν τῇ ἀναφορᾷ ὑπογραφῶν. Πλήν, ὡς ἔγραφον ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐπιστολῇ μου, τῇ 26ῃ, ὁ κ. Βαλαβάνωφ, βιαζόμενος νὰ περατώσῃ τὴν ἀνατεθεισάν αὐτῷ ἐντολήν, μετέβη ἀπὸ τῆς παρελθούσης Δευτέρας εἰς τὴν Μονὴν, ἔνθα ὡς φαίνεται, ἐτελείωσε τὰς ἐρέυνας του, καθόσον ἀπὸ δύο ἡδὴ ἡμερῶν κατῆλθε καὶ διαμένει εἰς Στενίμαχον, ὅπου ἴσως προβῆ καὶ εἰς ἄλλας ἐρέυνας ξένων τῇ Μονῇ προσώπων. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἢ μὴ ἔγκαιρος λήψις τῆς Πατριαρχικῆς ἀπαντήσεως ἴσως στραφῇ πρὸς ὄφελος ἡμῶν κατὰ τι, ἐπειδὴ ἡ Β. Κυβέρνησις, ἐὰν ἔχη κακοὺς σκοποὺς, καὶ περὶ τούτου ἤκιστα ἀμφιβάλλομεν, θὰ ἐνεργήσῃ τουλάχιστον μονομερῶς καὶ αὐθαιρέτως, καὶ δὲν θὰ ἔχη λόγους πρὸς δικαιολογίαν τῆς, ὅτι ἐν τῇ ἀνακρίσει εὐρίσκετο καὶ ὁ πατριαρχικὸς Ἀντιπρόσωπος, ἀφοῦ μάλιστα, κατ' ἀνωτέραν, βεβαίως, ἔμπνευσιν, τὸ εἰσόδημα τῆς πανηγύρεως τῆς 15 Αὐγούστου, ἀνερχόμενον εἰς ἑπτὰ χιλιάδας φράγκων διενεμήθη τοῖς μοναχοῖς καὶ λοιποῖς ἐν τῇ Μονῇ ἐκάστῳ ἀναλόγως· ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω. Ἴσως αὔριον ἐπιστρέψῃ ὁ κ. Βαλαβάνωφ ἐκ Στενιμάχου, ὅτε θὰ μάθωμεν τὰ λαβόντα χώραν ἐν τῇ Μονῇ κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονὴν του, καὶ ὁποῖαν τιὰ ἰδέαν ἐσχημάτισε περὶ τοῦ ζητήματος, ὅτε θὰ γράψω τὰ καθέκαστα τῇ Υ. Θ. Π. ἧς διατελῶ κτ.

Τῇ 28 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος,

XXVII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἀγγέλλοντος τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Βουλγάρου ἐπιτρόπου.

καὶ τὴν λήξιν τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ κλίνοντος
μᾶλλον πρὸς τοὺς ἄρπαγας.

Ἄρθ. 387

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σήμερον πρωτὶ ἦλθεν εἰς τὴν Μητροπόλιν μου ἐπιστρέφων ἐκ Στενιμάχου ὁ κ. Μ. Βαλαβάνωφ πρὸς ἀποχαιρετισμόν μου, ὡς μέλλον ν' ἀναχωρήσῃ αὐριον εἰς Σοφίαν. Ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ φαίνεται ὅτι κλίνει ὑπὲρ τῶν ἀρπάγων, καὶ τὴν κατάστασιν τῆς Μονῆς θὰ παραστήσῃ ὡς τοιαύτην, ὥστε ἡ Β. Κυβέρνησις νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα μεροληπτικῶς, καθόσον πολλάκις ἐπανέλαβε τὴν λέξιν Τυπικόν. Κατὰ τύχην τὴν ὥραν τῆς μετὰ τοῦ κ. Μ. Βαλαβάνωφ συνδιαλέξεώς μου ἦλθε καὶ ὁ εἰς τῶν μετ' ἐμοῦ ἐφόρων τῆς Μονῆς κ. Σ. Ἀντωνιάδης, ἰατρός, ὅστις ἐπανέλαβε σχεδὸν αὐτολεξεῖ, ὅσα ἐγώ, πρὸ τῆς ἐλεύσεώς του εἶπον εἰς τὸν Βαλαβάνωφ διὰ τὸ Τυπικόν, παραστήσας καὶ οὗτος αὐτὸ ὡς μὴ ὑπάρχον καὶ μηδεμίαν ἔχον ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἰσχύν, καὶ ἂν ἔτι ὑποτεθῆ ὅτι ἦτο γνήσιον ἔργον τοῦ Κτίτορος τῆς Μονῆς, διότι δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἀρπαγὴν, οὔτε τὴν μεταβίβασιν αὐτῆς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἑτέραν πνευματικὴν κυριαρχίαν παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ Μοναχῶν, οὔτινες οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχουσι καὶ μάλιστα ἐπὶ ἰδρύματος ἀπ' αἰῶνων δέκα ἀνεγνωρισμένου ὡς πατριαρχικοῦ. Μετὰ πολλὰ ἐκατέρωθεν ἀπῆλθεν ὁ κ. Μ. Βαλαβάνωφ, ἀποφεύγων πάντοτε μετὰ τέχνης νὰ εἴπῃ ἡμῖν τὰς ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις του ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ταῦτα ἐν βίᾳ διατελῶ δὲ κτ.

Τῇ 29 Αὐγούστου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

Καταφαίνεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως ὅτι πατριαρχικὸς ἀντιπρόσωπος κ. Α. Μαυρίδης, ὡς μὴ ἐγκαίρως λαβῶν τὰς ζητηθείσας παρὰ τῶν Πατριαρχείων ὁδηγίας, δὲν μετέβη εἰς τὴν Μονὴν μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως κ. Μ. Βαλαβάνωφ ὅστις, μεταβὰς εἰς αὐτὴν ἐνήργησε μονομερῶς. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τούτου ἡ διμελής Ἐπιτροπὴ διελύθη, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ 13 Σεπτεμβρίου 1894 ἐζήτησε τὴν προστασίαν τῆς ἐπικυριαρχοῦ τῆς Βουλγαρικῆς Ἡγεμονίας Ἀρχῆς, ὅπως ἐπανέλθῃ ἡ Μονὴ εἰς τὸ πρῶην καθεστῶς.

XXVIII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 18 Νοεμβρίου 1894 πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τῶν πατριαρχείων περὶ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς.

Ἄριθ. 482

Ἐν Σεβασμιωτάτῳ Τοποτηρητῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀγίῳ
Προύσῃ κυρίῳ Ναθαναήλ.

Σεβασμιώτατε,

Μετὰ τὰς ἐγκαρδίας προσρήσεις καὶ εὐκρινῆ μου συγχαρητήρια ἐπὶ τῷ ἐπαξίῳ διορισμῷ τῆς ἡμετέρας ἀγαπητῆς Σεβασμιότητος εἰς τὴν περιβλεπτον θέσιν Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως ἐκθέσω Αὐτῇ τινα σχετιζόμενα πρὸς τὸ ἀτυχὲς ζήτημα τῆς ἀρπαγείσης ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ Βατοκόβου παρὰ τῶν Βουλγάρων. Μετὰ τὰ προηγούμενα ἡμῶν διαβήματα παρὰ τῇ Βουλγαρικῇ Κυβερνήσει ὅπως διατάξῃ καὶ ἐπιστραφῇ ἡμῖν ἢ παρὰ τοῦ καθηρημένου Ἀκακίου ἀρπαγείσα αὕτη Μονὴ ἐζήτησα καὶ ἔτυχον σήμερον ἀκροάσεως παρὰ τοῦ ἡγεμόνος· ἡ Α. Β. ὑψηλότης μεθ' ὅσα καὶ ἂν εἶπον Αὐτῇ καὶ ἐπεκαλεσάμην τὴν μεσολάβησίν Της δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἀπέναντί μου, καθόσον, ὡς μοι εἶπε, τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλεύκανε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐξέθηκεν Αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δέον ἀπέναντι τῶν Βουλγάρων, οἵτινες Τὸν κατηγοροῦσιν ὡς ἄγαν φιλέλληνα. Ἐπειδὴ ὅμως ἐγὼ ἐπέμενον εἰς τὴν παράκλησίν μου, ὁ ἡγεμὼν εἶπεν ὅτι τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα νὰ πράξωμεν εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν εἶνε νὰ παρακαλέσωμεν τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς ἡγεμονικῆς ἀπ' εὐθείας, διότι Αὐτὸς ἀδυνατεῖ νὰ μεταβάλῃ τὰς πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δυσμενεῖς διαθέσεις τῶν πολιτευομένων Βουλγάρων. Ταῦτα κτ.

Τῇ 18 Νοεμβρίου 1894

† Φιλιππουπόλεως Φωτίος·

XXIX

Ἀνταπόκρισις ἐκ Στενιμάχου καταχωρισθεῖσα ἐν τῷ φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος «Φιλιππούπολις» τῆς 20 Δεκεμβρίου 1894 ὑπ' ἀρ. 1948 καὶ ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Μηνύτορος τοῦ Αἵμου» τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας περὶ τῆς κατὰ τοῦ μετοχίου τῆς μονῆς ἐν Στενιμάχῳ ἐπιθέσεως καὶ καταλήψεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐκδιώξεως τοῦ πατριαρχικοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Μακαρίου. Ἀπεστάλησαν ἀμφότερα εἰς τὸν τοποτηρητὴν τῶν πατριαρχείων ὑπὸ τοῦ Φωτίου τῇ 21 Δεκεμβρίου 1894.

Θεολογικὰ Γ'.

7

Ἀξιότιμε κ. Συντάκτα τῆς ἑφημερίδος ἡ «Φιλιππούπολις»

Παρακαλεῖσθε ὅπως εὐαρεστούμενοι δημοσιεύσητε τὰ κατωτέρω ἐν προσεχεῖ φύλλῳ τῆς ἐριτίμου ὑμῶν ἑφημερίδος.

Στενίμαχος 15 Δεκεμβρίου 1894, ὥρα 9 μ. μ. εὐρωπαϊσί.

«Πρὸ μιᾶς ἀκριβῶς ὥρας πυκνὸς πυροβολισμὸς περὶ τὸ ἑνταῦθα μετόχιον ἀνεστάτωσε κυριολεκτικῶς τὴν πόλιν μας, ἥτις, ὡς μὴ ὄφειλε, χάρις εἰς τὴν ἀκαταλόγιστον καὶ ἀκατονόμαστον πλέον ἀνοχὴν τῶν ἑνταῦθα Ἀρχῶν, ἐπέπρωτο συνεχῶς νὰ ὑφίσταται τὰς βανδαλικωτέρας τῶν πράξεων, ὡς κατωτέρω θέλω διηγηθῆ, παρὰ τῆς ἔλειψης καὶ οὐδὲν ἱερὸν οὔτε ὄσιον ἐχούσης κακούργου σπείρας τῆς περὶ τὸν πρῶτον Δικαῖον Ἀνθίμου, ἥτις ἐπαιρομένη ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν αὐτῆς βλακοπονήρως κορδακίζεται χαιρεκάκως, ὡς χορεία ἀγγέλων τῆς κολάσεως, ἐν μέσῳ πληθυσμοῦ 15.000 ψυχῶν, ἐπισείουσα φοβερὸν τὸ φάσμα φρικτῆς τῆς ἐκδικήσεως εἰς τοὺς τολμῶντας νὰ ἐκφρασθῶσιν ἐλευθέρως περὶ τοῦ φλέγοντος Μοναστηριακοῦ ζητήματος, καθόσον ἀναθαρρεῖ βεβαίως ἐκ τῆς διαιωνίσεως αὐτοῦ, ἧς εὐεξιήγητος ἀποβαίνει ὁ κρύφιος σκοπὸς καὶ εἰς τοὺς μᾶλλον ἀφελεῖς

Διὰ πολλοστὴν φορὰν ἡ ἐν λόγῳ βδελυρὰ σπεῖρα πρὸ μιᾶς ὥρας 8 μ. μ. ἐπετέθη βανδαλικώτατα κατὰ τοῦ ἡγομένου τῆς Μονῆς Βατοκίβου κ. Μακαρίου, διαμένοντος ὡς γνωστὸν ἐν τῷ ἑνταῦθα Μετοχίῳ, σκοποῦσα ἐννοεῖται καὶ ἄλιν εἰς θολὰ νὰ ἀλιεύσῃ ὕδατα, ὅπερ ἄλλως οὐδόλως δύσκολον ὑπάρχει ἡμέραν τινὰ νὰ ἐπιτευχθῆ. ἀφοῦ συναρωγὸς καὶ συναντιλήπτωρος ἔχει αὕτη συστηματικῶς, καθόσον ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν κατὰδηλον ἐκάστοτε γίνεται, μέλη τινὰ τῆς τε στρατιωτικῆς καὶ διοικητικῆς ἑνταῦθα Ἀρχῆς, ἅτινα ἐν τῷ διακρίνοντι αὐτὰ βλακῶδει φανατισμῷ ἔσπευσαν καὶ νῦν, ὡς καὶ ἄλλοτε πολλάκις, ἐκστομίζοντα τὰς χειροτέρας τῶν ὑβρεων κατὰ παντός. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι συνεχῶν πυροβολισμῶν νομίσαντες, φυσικώτατα, ὅτι πυρκαϊὰ που συμβαίνει, ἐξήρχοντο ἔντρομοι ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ συνεκεντροῦντο περὶ τὸ μετόχιον, ὁπόθεν ἠκούοντο οἱ ἀλλεπάλληλοι πυροβολισμοί....

Εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ συγκίνησις καὶ ἡ δικαία ἀγανάκτησις τῆς καθ' ἡμᾶς ὁμογενοῦς Κοινότητος. Ζῶμεν, ἄρα γε ἐν Κράτει συνταγματικῷ καὶ πεπολιτισμένῳ, ὡς βεβαίως ἀξιοῖ νὰ θεωρῆται παρὰ τοῦ ἔξω κόσμου τὸ ἡμέτερον, ἔνθα, δι' ἐπὶ τούτῳ νόμων εἰσὶ σεβαστὰ τὰ ποικίλα δικαιώματα τῶν πολιτῶν, ὁ ἴδρὸς τῶν ὁποίων ἀφθόνως ρεεὶ πρὸς ὄφελος αὐτοῦ; Πῶς οἱ ἐκ τῶν ἀξιοματικῶν τοῦ ἑνταῦθα ἐδρεύοντος 21ου π. συντάγματος, αὐθωρεῖ, ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεοῖ, παραστάντες πρόμαχοι καὶ προστάται τῆς μυσσαρᾶς πατρίας τοῦ πρῶτον Δικαίου Ἀνθίμου, δικαιολογοῦσι τὴν διαγωγὴν αὐτῶν πρὸς ἐντίμους οἰκογενειάρχας, πρὸς

φιλησέχου; πολίτας, πρὸς ἀνίκανα γυναικόπαιδα;... Ἐν τίνι δικαίωματι ὁ ἀξιοματικὸς Μπραΐκωφ Ξιφουλκήσας ἐπετέθη βαναυσότατα κατὰ τοῦ ἐκ τῶν δημοτικῶν μας συμβούλων ἀξιολύμου κ. Λάμπρου Γ. Δανιήλ, ἐπιμένοντος νὰ μάθῃ τί συμβαίνει ἐν τῷ Μετοχίῳ καὶ μεθ' ἕβρεων ἐπέτασεν αὐτῷ νὰ λάβῃ τὴν εἰς Ἀθήνας ἄγουσαν, διότι ἄλλως.... Μή, διότι δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Βασίλειος Γ. Δανιήλ ἐπηρεστοῦσιν ἐν τῷ Βουλγαρικῷ στρατῷ; κατὰ τὴν παράδοξον λογικὴν τοῦ κ. ἀξιοματικοῦ χάνει οὗτος τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ζῆ ὡς Ἕλληνας ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ἐνδιαφέρεται περὶ τῶν ἐθνικῶν μας πραγμάτων; εἶνε διστύχημα λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ὁ ἐθνισμὸς ἡμῶν; Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ ζήσωμεν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ὡς Ἕλληνες τὴν ἐθνικότητα, ἐνῶ συγχρόνως, ὡς πολῖται Βούλγαροι, ὑριστάμεθα προθύμως καὶ μετ' εὐχαριστήσεως ὅλα τὰ βάρη τῆς πολιτείας; Δίκην εἰλώτων λοιπὸν μετὰ μνηστισμῶν οἱ φύλακες τῆς τάξεως μᾶς ἐκδιώκουσιν ἐκ τῆς πατρίδος μας, ἐκ τῆς γῆρας αὐτῆς, ἐν ἣ ἀπὸ αἰώνων ζῶμεν, καὶ μεθ' ἧς δι' ἀρρήκτων συνδεόμεθα δεσμῶν καὶ ἱστορικῶν ἀναμνήσεων; οὗτοι λοιπὸν εἰσὶν οἱ φίλοι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος, οἱ ὄπαδοὶ τῶν συνταγματικῶν δικαιωμάτων, οἱ ξεσχιζόντες τὰ ροῦχά των διὰ τοὺς ὁμογενεῖς των βουλγαρομακεδόνας ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὑφίστανται οὗτοι τὰ πάνδεινα παρὰ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν; Οὗτοι εἰσὶν οἱ συμμεριζόμενοι φιλανθρώπως τὰ φιλάνθρωπα καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα τῶν Ἀγγλων καὶ λοιπῶν Εὐρωπαίων, ὅσον ἀφορᾷ τὰ προσφάτως διαδραματισθέντα ἐν Ἀρμενίᾳ; Οὗτοι εἰσὶν οἱ καταθέτοντες στεφάνους μεγαλοπρεπεῖς εἰς μνήμην τῶν ἐν Σασοῦν τῆς Ἀρμενίας ὑπὲρ ἐλευθερίας πεσόντων Ἀρμενίων; οἷα εἰρωνεῖα! Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι οἱ κύριοι οὗτοι θὰ διασαλπίσωσιν εἰς τὰ τέσσαρα πέρατα τῆς βουλγαρικῆς πατρίδος ὅτι ὁ Ἕλληνικὸς πληθυσμὸς τοῦ Στενιμάχου εἶναι κακότροπος, ἀπειθὴς εἰς τὰς Ἀρχάς, ταραξίας κτ. δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι μετ' ἐπιμελείας θὰ διακηρύξωσιν οὗτοι ὅτι ἡμεῖς κινούμεν δῆθεν σκάνδαλον ἐπὶ σκοπῷ καὶ ὅτι αὐτοί, καθὼς φύλακες τῆς τάξεως, ἔπραξαν τὸ κατῆκον αὐτῶν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ πληρώσωμεν οἱ ὅλως ἀθῶοι, ἀντὶ τῶν πραγματικῶν ἐνόχων. (ἐστίθησαν ἤδη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἐπαρχείου ἱκαναὶ δεκάδες πολιτῶν, ἐνθα οἱ φρουροὶ τῆς τάξεως (!) χωροφύλακες, ὡς θετικώτατα πληροφοροῦμεθα, θύσαντες τῷ Βάκχῳ, ἔχυσαν ὅλην αὐτῶν τὴν χολὴν βωμολοχοῦντες καὶ ξυλίζοντες αὐτοῖς ἀσπλάγχνως). «Φιλιππούπολις» 1894 Δβρ. 20.

«Τὴν μεταμεσηβριαν τῆς χθὲς ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης ἡμῶν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐν Στενιμάχῳ ἐπιτρόπου Αὐτοῦ, ἐπεσκέψατο τὸν Νομάρχην αὐτόθι.

Ἄποσπασμα ἐκ τοῦ «Μηνύτορος τοῦ Αἵμου»
20 Δβ. 1894.

«Τίνος καρδία δὲν θὰ ραγῆ καὶ τίνος ὁ νοῦς δὲν θὰ ἄλλοφρονήσῃ, ὅταν πληροφορηθῆ ὅτι πάσης ἀρπαγῆς ἡμετέρου νοῦ ἢ μονῆς ἐν Βουλγαρίᾳ πρωταγωνισταὶ τυγχάνουσι κοινοὶ ἐγκληματῆαι, χρεωκόποι, καταχρασταί, καλόγηροι ἀπόβλητοι τῆς Ἐκκλησίας ἔνεκεν αἰσχίστων πράξεων, πάντες ὅσοι οὗτοι βοηθούμενοι κρυφίως καὶ φανερώς ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ὀργάνων τῆς Ἐξουσίας, ἐκφανατιζομένων διὰ ραδιουργιῶν καὶ συκοφαντιῶν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ὑπὸ τῶν διὰ τοιούτων μέσων ἐπιζητούντων πλουτισμὸν καὶ δόξαν; Καὶ ἐάν τινες Ἕλληνες τολμήσωσι νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ δι' αὐτῶν τῶν νομιμωτέρων ἔτι μέσων τὰ ὑβρίζόμενα αὐτῶν ἱερά, λάβρως ἐγείρεται ἡ ἐγχώριος δημοσιογραφία καὶ δι' ἐν γνώσει ψεύδους καὶ ἀπάτης προσπαθεῖ νὰ συκοφαντήσῃ αὐτοὺς καὶ ἐκθέσῃ οὕτως εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ. Τίς δὲ θὰ εἶπῃ ὅτι ὑβρίζομεν ἢ ἀδικοῦμεν τοὺς τεταγμένους ἐν Βουλγαρίᾳ τὴν φροῦρησιν τῆς δημοσίας τάξεως διὰ τῶν ἀνωτέρω ἡμῶν γραφομένων, ὅταν ἀκούσῃ ὅτι ἡ μεγάλη πλειονοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐν Στενιμάχῳ, ἡ ἔχουσα δικαίωμα νὰ ἔχῃ τὸν Δήμαρχόν της καὶ ἄλλας ἀστικές Ἀρχὰς ἐκ τῶν σπλάχνων της, οὐχὶ μόνον δὲν ἔχει αὐτάς, ἀλλὰ καὶ ἐξαναγκάζεται νὰ κύπητῃ πρὸ τῶν ἀσημοτέρων καὶ ἀγνώστου προελεύσεως μελῶν τῆς βουλγαρικῆς μειονότητος τῶν ἐγκαθιδρυομένων ἐν ταῖς Ἀρχαῖς διὰ φανεράς καὶ ἀτιμωρήτου καλοπονεύσεως; Τίς θὰ μᾶς εἴρῃ ὑπερβολικὸς τὰς φράσεις, ὅταν μάθῃ ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ὡς θελήσῃ νὰ τιμωρήσῃ πάντα τυχὸν αἰσχρὸν ἢ φαυλόβιον ἱερέα ἢ μοναχόν της, αἴφνης ἀκούει αὐτὸν γενόμενον δεκτὸν ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ κύριον τῆς μετὰ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ εὐθὺς ἀρπαζομένης Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας; ὑπὸ τοιούτους ὄρους εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ θρησκεία; Δὲν θὰ κλονισθῶσιν ἐν τῇ πίστει αὐτῶν οἱ Χριστιανοὶ βλέποντες μεταξὺ αὐτῶν φέροντας ἔτι τὸ ἱερατικὸν σχῆμα καὶ θίγοντας τὰ ἀμόλυντα, τὰ ἱερά Μυστήρια τοὺς ἀποβλήτους τῆς Ἐκκλησίας; Καὶ ὅμως εἶναι ἀληθῆ τὰ ἄνω. Ἀπὸ αἰῶνων αὐτὸς ὁ κατακτητῆς Τοῦρκος δὲν κατεδέχθη νὰ κατέλθῃ εἰς παρόμοια μέσα, καὶ εἰς τὴν πρώτην διαταγὴν τοῦ τυχόντος ἀρχηγοῦ οἰασθήποτε Ἐκκλησίας πρὸς σύλληψιν καὶ τιμωρίαν ἀπειθήσαντος ἢ κακουργήσαντος τυχὸν ἱερέως καὶ πρὸς ἀναγκαστικὴν ἀφαίρεσιν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος πρόθυμος πάντοτε ἐδείκνυτο εἰς τὴν ἐκτέλεσιν».

XXX

Τηλεγράφημα τοῦ Φωτίου ἀπὸ 20 Δεκεμ-

βρίου 1894 πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν Στενιμάχου ἐκδιώξει τοῦ ἡγουμένου Μακαρίου ἐκ τοῦ μετοχίου τῆς μονῆς.

«Ἐξοχώτατε,

Μετὰ τὰ συμβάντα τῇ 15 ὑπερμεσοῦντος καὶ τῆς εἰσβολῆς ταραξιῶν εἰς τὸ Μετόχιον τοῦ Βατσοκόβου ἀντὶ πάσης ὑποστηρίξεως, ἣν ἐδικαιοῦτο ν' ἀποδέχεται παρὰ τῆς Τοπικῆς Ἀρχῆς ὁ νόμιμος ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Βατσοκόβου Μακάριος, χθὲς περὶ τὰς 5 μ. μ. ὁ ἑπαρχος Στενιμάχου μετὰ τοῦ ἀνακριτοῦ ἄνευ τινος προηγουμένης ἀνακρίσεως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς αἰτίας, συντάξαντες κατ' αὐτοῦ πρακτικόν, ἔστειλαν ὑπὸ φρουρὰν εἰς τὴν Μητρόπολιν μου ἐν Φιλιππουπόλει, λόγῳ μὲν πρὸς φύλαξιν αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐμφανίσεώς του ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ Δικαστηρίου, ὡς ὑποκινήτου τῆς στάσεως δῆθεν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἔργῳ δὲ ὅπως κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ προβῶσιν εἰς τὴν ἀρπαγὴν καὶ τοῦ Μετοχίου, ὡς συνέβη καὶ διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Μονῆς. Διαμαρτύρομαι κατὰ τῆς τοιαύτης παρανόμου διαγωγῆς τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν Στενιμάχου, καὶ ἐπικαλοῦμαι δικαιοσύνην, ἑάν, ὡς τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως ἐπαγγέλλεται: «κατὰ τὸ Βουλγαρικὸν σύνταγμα ὑπάρχει ἰσότης μεταξὺ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Βουλγάρων πολιτῶν, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς καὶ θρησκείματος», τοῦθ' ὅπερ καὶ προφορικῶς μὲ διεβεβαιώσατε πλέον ἢ ἅπαξ. Ὅθεν ζητῶ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἡγουμένου Μακαρίου εἰς τὸ Μετόχιον.

Τῇ 20 Δεκεμβρίου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

XXXI

Ἀυτόγραφον σημεῖωμα τοῦ Φωτίου ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου 1894 περὶ τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν πατριαρχείων ἐνεργειῶν πρὸς τὴν ὑψ. Πύλην περὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς μονῆς.

«Ἡ Α. Σ. ὁ Τοποτηρητής, ἐν τῇ διακρινούσῃ Αὐτὸν δραστηριότητι, ἐνήργησεν ἀμέσως παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ τὰ δέοντα, ὡς φαίνεται, καὶ ἐκ τοῦ ἀκολούθου σημειώματος τοῦ Καποῦ-Κεχαγιᾶ τῶν Πατριαρχείων, κ. Α. Οἰκιάδου: «Καὶ πάλιν μεταβὰς εἰς τὸ ἀρμόδιον γραφεῖον τῆς Μεγάλης Βεξυρίας ἐξήτησα τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ἐν λόγῳ τακτικού, ὁ δὲ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου εἶπέ μοι ὅτι μεταφράζονται τὰ ἔγγραφα τῶν βουλγαρικῶν Ἀρχῶν πρὸς κοινοποίησιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον

τῆς Δικαιοσύνης, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐξεπληροῦτο σήμερον, ἐπομένως προϋποθέτω ὅτι ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος θὰ φθάσῃ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἡ ἀναμενομένη ἀπάντησις, πρὸς ὃ οὐ παύσομαι ἐνεργῶν τὰ δέοντα».

Τῇ 5 Δεκεμβρίου 1894.

Ὁ Καποῦ-Κεχαγιᾶς

Α. Οἰκιάδης»

XXXII

Ἐπιστολὴ τοῦ Φωτίου ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τῶν πατριαρχείων ἀγγέλλοντος τὴν ὀριστικὴν τῆς μονῆς ἀπώλειαν, τῆς ἀρπαγῆς καταταχθεῖσης μεταξὺ τῶν τετελεσμένων γεγονότων.

Ἐτῷ Σεβασμιωτάτῳ ἀγίῳ Προύσης κ. Ναθαναὴλ, Τοποτηρητῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Σεβασμιώτατε,

Ἐκ τῶν ἐπισυνημμένων ἀποσπασμάτων τῶν δύο ἐν Φιλιππουπόλει ἐκδιδόμενων Ἑλληνικῶν Ἐφημερίδων καὶ ἐκ τοῦ ἐγγράφου τηλεγραφήματός μου πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν θὰ παρατηρήσῃ ἡ Υ. Σ. εἰς τί σημεῖον εὐρίσκονται τὰ τοῦ Βατσκόβου καὶ ὅτι οὐδεμία ὑποφώσκει ἀκτις ἐλπίδος ἐπιστροφῆς τοῦ ἀρπαγέντος Ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν ἐναυθα Κεϊμηλίου. Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεντεύξει, ἣν ἔλαβον μετὰ τοῦ ἡγεμόνος, οὗτος μοι ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα τότε μόνον δύναται νὰ λυθῇ ὀριστικῶς, ὅταν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατορθάσῃ νὰ πείσῃ τὴν Υ. Πύλην νὰ συνεννοηθῇ αὕτη μετὰ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἀπ' εὐθείας. Πλὴν ἐκ τε τῶν λόγων τούτων ὡς καὶ ἐξ ἄλλων ὑπόπτων φράσεων τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐκ τῆς ὅλης ἔκτοτε συμπεριφορᾶς τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως φαίνεται ὅτι ἡ ἀρπαγὴ κατετάχθη μεταξὺ τῶν τετελεσμένων γεγονότων, καὶ ἴσως τὴν στιγμὴν καθ' ἣν γράφω τὴν παροῦσαν αἱ Βουλγαρικαὶ Ἀρχαὶ ἐπεύχονται ἑαυτοὺς καὶ εἰς ἀνώτερα διατελῶ δὲ κτλ.

Τῇ 21 Δεκεμβρίου 1894

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

XXXIII

Ἀπάντησις Φωτίου ἀπὸ 27 Μαρτίου 1895 εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἀρνούμενου νὰ εὐκολύ-

νη οἰκονομικῶς τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Μακάριον πρὸς ἐπιστροφὴν τοῦ οἰκογενειακῶς εἰς τὴν βασιλεύουσαν.

Ἄρθ. 43 «Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἄπαντῶν εἰς τὴν ἀπὸ 23 ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἡ Υ.Θ.Π. συνοδικῆ διαγνώμη συνιστᾷ μοι ὅπως εὐκολύνω οἰκονομικῶς τὸν ἡγούμενον τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βατσκοῦβου κ. Μακάριον καὶ ἐπιστρέψῃ οἰκογενειακῶς εἰς τὴν βασιλεύουσαν, δηλῶ ὅτι στερούμενος χρημάτων, διότι ὑπεβλήθη διὰ τὴν Μονὴν ταύτην, ἀτομικῶς, εἰς πολλὰ ἔξοδα, ὡς περὶ τούτου θὰ γράψω τῇ Υ. Θ. Π. προσεχῶς, ἀδυνατῶ νὰ πράξω τοῦτο, ἀφοῦ μάλιστα οὔτε τὸ ἐλάχιστον κανονικὸν ἐπιχορήγημα τῆς Μονῆς εἰς τὴν Μητρόπολιν μου ἐκ τριάκοντα ἐτησίως λιρῶν Τουρκίας οὐ μόνον ἐπὶ δύο ἔτη δὲν ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ ἐδάνεσα εἰς μὲν τὸν ἴδιον ἡγούμενον ἀναχωρήσαντα πέρουσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν Λίρας Τουρκίας τριάκοντα (ἄρθ. 30) κατὰ τὴν ἀνὰ χεῖράς μου ἀπόδειξιν του, εἰς δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του δέκα λίρας (ἄρθ. 10) καὶ δέκα πέντε (ἄρθ. 15) τόκον εἰς τὴν Ὁθωμανικὴν Τράπεζαν, εἰς ἣν, μετὰ τοῦ κ. Σ. Ἀντωνιάδου, ἐγενόμην ἐγγυητῆς διὰ τὸ χρέος τῆς Μονῆς.

Τῇ 27 Μαρτίου 1895

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος»

XXXIV

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 7 Ἰουνίου 1895 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἐξιστοροῦντος τὰ τῆς διαγωγῆς τοῦ τελευταίου πατριαρχικοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Μακαρίου, εἰς ὃν οὐκ ὀλίγον ὀφείλεται καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀρπαγὴ αὐτῆς.

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Ἄπαντῶν εἰς τὴν ἀπὸ 31 λήξαντος Μαΐου Πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς συνοδικῆ διαγνώμη καλοῦμαι ὑποβαλεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ ἐπιτόπιος ἀρχὴ οὐκ ἐπιτρέπει τῷ ἡγουμένῳ Μακαρίῳ ἐπιστρέψαι εἰς Κωνσταντινούπολιν, γνωρίζω τῇ Ὑ. προσκυνητῇ μου Π. τὰ ἐξῆς. Μετὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Μονῆς Βατσκοῦβου τὸ ὑπουργεῖον διώρισε προσωρινῶς ἐπιτροπὴν τῆς μοναστηριακῆς διαχειρίσεως ἐκ Βουλγάρων μέχρι τῆς ὁριστικῆς λύσεως τοῦ ἀναφεύοντος τούτου ζητήματος. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη εἰργάζετο ἐν τῷ ἐν Στενιμάχῳ Μετοχίῳ, ἐνθα διέμενον καὶ τινες ἄλλοι Βούλγαροι ἐργαζόμενοι εἰς τὰ παρὰ τὴν πόλιν κτήματα τῆς Μονῆς. Ἡ συμβίωσις ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἑτερογενῶν στοιχείων, Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, βεβαίως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ προκαλῆ ἐκάστοτε λογομαχίας καὶ

ἔριδας, αἵτινες κατήντησαν τῇ 18 Δεκεμβρίου π. ἔ. εἰς σοβαρὰν ρῆξιν καθ' ἣν ἠκούσθησαν καὶ πυροβολισμοί, καὶ πλείστοι ὅσοι ἔσπευσαν ἐπὶ τόπου, ἡμίγυμνοι, διότι παρῆλθε τὸ μεσονύκτιον, φέροντες ἕκαστος ἀγγεῖον πλήρες ὕδατος. Ἐπὶ τόπου ἔσπευσαν ἐπίσης καὶ αἱ Ἀρχαί, αἱ προπαρασκευάσασαι τὸ κίνημα, καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐν Στενιμάχῳ ἀξιωματικοί, καὶ ἡ ρῆξις ἔλαβε μείζονας διαστάσεις, καθ' ὅσον ἔλαβον μέρος καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ὑπήκοοι, ὅπερ ἐχαρκτηρίσθη ὡς στάσις κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ πολλοὶ ἐφυλακίσθησαν τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἡγουμένου, αὐτὸς δὲ ὁ ἡγούμενος ἐστάλη ὑπὸ ἐγγύησίν μου εἰς τὴν Μητροπόλιν ἐν Φιλιππουπόλει, ὡς πρωταίτιος δῆθεν τῆς θλιβεραῆς ἐκείνης σκηνῆς μέχρι οὗ ἀποφανθῇ ἡ Εἰσαγγελία. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἡμετέρων ὡς ἀποστατῶν εἶνε βεβαίως μεροληπτικός, καθόσον ἐνταῦθα, ἀείποτε ἐν παντὶ ζητήματι μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων, οἱ δευτέροι εἶνε οἱ θολοῦντες τὸ ὕδωρ τῶν πρώτων, ἀτυχῶς ὅμως, ἢ εὐρεσις πολυκρότου ἐν τῷ ἡγουμένειῳ ὀλίγον μετὰ τὴν ρῆξιν παρὰ τῆς Ἀστυνομίας, πρὸς δὲ καὶ σύμπασα ἢ προτέρα διαγωγὴ τοῦ Μακαρίου, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τινων ἐκ τῆς συνοδείας τῶν ἐχρησίμεισε καὶ θὰ χρησιμεύσῃ κατὰ τὴν δίκην ὡς δικαιολογία τῆς μεροληπτικῆς ἐκείνης στάσεως τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ τίς ἢ προτέρα, ὡς λέγω, διαγωγὴ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, περὶ τούτου πολλὰ ἐγράψαμεν ἐν καιρῷ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἐν τούτοις πρὸς εὐκολίαν τῆς τε Υ.Θ.Π. καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν ἀγίας καὶ ἱεραῆς Συνόδου ποιοῦμαι ἐνταῦθα περιληπτικὴν τῶν τέως περιστατωμένως γραφέντων ἔκθεσιν.

Ὁ Μακάριος, ἄνθρωπος ἄνευ ἀνατροφῆς καὶ μηδεμίαν ἔχων συναίσθησιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος ὡς ἱερεὺς, πρὸς ταῖς ἄλλαις κακίαις οἷον ἑωσφορικῆς ἀλαζονείας ψευδολογίας, ραδιουργίας, κομπορημοσύνης καὶ εἰδεχθοῦς φιλαργυρίας, ἄνθρωπος ὡς κοινῶς λέγουσι «πεθαμένος τοῦ παρᾶ», διότι ἐνταῦθα χρεωστῆι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ποσὰ ὀλόκληρα, ἐκτός τῶν τῆς Μονῆς ὑπαλλήλων, εἰς οὓς σχεδὸν οὐδὲν ἐπλήρωσεν, ἔχει καὶ τὴν ἀνοησίαν νὰ νομίζεται «παλληκάρι». Ὅλοι αὐταὶ αἱ ἀνωτέρω κακίαι καὶ ἀνοησίαι ἔλαβον οὕτως εἰπεῖν σάρκα καὶ ὄστέα ἅμα ὁ Μακάριος ἔλαβεν εἰς χεῖράς του ἐξουσίαν ἐχοροστάτει ἐν τῷ ναῷ τοῦ Μετοχίου ἐν Στενιμάχῳ ὡς ἄλλος Πατριάρχης, ἠυλόγει τὸν λαόν, ψαλλόντων τῶν χορῶν «εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα» καὶ τὸν «πολυχρονισμόν του», ἤρχετο εἰς Φιλιππούπολιν ἔχων καθήμενον παρὰ τῷ ἀμαξηλάτῃ ἱεροδιάκονον κρατοῦντα χαντζάριον κτλ. ἐν δὲ τῇ Μονῇ χωρὶς ν' ἀναφέρω, πῶς ἐπολιτεύοντο αἱ γυναῖκες καὶ μάλιστα ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ, διότι αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν, ὕβρεις, ραπίσματα καὶ δαρμοὶ καὶ πολυειδεῖς ἄλλαι κακώσεις οὐ μόνον τῶν λαϊκῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἱερωμένων προσώπων, ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἡμέραν τινα ἔδειραν ἀνηλεῶς τὸν ἱερομόναχον Γαβριήλ καὶ τὸν

ἔρριψαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὴν κλίνην, καὶ θὰ εἴχομεν τότε δικαστικά ἐπεισόδια καὶ σκάνδαλα, εἰ μὴ ἐπέιθομεν τὸν δαρέντα νὰ μὴ προβῆ, ὡς ἐσκόπει, εἰς ποινικὴν τοῦ ἡγουμένου καταδίωξιν, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἀείποτε ἐν καταστάσει μέθης διατελῶν ἐφέρετο κτηνωδῶς οὐ μόνον κατὰ τῶν ἐν τῇ Μονῇ, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν ἔτι τῶν προσκνητῶν, καθ' ὧν πλέον ἢ ἄπαξ ἐπετέθη. Τὸ δὲ πάντων λυπηρότερον καὶ ἀσύγγνωστον ἦτο ὅτι ἀντὶ ὁ ἡγούμενος νὰ καλύπτῃ ἐπιμελῶς τὰς ἀσχημίας ταύτας, ἐθεώρει αὐτὰς ὡς ἀνδραγαθήματα· εἰς ἐμὲ αὐτὸν ἐκαυχήθη πολλάκις, ὡς π. χ. «ἔδωκα νὰ ἐννοήσῃ ὁ Γαβριήλ, τί εἶναι Κυπριώτικον ξύλον»· «εἶπον χθὲς εἰς τὸν ὑπαξιωματικὸν τῆς ἐν τῷ Μετοχίῳ στρατιωτικῆς μουσικῆς ὅτι θὰ τὸν ραβδίσω καὶ ἐφοβήθῃ», καὶ ὅτι «ἔδωκα ἓνα μπάτσο εἰς τὸν Βάζωφ (ἰσχυρὸν Βούλγαρον) ποῦ πέταξε κατὰ γῆς τὸ καπέλλο του» κτλ. εἰς δὲ τὰς συμβουλάς μου καὶ τὰς παραστάσεις μου ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐκτὸς ὅτι δὲν ἀρμόζουσιν εἰς ἱερέα, ἔχουσι καὶ κακὰς συνεπειὰς πολλάκις, ἀπῆντα στερεοτύπως «εἶμαι ἀνεξάρτητος»· ὅλα ταῦτα ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς δυσηρέστου καὶ ἐξήντλου τὴν ὑπομονὴν τῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς, ἀφ' ἐτέρου περιήρχοντο εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις χαιρεκακοῦσα ἀφινε τοὺς ἀδικοῦντας νὰ ἀδικῶσιν ἔτσι, ὥστε ἡ ἀρπαγὴ τῆς Μονῆς νὰ ἔχῃ δεδικαιολογημένας αἰτίας. Ὁ κ. Σταμπούλωφ εἶπεν ἄλλοτε εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν Ἄγ. Χαλκηδόνο· Ἰωακείμ, ὅτι ἂν τὸ Πατριαρχεῖον δὲν λάβῃ πρόνοιαν καὶ περιστείλῃ τὰς καταχρήσεις καὶ ἀσχημίας τῶν διευθυνόντων τὸ πλοῦσιον καὶ ἱστορικὸν Μοναστήριον τοῦ Βιτσκόβου, θὰ λάβῃ αὐτὸ ἡ Κυβέρνησις καὶ θὰ τὸ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἐξαρχίαν, ὅπερ καὶ ἔπραξεν. Ὅταν πέρουσιν οἱ ἐνταῦθα ὁμογενεῖς ἀνεξαρτήτως κομματικῆς ἀποχρώσεως κατεκραύγαζον κατὰ τῶν καταχρήσεων τοῦ Μακαρίου καὶ τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν παρὰ τῆς Μητροπόλεως σχηματισθεῖσαν ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπὴν λογαριασμούς, ὅπερ προῦκάλεσε τὴν ἀποστολὴν ἐνταῦθα, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, πατριαρχικοῦ ἐξάρχου, τοῦ Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Ἱερᾶς συνόδου Κυρίου Κυρίλλου, πρὸς δὲν ἐπίσης προσηνέχθη οὐ μόνον μετ' ἀπειθείας, ἀλλὰ καὶ ἀσεβέστατα, διότι παρακούσας καὶ περιφρονήσας τὰς οὕτως Εὐαγγελικὰς προτροπὰς αὐτοῦ παρήκουσε καὶ περιεφρόνησε αὐτὸν τοῦτον τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν ἱερὰν σύνοδον, ἔγραψα ὅτι ἀπορῶ πῶς δὲν ἐτιμωρήθη διὰ τῆς αὐστηροτάτης ἐκκλησιαστικῆς τιμωρίας, ὡς παραλύων τὴν ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν ἀλλὰ καὶ ἀπεστάλη ὀπίσω, ἵνα συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, διότι, γνωστῆς οὖσης ὅλης αὐτοῦ τῆς διαγωγῆς, ἀφῆρεσεν ἀφ' ἡμῶν τὸ ἀδιαφιλονίκητον ἐπιχείρημα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι «ἰδοὺ τὸ Πατριαρχεῖον πῶς ἀδυσωπήτως πατάσσει τὴν ἀτάχρησιν καὶ τὰς ἀσχημίας, οἷος δῆποτε καὶ ἂν ἦ ὁ πταίστης» ἵνα ἄρωμεν οὕτω πᾶσαν δικαιολογίαν, διότι τὸ σφάλλειν ἀνθρώπινον. Καὶ ταῦτα πρὸς πληροφορίαν τῆς

Προσκηνητῆς μου Αὐτῆς Παναγιότητος, ἣς διατελῶ
εὐχέτης ταπεινότατος ἐν Χριστῷ

Τῆ 7 Ἰουνίου 1895

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

XXXV

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 19 Ἰουνίου 1895
πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα ἀγγέλλοντος ὅτι τρεῖς
τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς προσελθόντες εἰς
τὴν μητρόπολιν ἐδήλωσαν μετάνοιαν ἕφ' οἷς
ἤμαρτον ἀναγνώρισαντες τὴν ἕξαρχίαν.

*Αρθ. 112

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἦλθον εἰς τὴν Μητρόπολιν μου τρεῖς τῶν Ἀδελφῶν
τῆς Μονῆς οἱ ἱερομόναχοι Γαβριὴλ καὶ Γρηγόριος, καὶ ὁ διάκονος χ'. Ἰω-
άννης καὶ ἐδήλωσαν μετὰ δακρύων ὅτι εἰλικρινῶς μετανοοῦσιν ἕφ' οἷς
ἤμαρτον, ἀναγνώρισαντες τὴν Ἑξαρχίαν. Παρ' αὐτῶν ἔμαθον ὅτι ἡ Μονὴ
εὐρίσκεται ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει, καθόσον Ἀκάκιος καὶ Ἄνθιμος ἀφοῦ
ἐγύμνωσαν τὸ Σκευοφυλάκιον καὶ ἐπώλησαν ὅ,τι πολύτιμον ὑπῆρχεν ἐν
τῇ Μονῇ, ὡς καὶ πολλὰ ζῶα «ἐπειδὴ τὰς τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος
χρόνος διέλυσε», περιῆλθον εἰς ρῆξιν, ὁ δὲ αὐθαδέστερος καὶ αἰσχροτέρως
τῶν δύο, ὁ Ἄνθιμος, σχηματίσας κόμμα, προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐτέ-
ρου ἡγουμένου, πιθανὸν τῇ εἰσηγήσει καὶ τῆς Ἀρχῆς, καὶ ἠνάγκασε τὸν
Ἀκάκιον νὰ μεταβῇ εἰς Σοφίαν, ἔνθα διαμένει μέχρι σήμερον, ἐκλιπα-
ρῶν τὴν προστασίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν Ἀρχῶν.

Ταῦτα ἐν βίᾳ καὶ ἐν συντόμῳ, διότι ἀναχωρεῖ τὸ ταχυδρομεῖον.

Τῆ 19 Ἰουνίου 1895

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

XXXVI

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 26 Ἰουνίου 1895
πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα περὶ τῆς τύχης τῶν
μετανοησάντων μοναχῶν τῆς μονῆς ἐπανελ-
θόντων εἰς τὴν ὁρθοδοξίαν.

*Αρθ. 118

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Εἰς τὴν ἀπὸ 19 φθίνοντος ἐγνώρισα τῇ Υ. Θ. Π. ὅτι τρεῖς τῶν
Ἀδελφῶν τῆς Μονῆς Βατσκοβου, οἱ ἱερομόναχοι Γαβριὴλ καὶ Γρηγόριος

καὶ ὁ διάκονος χ΄. Ἰωάννης, μετανοήσαντες, προσῆλθόν μοι ζητοῦντες ἔλεος. Παραδεχθεὶς αὐτοὺς ἔτοποθέτησα προσωρινῶς εἰς τὰς ἄλλας ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μητροπόλεως μου διατελούσας μονάς· ἐν τῷ μεταξύ προσῆλθον καὶ δύο ἕτεροι, ὁ ἱερομόνοχος Γεράσιμος καὶ ὁ Μοναχὸς Μιχαήλ. Τῇ ἐπαύριον δὲ τῆς προσελεύσεως αὐτῶν ἡ Τοπικὴ Κυβέρνησις συλλαβοῦσα αὐτοὺς διὰ χωροφυλάκων ἐξαπέστειλε βία εἰς Βάτσκοβον, ὅπου μετέβη ἐκ Σοφίας ἀπεσταλμένος καὶ ὁ πρόφην Σκοπίων Θεοδοσίος, ὡς προσωρινὸς τῆς Μονῆς ἡγούμενος, μέχρις οὗ θεωρηθῶσιν οἱ λογαριασμοὶ τῶν δύο καταχραστῶν Ἀκακίου καὶ Ἀνθίμου. Ὁ Θεοδοσίος ἠρώτησε τοὺς ἄνω εἰρημένους κληρικοὺς διὰ τί προσῆλθον εἰς τὴν Μητρόπολιν μου, προσέθηκε δέ: «Καὶ νομίζει ὁ Φώτιος ὅτι θὰ πάρῃ πίσω τὸ Μοναστήρι; ἂν ὅλην τὴν Τουρκίαν σηκῶσῃ στὸ ποδίρι καὶ καταστρέψῃ τὴν Βουλγαρίαν, ἴσως μπορέσῃ νὰ τὸ κατορθώσῃ, τώρα ὅμως δὲν ἔχει καμμίαν δύναμιν». Ἐπειδὴ δ' ἐγὼ διεμαρτυρήθην καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Συντάγματος ἐζήτησα τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τῶν πέντε βία κρατηθέντων, οὗτοι μὲν ἠλευθερώθησαν, ὁ Θεοδοσίος ὅμως συνέταξε πράξιν, καθ' ἣν οὗτοι ἀποβύλλουσι, δῆθεν, πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Μονῆς δικαιώματα αὐτῶν ὡς Ἀδελφοί. Ἀκριβῆ ἀντίγραφα τῆς τε πρὸς τὸν Νομάρχην Φιλιππουπόλεως διαμαρτυρησεῶς μου, ὡς καὶ τῆς πράξεως τοῦ Θεοδοσίου ἐπισυνάπτω τῇ παρουσίᾳ μου πρὸς γνῶσιν τῇ Υ.Θ.Π. καὶ ἐνέργειαν τῶν δεόντων ἀρμοδίως, ἀφοῦ σήμερον πάντες σχεδὸν οἱ Ἀδελφοὶ προσέρχονται εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ αἴρεται οὕτω ἡ δικαιολογία τῆς Β. Κυβερνήσεως ὅτι οἱ Πατέρες τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς ὡς δίκαιοῦχοι κατὰ τὸ δῆθεν Τυπικὸν αὐτῆς ἀνεγνώρισαν τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἐξαρχίας· διατελῶ κτ.

Τῇ 26 Ἰουνίου 1895

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος·

·XXXVII

Ἀντίγραφον τῆς πράξεως τοῦ πρόφην Σκοπίων Θεοδοσίου, προσωρινοῦ τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ μονῇ ἀντιπροσώπου, ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1895, καθ' ἣν ἀπολύονται ὡς μέλη τῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς οἱ ἐπανελθόντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν μοναχοί.

· Μαρτυρικὸν

Δίδεται τὸ παρὸν τῷ ἱερομονάχῳ Γρηγορίῳ, χειροτονηθέντι ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ Βιτσκόβου τῆς Παναγίας, τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπιθυμίᾳ καὶ ἐπιμονῇ

εἰς πιστοποίησιν ὅτι ἡ Α. ὀσιολογιότης ἀπὸ σήμερον ἀκολουετα παντὸς Μοναστηριακοῦ καθήκοντος ὡς μέλους τῆς Ἀδελφότητος τῆς Μονῆς, παραχωρεῖται δὲ αὐτῷ νὰ ἦνε ἐλεύθερος νὰ ζῆ ὅσον ἐπιθυμεῖ, ἀφαιρουμένου ἀπ' αὐτοῦ παντὸς δικαιώματος εἰς τὸ μέλλον ἐν τῇ ἐν λόγῳ Μονῇ τοῦ Βατοκόβου ἢ ἐν τοῖς ἐξαρτήμασιν αὐτῆς.

Μονὴ Βατοκόβου 24 Ἰουνίου 1895

ὁ πρῶην Σκοπίων Θεοδόσιος,
ἡγούμενος ἀρχιμανδρίτης Ἀκάκιος,
δικαῖος Ἀνθιμος,

Σημ. Ἰσα ἐδόθησαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τρεῖς Ἀδελφούς.

XXXVIII

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1895
πρὸς τὰ πατριαρχεῖα περὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς
μονῆς Μακαρίου, αἰτουμένου ἀποζημιώσιν.

«Παναγιωτάτω, Θειοτάτω καὶ οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κηρῷ μοι κυ-
ρίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ κατὰ τὸ πνεῦμά μοι πατρὶ καὶ δεπότῃ.

Προσκυνητῶς

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Διατρίβων εἰσέτι τὸν παρελθόντα Αὐγουστον ἐ. ἔ. εἰς Κωνσταντινού-
πολιν ἔλαβον τὴν ἀπὸ 17 τοῦ ἰδίου ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας Θειοτάτης
Παναγιότητος λέγουσαν ὅτι ὁ τέως ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Βατοκόβου
ἀρχ. Μακάριος δις ὑπέβαλε τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ ἀναφορὰν ζητῶν ἀποζη-
μιώσεις διὰ ζημίας καὶ δαπάνας διαφόρους κατὰ τὴν ἡγουμενεῖαν του
καὶ ὅτι συνοδικῶς ἐκρίθη ὅπως «πρὸς ἀσφαλεστέραν καὶ δικαιοτέραν ὀρι-
στικὴν ἀπόφασιν ἐκζητηθῆ καὶ ἡ γνώμη μου ὡς ἐπόπτου τῆς Μονῆς καὶ
ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἅμα γνώστου τῶν συμβάντων» περιέκλειε δ' ἐν πρωτο-
τύπῳ ἡ ἐπιστολὴ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἡγουμένου καὶ τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐν
τοῖς Πατριαρχείοις ἐξελεγκτικῆς τῶν Λογαριασμῶν αὐτοῦ Ἐπιτροπῆς,
ἣτις, εὐφημον ποιουμένη λόγον περὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἡγου-
μένου, εὗρισκεν ὅτι «οὗτος εἰργάσθη ὑπὲρ τῶν ἐν γένει συμφερόντων τῆς
Μονῆς μετὰ ἱκανοῦ ζήλου, ἀρκετὰ τῶν χρεῶν αὐτῆς ἐξοφλήσας καὶ πολ-
λὰς κατασχέσεις τῶν κτημάτων ἐπ' ὠφελεία αὐτῆς ἐξουδετερώσας» Ἐπι-
σταμένως μελετήσας ἀμφοτέρω τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν ἐγνώριζον τί νὰ

θαυμάσω πλειότερον τὴν τόλμην τοῦ ἀναφερομένου ἢ τὴν ἀφέλειαν καὶ ἐπιπολαιότητα τῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις, πάντως ἐκ θεοπνευστίας ἐξήνεγκε τὴν ἢν ἐξήνεγκε γνώμην, ἀντιστρατευομένην ἀντικρυς πρὸς τὰ πράγματα αὐτὰ καὶ τὰς περὶ τοῦ Μακαρίου ἀσφαλεῖς πληροφορίας τῆς Μητροπόλεως καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἐφοροδημογεροντίας· διότι πᾶν ἐκ τῆς Μητροπόλεως ἐξαγόμενον ἐπίσημον ἔγγραφον συντάσσεται τῇ συνεργασίᾳ αὐτῆς καὶ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἐξάρχου αὐτοῦ ἀρχ. Κυρίλλου, τότε ἀρχιγραμματέως τῆς ἱεραῆς Συνόδου, συσταθείσης Ἐπιτροπῆς, ἣς τὰ Μέλη, ἀνθρώποι σοβαροὶ καὶ ἀδέκαστοι καὶ τὰ ἐνταῦθα πρόσωπά τε καὶ πράγματα, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ἀριστα γινώσκοντες εἰσὶν ἀνώτεροι πάσης ἐπὶ μεροληψία ὑποίαιας, καθόσον ὁ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν σεβασμὸς αὐτῶν καὶ ἡ πρὸς τὸ ἔθνος ἀφοσίωσις ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐκάστοτε δοκιμάζονται εἰς τὸ χωνευτήριο τῶν ἀλλεπαλλήλων κινδύνων καὶ καταδιωγμῶν. Δυοῖν θᾶτερον, Π.Δ., ἡ ἐν τοῖς Π. ἐξελεγκτικῇ Ἐπιτροπῇ ἡ δὲν ἔλαβε τὸν κόπον ν' ἀναδιφήσῃ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας τὰ ἐν τῷ πατριαρχικῷ Πρωτοκόλλῳ σχετικὰ ἔγγραφα, ἅτινα ἀποτελοῦσι βιβλίον ὀλόκληρον, ἡ τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐξηφανίσθησαν ἐπὶ σκοπῷ· ἐπειδὴ ὅμως τὸ δεύτερον δὲν τολμῶ κἂν νὰ ὑποθέσω, παραπέμπω τὴν ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴν εἰς αὐτὰ, πρὸς μείζονα δὲ αὐτῆς εὐκολίαν ἀποστέλλω ἐκ τῶν πολλῶν, ὧν τὰ πρωτότυπα εὐρίσκονται ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἐν ἀντιγράφῳ τὴν ἐκθεσιν τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐξάρχου ἐνταῦθα Ἐπιτροπῆς, δύο ἐπιστολάς μου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 Φεβρουαρίου καὶ 7 Ἰουνίου 1895, ἐν πρωτοτύπῳ δὲ τὸ πρακτικὸν τῆς τελευταίας τῆς Ἐπιτροπῆς συνεδριάσεως, ἐκθεσιν τοῦ ἐν Στενιμάχῳ ἐπιτρόπου μου οἰκ. π. Λεωνίδα, κληρικοῦ ἀμέμπτου διαγωγῆς καὶ χαρακτῆρος ἀνεξαρτήτου καὶ ἀμερολήπτου, καὶ ἐρωτηθῆτω αὐτὸς οὗτος ὁ Μακάριος, καὶ δύο σημειώματα τοῦ Ι. Γκάνιογλου, ὧν τὴν ἀλήθειαν πάντως ἐγγυώμεθα καὶ τοῦ Π. Ἐμμανουήλ. Ἡ ἐν τοῖς Π. Ἐπιτροπῇ, ἣτις ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ Μ. ἔχει λαμβάνειν, δὲν λέγει τί καὶ ἔχει οὗτος νὰ δίδῃ, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὡς π.χ. ὑπαλλήλων κτλ. εἰς ἐμὲ αὐτὸν ὀφείλει πολλά. Ἐρωτηθῆτω ὁ Μακάριος ἂν ἦνε ἢ ὄχι ἀληθὲς ὅτι ἀναχωρῶν τὸ πρῶτον διὰ Κωνσταντινουπόλιν ἔλαβε παρ' ἐμοῦ δάνειον ἐκ λιρῶν τουρκίας 30, ἀπὸ δὲ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης 150 λίρας διὰ τῆς ἐγγυήσεως ἐμοῦ τε καὶ τοῦ Ἀντωνιάδου. Τὰ χρήματα ταῦτα οὐχὶ αὐτὸς ἀλλ' ἐγὼ τε καὶ ὁ Ἀντωνιάδης ἐπληρώσαμεν μέχρις ὀβολοῦ, κατεδικάσθημεν δὲ παρὰ τῶν Δικαστηρίων πρὸς ἃ ἀνηνέχθημεν καὶ εἰς ἔξοδα δικαστικὰ διὰ μὲν τὸ πρῶτον ὁμόλογον 100 φράγκα, διὰ δὲ τὸ δεύτερον 37 1/2 λίρας Τουρκίας, ἅτινα καὶ ἐπληρώσαμεν· ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπόθεσις εὐρίσκεται ἤδη εἰς τὸ Ἀκυρωτικὸν καὶ ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζο-

μεν τὴν ἡμετέραν καὶ παρ' αὐτοῦ καταδίκην, Κύριος οἶδε τί θὰ πληρώσωμεν ἔτι. Ἐπίσης ἐπλήρωσα εἰς τὸ Δικαστήριον εἰαχθεῖς παρὰ τοῦ νῦν Βουλγάρου τῆς Μονῆς ἡγουμένου, ἐτέρας 15 1/2 Λίρας, ἃς ὁ Χ. Νικολάου, πατριαρχικὸς τῆς Μονῆς Ἐπίτροπος, ἔδωκεν εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἡγουμένου καὶ ἀντιπροσωπεύοντα αὐτὸν κατὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάβασίν του δι' ἔξοδα τῆς Μονῆς καθημερινά.

Τί νὰ εἶπω δὲ διὰ τὰ ὅσα ὑπέστην ἔξοδα διὰ τοὺς δι' αὐτὸν ἀποσταλέντας δύο Π. Ἐξάρχους, τοῦ νῦν ἀγ. Ἐφέσου καὶ τοῦ νῦν ἀγίου Μυτιλήνης, ὧν ὁ μὲν πρῶτος μετὰ τῶν ἀνθρώπων του ἐπὶ τρεῖς, ὁ δὲ δεύτερος ἐπὶ πέντε ὄλας ἑβδομάδας ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὴν Μητροπόλιν μου χωρὶς ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ νὰ φέρῃ ὁ καθεὶς οὔτε μίαν κἂν φιάλην οἴνου ἢ ἄλλο τι, ἐνῶ ὄφειλεν αὐτὸς νὰ ὑποστῇ ὄλας αὐτὰς τὰς δαπάνας. Ἐκτὸς τούτου ἐπὶ διετίαν, καθ' ἣν σχεδὸν ἦτο ἡγούμενος, δὲν ἐξεπλήρωσε τὰς πρὸς τὴν Μητροπόλιν ὑποχρεώσεις τῆς Μονῆς. Ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἡ Μονὴ τοῦ Βατσκόβου ἐπρομήθευε τὰ καυσόξυλα τῆς Μητροπόλεως, ἣτις θέλει τὸ ἔτος τουλάχιστον 70 μέτρα, τὰ ὄσπρια, καὶ τὸν οἶνον, ὡς καὶ 31 λίρας Τουρκίας τοῖς μετρητοῖς, ἐρωτηθῆτω καὶ περὶ τούτου ὁ κύρ Μακάριος, ὅστις, ἂν δὲν θέλῃ καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ ψευσθῇ, θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι μόνον 30 λίρας Τουρκίας ἔδωκε, τέσσαρα μέτρα ξύλων καὶ ἐν κοιλὸν καρυδίων καὶ τίποτε ἄλλο καὶ ἡναγκαζόμεν ν' ἀγοράζω τὰ ξύλα ἀπὸ τὴν ἀγορὰν πρὸς δέκα καὶ πολλακίς ἑνδεκα φράγκα τὸ μέτρον ὡς καὶ τἄλλα εἶδη τὰ διὰ τὴν Μητροπόλιν ὠρισμένα παρὰ τῆς Μονῆς. Ὅλη λοιπὸν ἡ διαγωγὴ τοῦ ἡγουμένου Μακαρίου ἔφερε τοὺς μὲν ἡμετέρους εἰς ἀπόγνωσιν, εἰς δὲ τὸν τότε τρομερὸν δικτάτορα τῆς Βουλγαρίας Σταμπούλωφ ἀφορμὴν νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν τὴν ἣν εἰς ἐμέ τε καὶ τὸν πατριαρχικὸν Ἐξάρχον ἅγιον τότε Χαλκηδόνοσ κ. Ἰωακείμ ἐξήνεγκεν ἀπειλήν, ὡς ἀναφέρω εἰς τὴν ἀπὸ 7 Ἰουνίου 1895 ἐπιστολήν μου ὅτι, ἐὰν τὸ Πατριαρχεῖον δὲν λάβῃ πρόνοιαν καὶ περιστείλῃ τὰς καταχρήσεις καὶ ἀσχημίας τῶν δευθυνόντων τὸ πλούσιον καὶ ἱστορικὸν Μοναστήριον τοῦ Βατσκόβου, θὰ τὸ λάβῃ αὐτὸς καὶ τὸ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἐξίρχίαν, ὅπερ καὶ ἔπραξεν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰς ἀπάντησιν διατελῶ δὲ κτλ.

(Ἐν Φιλιππουπόλει Σεπτέμβριος)

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

XXXIX

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 17 Νοεμβρίου 1895
πρὸς τὰ πατριαρχεῖα αἰτουμένου τὴν ἀποστο-

λήν τῶν γραμματίων τοῦ ἐκ 4000 εἰκοσαφράγκων εἰκονικοῦ δανείου, ὅπερ συνῆψεν ὁ ἄλλοτε διαχειριστῆς τῆς μονῆς δικαῖος Ἄνθιμος μετὰ τοῦ Ἀντώνωφ, Κοβάτσεφ καὶ λοιπῆς αὐτῶν σπείρας, ὅπως παραδώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν ἐπιλαβόμενον τῆς ὑποθέσεως εἰσαγγελέα Φιλίππου πόλεως διαταγῆ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄριθ. 304

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Πρὸ δύο ἡμερῶν ἔλαβον ἐκ μέρους τοῦ Ἀνακριτοῦ Φιλίππου πόλεως κ. Ι. Ποπῶφ ἔγγραφον, οὗτινος ἐπισυνάπτω ὧδε πιστὴν μετάφρασιν, δι' οὗ μὲ παρακαλεῖ ὅπως ἐνεργήσω ἀρμοδίως καὶ ἀποσταλαῖσιν αὐτῷ τὰ γραμμάτια τῶν 4000 εἰκοσαφράγκων εἰκονικοῦ δανείου, ὅπερ συνῆψεν ὁ τότε διαχειριστῆς τῆς Μονῆς Βατοκόβου δικαῖος Ἄνθιμος μετὰ τῶν Ἀντώνωφ, Κοβάτσεφ καὶ λοιπῆς αὐτῶν σπείρας. Ἀμέσως προσεκάλεσα εἰς τὴν Μητρόπόλιν μου τὰ τὴν Πατριαρχικὴν Ἐπιτροπὴν ἀποτελοῦντα μέλη τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, ἅτινα ἐκ συμφώνου μετ' ἐμοῦ παρακαλοῦσι τὴν Υ.Θ.Π., ὅπως ἀποστείλῃ ἡμῖν τὰ ζητούμενα γραμμάτια. Ἄν καὶ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπάρχουσι περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης καὶ αἱ τοῦ Ἐξάρχου καὶ αἱ ἡμέτεραι Ἐκθέσεις, οὐδὲν ἦττον καὶ πρὸς εὐκολίαν τῆς Υ.Θ.Π. καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκθέτω αὐθις ἐν συντόμῳ τὴν ὑπόθεσιν ἔχουσαν ὡς ἀκολουθῶς: Ὅταν πρὸ τριετίας ὁ τότε τὴν Μ. Βατοκόβου διευθύνων δικαῖος Ἄνθιμος μετὰ τινῶν τῶν τότε ἰσχυόντων Βουλγάρων Ἀντώνωφ, Κοβάτσεφ καὶ Σας συνῆψεν εἰκονικὰ δάνεια 4.000 εἰκοσαφράγκων, ἡ Μ. Ἐκκλησία κατ' αἴτησιν ἡμῶν ἀπέστειλεν ἐνταῦθα Ἐξάρχον τὸν τότε μὲν ἐπόπτην τῶν σχολείων Κωνσταντινουπόλεως, νῦν δ' ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας Γεράσιμον Δώριζαν, ὅστις διὰ δαπάνης τριακοσίων εἰκοσαφράγκων κατῴρθωσε νὰ λάβῃ ὀπίσω τὰ σχετικὰ ταῦτα γραμμάτια καὶ παραδώσῃ αὐτὰ εἰς τὰ πατριαρχεῖα. Ἡ τότε Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, ἂν καὶ οἱ δρᾶσαι τῆς κακοήθους ἐκείνης πράξεως ἦσαν ἐκ τοῦ Κόμματός της, πιεζομένη ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, προέβη εἰς δήθεν ἀνακρίσεις, αἵτινες, ὡς εἶκος, εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα κατέληξαν, ἡ δὲ διαδεχθεῖσα ἐκείνην σημερινὴ Κυβέρνησις συνεχίζουσα τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὴν ἐξακριβώσιν, προεφυλάκισε τοὺς ἐνόχους, προτιθεμένη νὰ παραπέμψῃ αὐτοὺς εἰς τὸ Κακουργιοδικεῖον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ κακοῦργοι οὗτοι, οἱ ὑπαίτιοι τοσοῦτων ἡμῖν ἐνταῦθα καταστροφῶν, ὑποθέτοντες ὅτι τὰ ἐν λόγῳ γραμμάτια ἀπωλέσθησαν, ἀρνοῦνται διαρρηθῆναι ὅτι ποτὲ ἐγένοντο τοιαῦτα καὶ κηρύττουσιν ἑαυτοὺς ἀθώους, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀθώωσεως αὐτῶν κινδυνεύουσι πλεῖσθ' ὅσα ἡμέτερα κοινοτικὰ κτήματα, καθόσον οἱ ἄθλιοι οὗτοι διαφιλονικοῦσιν ὅτε μὲν τὰ οἰκόπεδα τῶν ἐν Στενιμάχῳ ἡμετέρων

σχολείων, ὅτε δὲ παρεκλήσια, εἰς ἃ ἐκκλησιάζονται ἀπ' αἰώνων οἱ ἡμέτεροι, διὰ ταῦτα εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως εὐκολύνωμεν τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως, καὶ οἱ μὲν κακοῦργοι τιμωρηθῶσιν, ἡμεῖς δὲ εὐρωμεν ἀνακούφισίν τινα ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῶν διωγμῶν. Ὅθεν, παρακαλοῦμεν ὅπως ὅσον τάχος ἀποσταλῶσιν ἡμῖν τὰ ζητούμενα διὰ τὰ περαιτέρω διατελῶ δὲ κτλ.

Τῆ 17 Νοεμβρίου 1895

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

Τὸ ἔγγραφον τοῦ ἀνακριτοῦ Ι. Ποπῶφ.

Τμῆμα Ι. Ἀρθ. 3237

Ἐν Στενιμάχφ 14 Νοεμβρίου 1895

Πρὸς τὴν Α. Πανιερότητα τὸν Ἑλληνα Μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω τὴν Υ. Π. νὰ πράξῃ τὰ δέοντα καὶ μοι πέμψῃ ὅσον τάχος τὰ πρωτότυπα τῶν τριῶν Γραμματίων τῶν ἐκδοθέντων κατὰ τὸ 1892 ὑπὸ τοῦ τότε διευθύνοντος τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς Βατσκόβου διακόνου Ἀνθίμου δικαίου ἐκ 4000 ναπολεονίων, ὧν ἔχω ἀνάγκην ἐν τῇ ἀνακρίσει τῆς ὑποθέσεως.

Ἀνακριτῆς Ἰωάννης Ποπῶφ.

XXXX

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου 1895 πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα ἀπαντῶντος αὐτοῖς εἰς τὰς δι' ἐπιστολῆς αἰτηθείσας πληροφορίας πῶς καὶ διατί διὰ τῆς ἀθώσεως τῶν παρασχόντων εἰκονικὸν δάνειον εἰς τὴν μονὴν ἰσχυρῶν ἀντιπολιτευομένων προσώπων διακινδυνεύουσι πλεῖσθ' ὅσα ἡμέτερα κοινοτικά κτήματα.

Ἀρθ. 317

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἀπαντῶν εἰς τὴν ἀπὸ α' ἰσταμένου ἐπιστολῆν, δι' ἧς ἡ Υ. Θ. Π. ζητεῖ τὸ «πῶς καὶ διατί ἐκ τῆς ἀθώσεως τῶν προσώπων περὶ ὧν γράφω ἐν τῷ ἀπὸ 17 παρελθόντος Νοεμβρίου ἐ. ἔ. γράμματί μου, κινδυνεύουσι πλεῖστα ὅσα κοινοτικά ἐνταῦθα κτήματα», γνωρίζω Αὐτῇ εὐσεβάστως ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα, πανίσχυρα ὄντα ἐπὶ Σταμπούλωφ, καθόσον τὸ μὲν ἐν ἧτο πρόεδρος τῆς Σοβράνιε; τὸ δ' ἕτερον ἀπολυταρχικώτατος δήμαρχος Στενιμάχου, ἐγένοντο οἱ πρωταῖτιοι τῆς ἀρπαγῆς τριῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ Βατσκόβου, διεξεδίκουν δὲ καὶ τὰ οἰκό-

πεδα, ἐφ' ὧν κείνται τὸ Κεντρικὸν Παρθεναγωγεῖον καὶ ἡ Κεντρικὴ τῶν Ἀρρένων Σχολὴ Στενιμάχου, ἐν παρ' αὐτῇ παρεκκλήσιον ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀρπαγεῖσαν Μονίην, καὶ τὸ πάντων χεῖριστον αὐτὸν τοῦτον τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς ἐν Φιλιππουπόλει Μητροπόλεώς μου, ὡς δῆθεν κτισθέντα παρὰ τῶν Βουλγάρων, ὡς περὶ τοῦτου ἔγραψα ἐγκαίρως εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, καὶ θὰ ἐξετέλουν ὄλους τούτους τοὺς καταχθονίους αὐτῶν σκοπούς, ἐὰν μὴ ἐπῆρχετο ἡ πτώσις τῆς πρώην Κυβερνήσεως. Ἐν τούτοις οἱ μισέλληνες οὔτοι καὶ ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καταδοκοῦσι τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως τῶν σκοπῶν των, καὶ κηρύττουσι τοῦτο ἀναφανδόν. Εὐτυχῶς, πλὴν ἡμῶν, ἀντιπολιτεύονται καὶ τὴν ἐνεστῶσαν Κυβέρνησιν, ἣτις, θέλουσα νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἐπηρεμένην αὐτῶν ὄφρυν, ἐνήγαγεν αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων διὰ τὰ ἐκ 4000 εἰκοσαφράγκων εἰκονικὰ γραμμᾶτια τοῦ δανείου τούτου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λησταὶ οὔτοι, νομίζοντες ὅτι τὰ ἐν λόγῳ γραμμᾶτια ἐξηφανίσθησαν, ἀρνοῦνται πάσῃ δυνάμει τὴν ὑπαρξίν τοιούτου δανείου, ἢ εἰσαγγελία διὰ τοῦ γνωστοῦ τῆ Υ. Θ. Π. ἐγγράφου αὐτῆς ζητεῖ ἐπιμόνως τὴν προσαγωγὴν τῶν περὶ ὧν πρόκειται Γραμματίων, ὅπως δι' αὐτῶν ἀποδείξῃ τὴν ἐνοχὴν καὶ προβῆ εἰς τὴν δέουσαν κατάδικην. Διὰ ταῦτα παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν Υ. Θ. Π. ὅπως ὅσον τάχος ἀποστείλῃ ἡμῖν τὰ ἐν λόγῳ γραμμᾶτια διὰ τὰ περαιτέρω.

Τῆ 9 Δεκεμβρίου 1895

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φωτίος

XLI

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου 1895 πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα αἰτουμένου αὐθις τὰ εἰκονικὰ γραμμᾶτια τῆς μονῆς κατ' αἵτησιν τοῦ ἀντεισαγγελέως Φιλιππουλεως.

Ἄρθ.

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἐπισυνάπτων ὧδε καὶ δευτέρον ἐγγράφον τῆς Εἰσαγγελίας παρακαλῶ θερμῶς, καὶ αὐθις, ὅπως μοὶ ἀποσταλῶσι τὰ ζητούμενα παρ' αὐτῆς Γραμμᾶτια. Μὴ ἀφῶμεν Π. Δ. τὴν εὐνοϊκὴν ταύτην δι' ἡμᾶς περίστασιν τοῦ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὰ ἐνταῦθα κοινοτικὰ καὶ ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα διὰ τῆς τιμωρίας τῶν αἰσχυρῶν τούτων καὶ ἀσπόνδων ἐχθρῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, καθόσον, καταδικαζόμενοι μὲν οὔτοι ἐπὶ ἀτιμίᾳ καὶ αἰσχροκερδεῖα θ' ἀπολέσωσι τέλεον τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ δὲν θὰ δύνανται πλέον νὰ βλάψωσιν ἡμᾶς, ἀθωούμενοι δὲ θὰ ἐπανακτίσωνται πρὸς τῆ κινδυνεύουσα αὐτῶν ἱπολήψει καὶ τὴν προτέραν

αυτῶν ἰσχύν, καὶ τότε Οὐαί ἡμῖν. Ὅθεν ἀποδεχόμενος ταχεῖαν καὶ εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν διατελῶ κτλ.

Τῆ 14 Δ)βρίου 1895

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

Τὸ ἔγγραφον τοῦ ἀνακριτοῦ Ποπόφ

Πρὸς τὴν Α. Π. τὸν Ἑλληνα Μητροπολίτην

Δικαστηρίου

*Αρ. 3776 Φιλιππουπόλεως

Δβρ. 13.1895

Κατὰ τὰ ἄρθρα 233 καὶ 236 τοῦ Ὀθωμανικοῦ Ποινικοῦ Νόμου εἰς τὸ Ι Τμῆμα ἐκινήθη ἀγωγὴ ἐναντίον τῶν προσώπων, ἅτινα διὰ καταχρήσεως καὶ αἰσχροκερδείας (par abus de confiance et escroquerie) ἠθέλησαν νὰ λάβωσι 4000 ναπολεόντια ἀπὸ τὴν Μ. Βατσκόβου, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐξεδόθησαν τέσσαρα εἰκονικὰ Γραμμάτια, εὐρισκόμενα εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχεῖα. Πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, ἀναγκαίως τῆ Δικαιοσύνη, δέον ὅπως τὰ Γραμμάτια ταῦτα παραδοθῶσιν εἰς τὴν δικογραφίαν. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἡ Εἰσαγγελία παρακαλεῖ, ὅπως ὑμεῖς μεσιτεύσητε πρὸς ταχίστην παροχὴν αὐτῶν. Ἴδού, διατί, Πανιερώτατε, παρακαλεῖσθε, ὅπως ἐπιμένητε παρὰ τῷ Πατριαρχεῖῳ μετὰ παρακλήσεως ὅπως ἀποσταλῶσι τὰ ἐν λόγῳ Γραμμάτια, ἐκδοθέντα παρὰ τοῦ Δ. Ἀνθίμου διὰ λογαριασμὸν τῆς Μ. Βατσκόβου, ἀνερχόμενα εἰς 80.000 φράγκων. Ἡ παράδοσις ὑπὸ τὸν ὄρον ἐπιστροφῆς μετὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν δύναται νὰ γείνη δι' ὑμῶν ἢ δι' οἰουδήποτε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρακτορείου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Εἰσαγγελία ἀπεκδέχεται εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν.

Ἀντισταγγελεὺς Σ. Καζαντζῆς

Δυστυχῶς δὲν ἐνεκρίθη παρὰ τῶν πατριαρχείων ν' ἀποσταλῶσι τὰ αἰτηθέντα, κατ' ἀκολουθίαν οἱ ἔνοχοι ἠθώθησαν καὶ Κύριος οἶδε, τί ἐπιφυλάττουσιν οὗτοι εἰς τὸ μέλλον διὰ τοὺς ἡμετέρους ἐν Βουλγαρίᾳ.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος

XLII

Ἡ διαδεξαμένη τὴν δικτατορίαν τοῦ Σταμπούλωφ συνταγματικὴ κυβέρνησις παρὰ πάσας τὰς ὑποσχέσεις καὶ διαβεβαιώσεις τῶν φιλελευθέρων Κ. Στοῖλωφ πρωθυπουργοῦ καὶ Νάτσεβιτς ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὸν μητροπολίτην κ. Φώτιον, ὅτι θὰ σεβασθῆ τὰ δικαιώματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, δὲν ἐπανήγαγε τὴν πνευματι-

κὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἱερὰν μονήν. Δημαγωγούσα καὶ αὕτη ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, ὡς φαίνεται, τὴν σύστασιν τοῦ μεροληπτήσαντος θεολόγου καὶ καθηγητοῦ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ φιλολογικῇ σχολῇ (Πανεπιστημίῳ) Σοφίας Μ. Δ. Βαλαβάνωφ, ὃν ὥρισεν ὡς ἐπίτροπόν της ἐν τῇ συσταθείσῃ ἐκ συμφώνου πρὸς τὸ πατριαρχεῖον διμελεῖ ἐπιτροπεία, (ἣς τὸ ἕτερον μέλος ἦτο ὁ Ἑλλήν ἐπίτροπος τοῦ πατριαρχείου δικηγόρος Ἀχιλλεὺς Μαυρίδης), πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς. Ὁ Βούλγαρος ἐπίτροπος τελευτῶν ἐν τῇ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου 1894 μακροσκελεῖ ἐκθέσει του ἔγραψεν αὐτολεξεῖ τάδε:

«Ἡ μονὴ τοῦ Βατοκόβου ἀπήλυνεν ἀνεξαρτησίας κεκτημένη ἴδια δικαιώματα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἤδη πρὸ ὀκτὼ αἰώνων. Ταῦτα τὰ δικαιώματα κατεπατήθησαν πολλαχῶς ἐπ' ἐσχάτων, πρὸ πάντων ὅμως διὰ τῆς ἀποστολῆς ἡγουμένου ἀπ' εὐθείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ελλημμένου προσέτι οὐχὶ ἐκ τῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς. Κρίων ἀμερολήπτως φρονῶ ὅτι πᾶς τις θὰ καταλίξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Βατοκόβου δικαιούται ν' ἀμύνηται ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων της μεριμνῶσα περὶ τῆς συντηρήσεώς της.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόσχισιν τῆς μοναστηριακῆς ἀδελφότητος ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πατριαρχείου καὶ ἀναγνωρίσεως ὑπ' αὐτῆς τῆς δικαιοδοσίας τῆς Βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, τοῦτο εἶναι ζήτημα καθαρῶς πνευματικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἀρμοδίᾳ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀρχὴ νὰ ἐξενέγκῃ ἐπ' αὐτοῦ ὀριστικὴν γνώμην.

Ὡσαύτως πνευματικοῦ χαρακτῆρος εἶναι καὶ ἡ καθαιρέσις τοῦ νεωστί ἐκλεγέντος ἡγουμένου ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου. Καὶ περὶ αὐτοῦ μόνον ἡ πνευματικὴ ἀρχὴ δικαιούται τὰ ἐξενέγκῃ γνώμην. Περιορισθὴν μόνον νὰ εἴπω ἀνωτέρω ὅποια τις προσωπικότης εἶναι ὁ ρηθεὶς ἀρχιμανδρίτης» 1).

Οὕτω ἡ κυβέρνησις ὡς διοικητικὴ τοῦ τόπου ἀρχὴ ἐνέκρινε τὴν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος ἐκλογὴν ἀπὸ 19 Ἀπριλίου ὡς ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου καὶ τὴν ἐπανεκλογὴν αὐτοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καθαιρέσιν του ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀδελφότητος ἀπὸ 5 Μαΐου, ἅτε ἀπολεσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς πρώτης ἐκλογῆς, ἐπὶ τῷ νομικῷ διέσχυρισμῷ ὅτι ἡ μονὴ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της (1084) ἦτο ἀνεξάρτητος τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πατριαρχείου καὶ αὐτοδιοικουμένη συμφώνως τῷ τυλικῷ τῷ ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ της συντεταγμένῳ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃ τὸν ἡγούμενόν της καὶ νὰ διαχειρίζηται τὰ τε κινητὰ καὶ ἀκίνητα κτήματά της ἄνευ δικαίωματος ξένης ἐπεμβάσεως εἴτε κοσμικῆς

1) Ἴδε, Μ. Β α λ α β ά ν ω φ, ἐκθέσις τῆς μονῆς τῆς Πετρισοοντίσης, «Θρησικῆ», τόμ. IX, ἔτ. 1928, σελ. 165, 15'.

εἶτε πνευματικῆς, πατριαρχικῆς ἢ μητροπολιτικῆς, καὶ περιφρασεύουσα τὰ ἀπ' αἰώνων δικαιώματα τῆς μονῆς τῇ αἰτήσει τῆς ἀδελφότητος αὐτῆς ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν καταπάτησιν αὐτῶν καὶ τὰς συμβαινούσας ἐκ τούτου ἀταξίας καὶ καταχρήσεις. Ἡ δὲ τοῦ τύπου πνευματικῆ ἀρχῆς, ἡ ἐξαρχία, ἀπεδέξατο εἰς τοὺς κόλπους τῆς τὸν τε καθαιρεθέντα ἀρχιμανδρίτην Ἀκάκιον ὡς ἡγούμενον καὶ τὴν ἀδελφότητα τῆς μονῆς, ἥτις (πιεζομένη ὡς γνωστὸν ὑπὸ τῶν τοπικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν) ἀπαρνηθεῖσα τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἀναγνώρισασα τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐξαρχίας δι' ἰδιαιτέρου πρακτικοῦ ἀπὸ 5ης Μαΐου ἐξητήσατο παρ' αὐτῆς τε καὶ τῆς κυβερνήσεως τὴν ἀναγνώρισιν τῆς νέας τῶν πραγμάτων τῆς μονῆς καταστάσεως.

Καὶ οἱ μὲν ἀποτελοῦντες τὴν ἀδελφότητα τῆς μονῆς μοναχοὶ εἶτε ἐκόντες εἶτε πιεζόμενοι ἠδύναντο ἀναμφισβητήτως ἀπαρνούμενοι τὴν ἐπ' αὐτῶν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριαρχείου ν' ἀναγνώρισωσι τὴν ἐξαρχίαν ἢ καὶ ἄλλην πνευματικὴν ἀρχήν, ἡ δ' ἐξαρχία ἐδικαιοῦτο νὰ προσλάβῃ αὐτούς, ὥσπερ καὶ τὸν καθαιρεθέντα ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος Ἀκάκιον, εἰς τοὺς κόλπους τῆς καὶ ἀποσύρουσα ἀπὸ τῆς μονῆς, ἥτις δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς, νὰ τοποθετήσῃ εἰς ἄλλας μονὰς ἀνηκούσας αὐτῇ· οὐδαμῶς ὅμως ἐδικαιοῦτο νὰ ἐπιβάλλῃ χεῖρα εἰς τὴν μονίην, ἥτις ἀνέκαθεν οὔσα Ἑλληνικὴ ἐπαφείθη εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ διὰ τοῦ σουλτανικοῦ φερμανίου (1870), δι' οὗ μετὰ τὴν ἀπόσχισιν ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρικῆς ἐκκλησίας καθωρίζοντο ὀριστικῶς τὰ θρησκευτικὰ καθιδρύματα, ἀπερ περιήρχοντο ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐξαρχίας.

Ὁ δὲ διίσχυρισμὸς τῆς κυβερνήσεως ὅτι ἡ μονὴ ἀνέκαθεν ἦτο ἀνεξάρτητος τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πατριαρχείου καὶ αὐτοδιοίκητος, ἦτο ἀπλοῦν σόφισμα, διότι τὸ τυπικὸν αὐτῆς ἀπὸ αἰώνων ἤδη, πιθανῶς ἀπὸ τῆς πτώσεως ὑπὸ τοὺς Τούρκους τοῦ Βυζαντίου, ἠτόνησεν ἕνεκα τῆς μεταβολῆς τοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος. Ἡ μονὴ διετέλει ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν κοινοτήτων Φιλιππουπόλεως καὶ Στενιμάχου, ὁ δ' ἐκάστοτε ἡγούμενος αὐτῆς κατὰ τὴν «ἐπικρατήσασαν ἔκπαλαι ἀρχαίαν συνήθειαν» οὐ μόνον ἐξελέγετο ἐν τῇ μητροπόλει «κοινῇ ψήφῳ καὶ γνώμῃ τῶν τιμιωτάτων προεστώτων Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου καὶ θελήσει καὶ γνώμῃ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὀσιωτάτων πατέρων» ἀλλ' ἔδιδεν εἰς αὐτὴν καὶ λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεώς του διὰ τὸν χρόνον τῆς ἡγοιμενείας του, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ ἀκολούθου πρακτικοῦ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως ἀπὸ 26 Νοεμβρίου 1781.

«Ὁ Φιλιππουπόλεως Κύριλλος ἐπιβεβαίωσεν

Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ καὶ ἐμμαρτύρου γράμματος γίνεται

δῆλον ὅτι κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἑκπαλαί συνήθειαν συναχθέντες εἰς ἕν μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης μητροπόλεως καὶ τῶν τιμίων προεστώτων καὶ τζορμπατζήδων τῆς πολιτείας Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου ἐπεριλάβαμεν τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας εἰς τὸ Μπάτσκοβον ἀπὸ τὸν ἡγούμενον κύρ Γρηγόριον διὰ εἴκοσι δύο μῆνας καὶ κοινῇ ψήφῳ καὶ γνώμῃ τῶν ρηθέντων τιμιωτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν τιμιωτάτων προεστώτων Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου καὶ θελήσει καὶ γνώμῃ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὄσιωτάτων πατέρων ἐψηφίσθη καὶ ἀπεκατέστη διὰ ἡγούμενος τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ὁ παπᾶ κύρ Μακάριος, ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ὥστε ἔχειν τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου καὶ εἶναι αὐτὸν τέλειον καὶ πληρεξούσιον νοικοκύριον τῶν τε κινητῶν καὶ ἀκινήτων πραγμάτων κτημάτων τε καὶ ἀφιερωμάτων τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, ὡς ἄξιος καὶ πιστὸς οἰκονόμος καὶ δεδοκιμασμένος ἐν ἄλλοις τε καὶ μάλιστα ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ἐν ἣ μέχρι τοῦ νῦν προεστάθη, ὁ γὰρ εἰδὼς προεστάναι τοῦ ἰδίου οἴκου καὶ ἑτέροις οἶδε προϊστασθαι. Διορίσαντες τοίνυν καὶ ἀποκαταστήσαντες διὰ ἡγούμενον τὸν ρηθέντα παπᾶ κύρ Μακάριον ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ ὑπέσχοντο ἅπαντες οἱ ἐν αὐτῷ εὐρισκόμενοι πατέρες, γέροντες καὶ νέοι φυλάξαι καὶ ἀποδοῦναι αὐτῷ τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν καὶ ὑπακοὴν ὡς προεστώτι καὶ γέροντι καὶ μηδένα ἐξέρεσθαι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου (κατὰ τὴν ἑκπαλαί συνήθειαν) καὶ οὔτε εἰς Φιλιππούπολιν οὔτε εἰς χωρὶον οὔτε εἰς τὸ μετόχιον καταβαίνειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης καὶ θελήσεως· ὅστις δὲ ἤθελεν ἐναντιωθῆ αὐτῷ εἰς καμίαν προσταγὴν ἢ εἰς ὁποιανδήποτε ἄλλην θέλησιν ἢ θελε φανῆ ἀπειθῆς καὶ παρήκοος, θέλει παιδευθῆ ἐσχάτως μὲ ἕξωσιν ἀπὸ τὸ μοναστήριον διηνεκῶς. Εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἔμπροσθεν τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη, κυρίῳ κυρίῳ Κυρίλλου, ἐπιβεβαιώσῃ τῆς αὐτοῦ πανιερότητος καὶ μαρτυρίᾳ τῶν ὑποκάτωθεν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων καὶ τῶν προεστώτων τοῦ Στενιμάχου καὶ Ἀμπελιάνου καὶ ἐπεδόθη τῷ διαληφθέντι ἡγοιμένῳ κύρ Μακαρίῳ. ἀψα΄, Νοεμβρίου κζ΄.

Σκευοφύλαξ Δαμασκηνὸς ὑπόσχομαι, προηγούμενος Γρηγόριος ὑπόσχομαι, παπᾶ-Ἰωσήφ ὑπόσχομαι, παπᾶ-Καλλίνικος ὑπόσχομαι, παπᾶ-Ἀνανίας ὑπόσχομαι, Κάλλιτρος ὑπόσχομαι, Ἀγάπιος ἱερομόναχος ὑπόσχομαι, παπᾶ-Ἀνθιμος ὑπόσχομαι, Γερμανὸς μοναχὸς ὑπόσχομαι.

ὁ ρήτωρ Δημήτριος μάρτυς, ὁ σκευοφύλαξ Νικόλαος μάρτυς, ὁ

ἡσυχαστὴς Μιχαλάκης μάρτυς, ὁ Μήτσος παπᾶ-Θεοδοσίου μάρτυς, ὁ δικαιοφύλαξ Δημήτριος μάρτυς, Μαργαρίτης μάρτυς, Δημήτριος τοῦ Μαργαρίτου μάρτυς, Χ' Λόξης μάρτυς, Κομνηνὸς τοῦ Χ' Στέργιου μάρτυς, Μανόλης τοῦ Χαζῆ Γιακομῆ μάρτυς, Πρίμος τοῦ Παναγιώτου μάρτυς, Χ' Βέτσος μάρτυς, Νάσος μάρτυς, Θεοδόσιος Τόλου μάρτυς, Χ' Διαμαντῆς μάρτυς»¹⁾).

Ἡ μονὴ λοιπὸν διετέλει ἀπ' αἰῶνων ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων Φιλιππουπόλεως καὶ Στενιμάχου καὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ὃν ἀείποτε ἐμνημόνευεν ἀπὸ ἀνεξαρτήτου γενομένη σταυροπηγιακῆ καὶ πατριαρχικῆ, ἄδηλον ἀκριβῶς πότε, πάντως ὅμως ἀρχομένου τοῦ 17ου αἰῶνος, διότι ἔκτοτε αὕτη καλεῖται οὕτω. Σιγίλλιδες πατριαρχικὸν γράμμα ἀπὸ τοῦ ἔτους ζρλζ'. Φεβρ. ιε' ἰνδικτ. ια' (τ. ἔ. 15 Φεβρ. 1628) συνιστᾷ αὐτὴν ὡς σταυροπηγιακὴν καὶ πατριαρχικὴν εἰς λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς δοῖζον καὶ τὰς ὑπαγομένας εἰς αὐτὴν ἐκκλησίας καὶ παρεκκλήσια ἐν Στενιμάχῳ καὶ τοῖς περιχώροις. Ὡς ἴδιον κτῆμα τὸ Πατριαρχεῖον ἐπεμβὰν διασφῆζει αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλῆσαντος αὐτὴν κινδύνου καταστροφῆς. Διότι ἄνευ τῆς πατριαρχικῆς ταύτης ἐπεμβάσεως οἱ Τοῦρκοι ἀναμφιβόλως, ὡς ἀνεμένετο, θὰ κατέστρεφον τὴν μονὴν ἄρδην πρὸς ἀντεκδίκησιν διὰ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ ἡγουμένου τῆς Χριστοφόρου, ὅστις μετὰ τοῦ ἐκ τῶν προκρίτων Στενιμάχου φίλου του Χατζῆ Πρίμου καὶ ἄλλων ὕψωσεν ἐπὶ τῆς Ροδόπης τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς τυραννίας²⁾). Τοῦτο εἰκάζεται ἐκ δύο τοῦ προειρημένου πατριάρχου πρὸς τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον καὶ τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς ἐπιστολῶν, ὧν ἀντίγραφα ἀπὸ τοῦ 1749 κατάκεινται ὑπ' ἀρ. 338 ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ παναγίου Τάφου μετοχίου. Ἐν αὐτοῖς ὁ πατριάρχης ἀπαντῶν μετὰ συμβουλῶν εἰς τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπὸ τῶν μοναχῶν βοήθειαν ἔχει τὴν μονὴν ὑπὸ τὴν προνομιούχον προστασίαν του καὶ ὑποδεικνύει ὡς ἡγούμενον τὸν ἐκ τῶν ἀδελφῶν Ναθαναὴλ ἀντὶ τοῦ ἐξαφανισθέντος Χριστοφόρου³⁾). Ὡς πατριαρχικὴ δὲ μνημονεύεται ὡσαύτως καὶ ἐν πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις

1) Κώδικος ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ἐτῶν 1781—1845, σελ. 9, παλαιᾶς ἀριθμήσεως α'.

2) Μυρίλου 'Αποστολίδου, ὁ Στενιμάχος, Ἀθήναι, 1829, σελ. 23, κ. ἐξ.

3) Louis Petit, Typicon de Grégoire Pacourianos pour le monastère de Pétritzos (Baskovo) en Bulgarie, Paris 1904, σελ. XXVII-XXIX, ἐνθα ἀναδημοσιεύονται ἀμφότεραι αἱ πατριαρχικαὶ ἐπιστολαί.

κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1699, Αὐγουστον τοῦ 1725, Ἰούλιον τοῦ 1742, τὸ 1750 καὶ Μάϊον τοῦ 1790 ¹⁾.

Ἄμα τῇ γεννήσει τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς, ὅπερ ἔληξεν, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀπώλειαν ταύτης παραχωρηθείσης ὑπὸ τῆς βουλγ. κυβερνήσεως εἰς τὴν ἐξαρχίαν, ὑπῆρξε γνώμη παρὰ πολλοῖς τῶν Φιλιππουπολιτῶν καὶ Στενιμαχιτῶν ὅτι ἡ εὐθύνη ἐβάρυνεν ἡμᾶς μᾶλλον ἔνεκα ἀκαταλόγιστου ἀπρονοησίας καὶ ὀλιγωρίας περὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ἡμῶν πραγμάτων. Διότι, ἐὰν ἡσκεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἡ δέουσα ἐποπτεία ἐκάστοτε πρὸς πρόληψιν ἢ καὶ κατάπausιν τῆς τε κακῆς διαχειρίσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ ἀταξιῶν καὶ ἀτασθαλιῶν, εἰς ὃ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν μητροπολιτῶν Ἰωακείμ καὶ Φωτίου αὐτὸς ὁ πανίσχυρος τότε δικτάτωρ Σταμπούλωφ ²⁾, ἡ κυβερνήσις δὲν θὰ εὗρισκεν ἀφορμὴν πρὸς ἐπέμβασιν. Ἄλλὰ καὶ πάλιν, ἐὰν τὸ πατριαρχεῖον ἀποφασίσαν ν' ἀποστείλῃ αὐτὸ ἡγούμενον πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων ἀπέστειλε κληρικόν τινα σεβασμίον, τίμιον καὶ δεδοκιμασμένον καὶ οὐχὶ τὸν ἐπιβόητον Κύπριον Μακάριον, ἄνδρα ἄνευ ἀγωγῆς καὶ λάτριν τοῦ χρήματος, πολλῶν δὲ χείρονα διοικητικῶς τῶν προκατόχων του ἢ ἐὰν ἀνεκάλει τὸν ἀνάξιον τοῦτον τοῦ ἱεροῦ προορισμοῦ του Λευίτην ἐγκαίρως, ὡς ὑπεδείχθη αὐτῷ δι' ἐκθέσεων τῶν τε ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλέντων δύο σεβασμίων κληρικῶν ὡς ἐξάρχων καὶ τῆς ὑπὸ τῆς μητροπόλεως συσταθείσης ἐκ λαϊκῶν ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας καὶ ἐπέτρπε τὴν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου ἡγουμένου καθ' ἣν ὑπέβαλεν εἰς αὐτὸ δι' ἀντιπροσωπείας αἴτησιν ἡ ἀδελφότης αὐτὴ ἀπὸ 13 Φεβρουαρίου 1894 ἢ καὶ ἐὰν κατὰ τὴν τελευταίαν ἔτι ὥραν τὸ πατριαρχεῖον ἀνεγνώριζεν εὐρεθὲν πρὸ τετελεσμένου γεγονότος τὴν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος ἄνευ τῆς ἀδελφίας του γενομένην ἐκλογὴν τοῦ Ἀκακίου μοναχοῦ εὐπαιδέτου, χρηστοῦ, τιμίου καὶ δραστηρίου, ἀπὸ πολλοῦ φιλοδοξοῦντος ὡς μέλους τῆς ἀδελφότητος τὴν ἡγουμενείαν ³⁾ καὶ μὴ καθήρει αὐτὸν τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώ-

1) Γ ε δ ε ὦ ν Μ. Πατριαρχικοὶ πίνακες, σελ. 613, 624, 636, 643, 672. — Ἴδε καὶ Κ. Μ υ ρ τ. Ἄ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, περὶ τῆς μονῆς τῆς Πετρονιτίσης, «Θρακικὰ» τόμ. VII, ἔτ. 1936, σελ. 61 § η'.

2) Ἴδε ἀνωτέρω ἐπιστολὴν Φωτίου XXXIV καὶ XXXVIII.

3) Ἐν ἐπιστολῇ τοῦ πρῶην Φιλιππουπόλεως, εἰς τὴν Ἀδριανουπόλεως καὶ συνοδικοῦ, ἀπὸ 5 Ἰουνίου 1885 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ἀκάκιον εὐρισκομένη ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῇ δικογραφίᾳ ὑπ' ἀρ. 21]94 ἐν τῷ ὑπορραφίῳ τῶν ἐξωτερικῶν φέρεται : «...ὅπως γράφω καὶ τῷ κ. Ἀργυρῷ ἀδελφῷ (προέδρῳ τῆς ἐφοροδημογεροντίας Φιλιππουπόλεως) οἱ ἐκεῖ δηλ. ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πατέρες, εἰσὶν ἐλεύθεροὶ νὰ ἐκλέξωσιν ὅτινα θέλουσιν ὡς ἡγούμενον,Πιθανόν οὗτοι νὰ διορίσωσιν ὡς ἡγούμενον τὴν ὑμετέραν πανσιότητα, μολοντί καθ' ἡμετέραν γνώμην καλύτερον εἶναι τὸ ἔτος τοῦτο νὰ διορισθῇ ὡς ἡγούμενος ὁ Κωνσταντῖος, ἢ δὲ ἡμετέρα πανο-

ματος ὡς παρήκοον, πρᾶγμα, ὅπερ ἔρριψεν αὐτὸν ἐξ ἀπογνώσεως καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὀπαδοὺς του εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἑξαρχίας, ἡ κυβερνήσις δὲν θ' ἀνεμειγνύετο εἰς τὰ τῆς μονῆς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διασαλευθείσης τάξεως οὐδὲ θὰ ἐδημιουργεῖτο οὕτω ζήτημα πνευματικῆς δικαιοδοσίας τῆς μονῆς παρὰ τῆς ἑξαρχίας, ὅπερ ἐπόμενον ἦτο νὰ καταλήξῃ εἰς βάρος ἡμῶν, τῶν Βουλγάρων ἐποφθαλμιῶντων ἀπὸ τοῦ χρόνου ἤδη τῆς ἐκκλησιαστικῆς των χειραφετήσεως τὰ ἐν τῇ χώρᾳ των Ἑλληνικά εὐαγγῆ καθιδρύματα.

Ἄλλ' ἡ γνώμη αὕτη διεψεύσθη λίαν ταχέως ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, διότι ἡ πλουσία μονὴ θὰ καταλαμβάνετο καὶ καλῶς διοικουμένη, ὡς κατελήφθησαν μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ μοναὶ (Καβακλῆ, Βάρνης, Ἀγχιάλου) καὶ ἐκκλησίαι μὴ συντρεχουσῶν τῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς κυβερνήσεως συνθηκῶν καὶ μετὰ δώδεκα ἔτη τῷ 1906 πάντα τὰ ἐν Βουλγαρίᾳ εὐαγγῆ Ἑλληνικά καθιδρύματα καταλυθεισῶν τῶν Ἑλληνικῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων. Θὰ ἔλειπον μόνον τότε αἱ δικαιολογίαι καὶ τὰ σοφίσματα τῆς κυβερνήσεως παραβιαζούσης διεθνεῖς συνθήκας ἐν συνταγματικῶς διοικουμένῳ κράτει καὶ αἱ φιλολογικαὶ συζητήσεις περὶ τοῦ παλαιοῦ τῆς μονῆς τυπικοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸ νομίμου ἢ μὴ ἐκλογῆς τοῦ ἡγουμένου καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῆς ἀδελφότητος μετὰ τῆς μονῆς ἅμα. Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκουσίας μεταναστεύσεως ἀμοιβαίως τῶν ἐκ Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος ἐθνικῶν μειονοτήτων μεικτὴ ἐπιτροπεία κατὰ τὰς συνθήκας ἀνεγνώρισε τὰ ἐπὶ τῆς μονῆς δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων.

Τελευτῶν δ' ἐπισυνάπτω καὶ τὴν πρὸς τὸ πατριαρχεῖον περὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἡγουμένου Μακαρίου ἐκθεσιν τῆς Λαϊκῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας, τῆς ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ὀρισθείσης μετὰ τοῦ ἐξάρχου Κυρίλλου, ἥτις μετὰ τῶν προηγουμένων δύο τοῦ μητροπολίτου ἐπιστολῶν ἀποτελεῖ τὸ κάτοπτρον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ κληρικοῦ τούτου.

Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης

XI.III

Ἐκθεσις πρὸς τὸ πατριαρχεῖον περὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Μακαρίου τῆς ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἀπὸ 2 Μαρ-

σότης ὡς ἐπίτροπος· μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἔτους, ὁπότε πιστεύομεν ὅτι ὁ κύρ Κωνστάντιος δὲν θὰ εἶναι πλέον εἰς κατάστασιν νὰ ἐκτελῇ τὰ ἡγουμενικά του καθήκοντα, ἀλλ' ἄλλος καταλληλότερος τῆς ὑμετέρας πανοσιότητος δὲν θὰ ἐπάρχη, τότε νὰ διορισθῆτε ὑμεῖς ἡγούμενος τῆς μονῆς· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν ἔχμεν ν' ἀντιτείνωμεν ἐὰν σᾶς ἐκλέξωσι τοιοῦτον ἀπὸ τοῦδε...». Ἴδε καὶ Μ. Β α λ α β ἄ ν ω ρ ἐνθα ἀνωτ. σελ. 164, ἰδ. 4.

τίου 1894 ὀρισθείσης λαϊκῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας¹⁾.

«Παναγιώτατε Δέσποτα, ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος

Οἱ εὐσεβάστως ὑποσημειούμενοι, διορισθέντες διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. πρωτοκ. 1155 καὶ ἀπὸ 2 Μαρτίου ἐν. ἔ. σεπτῆς πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ὑπὸ τῆς Ὑ. Θ. Π. καὶ τῆς ἁγίας περὶ Αὐτὴν ἱ. Συνόδου ὡς μέλη ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέλεξιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἡγουμένου τῆς σταυροπηγιακῆς ἰ. μονῆς Βυτσκέβου κ. Μακαρίου μετέβημεν μετὰ τῆς Α. Π. τοῦ πατριαρχικοῦ ἐξάρχου κ. Κυρίλλου εἰς Στενίμαχον καὶ ἠρξάμεθα τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς ἐξετάζοντες ἐπισταμένως τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἡγουμένου καὶ ζητήσαντες παρὰ τε τοῦ ἡγουμένου καὶ ἄλλων προσώπων ἀρμοδίων τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ βιβλία παρουσιάζοντα πολλὰς καταστιχογραφικὰς ἀτελείας δὲν ἐπέτρεπον τὴν μόρφωσιν ἀκριβοῦς καὶ ὀριστικῆς γνώμης περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς ἰ. μονῆς, ἣ ἐπιτροπὴ θεωρήσασα ἀναγκαίαν τὴν ἀκριβεστέραν κατάστρωσιν τῶν λογαριασμῶν ὑπὸ προσώπου ἐντριβοῦς ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτῆς εἰς Φιλιππούπολιν, ἐνθα ἡ εὐρεσις ἱκανῶν λογιστῶν εἶναι εὐχερεστέρα καὶ ἐδήλωσε τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς τῷ ἡγουμένῳ, ὁ ὁποῖος ἐμελλε νὰ πυραλάβῃ τὰ βιβλία αὐτοῦ καὶ ἔλθῃ εἰς Φιλιππούπολιν. Ἄλλὰ μάτην ἀνέμενεν ἐν Φιλιππουπόλει τὴν ἀφιξιν τοῦ ἡγουμένου, ὃν ἠγαγκάσθη αὕτη διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς νὰ προ(σ)καλέσῃ. Ἄλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τὰ βιβλία ἐκ τοῦ μετοχίου φοβούμενος μὴ στερηθῇ αὐτῶν, τῶν μόνων του ὄπλων. Τῇ ἐπομένῃ δὲ προσκλήσει τοῦ προέδρου ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐπαίελοβεν ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θέλει νὰ προσαγάγῃ τὰ βιβλία του. Καίτοι δ' ἐπέτλους ἐφάνη πεισθεῖς εἰς τὰς εὐλόγους προτροπὰς τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ φέρῃ τὰ βιβλία αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἐκ Στενιμάχου ἀνήγγειλεν ὅτι ἐμμένει εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ γνώμην νὰ μὴ προσαγάγῃ τὰ βιβλία του. Ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τοῦ ἡγουμένου ἠνάγκασε τὴν

1) Αὕτη ἡ ἐκθεσις οὔτε ὑπογραφὰς φέρει οὔτε ἡμερομηνίαν, εἶναι δέ, ὡς εἰκάζεται, ἡ πρόχειρος, διότι φέρει καὶ προσθήκας διὰ μαύρης μελάνης, γεγραμμένη ὀλόκληρος διὰ χειρός, ὡς ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος μαρτυρεῖται, τοῦ Σωτηρίου Ἀντωνιάδου ἱατροῦ καὶ προέδρου τῆς ἐφοροδημογεροντίας τότε τῆς κοιότητος Φιλιππουπόλεως. Ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεὶα ἀπετελεῖτο ὑπὸ τεσσάρων λαϊκῶν προσώπων δύο Φιλιππουτολιτῶν, Σ. Ἀντωνιάδου καὶ Ἀχ. Μαυρίδου δικηγόρου, καὶ δύο Στενιμαχιτῶν, Ἀθαν. Ἐπιτρόπου, προέδρου τῆς ἐφορείας τῆς κοινότητος Στενιμάχου καὶ Κωνσταντ. Χ' Νικολάου ὑπὸ τὴν ποσεδρείαν τοῦ ἀποσταλέντος πατριαρχικοῦ ἐξάρχου κ. Κυρίλλου.

ἐπιτροπὴν ν' ἀποφασίσῃ ἐν συνεδρείᾳ νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν τῆς Ὑ. Θ. Π. τὰ γεγονότα καὶ ζητήσῃ τὰς ὁδηγίας αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τηλεγραφικὴν διαταγὴν τῆς Ὑ. Θ. Π. ὅπως φέρῃ τὰ βιβλία πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν, ἐπιμένει ἀρνούμενος καὶ ἐπομένως παρακωλύει τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἐν τῇ συνεδρείᾳ αὐτῆς τῆς 30 Μαρτίου ἀπεφάσισε νὰ ἐκθέσῃ γενικαῖς γραμμαῖς ἐλλείψει τῶν βιβλίων τὴν γνώμην αὐτῆς, ἣν ἐσχημάτισεν ἐκ τῆς μελέτης τῶν βιβλίων κατὰ τὴν συνεδρείαν αὐτῆς ἐν Στενιμάχῳ.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν βιβλίων ὑπῆρξεν, ὅτι ἡ διαχείρισις δὲν ἐγένετο μετὰ τῆς δεούσης φειδοῦς. Τὰ μὲν ἔσοδα παρουσιάζουσι ἐλλείπωσιν συγκριτικῶς μετὰ τῶν προηγουμένων ἐτῶν, τὰ δὲ ἔξοδα αὖθις παρὰ τὴν ἐκμισθῶσιν ὑποστατικοῦ τινος, οὗτινος ἡ διατήρησις ἀπῆται τὴν ὑπαρξίν καὶ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ καὶ ὑποζυγίων πρὸς καλλιέργειαν τῶν γαιῶν.

Τὰ χρέη τῆς μονῆς οὐ μόνον δὲν ἠλαττώθησαν ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ κ. Μακαρίου, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ ἠϋξήθησαν, καίτοι πολλῶν κτημάτων τῆς ἱ. μονῆς τὰ ἐνοίκια προεξωφλήθησαν διὰ 3—5 ἔτη. Πολλὰ δὲ γραμμάτια δι' ὀφειλόμενα ἐνοίκια μελλόντων ἐτῶν προεξωφληθέντα ἐπήνεγκον σημαντικὰς ζημίας. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι (ὁ) ἐκμισθωτῆς τοῦ ὑποστατικοῦ ἐνοικιάσας αὐτὸ διὰ 2 ἔτη ἀντὶ 52800 γρ. ἐπλήρωσε μόνον 44000. Ὁ ἐκμισθωτῆς οὗτος ἐνφκίασε δύο μύλους τῆς ἱ. μονῆς ἀντὶ 32000 γρ. διὰ 2 ἔτη (1894—1895), ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἔδωκε διὰ μὲν τὸ ἥμισυ ποσὸν χρήματα, διὰ δὲ τὸ ἄλλο ἥμισυ γέννημα, ὅπερ ὑπελόγησε πρὸς γρ. 48 τὸ κοιλόν, ἐνῶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐτιμᾶτο 35—40 γρ. Ὁ αὐτὸς ἐνφκίασε δύο ἄλλους μύλους διὰ τὸ 1896 ἀντὶ γρ. 26000, ἅτινα προεξωφληθέντα ἀπέφερον μόνον 20000. Ἐνῶ δ' ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ ἡγουμένου παρουσιάζεται ὁ ἐκμισθωτῆς ὀφείλων γρ. 3695, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐδήλωσεν ὅτι οὐ μόνον δὲν ὀφείλει τὸ ποσὸν τοῦτο, ἀλλὰ τοῦναντίον ὅτι ἔχει νὰ λαμβάνῃ περὶ τὰ 10000 γρ.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν λογαριασμῶν τοῦ ἡγουμένου ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς ἱερᾶς μονῆς εἶναι ἤδη χείρων ἐκείνης, ἣν παρέλαβεν ὁ ἡγούμενος· τὰ ἔσοδα παρουσιάζονται ἠλαττωμένα, οὕτω π.χ. ἐκ τῶν βιβλίων φαίνεται ὅτι ἐκ τῶν προσφορῶν, ἐλαίου κτλ. κατὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ καταχραστοῦ Ἀνθίμου διὰ 5 ἔτη σημειοῦνται γρ. 341000 ἤτοι κατ' ἔτος 68000, ἐνῶ ἡ διαχείρισις τοῦ κ. Μακαρίου 19 μηνῶν παρουσιάζει μόνον γρ. 62000, — τὰ δ' ἔξοδα ἠϋξημένα. Ἡ κατάστασις δ' αὕτη κατ' ἀνάγκην ἔσται πολλῶν χείρων ἐν τῷ μέλλοντι, διότι τὰ μὲν ἔσοδα ἐλαττωθήσονται σπουδαίως διὰ τῆς προεξωφλήσεως τῶν ἐνοικίων πολλῶν ἐτῶν, τὰ δ' ἔξοδα αὖθις θήσονται διὰ τῶν τόκων τῶν χρεῶν.

Ἡ ἐπιτροπὴ φρονεῖ ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαχειρίσεως, ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἱεροῦ τούτου καθιδρύματος καθίσταται προβληματική· διότι οἱ δανεισταὶ καθ' ἑκάστην ἀπαιτοῦντες δικαστικῶς τὰ ὑπὸ τῆς ἱ. μονῆς ὀφειλόμενα αὐτοῖς λαμβάνουσι δικαστικὰς ἀποφάσεις, δι' ὧν ποιοῦντες κατάσχεσιν τῶν προσοδοφορωτέρων κτημάτων αὐτῆς ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἀπογυμνοῦσιν αὐτὴν καὶ καθιστῶσιν ἀνίκανον γὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς. Αἱ δ' ἐγκώριοι ἀρχαὶ παριστάμεναι μάρτυρες τῆς τοιαύτης κακῆς διαχειρίσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ὑποδεικνύουσιν ἐμμέσως τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπεμβάσεως τῆς κυβερνήσεως.

Καθ' ἃ δὲ μανθάνει ἡ ἐπιτροπὴ ὁ ἡγούμενος καὶ συνεδριαζούσης ἔτι αὐτῆς πρόεβη εἰς ἐνοικίασιν μύλων τῆς μονῆς διὰ τὸ 1897 διὰ συμβολαίων ἐπισήμων, διεξίγει δὲ διαπραγματεύσεις μετὰ τινος πρὸς ἐκμίσθωσιν τῶν ἀμπέλων δι' ὅλην δεκαετίαν προεξοφλῶν τὸ ἐνοίκιον.

Ἡ διαγωγὴ αὕτη τοῦ ἡγουμένου συνδιαζομένη μὲ τὴν παρακοὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς μ. ἐκκλησίας ἐπιβάλλει τὴν ἀνάγκην τῆς λήψεως ἀμέσων καὶ δραστηρίων μέσων πρὸς περιστολὴν τῆς καταχρήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Ἡ δ' ἐπιτροπὴ τολμᾷ γὰ ὑποβάλλῃ τῇ Ὑ. Θ. Π. καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν ἀγία καὶ ἱ. Συνόδῳ τὴν ταπεινὴν αὐτῆς γνώμην, ὅτι δέον ὁ ἡγούμενος κ. Μακάριος ν' ἀνακληθῆ ἀμέσως, διορισθῆ δὲ ἀντικαταστάτης αὐτοῦ ἀνὴρ τίμιος, εὐσυνείδητος καὶ ρέκτης πορέχων ἐγγύα περὶ τακτικῆς διαχειρίσεως τῆς ἱ. μονῆς, ὁ ὁποῖος γὰ διοικῆ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ὑπὸ προσώπων ἕκ τε Φιλιππουπόλεως καὶ Στενιμάχου κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κατὰ καιροὺς μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως, ἡ ὁποία ὀφείλει γὰ ἐπιτηρῆ τὴν ἐφαρμογὴν κανονισμοῦ ἐκπονηθησομένου ὑπ' αὐτῆς καὶ ἐπικυρηθησομένου ὑπὸ τῆς μ. Ἐκκλησίας, ἐν ᾧ δέον γὰ προβλεφθῆ καὶ ἡ ἀνάγκη ἡγουμενοσυμβουλίου κατὰ τὰ πρὸ ὀλίγων ἔτι ἔτων ὑφιστάμενα.

Μόνον διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ δυνηθῆ ἡ μονὴ ν' ἀποτίσῃ τὰ ἐπιβαρύνοντα αὐτὴν χρέη καὶ ἐκπληρώσῃ τὰς ἱερὰς αὐτῆς ὑποχρεώσεις συνφδὰ τῷ ὑψηλῷ αὐτῆς προορισμῷ».

Τὸ πατριαρχεῖον ἐκάλεσε ταχέως τὸν ἡγούμενον Μακάριον εἰς Κωνσταντινούπολιν, συμφώνως δὲ τῇ συστάσει τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπείας ἀνέθηκεν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως τὴν σύνταξιν νέου κανονισμοῦ τῆς μονῆς καὶ τὴν ἐποπτείαν αὐτῆς. Τοῦτο φαίνεται ἐκ τῆς πρὸς τὸν νομάρχην Φιλιππουπόλεως ἀπὸ 6 Μαΐου καὶ ὑπ' ἀριθ. 326 ἀνακοινώσεως τοῦ μητροπολίτου Φωτίου, ἐχούσης ὡδε: «Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος ἔχω τὴν τιμὴν γὰ φέρω εἰς γνώσιν ὑμῶν ὅτι ἡ Αὐτοῦ παναγότης καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος διὰ γράμματος ἀπὸ 7 Ἀπριλλίου καὶ ὑπ' ἀριθμὸν 1753 διώρισαν ὡς ἐπιτρόπους τῆς μοχῆς Βατσκόβου τοὺς κυρίους Ἀντωνιάδην καὶ Ἀχ. Μαυρίδην ἐκ Φιλιππουπόλεως καὶ

τοῦ κυρίου; Ἀθ. Ἐπιτρόπου καὶ Κωνστ. Χ' Νικολάου ἐκ Στενιμάχου ὑπὸ τὴν ἐμὴν προεδρείαν, ἵνα φροντίσωσι περὶ τῆς καλῆς διευθύνσεως τῆς μονῆς». Ἡ συσταθεῖσα ἐπιτροπεία συνέταξε νέον κανονισμόν τῆς μονῆς ἄνευ τῆς γνώμης τῆς ἐν αὐτῇ ἀδελφότητος, ἥτις πληροφορηθεῖσα τοῦτο καὶ οἶε πρὸς τούτῳ ἔμελλε νὰ διορισθῇ νέος ἡγούμενος οὐχὶ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου ὡς ἡγουμένου, ὅθεν ἐπηκολούθησαν τὰ ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιστολογραφίας τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Φωτίου γνωστὰ ἤδη ἡμῖν γεγονότα.

1. Δεκεμβρίου 1931.

XLIV—ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Ἐπιστολὴ Φωτίου ἀπὸ 13 Φεβρουαρίου 1894 πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἐκθέτοντος τὴν κατάστασιν τῆς μονῆς ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ Μακαρίου καὶ ὑποδεικνύοντος τί δέον γενέσθαι πρὸς σωτηρίαν τῆς.

«Παναγιώτατε Δέσποτα

Μόλις πρὸ δύο ἡμερῶν ἔλαβον τὴν ἀπὸ 1 ὀδεύοντος ἐπιστολὴν τῆς προσκυνητῆς μοι Αὐτῆς Παναγιότητος, δι' ἣς Αὐτῆ, συνοδικῇ ἐγκρίσει, ἐντέλλεται μοι ἵνα, μελετήσας ἐπισταμείως τὰ δύο ἐν αὐτῇ ἐσωκλειστα, τ. ἔ. τὴν κατὰ τοῦ Ἱ. Γκάνιογλου διαμαρτύρησιν τοῦ ἡγουμένου τῆς Ἱεράς Μονῆς τοῦ Βατσκόβου καὶ τὴν κατὰ τούτου ἐκθεσιν τοῦ πρώτου, πληροφορήσω τὴν Σ. διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐπειδὴ, Π. Δ., ἡ Σύνοδος μέλλει νὰ κρίνῃ ἐπὶ τῆς προειρημένης ὑποθέσεως βιαιζομένη ἐπὶ τῶν ἐμῶν πληροφοριῶν, ἵνα αἱ πληροφορίες αὗται ὧσιν ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβεῖς καὶ ἀμερόληπτοι, ἐσωκλείων κατάλογον ὀνομάτων, παρακαλῶ, ὅπως ἐξ αὐτῶν συσταθῇ Ἐπιτροπὴ, ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἢ ἄλλου τινὸς προεδρείαν, ἥτις ἐξελέγξασα τὴν διαιτῆ σχεδὸν διαχείρισιν τοῦ κ. Μακαρίου, συντάξῃ ἀκριβῆ καὶ ἀμερόληπτον Ἐκθεσιν. Ζητῶ δὲ ἵνα ἡ Σύνοδος αὐτῇ διορίσῃ τὴν ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴν διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν: ὅτε μετέβην εἰς Στενίμαχον διὰ τὴν τελετὴν τῶν Θεοφανείων, οἱ περισσότεροι τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σημαινόντων ἐλθόντες εἰς ἐπίσκεψίν μου ἐξέφραζον μυρίας ὄσας κατηγορίας κατὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μ. Β. κ. Μακαρίου ἀποκαλοῦντες αὐτὸν κλέπτην, ληστήν, ραδιοῦργον, φαῦλον καὶ τὰ ὅμοια, συνώδευον δὲ τὰς κατηγορίας ταύτας καὶ δι' ἀπειλῶν. Ἴνα περιστείλω τὴν καταφορὰν αὐτῶν ταύτην, ὑπεσχέθην αὐτοῖς ὅτι ὁ ἴδιος ἐξετάσας ἀκριβῶς τὰ πράγματα θὰ ἐνεργήσω ἀρμοδίως ὅ,τι δέον γενέσθαι. Συνωδᾷ τῇ ὑποσχέσει ταύτῃ, καὶ διότι ἦτο ὁ πρὸς τοῦτο κατάλληλος καιρὸς, διότι ἀείποτε εἰς τοιαύτην ἐποχὴν ἐξελέγχονται οἱ

λ]σμοὶ τῆς Μ. τοῦ Βατσκοβου, συνέστησα ὑπὸ τὴν ἐμὴν προεδρείαν Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ. κ. Ἀθ. Ἐπιτρόπου, Βασ. Παππαδοπούλου, Γεωρ. Δαλήμη, Ι. Γκάνιογλου, καὶ Ι. Ἀρμοδίου καὶ Χ. Θωμᾶ, ἵνα ἐξελέγξῃ τοὺς λ]σμοὺς τοῦ ἡγουμένου· μόλις ὅμως ἤρξατο ἡ ἐξελέγξις μετὰ δύο ἡμερῶν προκαταρκτικὰς ἐργασίας, καὶ ὁ ἀπότομος τρόπος τοῦ ἡγουμένου ἐπέφερε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κ.κ. Ἀθ. Ἐπιτρόπου καὶ Ι. Γκάνιογλου σφοδρὰν ρῆξιν, ἣτις κατέληξεν εἰς ἀμοιβαίας βαναύσους ὕβρεις καὶ ματαίωσιν τοῦ ἔργου κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἐπαύριον, διὰ λόγους ὑπηρεσίας, μετέβην προσωρινῶς εἰς Φ]λιν, ἔλαβον ἐν αὐτῇ ἀναφορὰν τοῦ ἡγουμένου, δι' ἣς ἐξαιτεῖται, ἵνα ἀποκλεισθῶσι τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κ. κ. Ι. Γκάνιογλου καὶ Ἀ. Ἐπιτρόπου, ὡς προσωπικοὶ αὐτοῦ ἐχθροί. Ἐάν, Π. Δ., ἡ ἐκκλησία συστήσῃ τὴν παρ' ἐμοῦ ζητουμένην Ἐπιτροπὴν, ὑποβάλλω ταπεινῶς τὴν γνώμην μου ὅτι οὐδαμῶς συμφέρει ν' ἀποκλεισθῶσιν οἱ ἐν λόγῳ κύριοι διὰ λόγους πολλοὺς, τουναντίον μάλιστα συμφέρει ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν ἐν τῇ ἐξελέγξει οὐχὶ μόνον διὰ τὴν Μονήν, ἣς τὰ καθέκαστα γνωρίζουσιν οὗτοι κάλλιστον πάντων τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἴδιον ἡγούμενον, διότι ἐὰν εἶνε, ὡς κηρύττει οὗτος, ἡ διαχείρισίς του καθαρὰ, οἱ κ.κ. Ι. Γκάνιογλου καὶ Α. Ἐπιτρόπου πεισθέντες ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὅτι ἔχουσιν ἄδικον, καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους θὰ πείσωσιν, ἵνα πύσωσι κατηγοροῦντες.

Ἄλλὰ, Π. Δ., ὁ ἐκ τοῦ πλησίον κρίνων τὰ πράγματα προβλέπει ὅτι ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι θὰ καταστραφῇ τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας κειμήλιον. Ἡ Μονὴ τοῦ Βατσκοβου, ἡ ἔχουσα περὶ τὰς δισχίλιας σχεδὸν λίρας ἐτήσιον εἰσόδημα, ἐκ τῆς κακῆς διαχείρισεως τῶν κατὰ καιροὺς ἡγουμένων, στεναρίζει ὑπὸ τὸ βάρος χρεῶν ὑπερόγκων· τὸ ἄσυλον τοῦτο τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς μετεστράφη εἰς καταγώγιον τῆς ἀτιμίας καὶ τῆς αἰσχροτήτος· κλοπαί, δαρμοὶ καὶ πλεῖστα ἕτερα συμβαίνουσιν ἐν αὐτῇ πολλάκις τοῦ ἔτους. Ὅτε πρὸ μηνὸς εὐρισκόμην εἰς Στενίμαχον, ἔλαβον χώραν ἐν τῇ Μονῇ δύο πράξεις, ἡ μὲν αἰσχρὰ καὶ ἀποτρόπαιος, ἡ δὲ ἐτέρᾳ βανδαλική, ἀμφοτέραι δ' ἐπιφέρουσαι καθαίρεσιν, καὶ ἐὰν μὴ ἐρρίπτετο ἐπ' αὐτῶν διὰ λόγους εὐνοήτους ὁ πέπλος τῆς ἀποσιωπήσεως θὰ εὐρισκόμεθα καὶ πάλιν πρὸ τετελεσμένου γεγονότος λυπηροῦ. Ἐάν μοι ἐπετρέπετο Π. Δ. ἤθελον ὑποβάλλει εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐκκλησίας τὴν ἔξῃς γνώμην, ἣτις ἐνταῦθα εἶνε γενικὴ, νὰ συστήθῃ τετραμελὴς ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτου, εἰς ὃν νὰ δοθῇ μείζων ἰσχύς καὶ ἡ κλεῖς τῆς μοναστηριακῆς σφραγίδος καὶ ἄνευ τῆς αἰτήσεως, τῆς ἀδείας καὶ ἐπικυρώσεως αὐτοῦ οὐδὲν ἔγγραφον εἴτε δανείου εἴτε ἐνοικιάσεως ἢ πωλήσεως νὰ ἔχη κύρος, πρὸς δὲ τούτῳ νὰ συνταχθῇ κατάλληλος κανονισμὸς, διότι ἄνευ αὐτοῦ ἢ ἐν λόγῳ Μονῆ θὰ φέρεται καὶ εἰς τὸ μέλλον ὡς πλοῖον ἀνερχάτιστον καὶ ἄνευ πηδαλίου. Διὰ τῶν

μέτρων τούτων καὶ αἱ καταχρήσεις θὰ περιορισθῶσι κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν σκάνδαλα θὰ παύσωσιν ἢ τοὐλάχιστον θὰ ἐλαττωθῶσι, καὶ μέγας ἔλαινος θὰ περιποιηθῆ εἰς τὴν ἀνωτάτην ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν, ὡς σώσασαν ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς τὸ ἱερόν τοῦτο τῆς εὐσεβείας σκήνωμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ σήμερον αὐτὸ ἐπισκεπτόμενοι ἐξέρχονται ἀποκομίζοντες τὰς χειρίστας τῶν ἐντυπώσεων.

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς τῆς ὑμ. Α. Π. καὶ κτλ.

13 Φεβρουαρίου 1894

Ἐπιφιλίππου Πέλεως Φώτιος

ΤΕΛΟΣ

Σ Η Μ Ε Ι Ω Μ Α

Ἐν τῇ πρὸς τὸν ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν τῆς ἡγεμονίας τῆς Βουλγαρίας ἐκθέσει τοῦ Μ. Δ. Βαλαβάνωφ, τῇ καταχωρισθείσῃ καθ' ἡμετέραν ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς μετάφρασιν ἐν τοῖς Θρακικοῖς (τόμ. ΙΧ, ἔτος 1938, σελ. 137—166), ἐσφαλμένως τὸ κύριον ὄνομα αὐτοῦ συνεπληρώθη Μιχαήλ ἀντὶ Μάρκος.

Ὁ Μάρκος Δ. Βαλαβάνωφ ἦτο ἐκ τῶν ἑλληνομαθῶν ἐκείνων Βουλγάρων, οἵτινες εἰργάσθησαν δραστηρίως καὶ ἀποτελεσματικῶς ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔθνους διὰ τῆς χειραφετήσεως τῆς Βουλγαρικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς πνευματικῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου κυριαρχίας καὶ ἀναγνωρίσεως οὔτω ἐπισήμως τῆς Βουλγαρικῆς ἐθνότητος ὑπὸ τὴν Ἑξαρχίαν. Ἐλάλει καὶ ἔγραφεν ἀπόγως τὴν Ἑλληνικὴν (καθαρεύουσαν), ὡς πᾶς τις πεπαιδευμένος Ἕλληνας, διότι εἴυχε καὶ τελείας Ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, πιθανῶς δὲ καὶ μητρικὴν γλῶσσαν εἴχε τὴν Ἑλληνικὴν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ἐπισήμων τῆς γενεᾶς του Βουλγάρων. Γεννηθεὶς ἐν τῇ Κλεισούρᾳ τῆς Μακεδονίας τῷ 1837 ἐφοίτησεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τῆς γενετείρας του σχολεῖον καὶ κατόπιν εἰσῆχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν τῆς Χάλκης σχολήν, ἧς ἀποφοιτήσας κατήλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ ἐσπούδασε τὸ δίκαιον, συνεπλήρωσε δὲ κατόπιν τὰς νομικὰς του σπουδὰς ἐν Παρισίοις. Διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος, συγγραφεὺς, πολιτικὸς καὶ διδάσκαλος. Ἡ σταδιοδρομία αὐτοῦ ἦτο μακρὰ καὶ ἐπιτυχής. Διετέλεσε γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βουλγαρικῆς ἐθνικῆς συνόδου καὶ συντάκτης τοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτόθι Ἀναγνωστηρίου ἐκδιδομένου ὁμωνύμου περιοδικοῦ (1870—71), ὡς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐφημερίδος Βὲκ (Αἰὼν 1874—76). Μετὰ τὴν ἀποτυχῶσαν ἐπανάστασιν τοῦ Ἀπριλίου (1876) καὶ τὰς ἐπακολουθησάσας φρικτὰς τοῦ ἀόπλου Βουλγ. πληθυσμοῦ σφαγὰς περιῆλθεν ὡς μέλος ἀντιπροσωπείας μετὰ τοῦ Τσαγκῶφ τὰς πρωτεύουσας τῶν μεγάλων Δυναμῶν ἐκ-

λιπαρῶν τὴν ὑπὲρ τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐπέμβασίν των. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Βουλγάρων (1878) μετέσχε τῆς ἐν Τυρνόβου συντακτικῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ κατόπιν ἐξελέγη ἐπανειλημμένως βουλευτὴς. Ἐγένετο ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς πρώτης κυβερνήσεως τῆς ἡγεμονίας καὶ βραδύτερον διπλωματικὸς αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πράκτωρ. Ἰδρυθεΐσης ἐν Σοφίᾳ τῆς ἀνωτάτης σχολῆς, τῆς ἐξελιχθείσης σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον, ἀνέλαβε τὴν ἐν αὐτῇ ἔδραν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας διδάσκων ἅμα τὸ Ῥωμαϊκόν, τὸ Βυζαντιακὸν καὶ κανονικὸν δίκαιον. Τῷ 1897 ἀποχωρήσας πάσης δημοσίας ὑπηρεσίας ἠξιώθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἑτησίας συντάξεως ₯ 6000 χρυσῶν φράγκων διὰ τοῦς ὑπὲρ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος ἀγῶνάς του καὶ τὰς ἐν γένει πρὸς τὸ ἔθνος του ὑπηρεσίας. Ἀπέθανε τῷ 1921 ἐν Σοφίᾳ. Ἐξέδωκε: τὰς Σελίδας τῆς πολιτικῆς μας ἀναγεννήσεως (1904), τὴν μονογραφίαν Γαβριήλ Κρίστοβιτς (1914) καὶ πλείστας μελέτας ἐν τῷ Περιοδικῷ συγγράμματι καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ ἐθνικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ λαογραφικῶν ἔργων· μετέφρασε δὲ καὶ ἱκανὰ ἐκ τῆς Γερμανικῆς λογοτεχνίας. Ἦτο ἐκ τῶν πρώτων διορισθέντων μελῶν τῆς Βουλγαρικῆς τῶν ἐπιστημῶν Ἀκαδημείας.

Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης δ. φ.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΟΝ

Εἰς Σ. 82 σειρ. 16 κάτωθεν: Μετὰ τὸ «συνήθως ἐπικαλοῦνται» τὰ ἐξῆς «οἱ περὶ τὴν ἐξουσίαν, διό, πᾶσα ἐπέμβασις εἰς τὰ τῆς Μονῆς ταύτης ἀντίκειται οὐ μόνον εἰς τὸ ἐκκλησι. δίκαιον».

Η ΣΗΛΥΒΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΖ' ΑΙΩΝΑ

Ὁ John Covel ἐφημέριος τῆς Levant Company ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ 1669 1677 περιώδευσε τὴν Θράκην ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν τῷ 1675. Ἡ περιήγησις εὐρίσκεται χειρόγραφος εἰς τὸν ὑπ' ἀρ. 22912 σελ. 179 κώδικα τοῦ ἐν Λονδίῳ Ἀγγλικῷ Μουσείου καὶ ἀντίγραφον εἰς τὸ Cambridge Union library Um VI 50-53.

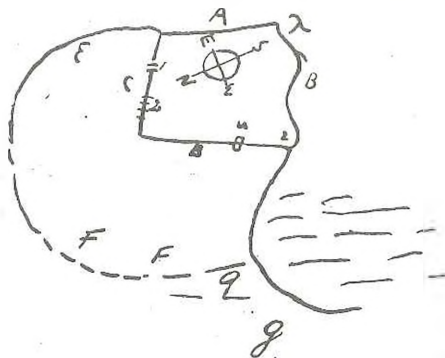
Ὁ κώδιξ περιέχει καὶ ἄλλας ταξειδιωτικὰς περιγραφὰς ἐν αἷς καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δημοσιευομένη περιγραφή τῆς Σηλυβρίας ἀποτελεῖ μέρος ἐνὸς ταξειδίου, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «Ἀπολογισμὸς τοῦ ταξειδίου μας εἰς Ἀδριανούπολιν» 1675. Τοῦ ὅλου προηγεῖται βραχεῖα σημείωσις ὅτι οἱ Ῥοῦρκοι ὑπολογίζουσι τὰς ἀποστάσεις μὲ ὥρας ὧν ἑκάστη ἀντιστοιχεῖ πρὸς 3 μίλλια. Τὸ ταξειδίον του ἤρχισε τὴν 2αν Μαΐου τοῦ 1675 ἀπὸ τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ μέχρι τοῦ Pontipicoli (Μικρὸς Τσεκμετζές) ὃν περιγράφει συντόμως.

Τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Σηλυβρίαν μέρη εἶχε τὴν καλωσύνην ἢ ἀντιγράφη δ ἐν Λονδίῳ ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰάκωβος Βίρβος, τὰ ὁποῖα δημοσιεύομεν κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ Στρινοπούλου. Τὰ «Θρακικὰ» ἐκφράζουσι τὰς εὐχαριστίας των πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θυατείρων ὡς καὶ εἰς τὸν Ἀρχιμανδρίτην κ. Ἰάκωβον Βίρβον.

Εἰς προσεχῆ τόμον τῶν «Θρακικῶν» ἐλπίζομεν τὰ δώσωμεν μετάφρασιν καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς περιοδείας.

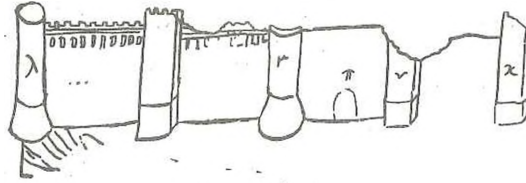
- 1 Ἡ Selibria ἢ Selinvria ἔχει πράγματι πολλὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπησχόλησαν ὀλίγον. Ἡ παλαιὰ πόλις ἔκειτο ἐπὶ λίαν ἀποτόμου βράχου πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἀνερχομένου λόφου πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ τὰ τεῖχη ἴστανται σχεδὸν ἀκέραια μέχρι σήμερον, ἢ εἰκῶν των ἀτέχνως σχεδιασμένη εἶνε ἢ κάτωθι. Τὸ Β. εἶνε εὐρὺς ὑψηλὸς ἀπότομος βράχος ἐπὶ τῆς θαλάσσης. τὸ Α. (Ν.Α.) εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καλῶ τοῦτο τὴν παλαιὰν πόλιν μᾶλλον ἢ τὸ φρούριον, διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι ἀκόμη δεκατέσσαρες Ἑλληνικαὶ Ἐκκλησίαι, μολονότι πραγματικῶς (ὡς θὰ ἴδητε κατωτέρω) εἶνε λίαν μικραὶ καὶ ἴσως τὰ ἀρχαῖα προάστεια ἦσαν ἐξ
- 2

ἴσου εὐμεγέθη ὡς ἡ ἀρχαία πόλις. Οἱ Τοῦρκοι ἔκτισαν νῦν μίαν μεγάλην πόλιν ἐκεῖθεν σχεδὸν μέχρι τοῦ τείχους ἐπὶ τῆς βορείου καὶ βορειοδυτικῆς πλευρᾶς. Ἀπὸ τοῦ Ε. Ε. C. D. μέχρι τοῦ F. F. καὶ εἰς τὸ G. G. ὑπάρχει λίαν καλὸς λιμὴν ὅπου πλοῖα διακοσίων καὶ τριακοσίων τόννων δύνανται κάλλιστα ν' ἀγκυροβολήσουν. Ἐκτι-

σαν ἐπίσης ἐκεῖ διάφορα τεμένη· ἓν ἐξ αὐτῶν λίαν λαμπρὸν, διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ ὁποίου ἤρπασαν καὶ ἐσύλησαν ὅλον τὸ ὑλικὸν τὸ ὁποῖον τοὺς ἦτο χρήσιμον καὶ ἂν ὑπῆρχεν ἐπιγραφή τις ἐπ' αὐτῶν, εἴτε τὴν ἀπέκοψαν, εἴτε ἐκ φθόνου ἔθηκαν τὴν ἐπιγραφὴν ἔσωθεν, διότι θεωροῦν μεγάλην βεβήλωσιν τὸ ν' ἀνέχονται οἰαδήποτε τοιαῦτα λείψανα ἀρχαίας μαθήσεως νὰ μένουν ἐντὸς τῶν ναῶν των, ἰδίᾳ ἀκάλυπτα ὥστε νὰ βλέπωνται. Ἐπεσκέφθην τὸ κύριον αὐτῶν Τέμενος. Παρ' ὄλην ὅμως τὴν ἐπιμέλειαν ἣν κατέβαλον, οὐδὲν ἠδυνήθην νὰ εὔρω. Εἰς τὸ κατώτερον αὐτὸ μέρος ἢ προάστειον ζοῦν μόνον Τοῦρκοι καὶ ἴσως ὀλίγοι τινὲς Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ γενικῶς οἱ Ἕλληνες εἶνε συσσωρευμένοι εἰς τὸ φρούριον καὶ μεταξὺ αὐτῶν συνωσιζονται ὀλίγοι τινὲς Ἰουδαῖοι καὶ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ κανεὶς Τοῦρκος. Ἡ πλευρὰ A πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν ἔχει εἰκοδομὰς πλησίον τῆς ἀλλὰ ἓνα ἀπλοῦν ἀγρὸν ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ὑψοῦται εἰς λόφος ὑψηλότερος ἐκείνου, ἐφ' οὗ ἴσταται τὸ φρούριον τοῦτο καὶ ἐπομένως ἀφ' οἴτου, εὐρέθησαν τὰ τηλεβόλα θὰ ἐπωφελοῦντο τῆς θέσεως ταύτης. Τὸ σχέδιον τοῦτο παριστᾷ τὴν πλευρὰν ἐκείνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἴστανται δύο στρογγύλοι πύργοι καὶ τρεῖς τετράπλευροι. Τὸ ὅλον μῆκος ἀπὸ τοῦ Λ εἰς τὸ Κ εἶνε 303 ἰδικὰ μου μεγάλα βήματα. Τὸ μεγαλύτερον μέρος εἶνε κτισμένον διὰ πλίνθων ὀπτῶν διακοπτομένων διὰ λίθου, ὅστις εἶνε μαλακὸς καὶ κεκομμένος εἰς μικρὰς πλάκας, ὅπερ φαντάζομαι εἶνε ὁ

μόνος λόγος, διὰ τὸν ὅποιον τὰ τεῖχη ἐσώθησαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ πλίνθος καὶ ὁ λίθος ἦσαν ἄχρηστα καὶ οὐδεμιᾶς ἀξίας. Ὁ πύργος Λ ἴσταται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου, τῶν
5 θεμελίων ἐν μέρει καταπεσόντων. Οἱ λίθοι (οἵτινες ἐν τοῖς πύργοις

εἶνε συντρίμματα) κρέμανται ἀκόμη δυνάμει τῆς ἀσβεστοκονίας, ἣτις εἶνε ἐξαιρετος καὶ σκληροτέρα αὐτοῦ τοῦ λίθου, ποικίλλουν εἰς πολλὰ μέρη (πρὸς τὴν θάλασσαν) ὅπου οἱ λίθοι εἴτε παρεσύρθησαν εἴτε ἐφαγώθησαν ἢ δὲ ἀσβεστοκονία παραμένει ἀκεραία. Εἶνε κατασκευασμένη εἴτε ἐκ χαλίκων τῆς θαλάσσης μετ' ἀσβέστου εἴτε εἰς μερικά μέρη ἀπὸ κοπανισμένους ὀπτοὺς πλίνθους καὶ ἄσβεστον τοῦτο εἶνε ἀκόμη ἐν μεγάλῃ χρήσει παρὰ τοῖς Τούρκοις, καὶ τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Πλινθίου (I 35 c 12) signina κατασκευαζομένη κατὰ τὴν ἐποχὴν του ἐκ κονιτοποιημένων ἀγγείων, πλίνθων ὀπτῶν πλίνθων κτλ. Μεταξὺ μ καὶ ν εἰς τὸ π εἶνε ἐντετειχισμένη μία μικρὰ θύρα, εἰς τὸ γείσον τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ ἔξης ἐπιγραφή.

+ ΚΕ ΒΟΙΘΗΤΟ ΚΩ ΔΟΥΛΩ
ΣΕΡΓΩ ΒΑΣΙΛΙ ΣΠΑΘΑΡΩ ΑΜΝ

6 Δύνασθε νὰ ἐννοήσητε τὴν κατάπτωσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν λίαν πρῶτον χρῆσιν τῆς νῦν προφορᾶς. Διότι ἀφοῦ σήμερον η, ι καὶ υ προφέρονται ὅλα ὁμοίως, οὐδόλως παράδοξον ὅτι ὅλα νῦν (καὶ τότε) ἐγράφοντο ἀδιακρίτως τὸ ἐν ἀντὶ τοῦ ἄλλου. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τοῦ ο καὶ ω, μὴ γινομένης σήμερον διακρίσεως μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ ἐπιγραφή ἔδει νὰ εἶνε «Κύριε, βοήθει τῷ σῷ δούλῳ Σεργίῳ Βασιλεῖ». Τίς ἦτο ὁ Σέργιος οὗτος, δύνασθε ἴσως νὰ εὔρητε ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ τῆς ὁποίας στεροῦμαι καὶ ὡσαύτως δὲν γινώσκω τί εἶνε ἡ τελευταία λέξις σπαθάρω αμν, μολονότι ὅλα τὰ γράμματα εἶνε καθαρὰ πλὴν τοῦ ρ. Σπαθί εἶνε κοινὴ ἑλληνικὴ λέξις σημαίνουσα ξίφος καὶ σπαθάρω, ὁ ξιφωποιὸς καὶ σπαθάτος ὁ

ξιφοφόρος. Ἐπομένως ἂν εἶνε κύριον ὄνομα ἢ ἐπίθετον ἀγνοῶ καὶ ὠσαύτως ἂν εἶνε σπαθάρω ἢ σπαθάτ. Χάρισαί με ἔν ἡ δύο λεπτά συμβουλευόμενος τοὺς συγγραφεῖς σου, οὓς ἐγὼ στεροῦμαι. Ὁ Πύργος εἰς τὸ Κ ἐν τῇ γωνίᾳ κατέπεσε πολὺ εἰς τὴν κορυφήν, ἀλλ' εἰς ἔν εἶδος ὑδροχόης πρὸς τὴν κορυφήν εὗρον τὸ τεμάχιον αὐτὸ μὲ μεγάλα καθαρὰ γράμματα προεξέχοντα, οὐχὶ ἐντὸς κεχαραγμένα.

† Κ Ε Β Ο Η Θ Ι Θ Ε Ω Κ Τ Ι Σ Τ Ω Π Α Τ Ρ Ι Κ =

(Πατρικ = Πατρικίος Κωνσταντῖνος, εἰς μέγας ἀνὴρ καὶ εὐνοούμενος τοῦ Μιχαὴλ ἐκείνου) καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου δρόμου πλησίον κεῖται τεμάχιον. (τὸ ὅποιον εἰκάζω ἦτο ἐξ αὐτοῦ). Ἐξέσκαψα αὐτὸ καὶ εὗρον μόνον ΔΡΟΜΟΥ ἐπ' αὐτοῦ, τὸ ὅποιον δὲν μᾶς διαφωτίζει, ἐκτὸς ἂν ἀναφέρωνται εἰς τὸν μέγαν δρόμον (ἄρμος εἶνε δημῶδης ἑλληνικῆ λέξις) ὅστις κεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν γωνίαν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη εἰμπορεῖτε νὰ παρατηρήσετε πάλιν αὐτὴν τὴν διαφθορὰν τῆς ἀρχαίας ὀρθογραφίας, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ John Cheek καὶ Winterfon εἰς τὰς σημειώσεις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἡσιόδου παρέχουσιν καλὰς πληροφορίας. Ἄλλ' ἂν ποτὲ συναντηθῶμεν ἐλπίζω νὰ σὰς διηγηθῶ μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἴσως (ἐπὶ τέλος) θὰ συντελέσουν νὰ διέλθωμεν μίαν χειμερινὴν νύκτα. Ἡ πλευρὰ πρὸς τὸ ΒΑ. πρὸς τὸ C ἔχει δύο εὐρείας πύλας καὶ στοάς. Ἄνωθεν τῆς πρώτης πύλης ἐπὶ τοῦ γείσου ἢ τῆς ὑδροχόης εἶνε γεγραμμένα τὰ ἐξῆς, ὅλα ἐν μιᾷ γραμμῇ, τῶν γραμμάτων προεξέχοντων ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ καὶ πολὺ μεγάλων ἀλλ' ὀλίγων ἐφθαρμένων καὶ τετριμμένων. Τὸ σύνολον προὔξενησε μεγάλην δυσ-

+ Α Ν Ε Ν Ε Ω Θ Η Ι Θ Ε Ω Κ Τ Ι Σ Τ Ω Π Α Τ Ρ Ι Κ Τ Α Υ Τ Η Ε Ξ Η Μ Η
Χ Α Η Μ Β Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Α Σ Η Α Ι Θ Ε Κ Λ Η Σ Ο Υ Σ Ε Δ Ι
Κ Α Ι Ω Σ Ε Ν Κ Ε Β Α Σ Ι Λ Ε Υ Ι Η Ν Ε Γ Η Τ Ι Σ Τ Η Σ .

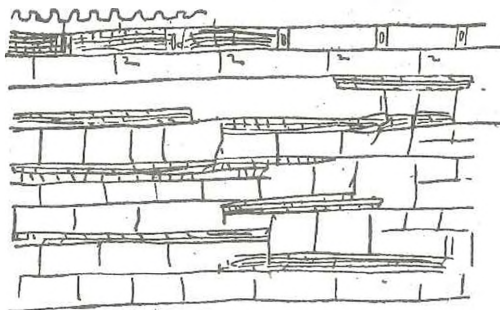
κολίαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀναγινώσκεται «ἀνενεώθη ἡ θεόσωστος πόλις ταύτη ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας καὶ Θέκλης, οὓς ἐδικαίωσεν κύριος βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς», τὸ ὅποιον δεικνύει ὅτι τὰ τεῖχη ἐπεσκευάσθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Μιχαὴλ τοῦ Γ', καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας (περὶ τὸ 840 μ. Χ). Ποία ἡ Θέκλα αὕτη (ἢ μνημο-

νευομένη ἐκεῖ) θὰ γνωρίζετε καλλίτερα ὑμεῖς καὶ τὰ βιβλία σας ἢ ἐγώ. Ἡ κατόπιν πύλη 2 ἔχει ἐπ' αὐτῆς ἓνα μέγαν πύργον. Ἐπιταϊνίας λίθων εἰς μίαν ἐκ τῶν παρεῖων, δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπάρχει μία ἐπιγραφή πολὺ ὑψηλὰ καὶ πῶς (διὰ τὸ μὴ ἔχειν διόπτρας) δύσληπτος· ἀλλ' ὅτι ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγῃ εἶνε τοῦτο.

† ΚΑΛΗ ΤΟΝ ΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΓΛΗ Σ ΜΕΝΟΝ ΦΕ
ΡΩΝ ΧΙΩ ΚΑΙ ΚΕΙΤΕ ΚΑΙ Θ ΕΩΡ Η Α Δ Ε ΠΥΡΓΗ Γ Η Σ Η

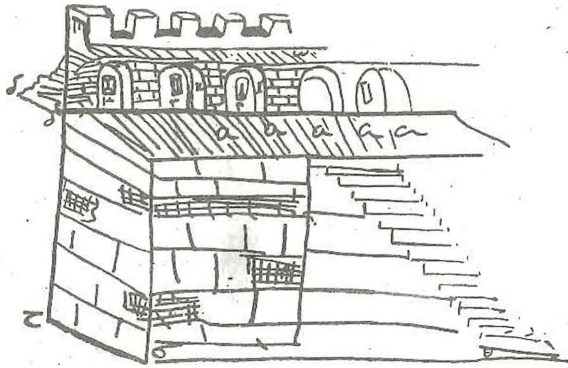
- Ἦτο γεγραμμένη κύκλῳ εἰς τὸ τόξον τοῦ πύργου. Ἄν εἶχον διόπτρας ἢ ἂν καθ' οἰκονδήποτε τρόπον ἠννόουν τὸ κείμενον τῶν γραμμάτων, θὰ ἠδυνάμην παραβάλλων τὰ γράμματα πρὸς ἄλληλα νὰ ἐξαγάγῃ τὸ νόημα. Ἄν θέλετε νὰ ἔχετε περισσότερα περὶ αὐτῆς, πρέπει νὰ
- 10 ἔλθητε ὁ ἴδιος. Ἐγὼ ὑποθέτω τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο ἀκόμη ὀπίσω. Ἄνερριχθήθη καὶ ἐρριψοκινδύνευσα τὸν λαιμόν μου δι' αὐτήν. Ἡ πλευρὰ I ἔχει οἰκίας προστεθειμένας εἰς αὐτήν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Εἰς τὸ K εὐρίσκονται τὰ ἐρείπια ἐνὸς τετραπλεύρου πύργου καὶ εἰς τὴν γωνίαν Z εὐρίσκεται μέρος τι ἐνὸς ἄλλου. Τὰ θεμέλια αὐτοῦ ἔπεσαν ὀλοτελῶς εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ λίθοι κρέμανται ἀκόμη δυνάμει τῆς ἀμμοκονίας, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὸ Λ. Ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Β εὐρίσκεται τεμάχιον τείχους καίτοι τὰ θεμέλια ὡσαύτως κατέπεσαν κάτω κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνόμισα ἀκριβῶς ὅτι ἦτο τὸ ὑπόλοιπον ἔτοιμον νὰ τὸ ἀκολουθήσῃ· τοῦτο μὲ ἔκαμε νὰ συμπεράνω ὅτι ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ ὀλόκληρον τείχος ἀπὸ τοῦ Z εἰς τὸ Λ.
- 11 Ἄλλὰ τοῦ βράχου συνεχῶς καταπίπτοντος, κατ' ἀνάγκην τοῦτο ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τώρα ὁ βράχος εἶνε λίαν λεῖος, συνίσταται ἐξ ἐρυθροῦ μαλακοῦ ἀμμόδους λίθου, μεταξὺ τοῦ ὁποίου κεῖνται στρώματα μαλακῆς ραβδωτῆς ἄμμου, ὅλα ὀριζόντια. Καὶ ἐπειδὴ ὅλα εἶνε εὐκόλως εὐθραυστα, πολὺ πιστεύω, ὅτι ἡ θάλασσα (καίτοι οὐδαμοῦ ἔχει ἐνταῦθα ἄμπωτιγ καὶ παλίρροισιν) ἐν τούτοις ἐν καιρῷ ἰσχυρῶν νοτίων ἢ δυτικῶν ἀνέμων ὠθουμένη ἐναντίον τῆς βάσεως τοῦ βράχου βαθμηδὸν κατέφραγεν αὐτήν, καὶ οὕτω τὸ ἄνω μέρος σὺν τῷ χρόνῳ καὶ κατ' ὀλίγον κατέπεσε. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἴστανται νῦν ἐν παλαιὸν μοναστήριον τόσον πλησίον τῆς ὀφρύος τοῦ βράχου, ὥστε εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν τύχην ἣν ἔσχε τὸ τείχος. Παρατήρησα πολλάκις ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἄγγλιᾳ βράχους εἰς τὴν παραλίαν πολὺ σκληροὺς ἐν τῇ ἐξωτερικῇ
- 12 πλευρᾷ τῶν ὁποίων τὸ ἐσωτερικὸν μέρος δὲν ἦσαν ἢ ἄμμος καὶ τρι-

βόμενος λίθος, ὅστις, ἂν ἡ θάλασσα ἄπαξ ἔθραυε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λίθου, τὸ ὑπόλοιπον κατ' ἀνάγκην ἔδει μετ' ὀλίγον νὰ διαλυθῆ. Ὑποθέτω ὅτι τοῦτο συνέβη τὸ πάλαι καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, διότι ἄλλως, ἂν ὁ βράχος ἐν τῇ ἐξωτερικῇ του μορφῇ ἦτο ὡς εἶνε τώρα, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἦσαν τόσον ἀνόητοι νὰ κτίζωσι τείχη καὶ Ἐκκλησίας τόσον ἐγγὺς αὐτοῦ. Ἄν σημειώσητε τοῦτο, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ δυνηθῆτε νὰ εὔρητε ὅτι τοῦτο συνέβη ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς πολλὰς πόλεις ἐν μέρει παρασυρθείσας εἰς τὴν θάλασσαν ὡς τὸ Cromer εἰς τὸ Norfolk Ἡ οἰκοδομὴ εἶνε παχεῖα· ἐκ τῶν τειχῶν εἰκάζω, ὅτι εἶνε Γοτθικοῦ ρυθμοῦ. Θὰ σὰς δώσω ἐνταῦθα τεμάχιον τοῦ τείχους Α ἢ Λ Κ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς Ἡ κατασκευὴ ἦτο πλίνθος ὀπτὸς διασχιζόμενος ὑπὸ λίθου ἢ μᾶλλον (τὸ ἀντίθετον) λίθος διασχιζόμενος ὑπὸ πλίνθων ὀπτῶν εἰς σειράς. Ὑπάρχον παρατηρητήρια τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πλευρᾷ εἶχον μίαν σειρὰν πλίνθων καὶ μεταξὺ ἀλλήλων ὡς δύνασθε νὰ ἀντιληφθῆτε Ο Ο Ο τὰ παρατηρη-

τήρια. Ζ Ζ αἱ πλάκες ὀπτῶν πλίνθων, τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων περίε αὐτῶν ἦσαν λίθοι. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον εἶνε τὸ ἐσωτερικὸν ἐν τῷ δευτέρῳ σχεδίῳ, ὅπου πρῶτον ἔχετε τὰ τείχη, κάτωθεν λίαν παχεῖα, ὡς τὰ Τ C, τοῦλάχιστον 6 ἕως 7 ὑάρδας ἐν τῇ ἀσθενεστάτῃ θέσει τὸ ὕψος δύναται νὰ εἶνε περί τὰς 20 ἐν τῇ χαμηλοτέρᾳ θέσει ὅταν ἡ κορυφὴ ἦτο ἀκεραία. Ἐντὸς 6 ἢ 8 ὑάρδων τῆς κορυφῆς ἦτο ὁ προμαχῶν α α α, ὅστις θὰ ἦτο ἐντελῶς στρογγύλος ἐκτὸς ἂν διεκόπτετο ὑπὸ τῶν πύργων. Εἰς τούτους ἀνήρχοντο διὰ πλατειῶν λιθίνων βαθμίδων, αἵτινες παραμένουσιν εἰς διάφορα μέρη, ὡς εἰς τὸ Θ. Θ. Θ. Εἰς τὸ τεῖχος, ἄνωθεν, ὁ προμαχῶν οὗτος ἦτο διάτρητος. Ἐσωθεν κατὰ διαστήματα 2 ἢ 3 ὑάρδων μίαν ἀψίδα καὶ ἐν φυλάκισιν ἢ εἰς θόλους ὡς εἰς τὸ μ. καὶ ἐν αὐτῷ ἐκολλοῦντο μίαν τετράγωνον κατασκοπευτικὴ ὀπή εἰς τὸ μ., πλατεῖα ἐσωτερικῶς καὶ πολὺ στενὴ ἐξωτερικῶς (σημειουμένη ἐν τῷ σχεδίῳ σελ. 128 ὑπὸ

ΟΟΟΟ), οὕτως ὥστε ἀνὴρ ἔξωθεν δυσκόλως ἠδύνατο νὰ περιπατήσῃ ὡς ὡ ὡ, πρὸς τὸ ὅποιον ἀνέβαινε διὰ λιθίνων βαθμίδων, ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ προμαχώνος ὡς εἰς τὸ δ δ καὶ ἀλλαχοῦ. Μερικὰ

- 16 ἐξ αὐτῶν μένουσιν ἀκόμη. Ἀπὸ τοῦ δρομίσκου αὐτοῦ ἡ κορυφή τοῦ τείχους μεταξὺ τῶν πολεμιστρῶν ἦτο ἡκιστα ὑψηλή. Διέτριψα ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀνόητον αὐτὴν ὑπόθεσιν ἕνεκα τῆς εὐχαριστήσεως, τὴν ὁποίαν μοὶ ἔδωσε τότε καὶ ἐν μέρει ἕνεκα τῆς χρήσεως, ἣν δύναμαι νὰ κάμω αὐτῆς ἵνα ἐννοήσω πολλὰ χωρὶα εἰς τοῦ Lippius Poliorcheticon ὡς πρὸς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον οἱ πολιορκούμενοι ἠδύνατο τόσον εὐκόλως ν' ἀποκρούωσι τοὺς ἐπιτιθεμένους μὲ λίθους, ὄγκους, λυωμένας μολύβδου βολίδας κτλ. ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ τείχους κτλ. Θεωρῶ τοῦτο χρήσιμον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διότι τὰ ἔργα ταῦτα ἀφ' ὅτου ἐφευρέθη τὸ τηλεβόλον δὲν θεωροῦνται πολὺ ἀσφαλῆ. Ἄν σκέπτεσθε νὰ χαριεντισθῆτε, ἔχετε περισσοτέραν ἀνεσιν νὰ πράξητε τοῦτο, παρ' ὅσῃν ἐγὼ τώρα καὶ διὰ τοῦτο συγχωρήσατε, ἂν ἐπιρρίπτω ὅλα τὰ πράγματα πρὸς ὑμᾶς.
- 17 Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἄλλοτε 22 Ἐκκλησίας ἐδῶ ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἀλλὰ τώρα (ὡς εἶπον) εἶνε μόνον 14 καὶ αὐταὶ ἀξιοθρήνητοι, μικραὶ θλιβεραὶ τρύπαι, εἰς συνήθους σωλέας θὰ ἔκαμνε δύο ἐξ αὐτῶν. Τὸ ἴδιον (ὀφείλω νὰ σᾶς εἶπω ἅπαξ διὰ παντὸς) εἶνε τώρα αἱ Ἕλληνικαὶ Ἐκκλησίαι καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐξ ὧν ἔχω ἰδεῖ καὶ πολὺ ὑποπεύομαι (ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως) ὅτι γενικῶς αὐταὶ τὸ πάλαι ἦσαν μόνον ὀλίγον τι καλλίτεροι, ὅπερ ἔκαμε πιθανῶς τὸν Προκόπιον νὰ συγκινηθῆ ὑπερὶ τῆς ἀγίας Σοφίας, ἣτις πράγματι εἶνε πολὺ ὠραῖον οἰκοδόμημα ἀκόμη. Καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς ταύτας
- 18 περὶ τῶν ὁποίων ὀμιλῶ, δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι παραπείθει τὰ Σερα-

φείμ εἰς τὰ Χερουβείμ νά διαμένωσιν ἐκεῖ, ἀλλὰ σοβαρῶς εἶπεῖν, μοι ἐφάνη ἀπείρως μικροτέρα τῶν προσδοκιῶν μου, ὡς ἀλλαχοῦ μέλλω ἴσως νά συζητήσω μετὰ σοῦ. Μετέβην ἐνταῦθα νά ἐπισκεφθῶ τὸν Μητροπολίτην, ὅστις ἦτο λίαν νέος· ὑποθέτω ὄχι ἄνω τῶν 25. Μὲ μετεχειρίσθη μετὰ τῶν συνηθειῶν τοῦ τόπου τούτου λίαν εὐγενῶς, μὲ καφέ, σερμπέτι, γλυκὸ τριαντάφυλλον καὶ καθαρὸν ὕδωρ ὅσον ἤθελον νά πῶ. Ἔχει μίαν ὠραίαν μικρὰν οἰκίαν παρὰ τὴν Μητροπολιτικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὴν Παναγίαν, ἣτο ἡ ὠραιότερα ἐκεῖ, ἐστολισμένη μὲ μαρμαρίνους στύλους, ἀλλὰ τώρα περιμαζευμένη εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς ἓν σκευοφυλάκιον σχεδόν. Ἡ ἀρχαιότερα Ἐκκλησία (καὶ νῦν ἡ ὠραιότερα) εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὸν ἅγ. Γεώργιον. Τὸ ἔδαφος εἶνε ὠραῖα ἐπεστρωμένον μὲ μαβρον καὶ λευκὸν μάρμαρον, εἶνε (ὡς πρὸς τὰ θεμέλια) ἀκόμη ὀλόκληρος καὶ σὰς βεβαιῶ δύναται εὐμενῶς νά παραβληθῆ πρὸς τὸ παρεκκλησίον μας καὶ σχεδόν ἄλλη μία ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκείνης. Ὁ θόλος ὑπεράνω τοῦ ἀγίου Βήματος εἶνε πολὺ ὠραῖον μωσαϊκὸν ἔργον καὶ περὶ τὸ διάζωμα αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένα C C WZ. Τῷ οἴκῳ πρέ-

ΙΧϞϚ ννς νω τωοφκωσογπρεπει
 ΑΓΙΑΣΜΑ ΚΕ ΕΙΣ ΜΑΚΡΟΤΗΤΑ
 ΗΜΕΡΩΝ Ν

πει ἀγίασμα Κε εἰς μακρότητα ἡμερῶν.» Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος εἶνε τὸ αὐτὸ· καὶ εἰς καλόγηρος (εἰς παπὰς ἢ μοναχὸς ἐκεῖ) ὑπέθετεν ὅτι ἦτο: ὦ σώσον! Εἶμαι διατεθειμένος νά δεχθῶ ὅτι σημαίνει αὐτὸ ἀλλὰ χρειάζεται τὸ Ν πρὸς τοῦτο. Εὐρίσκω ὅτι ἦτο μία λέξις ἰκεσίας, ἣς ἐγένετο χρῆσις εἰς τὰ ἀρχαῖα Φυλακτήρια, κοινῶς ἀποδιδόμενα εἰς τοὺς ἀκολούθους τοῦ Βασιλείδου. Ἔχω ἓν λίαν σπάνιον ἀξιοπεριεργον, τοῦ ὁποίου θά σὰς δώσω περιγραφὴν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ παραβάλετε τοῦτο μὲ αὐτήν. Ἐξερχόμενος τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἐπὶ τοῦ τοίχου, εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἔξωθεν ὑπάρχουσι τέσσαρες μορφαὶ ἰστάμεναι εἰς ἓνα μικρὸν λίθον 1 1/2 πόδα μακρόν· εἰς γέρων ἄνθρωπος μὲ ἓνα νέον εἰς τὴν ἀριστεράν του χεῖρα ἔχοντα μίαν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τὴν ἄλλην ὑπὸ τὴν παρεῖάν του. Ἀπέναντι αὐτοῦ ἴστανται γυνὴ μὲ μίαν νέαν παιδίσκην ἐν τῇ ἰδίᾳ θέσει μὲ τὸν νέον, ἄνωθεν ἦτο γεγραμμένος (τῆς γωνίας οὐσῆς ὀλίγον τετραυσμένης) Ἰούνιος Πρόβος καὶ εἰς τὸ χεῖλος τῆς πλευρᾶς πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα ΖΗ. Συμπεραίνω ὅτι ἦτο ἐπιγραφὴ εἰς τὸ μνημεῖον αὐτοῦ· διὰ τῆς λέξεως ΖΗ τὴν ὁποίαν συχνάκις συνήνησα

- 21 ὡσαύτως εἰς μνημεῖα ἦτο ἴσως μόνον μία ἔνδειξις τῆς πίστεως αὐ-
 τῶν εἰς τὴν ἀθανασίαν. Εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν τῆς ὑπεραγίας Θεο-
 τόκου δεικνύεται τὸ σῶμα μιᾶς ἀγίας, τὴν ὁποίαν καλοῦσιν Ὅσιαν
 Ξένην καὶ μία παλαιὰ εἰκὼν τῆς Παρθένου Μαρίας. Διηγοῦνται τὴν
 ἱστορίαν, ὅτι ἀπὸ μέγα ναυάγιον τὸ σῶμα τοῦτο ἐξώκειλεν εἰς τὴν
 παραλίαν μετὰ τῆς εἰκόνας αὐτῆς δεδεμένης εἰς αὐτὸ διὰ σιδηρᾶς
 ἀλύσσου καὶ μολονότι οὐδέποτε ἔμαθον πόθεν προήρχετο οὔτε τί
 ἦτο ἀλλὰ χάριν τῆς εἰκόνας ἐθεώρησαν αὐτὴν ἀγίαν καὶ διετήρησαν
 τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ τὴν εἰκόνα ὡς ἀντικείμενα λατρείας διὰ τὸν
 λαόν. Ὁρίσθη εἰδικὴ ἡμέρα (24ῃ Ἰανουαρίου) ἐν τῷ ἑορτολογίῳ χά-
 ριν τῆς ἀγίας αὐτῆς, ἀλλὰ διηγοῦνται καὶ μίαν ἄλλην ἱστορίαν
 περὶ αὐτῆς. Τὸ Μοναστήριον τὸ ὁποῖον ἔχω ἤδη μνημονεύσει ὑπῆρ-
 ξεν πολὺ ὠραῖον μικρὸν οἰκοδόμημα, ἀλλὰ τῶρα κατερειπούμενον,
 22 καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν προικοδοτήσεις ἢ εἰσοδήματα πρὸς ἐπι-
 σκευὴν αὐτοῦ. Ὑπελείφθη εἰς μόνον γέρον καλόγηρος, ὅστις ζῆ μόν-
 ον μὲ τὰ ὀλίγα ὄσπρια τὰ ὁποῖα εἰμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς εὐσπλα-
 χίας τῶν ξένων. Περαιτέρω εἰς τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τοῦ
 φρουρίου ἴστανται 6 ἀνεμόμυλοι σταθεροὶ καὶ ἀκίνητοι καίτοι οὐδέ-
 ποτε ἔχουσιν ἔλλειψιν βορείου ἀνέμου τὴν νύκτα ἕνεκα τοῦ Ἐμβάτη,
 ὅστις ὅταν ἔλθῃ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐν καιρῷ τῆς ἡμέρας, δὲν παρα-
 λείπει νὰ ἐπανέλθῃ ὅλην τὴν νύκτα. Ὑπάρχει εἰδὸς μύλου διὰ τὸν
 ἄνεμον καὶ ἕτερον εἶδος διὰ τὸ ὕδωρ (ἔδω ἐν Τουρκίᾳ), ὅπερ κατα-
 σχύνει ἀπείρως τὰς μηχανικὰς μας προσπαθείας. Παραλείπω τὴν
 περιγραφὴν αὐτῶν νῦν ἀφοῦ ἐσταμάτησα πάρα πολὺ εἰς τὴν Σηλυ-
 βρίαν, ὥστε νὰ κουράσω τὴν ὑπομονὴν σου.

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ ΚΑΙ ΑΙ ΠΑΡ' ΑΥΤΩ ΜΟΝΑΙ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΚΑΙ ΜΑΜΑΝΤΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ Μακροχώριον ¹⁾ κατέχει νῦν τὴν θέσιν τοῦ περιφήμου Βυζαντινοῦ προαστείου τοῦ καλουμένου ΕΒΔΟΜΟΝ, προάστειον ὄπερ, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ἔσχε τὴν δόξαν νὰ ἴδῃ ἐν αὐτῷ δέκα αὐτοκράτορας ἀναγορευθέντας καὶ στεφθέντας.

1) Δὲν δυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ εἰπώμεν πότε τὸ προάστιον τοῦ ἑβδόμου ἐκλήθη Μακροχώριον. Καὶ ὁ μὲν ἀρχαῖος διευθυντὴς τοῦ τότε Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου Dr Dethier, τὸ ὀνομάζει Νέαν ἀποικίαν κακῶς ἢ ἀτελῶς ἐρμηνεύων συντρίμματα ἐνεπιγράφων πλίνθων προερχομένων ἐκ τοῦ Μακροχωρίου. Οἱ δὲ Σκαρλάτος Βυζάντιος (T. A. 321), Πασπάτης (Βυζαντινὰ ἀνάκτορα 17) καὶ Γεδεὼν τὸ ἀποκαλοῦν Ἀπάμειαν ἢ Ἀφάμειαν ἐρειδόμενοι ἅπαντες εἰς τὸ κείμενον Νικήτα τοῦ Χωνιάτου (Migne T. 139, 688) «Εἶθε ὑπὸ πλακί Ρηγίου γενοίμεθα καὶ Ἀφάμειαν θεασαίμεθα ὅπως προσείπομεν τὴν ἱερὰν Κωνσταντινούπολιν». Καθ' ἡμᾶς ἡ εὐχὴ τοῦ Νικήτα ἐφαρμόζεται περισσότερον εἰς θέσιν πλησιεστέραν τοῦ Ρηγίου καὶ πλεόν ἀπομακρυσμένην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πιθανώτατα δὲ εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Μπουγιούκ-Χαλκαλῆ, πλησίον τοῦ Σαφρᾶ-Κιοῖ ὅπου ὑπάρχουν ἐρείπια μεγάλου φρουρίου, ἀρκετὰ καλῶς διατηρούμενα (Σερραί-Χορσμπεςί,=ἐρείπια ἀνακτόρου) βλ. Χάρτην Α) καὶ ὄθεν ὄρατὴ ἡ Κωνσταντινούπολις. Κατὰ τὸν Παχυμέρη, τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων κατεχμένης οἱ περὶ τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον κυριεύσαντες τὴν Σηλύβριαν ἐφθασαν μέχρι τῆς πόλεως ἐκπορθοῦντες τὰ περὶ πλὴν τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου τῆς Ἀφαιμείας (Migne T. 143, 110).

» ἐπεὶ δὲ καὶ παρ' Ἰταλῶν ἡ Σηλύβρια κατειχέτο πέμψας αἰρεῖ κατὰ κράτος
» καὶ τῶν Ρωμαίων ποιεῖται τὴν πόλιν ἀκονιτί, ἔτι τε προσεχώρουν ἐγγύτερον οἱ ἡμέτεροι καὶ τὰ ἔξω τῆς πόλεως ἐν χερσίν εἶχον πλὴν Ἀφαιμείας
» ἰσχυροῦ φρουρίου κατεχομένου τοῖς Ἰταλοῖς». Ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ φρουρίου τοῦτου τῆς Χρυσῆς πύλης ἔκτασις, κατωκείτο ὑπὸ χωρικῶν, οἵτινες ἐκαρποῦντο τὴν ἔξω τῆς πόλεως γῆν καὶ ὀνομάζοντο «Θεληματάριοι» διότι ἦσαν αὐστηρῶς οὐδέτεροι. Τοιοῦτοτρόπως δὲν ἠνωχλοῦντο ἀπὸ οὔτε τοὺς ἔξω τῆς πόλεως Βυζαντινοὺς οὔτε καὶ ἀπὸ τοὺς ἔνδον Λατίνους διότι ἀμφότεροι εἶχον συμφέρον νὰ τοὺς περι-

“Ολοι όμως οι περί την Βυζαντινήν ιστορίαν ασχολούμενοι από τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος ἐτοποθέτουν ἐσφαλμένως τὸ προάστειον τοῦ Ἐβδόμου εἰς τὸ Τεκφοῦρ Σεράϊ πλησίον τῶν Βλαχερνῶν καὶ ἀνεγνώριζον εἰς τὰ ἐρεῖπια τοῦ ἀνακτόρου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου τὰ λείψανα τοῦ παλατίου καὶ τοῦ βήματος (Τριβουναλίου) τοῦ Ἐβδόμου.

Πρῶτος ὁ Gyllii ¹⁾ τὸ 1550 ἐξέφρασε τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἣν διαδοχικῶς ἠσπάσθησαν πάντες οἱ μεταγενέστεροι βυζαντινολόγοι, ὁμογενεῖς τε καὶ ξένοι, ὡς ὁ Du Cange ²⁾, Banduri ³⁾, Πατριάρχης Κωνσταντίας ⁴⁾, Σκαρλάτος Βυζάντιος ⁵⁾ καὶ Πασπάτης μέχρι τοῦ 1891, ὅτε ὁ σοφὸς καὶ μελετηρὸς καθηγητὴς τοῦ Ῥόβερτείου Λυκείου ΑΙ. van Millingen ἀνέτρεψε τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ δι’ ἀναντιρρήτων ἐπιχειρημάτων ἀπέδειξεν ὅτι τὸ Ἐβδομον κεῖται εἰς τὸ Μακροχώριον. Ἡ μελέτη αὐτοῦ ἔδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἑλληνιστὶ ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ⁶⁾ καὶ μετέπειτα Ἀγγλιστὶ εἰς ἰδιαιτέρον πόνημα ὅπου

ποιοῦνται. Ὁ κ. Γεδεὼν ἐν τῷ συγγράμματι του «Λίθοι καὶ κεράμια» λέγει ὅτι τὸ πρῶτον εὕρισκε τὸ ὄνομα Μακρὸν Χωρίον ἐν τῷ Ἀτταλειάτῃ ἐν ὑποτιπῶσει περὶ τοῦ πτωχοτροφείου τοῦ Πανοικτίρμονος (Κ. Σάθα Τόμος Α. σελ. 19). Ὁ Μιχαὴλ Ἀτταλεῆτης ἰδρύσας τὸ πτωχοτροφεῖον καὶ μοναστήριον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1077 λέγει ἐν τῇ περὶ αὐτῶν διατάξει του. «Ἔσται οὖν προσκεκρωμένα τῷ πτωχοτροφείῳ μου τὸ πρῶτόν μου Σεκολάκα σὺν τῷ Μακρῷ Χωρίῳ κτλ.». Εἰς ἡμᾶς ὁμοῦ φαίνεται λίαν ἀπίθανον ὅτι τὸ περιφνημον προάστειον τοῦ Ἐβδόμου, ὅπερ καὶ μετὰ δύο αἰῶνας διετήρει ἀκμαῖον τὸ ὄνομά του νὰ περιηλθεῖ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα εἰς τοιαύτην ἀσημότητα καὶ ἀφάνειαν, ὥστε νὰ ἀποτελῇ μέρος τῆς ἐπαύλεως Σεκολάκα. Καὶ τελευταῖον ὁ αἰδέσιμος πατὴρ Thibaut λέγει ὅτι τὸ Μακροχώριον ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τὸν ΙΒ' ἡδὴ αἰῶνα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χωρία Λόγγο» καὶ μᾶς παραπέμπει εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ἰωάννου Κινιάμου Ἑλλ. Πατρολογία Τόμος 133 Βιβλ. Ε στήλη 539 δ καὶ παραθέτομεν ἐνταῦθα

· (ὁ βασιλεὺς) ψυχαγωγίας ἕνεκα ἐπὶ τῶν ἐγγύς Βυζαντιῶν χωρίων ἐξῆλθε Λόγγοι ὄνομα τοῦτο».

Καθ' ἡμᾶς τὸ συμπέρασμα τοῦ πατρὸς Thibaut πολὺ ἀπέχει τοῦ εὐτυχοῦς.

1) Gyllii Petri : Constantinopoleos Topographia Bataviae 1632 Lib. IV c. N.

2) Du Cange, Carol du Fresne : Descriptio urbis Constantinopolitani sub Imp. Christianis. Venetiae 1729.—De Hebdomo Constantinopolitano disquisitio topographia. Additamenta p. 12.

3) Banduri Anselmi, Imperium Orientale et antiquitatum Constantinopolitanarum Parisiis 1711.

4) Κωνσταντινιάς παλαιά τε καὶ νεωτέρα. Κωνσταντινούπολις 1814.

5) Σκαρλάτος Βυζάντιος. Κωνσταντινούπολις. Τόμ. Α' 355.

6) ΑΙ. van Millingen : Ἡ ἀληθὴς θέσις τοῦ Ἐβδόμου. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, Τόμ. ΚΒ' 1890. Παράρτημα 1891 σελ. 33.

ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἐχαρτογράφησε καὶ τὰ πλησιόχωρα τοπία, ἂν καὶ οὐχὶ τόσον ἐπιτυχῶς 1). Τὴν ἰδέαν ταύτην ἔσπευσε νὰ συμμερισθῇ καὶ ὁ σοφὸς ἐπίσης καὶ λίαν ἐμβριθὴς περὶ τὰς βυζαντινὰς μελέτας Dr. Mordtmann 2) ἐν τῷ σπουδαίῳ περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως συγγράμματι αὐτοῦ "Ἐκτοτε οὐδεὶς πλέον ἔθεσεν ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ἀκριβῆ τοποθεσίαν τοῦ Ἑβδόμου. Σοφὴν δὲ βιβλιογραφικὴν μονογραφίαν τοῦ Ἑβδόμου ἐδημοσίευσεν ἐπίσης τὸ 1920 ὁ ἀείμνηστος φίλος Αὐστριακὸς ἀρχαιολόγος Dr. Heinrich Glück, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης. Ὁ Dr. Glück κατὰ τὸν γενικὸν πόλεμον ἐκτελῶν τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ θητείαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπεσκέφθη δις τὸ Μακροχώριον καὶ τῇ ὑποδείξει ἡμῶν ἐμελέτησε τὰ διάφορα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ ἐρείπια, ὡς καὶ ὁ ἴδιος εὐχαριστῶν τὸ ἀναφέρει εἰς τὸ σύγγραμμά του. Ἐξ αὐτοῦ δημοσιεύομεν εἰς τὴν σελ. 144 τὸν χρονολογικὸν πίνακα τῶν διαφορῶν ἱστορικῶν γεγονότων τοῦ Ἑβδόμου 3).

Τὸ 1914 ἐνετάλημεν παρὰ τῆς Γενικῆς ἀρχηγείας τοῦ Α' Στρατιωτικοῦ Σώματος ὅπως συνεχίσωμεν μεθοδικῶς τὰς ἀνασκαφὰς εἰς βυζαντινὸν κοιμητήριον τυχαίως ἀνακαλυφθὲν πλησίον τῶν νεωστὶ ἀνεγειρομένων στρατώνων.

Ἐπελήφθημεν τοῦ ἔργου καὶ ἐφέραμεν εἰς φῶς λίαν ἐνδιαφέρον καὶ ὄλας πρωτότυπον βυζαντινὸν κοιμητήριον, ὅπερ διετηρεῖτο ἐν λίαν ἀνθηρᾷ καταστάσει μέχρι τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς καταλήψεως τῶν στρατώνων ὑπὸ τῶν Γάλλων. Τότε ἐβλάβη ἀρκετὰ ἐνεκεν ἀτυχοῦς πρωτοβουλίας ὑποδεστέρου Γάλλου ἀξιωματικοῦ ὅστις ἀπέσπασε πολλὰ μάρμαρα καὶ λίθους ἐκ τοῦ μνημείου χάριν στρατιωτικῶν ἔργων. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Μουσείου ἔσπευσε νὰ διαμαρτυρηθῇ καὶ εἰς τὰς δικαίας αὐτῆς παραστάσεις αἱ στρατιωτικαὶ Γαλλικαὶ ἀρχαὶ προσεφέρθησαν ἵνα ἐπανορθώσουν τὴν βλάβην ὅσον ἦτο δυνατὸν συνεχίζοντες τὰς ἀνασκαφὰς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἡμῶν καὶ ἐν συμπνοίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τοῦ Μακροχωρίου ἅτινα τοῖς ἤθελον ὑποδειχθῇ ἀρμοδίως.

Ἡμεῖς δὲ εἰς διάλεξιν ἐπὶ τόπου ἀνεπτύξαμεν, ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων διπλωματικῶν καὶ στρατιωτικῶν Γαλλικῶν ἀρχῶν τὴν ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν ἐποψίν σπουδαιότητα τοῦ μνημείου ἐπιδεικνύοντες, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, φωτογραφίας καὶ σχεδιαγράμματα ληφθέντα πρὸ τῆς βεβηλώσεως αὐτοῦ.

1) Al. van Millingen : Byzantine Constantinople. London 1898.

2) Mordtmann : Esquisse topographique de Constantinople. Lille, 1892.

3) Dr. Heinrich Glück : Das Hebdomon von Konstantinopel. Wien 1920.

Μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν παρίστατο καὶ ὁ Père Thibaut τοῦ Τάγματος τῶν Assomptionnistes τοῦ Καδίκιοι, ὅστις ἐδημοσίευσεν σχετικὰ ἐπίσης περὶ Ἐβδόμου 1).

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ὁ ἀναγνώστης εὐρίσκει ἀκριβῆ περίληψιν τῆς μελέτης τῶν διαφόρων ἀρχαιολόγων οἵτινες πρὸ ἡμῶν ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἱστορίαν καὶ τοπογραφίαν τοῦ Ἐβδόμου.

Ἡ πρὸς τὸ κοινὸν σήμερον παρουσιαζομένη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος σύντομος πραγματεία δὲν εἶναι παρὰ ἀνακεφαλαίωσις, ἐξέλεγξις καὶ συμπλήρωσις τῶν πρὸ ἡμῶν λεχθέντων, βασιζέται δὲ κυρίως εἰς μακρὰς ἐπὶ τύπου μελέτας ὡς καὶ εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ζητήματος διαχυθὲν φῶς ὑπὸ τῶν τελευταίων ἐπιστημονικῶν ἀνασκαφῶν. Διότι σοφώτερος πάντων ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ τυγχάνει ἡ σκαπάνη ἣτις πολλὰ μὲν ἐδραιοῖ πλεῖστα δ' ὅσα ἀνατρέπει. Εἰς τὴν περιγραφὴν ἡμῶν ταύτην καλὸν ἐθεωρήσαμεν ἵνα προσθέσωμεν σχετικὰς τινὰς πληροφορίας περὶ τῶν Ἁγιασμάτων τῶν Ἁγίων Παντελεήμονος καὶ Μάμαντος, ἅτινα καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν εἶχον σχέσιν μὲ τὸ Ἐβδομον. Ἐπίσης κρίνομεν ἐπάναγκες ἵνα ἐπισυνάψωμεν καὶ τοπογραφικὸν χάρτην δεικνύοντα ἀκριβῶς τὰς διαφορὰς θέσεις περὶ ὧν ποιούμεθα μνησίαν ὡς καὶ εἰκόνα πάντων τῶν ἐνταῦθα ἀνακαλυφθέντων μαρμαρίνων συντριμμάτων καὶ ἐρειπίων.

Ἀναλογιζόμενοι βεβαίως τὴν πάλαι λαμπρότητα καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ περιφήμου τούτου προαστείου παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ σωζόμενα ἐρείπια εἶναι λίαν πενιχρά. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἐβδομον ὑπέστη τὴν σκληρὰν τύχην τῶν ἀρχαίων τοπίων ἅτινα κεῖνται πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ διαρκῶς κατοικουμένων μεγαλουπόλεων. Ἀπὸ τὸ 1555 ἤδη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ συγγραφέως τῆς Κωνσταντινάδος 1), τέσσαρες μέγιστοι κίονες ἐκ γρανίτου λίθου μετεφέρθησαν ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ναοῦ τοῦ Προδρομοῦ εἰς τὸ περικαλλῆς τέμενος τοῦ Ἐδινε-καποῦ, ὅπερ ἀνήγειρε ἡ Μίχρ-ι-Μάχ σουλτάννα, θυγάτηρ Σουλτάν Σουλεμάν τοῦ νομοθέτου (1521—1566). Ἐκτοτε ἐπὶ τῶν ἐρειπίων σχεδὸν τοῦ Τριβουναλίου ἀνηγέρθη τὸ εὐρύτατον κυβερνητικὸν ὑφαντουργεῖον (Μπασμαχανὲ) καὶ τὸ Τάσ-χάν μετὰ τῆς λιθοκτίστου ἀποβάθρας καὶ προκυμαίας ὅπου ἀποκλειστικῶς ὅλοι οἱ λίθοι προέρχονται ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων. Ἐδῶ ἐπίσης βλέπομεν ὑπερμεγέθη μαρμαρίνον

1) Thibaut J. Père assumptionniste : L' Hebdomon de Con/ple nouvel examen topographique. (Echos d'Orient 25e année No. 125. 1922). Ἡ μελέτη αὕτη μᾶς δίδει μὲν ἐνδιαφερούσας βιβλιογραφικὰς σημειώσεις περὶ Ἐβδόμου, ἀλλὰ στερεῖται παντελῶς τοπογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος.

σαρκοφάγον μετατραπείσαν εἰς κρήνην ἥτις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἡ σαρκοφάγος Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Ἡ τεραστία δὲ ἀνάπτυξις τοῦ Μακροχωρίου συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἐρειπίων τὰ ὅποια ἐξεμταλλεύθησαν πολλοὶ συστηματικῶς μέχρις ὅτου ἡ διεύθυνσις τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἔλαβεν αὐστηρὰ μέτρα πρὸς παρεμπόδισιν τῆς βεβηλώσεως καὶ καταστροφῆς αὐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Acta Sanctorum. Paris Rome 1868.

*Αματωλὸς Γεώργιος Μοναχός.—Χρονικὸν σύντομον.—Migne 110.

Ammiani Marcellini.—Regum Gestorum libri. Λειψία.

*Αναγνώστης Θεόδωρος.—Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία.—Migne 86.

*Αναστάσιος Βιβλιοθηκᾶριος.—De vitis Pontificum Romanorum.—Migne 108.

*Ανώνυμος (Πατριάρχης Κωνσταντίας ὁ Α'). Κωνσταντινῆς Παλαιὰ τε καὶ νεωτέρα. Κωνσταντινούπολις 1844.

*Ανώνυμος : Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως. Λειψία 1901 Praeger. Th.

*Ατταλειώτης Μιχαήλ.—Ἱστορία. Βόννη.

Banduri Anselmi: Imperium Orientale et antiquitatum Constantinopolitanum. Parisiis 1711.

Bibliotheca Hagiographica Graeca. Bruxelles 1909.

Boor C. de: Βίος Εὐθυμίου Πατριάρχου. Berlin 1888.

Bury J. B: History of the Eastern Roman Empire. London 1912.

Bury J. B: History of the later Roman Empire. London 1889.

Χαδηκὰτ-ουλ-Δζεβὰμί. Ἰσταμπούλ 1281. (1864).

Χωνιάτης Νικήτας.—Migne 139.

Codices e Vaticanis selecti.—II Menologio di Basilio II. Torino 1907.

Delehaye, Hippolyti: Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae. Bruxelles 1902.

1) Κωνσταντινῆς σελ. 138.

- Du Cange, Carol de Fresne : Descriptio urbis Constantinopolitani. Venetia 1729.
- Ebersolt, J. : Mission archéologique de Constantinople. Paris 1921.
- Ebersolt, J. : Le Grand Palais de Constantinople. Paris 1910.
- Ebersolt, J. : Les Sanctuaires de Byzance. Paris 1910.
- *Εφραίμιος.—Χρονικὸν Καίσαρος. Βόννη.
- Εὐστράτιος.—Βίος Πατριάρχου Εὐτυχίου.—Migne 86.
- Γεδεὼν Μανουήλ : *Ἐγγραφοὶ λίθοι καὶ κεράμια. Κων)πολις 1893.
- Γεδεὼν Μανουήλ : Βυζαντινὸν ἐορτολόγιον. Κωνσταντινούπολις 1899.
- Γενέσιος Ἰωσήφ : Migne 109.
- Geoffroy A. : La Colonne d'Arcadius. Paris 1895.
- Γεωμέτρης Ἰωάννης : Λόγοι.—Migne 106.
- Glück, Heinrich : Das Hebdomon von Konstantinopel. Wien 1920.
- Γραμματικὸς Λέων : Χρονικά.—Migne 111.
- Γρηγοῤῥᾶς Νικηφόρος.—Migne 148.
- Gyllii Petri : De Constantinopoleos Topographica. Bataviae 1632.
- *Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως. Κων)πολις.
- Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου.—Ἱστορία. Βόννη.
- Κεδρηνὸς Γεώργιος.—Σύνοψις Ἱστοριῶν. Βόννη.
- Khitrowo. Mme B. de : Itinéraires Russes en Orient. Genève 1889.
- Κίνναμος Ἰωάννης.—Ἱστορία. Βόννη.
- Κωδινὸς Γεώργιος : Παρεκβολαὶ χρονικοῦ πατρίων Κωνσταντινουπόλεως. Βόννη.
- Κομνηνὴ Ἄννα : *Ἀλεξιάς. Βόννη.
- Labarte, J. : Le Palais Impérial de Constantinople. Paris 1861.
- Λυδὸς Ἰωάννης, Λαυρέντιος : Περὶ Διοσημειῶν.—Migne 85.
- Macridy et Ebersolt. : Monuments Funéraires de Constantinople. Paris 1923.
- Macridy et Casson St. : Excavations at the golden gate Constantinople. Oxford 1931.
- Μαλάλας Ἰωάννης : Χρονικόν. Βόννη.
- Mendel G. : Catalogue des sculptures du Musée de Constantinople. Constantinople 1914.
- Millingen, Alex. van. : Byzantine Constantinople. London 1899.
- Morelli, Sieph. Ant. : Calendarium Ecclesiae Constantinopolitanae. Bonnae 1788.
- Mordtmann —Esquisse topographique de Constantinople. Lille 1892.
- Νικηφόρος Κάλλιστος Ξανθόπουλος : *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.—Migne 145-147.
- Νικηφόρος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—Migne 100.

- Παχυμέρης, Γεώργιος.—Μιχαήλ Παλαιολόγος. Βόννη.
- Παπαδοπούλου τοῦ Κεραμέως.—Varia Graeca Sacra. Πειτρούπολις 1909.
- Pargoire, J. : Le Saint Mamas de Constantinople. (Bull. Inst. Russe de Constantinople IX). Sophia 1904.
- Πασχάλιον Χρονικόν. Βόννη.
- Πασπάτης : Βυζαντιναὶ μελέται. Κωνσταντινούπολις 1877.
- Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος : Ἐκθεσις τῆς Βασιλείου Ταξέως. Βοννη.
- Προκοπίου Καισαρέως.—Περὶ κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ. Βόννη.
- Ψελλὸς Μιχαήλ.—Migne 122.
- Sabatier, J. : Description générale des monnaies byzantines. Paris 1862.
- Σάθα, Κωνσταντῖνου : Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη. Βενετία 1872.
- Seeck : Geschichte der antiken Welt. 1913.
- Seeck : Regesten der Kaiser und Papste. 1919.
- Σιμοκάτης Θεοφύλακτος : Ἱστορία Βυζαντινῆ. Λειψία.
- Σιτζιλ Ὀσμανί.—Ἰσταμποῦλ 1311 (1893).
- Σκαρλάτος Βυζάντιος : Κωνσταντινούπολις. Ἀθήναι 1851.
- Σκυλίτσης, Ἰωάννης Κουροπαλάτης : Ἱστορία. Βόννη.
- Σωζομενὸς Ἐρμίας.—Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.—Migne 67.
- Σωκράτης Σχολαστικός.—Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.—Migne 67.
- Sophocles E. A. : Greek Lexikon. New York 1887.
- Stein, : Studien zur Geschichte des Byzantinischen Reiches.
- Strzygowski, et Forheimer : Die byzantinischen Wasser Behalter Konstantinopel. Wien 1893.
- Συμεῶν Λογοθέτης ὁ καὶ Μεταφραστής.—Migne 114.
- Συμεῶν Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης.—Χρονογραφία.—Migne 109.
- Thibaut J. : L'Hebdomon de Constantinople. Paris 1922. (Echos d'Orient 125).
- Θεμιστίου.—Λόγοι. Λειψία.
- Θεοφάνης Κεραμεὺς Ἐπίσκοπος.—Ταυρομενίου.—Migne 132.
- Θεοφάνης.—Χρονογραφία. Λειψία.
- Θεοφάνην, οἱ μετὰ τὸν...Ἱστορικοί. Βόννη.
- Thuasne L. : Gentili Bellini et Sultan Mohamed II. Paris 1888.
- Unger, Fr. W. — Quellen der byzantinischen Kunstgeschichte Wien 1878.
- Ζωναράς, Ἰωάννης : Χρονικόν. Βόννη.
- Ζώσιμος Ἱστορικός. Βόννη.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ
ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΓΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΝ
ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ 1).

- Ἔτος 324—337 Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας κτίζει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ (Θεολόγου).
- » 364 Ἀναγόρευσις τοῦ Οὐάλεντος εἰς αὐτοκράτορα ὅστις κτίζει τὸ Τριβουνάλιον (Βῆμα) τὸ ὅποιον στολίζει μὲ πλῆθος ἀγαμάτων. Ἀνεγείρει ἐπίσης πολλὰ ἄλλα οἰκοδομήματα ὡς καὶ μῶλον (προκυμαίαν—κυματοθραύστην) ἐν τῷ λιμένι.
- » 383 Ἀναγόρευσις τοῦ Ἀρκαδίου εἰς Αὐγούστον ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Α΄.
- » 392 Θεοδόσιος ὁ Μέγας κομίζει τὴν κάραν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου ἣν προσωρινῶς καταθέτει εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεολόγου κτίζει δὲ τὴν Ἐκκλησίαν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
- » 393 Ἀναγόρευσις τοῦ Ὀνωρίου εἰς Αὐγούστον.
- » 394 Θεοδόσιος ὁ Μέγας συναθροίζει τὸν στρατὸν του εἰς τὸ Ἐβδομον διὰ τὴν ἐκστρατείαν του ἐναντίον τοῦ Εὐγενίου εἰς Ἰταλίαν.
- » 395 Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκαδιὸς ἐπιθεωρεῖ τὰ Γοτθικὰ στρατεύματα. Δολοφονία τοῦ Ρουφίνου ἐντὸς τοῦ Τριβουνάλιου.
- » 400 Ὁ Γαῖνας ἔρχεται ὡς προσκυνητὴς εἰς τὸν Ναὸν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
- » 402 Ἀναγόρευσις Θεοδοσίου τοῦ Β΄ εἰς Αὐγούστον. Ὁ ἐπίσκοπος Ἐπιφάνιος ἐρχόμενος ἐκ Κίπρου ἀποβιβάζεται πρῶτον εἰς τὸ Ἐβδομον, ὅπου τελεῖ λειτουργίαν εἰς τὸν ναὸν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ μετέπειτα μεταβαίνει εἰς τὴν πόλιν ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὴν σύνοδον ἐναντίον τοῦ αἵρετικοῦ Ὁριγίνου.
- » 407 Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκαδιὸς κτίζει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Προφήτου Σαμουὴλ ὅπου θάπτει καὶ τὸ λείψανον τοῦ προφήτου.

1) Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Δρος Γλοῦκ.

- Ἔτος 450 Ἐναγόρευσις εἰς Αὐτοκράτορα τοῦ Μαρκιανοῦ.
- » 457 Ἐναγόρευσις εἰς Αὐτοκράτορα Λέοντος τοῦ Μεγάλου.
- » 474 Ἐναγόρευσις εἰς Αὐτοκράτορα τοῦ Ζήνωνος.
- » 475 Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ζήνωνος ὁ Βασιλῆσκος ἀναγορεύεται εἰς αὐτοκράτορα.
- » 476 Ὁ Βασιλῆσκος φεύγων τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ ἐπανέρχεται εἰς τὸ Ἔβδωμον ὅπου δέχεται τὴν ἐπίσκεψιν Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
- » 514 Ὁ Βιταλιανὸς στρατοπεδεύει εἰς τὸ Ἔβδωμον μὲ 60.000. ἄνδρας ἵνα πολιορκήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν.
- » 515 Ἀλοβίβασις εἰς τὸ Ἔβδωμον τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Πάπα Ὁρμίσδου.
- » 527 Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου τοῦ Α΄, ὁ Ἰουστινιανὸς κτίζει τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Θεοδότης.
- » 565 Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς κτίζει τὰ ἀνάκτορα τῶν Ἰουκονδιανῶν ἢ Σεκουνδιανῶν εἰς τὰ ὁποῖα πολλοὶ τοῦ νόμοι συνετάχθησαν καὶ ἐξεδόθησαν· κτίζει ἐπίσης τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Μηνᾶ καὶ Μιμήου καὶ ἐπισκευάζει τὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.
- » 532 Ἐπισκευάζει ἐπίσης τὸ Κυκλόβιον καὶ καταρτιζέ στρατεύματα διὰ τὰ περιστείλη τὴν στάσιν τοῦ Νίκαι.
- » 552 Ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ καθαρίζει τὸν λιμένα τοῦ Ἐβδόμου καὶ κτίζει προκυμαίαν στοὰς καὶ λουτρόα.
- » 558 Ἰσχυρὸς σεισμὸς καταρρίπτει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ προφήτου Σαμουὴλ ὡς καὶ τὸν κίονα μὲ τὸν ἀνδριάντα, ὅστις ὑψοῦται εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἐβδόμου· ὁ αὐτοκράτωρ ἐπισκέπτεται συχνὰ τὸ Ἔβδωμον καὶ κατοικεῖ ἐν αὐτῷ.
- » 562 Ὁ Εὐτύχιος προφητικῶς ἀναγγέλει εἰς τὸν Ἰουστίνον τὸν Β΄ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Ἰουκονδιανῶν τὴν ἀναγόρευσιν του εἰς αὐτοκράτορα.
- » 582 Ἐναγόρευσις τοῦ Μαυρικίου εἰς αὐτοκράτορα· Τιβέριος ὁ Β΄ ἀποθνήσκει εἰς τὸ Ἔβδωμον.
- » 592 Ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος ἄρχεται ἐκ τοῦ Ἐβδόμου τῆς ἐκστρατείας του ἐναντίον τῶν Ἀβάρων.
- » 602 Εἰς τὸν Κάμπον τοῦ Ἐβδόμου ἐκτίθενται αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῶν υἱῶν του. Ὁ Φωκᾶς ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ καὶ στέφεται ἐν τῷ ναῷ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

- » 610 Ὁ στόλος τοῦ Ἡρακλείου φθάνει ἐκ Καρθαγηνῆς. Ὁ Φωκᾶς τρέχει εἰς τὸ Ἑβδομον καὶ μένει μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ στόλος ἀποπλέει πρὸς τὴν πόλιν ὅπου σπεύδει ὁ Φωκᾶς ἔφιππος.
- » 617 Οἱ Ἄβαροι ὑποχωροῦντες συγκρατοῦνται εἰς τὸ Ἑβδομον καὶ λεηλατοῦν τὰ περίξ.
- » 673 Ὁ στόλος τῶν Ἀβάρων ἀγκυροβολεῖ ἐνώπιον τοῦ Ἑβδόμου.
- » 708 Ὁ Πάπας Κωνσταντῖνος ἐπισκέπτεται τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τὴν συμβιβάσῃ τὴν ἐπελθοῦσαν ἔριδα μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς. Ὁ Τιβέριος υἱὸς τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β' ὑποδέχεται τὸν Πάπαν εἰς τὸ Ἑβδομον.
- » 717 Εἰς τὴν δευτέραν ἐκστρατεῖαν τῶν Ἀράβων ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ στόλος τοῦ Σουλεϊμάν μένει δύο ἡμέρας ἐνώπιον τοῦ Ἑβδόμου. Λέων ὁ Γ' Ἰσαυρος ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἐπιθεωρεῖ τὰ στρατεύματά του.
- » 775 Κωνσταντῖνος ὁ Ε' ὁ Κοπρώνυμος ἀποθνήσκει ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὸ Κυκλόβιον ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς ἐκστρατείας του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων.
- » 813 Λέων ὁ Ἀρμένιος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ. Ὁ Βούλγαρος Κροῦμος πυρπολεῖ τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ περίξ τοῦ Ἑβδόμου.
- » 822 Θωμᾶς ὁ ἐκ Γαζιούρας φθάνει μετὰ στόλον ἐναντίον τοῦ Ἑβδόμου.
- » 886 Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐπανακτίζει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐυαγγελιστοῦ καὶ ἐπισκευάζει τὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.
- » 872 Ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ἄρχεται ἐκ τοῦ Ἑβδόμου τῆς τροπαιούχου εἰσελάσεώς του εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς Χρυσῆς Πύλης.
- » 913 Ὁ Βούλγαρος Συμεὼν πολιορκεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀλλ' ἐπιστρέφει ἄπρακτος εἰς τὸ Ἑβδομον ἔνθα ἀναγκάζεται νὰ συνθηκολογήσῃ.
- » 927 Ἡ μνηστὴ τοῦ Τσάρου Πέτρου τῆς Βουλγαρίας ἀποχαιρετᾷ εἰς τὸ Ἑβδομον τὸν πάππον τῆς Ρωμανὸν τὸν Α' τὸν Λακαπηνὸν καὶ τὸν πατέρα τῆς Χριστόφορον.
- » 963 Νικηφόρος ὁ Β' ὁ Φωκᾶς ἀνέρχεται εἰς τὸν θρόνον.
- » 1025 Βασίλειος ὁ Β' ὁ Βουλγαροκτόνος ἐνταφιάζεται εἰς τὸν

- ναὸν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
 1180 Ἐπὶ τῆς Βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἡ εἰκὼν
 τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μεταφέρεται ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς
 Κωνσταντινούπολιν καὶ προἰπαντᾶται μετὰ μεγάλης
 πομπῆς εἰς τὸ Ἑβδομον.
 1260 Ἀνεύρεσις ὑπὸ συγγενῶν Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ
 λειψάνου Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.

*Πέραν τῆς τελευταίας αὐτῆς χρονολογίας οὐδεμίαν πλέον γίνεται μετρία
 περὶ Ἑβδομον ὡς ἀκμάζοντος προαστείου καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἤδη
 αὐτῆς, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, τὸ προάστειον ἦτο ἐγκαταλελειμμένον
 ἕως βαθμὸν ὥστε οἱ τόσον περίφημοι αὐτοῦ ναοὶ μετετράπησαν εἰς
 σταῖλους εἰς «ἔπανλιν θρημμάτων» κατὰ τὸ λεκτικὸν Γεωργίου τοῦ
 Παχυμέρη.*

ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπὶ Βυζαντινῶν διηγεῖτο εἰς δέκα τέσσαρα
 τμήματα ἢ Ρεγεῶνας (Regiones) ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία διέσωσε τὰ
 δνόματα τῶν τεσσάρων ἦτοι τοῦ Λευτέρου, Τρίτου, Πέμπτου καὶ Ἑβδο-
 μου. Ἡ ἀριθμητικὴ αὕτη ἐπωνυμία βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀποστάσεως ἐκάστου
 τμήματος ἐκ τοῦ χρυσοῦ Μιλίου τοῦ ἱσταμένου πλησίον τῆς Ἁγίας Σο-
 φρίας ἐν τῷ Αὐγουσταίῳ¹⁾. Τὸ προάστειον τοῦ Ἑβδομου λοιπὸν Septi-
 mium λατινιστί, ἀπεῖχε ἐπτὰ μίλια ἐκ τοῦ σημείου τούτου ὡς ἀποδεικνύε-
 ται ἐκ χωρίων βυζαντινῶν συγγραφέων, ὧν μερικὰ καὶ σημειοῦμεν: Οὕτω
 Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάτις²⁾ λέγει «ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδομῳ, τόπος δὲ οὗ-
 τος τοῦ ἄστεος ἀπὸ σημείων ἐπτὰ». Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀντιοχεύς «ὡς ζ' ση-
 μείους τῆς πόλεως ἀφεστήκει». Εἰς κείμενον τοῦ Σωζομενοῦ ἀναγινώσκο-

1) Μίλιον ἢ Μιλιάριον. Κίων ἐπὶ βάθρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσημειοῦντο αἱ
 διάφοροι ἀποστάσεις θέσεων καὶ τοπίων. Ἐπὶ Ρωμαίων ἡ συνήθεια αὕτη ἦτο κοι-
 νοτάτη καὶ ἔχομεν πλεῖστα παραδείγματα ὡς καὶ τὸ χρυσοῦν Μίλιον τῆς Ρώμης τὸ
 ἀνεγερθὲν ὑπὸ Αὐγούστου.—2) Βιβλ. VIII κεφ. 10. Ἐκδ. Βόν. 333. 13.

μεν «Θεοδόσιος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκδημῶν πρὸς τῷ ἑβδόμῳ μίλιῳ γενόμενος προσεύξασθαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνθάδε ἐκκλησίᾳ, ἣν ἐπὶ τιμῇ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἔδειματο ἰ). Καὶ τέλος ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ἐπίσης Ἱστορικὸς Σωκράτης ἰ) ἀφηγοῦμενος τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφίξιν τοῦ ἐπισκόπου Κύπρου εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν κατεῖχε τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει «προσορμίσας οὖν ἐπὶ Ἰωάννου μαρτυρίῳ, ἀπέχει δὲ τοῦτο ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως καὶ ἐξελθὼν τῆς νεῶς σύναξιν δὲ ἐπιτελέσας καὶ διάκονον χειροτονήσας αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν εἰσέρχεται».

Τὸ ὄνομα λοιπὸν Ἑβδομον ἀπορρέει ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ἀποστάσεως αὐτοῦ ἀπὸ τὸ παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν Χρυσοῦν Μίλιον. Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς πληροφοροῦν ἡμᾶς ἐπίσης ὅτι τὸ Ἑβδομον ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος, εἶχε λιμένα καὶ ἐγεινιάζε με εὐρείαν πεδιάδα. Ἡ ἀπόστασις λοιπὸν τοῦ Μακροχωρίου ἀπὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶναι ἀκριβῶς ἑπτὰ μίλια ἢτοι ἑνδεκα καὶ ἡμισυ χιλιόμετρα, κεῖται ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος, παρουσιάζει λείψανα λιμένος καὶ γειντιάζει με τὴν εὐρείαν πεδιάδα τοῦ Βελῆ-ἐφένδη καὶ Τσηρηδζή-τσαίρη.

Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὑφίσταται πλέον, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, περὶ τῆς ἀκριβοῦς αὐτοῦ τοποθεσίας.

Εἰς τὸ Ἑβδομον ἡ Γερουσία ἐδεξιούτο τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστρέφοντα νικητὴν ἀπὸ ἐκστρατείας. Οἱ ἄρχοντες ὅμως μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Κωνσταντινουπόλεως μετέβαινον πρὸς προὔπαντησιν καὶ ὑποδοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ Ρήγιον (Κιουδζιούκ Τσκεκμετζέ), ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπέστρεφε ἀπὸ ἐκστρατείας ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν μερῶν τῆς χώρας, Θράκης, Βουλγαρίας, Μακεδονίας κ.τ.λ. Ἐὰν ὅμως ἐπέστρεφεν ἐξ ἐκστρατείας ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν τότε ὅλοι οἱ μεγιστάνες αὐλικοὶ βαθμοῦχοι καὶ προὔχοντες ἀνέμενον τὸν Αὐτοκράτορα εἰς τὸ Ἑβδομον ὅπου ἤρχετο διὰ θαλάσσης ἐκ τοῦ Παλατίου τῶν Ρουφιανῶν (Χαϊδὰρ Πασὰ) ἢ τῆς Ἱερείας (Φενὲρ Βαγτζέ). Ἐντεῦθεν ἤρχιζεν ἡ παράταξις τῆς ἐπισήμου καὶ θριαμβευτικῆς πομπῆς διὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τὴν Πόλιν πάντοτε διὰ τῆς Χρυσῆς Πύλης. Ἐπὶ παραδείγματι: Βασίλειος ὁ Α΄ ἐπιστρέφων νικητὴς ἐκ Τεφρικῆς καὶ Γερμακκείας ἰ) φθάνει διὰ θαλάσσης ἐκ τοῦ παλατίου τῆς Ἱερείας εἰς τὸ Ἑβδομον ὅπου προσεύχεται εἰς τὸν ναὸν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Κατόπιν ἔφιππος μεταβαίνει εἰς τὸ ἔξωθεν τῶν τειχῶν μοναστήριον τῶν Ἀβραμιτῶν ἰ). Οἱ

1) Βιβλ. VII κεφ. 24.—2) Βιβλ. VI κεφ. 6.—3) Πόλεις τῆς Παρθίας καὶ Ἀρμενίας.—4) Πιθανῶς τὸ Κιουδζιούκ Μπαληκλή.

αἰχμαάλωτοι, τὰ λάφυρα καὶ πολεμικὰ τρόπαια εἶχον ἤδη μεταφερθῆ τὴν προτεραίαν εἰς τὸ λειβάδιον τὸ κείμενον ἔμπροσθεν τῆς Χρυσῆς Πύλης ἐπὶ τούτῳ ἀνοιχθείσης. Ἡ πύλη αὕτη, ἡ λεγομένη καὶ μεσαία, ἦτο ἡ ἐπίσημος πύλη καθιερωμένη ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀυτοκράτορος. Τῆς πομπῆς ταύτης ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν μᾶς μεταδίδει ὁ συγγραφεὺς αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος ἐν τῷ συγγράμματί του «Ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως»¹⁾.

Πλὴν τῆς ὑποδοχῆς τῶν Ἀυτοκρατόρων ἡ Ἱστορία ἀναφέρει ἐδῶ καὶ διαφοροὺς ἄλλας τοιαύτας ἐπισήμων ἀπεσταλμένων καὶ πρεσβειῶν. Οὕτω τῷ 515 φθάνει εἰς τὸ Ἑβδομον πρεσβεία τοῦ Πάπα Ὁρμίσδου²⁾. Ἐδῶ ἐπίσης τῷ 708 ὑποδέχεται τὸν Πάπαν Κωνσταντῖνον ὁ υἱὸς τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β' Τιβέριος³⁾. Ἐπὶ δὲ τῆς Βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (1143—1180) εἰς τὸ Ἑβδομον ἐπίσης προὔπαντᾶται, μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ εὐλαβοῦς παρατάξεως, ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου μεταφερθεῖσα ἐκ Θεσσαλονίκης⁴⁾. Μέχρι τοῦ Ἑβδόμου συνοδεύει τὴν ἐγγονὴν αὐτοῦ Μαρίαν τοῦ Χριστοφόρου, ὁ Ἀυτοκράτωρ Ρωμανὸς ὁ Λακαπηνός, ὑπανδρευθεῖσαν εἰς τὴν Μοῆν τῆς Ζωοδόχου πηγῆς τὸν πρίγκηπα Πέτρον υἱὸν καὶ διάδοχον Συμεὼν Τσάρου τῆς Βουλγαρίας. Ἐνταῦθα ἡ νύμφη, μεταβαίνουσα μετὰ τοῦ συζύγου της εἰς Βουλγαρίαν ἀποχαιρετᾶ τοὺς γονεῖς⁵⁾.

Τὸ προάστειον τοῦ Ἑβδόμου ἐχρησίμευσεν ἐπίσης ὡς τόπος τέρψεως καὶ ἀναψυχῆς. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ρουφίνου οἱ Ἀυτοκράτορες συνήθιζον νὰ διέρχωνται ἐνταῦθα εὐαρέστως τὸν καιρὸν. Ὁ Ἰουστινιανὸς πολλάκις ἐπεσκέπτετο τὸ Ἑβδομον καὶ ἐνεδιητᾶτο εἰς τὰ ἐνταῦθα παλάτια του. Ἐδῶ δὲ κατὰ τὸν Θεοφάνην «ἀπώλεσαν οἱ βεσιήτορες τὸ στέμμα τοῦ Βασιλέως ὅπερ μετὰ μῆνας ἡ', εὐρέθη ὅπου καὶ ἐν μαργαριτάριον καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ λιθεὰ ἐσώθη καὶ εὐρέθη»⁶⁾. Εἰς αὐτὸ ἐπίσης τὸ προάστειον ἐφησύχαζεν ἐπὶ τινὰ καιρὸν καὶ ἡ Πουλχερία πρεσβυτέρα τῶν ἀδελφῶν Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, ἥτις ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν ἕνεκεν τῶν μηχανορραφῶν τοῦ εὐνοῦχου Χρυσαφίου τοῦ ἐπὶ τινὰ καιρὸν πανισχύρου. Τῷ 476 ὁ Βασιλίσκος φεύγων τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ, ὅστις ἠπέλει ἐμπρησμόν τῆς Πόλεως καὶ τοῦ κλήρου, δέχεται εἰς τὸ Ἑβδομον τὴν ἐπισκεψιν Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου «ὅστις παραλαβὼν τοὺς μοναστὰς καὶ τοῦ

1) Παρ. βιβλ. 1, 287.—2) Liber pontificalis v Hormisdæ c. 5.—3) Lib. pont. v Goustant. c. 5.—4) Delahaye Hippol. Synaxaria Eccl. Const. Bruxelles 1902 (265στ.).—5) Θεοφάνης. συνέχεια, ἐκδ. Βόννης; 906.—6) Θεοφάνης. ἐκδ. Βεν. 152.

λαοῦ τοὺς ζηλωτὰς ἐξήλθε πρὸς Βασιλίσκον καὶ μετὰ πολλῆς παρρησίας αὐτῶν διελέχθη¹⁾.

Τὸ Ἐβδομον ὁμως, ἔνεκεν τῆς ἔξω τῶν τειχῶν καὶ εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἐκ τῆς πόλεως τοποθεσίας αὐτοῦ ὑπέκειτο ὡς ἦτο ἐπόμενον πάντοτε εἰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐχθρῶν, δηώσεις, λεηλασίας, ἐμπρησμούς καὶ παραπλήσια. Ἰδῶ ἐπίσης ὑπεχώρουν οἱ ἐχθροὶ πρὸς ἀνασύνταξιν τῶν στρατευμάτων αὐτῶν ἢ συνθηκολόγησιν μετὰ τὰς ἐπιθέσεις των αἵτινες συνετρίβοντο συχνότατα πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ἄστεως. Ὁσαύτως ἐνταῦθα ἦτο μόνον δυνατὴ ἀποβίβασις ἀγνημάτων καὶ ἀνασυγκρότησις στρατοῦ ὅστις θὰ συνέπραττε μετὰ τοῦ στόλου πρὸς ἄλωσιν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων.

Ὡς παραδείγματα ἀναφέρομεν: Τῷ 610 βαδίζων ἐναντίον τοῦ Ἀυτοκράτορος Φωκά φθάνει μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στόλου ἐκ Καρθαγένης ὁ Ἡράκλειος καὶ ἀγκυροβολεῖ πρὸ τοῦ Ἐβδόμου. Ὁ Φωκάς ἀνήσυχος ἔρχεται εἰς τὸ Ἐβδομον καὶ μένει μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ στόλος ἀποπλέει πρὸς τὴν πόλιν ὅπου ἐσπευσμένως ἐπιστρέφει ἔφιππος²⁾.

Τῷ 617 οἱ Ἄραβοι ὑποχωροῦντες συγκρατοῦνται εἰς τὸ Ἐβδομον καὶ λεηλατοῦν τὰ περίξ³⁾. Καὶ πάλιν κατὰ τὸ 673 ὁ στόλος τῶν ἰδίων ἀγκυροβολεῖ ἐνώπιον τοῦ Ἐβδόμου⁴⁾. Τῷ δὲ 717 ὁ στόλος τῶν Ἀράβων ὑπὸ τὸν Σουλεμὰν μένει δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ προαστείου⁵⁾ ὡς καὶ ὁ τοῦ Θωμᾶ ἐκ Ταξιούρας ἀγκυροβολεῖ ἐνταῦθα τῷ 822⁶⁾.

Ἄλλ' αἱ πλέον συστηματικαὶ δηώσεις ἐγένοντο, ὡς πάντοτε, ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Κρούμου καὶ Συμεῶν ἐξ ὧν ὁ πρῶτος μετὰ λεηλασίαν ἐκφυρόλησε τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ περίξ αὐτῶν⁷⁾ ἐνῶ ὁ δεύτερος μετὰ οἰκτρὰν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιθέσεώς του ἐναντίον τῆς πόλεως ἀναγκάζεται νὰ συνθηκολογήσῃ ἐνταῦθα⁸⁾.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ἡ σπουδαιότης τοῦ Ἐβδόμου τὸ ὅποιον ὅλοι οἱ αὐτοκράτορες ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα ἐφιλοτιμήθησαν νὰ προκίσουν μὲ μεγαλοπρεπῆ κτίρια καὶ ναοὺς. Ἄλλ' ἡ λαμπρότερα αὐτοῦ περιόδου φαίνεται ὅτι ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Οὕτω ὁ Θεμιστιος ἐπιτιμᾷ τὸν Οὐάλεντα ὡς παραμελήσαντα ἔνεκεν τοῦ Ἐβδόμου τὸν καλλωπισμὸν τῆς πρωτεύουσας.

1) Συμεῶν Μεταφραστῆς, Migne 1116, 1025.—2) Πασχάλιον Χρονικόν, ἔκδ. Βόννης 699.—3) Νικηφόρος Πατρ. 15, ἔκδ. Boor καὶ Byz. Zft. XXI 1912, 110. 4) Νικηφόρος Πατρ. 32. Θεοφάνης A. M. 6165 ἔκδ. Boor.—5) Θεοφάνης, 395, 25, ἔκδ. Boor.—6) Bury history of the Eastern Roman Empire. London 1912. 98 — 7) Bury history of the Eastern Roman Empire. London 1912. 355. — 8) Θεοφάνης (συνέχεια), ἔκδ. Βόννης 385.

Ο ΚΑΜΠΟΣ

Ἡ σπουδαιότης τοῦ Ἑβδόμου ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα τοῦ Βελῆ-ξφένδη καὶ Τσιρπιτζι-τσαίρ, ἣτις ὡς εἰκὸς ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν στρατηλατῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων. Εἶναι ἄλλως τε τὸ μόνον κατάλληλον μέρος, ἀμέσως γειτονεῦον μὲ τὴν πόλιν, πρὸς συγκέντρωσιν στρατοῦ, γυμνάσια, παρελάσεις κ.τ.λ. Ἡ δὲ Νέα Ρώμη κατὰ μίμησιν τῆς πρεσβυτέρας αὐτῆς ἀδελφῆς ὄφειλε καὶ αὐτὴ νὰ ἔχη πεδίον τοῦ Ἄρεως ὡς τὸ ἐν Ρώμῃ Campus Martis ἐξ οὗ καὶ ἡ πεδιάς ἔλαβε τὸ ὄνομα Κάμπος.

Εἰς τὸ κείμενον Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάττου ἀπαντῶμεν: «τὸ πεδίον τὸ ἀνακείμενον ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδόμῳ ὃν Κάμπον οἱ Ρωμαῖοι κατονομάζουσιν» ¹⁾ καὶ εἰς τὸ τοῦ Νικηφόρου Κωνσ)πόλεως «τὸ πεδίον τὸ πρὸ τῆς πόλεως, ὃ Ἑβδομον καλεῖται» ²⁾.

Ὡς σημειοῦμεν εἰς τὸν χρονολογικὸν πίνακα ὁ Θεοδοσίος ὁ μέγας ποιεῖται ἐνταῦθα τὸ 394 μ. Χ. συγκέντρωσιν τῶν στρατευμάτων του διὰ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς Ἰταλίαν ἐναντίον τοῦ Εὐγενίου ³⁾.

Τῷ 395 ὁ Ἀρκάδιος ἐπιθεωρεῖ εἰς τὸν Κάμπον τὰ Γοτθικὰ στρατεύματα ⁴⁾. Ἐπίσης κατὰ τὸν Κόμητα Μαρκελλῖνον ὁ Βιταλλιανὸς τῷ 514 μέλλων νὰ πολιορκήσῃ τὴν Κωνσ)πολιν στραυτοπεδεύει εἰς τὸν Κάμπον μὲ 60.000 στρατιώτας ⁵⁾.

Εἰς τὸ Ἑβδομον ποτέ μὲν ἐν ὑπαίθρῳ ἐν τῷ Κάμπῳ, ποτέ δε ἐν τῷ Τριβουναλίῳ ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐγένοντο αἱ ἀναγορεύσεις τῶν πρώτων βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Οὕτω ἡ ἱστορία ἀναγράφει ὅτι δέκα μὲν αὐτοκράτορες ἐνεδύθησαν ἐνταῦθα τὴν πορφύραν, ἄλλοι δὲ ἔλαβον τὸν τίτλον τοῦ Ἀυγούστου πρὶν χρισθῶσιν βασιεῖς. Οὗτοι ἦσαν ὁ Ἀρκάδιος ⁶⁾ καὶ Ὀνώριος ⁷⁾. Μετὰ δὲ τὸν Οὐάλεντα ⁸⁾ ἔχομεν τὰς ἀναγορεύσεις Θεοδοσίου τοῦ Β' (402) ⁹⁾, Μαρκιανοῦ (450) ¹⁰⁾, Λέοντος τοῦ Μεγάλου (457) ¹¹⁾, Ζήνωνος (474) ¹²⁾, Βασιλίσκου (475) ¹³⁾, ὅσους «Μάρκον τε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Καίσαρα ἐποίησε καὶ Ζηνοβίαν τὴν ἑαυτοῦ

1) Θεοφυλάκτος Σιμοκάκις ἔκδ. Βόν. 339. 7. — 2) Νικηφόρος Πατρ. Ἱστορία σύντομος, Migne 100. 897. — 3) Σωζομενός, VII 24. 2. 8. — 4) Seeck, Gesch. d. ant. Welt V. 1913. 276. 550. — 5) Marcellinus Comes, 514. 1. — 6) Seeck Regesten, σ. 261. — 7) Seeck Regesten, σ. 231. — 8) Seeck Regesten, σ. 214. — 9) Seeck Regesten, σ. 305. — 10) Seeck Regesten, σ. 387. — 11) Πισχάλιον Χρονικόν, ἔκδ. Βόννης 592. — 12) Victor Turm, z. j. 474. — 13) Θεοφάνης, ἔκδ. Boor 121.

γαμετήν Αδγουόσταν ἔστεψεν ἐν τῷ Κάμπῳ, Μαυρικίου (582)¹⁾, Φωκά (602)²⁾, στεφθέντος μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Βαπτιστοῦ, Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου (717)³⁾, Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου (813)⁴⁾ καὶ Νικηφόρου Φωκά (963)⁵⁾.

Ἐκτοτε αἱ τοιοῦτου εἴδους τελεταὶ ἐγένοντο ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ διότι τὸ Ἐβδομον παρήκμασε πλέον ἔνεκεν τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν τῶν διαφόρων ἐχθρῶν Ἀβάρων, Βουλγάρων, Ἀράβων κ.τ.λ. Ἐν τῷ Τριβουναλίῳ ἐδολοφονήθη τῷ 395 ὁ περιφημὸς μάγιστρος (ὑπουργός) Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου καὶ κατόπιν τοῦ Ἀρκαδίου Ρουφίνος⁶⁾.

Τῷ δὲ 602 κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κεδρηνοῦ εἰς τὸν Κάμπον τοῦ Τριβουναλίου ἐρρίφθησαν αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῶν πέντε υἱῶν τοῦ ἀποκεφαλισθέντων κατὰ διαταγὴν τοῦ Φωκά αἵτινες ἐξετέθησαν αὐτόθι μέχρις ἀποσυνθέσεως «μετὰ δὲ τὸ ἀποζῆσαι αὐτὰς ὥρισε (ὁ Φωκάς) τοῖς θέλουσι λαβεῖν καὶ τοῖς σώμασιν αὐτῶν προσέμηξαν οἱ φιλόχριστοι» γράφει ὁ Κεδρηνός⁷⁾.

Ἡ πεδιάς τοῦ Κάμπου ἐχρησίμευεν ἐπίσης ὡς καταφύγιον καὶ κατασκήνωσις ἐν καιρῷ σειсмоῦ. Ὅλος τότε ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως μετεφέρετο ἐνταῦθα φεύγων τὴν θεομηνίαν καὶ ἀσχολούμενος μὲ προσευχὰς καὶ λιτανείας. Ὡς δὲ ἀναφέρει ἡ ἱστορία αἱ δονήσεις τότε ἦσαν λίαν συχναὶ ἰσχυραὶ καὶ διαρκείας ἐνίοτε πολλῶν μηνῶν. Ἀκριβῆ περιγραφὴν τοιοῦτου μεγάλου σειсмоῦ συμβάντος τῷ 430 μ. Χ, μᾶς δίδει ὁ Θεοφάνης εἰς τὰ χρονικά του ὡς καὶ τὴν ἄμεσον κατάπαυσιν αὐτοῦ μετὰ τὸ ἐπιτελεσθῆν ἐν τῷ Κάμπῳ θαῦμα. Ἴδου πῶς ἀναφέρει ὁ Θεοφάνης τὸ γεγονός: «Ἐπὶ τούτου τοῦ ἐν Ἀγίοις Πρόκλου (ἀγιωτάτου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως) σεισμοὶ γεγόνασιν μεγάλοι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ὥστε φοβηθέντες οἱ Βυζάντιοι ἔφυγον ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ λεγομένῳ κάμπῳ καὶ ἦσαν διημερεύοντες σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐν ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεσι λιτανεύοντες ἐν μῦ οὖν κυμαιομένης τῆς γῆς καὶ παντός τοῦ λαοῦ κρᾶζοντος τὸ «κύριε ἐλέησον» περὶ ὧραν τρίτην ἄφνω πάντων ὁρῶντων συνέβη ἀπὸ θείας δυνάμεως ἀρθῆναι τινὰ νεανίσκον εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀκοῦσαι θείας φωνῆς παρεγγύωσης αὐτὸν ἀναγγεῖλαι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ τῷ λαῷ λιτανεύειν οὕτω καὶ λέγειν «ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος ἐλέησον ἡμᾶς» μηδὲν ἕτερον προστιθέντας, ὁ δὲ ἐν Ἀγίοις Πρόκλος ταύτην δεξάμενος τὴν ἀπόφασιν ἐπέτρπε τῷ λαῷ

1) Stein Stud. z. Gesch. d. byz. Reiches 99, 102.—2) Θεοφύλακτος Σιμ. VIII 12.8.—3) Θεοφάνης, ἔκδ. Boor 502, 23.—4) Bury history of the Eastern Roman Empire 355.—5) Κων. Πορφυρ. Ἐκθεσις Βασ. Τάξεως, ἔκδ. Βόννης 438.—6) Seeck. Gesch. d. ant. Welt v 1913, 276. 550.—7) Κεδρηνὸς Γεώργιος, Σύνοψις ἱστοριῶν Migne 121, 707, 6.

ψ ἴλλειν οὕτω καὶ εὐθέως ἔστη ὁ σεισμὸς ἡ δὲ Πουλχερία ἡ μακαρία καὶ ὁ ταύτης ἀδελφὸς (Θεοδόσιος ὁ Μικρὸς) ὑπεραγιασθέντες τῷ θαύματι ἐθέσπισαν κατὰ πᾶσαν οἰκουμένην τὸν θεῖον τοῦτον ψάλλεσθαι ὕμνον καὶ ἀπὸ τότε παρέλαβον πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι καθ' ἐκάστην ἡμέραν ᾄδειν αὐτὸν τῷ Θεῷ»¹⁾.

Τὸ ἴδιον θαῦμα ἀναγράφεται καὶ εἰς τὸ Συναξάριον τῆς ἐκκλησίας

(Εἰκὼν 1). Ἡ ἀρπαγὴ ἐν τῷ ἀέρι τοῦ παιδός.

Κωνσταντινουπόλεως τῇ 25ῃ Σεπτεμβρίου ὡς καὶ εἰς τὸ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ φυλαττόμενον, Μηνολόγιον Βασιλείου τοῦ Β²⁾), ἐξ οὗ δημοσιεύομεν τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 εἰκόνα.

1) Θεοφάνης Ἐκδ. Βόν. 64.—2) Il. Menologio di Basilio II. Cod Vaticano-Greco 1613 Torino 1907. Tavole sel. 65.

Τοιοῦτον ἰσχυρὸν σεισμὸν καὶ διαρκείας πολλῶν μηνῶν συμβάντα τῷ 450 ἀναφέρει ἐπίσης τὸ Πασχάλιον χρονικὸν ¹⁾ καθ' ὃ οὐδείς πλέον ἐτόλμα νὰ μένη ἐν τῇ κατοικίᾳ του καὶ σύμπας ὁ πληθυσμὸς κατέφυγεν εἰς τὸν Κάμπου ὅπου νυχθημερὸν λιτανεῦων προσηύχeto. Τὰς δὲ λιτανείας παρηκολούθουν γυμνόποδες πλὴν τοῦ λαοῦ ὁ Αὐτοκράτωρ ἡ Γερουσία καὶ ὁ κλῆρος. Ὁ Θεοφάνης ἀναφέρει ὅτι ὁ Μαρκιανὸς ἦτο πάνυ εὐλαβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν «ὅστις ἐν ταῖς λιταῖς τοῦ Κάμπου πεζὸς ἐξῆει πολλὰ τοῖς δεομένοις εὐ ποιῶν ὄθεν τοῦτο ὄραν ὁ πατριάρχης Ἀνατόλιος καὶ αὐτὸς οὐκέτι φορεῖω φερόμενος ἀλλὰ πεζὸς κατὰ τὸ ἔθος ἐλιτάνευεν» ²⁾. Αἱ λιτανεῖαι ἐγένοντο εἰς τὸν Κάμπου κατ' ἔτος εἰς ἀνάμνησιν τῶν σεισμῶν καὶ ἐν καιρῷ ἀνομβρίας ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ Εὐχολογίῳ «Τάξις γενομένη ἐν τῷ Τριβουναλίῳ ἐν ταῖς ἑξ ἔθους ἐπερχομέναις λιταῖς» καὶ «Εὐχὴ λεγομένη ἐν λιτῇ γενομένη, διὰ φόβον, εἰς τὸν Κάμπου».

Ὁ σοφὸς Millingen τοποθετεῖ τὸν Κάμπου ἐσφαλμένως πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀληθοῦς. Ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ λόφου τοῦ Καρτάλ τεπεὶ ὅστις ὑπέρεκεται τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Κάμπου ἀνευρέθη τῷ 1903 ὠραῖον κιονόκρανον μὲ τὰ μονογράμματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς Θεοδώρας, νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσεῖῳ ³⁾ εὐρισκόμενον καὶ ἀναγόμενον εἰς τὰ ἔτη 523—548 μ. Χ. (Εἰκῶν 2).

Αἱ ἐν Μακροχωρίῳ δὲ τελευταῖαι ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαί, ἔφεραν εἰς φῶς εὐμεγέθη καὶ καλλιτεχνικὸν μαρμάρινον σταυρὸν τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναγιγνώσκωμεν τὸ τρισάγιον χαραγμένον μὲ μεγάλα ἀνάγλυφα γράμματα ὧν ἐν ἑκαστὸν εὐρίσκεται ἐν πλαισίῳ τετραγώνω. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο εὔρημα ὡς καὶ ὄλαι αἱ ἄλλαι ἀνακαλυφθεῖσαι ἐνταῦθα ἀρχαιότητες εὐρίσκονται ἐπίσης ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσεῖῳ Κωνσταντινουπόλεως.

ΤΟ ΒΗΜΑ Η ΤΡΙΒΟΥΝΑΛΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ

Τὸ βῆμα ἢ Τριβουνάλιον ἦτο εἶδος ὑψηλῆς ἐξέδρας ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνήρχετο ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τὴν ἀναγόρευσίν του καὶ ἐδημηγόρει πρὸς τὸν στρατὸν. Τὸ σχῆμα του ἦτο ἡμικυκλομερὲς καὶ ὑψοῦτο εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πεδιάδος. Ἀκριβῶς λοιπὸν εἰς τὴν ἐσχατιάν τῆς πεδιάδος

1) Πασχάλιον Χρονικόν, ἔκδ. Βενετ. 254, α.—2) Θεοφάνης, ἔκδ. Βενετ. 75.

—3) Mendel G. Catalogue des sculptures du Musée impérial Ottoman III 465 No 1240.

(Εἰκὼν 2). Κιονόκρανὸν μὲ μονόγραμμα Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας.

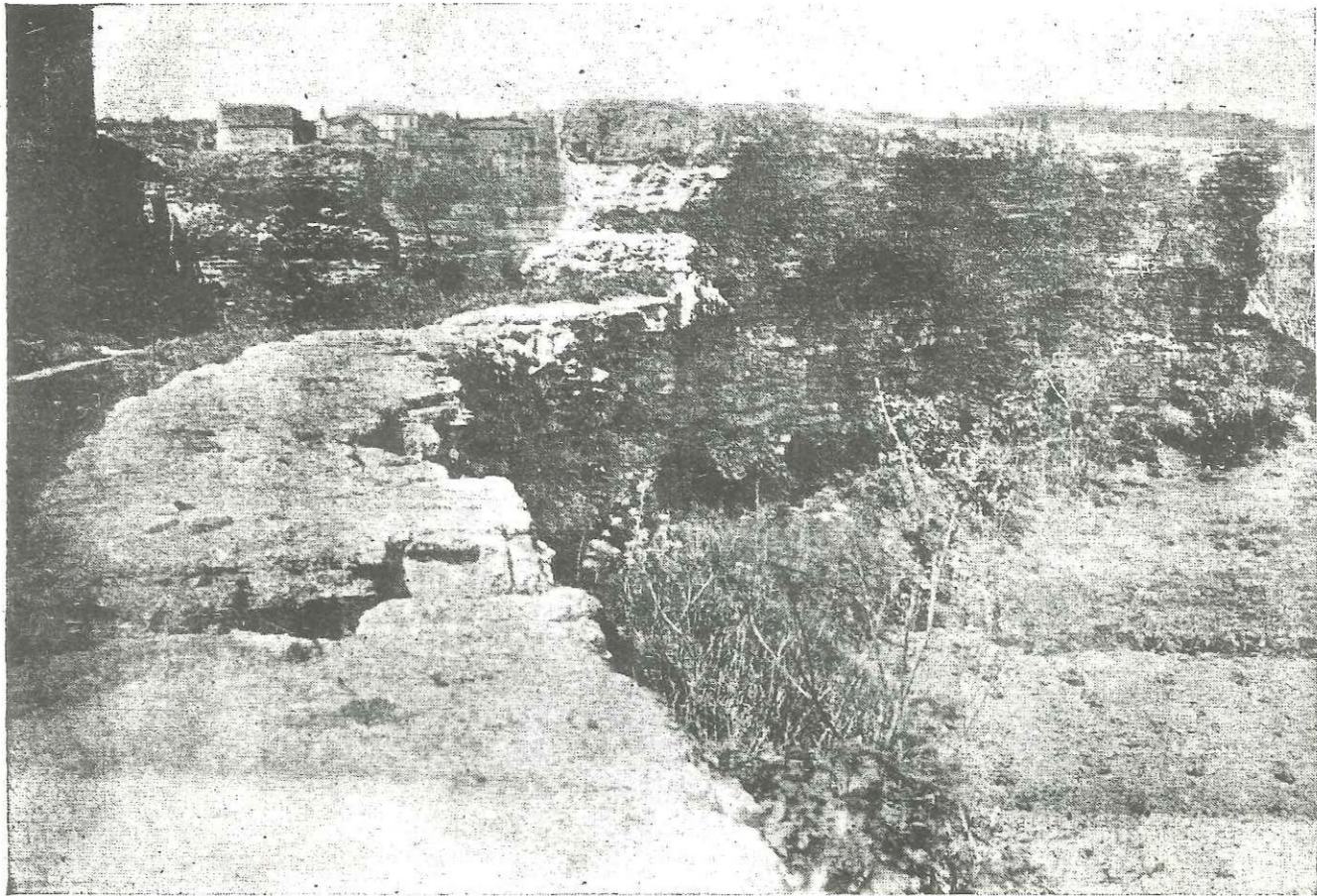
πρὸς τὴν θάλασσαν παρὰ τὸ ὑφαντουργεῖον ὑπάρχουν μεγαλο-
προσπῆ ἐρείπια τοῖς πᾶσιν ὄρατά. Οὐδενὸς ὅμως ἀρχαιολόγου τὴν
προσοχὴν ἐφείλκυσαν μέχρι τοῦδε καὶ οὐδεὶς ποιεῖται μνεῖαν αὐτῶν. Ἐ-
ξετάσαντες ἐπισταμένως αὐτὰ παρατηρήσαμεν ὅτι ἀνταποκρίνονται ἀκρι-
βέστατα εἰς τὴν περιγραφὴν ἣν μᾶς μεταδίδει ὁ Θεμιστιος. Ὁ αὐτοκρά-
τωρ Οὐάλης πρῶτος κατεσκεύασε τὸ Τριβουνάλιον «περιφανέστερον ποιή-
σας κρηπίδι καὶ βήματι καὶ ἀνδριᾶσιν» ¹⁾. Τὰ ἐρείπια ταῦτα (εἰκὼν 3)
ἔχουν σχῆμα ἡμικυκλοτερὲς μετὰ σειρᾶς μικρῶν ἀψίδων ὅπου ἔτοποθε-
τοῦντο τὰ ἀγάλματα καὶ οὐδεμίαν πλέον ἔχομεν ἀμφιβολίαν ἐπὶ τοῦ ἀν-
τικειμένου τούτου. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ Τριβουνάλιον ἔκειτο πολὺ πλησίον
τοῦ παλατίου τῶν Σεκουνδιανῶν ἢ Ἰουκουνδιανῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν περαι-
τέρω, συνεχέετο πολλάκις μετ' αὐτοῦ, ἢ καὶ συνηνώθη κατόπιν μὲ τὸ πα-
λάτιον οὕτως ὥστε ν' ἀποτελῆ ἐν καὶ μόνον σύμπλεγμα διότι γίνεται μνεῖα
αὐτοῦ καὶ ὡς παλατίου. Οἱ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀποσταλέντες πρὸς
παραλαβὴν τοῦ χρυσοῦ ὅπερ ὑπεσχέθη τῷ αὐτοκράτορι ὁ φανεὶς αὐτῷ
εὐνοῦχος «ἔξελθόντες τῆς χρυσοῦς Πύλης ἤλθον εἰς τὸ Τριβουνάλιον ὅπου
εἶδον παλάτια κτιστὰ θαυμαστά» ²⁾.

Η ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΛΑΚΩΤΗ

Ἡ Λεωφόρος αὕτη, ἣτις ὀνομάζετο *Via Egnatia* ὡς ἡ ἐν Ρώμῃ με-
γάλη στρατιωτικὴ ὁδός, διήρχετο διὰ τοῦ Ἐβδόμου καὶ διασχίζουσα τὴν
Θράκην καὶ Μακεδονίαν ἔφθανε μέχρι τῆς Ἡπείρου. Τὸ μεταξὺ τῆς Χρυ-
σοῦς Πύλης καὶ Ρηγίου (Κιουτσουκ-Τσεκμετζέ) τμήμα τῆς Λεωφόρου
αὐτῆς ἐκλήθη Πλακωτὴ διότι ἐλιθοστρώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰου-
στινιανοῦ μὲ εὐρεῖς καὶ μεγάλους λίθους. Ἄνευ τῆς προνοίας αὐτῆς ἡ
ὁδὸς θὰ ἦτο σχεδὸν ἀδιάβατος ἐν καιρῷ χειμῶνος λόγῳ τῶν πολλῶν τελ-
μάτων. Ὁ Προκόπιος ¹⁾ ἐν τῷ περὶ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων συγγράμματι
του λεπτομερῶς περιγράφων τὴν λεωφόρον αὐτὴν λέγει.

« Ἐντεῦθεν δὲ ἐς Ρήγιον ὁδὸς ἄγουσα ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον ἀνώματος
» οὔσα ὄμβρων, ἂν οὕτω τύχοι, ἐπιπεσόντων τελματώδης δὲ καὶ δυσπάρι-
» τος τοῖς οἶδε ἰούσιν ἐγίνετο σὺν δὲ λίθοις αὐτὴν καταστρώσας ἀμα-
» ξιαίοις ὁ Βασιλεὺς οὗτος εὐπειτῆ τε κατεστήσατο καὶ ἄπονον ὄλωσ,
» μῆκος μὲν τῇ ὁδῷ τῆδε ἄχρι ἐς Ρήγιον, εὐρύσεται δὲ τοσοῦτον ἐς ὅσον
» ἀμάξαις οὐ στενοχωρεῖν δύο ἀπεναντίας ἀλλήλαις ἰούσας· τραχῆς οἱ

1) Themistius Or. VI, ἐκδ. Dindorf 9J, Πασχάλιον Χρονικόν, ἐκδ. Βόννης 562.
—2) Praeger Th. Πίτρινα Κωνσταντινουπόλεως σελ. 89.—3) Προκόπιος, ἐκδ. Βόν.
294, 15.

(Εἰκὼν 3). Τὸ τριβουνάλιον (Βῆμα) τοῦ Κάμπου.

» λίθοι διαφορόντως· εικάσαις ἂν αὐτοὺς μυλλοὺς εἶναι· εὐμεγέθεις τε
» εἰσὶ μάλιστα ὥστε δὴ ἕκαστος γῆν μὲν ἐπικαλύπτει πολλήν κ.τ.λ.»

Διὰ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀναφέρομεν, εἰσήρχετο ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Πόλιν μετὰ τὴν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ἀναγόρευσιν του ἢ ἐπιστρέφων ἀπὸ ἐκστρατείας· Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος¹⁾ ἱστορῶν τὴν ἔλευσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν Νικηφόρου τοῦ Φωκά λέγει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ φθάσας με βασιλικὸν δρόμονα ἐκ τῶν παλατίων τῆς Ἱερείας εἰς τὴν Χρυσὴν Πόρταν ἔπλευσε καὶ διὰ τῆς Πλακατῆς στραφεῖς εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἀβραμιτῶν τὴν λεγομένην Ἀχειροποίητον.

ΠΑΛΑΤΙΑ

Α'.—*Ἰουκουνδιανῶν*.—Τὰ παλάτια τῶν Ἰουκουνδιανῶν ἢ Σεκουνδιανῶν ἀνηγέρθησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ²⁾.

Ὁ Προκόπιος ἀδυνατεῖ διὰ λόγων γὰ ἐκφράσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τὸν ὄγκον τὴν τέχνην καὶ εὐπρέπειαν τῶν ἀνακτόρων αὐτῶν ἀρκεῖ λέγει γὰ εἰπῆ τις ὅτι εἶναι παλάτια τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὅστις αὐτοπροσώπως ἐπεστάτησεν εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτῶν μὴ ἀμελῶν τίποτε καὶ μὴ φειδόμενος χρημάτων.

« Ἐνταῦθα δὲ» λέγει ὁ ἴδιος «καὶ λιμένων σκέπας ἀποτετόρνευται» οὐ πρότερον ἦν, ἀκτὴν γὰρ εὐρὴν ἐκατέρωθε τοῖς τε ἀνέμοις καὶ τα-
» ραχῇ τοῦ ροθίου ἀποκειμένην σωτήριον εἶναι τοῖς πλέουσι κατεστή-
» σατο ὧδε».

Ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ παλάτια ἦσαν παραθαλάσσια δερομένης τῆς ἀκτῆς ὑπὸ τῶν κυμάτων. Τὸν δὲ λιμένα περιέλαβεν ἐντὸς κυματοθραύστου ἀφήσας μόνον μίαν εἴσοδον διὰ τὰ πλοῖα οὕτως ὥστε καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ θαλασσοταραχῆς ἐν τῷ λιμένι ἐπεκράτει ἡρεμία. Ὁ λιμὴν οὗτος ἐκαθαρίσθη τὸν Σεπτέμβριον τῆς 15^{ης} Ἰνδικτιῶνος ὡς ἀναφέρει τὸ κείμενον τοῦ χρονογράφου Ἰωάννου Μαλάλα· «καὶ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ ἐξηντήθη καὶ ἐκαθαρίσθη ὁ λιμὴν ὁ πλησίον τοῦ παλατίου Σεκουνδιανῶν».

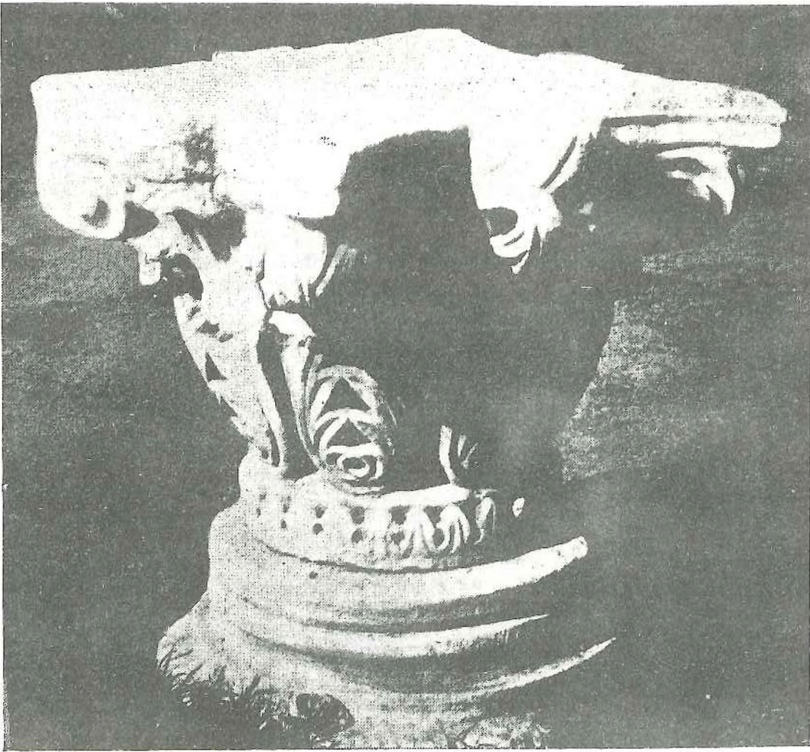
Ἐνταῦθα ἐπίσης ἀνήγειρε, λίαν πιθανῶς ὡς ἐξαρτήματα τῶν ἀνακτόρων, στοᾶς ἀγορᾶς καὶ λουτρῶνας δημοσίους ὥστε τὰ ἐδῶ παλάτια γὰ μὴ ὑπολείπωνται κατ' οὐδὲν τῶν ἐν τῇ πόλει τοιούτων. Τὰ παλάτια αὐτὰ ἔκειντο εἰς πολὺ μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ Τριβουναλίου καὶ ἴσως δὲ γὰ

2) Κωνστ., Πορφυρ. Ἐκθεσις Βασ. Τάξεως. Βιβ. I. κρηφ. 96 251.—1) Μολάλας Ἰωάν., ἔκδ. Βόννης 486, Προκόπιος περὶ κτισμάτων ἔκδ. Βόν. 207, 8.

εἶχον συνοχήν μετ' αὐτοῦ διὰ τῶν διαφορῶν ἐξαρτημάτων διότι γίνεται μνεία αὐτῶν ὡς παλατίου τοῦ Τριβουναλίου ἢ καὶ παλατίου τοῦ Ἑβδόμου.

Ἐρείπια αὐτῶν δὲν εὐρίσκονται σχεδὸν ἐν ἐπιφανείᾳ ἀλλὰ πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια ἐκ μαρμάρου καλῶς ἐπεξεργασμένα ὡς καὶ κιονόκρανα ἀνευρέθησαν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Στεφάνου Ἡλιάδου ὅτε ἔκτιξε τὴν πρὸς τὴν πετροσκαλαν οἰκίαν αὐτοῦ. (Εἰκὼν 4 καὶ 4α)

Εἰς δὲ τὸ παραπλεύρως πρὸς ἀνατολὰς τῆς οἰκίας γήπεδον φαίνονται

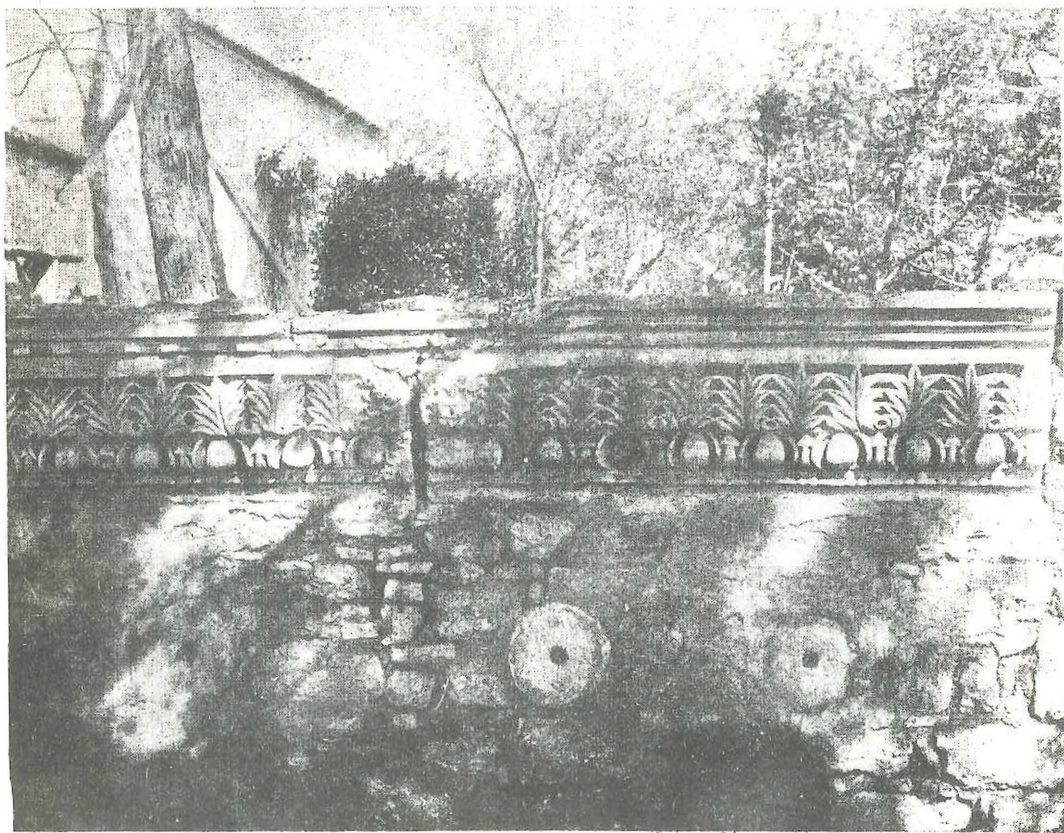
(Εἰκὼν 4). Μαρμάρινον κιονόκρανον ἐν τῇ οἰκίᾳ μακαρίτου Ἡλιάδου.

αἱ ἄκραι πολλῶν γλυπτῶν μαρμάρων τεθαμμένων ὑπὸ τὴν γῆν ὡς καὶ λείψανα προκυμαίας. Ἐν δὲ τῇ θαλάσῃ (εἰκὼν 5) ὑπάρχει σπόνδυλος κίονος ἐκ γρανίτου ὡς καὶ τεμάχιον μαρμαρίνου ἐπιστυλίου προερχόμενα ἐκ τοῦ ἰδίου οἰκοδομήματος.

Ἐναντιοβητήτως ἢ πληθώρα αὐτῆ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν συντριμμάτων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν ἄκραν τοῦ παλατίου τῶν Ἰου-

κουνδιανῶν ὑπερ ἐξετείνεται διὰ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐξαρτημάτων μέχρι τοῦ Τριβουναλίου πλησίον τοῦ ὑφαντουργείου.

Ὅλιγον δὲ περαιτέρω πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ τῆς κατερχομένης πρὸς τὸ Τάσ-Χάνι καὶ ἀπέναντι τῆς οἰκίας τοῦ Ἐρᾶμ Κουγιουμιτζιὰν ὑπάρχει κεχωσμένον μέγα βιάθρον ἐκ βυζαντινῶν πλίνθων ἐπὶ τοῦ ὁποίου

(Εἰκὼν 4α). Γεῖσα ἐν τῇ οἰκίᾳ μακαρίτου Ἑλιάδου.

στηρίζεται νῦν ὁ πάσσαλος τοῦ τηλεφώνου.

Ἐπίσης λίαν ἐνδεικτικὸν σημεῖον εἶναι καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἡ ὑπόγειος σήραγξ ἢ κοινῶς γνωστὴ «τρύπα τοῦ Γκόφα».

Ἡ σήραγξ αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ εἴσοδος εἰθρίσκεται ἐπὶ τῆς ἀκτῆς κάτωθεν τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν καφενείου (ἄλλοτε Γκόφα) (εἰκὼν ἀρ. 6.) εἶναι θολωτὴ καὶ λίαν ἐπιμελῶς κτισμένη, εἰς μέρη δὲ νομίζει τις ὅτι ὁ κτίστης μόλις πρὸ ὀλίγου ἐπέρανε τὴν ἐργασίαν του. Τὸ ὕψος κυμαίνεται :

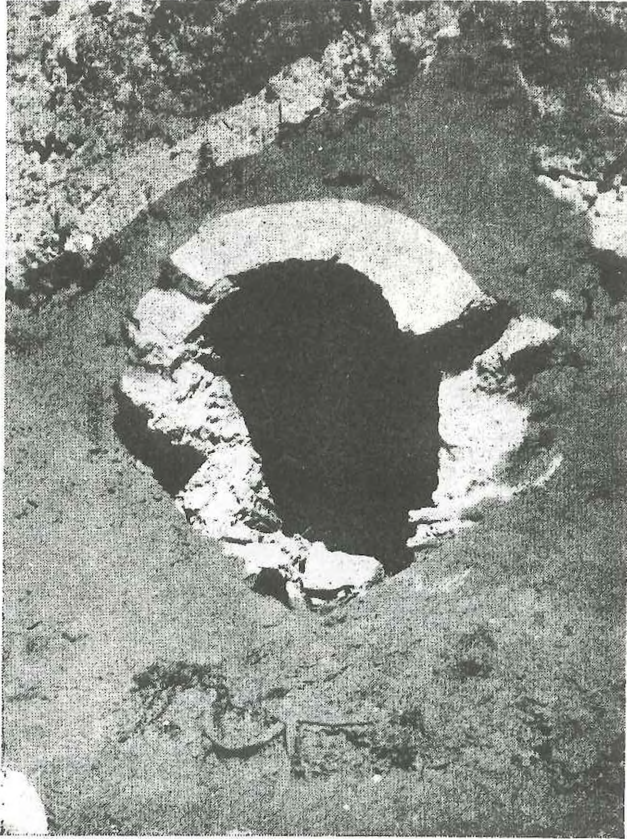
ἀπὸ 1 μ. 75 ἐκ. μέχρι 2 μ. 80 ἐκ. τὸ δὲ πλάτος δὲν ὑπερβαίνει τὸ 1 μέτρον καὶ ὃ ἑκατοστὰ εἰς ὄλον τὸ καθαρισθὲν διάστημα. Τὸ δάπεδον εἶναι ἐστρωμένον μὲ πλινθίνους πλάκας διατηρούμενον ἐν λίαν ἀνθηρῶ καταστάσει εἰς τὸ ἐνδότερον. Εἰς ὠρισμένα δὲ σημεῖα παρατηροῦνται ἀνεμιστῆρες ἐν εἴδει τετραγώνων καπνοδόχων αἵτινες ἐρχόμεναι ἐκ τῆς

(Εἰκὼν 5) Τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ εὐρισκόμενα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια.

ὄροφῆς τῆς σήραγγος ἔφθανον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μὲ κάθετον διεύθυνσιν. Ἡ σήραγξ ἣτις εὐρίσκεται ἑπτὰ μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς διευθύνεται ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν μὲ λίαν ἐλαφροὺς ἐλιγμούς. Τὸν πρῶτον ἀνεμιστῆρα ἀπαντῶμεν εἰς ἀπόστασιν 17 μέτρων καὶ ὃδ ἑκατοστῶν ἀπὸ τῆς εἰσόδου, εἶναι κανονικῶς τετραγώνος (1,10×1,10) ὁ δεύτερος ἀπέχει τοῦ πρῶτου 31 μ. καὶ 45 ἐκ. μὲ σχῆμα παραλληλόγραμμον (1,44×1,05). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ σήραγξ στρέφεται ἀποτόμως πρὸς

ἀνατολὰς σχηματίζουσα ὀρθίαν γωνίαν. Ἐντεῦθεν προχωροῦντες 17 1/2 μέτρα πρὸς ἀνατολὰς πάντοτε φθάνομεν εἰς τρίτον ἀνεμιστήρα τετράγωνον καὶ στενωτέρον τῶν προηγουμένων (0,90×0,90) καὶ ἐκ τοῦ σημείου τούτου μετὰ 33 μέτρα καὶ 30 ἐκ. φθάνομεν εἰς τὸ τέμα τῶν ἀνα-

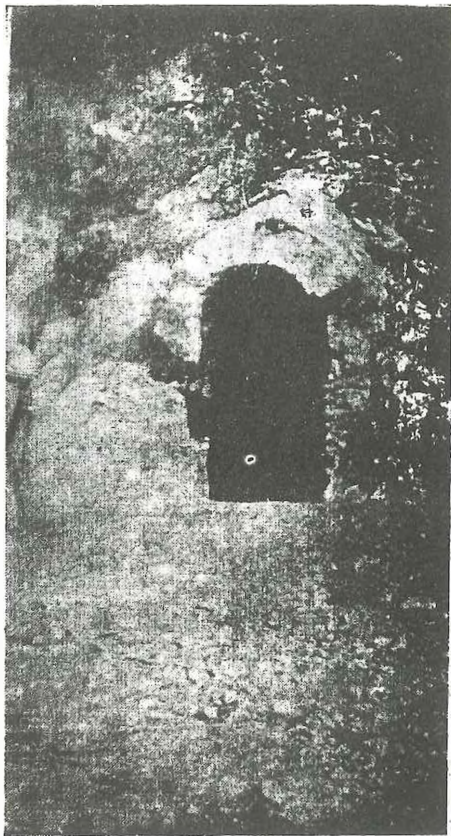
(Εἰκὼν 6). Ἡ εἴσοδος τῆς σήραγγος πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν.

σκαφῶν ¹⁾. Τὸ μέχρι τοῦδε καθορισθὲν μῆκος τῆς σήραγγος ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς 103 μέτρα καὶ 35 ἑκατοστὰ.

1) Αἱ ἀνασκαφαὶ ἤθελον προχωρήσῃ καὶ φθάσῃ ἴσως εἰς τὸ τέμα τῶν ἐὰν δὲν ἐπῆρχετο ἢ κατάρρευσις τοῦ ἐνδοτοιχοῦ τοῦ φρέατος τῆς ὑπερχειμένης οἰκίας. Τὸ φρέαρ τοῦτο κατήρχετο ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῆς σήραγγος τέμνον τὴν ὄροσθην καὶ τὸ δάπεδον αὐτῆς καὶ ἀπορράττον τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν, ἢ δὲ κατάρρευσις τοῦ τοίχου ἐπέφερε τὴν τελείαν ἀπόφραξιν τῆς διόδου.

Φθάνομεν τώρα εἰς τὸ ἐρώτημα: τί ἦτο καὶ εἰς τί ἐχρησίμευσε ἡ σήραγξ αὕτη ἢ μετὰ τήσῃ ἐπιμελείας καὶ στερεότητος οἰκοδομηθεῖσα.

Ἐκ πρώτης ὄψεως δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ σήραγξ ἦτο κοινὴ ὑπόνομος χρησιμεύουσα εἰς διοχέτευσιν πρὸς τὴν θάλασσαν τῶν ὑδάτων καὶ ἀκαθαρσιῶν μεγάλου οἰκοδομήματος.

(Εἰκὼν 6α). Ἡ εἰσοδος τῆς σήραγγος μετὰ τὰ ἀνασκαφάς.

Ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη δὲν μᾶς φαίνεται διόλου πιθανὴ λόγῳ τῶν διαστάσεων τῆς σήραγγος εἰς ἣν δύναται δύο ἄτομα νὰ βαδίζουν παραπλευρῶς καὶ ὀρθίως, καὶ δεύτερον ἔνεκεν τῆς ἀποτόμου πρὸς ἀνατολὰς καμπῆς αὐτῆς εἰς ὀρθὴν γωνίαν. Ἡ πείρα μᾶς διδάσκει ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις οὐδέποτε παρεκκλίνουν τῆς καμπύλης καμπῆς. Ἐξ ἄλλου αἱ εἰς διάφορα διαστήματα εὐρεῖς ἀνεμιστήρες δὲν θὰ εἶχον τὸν λόγον τῶν δι' ἀπλὴν ὑπόνομον ἧτις δὲν ἔτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ ἀποφραχθῇ λαμβανόμενου ὑπ' ὄψιν τοῦ ὕψους καὶ τοῦ εὗρους τῆς.

Και τέλος ἔχομεν και ἄλλην πλέον χαρακτηριστικὴν ἔνδειξιν ἣτις μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν θεωρίαν περὶ ἀπλῆς ὑπονόμου.

Οὕτω εἰς τρία σημεῖα ἀπὸ τῆς εἰσόδου παρατηροῦμεν εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ τοίχου κάθετα τετράγωνα κανονικὰ κενὰ εἰς τὰ ὁποῖα ἐνεσφηνοῦτο ἄλλοτε ξυλίνη δοκὸς τῆς ὁποίας μένει σήμερον τὸ ἀκριβὲς ἀποτύπωμα.

Ἐπὶ τῶν δοκῶν αὐτῶν ἀνηρτῶντο διὰ στροφίγγων θύραι αἰτνες κλειόμεναι ἀπέφρασσον ἐρμητικῶς τὴν δίοδον τῆς σήραγγος. Οἱ δὲ ἀνεμιστήρες καθ' ἡμᾶς εἶχον διπλοῦν σκοπόν, πρῶτον νὰ δίδουν φῶς και ἀέρα εἰς τὴν σήραγγα και δεύτερον νὰ ἀποφράσσουν ἐπίσης τὴν σήραγγα διὰ λίθων και χωμάτων ριπτομένων ἄνωθεν. Ἐκ τῶν παρατηρήσεών μας και τῆς μελέτης συμπεραίνομεν μετ' ἀρκειῆς πιθανότητος ὅτι ἡ σήραγξ ἦτο ὑπόγειος δρόμος ὑποχωρήσεώς ἐν καιρῷ κινδύνου τῶν ἔξω διεσπαρμένων στρατιωτῶν και ὑπηρετῶν ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ παλατιῦ.

Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως και ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ δίοδος αὕτη ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ και ἀντιστρόφως ἦτοι πρὸς μυστικὴν ἔξοδον ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ παλατιῦ.

Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία ὑφίσταται ὅτι τὰ μετὰ τοῦ Τριβουναλίου συνεχόμενα ἀνάκτορα τῶν Ἰουκουνδιανῶν ἢ Σεκουνδιανῶν ἐξετείνοντο μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου. Βεβαίως αἱ περαιτέρω ἀνασκαφαὶ θὰ ἀποδείξουν ἔὰν εὐδρισκώμεθα ἐπὶ τῶν ἐρειπειῶν τοῦ κυρίως ἀνακτόρου ἢ εἰς κανὲν ἐκ τῶν διαφόρων κτισμάτων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἅτινα ἀναφέρει ὁ Προκόπιος.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἠγάπα πολὺ τὰ παλάτια τῶν Ἰουκουνδιανῶν και τὰ ἐπεσκέπτετο συχνάκις. Ὡς δὲ ἀναφέρει ἡ βυζαντινὴ ἱστορία πολλοὶ του νόμοι και διατάγματα ἐξεδόθησαν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τούτων ¹⁾.

Ἐδῶ ἐπίσης προφητικῶς προεῖπε εἰς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Ἰουστινιανοῦ Ἰουστίνον, ὁ πατριάρχης Εὐτύχιος ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ ἐγένετο αὐτοκράτωρ ²⁾.

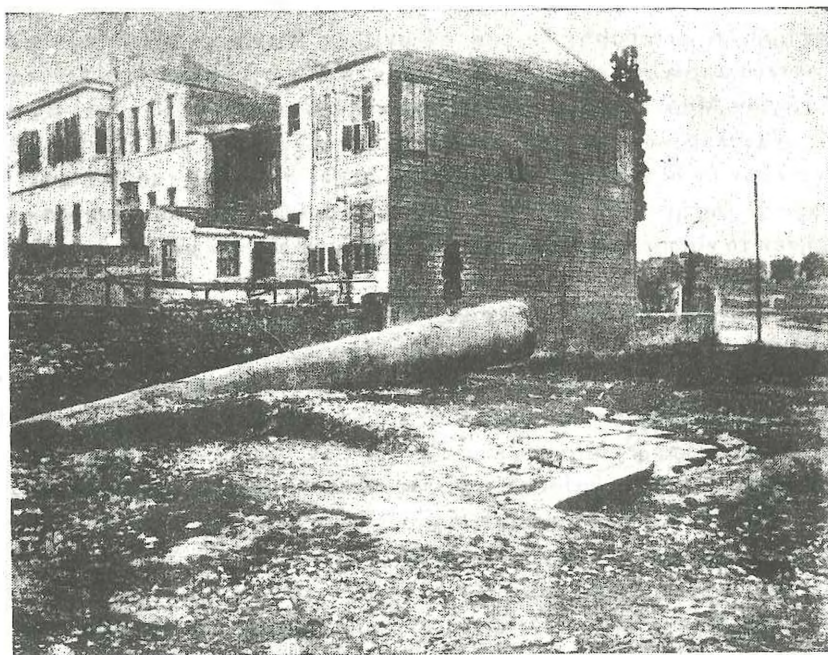
Β'.— ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΤΗΣ ΜΑΓΝΑΥΡΑΣ

Ἐπὶ τὸ ἀνωτέρω ὄνομα, μᾶς εἶναι γνωστὰ ἐκ τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας δύο ἀνάκτορα, ὧν τὸ πρῶτον τὸ και σπουδαιότερον ἔκειτο ἐν τῇ πε-

1) Μαλάλις Ἰωάννης, ἔκδ. Βόννης 486.

2) Εὐτυχίου Πατρ. Κων)πόλεως. Βίος και Πολιτεία. Migne 86, σελ. 234⁹, 86.

ριοχῆ τῶν μεγάλων ἀνακτόρων τοῦ Βυζαντίου παρὰ τῇ Χαλκῇ καὶ πλησίον τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁπόθεν ἠδύνατό τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ κατηχούμενα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας διὰ ξυλίνης κλίμακος. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ἐχρησίμευσεν εἰς ὑποδοχὴν τῶν ἑπισήμων ἐπισκεπτῶν τοῦ κράτους ὡς καὶ τῶν πρεσβευτῶν. Ἐδῶ ἴδρυτο καὶ ὁ Σολομώντειος θρόνος.

(Εἰκὼν 7). Ὁ ἐκ γρανίτου κίων Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου.

Τὸ δὲ ἕτερον ἀνάκτορον τῆς Μαγναύρας ἔκειτο ἐν τῷ Ἐβδόμῳ καὶ ἦν παραθαλάσσιον ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν κατωτέρω σημειουμένων χωρίων τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν.

Ἐκ τούτων ὁ Θεοφάνης ἱστορῶν τὴν ἐπίθεσιν τῶν Σαρακηνῶν ὑπὸ τὸν Σουλεϊμὰν λέγει 1).

«Γούτῳ τῷ ἔτει ὁ προλεχθεὶς (τῶν Σαρακηνῶν) στόλος ἀναβάλας
» προσώρμισεν ἐν τοῖς Θρακώοις μέρεσιν ἀπὸ τῆς πρὸς δύσιν ἀκρότητος
» τοῦ Ἐβδόμου, ἦτοι τῆς λεγομένης Μαγναύρας μέχρι πάλιν τοῦ πρὸς

1) Θεοφάνης ἐκδ. Βενετ. 234.

» ἀνατολήν ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου Κυκλοβίου κατὰ πᾶσαν οὖν ἡμέραν συμβολὴν πολέμου ἐκρατεῖτο ἀπὸ πρωῆ ἕως ἑσπέρας ἀπὸ τοῦ βραχιαίου τῆς Χρυσῆς πόρτης μέχρι τοῦ Κυκλοβίου».

Εἰς δὲ τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου καὶ μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου (Varia Graeca Sacra ὑπὸ Παπαδοπούλου τοῦ Κεραμέως) ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς γεγονός:

« Ἀνὴρ τις τοῦνομα Εὐπορος τῷ γένει Χίος πραγματευτῆς ἐκ πλείστων χρόνων καταβαρῆς ὢν καὶ οὐ μετρίως ὀδυνώμενος ἐνδημήσας ἐν τῇ πανευδαίμονι πόλει ποτὲ καὶ τῇ πραγματεία σχολάζων ἤκουσεν περὶ τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος καὶ ἐλθὼν προσεκαρτέρησεν αὐτῷ ἐπὶ μῆνας τρεῖς, καταλαβόντος δὲ τοῦ καιροῦ τοῦ ἀποπλεῦσαι καὶ τῶν ναυτῶν ἐπειγόντων ἐν ᾧ ἐνέβαλεν πλοίῳ ἀνεχώρησεν ὄπρακτος πάνυ συγκεχυμένος τὴν ψυχὴν κατὰ δὲ θεῖαν πρόνοιαν ἀνέμου ἐναντίου πνεύσαντος ὥρμησεν τὸ εἰρημένον πλοῖον εἰς τὸ Ἔβδομον εἰς τὴν καλουμένην Μαγναύραν κτλ.».

Εἰς τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ ἀπέθανε τῇ 14 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 582 ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος ἐκ φθίσεως διότι ἔφαγε συκάμινα πρῶιμα ἀξιοθέατα μὲν ἀλλὰ νενοθευμένα κατὰ τὸ λεκτικὸν τοῦ Θεοφάνους¹⁾. Τὸ δὲ λείψανον του μετεφέρθη διὰ θαλάσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ Μουσουλεῖῳ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Πρὶν ὅμως τοῦ θανάτου του συγκαλέσας τὴν σύγκλητον, τὸν Πατριάρχη καὶ τὰ στρατεύματα εἰς τὸ Τριβουνάλιον, ὅπου ὁ ἴδιος ἤχθη ἐπὶ φορείου, ἀνηγόρευσε αὐτοκράτορα τὸν γαμβρὸν του Μαυρίκιον²⁾.

Ὁ νέος αὐτοκράτωρ, κατὰ τὸν Θεοφάνην, μετὰ τινα ἔτη ἔκτισεν τὸ ἡλιακὸν τῆς Μαγναύρας τὸ στρογγυλὸν καὶ ἔστησεν ἐν μεσιαύῳ τὴν ἰδίαν στήλην καὶ ἀπέθετο ἐκεῖ τὸ ἀρμαμέντον (νεώριον) ἕξ οὗ καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη τῆς ἀρμαμενταρέας³⁾.

Ἐπειδὴ δὲ ἐδεξιοῦντο ἐδῶ παρὰ τῆς συγκλήτου οἱ αὐτοκράτορες ἐπιστρέφοντες ἀπὸ ἐκστρατείας φαίνεται ὅτι καὶ τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ ἐκλήθη Μαγναύρα ὅπως καὶ τὸ ἐν Βυζαντίῳ τοιοῦτον λόγῳ τῶν ὡς ἀνωτέρω ἴδομεν, ἐπισήμων ὑποδοχῶν.

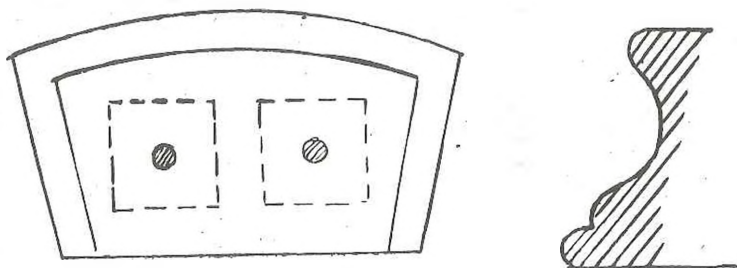
Ἐνεκεν ὅμως τῆς ὁμωνυμίας αὐτῆς πολλάκις τὰ δύο κτίρια συνεχέοντο τόσον εἰς τὰ κείμενα τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων ὅσον καὶ εἰς τὰς περιγραφὰς τῶν συγχρόνων τοπογράφων, οἵτινες μέχρι τοῦ καθηγητοῦ Βὰν Μίλλιτζεν ἐτοποθέτουσαν τὸ Ἔβδομον πλησίον τῶν Βλαχερνῶν.

1) Θεοφάνης ἐκδ. Βενετ. 169.—2) Stein, Studien Z. Gesch. d. byz. Reiches 99, 102.—3) Θεοφάνης ἐκδ. Βενετ. 184.

Εἰς τὸ παλάτιον αὐτὸ φρονοῦμεν ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν τὸ τρίκλινον ὅπερ κατεσκευάσεν ὁ Ἡράκλειος μετὰ τὴν νίκην του κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἀνακτόρου τούτου ὡς καὶ τὸν λιμένα εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς ἀκρότητα τοῦ Ἐβδόμου.

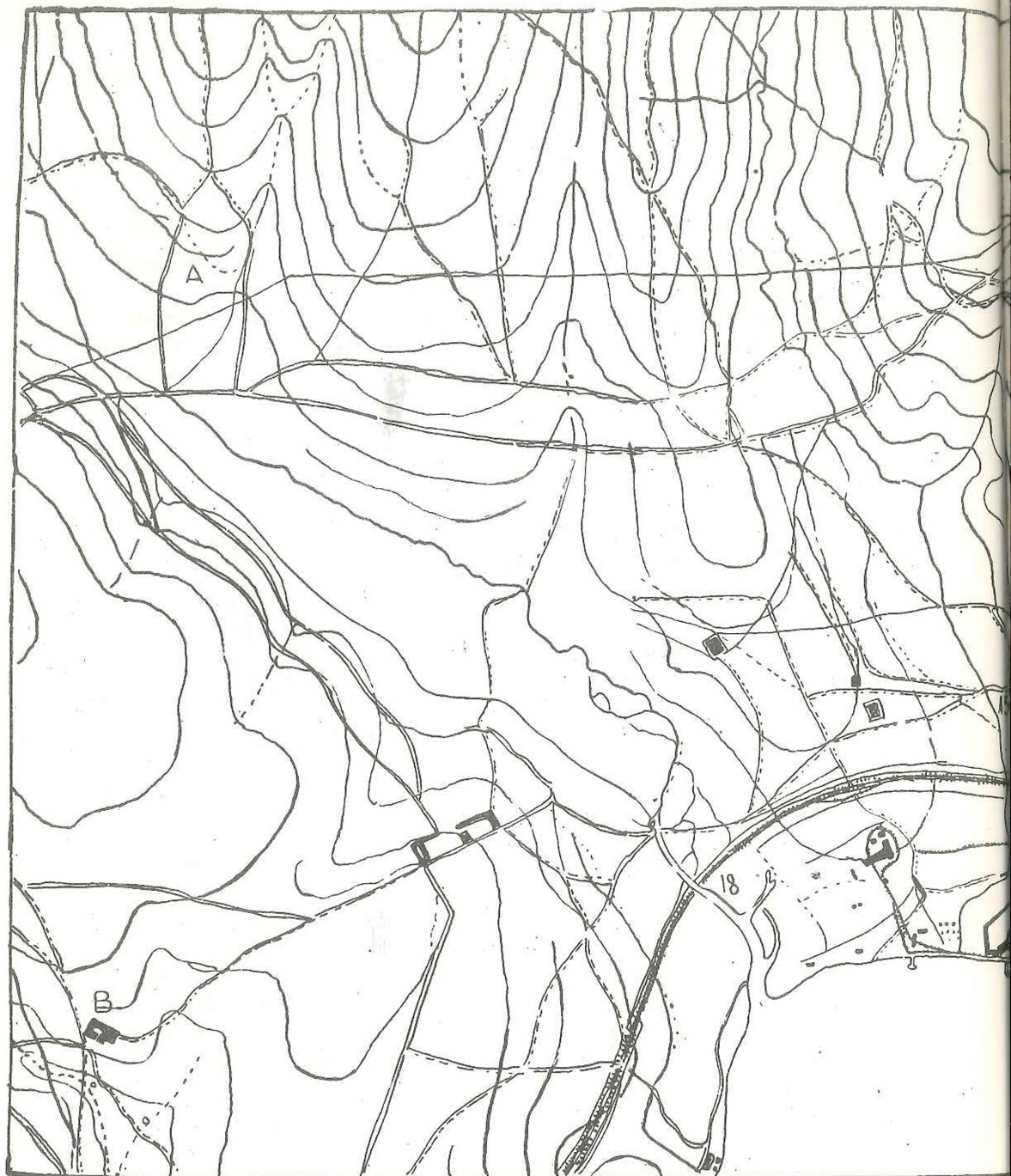
Ἡ ἀκρότης αὕτη εἶνε τὸ πρὸς ἀνατολὰς ὄριον τοῦ πυριτιδοποιείου (Μπαρουτ-Χανὲ) τὸ ὁποῖον λίαν ἐπισταμένως περιειργάσθημεν. Εἰς τὴν ἐσχάτην τοῦ ἀκρωτηρίου, τῆς κατεχομένης κρημνωδῶς μέχρι τῆς θαλάσσης, σώζονται λουόμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ μέχρι σήμερον θεμέλια

(Σχέδ. Α). Μαρμαρίνη βάσις, πιθανῶς ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ τῆς Μαγναύρας.

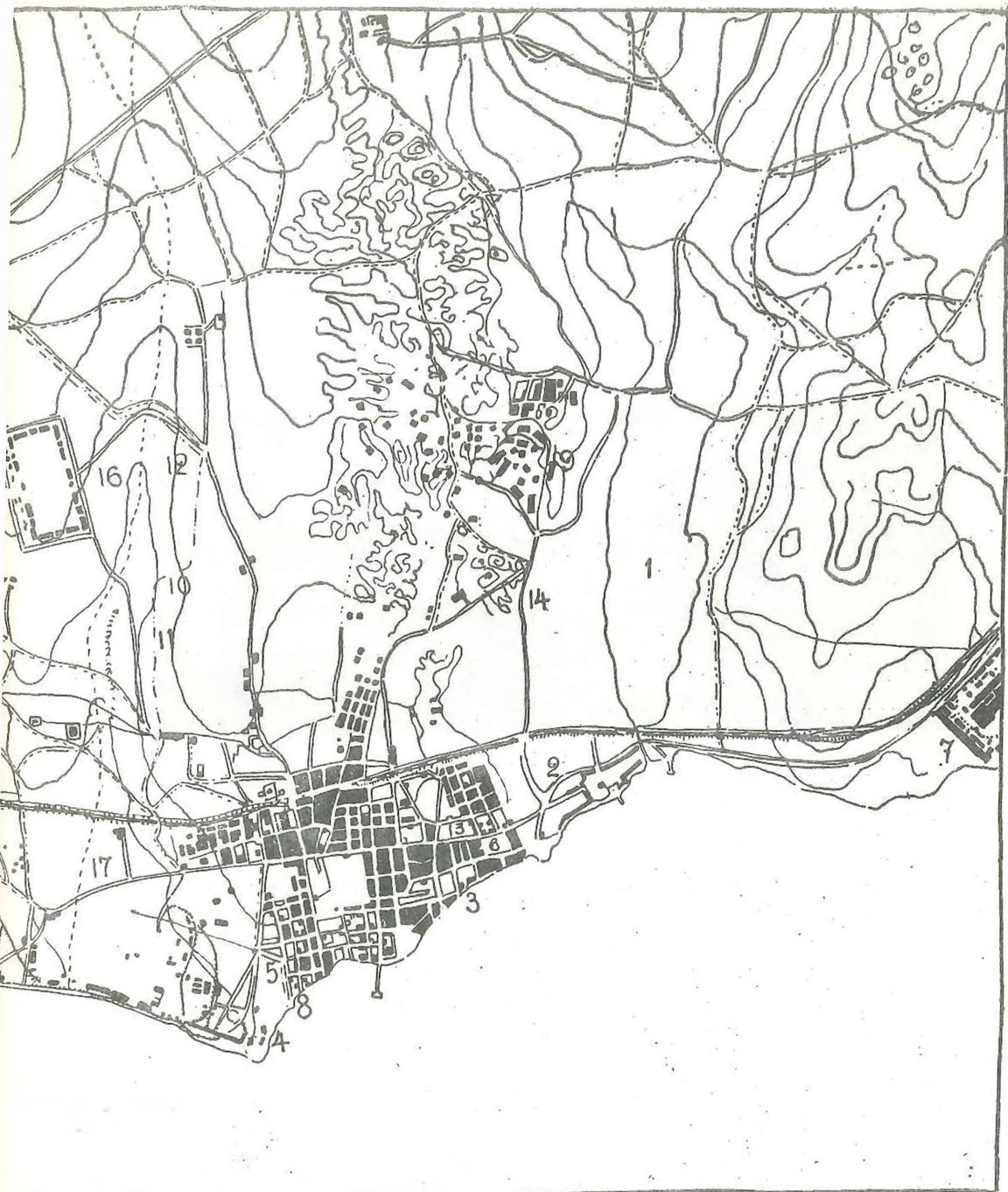
προκυμαίας (μώλου) τοῖς πᾶσιν ὁρατά. Ὑπερθεν δὲ ἐν τῷ ὑψηλῷ ἐπιπέδῳ ἀνεύρομεν πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων τέσσαρας παμμεγέθεις μαρμαρίνας βάσεις ἡμικυκλικὰς λίαν καλλιτεχνικῶς ἐπεξειργασμένας¹⁾. Αἱ βάσεις αὗται, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζοντο κίονες τετράπλευροι ἀνήκουν εἰς οἰκοδομὴν στρογγύλην τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προήρχοντο ἀπὸ τὸ στρογγύλον ἡλιακὸν τῆς Μαγναύρας τὸ κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου (Σχέδ. Α).

1) Ἐκ τῶν πληροφοριῶν ἕως ἔλαβον ἀπὸ τοὺς πλέον ἀρχαίους φύλακας τοῦ πυριτιδοποιείου δύναμαι νὰ πιστοποιήσω ἀσφαλῶς ὅτι αἱ βάσεις οὗται ἀνεγρέθησαν ἐπὶ τόπου καὶ ἐπὶ τοῦ κρηπιδώματος αὐτῶν στηρίζονται νῦν τὰ σημερινὰ κτίρια τοῦ ἐργοστασίου. Ὀλίγον πρὸς βορρᾶν τοῦ ἀκρωτηρίου φαίνονται τὰ εἰρημωμένα καὶ εὐρείας δεξαμενῆς περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς ἰδιαιτέρον κεφάλαιον.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΑΚΡΟΧΩΡΙΟΥ

1 Κάμπος	6 Κίων Θεοδοσίου
2 Βήμα (Τριβουνάλιον)	7 Κυκλόβιον
3 Παλάτια Ίουκουνδιανῶν	8 Καστέλλιον Θεοδοσιανῶν
4 Παλάτια Μαγναύρας	9 Ἄστεγος δεξαμενή Φίλ-Νταμι
5 Ὑπόστεγος δεξαμενή	10 Κυκλική ἄστεγος δεξαμενή

ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

- 11 Κυκλική άστεγος δεξαμενή
- 12 Κυκλική άστεγος δεξαμενή
- 13 Έκκλησία άγ. Ίωάννου
- 14 Άγίασμα άγ. Παρασκευής
- 15 Ναός τών νηπίων (Σισαούς-Πασσα)

- 16 Κοιμητήριον ατρογγύλον
- 17 Μονή άγ. Παντελεήμονος
- 18 Μονή άγ. Μάμαντος
- A. Φρούριον Άφαμείας
- B. Τά Γαλάτου (Γαλατάρια)

ΚΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΙΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ

Εἰς τὸ γήπεδον τῆς μακαρίτιδος Μαρίας Φάχη, παραπλεύρως τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ Μακροχωρίου—Ἰσταμπὸλ-Τζαδεσῆ, ἣτις διασχίζει τὸ προάστειον κεῖται πελώριος μονόλιθος κίων ἐκ γρανίτου. Ὁ κίων οὗτος εἶναι ὡς ὁ τοῦ Μαρκιανοῦ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κιζ-Τασι¹⁾. (Εἰκὼν 7).

(Εἰκὼν 8) Ἡ ἐπὶ τοῦ κίονος μαρμαρίνη βάσις ἀνδριάντος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου (νῦν ἐν τῷ Μουσεῖῳ Κων)πόλεως).

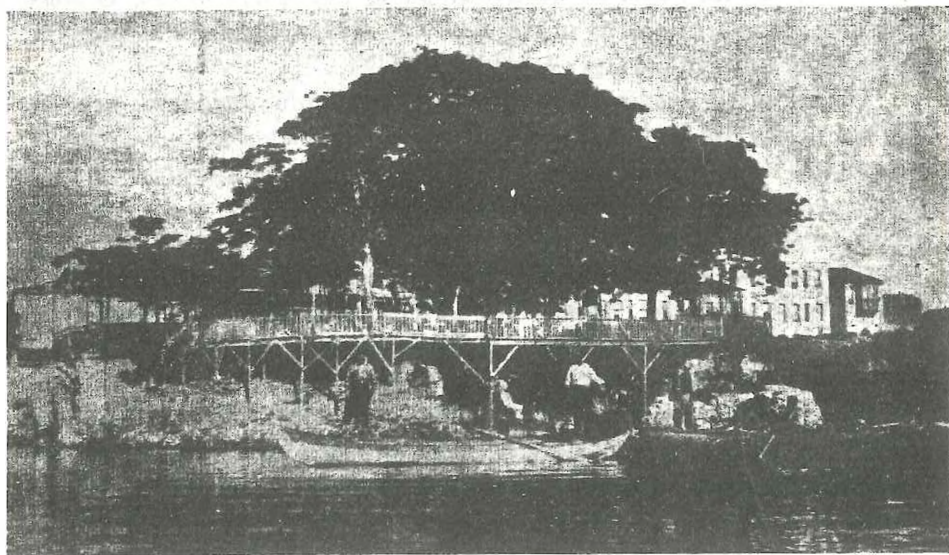
Ἔχει μῆκος 11,15 μέτρων καὶ διάμετρον ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου, μετεφέρθη δὲ ἐνταῦθα ἐκ Κυζίκου ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Θεοποιηθέντος αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ὑψοῦτο δὲ μεγαλοπρεπῶς, στηριζόμενος ἐπὶ βάθρου, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεταξὺ τοῦ παλατίου τῶν Ἰουκουδιανῶν καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τοῦ Προδρόμου πλατείας.

Ἐπὶ τοῦ κίονος εὐρίσκετο ἡ ἐσχάτως ἀνευρεθεῖσα ὀγκώδης μαρμαρίνος βάσις τοῦ ἀγάλματος, ἣτις μεταφερθεῖσα εὐρίσκεται νῦν εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ διαστάσεις αὐτῆς εἰσὶν μῆκος 2 μ. 35 ἐκ. πλάτος 1 μ. 93 ἐκ. καὶ πάχος 56 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ζυγίζει δὲ ὑπὲρ τοὺς τρεῖς τόνους. Ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιφανείας ὑπάρχουν καταφανῆ ἴχνη τῆς στηλώσεως τοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντος ἐπὶ δὲ τῆς

1) Κιζ-τασι λίθος τῆς παρθένου. Καὶ οἱ Τοῦρκοι, κατὰ τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν, ἐνόμιζόν ὅτι ἡ μὴ ἀμειπτός παρθένος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀτενίσῃ ἀταράχως τὸν κίονα. Βλ. Praeger, Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως σ. 185. 65.

προσόψεως ἦτο ἐγγεγραμμένη λατινικὴ ἐπιγραφή ἐκ πέντε σειρῶν διὰ μεγάλων χαρακτῆρων. Τὸ κοῖλον τῶν γραμμάτων ἐπληροῦτο διὰ μολύβδου πρὸς εὐχερεστέραν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἐκ τοῦ κάτωθι ἱσταμένου. (Εἰκὼν 8).

Ἐνεκεν ὁμῶς τῆς πτώσεως ἡ βάσις ἐθρουματίσθη καὶ τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς δὲν διασώζεται ἀκέραιον οὐχ' ἦρτον ὁμῶς πληροφορεῖ ἐπαρκῶς ὅτι ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτῆς ἴστατο ὁ χαλκοῦς ἀνδριὰς Θεοδοσίου τοῦ Β' τὸ δὲ ὄλον ἔργον εἶνε ἀφιέρωμα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς ἀνάμνησιν εἰρηνηκοῦ γεγονότος. Γνωστὸν δὲ ὅτι Θεοδόσιος ὁ νεώτερος εἶχε τρεῖς ἀδελφάς, τὴν περίφημον (ἄν καὶ σύζυγον τοῦ Μαρκιανοῦ ἀειπάρθενον)

(Εἰκὼν 9. Ἐρείπια τοῦ καστελλίου τῶν Θεοδοσιανῶν ὑπὸ τὴν ἐξέδραν παραθαλασσίου καφενεῖου.

Πουλχερίαν, ἣτις ὡς Αὐγοῦστα διοίκησεν ἐπισήμως τὸ Βυζαντινὸν κράτος μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ ἀδελφοῦ της, τὴν Ἀρκαδίαν καὶ Μαρίναν αἰτινες ὁμῶς ἔφερον μόνον τὸν τίτλον Εὐγενεστάτων (Nobilissimes).

Τί ἦτο ἄραγε τὸ εἰρηρικὸν αὐτὸ γεγονὸς τὸ ὁποῖον τόσον πολυτίμως ἐξετίμησαν αἱ ἀδελφαὶ τοῦ αὐτοκράτορος ;

Καθ' ἡμᾶς τοῦλάχιστον οὐδεμία ὑφίσταται ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀνέγερσις τοῦ κίονος μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντος ἀνάγεται εἰς τὴν μετάκλησιν εἰς τὰ βασίλεια τῆς Πουλχερίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Β' ὑπέικων ταῖς μηχανορραφίαις τοῦ εὐνούχου Χρυσάφιου τοῦ ἐπίκλην

Ζουμνᾶ, ἀπεμάκρυνε ἐκ τῶν ἀνακτόρων τῷ 448 τὴν περιουσιώδη αὐτοῦ ἀδελφὴν Πουλχερίαν, ἣτις ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἐβδόμον.

« Καὶ Πουλχερίαν οὗτος ἀδελφὴν φίλην
 » τῶν βασιλείων ἐκβαλὼν ὡς οὐκ ἔδει
 » ταῖς ὑποθήκαις βασιάνου Χρυσαφίου
 » ἐν Ἐβδόμῳ τίθησιν ἐγκεκλεισμένην ».

γράφει ὁ Εὐφραΐμιος εἰς τὸ περὶ Καισάρων χρονικόν του 1).

Τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔτος ἐννοήσας ὁ Θεοδοσίος ὅτι ἡπατήθη ὑπὸ τοῦ Χρυσαφίου, τοῦτον μὲν ἐξώρισεν εἰς τινα νῆσον ὡς καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν ἀφῆκεν ἵνα ἀπομακρυνθῇ εἰς Ἱεροσόλυμα, τὴν δὲ Πουλχερίαν μετεκαλέσατο πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὡς σύμβουλον αὐτοῦ. Ὁ κίων ἀνηγέρθη πιθανώτατα κατὰ τὸ ἔτος 449 ὑπὸ τῆς Πουλχερίας καὶ Μαρίνης μόνον, διότι ἡ Ἀρκαδία εἶχεν ἀποθάνει τῷ 444.

Ὁ κίων οὗτος ἐκρημνίσθη ὑπὸ ἰσχυροῦ σεισμοῦ συμβάντος περὶ τῷ 558 ἔτος μ. Χ. καὶ τοῦ ὁποίου μνείαν ποιοῦνται διάφοροι χρονογράφοι Βυζαντινοί. Ὅλοι σχεδὸν οἱ πρὸ ἡμῶν περὶ Ἐβδόμου πραγματευθέντες ἀναφέρουσι τὸ γεγονός ἐπαναπαυόμενοι μόνον εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφάνου; ὅστις λέγει:

« Καὶ κίων δὲ ὁ πορφυροῦς ὁ ἐστὼς ἔμπροσθεν τοῦ παλατίου Ἰου-
 » κουνδιανῶν μετὰ τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ στήλης ἔπεσε καὶ ἐπάγη εἰς
 » τὴν γῆν πόδας ὀκτώ » 2). Τὸ συμπέρασμα αὐτῶν ἀπορρέει ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς σχολιάσεως τοῦ κειμένου τοῦ Θεοφάνου.

Ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἵνα μὴ συνταχθῶμεν τῇ γνώμῃ τῶν πρὸ ἡμῶν διὰ δύο λόγους. Πρῶτον: ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κίων δὲν εἶναι πορφυροῦς καὶ δεύτερον καταπεσὼν οὐδὲ πόδα ἐπάγη εἰς τὴν γῆν.

Καθ' ἡμᾶς πιθανώτατα πρόκειται περὶ τοῦ Ρηγίου (Κιουτσούκ-Τσεκμετζέ) ὡς ἄλλως τε ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Θεοφάνου καὶ ὅπου ἠκούσαμεν παρὰ ἐνδιαφερομένου ἵνα γίνηται λόγος περὶ πορφυροῦ κίονος κεωσμένου εἰς τὴν γῆν, δὲν ἐξηκριβώσαμεν ὅμως ἄχρως ὥρας τὸ βάσιμον τῆς πληροφορίας αὐτῆς. Ἐξ ἄλλου εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης τὸ ἔδαφος εἶναι τόσον τελματῶδες ὥστε δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ χασθῇ ἀρκετὰ εἰς τὸ ἔδαφος λόγω τοῦ βάρους του, τοιοῦτος ὀγκώδης λίθος 3).

1) Εὐφραΐμιος, Χρονικοῦ Καισάρων 780. Migne 143.—2) Θεοφάνης. Ἐκδ. Βενετ. 153.—3) Εἰς τὸν ὑπερκείμενον τῆς λίμνης λόφον ὑπάρχουσι δρατὰ ἀρκετὰ ἐρείπια βυζαντινὰ ὡς καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μαρμάρινα τεμάχια καὶ κίονες προερχόμενοι ἀπὸ μεγάλης οἰκοδομῆς.

Μένει μόνον νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἔκφρασιν «ὁ ἐστὼς ἔμπροσθεν τοῦ παλατίου Ἰουκουδιανῶν». Βεβαίως καὶ ἡ πρὸ τοῦ παλατίου αὐτοῦ στήλη κατέπεσε ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ἰδίου σεισμοῦ πάντως ὅμως ὁ Βυζαντινὸς χρονογράφος λανθάνων συγχέει εἰς ἓν δύο διάφορα γεγονότα. Ἀγάλωγον σύγχρονον παράδειγμα παρέχει ἡμῖν καὶ ὁ αἰδέσιμος πατὴρ Thibaut ἐν τῇ περὶ Ἑβδόμου μελέτῃ του, ὅστις μνημονεύει ὡς βάσιν τοῦ κίονος τὴν κορυφὴν αὐτοῦ, τὴν δὲ ὑπερθεν ἐπικειμένην βάσιν τοῦ ἀνδριάντος παριστᾷ ὡς κρηπίδωμα τοῦ κίονος καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἀποδίδει εἰς τὸν Θεοδόσιον τὸν Μέγαν, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ἔγγονόν αὐτοῦ, Θεοδόσιον τὸν Νεώτερον, τέλος δὲ προκειμένου περὶ τοῦ χρώματος τῆς στήλης ἀποφαίνεται περιέργων γνώμην ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ πάντα στίλβοντα λίθον ἀπεκάλουν πορφυροῦν! 1).

Ἡ περιγραφὴ τοῦ Ἰωάννου Μαλάλα εἶναι καθ' ἡμᾶς ἢ μᾶλλον ἀκριβῆς καὶ σαφὴς ἢν καὶ ἀντιγράφωμεν: 2).

«Μηνὶ Δεκεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος Ϛ'. γέγονεν ἕτερος σεισμός ἐν μεσονυκτίῳ φοβερός πάνυ ὥστε παθεῖν τὰ δύο τεῖχη Κωνσταντινουπόλεως τὸ τε παλαιὸν τὸ γινόμενον ὑπὸ Κωνσταντίνου καὶ τὸ κτισθὲν ὑπὸ Θεοδοσίου καὶ ἐκκλησιῶν δὲ μέρη κατέπεσον ἐξαιρετικῶς δὲ τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἑβδόμου καὶ ὁ κίων δὲ ὢν ἐν Σεκουνδιαναῖς σὺν τῇ στήλῃ κατηνέχθη».

Ὁ κίων μένει ἀπὸ 1380 ἐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν εἰς ἣν κατέπεσεν οὐδόλως μετακινήθεις λόγῳ τοῦ τεραστίου βάρους αὐτοῦ. Ἐπίσης καὶ ἡ ὑπερθεν τοῦ κίονος μαρμάρινος βάσις τοῦ ἀγάλματος, ἥς μόνον τὰ μικρὰ συντρίμματα δὲν σώζονται. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κρηπίδωμα ἐφ' οὗ ἐστηρίζετο, τοῦτο παντελῶς ἐξέλειπεν ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἠδυνήθημεν ἀκριβῶς ἵνα καθορίσωμεν τὴν θέσιν αὐτοῦ. Σώζονται μόνον εἰς διάφορα μέρη πέριξ τοῦ κρηπιδώματος πλάκες καλῶς συνηρμοσμένοι ἐξ ὧν δυνάμεθα ἵνα συμπεράνωμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἡ πλατεῖα ἦτο ἐπιμελῶς πλακόστρωτος.

ΦΡΟΥΡΙΑ

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἑβδόμου ἡ ἱστορία ἀναφέρει δύο φρούρια κείμενα καὶ τὰ δύο παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ὑπερασπίζοντα τὸν λιμένα ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς.

A.—Τὸ Κυκλόβιον ἢ Καστέλλιον Στρογγύλον. Τὸ φρούριον αὐτὸ ἔκειτο οὐχὶ μακρὰν ἀλλ' εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν πρὸς A. τοῦ Ἑβδόμου

1) Thibaut. . Hebdomon de Compale Echos d'Orient 125 σ. 37.—2) Μαλάλας Ἰωάννης, Χρονικὸν ἐκδ. Migne 97 715.

ἀκριβῶς μεταξὺ τοῦ προαστείου τούτου καὶ τῆς Χρυσῆς Πόρτας ὅπου κεῖται σήμερον τὸ κυβερνητικὸν ἐργοστάσιον πολεμοφοδίων Δεμῆρ Χανέ τοῦ Ζεϊτοῦν Βουρνοῦ. Τὸ φρούριον αὐτό, τὸ πρῶτον πρὸς δυσμὰς τοῦ Βυζαντίου, φαίνεται ὅτι ἐκτίσθη εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος δὲ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Στρογγύλον ἢ Κυκλόβιον ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ Προκοπίου «Φρούριον ἔστιν ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως, ὁπερ Στρογγύλον ὀμωνύμως τῇ τοῦ ἐρύματος συνθέσει καλοῦσιν».

Τοῦτο, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, συνεδέετο μετὰ τοῦ Ρηγίου διὰ τῆς λεωφόρου Πλακωτῆς ἢν. ἐλιθόστρωσε ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπισκευάσας ἐπίσης τὸ φρούριον κατὰ τὰ 532. Ἐδῶ δὲ ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ συνήθροισε καὶ στρατὸν ὅπως περιστείλῃ τὴν Στάσιν τοῦ Νίκα¹⁾. Τῷ 708 εἰς τὸ Κυκλόβιον, ἢ ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ λατῖνος συγγραφεὺς τοῦ Liber Pontificalis Στρογγύλον κάστρον (Castrum Rotundum) ἔμεινον οἱ διὰ ξηρᾶς ἀφικθέντες λεγάτοι τοῦ πάπα πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κωνσταντῖνος Ε΄, ὁ Κοπρώνυμος πληγωθεὶς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων καὶ σφοδρῶς πυρέσσων μεταφέρεται ἐν κραββάτῳ μέχρι τῆς Σηλυβρίας καὶ ἐκεῖθεν διὰ θαλάσσης διευθύνεται πρὸς τὸ Βυζάντιον· ἀλλὰ τοῦ πλοίου μόλις ἀφικθέντος μέχρι τοῦ Κυκλοβίου²⁾ ἐπέρχεται τὸ μοιραῖον, καὶ ὁ Βασιλεὺς θνήσκει ἐν τῷ πλοίῳ ἔξαιτούμενος χάριν καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὴν Θεοτόκον, ἧς ὑπῆρξεν ὁ πλέον ἄσπονδος ἐχθρὸς.

Β'.—ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΝ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΑΝΩΝ

Τὸ φρούριον τοῦτο ἔκειτο πρὸς Δ. μὲν ἀλλὰ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἐβδόμου ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ λιμένος. Ἰχνη τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ διασώζονται σήμερον εἰς τὴν πρὸς Δ. ἄρσιν τοῦ λιμεναρίου τοῦ Μακροχωρίου καὶ ὑπὸ τὴν ξυλίνην ἐξέδραν παραθαλασίου καφερείου ὡς φαίνεται ἐν τῇ εἰκόνι 9. Τὸ φρούριον ἐκτίσθη ὑπὸ Τιβερίου πενθεροῦ τοῦ Μαυρικίου πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ στρατοπέδου καὶ τῶν πλοίων του ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Βουλγάρων. Ὁ ἀνώνυμος χρονογράφος πραγματευόμενος τὴν ἰδρυσιν τοῦ φρουρίου λέγει :

«Τὸ δὲ καστέλλιον ἔκτισεν ὁ Τιβέριος ὁ πενθερὸς τοῦ Μαυρικίου » διὰ τὸ ἐλθεῖν Χαγάνον τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας καὶ ἐμπρῆσαι καὶ » κατακαῦσαι ἅπαντα τὰ Θρακῶα μέρη μέχρι τῶν πορτῶν ἐκαστέλλω-

1) Προκόπιος, περὶ κτισμάτων. Βιβ. IV 8. 15. Πασχάλιον Χρονικόν, 622 ἐκδ. Βόννης.—2) Θεοφάνης ἐκδ. Βενετ. 300.

» σεν δὲ τὸ τεῖχος καὶ ἀπέκλεισεν τὰς ναῦς καὶ ἐκλήθη οὕτως»¹⁾. Εἰς τὸ φρούριον αὐτὸ ἐφονεύθη καὶ ὁ σκρίβων Μακρόβιος κρεμασθεὶς καὶ τοξευθεὶς κατὰ διαταγὴν τοῦ Φωκά ὡς συνωμοτήσας ἐναντίον αὐτοῦ. Ἴδού πῶς ἀφηγεῖται τὸ γεγονός ὁ Θεοφάνης.

«Τότε Φωκάς, Μακρόβιον τὸν σκρίβωνα, ἐκέλευσε τοξευθῆναι, εἰς » τὴν ἀγραρέαν καὶ εἰς τὸ καστέλλιν τῶν Θεοδοσιανῶν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ » κρεμασθέντα εἰς κουτάριν εἰς ᾧ γυμνάζονται οἱ τήρωνες ἀποθανεῖν, » ὡς συγγνώσαντα τῇ ἐπιβουλῇ αὐτοῦ»²⁾.

Ἡ λέξις ἀγραρέα σημαίνει περιορισμένον μέρος ἀλιείας ἐξ οὗ καὶ ἀγραρέαι ὠνομάζοντο διάφοροι δεξαμεναὶ ἐν αἷς ἐνεκλείοντο ἰχθῆς πρὸς ἀγορὰν ὑπὸ τῶν Βασιλέων καὶ τέρψιν αὐτῶν. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι καὶ ὁ λιμὴν ὑπὸ κυματοθραύστην περιστοιχούμενος ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτό. Δὲν μᾶς μένει κατὰ συνέπειαν καμμία ἀμφιβολία ὅτι τὸ φρούριον ὑποῦτο ἐπὶ τῆς θέσεως ἣν ὑποδεικνύομεν ἀνωτέρω. Τὸ φρούριον ἐκλήθη τῶν Θεοδοσιανῶν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς φρουρᾶς ἣτις ἐστρατονίζετο αὐτόθι³⁾.

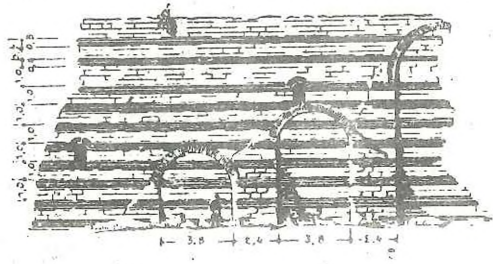
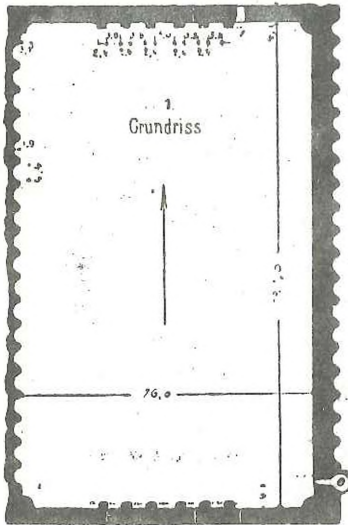
ΔΕΞΑΜΕΝΑΙ ἢ ΚΙΝΣΤΕΡΝΑΙ

A.—Βορειανατολικῶς τοῦ Μακροχωρίου καὶ πλησίον τῆς κρήνης Τσοπάν-Τσεσμέ (ἴδε ἐπὶ χάρτου ἀρ. 9) κεῖται δεξαμενὴ πελωρίων διαστάσεων γνωστῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα Φιλ-Νταμί (Δόμος (ἐξ οὗ καὶ ντάμι)= σπιτι, κατοικία ἐλέφαντος). Ἡ τεραστία αὕτη δεξαμενὴ ἣτις ἔχει μῆκος 127 μέτρων πλάτος 76 καὶ βάθος ὑπὲρ τὰ 11 μέτρα ἦτον ἀστεγος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐξηγεῖται τὸ μέγεθος τῆς ἐκτάσεως ἣν κατέχει. Δεξαμεναὶ τοιούτου εἴδους ἐχρησίμευον πρὸς κατάθεσιν ἐν αὐταῖς τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐκ τῶν τόπων ἀφ' ὧν ἔφθανεν οὐ μόνον περιεῖχεν, ἀλλὰ καὶ συμπαρέσυρε κατὰ τὸν δρόμον αὐτοῦ, ποικίλας οὐσίας αἰτίνες πρὶν μετοχτευθῆναι τὸ ὕδωρ εἰς τὰς θολωτάς δεξαμενάς ἢ ἀλλαχοῦ κατεκάθηοντο εἰς τὰς ἀστεγούς. Ὁ δὲ ἀγωγὸς τῆς μετοχτεύσεως τῶν ὑδάτων εὕρισκετο πάντοτε εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον τοῦ πυθμένος ἵνα μὴ διοχτευεταί μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ ἡ ἰλύς. Ὑπὸ ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν ἐξεταζόμενον τὸ σύνολον τοῦ κτίσματος εἶνε λίαν ἐνδιαφέρον· αἱ δύο μεγάλαι πλευραὶ, αἰτίνες ἔχουσι πλέον τῶν πέντε μέτρων πάχους παρουσιάζουν ἢ μὲν πρὸς τὰ

1) Praeger, Πάτρια Κων/πόλεως, III 265, 157.—2) Θεοφάνης, ἐκδ. Βενετ. 198.

3) Τὸ σῶμα τῶν Θεοδοσιανῶν περιελάμβανε ἀρκετὰ τάγματα ἤτοι τῶν πρώτων, δευτέρων, τρίτων Θεοδοσιανῶν (primi Theodosiani secundi Theodosiani tertici Theodosiani equitas) etc.

ἔσω ἢ δὲ πρὸς τὰ ἔξω σειρὰν 19 κογχῶν ἡμικυκλικῶν, αἵτινες ἔδιδον περισσοτέραν ἀντοχὴν εἰς τὸν τοῖχον, ὅστις ὑπέκειτο εἰς τὴν πίεσιν τῶν ὑδάτων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν χωμάτων ἀφ' ἑτέρου (εἰκὼν ἀρ. 13). Ἐνδὲν τῶν μικρῶν πλευρῶν καὶ στηριζόμεναι ἐπ' αὐτῶν φαίνονται ἀνὰ ἕξ στήλαι πάχους 2 μέτρων καὶ 40 ἑκατοστῶν, αἵτινες συνδεόμεναι πρὸς ἀλλήλας διὰ τόξων ἀποτελοῦν πέντε ἀψίδας. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἔχει ὕψος 11 μέτρων αἱ δὲ ἑκατέρωθεν δύο ἄλλαι ὑπολείπονται κλιμακῆδόν ἢ μία τῆς ἄλλης.

(Εἰκὼν 10). Ἄστεγος δεξαμενὴ Φιλ-Νταμί.
(Ἐκ τοῦ συγγράμματος Forheimer καὶ Strzygowski).

Ἄναμφιβόλως αἱ ψευδεῖς αὐταὶ ἀψίδες ἦσαν τὸ κρηπίδωμα τῆς διπλῆς κλίμακος ἣτις κατήρχετο μέχρι τοῦ πυθμένος τῆς δεξαμενῆς. Ἐτέρα κλίμαξ ἐν εἴδει κοχλίου παρατηρεῖται εἰς τὸ πάχος τοῦ τοίχου πρὸς τὸ νοτιανατολικὸν αὐτοῦ μέρος. Πρὸς περισσοτέραν ἀντοχὴν ἐνδοθεν δὲν ὑπάρχουν γωνίαι ἀλλὰ προέκτασις τοῦ τοίχου εἰς σχῆμα τέταρτον τοῦ κύκλου. Τὸ δὲ σύστημα τῆς οἰκοδομῆς ἦν τότε λίαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἦτοι σειρὰ λίθων καὶ στρώμα πλίνθων ἐναλλάξ. Λίαν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς ἐν λόγῳ δεξαμενῆς ἐδημοσίευσεν ὁ ἐμβριθέστατος Βυζαντινολόγος τῆς Βιέννης Κορ Strzygowski ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ ὁποίου παρελάβομεν τὸ ἐν τῇ εἰκόνι 10 σχεδιαγράφημα¹⁾.

1) Strzygowski et Forheimer : «Die byzantinischen Wasserbehälter Konstantinopel», Wien 1893.

Πλὴν δὲν δυνάμεθα νὰ συνταχθῶμεν τῇ εἰκασίᾳ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ὅτι ἡ παροῦσα δεξαμενὴ ἦτο ἡ πρὸ τῆς Μαγναύρας, ὡς θὰ ἀναπτύξωμεν περαιτέρω. Ἀναμφιβόλως τὸ ἐν τῇ δεξαμενῇ ὕδωρ μετωχετεύετο εἰς τὸ "Ἑβδομον λίαν πιθανῶς εἰς τοὺς δημοσίους λουτρῶνας οὓς ἔκτισεν ὁ Ἰουστινιανός. Εἰς ἐποχὴν δὲ ἦν δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν ἡ δεξαμενὴ μετετράπη εἰς σταῦλον ἐλέφαντος ἕξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Φιλ-Νταμί. Ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς διετρήθη ὁ τοίχος εἰς εὖρος δύο καὶ πλέον μέτρων, ἐν εἶδει θύρας πρὸς εἴσοδον τοῦ παχυδέρμου, ὅπερ ἠδύνατο ἐλευθέρως νὰ περιφέροται ἐν τῇ εὐρυχώρῳ περιοχῇ τῆς δεξαμενῆς. Ὡς γνωστὸν ἐλέφαντες ἐκομίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτέρους ἤδη χρόνους εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔχομεν ἀρκετὰ παραδείγματα τοιούτων παχυδέρμων ἐν δεξαμεναῖς 1).

Κατὰ τὸν Κεδρητὸν τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλεφάντων ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ εἰσὶν ὅμοια πρὸς τοὺς ἐλέφαντας ἐφ' ὧν τὸ πάλαι ἐπιβάς ὁ Θεοδοσίος εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν"). Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ κίονος τοῦ Ἀρκαδίου παρισταμένην παρέλασιν τοῦ Θεοδοσίου ἀπεικονίζεται ἐλέφας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲ ἡ δεξαμενὴ χρησιμεύει ὡς λαχανόκηπος, ὅτε δὲ ἀνεσκάπτετο ὁ πυθμὴν αὐτῆς διὰ νὰ μετατραπῇ εἰς κῆπον ἀνευρέθησαν χαυλιόδοντες ἐλέφαντος πωληθέντες ἐν τῇ μεγάλῃ ἀγορᾷ. Ὅλοι σχεδὸν αἱ ἄστεγοι δεξαμεναὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἡ παρὰ τῷ Σουλτὰν Σελῆμ καὶ ἡ πρὸς τὰ "Ἐξ-μάρμαρα τὴν ἰδίαν τύχην ὑπέστησαν ὀνομαζόμεναι Τσικοῦρ-Μποστὰν (λακκῶδες κῆποι).

Β. — Ντομούζ-Νταμί. — Λυτικῶς δὲ καὶ βορειοδυτικῶς ἔχομεν σειρὰν ἀστέγων δεξαμενῶν μὲ διεύθυνσιν εἰς εὐθείαν γραμμὴν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ὧν ἡ ἐν τῷ μέσῳ καὶ τελείως καταστραφεῖσα ἔχει σχῆμα ἑλλειψοειδές.

Ἐκ τῶν δύο ἐτέρων, ἀμφοτέρων στρογγυλῶν, ἡ πρὸς νότον διατηρεῖται κάλλιστα, τῆς δὲ πρὸς βορρᾶν κειμένης μόνον ἐρείπια σώζονται. Καὶ αἱ δύο εἰσὶ γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ντομούζ-Νταμί (κατοικία, σταῦλος, χοίρων) διότι κατὰ καιρὸν ἐν αὐταῖς διητῶντο χοῖροι. Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς

1) Ὁ Κωδινὸς ἀναφέρει ἐλέφαντα ἐνδιαίτομον ἐν τῇ Βασιλικῇ κινστήρῃ. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ πρεσβευτὴς τῶν Ἰνδιῶν ἦλθεν εἰς Κων]πολιν ἐπιβαίνων ἐλέφαντος. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρικίος ἀπέστειλεν εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Ἀβάρων Χαγᾶνον, κατόπιν αἰτήσεως αὐτοῦ, ἐλέφαντα μόνον πρὸς θῆαν, ὅστις καὶ ἐπεστράφη. Ὁ Ἡρόκλειος ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἐκστρατείας του, ἤγαγεν εἰς Κων]πολιν 4 ἐλέφαντας, Μιχαὴλ ὁ Ἀταλλιάτης ἀναφέρει ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος ἔφερεν εἰς τὸ Βυζάντιον ἐλέφαντας πρὸς ἐπίδειξιν καὶ τέρψιν τῶν ὑψηλῶν του. Ὁ Πέτρος Γύλλιος ἀναφέρει τῷ 1550 ὅτι ἐλέφαντες ἐτρέφοντο ἐν Τεκφοῦρ Σεράϊ καὶ τέλος ὁ Σειδ Ἀλῆ ἐν τῷ περὶ Τεμενῶν Κων]πόλεως συγγράμματί του λέγει ὅτι τὸ παρὰ Κόσκα εὐκτῆριον τοῦ Τεκκέ Χακίμ Τσελεμπῆ ἦτο πρότερον κατοικία ἐλεφάντων «Φιλ-Νταμί». — 2) Κεδρηγὸς Γεώργιος, Σύνοψις Ἱστοριῶν. Migne 121, 567.

αυτῶν παρατηρεῖται ρωγμὴ ἐπιτρέπουσα τὴν εἵσαξιν τῶν ζώων. Αἱ δεξαμεναὶ αὗται ἐχρησίμευον ἀσφαλῶς πρὸς καταστάλαξιν τοῦ ὕδατος ὅπερ διωχετεύετο εἰς τὴν εὐθείαν γραμμὴν πρὸς νότον κειμένην δεξαμενὴν τῆς

Γ.—Μαγναύρας. Ἡ δεξαμενὴ αὕτη εὐρίσκεται ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ πυριτοδοποιείου, ἀνακαλυφθεῖσα πρὸ δέκα πέντε καὶ ἐπέκεινα χρόνων ὑπὸ ἀξιωματικοῦ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις μᾶς κατέστησε ἐνημέρους τοῦ εὐρήματος. Ἔχει σχῆμα τετραπλεύρου παραλληλογράμμου καὶ ἐκαλύπτετο διὰ στέγης στηριζομένης ἐπὶ μαρμαρίνων κίωνων κατὰ τὸ γνωστὸν σύστημα τῶν δεξαμενῶν. Αἱ διαστάσεις τῆς εἶναι ἀρκετὰ εὐρεῖαι, εἰς τὸ πρὸς βορρᾶν καθαρισθὲν μέρος εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς μικρᾶς πλευρᾶς δύο σειραὶ ἐξ ἑπτὰ κίωνων ἑκάστη. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν τὴν ἰδίαν ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ τῆς μακροτέρας πλευρᾶς ἥτις φαίνεται ἔχουσα διπλάσιον μῆκος, τότε ἔχομεν ἐν ὄλῳ 98 κίονας.

Ἡ οἰκοδομὴ εἶναι λίαν ἐπιμελημένη, ὡς καὶ ὁ ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἀγωγός, δι' οὗ μετωχετεύετο τὸ ὕδωρ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Μαγναύρας. Κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Θεοφάνην χρονολογίους ἢ δεξαμενὴ ἐπεχωματίσθη ἀπὸ τὸν Ἡράκλειον καὶ μετετέραθη εἰς κῆπον ὡς καὶ ἡ τῆς Ἱερείας καὶ πλείσται ἄλλαι δεξαμεναὶ διότι ὁ μαθηματικὸς Στέφανος εἶπεν εἰς τὸν βασιλέα ὅτι ὁ θάνατός του θὰ προήρχετο ἀπὸ τὸ ὕδωρ. Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀφαιρέσας τὸ χῶμα τὰς μετέτερεψε αὐτὴς εἰς δεξαμενᾶς¹⁾. Τὸ κείμενον εἶναι ἀρκετὰ συγκεχυμένον καὶ στρουφνὸν στερούμενον τῆς ἀπαιτουμένης σαφηνείας περὶ τῆς ἀκριβοῦς τοποθεσίας ἐκάστου κτιρίου. Οὐχ' ἦτιον ὅμως δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Μαγναύρας τοῦ Ἐβδόμου ἐκ τῶν ἀκολουθῶν σχολίων. Πρῶτον ἡ φράσις «ἔργον καὶ πόνημα τοῦ βασιλέως τοῦ κατ' ἀρχὰς καλλύναντος τὸ προάστειον» δὲν ἐφαρμόζεται ἀλλαχοῦ παρὰ εἰς τὸ Ἐβδόμον, ὅπερ ἀναφέρεται σχεδὸν ὡς τὸ μοναδικὸν προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ δεύτερον ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπῆρχε πρὸ τοῦ περιπτέρου τῆς Μαγναύρας ἐν τῇ περιοχῇ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βυζαντίου, ὅπου τὰ κτίρια συνείχοντο πρὸς ἄλληλα, ἀρκετὸς χῶρος διὰ δεξαμενὴν ἥτις θὰ μετετέρετο εἰς παράδεισον ἢ κῆπον. Φθάνομεν μόνον εἰς τὸ ἐρώτημα εἰ ἔστεγασμένη δεξαμενὴ ἠδύνατο νὰ μετατραπῆ εἰς κῆπον; ἢ πρόκειται περὶ μιᾶς τῶν ἀστεγῶν δεξαμενῶν, αἵτινες ἔκειντο μὲν πρὸ τῆς Μαγναύρας ἀλλ' οὐχὶ καὶ τόσον πλησίον καὶ τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ διωχετεύετο εἰς τὴν στεγασμένην δεξαμενὴν.

1) Θεοφάνης, συνέχεια, ἐκδ. Βόν. 1888.

Πάντως ὁμως μᾶς φαίνεται λίαν ἀπίθανον νὰ ὑποθέσωμεν ὡς τὸ φρονεῖ ὁ Κύριος Strygowski ὅτι ἡ δεξαμενὴ τοῦ Φίλ-Νταμι ἔχει σχέσιν τινὰ μὲ τὴν περιγραφὴν τῶν μετὰ τὸν Θεοφάνην βυζαντινῶν χρονογράφων. Ἡ ἐν λόγῳ δεξαμενὴ εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν τριῶν καὶ ἐπέκεινα χιλιομέτρων πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὀλίγον βορείως τῆς Μαγναύρας τοῦ Ἐβδόμου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

1. Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ

Ἡ ἱστορία ἀναφέρει ἐν τῷ Ἐβδόμῳ δύο ναοὺς κειμένους πλησίον ἀλλήλων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἁγίου Ἰωάννου. Ἐκ τούτων ὁ μὲν εἰς ἦν ὁ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

Ἡ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη κατὰ τὸν ἀνώνυμον χρονογράφον ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου: «Τὸ δὲ Ἐβδομον ὁ δρομικὸς ναὸς ἐκτίσθη» παρὰ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου»¹⁾. Τὸ σχῆμα τοῦ δρομικοῦ ναοῦ οὐδὲν διαφέρει τοῦ παρ' ἡμῶν σήμερον ἐν χρήσει συνήθους σχήματος τῶν τρισυποστάτων ἐκκλησιῶν μὲ τρεῖς δηλαδὴ κόγχας ἢ βήματα πρὸς ἀνατολὰς.

Ἐνταῦθα κατετέθη προσωρινῶς ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἡ κἀρα τοῦ Βαπτιστοῦ ἦν οὗτος αὐτοπροσώπως μετέφερεν, τελευταῖον ἐκ Παντειχίου, κρύψας τὴν θήκην ὑπὸ τὴν ἄλουργιδά του. Ἐκτοτε, μέχρι τῆς ἐποχῆς Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο (867—886) δὲν γίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ λόγος περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ἀλλὰ μόνον ἀναφέρεται ὁ ναὸς τοῦ Προδρόμου.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ὁ ναὸς τοῦ Θεολόγου, ὅστις ὡς φαίνεται ἦτο τελείως κατεστραμμένος, ἀνηγέρθη ἐκ νέου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν μετὰ τὸν Θεοφάνην βυζαντινῶν χρονογράφων οἵτινες λέγουν: «Οὐ κατὰ τὴν πόλιν δὲ μόνον τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων εἰργάζετο» ἀλλὰ καὶ ταύτης ἐκτὸς τὴν ὁμοίαν ἐπεδείκνυτο ἐπιμέλειαν μεθ' ἧς τὸν τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν τῷ καλοῦ μένῳ Ἐβδόμῳ ναὸν τῷ χρόνῳ πονήσαντα καὶ καταβληθέντα ἀνέστησε» καλλοναῖς τε ὥραϊσας καὶ ὀχυρώμασι κατασφαλίσάμενος»²⁾. Κατὰ τὸν ἀνώνυμον χρονογράφον ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἐνεταφιάσθη Βασίλειος ὁ Β' ὁ Βουλγαροκτόνος τῷ 1025³⁾. Τελευταία δὲ μνεῖα τοῦ ναοῦ τούτου

1) Praeger, Πάτρια Κωνσταντινῶν III 860. — 2) Θεοφάνης συνεχ. ἔκδ. Βόν. 810, 91. — 3) Ἀνωνύμου, Σύνοψις Χρονικῆ, Σάββα Μεσ. Βιβλ. Τ. VII σ. 159.

γίνεται παρὰ Ἀννης τῆς Κομνηνῆς, ἣτις λέγει ὅτι ὁ Πατριάρχης Κοσμάς ἐτέλεσεν κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἱεράρχου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἱεροτελεσίαν ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἑβδομον ἐπὶ ὀνόματι τοῦ ρηθέντος σηκῶ 1). Ἡ ἐπέτειος τῆς μνήμης τοῦ Θεολόγου ἦτο ἡ ὀγδόη Μαΐου ὡς ἀναφέρει τὸ Συναξάριον τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Μάιος 8.—«Μνήμη ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου» τοῦ Θεολόγου. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ σεπτῷ αὐτοῦ ἀποστολείῳ τῷ ὄντι ἐν τῷ Ἑβδόμῳ 2).

Τὴν αὐτὴν ἐπίσης ἡμέραν οἱ βασιλεῖς μεθ' ὅλης τῆς αὐλῆς ἐπορεύοντο εἰς τὸ Ἑβδομον ἕπου μετὰ τὴν λειτουργίαν παρετίθειτο τράπεζα εἰς ἣν παρεκάθητο τὰ μέλη τῆς Συγκλήτου. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὴν τελετὴν Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος 3).

» τῇ δὲ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ Μαΐου μῆνός τελεῖται προέλευσις τῆς μνήμης τοῦ Θεολόγου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ καὶ τελουμένης τῆς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον καὶ συγκαλοῦνται κατὰ τύπον οἱ τῆς συγκλήτου πάντες κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης».

Ἐκτοτε ἐπὶ 150 καὶ πλέον ἔτη σιγὴ ἐπικρατεῖ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Θεολόγου. Εἰς τὰ ἑρείπια ἐκκλησίας τῆς μονῆς τοῦ Θεολόγου ἀνευρίσκειται τῷ 1260 ἔτει τὸ λείψανον Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου κατὰ τὸν Παχυμέρην.

2. Νεὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου τοῦ Βαπτιστεῦ.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ Βαπτιστοῦ ἀνηγέρθη κατὰ τὸν ἀνώνυμον Χρονογράφον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου. «Ὁ δὲ στρογγυλόστεγος ὁ ἔχων τὰς κόγχας ὠνομάσθη Πρόδρομος καὶ ἐκτίσθη παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ὅτε ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ ἡ Ἁγία κεφαλὴ τοῦ Προδρόμου εἰσῆλθεν καὶ ἐδέξατο αὐτὴν εἰς τὸ Ἑβδομον ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπέθετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου μετὰ Νεκταρίου πατριάρχου. Ὁ δὲ μάγιστρος Ρουφῖνος ἔπεισεν τὸν Βασιλέα κτίσαι ναὸν τοῦ Προδρόμου εἰς τὸ τεθῆναι τὴν ἁγίαν αὐτοῦ κάραν» 4). Ἐτέραν δὲ μαρτυρίαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος μᾶς παρέχει καὶ ὁ Σωζόμενος λέγων 5). «Θεοδόσιος τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσθημῶν πρὸς τῷ Ἑβδόμῳ μιλίῳ γενόμενος προσεύξασθαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνθάδε ἐκκλησίᾳ ἣν ἐπὶ τιμῇ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἔδειματο».

Εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀνάγερσίν του ἔρχεται ὁ

1) Ἄννα Κομνηνὴ, Ἀλεξιάς, ἐκδ. Βόννης 1, 149. 12.—2) Delahaye, Συναξάριον Μαΐου 8.—3) Κων. Πορφ. Ἐκθεαίς Βασ. τάξ. Migne 112, 1048—4) Praeger. Πάτρια Κων/πόλεως III, σ. 2.0 145.—5) Seech, Gesch. V S. 322, 569.

Γαϊνᾶς ὧς προσκνητῆς ¹⁾ καὶ μετὰ δύο ἔτη (402) βλέπομεν ἔνταῦθα τὸν ἐπίσκοπον Κύπρου Ἐπιφάν.ον τελοῦντα λειτουργίαν καὶ χειροτονίαν διακόνου παρὰ τὴν θέλησιν καὶ συγκατάθεσιν τοῦ τότε πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ²⁾.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐβλάβη ἀρκετὰ ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς διότι ὁ Ἰουστινιανὸς ἀναγκάζεται, ἐπισκευάζων αὐτήν, νὰ τὴν ἀνοικοδομήσῃ σχεδόν, ἐπὶ τοῦ ἰδίου σχήματος καὶ κατὰ πάντα ὁμοίαν τῷ κάλλει καὶ τῷ πλούτῳ πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῷ Βοσπόρῳ. Ὁ Προκόπιος ³⁾ παραλληλίζων τοὺς δύο ναοὺς μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ πλοῦτου των καταλήγει :

«Τοσαῦτα εἰπόντι καὶ τὸ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ τέμενος με δεδή-
 » λωται, ὅπερ αὐτῷ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἔναγχος ἐν τῷ Ἐβδόμῳ κα-
 » λουμένῳ ἀνέθηκεν ἔμφερέστατα γὰρ ἀλλήλων ἄμφω τὰ τεμένη τυγχά-
 » νει ὄντα, πλήν γε δὴ οὐκ ἐπιθαλάσσιον τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ ξυμβαίνει
 » εἶναι».

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπισκευὴν ταύτην ὁ ναὸς τοῦ Βαπτιστοῦ διετηρήθη ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον. Τῷ 602 ὁ Φωκᾶς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Μαυρικίου καὶ τῶν υἱῶν του ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς πατρίας τῶν Πρασίνων τοῦ Ἰπποδρομίου, οἵτινες ἐλθόντες ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ Ρήγιον πείθουσι τὸν τύραννον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Ἐβδομον. Ἐκεῖ στέφεται κατὰ μὲν τὸν Πάπαν Γρηγόριον τὸν Α' εἰς τὸ παλάτιον τῶν Σεκουνδιανῶν, κατὰ δὲ τοὺς βυζαντινοὺς χρονογράφους Θεοφάνην καὶ Θεοφύλακτον τὸν Σιμμοκάτην ⁴⁾ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Βαπτιστοῦ ἔνθα διαμένει ἐπὶ διήμερον, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν ἐπωχούμενος βασιλικῆς τεθρίππου ἀρμαμάξης. Ἀμφότεροι ὅμως οἱ συγγραφεῖς δὲν φεῖδονται κοσμητικῶν ἐπιθέτων διὰ τὸν Φωκᾶν, ὃν, ἱστοροῦντες τὸ γεγονός, καλοῦσιν τύραννον. Ἡ δὲ ἀπαγοήτευσίς των ἦν τοιαύτη, ὥστε ὁ μὲν πρῶτος λέγει «καὶ κρατεῖ τῆς εὐδαιμονίας ἢ συμφορὰ καὶ λαμβάνει τὴν ἔναρξιν τὰ μεγάλα τῶν Ρωμαίων ἀτυχήματα». ὁ δὲ δεύτερος ὑπερθεματίζων ἀποκαλεῖ τὸν Φωκᾶν παλαμναῖον ἄνδρα καὶ «Καλυδῶνειον τύραννον τὸν τῆς σώφρονος ἀλουργίδος ἀσελγέστατον» Κεύνταυρον (πρέπει γὰρ οὕτω τὸν Φωκᾶν ὀνομάζεσθαι).

Σχεδὸν μετὰ τὴν ἄνωθι σημειουμένην χρονολογίαν τὸ Ἐβδομον ὑπόκειται εἰς ἐπιδρομὰς διαφόρων ἐχθρῶν οἵτινες λεηλατοῦν τὸ προάστειον καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ. Καὶ πρῶτοι τῷ 617 οἱ Ἀβαροι ὑποχωροῦντες

1) Σωκράτης. Μigne 67, 679, 317. Σωζόμενος Μigne 67, 152 καὶ 331.

2) Σωκράτης. Μigne 67, 701, 327.

3) Προκόπιος. Ἐκδ Βόννης 198, 20.

4) Θεοφάνης ἔκδ. Βενετ. 193.—Θεοφύλ. Σιμ. ἔκδ. Βόν. VIII 106.

ἄρχονται τῆς λεηλασίας ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ τέλος ὁ Βούλγαρος Κροῦμος ὅστις μετὰ τὴν διαρπαγὴν, ὡς καλὸς μάστορος καίει καὶ τὰ ρέστα. Ὁ δὲ ἐκ Γαζιούρας Θωμᾶς φθάσας μετὰ τοῦ στόλου τοῦ τῷ 822 ἐνώπιον τοῦ Ἐβδόμου δὲν φείδεται ἐπίσης τοῦ ἐρειπωθέντος προαστείου.

Μετὰ δύο καὶ ἡμίσειον αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φωκά, Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐπανακτίσας τὸν Ναὸν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἐπισκευάζει ἐπίσης τὸν πλησίον κείμενον ναὸν τοῦ Προδρόμου ὅστις ἦτο ἐρείπιον, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ κειμένου τῶν μετὰ τὸν Θεοφάνην χρονογράφων.

«ἔτι δὲ καὶ τὸν πλησιόχωρον αὐτοῦ τοῦ Προδρόμου οἶκον, πρὸ πάνυ » πολλῶν καταπιωθέντα χρόνων καὶ ἐρείπιον ἀντὶ ναοῦ χρηματίζοντα » περικαθαίρει μὲν τῆς ὕλης καὶ τῶν χωμάτων ταχίστη δὲ οἰκοδομῇ καὶ » ἐπιμελείᾳ τῶν περιφανῶν καὶ μεγάλων ἴσον καθίστησι» 1).

Κατόπιν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὁ ναὸς τοῦ Ἐβδόμου ἀναφέρεται ὡς ἐκκλησία μονῆς ἣτις διὰ δωρεᾶς περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν Νικηφόρου τοῦ εὐνούχου ὅστις ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παραπινάκη. Ὁ Νικηφόρος ὅστις κατὰ τὸν Ἀτταλειάτην « Ἦν γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν καὶ περὶ φιλοχρηματίαν » δαιμονίως σπουδάζων » οἰκειοποιήθη πολλὰ κτήματα, δῆθεν ἐπ' ὀνόματι τῆς Μονῆς ἔχων ὅμως τὴν ὀπισθοβουλίαν τῆς καταχρήσεως » « πάντα κτήματα καὶ πᾶσαν σχεδὸν ὅσσην ἥλιος ἐφορᾷ ἔσπευδε προσκυρῶσαι αὐτῇ καὶ » προσόδοις ἀφθόνους ἐμπλατῦναι, καὶ τῷ ὀνόματι τῆς Μονῆς πλοῦτον ἐπι- » κτᾶσθαι ὑπερφυῆ » κατὰ τὸν Ἀτταλειάτην καὶ Σκυλίτην. Μετ' ὀλίγα δὲ ἔτη ἡ μονὴ παρεχωρήθη, διὰ χρυσοβούλλου διατάγματος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου εἰς τὴν χήραν Μιχαὴλ τοῦ Παραπινάκη (1071—1078) ὡς κοιτία μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς Κωνσταντίνου, ὡς ἀναφέρει ὁ Ζωναράς » « ἀλλὰ » μέντοι καὶ τὴν Ἐβδόμου μονὴν διὰ χρυσοσημάντου τοῦ Βοτανειάτου γρα- » φῆς ἐνθα διῆγε σὺν τῷ υἱῷ βασιλικὴν ὑπηρεσίαν ἑαυτῇ καὶ τῷ υἱῷ ἀποτά- » ξασα» 2). Μνεῖαν πλέον τοῦ Ἐβδόμου οὐδὲ τῶν ἐν αὐτῷ ναῶν ἀπαντήσαμεν.

Ὡς ἀνωτέρω ἴδωμεν ἡ κἀρα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου κατετέθη, ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἣν ἐπὶ τούτῳ ἀνήγειρεν.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἀνευρέσεως καὶ τῆς μεταφορᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν τοῦ ἱεροῦ τούτου λειψάνου αἱ πληροφορίαι ἅς μᾶς μεταδίδουν οἱ βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι εἰσὶ λίαν συγκεχυμέναι. Οὕτω κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἱστορικοὺς Σωκράτην καὶ Σωζόμενον ἡ κἀρα τοῦ Προδρόμου μεταφερθεῖσα ἐξ Ἱεροσολύμων ἐφυλάττετο ἐπὶ τινα καιρὸν ἐν Κιλικίᾳ ὑπὸ τινος μοναχῆς Ματρῶνας τὸ ὄνομα καὶ διάκονον τὸν βαθμόν.

1) Θεοφάνης συνέχεια ἐκδ. Βόν. 340.—2) Ζωναράς Ἰωάν. Migne 135, 297.

Ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης (364—378) μαθὼν τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἱεροῦ τούτου κειμηλίου διέταξεν τὴν ἀμεσὸν του μεταφορὰν εἰς βασιλεύουσαν ἀλλὰ τὸ λείψανον δὲν ἔφθασε τότε μέχρι τῆς πόλεως ὡς ἀφηγεῖται ὁ Σωκράτης.

«Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦτο ἀποσταλέντες ἐπιθέντες ὀχήματι δημοσίῳ ἦγον» ὡς δὲ εἰς τὸ Παντεῖχιον ἦγον, χωρίον δὲ τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος, οὐκέτι

(Εἰκὼν 11). Ἡ ἀνεύρεσις τῆς κάρας τοῦ Προδρόμου
(ἐκ τοῦ Μηνολογίου Βασιλείου τοῦ Β').

» προσωτέρω βαδίζειν ἠνεύχοντο αἱ τὸ ὄχημα καθέλκουσαι ἡμίονοι, καὶ
» ταῦτα τοῦ ἱπποκόμου καὶ τῶν ἠνιόχων χαλεπῶς αὐταῖς ἐγκειμένων.
» Ὡς δὲ θεῖον ἐδόκει καὶ αὐτῷ Βασιλεῖ τὸ πρᾶγμα ἀπέθεντο ἐν τῇ πλη-
» σίον κόμῃ»¹⁾).

Τῷ 391 Θεοδοσίος ὁ Μέγας μεταβὰς «κατὰ θεῖαν νεῦσιν» εἰς τὴν κόμην αὐτὴν παρέλαβεν τὴν ἐμπεριέχουσαν τὸ κειμήλιον θήκην ὑπὸ τὴν ἀλουργιδά του καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν κατέθεσε εἰς τὸν μέγιστον καὶ περικαλλέστατον ναὸν ὃν ἐπὶ τούτῳ ἀνήγειρεν.

1) Σωζομενὸς Migne 67 1481 310.

(Εικών 12).— Αποψις ἐκ δυσμῶν τῶν Ἐρειπίων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

"Αγνωστον ὅμως πόσον καιρὸν διέμεινε ἐνταῦθα τὸ ἱερόν τοῦτο λείψανον καὶ τί ἀπέγινεν ἔκτοτε.

Γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπισκευάζων τὴν ἐκκλησίαν δὲν ἀνεῦρεν ἐν αὐτῇ τὴν ἱερὰν κάραν καὶ ἠναγκάσθη, πρὸς καθαγιασμόν τοῦ ἐπισκευασθέντος ναοῦ νὰ μεταφέρει ἐκ Συρίας ἄλλην κάραν ὡς καὶ χεῖρα τοῦ Προδρομοῦ.

Ἡ δευτέρα αὕτη κάρα ἀνευρέθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ (450—457) ὑπὸ μοναχῶν ἐν τῷ ἐν Ἱερουσαλήμ παλατίῳ τοῦ Ἡρώδου καὶ ἔμεινε ἐπὶ πολὺν χρόνον κερκινυμένη εἰς τὴν πόλιν τῆς βορείου Συρίας "Εμεσαν (νῦν Χόμς). Ὁ Ἰουστινιανὸς ὅμως δὲν ἐκράτησε ἐπὶ πολὺ τὰ λείψανα ταῦτα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀλλὰ τὰ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Συρίαν.

Κατὰ τρίτην δὲ παράδοσιν ἡ δευτέρα αὕτη κάρα μετεφέρθη ἐξ Ἑμέσης εἰς τὰ Κόμσνα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν εἰκονοκλαστῶν. Ἐδῶ δὲ ἀνευρέθη ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Γ' (842—857) ὡς φαίνεται ἐν εἰκόνι τοῦ Μηνολογίου Βασιλείου τοῦ Β' εὐρισκομένου νῦν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ ἢν καὶ ἡμεῖς παραθέτομεν τοῖς ἀναγνώσταις. (Εἰκὼν 11).

Ἡ ἐν λόγῳ κάρα μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἰγνατίου (846—857) καὶ κατετέθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Παλατίου· ἀλλ' ὡς φαίνεται δὲν ἔμεινε ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ.

Ἀνευρίσκομεν κατόπιν αὐτὴν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Στουδίου (Ἐμῖρ-ἀχοῦρ Τζαμισὶ παρὰ τὸ Ἑπταπύργιον) ὅπου τὴν εἶδεν καὶ τὴν προσεκύνησεν τῷ 1200 ὁ Ρῶσος προσκυνητῆς Ἀντώνιος τοῦ Νοβγόροδ. ¹⁾ Τὴν δὲ 29ην τοῦ μηνὸς Αὐγούστου μετέβαινον εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Στουδίου πρὸς προσκύνησιν τοῦ ἱεροῦ λειψάνου οἱ Βασιλεῖς μεθ' ἀπάσης τῆς αὐλῆς.

Ἡ Μονὴ αὕτη μετὰ τὸ "Εβδομον ἦτο τὸ ἀρχαιότερον κέντρον τῆς λατρείας τοῦ Βαπτιστοῦ.

Τὸν δὲ Δεκέμβριον τοῦ 1025 Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος ἐτοιμοθάνατος ὢν δέχεται τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου (πρότερον ἠγουμένου τῆς Μονῆς) κομίζοντος τὴν κάραν τοῦ Προδρομοῦ πρὸς ὑστάτην παρηγορίαν τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ Αὐτοκράτορος.

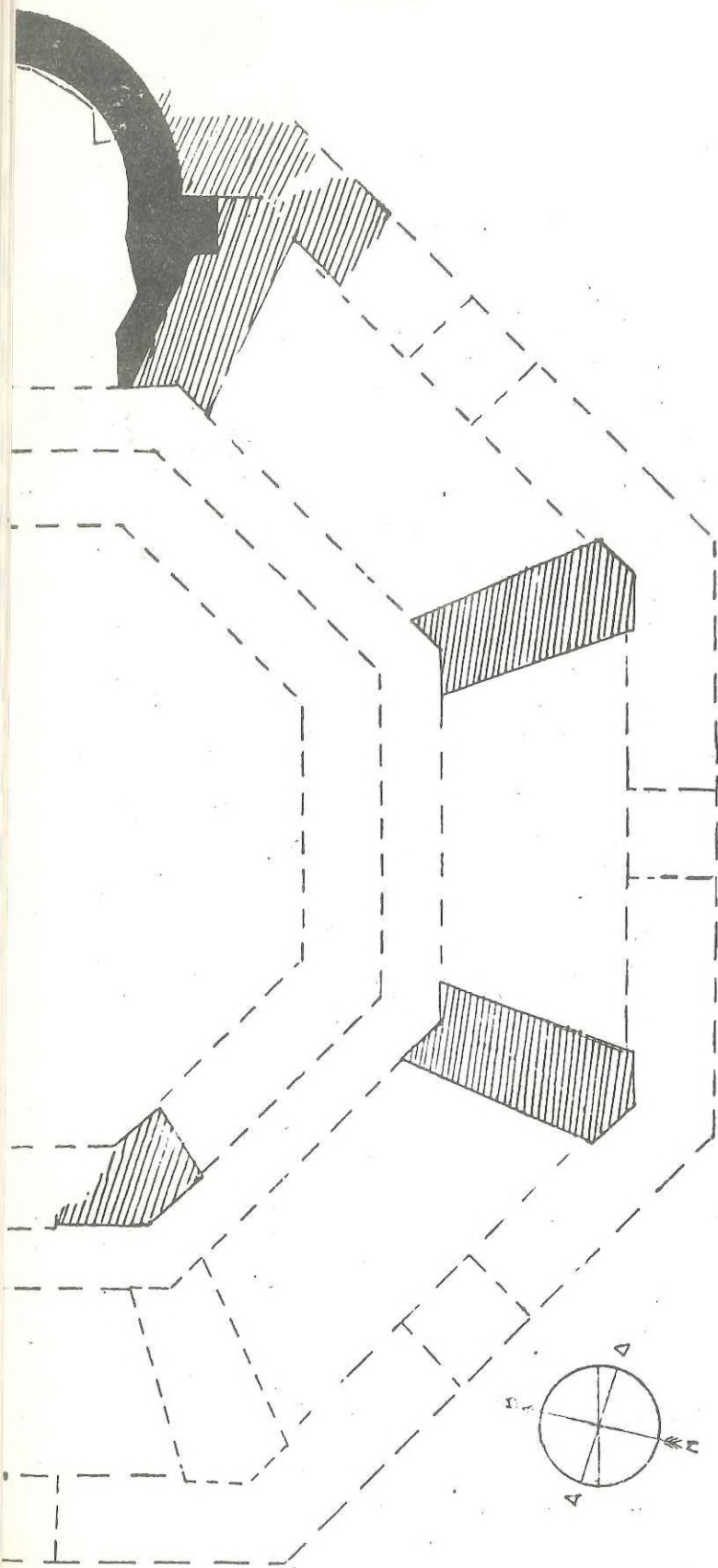
Οὐδὲν ἀπολείπεται πλέον ἡμῖν ἄλλο τι, παρὰ νὰ καθορίσωμεν τὴν ἀκριβῆ θέσιν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ τῶν δύο τούτων περιφήμων ἐκκλησιῶν.

Προκειμένου περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προδρομοῦ ὁ Προκόπιος μᾶς δίδει λίαν ἀπτὰς ἀποδείξεις.

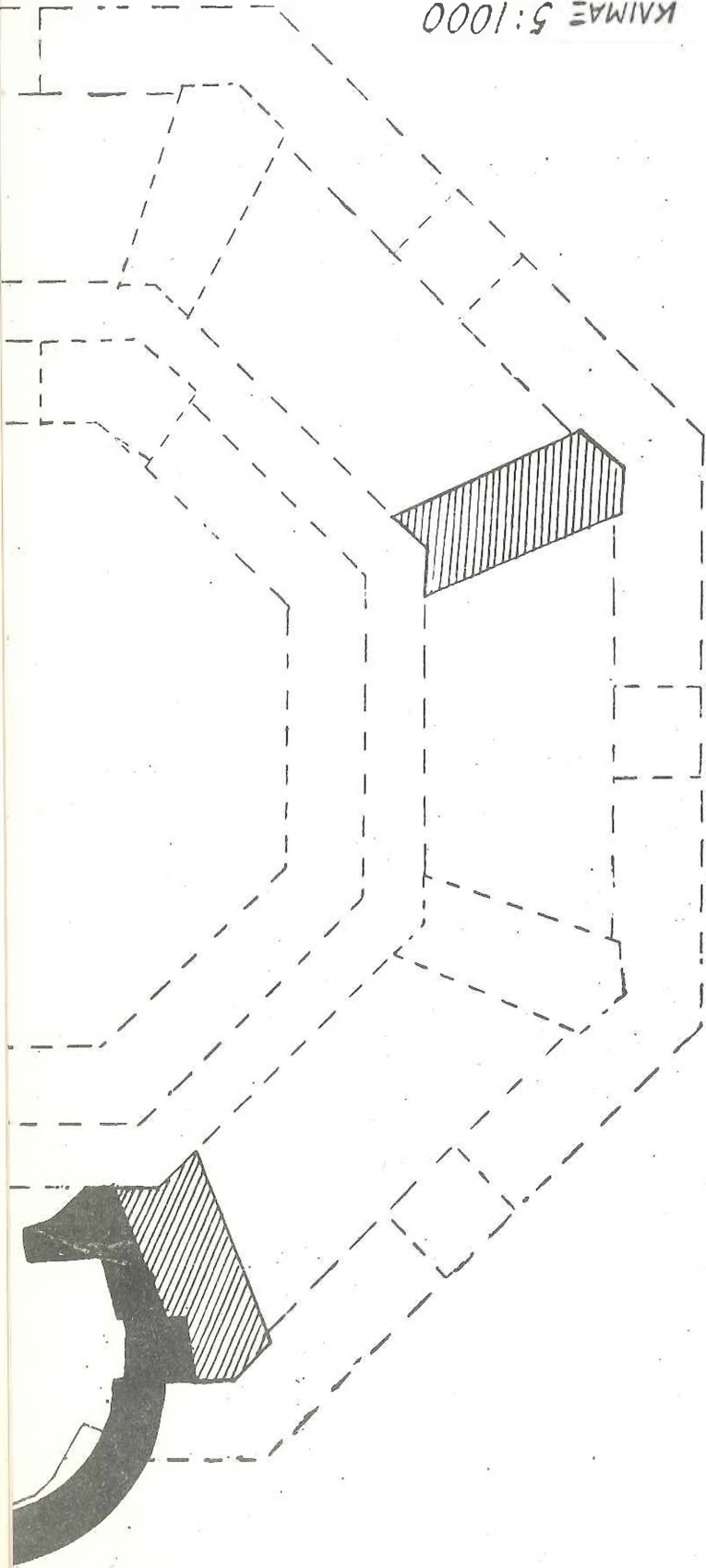
Ἐκ τῆς περιγραφῆς, ἣς τὸ κείμενον ἀνωτέρω παρεθέσαμεν, ἐξάγεται ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Προδρομοῦ ἔκειτο μὲν πλησίον τῆς θαλάσσης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς παραλίας.

Ἀκριβῶς εἰς παρακλησίαν θέσιν τῆς περιγραφῆς τοῦ Προκοπίου

1) Khitrowo. Mme B. de : Itinéraires Russes en Orient, σελ. 100.

KAIMAE 5:1000

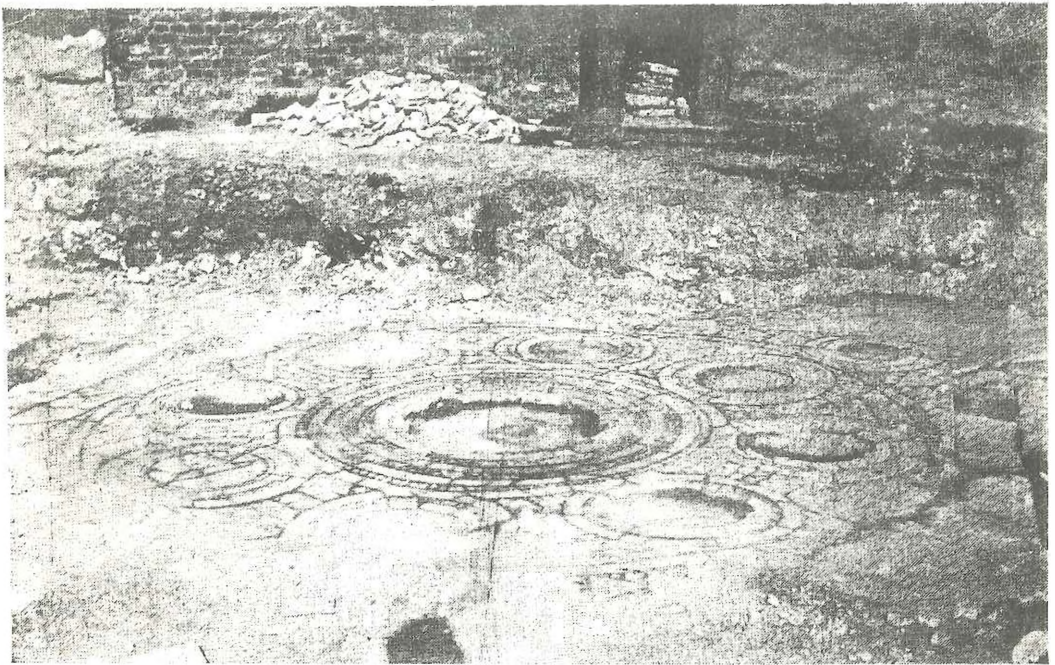

υπάρχουν καταφανή ερείπια εκκλησίας ὡς ὁ ἀναγνώστης βλέπει ἐν τῇ εἰκόνι 12.

Ποῦ ὁμοῦς πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὸν ἐγγυὺς κείμενον ἢ πλησιόχωρον ναὸν τοῦ Θεολόγου;

Μεθ' ὅλας τὰς ἐπὶ τόπου λεπτομερεῖς ἐρεῦνας ἡμῶν οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν ἔστω καὶ ταπεινὰ ερείπια δικαιολογοῦντα τὴν ἵπαρξιν τοιοῦτου κτιρίου.

Αἱ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἡμῶν διενεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς

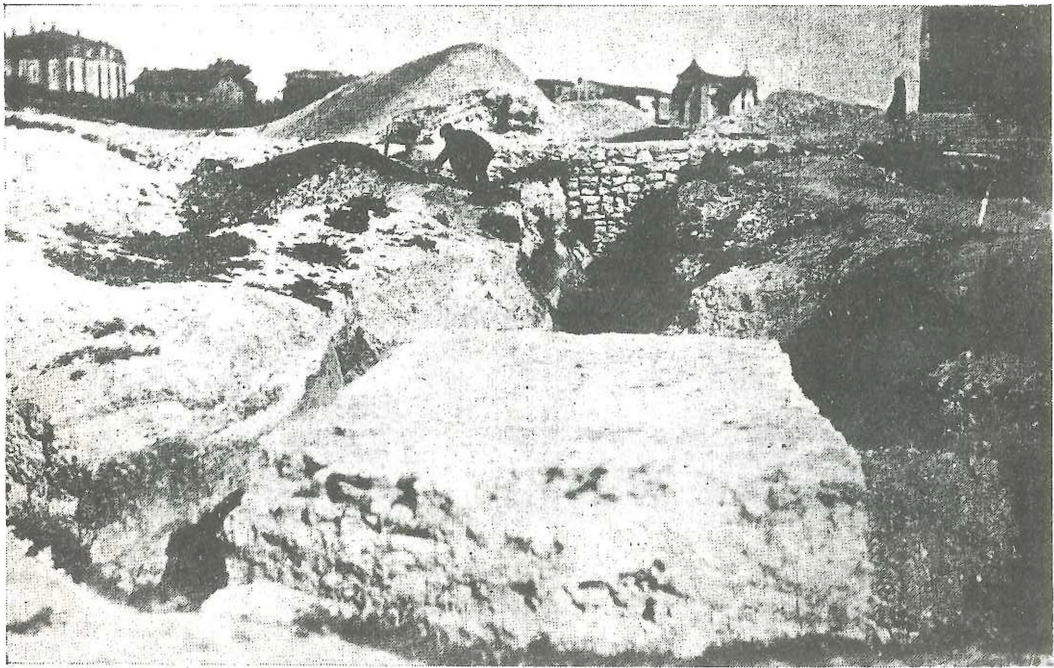
(Εἰκὼν 14).—Μωσαϊκὸν τῆς παρά τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου Μονῆς.

φῶς τὰ θεμέλια μεγίστου στρογγυλοστέγου ναοῦ (εἰκὼν 13) συνεχομένου μετ' ἄλλων ερειπίων μονῆς ἧς τὸ δάπεδον κοσμεῖται ἀπὸ ὠραῖον ποικιλόχρουν μωσαϊκὸν (εἰκὼν 14). Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ περιγραφὴ τοῦ ἀνωνύμου συγγραφέως τῶν Πατρῶν Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἀκριβεστάτη, «ὁ δὲ στρογγυλόστεγος ὁ ἔχων τὰς κόγχας ὠνομάσθη Πρόδρομος κτλ.». Ὅτε ἐξητιζόμεν μετ' ἐπιμελείας τὰ ἀνακαλυφθέντα ερείπια τὴν προσοχὴν μας ἐφείλκυσε ἡ ἀκριβῶς πρὸς ἀνατολὰς κειμένη κόγχη ἧς οἱ τοῖχοι μόνον ὑφῶνται ὑπὲρ τὴν γῆν. Μετὰ μελέτην λεπτομερεῖ ἐπείσθη-

μεν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ κόγχη εἶναι ἐρείπιον δομικοῦ ναοῦ. Ἡ δὲ πεποιθησίς μας ἐδραιοῦται ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν ἀναμφισβητήτων ἐπιχειρημάτων.

A.— Τὸ σύστημα τῆς οἰκοδομῆς εἶναι πολὺ διάφορον καὶ πλέον ἐπιμελημένον τῶν ἄλλων θεμελίων, ἀνάγεται δὲ εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν γείτονα τῆς Ρωμαϊκῆς.

B.— Ὁ ἀρχιτέκτων διὰ τὴν περιλάβη ἐν τῇ κυκλοτερεῖ οἰκοδομῇ τὴν κόγχην αὐτήν, ἥτις ἀρχῆθεν ἀνήκε εἰς ὀρθογώνιον κτίριον, ἠναγκάσθη

(Εἰκ. 15). Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων κτιστῶν βάσεων τοῦ στρογγυλοστέγου ναοῦ.

τὴν ἀποτάμη μέρος τοῦ τοίχου πρὸς Νότον καὶ τὴν προσθήσῃ ἕτερον πρὸς Βορρᾶν καὶ τελευταῖον:

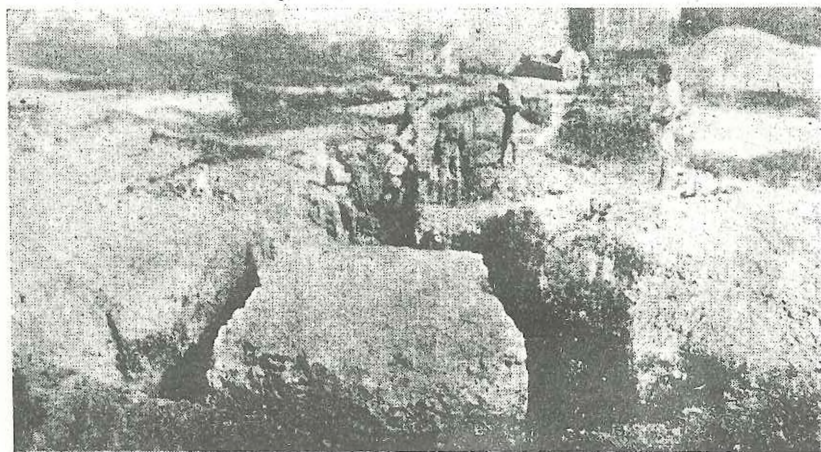
Γ.— Τῆς οἰκοδομῆς ἡ ὕλη ἐδῶ εἶναι καθ' ὅλα ὁμοίομορφος ἐνῶ εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἄλλων θεμελίων παρατηροῦνται πολλὰ συντρίμματα μαρμάρων καὶ λίθων ἐπεξεργασμένων, λίθων προσερχομένων ἀπὸ τὴν κατεδάφισιν προγενεστέρου κτιρίου.

Ὡς φαίνεται ἐν τῇ κατόψει (εἰκ. ἀρ. 13) ὁ νέος στρογγυλόστεγος ναὸς ἐδραιοῦται ἐπὶ ὀκτὼ βάσεων ἐξ ὧν αἱ πέντε ἤλθον εἰς φῶς κατόπιν τῶν ἡμετέρων ἀνασκαφῶν (εἰκ. 1δ).

Ἐξ ὅλων τούτων καταφαίνεται ὅτι ἐπὶ τῶν ἐρείπιων δομικοῦ ναοῦ

ἀνηρέθη ἕτερος μέγιστος καὶ στρογγυλόστεγος. Ἴσως ἐξ ἀρχῆς νὰ ὑπῆρχον δύο ναοὶ ὁ εἰς ἐγγὺς τοῦ ἄλλου, ἐξ ὧν ὁ εἰς δρομικὸς ὁ δὲ ἄλλος στρογγυλόστεγος· ἀλλ' ἀφεύκτως μετέπειτα συνεχωνεύθησαν εἰς ἓνα καὶ μόνον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Βασιλείου τοῦ Μακεδό-
νος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπῆλθε σύγχυσις τῶν ὀνομάτων Θεολόγου καὶ Προ-
δρόμου.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων, τῶν ἀνωθι ἐκτεθέντων, ἀναγκαζόμεθα καὶ ἡμεῖς πεποιθότως νὰ συμπεράνωμεν ὡς ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀρμμανοῦ Μαρκελλίνου Ἄδρ. Βαλλέσιος ὅτι τοῦλάχιστον κατὰ τὸν ἕνατον αἰῶνα

(Εἰκὼν 15α).—Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων κτιστῶν βάσεων τοῦ στρογγυλοστέγου ναοῦ.

ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἑβδομον εἰς καὶ μόνος ναὸς τιμώμενος ἐναλλάξ ἄλλοτε μὲν εἰς ὄνομα τοῦ Θεολόγου ἄλλοτε δὲ εἰς ὄνομα τοῦ Προδρόμου.

Ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ εἰκόνι 12 παρατηρουμένων ἐρειπίων ὑπῆρχον προ-
τριακονταετίας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλα, ἅτινα ἔκτοτε τελείως ἐξη-
φανίσθησαν. Μόνον τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1911 μερικὰ παιδιὰ τοῦ χω-
ριοῦ σκάπτοντα εἰς τὰ ἐρείπια διὰ νὰ ἐνσφηνώσουν εἰς τὴν γῆν κλάδον
μὲ ξόβεργες ἀνεύρον τυχαίως τάφον χριστιανικὸν οὐχὶ μὲν σύγχρονον
ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀρχαίας ἐποχῆς. Αἱ πλευραὶ καὶ τὸ κάλυμμα τοῦ τάφου
ἀπηρτίζοντο ἀπὸ βυζαντινὰ μάρμαρα τοποθετημένα ἀφιλοτέχνως ἀνευ
χρίσματος ἢ ἀμμοκονίας. Δύο μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ἀνάγλυφα καὶ μετε-
φέρθησαν αὐθωρεὶ τῇ φροντίδι ἡμῶν εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον
ὅπου εὐρίσκονται νῦν ὑπ' ἀριθμοὺς μητροφῶν 2462 καὶ 2463.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον (εἰκὼν 16), ἐκ λευκοῦ μαρμάρου παριστᾷ τὸν Ἅγιον Πέτρον κρατοῦντα σταυρὸν (οὔτινος διακρίνεται μόνον τὸ κάτωθι μέρος) καὶ ἀκολουθούμενον ἀπὸ τρεῖς Ἀποστόλους. Εἶναι ὡραία βυζαντινὴ ἔργασια τοῦ ἕκτου αἰῶνος εἰμὴ καὶ ἀρχαιοτέρα. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εὗρισκόμεθα ἐνώπιον μιᾶς τῶν τριῶν πλευρῶν βᾶθρου στηριζομένου ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς παριστάνετο ὁ Ἅγιος Παῦλος μετὰ τριῶν ἐπίσης Ἀποστόλων καὶ ἐπὶ τῆς κυρίως πλευρᾶς, ἦτοι τῆς προσόψεως, ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων¹⁾. Τὸ δὲ δεύτερον (εἰκὼν 17) εἶναι μία ἐκ τῶν πλευρῶν τῆς ἡμικυκλι-

(Εἰκὼν 16). Μαρμαρινὸν ἀνάγλυφον παριστᾶν Ἄποστόλους, ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

κῆς ἐξέδρας τοῦ Ἄμβωνος. Παριστᾷ δὲ σταυρὸν εἰς ἀνάγλυφον ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς μὲ φλέβας πρασίνας. (breche verte)²⁾. Ἄν καὶ ἐλάχιστα εἰσὶ τὰ ἀνωτέρω εὐρήματα, ἀρκοῦν ὅμως νὰ μᾶς δώσουν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς τέχνης καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ ναοῦ, καὶ τείνομεν νὰ πιστεύσωμεν τὴν περιγραφὴν Προκοπίου ἣτις εἶναι πάντοτε λίαν κολακευτικὴ καὶ ὑπερβάλλουσα ὅταν πρόκειται περὶ κτισμάτων τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

3. Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρχάδιος μετέφερεν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἀττικοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὰ λε.ψανα τοῦ Προφήτου Σαμουὴλ καὶ τὰ ἐνε-

1) Mendel, catal. des sculptures III σ. 535 No. 13:8/2462

2) Mendel, Catal. des sculptures III Ὅμοίως σ. 537 No. 1329/2463

ταφίασε τῷ 407 εἰς ἰδιαιτέρον ναὸν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ὄν ἐπὶ τούτῳ ἀνήγειρον. Ὁ Ἱερώνυμος λέγει ὅτι τὰ λείψανα μετακομιζόμενα, τοσοῦτον

(Εἰκὼν 17). Μία ἐκ τῶν πλευρῶν τῆς Ἐξέδρας τοῦ ἄμβωνος.

ἐτιμήθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι διήρχετο αὐτοπροσώπως ὁ Προφήτης. Ἐκεῖτο δὲ κατὰ τὸ Πασχάλιον Χρονικὸν πλησίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ τοῦ παλατίου τῶν Ἰουκουνδιαίων». Τῷ

αὐτῷ ἔτει τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου προφήτου Σαμοὺ ἢ ἀπειτέθη ἐν τῷ προφητείῳ αὐτοῦ τῷ πλησίον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἰερουσουδιανῶν».

Ἐκρημνίσθη δὲ ὁ ναὸς οὗτος κατὰ τὸν φοβερὸν σεισμὸν τοῦ 558 ὡς λέγει ὁ Θεοφάνης καὶ ἄλλοι χρονογράφοι.

Ἐρείπια αὐτοῦ δὲν σώζονται σήμερον καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ἐξηφανίσθησαν ἐπὶ βυζαντινῶν ἔτι χρόνων διότι μετὰ τὸν σεισμὸν ἀυδερμία πλέον τοῦ ναοῦ γίνεται μνεία.

4. Ἁγίας Θεοδότης.

Ἡ τῆς Ἁγίας Θεοδότης ἐκκλησία ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὅτε ἀκόμη ἐβασίλευεν ὁ θεῖος τὸν Ἰουστίνος ὁ Α'. (518—527) ὡς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος.

«Καὶ τὸ Θεοδότης Ἁγίας ἐν προαστείῳ καλουμένῳ Ἑβδόμῳ ταῦτα γὰρ ἅπαντα οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ θείου Ἰουστίνου βασιλεύοντος ἐκ θεμελίων ἰδεύματα, ἀναγγέλλεσθαι μὲν ῥῆδια λόγῳ, θαυμάζεσθαι δὲ ὄψει κατὰ τὴν ἀξίαν ἀμήχανα»¹⁾.

Ἡ Ἁγία Θεοδότη κατὰ τὸ Συναξάριον τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, κατήγετο ἐκ Νικαίας καὶ ἐμαρτύρησε κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς καὶ ἡ Ἁγία Ἀναστασία.

«Μὴ θελήσασα νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν ἄρχοντα Λευκάτιον κατηγγέλθη ὡς χριστιανὴ εἰς τὸν ὑπατον ἄρχοντα Βιθυνίας ὅστις ἔρριψεν αὐτὴν εἰς κίμνον μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς τέκνων». Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις (τῇ 29 Ἰουλίου) ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῆς τῷ ὄντι ἐν τῷ Κάμπῳ²⁾.

Τὰ μόνα ἐρείπια τὰ εὗρισκόμενα εἰς τὴν θέσιν, ἣν προσδιορίζει τὸ Συναξάριον εἶναι τὸ λεγόμενον ἅγλασμα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς πλησίον τοῦ λαχανοκῆπου τοῦ Μακαρίου Τσορμπατζῆ Δημητροῦ Μαλλινοπούλου (βλ. χάρτην 14).

Πρὸ ὀλίγων χρόνων εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν θέσιν ἐγένοντο ἀνασκαφαὶ πρὸς τοποθέτησιν σιδηρῶν σωλῆνων καὶ ἐπισκευὴν τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ μετοχετεύοντος τὸ ὕδωρ εἰς τὸ κυβερνητικὸν ὑφαντουργεῖον Μπασμὰ Χανέ. Ὁ τὴν ἐργασίαν ἐπιτελῶν γνωστὸς ἡμῖν Τοῦρκος ἀξιωματικὸς Ἐσρέφ Βέης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἀνεῦρε ἐπὶ τόπου πληθὺς μαρμαρίνων συντριμματῶν ὡς καὶ θεμέλια οἰκοδομῆς τόσον ἰσχυρὰ ὅτινα μὴ δυνθῆεις νὰ διατρήσῃ, ἠναγκάσθη νὰ τὰ παρακάμψῃ.

Καθ' ἡμᾶς τοῦλάχιστον τὸ μέρος αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ ὄνομα ἀντὶ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τὸ ὁποῖον ἱστορικῶς οὐδαμοῦ βασίζεται.

1) Προκόπιος, περὶ κτισ. ἔκδ. Βόν. 190, 18—2) Delahaye Syn. Eccl. Const. 854.

5. Μήνη και Μηνιαίου

Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐκτίσθη ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ «ἔτι δὲ Μηνᾶ καὶ Μηνά φ μάρτυσιν ἕδος ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ἀνέθηκεν» λέγει ὁ Προκόπιος ¹⁾. Τὸ Συναξάριον τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρει Μήνη Μηναίου καὶ Μίνη Μιναίου, ὧν ἡ μνήμη τελεῖται δις τοῦ

Βύλαπριου, Χουαντίου, Χειρα, Ἰζτων, Ἰγνατιῶν, Ἰηπίων

Ἐπιστολῆς ἱερομάρτυρος τοῦ Ἰερομάρτυρος Βαβύλα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ νηπίων
 μάρτυρος Ἰηπίου καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος τοῦ Ἰερομάρτυρος Ἰγνατίου καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος
 Ἰζτων καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος Χουαντίου καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος Χειρα καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος Βύλαπριου

(Εἰκὼν 18). Μαρτύριον τοῦ ἱερομάρτυρος Βαβύλα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ νηπίων.
 (Εἰκὼν ἐκ τοῦ Μηνολογίου Βασιλείου Β').

ἔτους ἤτοι τὴν πρώτην Αὐγούστου καὶ εἰκοστὴν ἐνάτην Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ²⁾). Ἄγνοοῦμεν ποῦ ἔκειτο τὸ μαρτύριον τοῦτο καὶ ἀδυνατοῦμεν ἐπομένως νὰ προσδιορίσωμεν τοποθεσίαν τινὰ ἔστω καὶ κατ'εἰκασίαν.

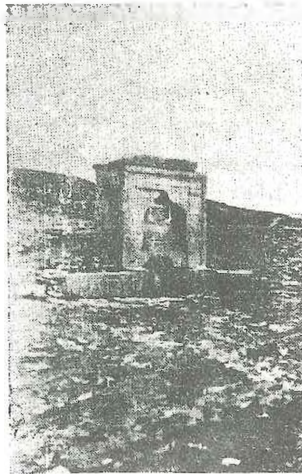
1) Προκόπιος, περὶ κτισμ. ἐκδ. Βόν. 201, 10—2) Delahaye, Syn. Ecc. Const. 178, 860, 18.

6. Βενιαμὶν Βενίου καὶ Βιναίου.

Τῶν ἁγίων τούτων μνήμην ποιεῖται τὸ Συναξάριον τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ μνήμη των συνέπιπτε μετὰ τῶν τῆς Ἁγίας Θεοδότης τὴν 30 Ἰουλίου, «πλησίον τῶν παλατίων τοῦ Ἐβδόμου»¹⁾. Ἄγνοοῦμεν ἐπίσης ἐὰν ὑπῆρχε ἰδιαίτερον εὐκτήριον οἰκοδόμημα διὰ τοὺς μάρτυρας αὐτοὺς ἢ ἡ σύναξις των ἐτελεῖτο εἰς τὸ μαρτύριον τῆς Ἁγίας Θεοδότης ὡς συμπίπτουσα τὴν ἰδίαν ἡμέραν.

7. Τῶν Νηπίων ἐν τοῖς Ἀλουστίου πλησίον τοῦ Ἐβδόμου.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ κειμένου Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογέννητου ὁ ναὸς καὶ τὸ μαρτύριον τῶν Νηπίων ἔκειντο εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ

(Εἰκὼν 19). Μία παρὰ τὸ Μακροχώριον κρήνη.

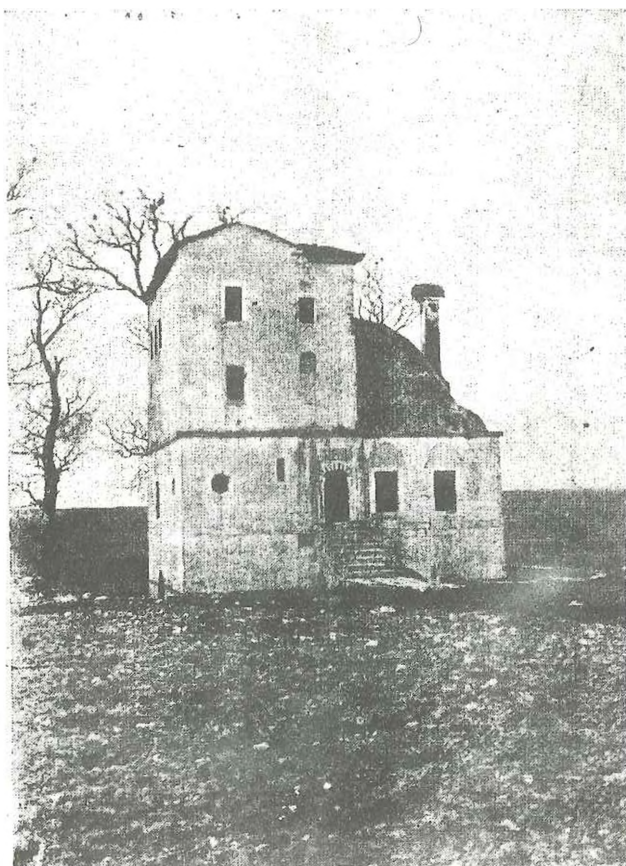
τοῦ Ἐβδόμου διότι ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τὴν ἐν τῷ μαρτυρίῳ προσευχὴν ἀπέρχεται εἰς τὸ Ἔβδομον «οἱ δὲ συγκλητικοὶ ἐὰν πεζῇ ἔρχεται ἐκ τῆς ἐκδρομῆς ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Ἔβδομον ἀπαντοῖσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Νηπίων ἐμπρὸς τοῦ μαρτυρίου καὶ κατέρχεται ὁ δεσπότης καὶ δέχεται αὐτοὺς ἐκ στόματος, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ μαρτύριον καὶ εὐχεται καὶ ὁ μὲν δεσπότης ἀπέρχεται εἰς τὸ Ἔβδομον οἱ δὲ συγκλητικοὶ ὄπου βούλονται»²⁾.

Εἰς οὐδὲν ἄλλο κείμενον βυζαντινῶν ἱστορικῶν ἢ χρονογράφων ἀ-

1) Delr haye Syn. Ecc. Const. 856.

2) Πορφυρογέννητος Κων. Ἐκδ. Βασιλείου Τάξεως, ἔκδ. Βενετ. σελ. 926, 285.

παντῶμεν σχετικόν τι μετὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ μαρτύριον τῶν Νηπίων·
 εἰς τὸ Συναξάριον τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἀναγιγνώσκομεν:
 Σεπτέμβριος 4.— «Μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βαβύλα πατριάρχου-

(Εἰκὼν 19α). Περίπτερον τοῦ Σιαοῦς-πασᾶ

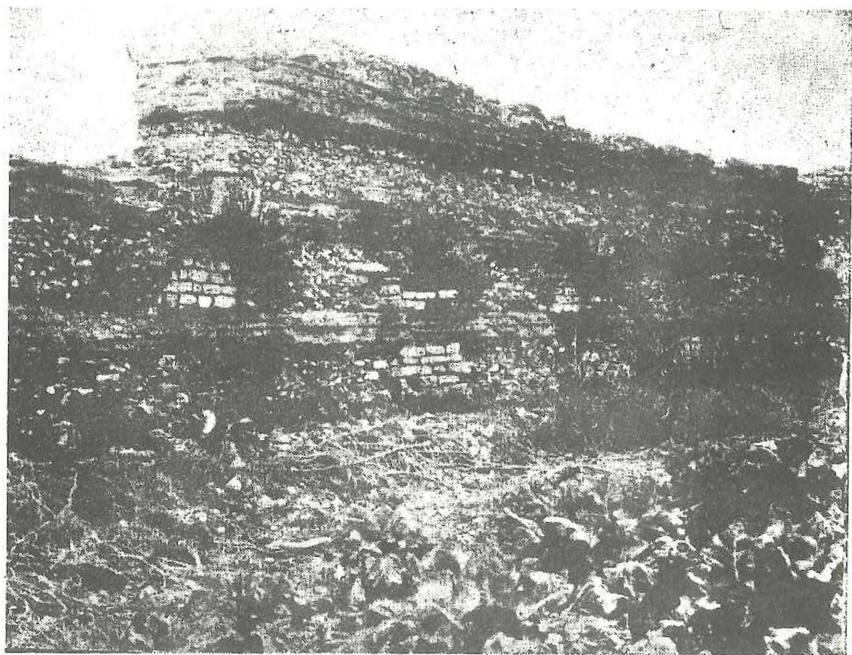
» χου Ἀντιοχείας. Τελεῖται δὲ αὐτῶν ἡ σύναξις ἐν τοῖς Σαλουστίου καὶ
 » ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ τῆς Χώρας».

Ὁ Κῶδιξ Ἱεροσολύμων ἀναφέρει «Βαβύλα Πατριάρχου Ἀντιοχείας
 καὶ τῶ συν αὐτῷ π.δ. νηπίων» ὅπερ συγγέεται μετὸ μαρτύριον ἑτέρου
 Βαβύλα διδασκάλου ἐν Νικομηδείᾳ οὗ ἡ σύναξις τελεῖται τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ.
 Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν ταῖς Ἀλουστίου πλησίον τοῦ Ἑβδόμου
 καὶ ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ τῆς Χώρας ¹⁾).

1) Delahaye Syn. Eccl. Const. σελ. 11 ὑποσημ. Synaxaria Selecta H. 2.

Ἡ εἰκὼν ὅμως ἦν παραθέτομεν (18) ληφθεῖσα ἐκ τοῦ Μηνολογίου Βασιλείου τοῦ Β', παριστᾷ τὸ μαρτύριον τοῦ Βαβύλα μετὰ τριῶν μόνον νηπίων.

Ποῦ ἔκειτο ὁ ναὸς τῶν Νητίων ὁ πλησίον τοῦ Ἐβδόμου; Δὲν δυνάμεθα βεβαίως· νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἔκειτο ἐντεῦθεν τοῦ Ἐβδόμου πρὸς τὴν Χρυσὴν Πύλιν διότι τότε ὁ αὐτοκράτωρ δὲν θὰ «ἀπήρχετο» ἀλλὰ θὰ

(Εἰκὼν 3α). Ἐτέρα ἀποψὶς τοῦ Τριβουναλίου

«ἐπέστρεφεν» εἰς αὐτό. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀναζητήσωμεν ἐρεῖπια πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν τινα τοῦ προαστείου, οὐχὶ δὲ πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, διότι ἐκ τοῦ κειμένου «ἐὰν πεζῇ ἔρχεται ὁ βασιλεὺς» ἐξάγεται ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἠδύνατο καὶ διὰ θαλάσσης νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Ἐβδωμον. Ἀκριβῶς πρὸς δυσμὰς καὶ ὀλίγον βορείως, εἰς ἡμισείας ὥρας διάστημα ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου, (βλ. Χάρτην 15), εὐρίσκεται ἡ ἔπαυλις Σισσοῦ-Πασσᾶ ὅπου φαίνονται ἔχνη κτιρίων ἀνταποκρινομένων πρὸς τὰς εἰκασίας ἡμῶν. Παραπλεύρως τῆς κρήνης, ἥτις ἀενάως ρεεῖ, παρέχουσα ἀφθονώτατον καὶ δροσερὸν ὕδωρ, παρατηρεῖται μαρμαρίνη σαρκοφάγος, ἧς ἡ γεγλυμμένη πλευρὰ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν τοῖχον καὶ χρησιμεύει νῦν ὡς ποτιστήριον κτηνῶν. Ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τῆς κρήνης

ὑπάγχουν τοποθετημένα ἀρκετὰ μαρμάρινα λείψανα βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐν οἷς και τεμίχιον μικροῦ μαρμαρίνου ἄμβωνος. Ὅρατὰ ὅμως ἐρείπια δὲν ὑπάρχουν, διότι ὅλοι οἱ λίθοι ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ἐγγύτατα κειμένου περικαλλοῦς περιπτέρου τοῦ Σιαοῦς-Πασσᾶ. Τὸ ἐν λόγῳ περίπτερον ἐκτὸς ὅτι εἶναι ἀριστούργημα ὀθωμανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι ἐπίσης τὸ μοναδικὸν σχεδὸν γνωστὸν ἰδιωτικὸν περίπτερον. Ὑψοῦται δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐν εἴδει νησίδος, ἐντὸς εὐρείας καὶ τετραγώνου δεξαμενῆς, ἣτις δέχεται ἅπαν τὸ ἐκ τῆς κρήνης ἐκχυνόμενον ὕδωρ. (Εἰκὼν 19).

Εἰσέρχεται δέ τις ἐν αὐτῷ διὰ γεφυρωτῆς κλίμακος. Τὸ ἐν τῇ εἰκόνι δρῶμενον ἀριστερὸν μέρος τοῦ κτιρίου εἶναι λίαν ἀφιλότεχνος νεωτέρα ἐπισκευή, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ὑπὸ σεισμοῦ καταπεσόντος ὑψηλοῦ σφαιροειδοῦς τρούλλου. Τὸ περίπτερον ἀνηγέρθη τῷ 979 τῆς ἐγείρας ἤτοι τὸ 1571 ὑπὸ τοῦ Σιαοῦς-Πασσᾶ ¹⁾, ὅστις πᾶρεθέρριζεν ἐνταῦθα.

(Τὸ τέλος εἰς τὸν προσεχῆ τόμον)

Θεόδωρος Κ. Μακρίδης

1) Ὁ Σιαοῦς-Πασσᾶς ἦτο Χριστιανὸς Μαυροβούνιος (Χερβάτης) τὸ γένος καὶ προσληφθεὶς μικρὸς ἐξισλαμίσθη ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ Σαραγίῳ. Ἄνυψωθείς δὲ εἰς τὰ ὑπάτα ἀξιώματα τῆς Αὐτοκρατορίας, ὡς σιαυλάρχης, ἀρχιθαλαμηπόλος, ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν γενιτσάρων, σύμβουλος τῆς Μεγάλης Βεζιρῆς καὶ τρις κατὰ συνέχειαν φορὰς μέγας Βεζιρῆς, ἀπέθανε τῷ 1010 τῆς ἐγείρας (1601) καὶ ἐτάφη εἰς ἰδιαίτερον μανσφλεῖον ἐν Ἐγιοῦπ.

ΤΡΕΙΣ ΛΙΘΟΙ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ,
ΑΞΙΟΙ ΠΟΛΛΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ¹⁾

1. — Πρῶτον ἀναφέρομεν τὸν τελευταῖον, πρὸ μηνὸς περίπου ἀνευρεθέντα ὑπὸ τοῦ Χρήστου Δερμεντόγλου καὶ εἶτα κομισθέντα εἰς τὸ ἐνταῦθα Ἐπαρχεῖον φροντίδι τοῦ κ. Ἐπάρχου. Ἡ ὕλη του εἶναι ψευδομαρμάρου, κατὰ δὲ τὰς διαστάσεις 0,50 τοῦ μέτρου εἰς τὸ μῆκος τῆς ὄψεως, εἰς πᾶχος 0,15 καὶ εἰς πλάτος, ἀριστερὰ μὲν, 0,27, δεξιὰ δέ, 0,10. Τοιοῦτος ἔγινεν ὁ λίθος ἔνεκα θραύσεως. Τὰ γράμματά του, σαφῆ, εἰ καὶ μὴ ἰσόμετρα, πάντα καὶ τινα μὲν εἶναι 0,02, ἕτερα δὲ καὶ πλέον τῶν δύο ἑκατοστῶν.

Ἡ ἐπιγραφή ἔχει οὕτω — εἰς λέξιν καὶ καλλιγραφίαν —

ΒΕΣΙΛΕΥΣ ΘΡΑΚΩΝ Κ...

ΠΟΡΕΩΣ ΗΡΑΚΛΕΙ

Ἦτοι κατὰ μὲν τὰ ἄλλα, σαφῆς, σκοτεινὴ δὲ ἐν τέλει τοῦ πρώτου στίχου, ὅπου μετὰ τὸ —Κ— μένει κενὸν ἕως δύο γραμμάτων. Οὐδεὶς δὲ ἐμφαίνεται λόγος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφή εἶναι συνέχει ἐπὶ ἑτέρου λίθου, διότι μόνον κατὰ τοῦτο τὸ μέρος εἶναι βεβλαμμένος ὁ λίθος, ὡς πρὸς τὸ μῆκος, ἂν καὶ εἰς ὕψος, ἦτοι πλάτος, ὑπέστη τοιαύτην θραῦσιν, ὥστε ἐγένετο σ φ η ν ο ε ι δ ἦ ς ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ἐδηλώθησαν αἱ διαστάσεις του. Ἀρχὴ λοιπὸν καὶ τέλος τοῦ λίθου, εἶναι αἱ ἑξ ἀρχῆς πραγματικά²⁾.

Καὶ τώρα ἐρχόμεθα εἰς ζήτησιν οὐχὶ τοῦ νοήματος, ὅπερ πλήρες καὶ σαφές, ἀλλὰ τῆς πληρώσεως τοῦ κενοῦ μέρους. Ὅτι τὸ ὄνομά του, ὃ ἀφιερωτῆς δηλοῖ ἐν τῷ ὄλῳ, εἶναι ἐκτὸς ἀμφιβολίας, διότι τοῦτο ἀπαραίτητος ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀνάγκη ὑπάρχει ἐν τῇ ἐπιγραφῇ. Μόνον ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ἀπηλλαγμένος τῆς ὀνοματικῆς παραθέσεως, ἄλλως θὰ ὑπάρχη ἀοριστία, δηλαδή — βασιλεύς τις Θρακῶν, — ὅπερ ἄτοπον. Τὸ Θρακῶν δύναται νὰ ληφθῇ μεριστικὸν ἀνευ βλάβης τῆς ἐννοίας, ὡς θὰ εἴπωμεν ἔπειτα, ἀλλὰ τὸ ὄνομα δεόν νὰ παρατεθῇ, ὥστε νὰ μὴ νοηθῇ — βασιλεύς τις Θρακῶν. — Δὲν φαίνεται δὲ οὐδόλως

πιθανόν τὸ — Π Ο Ρ Ε Ω Σ — νὰ ἐκληφθῆ τύπος Ὀνομαστικῆς, ὥστε τὸ κολοβὸν Κ . . . καὶ τὸ ΠΟΡΕΩΣ νὰ ὑποτεθῆ ὡς συνθετικόν τι, ἀντὶ τοῦ Κ . . ΠΟΡΙΣ. Τὸ ΠΟΡΙΣ εἶναι οὐχὶ σπάνιον ὡς δεύτερον συνθετικόν, οἷον ΚΕΤΡΙΠΟΡΙΣ, ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΙΣ, ἀλλὰ ὑπὸ τύπον ΠΟΡΕΩΣ κατὰ τὸ ΒΡΙΑΡΕΩΣ, ΤΥΝΔΑΡΕΩΣ θὰ ἦτο ἄγαν ἀρχαϊκὸς ἑλληνισμὸς ὅσον καὶ ἂν ἡ πολυτυπία τῶν ὀνομάτων καὶ ὁ πλοῦτος των ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται τῶν περὶ τὰ Θρακικὰ σπουδαζόντων, οἷον τοῦ κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, ὅστις ἐν ἐπιμελεῖ ἐργασία τοῦ οὕτω γνωματεύει ἐν τῷ περιοδικῷ «Θρακικῶν», 4φ. Τόμῳ, σελ. 87: «ὁ κύριος θησαυρὸς τῆς Θρακικῆς γλώσσης εἶναι τὸ ἱκανῶς πλούσιον λεξιλόγιον τῶν κυρίων ὀνομάτων τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν ποικιλωνύμων φύλων, τῶν τοπωνυμιῶν καὶ τῶν τοπικῶν ἐπιθέτων. » ἐν δὲ τῇ σελίδι 89 γράφει: «Σημειώτεον ὅτι σχεδὸν πάντα τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσιν ὑπὸ διαφόρους μετασχηματισμοὺς καὶ ὑπὸ ποικίλην ὀρθογραφίαν, ἀναλόγως τῆς προφορᾶς καὶ τῆς περὶ τὴν γραφὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐμπειρίας τοῦ χαράξαντος αὐτὰ ἐπὶ τῶν πλακῶν τεχνίτου». Παρὰ ταῦτα λέγω, θεωρῶ ἀπίθανόν τὸν ὡς ὀνομαστικὸν τύπον τοῦτον, οὐδόλως δὲ ὡς γενικῆς πτώσεως κατὰ τὸ Τιβέρεως κτλ. Ἀναφέρει καὶ ὁ κ. Κουρτίδης ἐν σελ. 79 τῆς Ἱστορίας του γ ε ν ι κ ῆ ν Ραισκοκυπόρεως ἢ Ραισκοκυπόριδος, συχνότατος δὲ εἶναι ὁ τύπος τῆς γενικῆς— ι ο ς —, οἷον Ραισκοκύριος. Πάντως ἄρα ὀνομαστικῆς εἶναι ὁ τύπος. Ἄλλὰ ποῖον τάχα εἶναι τὸ ἐκ τοῦ — Κ — πρῶτον ὄνομα τοῦ συνθετικοῦ; Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν Θρακικῶν ὀνομάτων οὐδεὶς, πιστεύω, θὰ δυνηθῆ νὰ ὀρίσῃ τὸ πρῶτον συνθετικόν. Διότι παρὰ τὴν ἐπίμονον ζήτησίν μου— ἐν τε τῇ Θρακικῇ Ἱστορίᾳ τοῦ κ. Κουρτίδου καὶ τῇ ἀκριβολόγῳ ἐργασίᾳ τοῦ κ. Ἀποστολίδου περὶ τῶν Θρακικῶν ὀνομάτων ἐν τῷ 4φ Τόμῳ τῶν Θρακικῶν καὶ παρ' ἄλλοις βοηθήμασι, σύνθεσιν ἄλλην ἐξ ὀνόματος ἀπὸ Κ μετὰ τοῦ ΠΟΡΙΣ δὲν εὔρον εἰ μὴ τὸ Κετρίπορις, οἷον ἐν Κουρτίδου 64η σελίδι. Καὶ ἂν ὅμως δεχθῆ τις ὅτι συγκεκομμένως ἐτέθη ἐκ τούτου μόνον τὸ Κερ ἢ Κε, πάλιν θὰ εὔρεθῆ εἰς ἄλλας δυσχερείας. Πρῶτον ὁ καλλωπισμὸς τῶν γραμμάτων οἷον τοῦ σχήματος δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Κετριπόριος ἐκείνου, κυβερνήσαντος ἀπὸ τοῦ 357 π. Χ. ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνο, ἀλλ' εἰς χρόνους Ρωμαϊκῆς ἐπικρατήσεως. Δεύτερον ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος ἤρξεν οὐχὶ τῆς κατὰ τὸν Ἔβρον χώρας, ἀλλὰ τῆς μεταξὺ Νέστου καὶ Στρομῶνος, οὐκ ἀσήμαντον ἀπὸ Διδυμοτείχου ἀπεχούσης. Παραλείπομεν ὅτι ἀπὸ ἰσχυροῦ βασιλέως ὡς ἐκεῖνος, καλλιτεχνικώτερόν τι ἀφιέρωμα θὰ ἦτο οἰκειότερον. Μὴ ἔχοντες λοιπὸν ἱστορικόν τι ὄνομα ὡς α' συνθετικόν, θὰ τραπῶμεν εἰς εἰκασίας, οὐχὶ ὅμως ἀπιθάνους, κατὰ γε ἡμᾶς. Θὰ λάβωμεν εἰς συμπλήρωσιν τοῦ Κ. πλήρες τὸ ὄνομα Κ ὀ τ υ ς, τὸ λίαν συχνὸν ἐν Θράκῃ κατ' ὀνομαστικὴν, εἰς ἣν ἔπεται ἡ γενικὴ Π ὀ ρ ε ω ς

κατὰ τὴν σύνταξιν Κότυς Ραΐσδου (Κουρτίδου 55)— Κότυς υἱὸς τοῦ Ραΐσδου. Πρὸς τὸν περιορισμὸν τοῦ ὄλου Κό τ υ ο ς εἰς Κ ο δὲν δυσκολεῖται τις νὰ φέρῃ αὐτοῦ τοῦ Κότυος δῆλωσιν μόνον διὰ τῆς συλλαβῆς Κ ο (Κουρτίδου 78) καὶ ἄλλα οἶον Δ η μ ἦ τ. ἀντὶ Δ η μ ἦ τ ρ ι ο ς (;) (σελ. 77) Κ ε τ ἀντὶ Κ ε τ ρ ι π ὀ ρ ι ο ς (σελ. 64)³).

Ἄλλ' ὑπάρχει ἱστορικὸν ὄνομα Κό τ υ ς Π ὀ ρ ι ο ς; Θὰ ἐρωτήσῃ τις. Οὐχὶ ἀπαντᾷ, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνον ὄνομα ὅπερ μὴ παρὰ συγγραφεῦσιν ἀπαντῶ' ἐβεβαιώθη δι' ἐπιγράφων λίθων ἢ νομισμάτων, ὡς γράφει αὐτὸς ὁ κ. Ἀποστολίδης ἐν τῷ μνημονευθέντι τόμῳ 4ῳ, σελ. 89 «Κύρια Θρακικὰ ὀνόματα . . . ὅσι ἠδυνήθημεν νὰ περιουλλέξωμεν συμπληροῦντες ἐκ μεταγενεστέρων συλλογῶν καὶ μερικῶν δημοσιευμάτων». Καὶ ὁ Κουρτίδης δὲ ἐν σελ. 88 «Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν βασιλέων, ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν τούτων, οἱ ὅποιοι κατέχουσι μίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐξηκριβωμένην τάξιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Θράκης, ἔγειναν γνωστοὶ ἀπὸ κλασσικὰς εἰδήσεις, πλάκας, πρὸ πάντων ἀπὸ νομίσματα καὶ ἄλλοι τινὲς μικροὶ δυνάσται Σμυκίτης, Τίρις, Ἀδαῖος».

Οὐδὲν ἄπορον ἄρα, ἂν καὶ ὁ νῦν ὑποτιθέμενος Κότυς Πόρεως, ὑπῆρξε μὲν ὄντων πρόσωπον δυναστικόν, διὰ τῆς Ἱστορίας ὅμως δὲν ηὔτύχησε νὰ διαμνημονευθῇ. Δὲν μᾶς λείπει δὲ καὶ περιπτώσεις δρασάντων μὲν Θρακῶν ἡγετῶν, τὸ ὄνομα ὅμως αὐτῶν δὲν ἀναγράφεται. Οὕτω κατὰ τὰ χρονικὰ τοῦ Τακίτου Β'. κεφ. 65 κ. ε. (Κουρτίδου 82) οἱ Κοιλαλήται, οἱ Ὀδρῦσαι καὶ ἄλλα Θρακικὰ ἔθνη ἔλαβον τὰ ὄπλα κατὰ Ρωμαίων ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς ἀφανείς, δὲν συνησπίσθησαν ὅμως καὶ οὕτω δὲν ἀπέβη ὁ ἀγὼν των τελεσφόρος. Τίς οἶδεν, ἂν μὴ ἐκ τούτων τις ἦτο καὶ τις τοὺς περὶ τὸν Ἔβρον εἰς ἀγῶνα κινήσας ὡς βασιλεὺς τῶν κατὰ τοῦτον Θρακῶν;⁴)

Ἄλλὰ καὶ ἂν τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος λεχθέντα μοι καταρρεύσωσιν ὑπὸ εὐστοχωτέρου τινὸς ἀναγνώστου⁵), μένομεν πάλιν ἐν τῷ βεβαίῳ κέρδει τοῦ λίθου ὅτι ἐν τῷ νῦν Διδυμοτείχῳ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐτιμᾶτο ἡ μεγάλη ἀρετὴ τοῦ Ἡρακλέους⁶). Καὶ ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη βεβαίωσις τοῦ λίθου μένει ἀσάλευτος, ἄξιον εἶναι νὰ δηλώσωμεν καὶ κατὰ ποῦ τοῦ Διδυμοτείχου ἔκειτο πιθανῶς ὁ βωμός. Ὁ λίθος παρατηρήθη καὶ ἐκομίσθη εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον ἐπιμελεῖα τοῦ κ. Ἐπάροχου ἐκ τῆς γωνίας ἀπλοῦ τινος τοίχου τοῦ ἐργοστασιάρχου κ. Ν. Τσικούρα. Οὗτος ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς προσωπικῶς ὅτι ἐξ ἄλλων ἀπλῶν ἰδιωτικῶν ἐρειπίων, κειμένων κατὰ τὰς βάσεις τοῦ φρουρίου Διδυμοτείχου, συνήθροισε τοὺς λίθους του, καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἡμετέρου ὀφείλεται εἰς τὸν κτίστην τοῦ τοίχου, ὅστις παρὰ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ κ. Τσικούρα, ὄχι μόνον εἰς γωνίαν ἔθεσε τὸν λίθον, ἀλλὰ καὶ οὕτω εἶχε τοποθετήσῃ αὐτόν, ὥστε οἱ κηδόμενοι νὰ βλέπωσι τὰ γράμματα. Καὶ χάριν πλείονος ἀκριβείας περὶ τῆς θέσεως τῶν βάσεων τοῦ φρου-

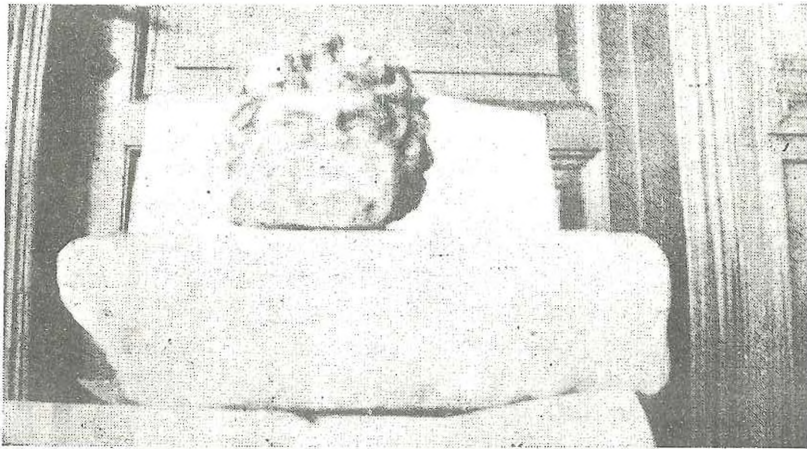
ρίου σημειοῦμεν ὅτι αὐταὶ εἶναι κατὰ τὴν πρὸς νότον πλευράν, σχεδὸν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου κάθετον γραμμὴν. Κάμνομεν δὲ τὰς σημειώσεις ταύτας οὐ μόνον τῆς ἀκριβείας ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ ὅπως μὴ νομίση τις ὅτι ἴσως ὁ λίθος καὶ ὁ βωμὸς σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὸ ἀρχαϊκὸν λείψανον, ὅπερ πλησίον τοῦ ναοῦ τῶν Ἀρμενίων Ἁγίου Γεωργίου κείμενον, δὲν μεταβάλλεται εἰς χριστιανικὴν μνημεῖον παρὰ τὰς ἐπ' αὐτοῦ Βυζαντιακοὺς σταυροὺς καὶ τὰς προσφάτους εἰκόνας, διότι τὴν εἰδωλολατρικὴν του προέλευσιν βεβαίωσι ἢ κατὰ πᾶσαν ἐορτὴν Ἁγίου Δημητρίου ἐπ' αὐτοῦ τελουμένη θυσία ἀλεκτρονίων. Ἡ ἔκ τούτου κάθετος ἄγει πρὸς τὰς βάσεις εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἐρειπίων, ὅθεν ὁ ἡμέτερος λίθος.

Πρὸς παράστασιν σαφεστέραν προσάπτομεν εἰς τε τοῦτον τὸν λίθον καὶ τοὺς ἑτέρους δύο φωτογραφίας φιλοτεχνηθείσας ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Ἐπαρχίῳ καλλιτέχνου ὑπαλλήλου κ. Ν. Σαρίδου.

2.—Ὁ δευτέρος λίθος εἶναι πολύτιμος μαρμαρίνη κεφαλὴ, ἡκρωτηριασμένη μὲν τὸ πρόσωπον σχεδὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ θαυμασίας ζωῆς καὶ τέχνης, ὡς θὰ περιγράψωμεν.

Περιγραφὴν αὐτῆς ἐκάμαμεν καὶ ἄλλοτε πρὸ δύο ἐτῶν ἐν τῇ ἐπιχωρίῳ μικρᾷ ἐφημερίδι «Ἐβροφ». Τότε ὑπὸ ἐπιφύλαξιν ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως ἐν τοῖς Μουσεῖοις, ὑπέθετον ὅτι πιθανῶς ἀνήκει τῷ Αὐτοκράτορι Ἀδριανῷ. Ἀλλὰ μετ' ἐπισκόπησιν κεφαλῶν ἐν τε τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσεῖῳ Ἀθηνῶν καὶ ἐφέτος ἐν τῷ τῆς Ἀρχαίας Κορίνθου, πιστεύω ὅτι οὐδένα ἄλλον βλέπω ἐν τῇ κεφαλῇ Διδυμοτείχου ἢ τὸν αὐτὸν αὐτοκράτορα Καρακάλλαν, ὃν καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις Μουσεῖοις. Ἡ μορφή εἶναι ἀκμαιοτάτη καὶ λίαν νεαρά, μόλις τριάκοντα ἢ τριάκοντα πέντε ἐτῶν¹⁾. Ἡ κόμη πυκνοτάτη καὶ οὖλη ὡς ἀδροτάτη. Τὸ μεταξὺ ταύτης καὶ ὀφρῶν μέτωπον λίαν στενόν. Τὸ σχῆμα κεφαλῆς καὶ προσώπου μᾶλλον βραχὺ καὶ πληρὲς εἰς στρογγυλότητα. Ὅμοίως πρὸς στρογγυλότητα κλίνουν οἱ ὀφθαλμοί, ἢ δὲ ἔκφρασις τούτων, ἢ ζωτικότης καὶ ὠραιότης, ἐπιβλητικώκαται, ὡς ἐξόχου τινὸς καὶ ἀήθους προορισμοῦ ἐφήβου. Ἀτενίζουσι πρὸς τὸ ἄπειρον καὶ ἐμφαίνουσιν μεγαλεπίβολον ἔνδοθεν διανόησιν. Οὐδεὶς βλέπων τοὺς ὀφθαλμοὺς τούτους μένει ἄνευ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἔχοντα αὐτούς. Ὁ καλλιτέχνης τῆς κεφαλῆς ἠδυνήθη νὰ ἀποδώσῃ ὅ,τι ἦτο ἢ ἠθελε νὰ φαίνεται ὁ Καρακάλλας, ὁ υἱὸς τοῦ ἐνδοξοτάτου Σεπτιμίου Σεβήρου καὶ τῆς δοξομανοῦς καὶ φιλαρχοτάτης Ἰουλίας Δόμνης. Λατρεύων ἐν τῇ πραγματικότητι τὸν μέγιστον στρατηλάτην τοῦ κόσμου, Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν, οὐ τὴν πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὤμον κλίσιν τῆς κεφαλῆς εἶχε καὶ αὐτός, καὶ θέλων ὡς ὅμοιος του νὰ φανῇ ἐπετηδέυεν ἐμφάνισιν ἰδεώδη. Ἐς παραθέσωμεν τὸν περὶ τούτου χαρακτηρισμὸν ἐκ τοῦ Herzberg (Καρολίδου μεταφρ. 3, σελ. 32, τῆς ἐπὶ Ρωμαϊκῆς κυρι-

αρχίας τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος). «Ἀπὸ τῶν καλλίστων ἤδη ἡμερῶν τῆς νεότητος αὐτοῦ ὁ φοβερὸς οὗτος ἄνθρωπος ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ μεγάλου τεθνεώτου εἶχε διασώσει τὸ μόνον ἰδεῶδες γνώρισμα τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. Αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιβλητικὸς τὸ παράστημα Αὐτοκράτορος, ἔξαιρουμένης τῆς ἐλαφρᾶς κλίσεως τοῦ αὐχένου ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, οὐδεμίαν κυρίως εἶχεν ὁμοιότητα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. . . Μόνον δὲ ὀλέθριά τινα ἐλαττώματα τῶν ὑστέρων ἐτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἦτοι ἀγρία ὀργὴ καὶ ἡ ἀκράτεια, ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ Καρακάλλῳ.» Πρὸς τὴν φαντασίαν ταύτην τοῦ αὐταπα-

τωμένου Καρακάλλα συμφωνεῖ πλήρως ἢ ἀπὸ τῆς ἐκφράσεως τῶν ὀφθαλμῶν του ἔντονος δύναμις.

Ἐξωτερικεῖσι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ψυχικὴν εἴτε ἐπιτήδευσιν εἴτε πίστιν τοῦ Καρακάλλα. Ἡ κόρη αὐτῶν ἀνερχομένη μονοουχὶ ἐγγίζει τὸ ἄνω βλέφαρον καὶ οὕτω διὰ τοῦ βροχίου τῆς ὄψεως ἐνδείκνυται ὁ Καρακάλλας ὡς πρὸς ὑπερφυεῖς καὶ ἀπέραντον μεγαλεῖον ἐνατενίζων, οἷον ἦτο τὸ κοσμοκρατορικὸν μεγαλεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ τίς γνωρίζει, ἂν καὶ πράγματι ὁ Καρακάλλας δὲν ἐσπούδασεν εἰλικρινῶς νὰ διαπραξῆ καὶ αὐτὸς μεγαλεῖόν τι, οἷον ὑπῆρξεν τὸ τοῦ ὡς Θεοῦ ἤδη λατρευομένου Ἀλεξάνδρου; Διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Καρακάλλα, ὅτι εἰς ἅπαντας τοὺς ἐλευθέρους ὑπηκόους τοῦ Κράτους ἀπένευμε τὸ δικαίωμα Ῥωμαίου πολίτου περιορίζει συνήθως ὁ κόσμος εἰς μόνον τὸν ταμευτικὸν του σκοπὸν τοῦ νὰ σωρεύσῃ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ ταύτῃ ἀντιδόματος ἄφθονον χρῆμα

εις τὰ κενὰ ταμεία; Τίς γνωρίζει, ἐὰν παρὰ τὸ τάμειντικὸν τοῦτο μέρος δὲν ἐνεφορεῖτο ὁ Καρακάλλας τῆς ἀπάτου χαρᾶ; ὁμοίως πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καθολικὴν προστασίαν νὰ δείξῃ πρὸς ἅπαν τὸ ὑπήκοον, ὡς ἐκεῖνος, καταρρίπτων τὰς ἐθνικὰς διακρίσεις, ὡς ἴσους νὰ θεωρῇ ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους, καὶ ἄλλως καὶ συνάπτων τοὺς δεκακισχιλίους ἐκείνους γάμους Περσίδων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν του; Διατί μόνον ταμειντικὸν σκοπὸν ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοὶ; Ἀλλ' ἤκουσαν τοῦτο παρ' αὐτοῦ τοῦ Καρακάλλα ἢ τῶν ἐπιστηθίων του; Φρονοῦμεν ὅτι τὴν ἐν τούτῳ μεγαλοφροσύνην τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνεπνέετο καὶ ὁ λατρεύων αὐτὸν Καρακάλλας.

Καὶ ἐν τῷ τῷ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς ὠμὸν ὑπέστη πλήγμα παρ' ἀφιλοκάλλου καὶ ἀγροίκου χειρός, ὥστε μήτε ρίς, μήτε στόμα καὶ ἄλλα νὰ σωθοῦν, ὅπισθεν ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὠμων εἶναι ἄθικτον τὸ ὠραῖον μάρμαρον ἔχον λείαν τὴν τομὴν, ὥστε νὰ προσαρμοσθῇ εἰς ἐντεῖχισιν ἢ προτομῇ. Διότι ἀναμφιβόλως ἐντετειχισμένη προτομὴ καὶ οἷχί ὄλος ἀνδρίας συνάγεται ἐκ τῆς τοιαύτης ὀπισθίας κατατομῆς. Καὶ ὁ τόπος δὲ ἐν τῷ εὐρέθῃ, ἐρείπια τῆς μόλις νῦν βεβαιουμένης Πλωτινοπόλεως, ἐνισχύει τὴν ἐκδοχὴν ἡμῶν, ὅτι περὶ Ρωμαίου ἀνδρὸς πρόκειται, ὅπως τὰνάπαλιν καὶ ἢ ρωμαϊκότης τῆς κεφαλῆς βεβαιοῖ τὴν ρωμαϊκότητα τῶν ἐρείπιων, περὶ ὧν θὰ εἴπωμεν ἐν τῷ περὶ τοῦ τρίτου λίθου. Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ παρόντος προσθέτομεν καὶ τὸν τρόπον τῆς εὐρέσεως. Πρὸ ἐτῶν τριῶν ἢ καὶ πλειόνων δεκαετηρίδων, ὡς ἐξ ἀφηγήσεων μανθάνομεν, οἱ Τούρκοι κατασκευάζοντες στρατῶνα παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ τῷ Διδυμότειχον παραρρέοντος ποταμίου, Κιζιλ-ιρμάκ τουρκιστί καὶ Ἐρυθροποτάμου ἑλληνιστί, ἀνέσκαψιν διάφορα ἐρείπια, τὸ δὲ ὑλικὸν αὐτῶν μετεχειρίσθησαν πρὸς τὴν οἰκοδόμησιν. Τότε λοιπὸν ἐργάτης τις (οὐχὶ στρατιώτης ὡς πλημμελῶς ἔγραψα τὸ πρῶτον ἐν τῷ «Ἐβρω») προσεκόμισε κρύπτων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν παντοπώλην κ. Ἰωάννην Βαλτζίδην, εἰς ὃν καὶ ἀνήκει, εἴτε μόνην αὐτὴν ἰδὼν ἢ ἀφοῦ ἀπέθρανσαν αὐτὴν οἱ μὴ εὐαίσθητοι στρατιῶται ἢ κτίσται.

Προσθέτομεν τὴν φωτογραφικὴν εἰκόνα ³⁾).

3.— Σπουδαιότατος ἱστορικῶς εἶναι ὁ τρίτος λίθος, ὅστις εἶναι ὑψηλὴ ἀναθηματικὴ στήλη ³⁾ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου Πλωτινοπολιτῶν πρὸς τὸν Ρωμαῖον Αὐτοκράτορα Φίλιππον τὸν Ἄραβα. Ἀνεσκάφη τυχαίως ὑπὸ φυτουργοῦ ἀμπέλων κατὰ τὴν παρόχθιον τοῦ Ἐρυθροποτάμου οὐ πολλὰ μέτρα ἀνατολικώτερον τοῦ τόπου τῆς κεφαλῆς Καρακάλλα, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας Ἀπριλίου τοῦ 1936. Ἡ ὕλη τοῦ μαρμαροῦ δὲν εἶναι καλὴ, αἱ διαστάσεις ὅμως μεγάλαί. Μῆκος 1,68, πλάτος 0,65,

πάχος 0,48. Ἡ δὲ ἐπιγραφή, ἐκ μεγάλων καὶ ὠραίων ἀρχαίων ἐλληνικῶν γραμμιάτων, ἔχει οὕτω :

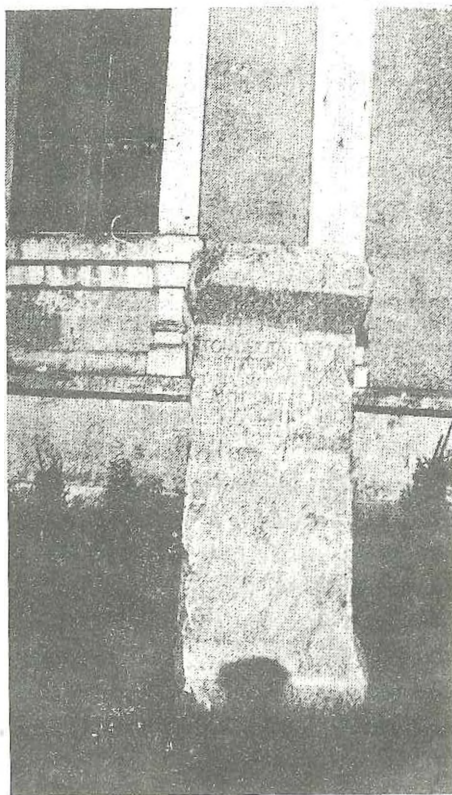
ΤΥΧΗ ΑΓΑΘΗ
ΤΟΝ ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ ΜΕΓΙ-
ΣΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ Μ. Ι-
ΟΥΛΙΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΣΕΒ
Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
ΠΛΩΤΙΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ
ΕΥΤΥΧΩΣ

Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὸ πρῶτον ἱστορικὸν γεγονός εἶναι ὅτι αὐξάνεται κατὰ ἓνα ἔτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου τιμητικῶν ἐπιγραφῶν, περὶ ὧν ὁ Herzberg (Καρολίδου μετάφρασις β, 69) μνημονεύει τὰς ἐξῆς τρεῖς μόνας, μίαν Αἰγίνης, ἑτέραν Λεβαδέων, τρίτην Ἀθηναίων. Νῦν δὲ προστίθεται καὶ τετάρτη¹⁰).

Ἄλλ' ἢ πολὺ μείζων σπουδαιότης τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶναι ὅτι ἄγει εἰς τὸ μέσον αὖθις τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῆς Πλωτινιπόλεως σχεδὸν καὶ ὀλοσχερῶς λύει τοῦτο, βοηθεῖ δὲ ἐμμέσως καὶ εἰς τὴν εὔρεσιν τοῦ χρόνου τῆς γενέσεως τοῦ νῦν Διδυμοτείχου τῆς Θράκης. Δι' ὧσων ἡμεῖς θὰ εἴπωμεν θὰ παρασχεθῆ, πιστεύομεν, ἰκανώτατον ἐπιχείρημα εἰς τοὺς ἀπορρίπτοντας πᾶσαν σχέσιν τοῦ Διδυμοτείχου τούτου πρὸς ἀρχαιότητα π. Χ. οἰανδήποτε, οὐ μόνον παλαιότεραν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν, ἀποδίδοντας δὲ αὐτὸ εἰς χρόνους Βυζαντιακοῦς.

Ἡ Πλωτινόπολις, ἡ πόλις τῶν Πλωτινιπολιτῶν, εἶναι κτίσμα τοῦ Τραϊανοῦ Αὐτοκράτορος, ἀρξάντος ἀπὸ τοῦ 98 μέχρι τοῦ 117 μ. Χ. κτίσαντος κατὰ τὴν νότιον Θράκην, τὴν εὐφορον κοιλάδα τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ δύο πόλεις, τὴν ἑαυτοῦ ἐπώνυμον, οὐ πολὺ βορειότερον τῆς θαλάσσης, κατὰ τὴν περιώνυμον Ἐγνατίαν Ὀδόν, ὅπου ἦσαν Θέρμαι Πηγῶν ὑπάρχουσαι καὶ σήμερον¹¹), ἑτέραν δέ, εἰς ἣν ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς ἐξόχου αὐτοῦ γυναικός, τῆς ἀρίστης Πλωτίνης, ἣτις ἐγένετο ἐφάμιλλος τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός, κοσμήσασα αὐτόν τε καὶ τὴν ἀρχὴν του διὰ διηνεκῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ γνωμῶν. Καὶ ἡ πόλις δὲ Πλωτινόπολις ἀνεδείχθη πολιτικῶς τε καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἔπειτα, μία τῶν ὀνομαστοτάτων κατὰ τὸν Ἐβρον πόλεων, Τραϊανουπόλεως, τῆς ὀλίγον ἔπειτα κτισθείσης Ἀδριανουπόλεως, καὶ ταύτης. Ἀλλὰ ποῦ ἔκειτο ἡ πόλις αὕτη, ὑπῆρξε πολλῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων μέριμνα, ἀλλὰ δὲν εὐρέθη ὁμοφωνία αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ θέσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ἐδῶ, οἱ δὲ ἐκεῖ ἔθετον αὐτήν, ἢ ἐγγὺς ἢ καὶ ὀλίγον μακρὰν τοῦ Ἐβρου, πρὸ τοῦ Διδυμοτείχου ὅμως καὶ ὄλως ἐγγύς, εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς περίπου χιλιομέτρου, οὐδεὶς ὠρισμέ-

νωσ τὴν ἐτοποθέτησε, παρὰ τὰ ἐκεῖ ὄρατὰ ἐρείπια. Ἡ τύχη ὅμως ἦλθε τέλος βοηθός. Ἀμπελοφύτης τις προσέκρουσεν εἰς λίθον μέγαν καὶ ἐν τῇ ἀνασκαφῇ εἶδε καὶ τὴν ἐπιγραφὴν του. Εὐτυχίσεως δ' ἐγὼ τότε νὰ παραμείγω ἐν Διδυμοτεῖχῳ ὄχι μόνον ἐχάρην, ὅτι εὐρέθη ἡ ζητούμενη θέσις τῆς Πλωτινοπόλεως, συγχρόνως γράψαντος τὸ αὐτὸ καὶ τοῦ κ. Κ. Κουρτί-

δου, ἀλλ' ἰσχυρίσθην ἅμα ὅτι βεβαιουμένης τῆς θέσεως ταύτης ὡς θέσεως τῆς Πλωτινοπόλεως, ἔπεται ὅτι δύο πόλεις οὕτω ἐγγύς ἀλλήλων καὶ οἷον εἰ ἐφαπτόμεναι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνυπάρχωσι. Καὶ ἐπειδὴ τῆς Πλωτινοπόλεως ὁ χρόνος εἶναι μεταξὺ τῶν 98 ἕως τοῦ 117 μ. Χ. πρόδηλον γίνεται ὅτι καὶ τότε ἔτι, οὐ μόνον δηλαδὴ παλαιότερον δὲν ὑπῆρχε Διδυμότειχον, προῆλθε δὲ ὕστερον, κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα μ. Χ. μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν ἢ ἐγκατάλειψιν ὑπὸ κατοίκων, τῆς Πλωτινοπόλεως, ἥτις,

ὅπως καὶ ἄλλαι πόλεις, ἐγένετο παρανάλωμα ἢ τοῦ πυρός ἢ σφαγῆς καὶ ἐρημώσεων τῶν κατὰ τὸν θοὸν ἰδίᾳ αἰῶνα ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων. Ἄλλ' οἱ μὴ θέλοντες νὰ ἀποσπασθῶσιν ἐκ τοῦ περὶ ἀρχαιότητος τοῦ Διδυμοτείχου ἰσχυρισμοῦ ἀπορρίπτουσιν ὡς θέσιν Πλωτινοπόλεως τὸν χῶρον περὶ ὃν εὐρέθη ἡ ἀναθηματικὴ στήλη, ὅπως ἀποφύγῃσι τὴν δυσκολίαν τῆς συνυπάρξεως δύο πόλεων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἰδρύσεως τῆς Πλωτινοπόλεως. Ὁρθότερον δὲ ἄλλοι ἐπιθυμοῖσιν, ὅπως καὶ ἀνασκαφαὶ διενεργηθῶσιν, ὁπότε δυνατὸν καὶ ἄλλα στοιχεῖα νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν ὀριστικὴν ἀποδοχὴν τῆς θέσεως.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐπιβάλλεται ὄντως διὰ πλείονας λόγους. Ἄλλ' ὑπὸ τίνας; ὑπὸ τοῦ Δήμου Διδυμοτείχου ἢ καὶ ἄλλων ἀρχαιοφίλων; Ἐγὼ εὐχόμαι τὴν δι' ἐγκύριον ἀρχαιολόγου ἀνασκαφὴν καὶ ἔρευναν οὐ μόνον διότι ἐλπίζω ὅτι ἡ ἀναθηματικὴ στήλη θὰ ἐνισχυθῆ, ἀλλὰ καὶ διότι πλείστα ἄλλα φαινόμενα συνυπάρχουσιν ἐπιβάλλοντα τὴν ἀνασκαφὴν. Πρῶτον ἕτεροι λίθοι καὶ τοῖχος κατὰ τὸν τόπον, ὅπου ἀνεσκάφη ἡ στήλη. Δεύτερον ὁ τόπος, ὅθεν προσεκομίσθη ἡ κεφαλὴ Καρακάλλα. Τρίτον τὰ πολλὰ νομίσματα, ἅτινα προζείρως εὐρίσκοντο ἄλλοτε εἰς τὸν ἄνωθεν τῆς στήλης εὐρὴν χῶρον, τὸν καὶ ἐρεῖπια περιέχοντα. Καὶ τώρα δὲ συχνὰ ἔνεκα τῆς ἀρόσεως τῶν ἀγρῶν, ἀνέρχονται εἰς ἐπιφάνειαν καὶ λαμβάνονται νομίσματα, νῦν ὅμως ταῦτα εἶναι συνήθως μικρὰ χάλκινα, ἴσως δὲ καὶ χρυσᾶ διαφόρων χρόνων. Εἶναι δὲ ἀναμφιβόλως ἡ ἀθρόα αὕτη ἔρεσις νομισμάτων κατὰ χῶρον εὐρὴν οὐχὶ τυχαία ἀπόπτωσης παρ' ἀτόμων, ἀλλὰ μαρτύριον ὅτι πόλις ὄλη καὶ δὴ πλουσία πόλις ἢ κατελήφθη ἐξαπίνης καὶ κατεστράφη ἢ εἰς πῦρ παρεδόθη, ὥστε μετὰ τὴν φυγὴν τῶν τυχόν σωθέντων, ὑπὸ τὰ ἐρεῖπια ἔμειναν καὶ ἀγγείων λείψανα παρατηρούμενα ἔτι, καὶ νομίσματα πολλά. Θὰ παρετείνετο ὁ λόγος, ἂν καὶ περὶ πιθοτάφων ἐνδιέτριβον, ὅποιοι λέγονται ὅτι εὐρέθησαν κατὰ τὴν παρόχθιον τοῦ ποταμοῦ, ὥστε νὰ εἶναι πιθανὸν ὅτι καὶ πρὸ τῆς Πλωτινοπόλεως ὑπῆρξε κατ' ἐκεῖ συνοικισμὸς ἀνθρώπων. Καὶ ρωμαῖκοὶ δὲ τάφοι ὑπάρχουσιν ἐπὶ λόφου ἔναντι τοῦ ποταμοῦ. Καὶ λάρναξ κάτωθεν καὶ νοτιώτερον τοῦ λόφου τούτου παρὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου ἀνεκαλύφθη πρὸ τριῶν δεκαετηρίδων, ἧς τὰ πολύτιμα κειμήλια καὶ τὸν πολεμικὸν θώρακα ἀντὶ ἀδρου ποσοῦ ἠγόρασαν ξένοι. Ἔτερον λείψανον παλαιόν, οἰκοδόμημα μέγα ἐμφαίνον ναοῦ πιθανώτατα ρωμαϊκῶν χρόνων, εἶναι ἐν μαρμάρινον κιονόκρανον, ἐν τουρκικῇ οἰκίᾳ σωζόμενον. Ὁ ρυθμὸς τοῦ εἶναι κορινθιακός, τὰ δὲ φύλλα τῆς ἀκάνθης εἶναι φραγκοσुकῆς πιθανώτατα, μετὰ καρπῶν κρεμαμένων, μεγάλων δὲ ὅσον ρίζα τεύτων, ἵνα καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ κίονος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν φαίνωνται ἐν τῷ προσήκοντι μεγέθει. Ὅτι δὲ ὑψηλὸς ἦτο ὁ κίων ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὄγκου τοῦ κιονοκράνου, τὸ ὅποιον οἱ κάτοχοι, ἀφοῦ διέτρησαν εἰς τὸ μέσον, ἐπέ-

θηκαν ὡς περιστόμιον εἰς φρέαρ καὶ δι' αὐτοῦ ἀντλοῦσι τὸ ὕδωρ. Τῆς λεπτοτάτης τέχνης τῶν ἑλληνικῶν κιονοκράνων ἀπέχει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, μαρτύριον καὶ τοῦτο τῆς Ρωμαϊκῆς του ἐποχῆς περιόδου. Οἱ δὲ ἔχοντες αὐτὸ ἐρωτώμενοι, ἐκ τίνος χρόνου τὸ κατέχουσιν, ἀπαντῶσιν ἀπὸ πάππον καὶ προπάππον.

Πάντα ταῦτα ἐνδεικνύουσι ὅτι πόλις τις ἀξία λόγου, ἡ Πλωτινιόπολις καθ' ἡμᾶς, ἔκειτο κατὰ τὴν θέσιν ταύτην καὶ εὐκταῖον εἶναι γὰρ ἐγένετο ἔρευνά τις, ἂν οὐχὶ εὐρεῖα, τοῦλάχιστον εἰς κύρια σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔκρινεν ἐπιτόπιος ἐπίσκεψις ἀρμοδίου ἀρχαιολόγου. Πάντως ἡ ἔρευνα σπουδαῖον φῶς θὰ ἔρριπτεν ἐπὶ τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ Διδυμοτείχου, πόλεως καὶ ἄλλως γνωστοτάτης ἐκ τῶν καλῶν ἀγῶνων τῆς κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους καὶ ἀρχαιολογικῶς οὐχὶ ἀσημου, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ λίθοι τοῦ Ἡρακλέους, τῆς κεφαλῆς τοῦ οὐχὶ ἐπὶ κακοῖς μόνον γνωστοῦ Καρακάλλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μεγάλοις ἔργοις, οἷον ἦτο ἡ πάντων τῶν ἐλευθέρων κατοίκων τοῦ ἀπεράντου κράτους ἐξίσωσις, τελευταῖον δὲ καὶ σπουδαιότερον, ἡ ἀναθηματικὴ στήλη ἡ λύσσασα τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῆς Πλωτινιόπολεως, καὶ συνάμα ἐνδεικνύουσα, ὡς φρονῶ, τοὺς χρόνους τῆς γενέσεως τοῦ Διδυμοτείχου¹³⁾.

Χριστ. Δρακοντίδης

1) Ἡ παρούσα μελέτη εἶναι ἡ ὑστάτη τοῦ Χριστοφόρου Ν. Δρακοντίδου ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἀποσταλεῖσά μοι πρὸς ἀνάγνωσιν ὀλίγας πρὸ τοῦ αἰφνιδίου καὶ ἀπροσδόκητου θανάτου του ἡμέρας. Ὁ μακαρίτης παλαιός μου ἐν τοῖς ἀλήστοις, ὡς ἐγραφέ μοι, Ζαριφείδης τῆς Φιλιππουπόλεως διδασκαλείας συνάδελφος καὶ φίλος προετίθετο γὰρ ὑποβάλλῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν διορθῶν ἐνιαχοῦ τὸ φραστικὸν αὐτῆς: «Θέλω γὰρ σοὶ ἀποστείλω δακτυλογράφητον σημείωμά μου περὶ τριῶν λίθων, ὧν μία εἶναι ἐπιγραφή Πλωτινιόπολεως. Δὲν κατόρθωσα ὅμως τὴν δακτυλογράφησιν ἔτι. Μέλλω γὰρ τὴν ἀποστειλῶ πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν» (17 Νοεμβρ. 1937). καὶ «Τὸ παρόν, φίλε Ἀποστολίδη, ἀποστέλλεται σοι, ἂν καὶ τὸ ὑποβληθισόμενον εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν θὰ ὑποστῇ ἐνιαχοῦ διορθώσεις λαθῶν ἢ φράσεως εἰς σὲ ὅμως, ἐπειδὴ καὶ ἄνευ πάσης ἀλλαγῆς τὰ πράγματα εἶναι σαφῆ, ἀποστέλλεται ὡς τὸ πρῶτον κατεσκευασμένη, ἀφοῦ ἐννοῶν οὐδὲμία θὰ γίνῃ μεταβολή» (27 Νοεμβρ. 1937). Μετὰ τὴν μετ' ἐπιστασίας ἀνάγνωσιν τῆς ληφθείσης μελέτης ἀπάντησα αὐτῷ τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου συνιστῶν, ἵνα ἀναθεωρήσῃ τὰ περὶ τοῦ πρώτου λίθου γεγραμμένα πρὶν ἢ προβῆ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῆς μελέτης, καθ' ὃν δὲ χρόνον ἀνέμενον ἀπάντησίν του, ἔλαβον ἔξ Ἀθηνῶν παρὰ φίλου τὴν περὶ τοῦ θανάτου του θλιβεράν εἶδσιν. Ἡ μελέτη δὲν ἀπεστάλη πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρείαν, ὡς διεπιστώθη ὑπο τῶν γρῶσφιων οὐτῆς· ἄγνωστόν μοι δὲ τυγχάνει, ἂν καὶ μεταξὺ τῶν καταλειφθέντων χειρογράφων τοῦ μακαρίτου ὑπάρχῃ ἀναθεωρημένη καὶ διορθωμένη ἔτοιμος καθ' ὅλα πρὸς δημοσίευσιν. Ὅθεν ἐκπληρῶν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ συγγραφέως τῆς ἐκτύπωσίν αὐτῆν, ὡς μοι ἀπεστάλη ὑπ' αὐτοῦ δακτυλογράφητος, διασαφηνίζω καὶ συμπληρῶν αὐτὴν ἅμα

δ. ἃ τῶν ἀπαραιτήτων σημειώσεών μου. Τὰ Θ ρ α κ ι κ ἄ τιμῶντα τὸν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ἀπεδέξαντο ἡσμένους αὐτὴν, ὡς ἀφορῶσαν εἰς τὴν Θράκην, ἐν ἣ ὁ ἀοιδιμὸς ἐπὶ 22 ὄλα ἔτη ἐδίδαξε καὶ ἠγάπησεν ὡς ἰδίαν του γενέτειραν.

Τὸν Χριστοφόρον Ν. Αρακοντίδην μεθ' οὗ ἐπὶ πέντε ἔτη συνειργάσθη, ἀπὸ τριακονταετίας περιόδου δὲν εἶδον. Πέρουσι δὲ παρακολουθήσας τὰ περὶ Πλωτινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου ἐν τοῖς Θ ρ α κ ι κ ο ῖς συζητηθέντα ἅμα τῇ φιλόφρονι παρ' αὐτοῦ ἀποστολῇ μοι τῆς εἰς τεῦχος ἐκδοθείσης μελέτης του «*Ἀ ν ε υ π ὄ λ ε ω ν μ ἔ χ ρ ι Τ ρ α ῖ α ν οῦ ἢ π ε ρ ῖ τ ὸ ν Ἐ β ρ ο ν μ ε σ ὄ γ ρ ε ι ο ς Θ ρ ᾶ κ η καὶ χ ρ ὶ ο ν ο ἰ Δ ι δ υ μ ο τ ε ῖ χ ο υ*» (Ἄλεξανδρούπολις σελ. 18) ἔγραφα αὐτῷ διαγράφων τὸν μεταξὺ χρόνον καὶ τόπον καὶ ἐπέστησα τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τινὰ σημεία πρὸς κρείττονα ἔρευναν καὶ ἀπόδοσιν τῶν περὶ Πλωτινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου συζητηθέντων, σημειῶν ἅμα καὶ τὰς οἰκείας εἰς τοὺς συγγραφεῖς. ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους, παραιοποιάς. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ ν' ἀνταλλάξωμεν τέσσαρας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διασιήματι ἐπιστολάς, ὡς ἱστορικοφιλολογικὰς. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐν τῷ ἐπιχορίῳ τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας τύπῳ ἐγένετο ἡ προσήκουσα ὑπὸ ἀρμοδιωτέρων ἐμοῦ βιογραφία τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῷ θανάτῳ του. Δὲν κρίνω ὅμως περιττον νὰ προσθέσω ἐνιαυθὰ καὶ ἐγὼ ὀλίγα τινὰ εἰς τὰ ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Θεσσαλονίκης «*Φῶς*» ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1937 καταχωρισθέντα, ἅπερ ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μοι ἀποστείλῃ ἀντιγράψας ὁ ἐν Ἀθῆναις φίλος κ. Μιλτιάδης Α. Σταμούλης, πρόην γεροῦσιαστής.

Ὁ Χριστοφόρος Ν. Αρακοντίδης ἦτο Πόντιος ἐξ Ἀμισοῦ γεννηθεὶς περὶ τὸ 1860—62 Τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς, νομιζῶ, συνεπλήρωσεν ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς Τραπεζοῦντος, μεθ' ἧς ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη μετῆλθε τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἐν τῷ Πόντῳ. Ἀποταμεύσας ὀλίγα χρήματα κατῆλθεν εἰς τὰς Ἀθῆνας, ὅπου μετὰ πολλῶν στερήσεων ἐργαζόμενος ἅμα πρὸς πορισμὸν τῶν τοῦ βίου του ἐσποῦδασε φιλολογίαν καὶ τῷ 1898 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ μετὰ τοῦ βαθμοῦ λ ἱ α ν κ α λ ὶ ς καὶ ἀμέσως διορίσθη καθηγητὴς ἐν τοῖς Ζαριφείοις τῆς Φιλιαππουπόλεως διδασκαλείοις, ἐν οἷς εὐδοκίμως ἐδίδαξεν ἐπὶ πέντε συναπτά ἔτη 1898—1903. Ἐγκρατέστατος, ὑγιὴς καὶ ἀκαταπόνητος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του ἦτο καὶ μελετηρότατος ὅθεν καίπερ ἤδη προβάς τὴν ἡλικίαν ἐξέμαθεν ἀνευ διδασκάλου καὶ τὴν Γερμανικὴν, ὅπως ὠφελήται ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ του ἔργῳ ἐκ τῆς ἀκένωτου περὶ τὴν φιλολογίαν Γερμανικῆς σοφίας. Ἀνῆκεν εἰς τὴν γενεάν ἐκείνην, τὴν ἐκλείπτουσαν ὁλονέν, τῶν Ἑλλήνων φιλολόγων, τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου Κ. Κόντου, οἵτινες προσεῖχον τὸν νοῦν οὐ μόνον εἰς τὴν βαθεῖαν κατανόησιν καὶ ἀκριβολόγον καὶ πιστὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων κειμένων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀψογον γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς γραπτὴν καὶ πρὸς φορικὴν τῶν ἐννοιῶν διούτυπωσιν (ὁ ρ θ ο ἔ π ε ι α καὶ ὁ ρ θ ο γ ρ α φ ἱ α) ἐν τῇ καθαρευούσῃ γλώσσῃ, ἣν καὶ αὐτὸς καλῶς λαλῶν τε καὶ γράφων διεχειριζετο. Κάτοχος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης, εἴπερ τις καὶ ἄλλος. καὶ ἐραστὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας δὲν ἐπαύετο ἡμέρας καὶ νύκτας μελετῶν τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἐντριφεῶν ἐν αὐτοῖς; μέχρι τῆς τελευταίας τῶν πνοῆς. Τοῦτο ἐκφαίνεται καὶ ἐκ τῆς τελευταίας του πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς (17 Νοεμβρ. 1937). Ἐπὶ τῇ παρακελεύσει μου ἵνα ἀνακεφαλαίων, ἀναθεωρῶν καὶ ἐπεξεργαζόμενος τὰ ὑπ' αὐτοῦ περὶ Πλωτινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου γραφέντα καὶ ἐξαντλῶν τελείως τὸ θέμα συντάξῃ αὐτοτελῆ μελέτην καὶ ἀποστείλῃ εἰς τὰ Θ ρ α κ ι κ ἄ πρὸς δημοσίευσιν, ἔγραφέ μοι: «*... Θαυμάζω ἅμα τὸν ἀνεξάντλητον κόπον σου νὰ διερευνῆς καὶ δὴ ἀναγράψῃς τόσα χωρὶς σχετικὰ πρὸς Λιδυμοτείχον... Πάντως θὰ ὠφελῆθῳ ἐκ τῶν ὑποδείξεών σου. ἂν*

εὐτυχίῳ γενικώτερον νὰ γράψω περὶ Πλωινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου. Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχω, ἀλλὰ τὴν μελέτην Ἑλληνῶν καὶ Ρωμαίων συγγραφέων δὲν δύναμαι νὰ καταλίπω».

Χαρακτήρ ἠθικός καὶ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντος εὐσυνείδητος δὲν ἠδύνατο νὰ κάμπτῃ τὴν σπονδυλικὴν στήλην πρὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας· ὄθεν ἐκ μὲν τῶν Ζαριφείων ἀπελύθη, διότι δὲν προήγαγε τὴν ἀνεπιὰν μεγάλα δυνομένου ἐφόρου τῶν σχολείων, ἐν δὲ τῷ ἐλευθέρῳ κράτει κατοπιν διαωρίζετο ὑπὸ τοῦ κέντρου μακρὰν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐσιῶν ἐν τῇ Θράκῃ, ἐν ἣ καὶ τῆς ὑπηρεσίας ἀπαλλαγίς ὡς συνταξιούχος παρέμεινε καὶ ἀποθανῶν εἰσῆθη. *Ἰγὼ μὲν ἐν Διδυμοτείχῳ πάντως ἐπὶ ζημίᾳ μου ἐπιστημονικῇ, διότι ἐν τούτῳ βιβλιοθηκαὶ ἡ κοινοτικαὶ ἢ ἰδιωτικῶν εἶναι ἀγνωστον χρῆμα. Καὶ τὴν ἰδικὴν μου ἔχασα, διαρπαγείσασιν ἐν Ἀμισῷ, ἀνευ κἄν ἀποζημιώσεως ἐλαχίστης ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς. Διότι πανταχοῦ καὶ πάντοτε οἱ παρόντες τοῖς πράγμασι καὶ ὀραστέριοι ὠφελούνται εἴτε εἶχον εἴτε μὴ, οἱ δ' ἀμελοῦντες καὶ ἀπόντες; πληθύνουσι τοῖς παροῦσι καὶ πονοῦσι. Γνωρίζεις δὲ προσέειπ' ὅτι ἀεὶ εἰς τὸ περιθώριον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔξεπεμψομένην καὶ ἐν Θράκῃ δὲ ἐπὶ 22 ἔτη ἐργασθεῖς καὶ δύο ἡδὴ ἔτη ἀπὸ συντάξεως μένων οἴονεὶ εἰθίσθη εἰς τὸν τόπον καὶ ὀυσαποσπάστως ἀπ' αὐτοῦ ἔχω. Τί γενήσεται αὐριον; Διὸς ἐν γούνασι κεῖται», (5 Νοεμβρ. 1937).

Εἴη ἐλαφρὰ ἢ καλύψασα τὸν χορησιὸν ἄνδρα, τὸν ὀρητὸν τῆς ἐπιστήμης θεράποντα καὶ τὸν ἐθνικὸν τοῦ γένους διδάσκαλον Θρακικῆ γῆ. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη.

2) Τὸ τέλος τοῦ λίθου φαίνεται ἡμῖν οὐχὶ πραγματικόν, ἀλλὰ κεκομμένον. Τοῦτο διαπιστοῦται καὶ ὑπὸ τῆς ἀναγκαίας τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς οἰμπληρώσεως. Ἄν ἡ ἀρχὴ τοῦ λίθου, καίπερ καὶ αὐτὴ παθοῦσα, εἶναι πραγματικῆ, ὀπερ πιθανώτερον ἔνεκα τῆς ἀπὸ τῆς αὐτῆς καθετου νοητῆς γραμμῆς ἐνάρξεως τῶν δύο τῆς ἐπιγραφῆς στίχων, τ. ἔ. ἔνεκα τῆς ὑπὸ τὸ γράμμα Β τοῦ πρώτου στίχου χαράξεως σχεδὸν τοῦ γράμματος Π τοῦ δευτέρου στίχου, τὸ τέλος αὐτοῦ εἶναι κεκομμένον κατὰ 15—20 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Ἄλλως τε τὸ νῦν πλάτος τοῦ λίθου 0,50 εἶναι στενόν, ἂν οὗτος ἀποτελῆ τμήμα βάθρου ἀνδριάντος τοῦ Ἡρακλέους ἢ καὶ βωμοῦ, ἀνατεθέντος ὑπὸ βασιλείας ὡς εὐχαριστηρίου τῷ θεῷ. Τὸ πλάτος τοῦ κατωτέρω ἀναγεγραφομένου βάθρου τοῦ ἀνδριάντος τοῦ αὐτοκράτορος Φιλίππου εἶναι 0,65 τοῦ μέτρου. Πιθανώτερα δὲ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι τὸ τμήμα τοῦ λίθου προέρχεται ἐκ βάθρου ἀνδριάντος μᾶλλον ἢ ἐξ ἀναμνηστικῆς ἀπλῆς πλάκῆς ἢ βωμοῦ, εὐτελοῦς εὐχαριστηρίου μὴ προσήκοντος τῇ ἐλευθεριότητι καὶ ἀξιοπρεπεῖα βασιλείας καὶ δὴ ἰσχυροῦ τῶν Θρακῶν (Ὀδρουῶν), ὡς θὰ καταδειχθῇ κατωτέρω.

3) Τὰ παρατιθέμενα ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Κουρτίδου παραδείγματα συντετημένων ὀνομάτων Θρακῶν βιαιλέων εἶναι πάντα εἰλημμένα ἐκ νομισμάτων. Ἐπὶ τῶν λίθων ἐχαράσσοντο τὰ ὀνόματα πληρῆ, ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων ἢ πληρῆ ἢ συντετημένα ἐνίοτε διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν χώρου. Πρὸς τοῖς παρατεθεισὶ προσθειομεν καὶ τὰδε: ΣΠΑ(ραδόκου), ΕΥΡΥ(τέλμιος), ΚΕΙ(σοβλέπτου), ΣΑΡ(ατοζου), ΒΕΡΓ(αίου), ΦΙΑΗ(μονος ἢ τᾶ), ΑΥΣΗ(μάχου), ἀλλὰ καὶ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΕΥΘΟΥ, ΑΥΣΙΜΑΧΟΥ, ΚΕΡΣΙΒΑΥΛΟΥ, ΜΟΣΙΠΛΟΣ, ΔΙΖΑΤΕΑΜΕΩΣ, ΚΟΤΥΟΣ, ΣΑΔΑΛΑ, ΡΟΙΜΙΤΑΛΚΟΥ, ΣΚΟΣΤΟΚΟΥ, ΟΡΣΟΑΛΤΙΟΥ, ΑΔΑΙΟΥ, ΣΑΔΑΛΟΥ.

ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΙΑΔΟΣ, παρ' ἐνίοις ὧν παραλείπεται τὸ ΒΑΣΙΑΕΩΣ, καὶ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΥΣ, ΡΟΙΜΙΤΑΛΚΗΣ. (Dobrusky, ἱστορικὴ ἀνάσκόπησις τῆς νομισματικῆς τῶν Θρακῶν βασιλέων, Sbornik τόμ. XIV, ἔτ. 1897, σελ. 555 καὶ ἔξης, Σοφία, βουλγαριστί, καὶ M o u c h m o v, Les monnaies des rois Thraces, Annuaire de la bibliothèque nat. à Plovdiv, ἔτ. 1925).

4) Τὸ — ΠΟΡΕΩΣ ἀναμφισβητήτως εἶναι πτώσεως γενικῆς Θρακικοῦ συνθέτου ὀνόματος, οὗ τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι ΠΟΡΙΣ, ὅπερ δὲν ἀπαντᾷ ἄλλοῦν. Τὰ ἐκ τοῦ ΠΟΡΙΣ σύνθετα θρακικὰ ὀνόματα εἶναι πλεῖστα καὶ εὐχρηστότερα τῶν ἄλλων μετὰ τῶν ποικίλων μετασχηματισμῶν τῶν, σχηματίζουσι δὲ τὴν γενικὴν εἰς ΠΟΡΕΟΣ, σπανιώτατα δὲ εἰς ΠΟΡΕΩΣ κατὰ τὸ ΠΟΛΕΩΣ, διότι τὸ ΠΟΡΙΣ ἀπαντᾷ καὶ ΠΟΛΙΣ, ἐναλλασσομένου τοῦ φθόγγου Ρ μετὰ τοῦ Λ καὶ ἀντιθέτως (πρβλ. κλίβανος—κρίβανος, φαῦλος—φαῦρος δωριστί) καὶ ΠΟΡΙΑΔΟΣ, οἷον τὸ ἐπὶ νομισμάτος ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΙΑΔΟΣ. Ἐν τῇ κειτορικῇ τοῦ ἐμπορίου ἐν Θράκῃ Πίζου ἀπὸ τοῦ 202 μ. Χ. ἐπιγραφῇ, ἐν ἣ τὰ εἰς —ΠΟΡΙΣ ὀνόματα ὡς κύρια καὶ πατρικά ἀριθμοῦνται συλλήβδην 37, ἡ γενικὴ αὐτῶν Ἰθάκις γράφεται διὰ τοῦ Ο ἄπαξ δὲ μόνον διὰ τοῦ Ω—ΔΙΑΣΚΟΥΠΟΡΕΩΣ (ἴδε Μ υ ρ τ. Ἄ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, συλλογὴ ἐπιγραφῶν Φιλίππουπόλεως, Θρακικῆ, τόμ. VII, ἔτ. 1926, σελ. 196). Ἐτυμολογεῖται δὲ τὸ ΠΟΡΙΣ—ΠΟΛΙΣ, λατινιστί Ρ o l l u l a, πρβλ. καὶ Π ὀ λ λ ι ε ς, καθ' ἡμᾶς ἐκ τοῦ θέματος π ἔ λ, — π ἔ λ ο μ α ι (γίγνομαι, εἰμι) καὶ σημαίνει γ ὄ ν ο ς, κ ο ὕ ρ ο ς, πρβλ. π ὤ λ ο ς λατιν. pullus. Ἐπομένως τὰ εἰς ΠΟΡΙΣ Θρακικὰ κύρια προσώπων ὀνόματα δυνατόν εἶπεν ὅτι ἀναλογοῦσι πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν νῦν ἐν πολλῇ χρήσει πατρωνυμικά εἰς —πουλλος καὶ τὰ τουρκώνυμα εἰς —ο γ λ ο υ (υἱός), τιθέμενα ὡς κύρια. Κατὰ τὸν καθηγητὴν δὲ Detschew ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ ἰνδογερμανικοῦ θέματος bher, bhor—(=παίνειν, πλήττειν, μάχεσθαι), ἐξ οὗ τὸ ἀρχικόν b h o r i s, ὅθεν Μ ο κ ἄ β ο ρ ι ς καὶ εἶτα Π ὀ ρ ι ς καὶ σημαίνει μ α χ η τ ῆ ς, πρβλ. σλαυιστί τὸ ρ. b o r i a (=μάχομαι) καὶ τὸ κύριον ὄνομα Boris, ὅπερ ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι εἶναι συντετηγμένον, διότι παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τοῦτο ἐλέγετο Β ὄ γ ο ρ ι ς. (D e t s c h e w D. Contribution aux rapports ling. Thracoslaves, Recueil Diacovitch, σελ. 316).

Τὰ εἰς —ΠΟΡΙΣ σύνθετα Θρακικὰ ὀνόματα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστά ἡμῖν ἐξ ἐπιγραφῶν, ἰδίως μετὰ τῶν ποικίλων μετασχηματισμῶν τῶν εἶναι: Ἄβρουπορις—Ἄβρουπολις, Ἀυλούπορις—Ἄλλούπορις—Ἀυλούπορις, Γηπαίπορις—Γηπέπορις—Γηπαίπορις, Γίλπορις—Γίλπορις, Δαλέπορις—Δαλήπορις, Δενδούπορις—Δινδίπορις—Δινίπορις, Διόσπορις—Deospor—Deoporis—Deopris, Διδίπορις, Διλίπορις—Δυλύπορις (=Δουλούπορις), Διοσκούπορις, Δορύπορις—Δορύπολις, Δυτούπορις—Dutohoris, Ἐπιτήπορις—Hertaporis—Ertaperis—Ἐπιτήπορος—Ἐπήπορος, Κετρίπορις—Κεδρήπολις—Κεδρόπολις, Λαπέπορις—Λαπέπωρ, Μο(υ)κάπερις—Mucaporis—Μουκάβουρις—Μουκάβουρις—Μουκαβίουρος, Natororis, Νεστόπορις, Ρετοπόρις—Retrogoris, Ριετορίς, Ρασκούπορις—Ρασκούπορις—Ρασκούπολις—Ρασκούπολις—Ρησκούπορις—Ρασκίπορις—Ρασκίπορις—Ρασκούπολις—Rhascupolis, Sempor (ἐκ τοῦ Semporis).

Ἄναμφιβόλως πάλαι ποτὲ τὸ ὄνομα ΠΟΡΙΣ ἦτο ἐν χρήσει ὡς ἄλλοῦν, ὥσπερ καὶ τὰ: Β ἰ θ υ ς, Ζ ἑ ν η ς—Ζ ἑ ν ι ς. Τ ρ ἄ λ η ς—Τ ρ ἄ λ ι ς, Ζ ἑ λ μ ι ς, Π α ἰ β ῆ ς, Κ ἑ ν θ η ς καὶ εἰ τι ἄλλο, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ παρέμεινε μόνον ἐν συνθέσει ἐκ τῆς καρὰ τοῖς Θραξί κοινῆς συνηθείας τοῦ νὰ σχηματίζωσιν ἐκ παραθέτων κυρίων ὀνομάτων προσώπων σύνθετα τοιαῦτα. Συνειθίζον δηλ. οἱ Θραῖκες,

ὡς εἰκάζεται ὑφ' ἡμῶν ἐκ τῆς μεγάλης πληθύος τῶν συνθέτων κυρίων ὀνομάτων προσώπων, ἀρχαιότατα τὸ ἀπλοῦν τοῦ παιδὸς ὄνομα νὰ παραθέτωι παρὰ τῷ τοῦ πατρὸς ἐκφερομένῳ κατὰ γενικὴν πτώσιν, οἷον: Α ὕ λ ο υ — Τ ρ ά λ η ς, Μ ο ὕ κ α — Π ό ρ ι ς, Ἐ β ρ ο υ — Ζ έ λ μ η ς, Ν έ ρ ο υ — Ζ έ ν η ς, Ἐ π τ ά — Κ έ ν θ η ς κτλ. ἐξυπακουμένου τοῦ παῖς ἢ υἱός· πρβλ. τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ὁ Γ ε ω ρ γ ί ο υ Δ η μ ή τ ρ ι ο ς. ὁ Ξ ε ν ο φ ῶ ν τ ο ς Ν ι κ ό λ α ο ς κτλ. Ἐκ τούτου ἐμορφώθησαν τὰ παρὰ θετα κύρια ὀνόματα Α ὕ λ ο υ τ ρ ά λ η ς, Μ ο υ κ α π ό ρ ι ς, Ν ε ρ ο υ ζ έ ν η ς, Ἐ π τ α κ έ ν θ η ς κτλ. ἄπερ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξετόπισαν τὰ ἀπλᾶ τιθέμενα ὡς κύρια πλέον ὄνοματo, ἐγένοντο δὲ καὶ σὺν θετα: Α ὕ λ α τ ρ ά λ η ς — Α ὕ λ ό τ ρ α λ ι ς, Μ ο υ κ ά π ο ρ ι ς, Ν ε ρ ο ζ έ ν η ς — Ν ε ρ έ ν η ς, Ρ α σ κ ό π ο ρ ι ς, Ἐ β ρ ύ ζ ε λ μ ι ς, Ἐ π τ η κ έ ν θ η ς κτλ. Πρβλ. τὰ παρὰ τοῖς Κηροῖ νῦν κύρια ὀνόματα: Μ α ρ κ ο μ ι χ ε λ ά κ ι ς, Π ω λ ο γ ε ω ρ γ ά κ ι ς, Μ α ν ο υ σ ο γ ι α ν ν ά κ ι ς, Δ α σ κ α λ ο π ε τ ρ ά κ ι ς, Φ ι λ ι π π ο π ε τ ρ ά κ ι ς κτλ. (Ἴδε περὶ πάντων τούτων: Μυρτίλου 'Αποστολίδου. Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν, «Θρακικά», τόμ. IV, ἔτ. 1933, σελ. 87 καὶ ἐξῆς ἐνθα ὁ λόγος περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων προσώπων).

δ) Κατὰ τὰ προειρημένα, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐν τέλει τετριμμένη ἐν μέρει καὶ κεκομμένη ἀναθηματικῇ εἰς τὸν Ἡρακλέα ἐπιγραφῇ τὸ μὲν ὄνομα τοῦ βασιλέως Θρακῶν ἄρχεται ἀπὸ Κ., τὸ δὲ δεύτερον συνθετικὸν τοῦ συνθέτου πατρικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐκφερομένου κατὰ γενικὴν ὡς παρὰ τοῖς Ἑλλησιν εἶναι τὸ — Π ό ρ ι ς, ἢ ἐπιγραφῇ ἀποκαθίσταται συμπληρουμένη ὑφ' ἡμῶν οὕτω:

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΘΡΑΚΩΝ Κ[ΟΤΥΣ ΡΑΣΚΟ]-

ΠΟΡΕΩΣ ΗΡΑΚΛΕΙ [ΣΩΤΗΡ],

τ. ξ. Ὁ Βασιλεὺς τῶν Θρακῶν Κότυς (υἱός) τοῦ Ρασκοπόρεως (ἀνέθηκε) τῷ Ἡρακλεῖ Σωτήρι (τόν δε τὸν ἀνδριάντα ἢ τόν δε τὸν βωμόν ὡς εὐχαριστήριον). Εἰς τὴν ἀποκατάστασιν δὲ τῆς ἐπιγραφῆς βοηθεῖ καὶ ἡ ἐπὶ νομισμάτων ἀποδιδομένων ὑπὸ τοῦ Sallet (Zeitschrift f. Num. II, σελ. 241—243) εἰς τὸν Κότυν ἐπιγραφῇ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΡΑΚΩΝ, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ἢ τε ἐκκοπή τῶν νομισμάτων καὶ ἡ ἴδρυσις ἀνδριάντος ἢ βωμοῦ εἰς τὸν Ἡρακλέα σωτήρα ἐγένετο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ἦτο δὲ οὗτος ὁ Κ ό τ υ ς IV υἱὸς τοῦ Ρ α σ κ ο π ό ρ ε ω ς καὶ ἔγγονος τοῦ Κ ό τ υ ς III (57—48 π. X.), βασιλεύσας τῶν Ὀδρουσῶν μετὰ τὸ 42 π. X. καὶ διαδεξάμενος τὸν θεῖον τι υ Σ α δ ά λ α ν II (48—42 π. X.) ζῶντος εἰσέτι τοῦ πατρὸς τοῦ Ρασκοπόρεως, ἀλλὰ μὴ βασιλεύσαντος, ὡς φαίνεται. (Pauly Wissowa Real-Encykl. τόμ. XI, σελ. 1554, ἐνθα ὁ λόγος περὶ τοῦ ὀνόματος Κ ό τ υ ς). Ὁ πατήρ του Ρ α σ κ ό π ο ρ ι ς εἶναι καθ' ἡμᾶς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἐν τινι κεκομμένη δυστυχῶς ἐπιγραφῇ, εὐρεθείση παρὰ τῷ Πύργῳ τῆς Βουλγαρίας, μνημονευόμενος Ρ α ι σ κ ο ὕ π ο ρ ι ς, ὃν ὁ πατήρ Κ ό τ υ ς III ἀπέστειλεν εἰς Ἀπολλωνίαν πιθανῶς ἕνεκα πολιτικῶν λόγων (Kazarow G. Ἡ Βουλγαρία ἐν τῇ ἀρχαιότητι, σελ. 41, βουλγαριστὶ Σαφία 1926). Τὰ ἀποδιδόμενα εἰς Κ ό τ υ ν IV ἀργυρὰ νομίσματα τύπου Θεσίων καὶ ὀρειχάλκινα φέουσι ἐπὶ τῆς ὄψεως κεφαλὴν Διονύσου ἐφήβου κισσῶ ἐστεμμέ-

νην, ὀπισθεν δὲ τὸν Ἡρακλέα γυμνὸν ἐρείδοντα τὴν μὲν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ροπαλοῦ, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς προβίλλοντα τὴν λεοντὴν μετὰ τῆς προμνημονευθείσης ἐπιγραφῆς, ἢ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΚΟΤΥΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ (ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ ἄλλων νομισμάτων ΠΑΙΜΑ, ΚΟΜΜΑ). Ἐκόπησαν περὶ τὸ 16 π. Χ. ὀλίγω πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κότυος ΙV, ὃν διεδέξατο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ροιμιτάλκης Ι (16 π. Χ.—12 μ. Χ.), ἐπιτροπεύων τοὺς δύο ἀνηλίκους τοῦ Κότυος παῖδας, ὧν εἰς ἐφερεν τὸ ὄνομα τοῦ πάππου του Ρασκόπορις (Δίωνος Κασίου, LIV, 20, 3. 34,5).

Ἡ ἱστορία τῶν βασιλέων Θρακῶν (Ὀδρουσῶν) εἶναι οὐ μόνον ἐν γένει ἐλλιπὴς καὶ σκοτεινὴ, ἀλλ' ἐνιαχοῦ, ὡς γράφεται, καὶ ἀνακριβὴ: ἡ πλημμελής. Ὁ ἐπιχειρούμενος ὑπὸ τε τῶν ἱστοριοδιφῶν καὶ τῶν νομισματολόγων συνδυασμὸς τῶν πενιχρῶν εἰδήσεων τῶν παρεχομένων ὅλως παρεμπιπτόντως ὑπὸ τῶν σωζομένων ἀρχαίων συγγραφέων περὶ τῶν Θρακῶν, πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν λίθων εὐαρίθμους σχετικὰς ἱστορικὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰ ἀρθρα καταλειφθέντα νομίσματα γνωστῶν τε καὶ ἀγνώστων βασιλέων γίνεται πολλάκις οὐχὶ μετὰ τῆς δεούσης ἱστορικῆς ἀκριβείας. Ἐκ τούτου οὐ μικρὰ σύγχυσις συμβαίνει πολλαχοῦ περὶ τε τὰ ὀνόματα, τὰς διαδοχὰς, τὰς χρονολογίας καὶ τὰς πράξεις τῶν βασιλέων, ὅταν μάλιστα τυγχάνωσιν ὄντες οὗτοι συνώνυμοι. Τοῦτο πᾶς τις δύναται νὰ παρατηρήσῃ ἀναγινώσκων μετ' ὀλίγης προσοχῆς τὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπὸ αἰῶνος καὶ πλεόν γραφέντα καὶ συζητηθέντα ὑπὸ τῶν ξένων καὶ ἐσχάτως ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, οὔτινες διαφανοῦσι πολλαχοῦ οὐ μόνον πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς (ἴδε Ἄχ. Σαμοθράκη. τὰ περὶ Κότυος V καὶ τῶν Κοτύων ἐν γένει, «Θρακικά» τόμ. Ι, ἔτ. 1928, σελ. 88—105, Σπηλ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ Θεῖσμα, Θράκης, τόμ. Ι, ἔτ. 1929—βασιλεῖς Ὀδρουσῶν σελ. 189—194.—Κ. Κουρτίδου, ἱστορία τῆς Θράκης, 1922, τόμ. Ι, Ὀδρῦσαι, σελ. 40—48). Λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς Κότυος τοῦ ΙV καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ γραφέντων θὰ ἐπιτείνω καὶ ἐγὼ ἔτι πλέον τὴν διαφωνίαν ταύτην, ἀλλὰ θὰ προσπαθῆσω νὰ ἐκκαθάρσω δι' ὀλίγων τὸ ἔδαφος ὅσον μοι τὸ δυνατόν ἀπὸ ἀνακριβειῶν καὶ πλημμελῶν ἀποδόσεων χρόνων καὶ πράξεων εἰς πρόσωπα, οἷς οὐδὲν τούτων προσηΐκει, περιοριζόμενος μόνον εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον τῆς τῶν Ρωμαίων ἀναμειξίως εἰς τὰ τῆς Θράκης μέχρι τῆς προσαρτήσεως αὐτῆς εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, διότι τοῦτο ἐνδιαφέρει ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι.

Σαδάλας Ι (81;—57 π. Χ.). Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Λουκούλλου ἐπὶ τὴν Μοισίαν καὶ τὴν Θράκην τῷ 73 π. Χ. βασιλεὺς τῶν Ὀδρουσῶν μνημονεύεται Σαδάλας Ι, ὅστις ἀνεγνώρισε τὴν Ρωμαϊκὴν ἐπὶ τῆς Θράκης ἐπικυριαρχίαν (Eutropeii, VI, 10). Εἰκάζεται ὅτι οὗτος ἦτο ἀπόγονος τοῦ ἀνέκαθεν παρὰ τοῖς Ὀδρῦσιν δυναστεύοντος οἴκου.

Κότυς ΙΙΙ (57—48 π. Χ.), υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σαδάλα Ι. Οὗτος συμμαχεῖ τῷ Πομπηίῳ κατὰ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ μετέχει τῆς ἐν Φαρσάλουσι μάχης (Cicero in Pisonem XXXIV, 84) Νομίσματα αὐτοῦ ὑπάρχουσι ὀρεχάλκινα ἔχοντα ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν ἀνδρὸς μετὰ διαδήματος ἢ ἱσπέα ἐν κινήσει μετὰ τῆς δεξιᾶς ἀνυψωμένης καὶ χλαμύδος ἀνεμίζομένης, ὀπισθεν δὲ ἀετὸν ἐπὶ κεραυνοῦ ἱστάμενον ἢ ἀγγεῖον ἀμφίωτον καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΤΥΟΣ ἢ ΚΟΤΥ. Εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται καθ' ἡμᾶς καὶ ἡ ἐπιγραφὴ: «Βασιλεὺς Κότυς βασιλέα Σαδάλαν καὶ βασιλίσσαν Πολεμοκράτειαν, τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς θεοὺς πατρώεις» (Dumont-Homolle, Melanges κτλ. σελ. 30) ἥτις πλημμελῶς ἀποδίδεται εἰς τὸν Κότυν V τὸν ποιητὴν, ὅστις ἦτο υἱὸς Ροιμιτάκου Ι).

Σ α δ α λ α ς II (48—42 π. Χ.), υἱὸς καὶ διαδόχος τοῦ Κότυος III. Οὗτος ἀποθνήσκων ἐκληροδότησε τῷ Ρωμαϊκῷ λαῷ ὅλον τὸ κράτος του, ἄλλο πρὸς τὸν ὄχι Βρυῦτος. Νηπισητα αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ὀρειχάλκινα ἔχοντα ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν ἀνδρὸς ἄνευσιος μετὰ διαδήματος ὅπισθεν δὲ ἀετὸν ἰστάμενον ἐπὶ κεραινοῦ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΔΑΛΑΟΥ ἢ ἔμπροσθεν κεφαλὴν Διὸς καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΤΥΟΣ. ὅπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑ. ΣΑΔΑΛΟ μετὰ τῶν ἀκτίνων τροχοῦ.

Κ ό τ υ ς IV (42—16 π. Χ.), διάδοχος τοῦ Σαδάλα II, υἱὸς Ρασκοτόρεως παραδυναστεύοντος παρὰ τοῖς Σαπαίοις Θραξί κατά τὸν Ἀππιανὸν καὶ ἔγγονος Κότυος III. Ἐπ' αὐτοῦ οἱ Ρωμαῖοι διὰ πολιτικούς λόγους ἤρξαντο εὐνοοῦντες τοῖς Ὀδρυσταῖς, ἀνεπάλοισ τῶν ἀτιθάσων καὶ ἀνεπατάκτων Βησσῶν καὶ δὴ ὁ Αὐγούστος· ὁ δὲ Κρίστος παραχωρεῖ αὐτοῖς τῷ 25 π. Χ. τὸ ἐπὶ τῆς Ροδότης περιώνυμον τοῦ Διονύσου ἱερὸν (Δίω γ ο ς Κ α σ σ ί ο υ LI, 25,5) ἀφαίρεσας ἀπὸ τῶν Βησσῶν, οἵτινες ἐξερρησθέντες ἐκ τούτου ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Ὀδρυσῶν καὶ τῶν συμμάχων τῶν Ρωμαίων. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ὁ Κότυς IV σωθεὶς ἀπὸ ἀρεῦκτου κινδύνου ἔκοψε τὰ προμνημονευθέντα νομίσματα ἴδρυσος δὲ καὶ τὸν βωμὸν ἢ τὸν ἀνδριάντα εἰς τὸν Ἰρακλέα σωτήρα τῶν Θρακῶν.

Ρ ο ι μ ι τ ἄ λ κ η ς I (16 π. Χ.—12 μ. Χ.) ἀδελφὸς τοῦ Κότυος IV, ἐπιτροπεύων τοὺς δύο ἀνηλίκους παῖδας τοῦ Κότυος IV, ὃν τὸν Ρασκούποριν ἐξακολουθοῦντος τοῦ τῶν Βησσῶν πολέμου ἐφάνεισεν ὁ Οὐολόγιστος ὁ ἱερεὺς τοῦ μαντείου ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῶν Βησσῶν. Ἐττηθεὶς ὁ Ροιμιτάλκῃς ἀποβάλλει τὴν βασιλείαν καὶ κατοφεύγει εἰς τὴν Χερσόνησον ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη τῷ 11 π. Χ. ἀποκαθίσταται εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Δ. Πίσωνος, νικῆσαντος τοὺς Βησσούς. (S e n e c a e, epist. XII, 1, 14. F l o r i, IX, 12, 17. V e l l e j i, II, 98). Τότε, ὡς εἰκάζεται, οἱ βασιλεῖς τῶν Ὀδρυσῶν ὡς ὑπατελεῖς πλέον τῶν Ρωμαίων ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐπὶ ὅλην τὴν Θρακίαν. Νομίσματα τοῦ Ροιμιτάλκου I ὑπάρχουσιν ὀρειχάλκινα. ἐν οἷς παρίσταται ἔμπροσθεν μὲν ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ μετὰ διαδήματος ἢ παρ' αὐτῆ καὶ ἡ τῆς γυναικὸς του ἢ αἱ κεφαλαὶ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς του καὶ πρὸ αὐτῶν ὀλίγη κατωτέρω ἢ τοῦ υἱοῦ Κότυος V μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΠΕΡΙΞ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΙΤΑΛΚΟΥ ἢ ἡ κεφαλὴ τῆς Ὀκταβίας μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΠΕΡΙΞ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, ὅπισθεν δὲ ἡ κεφαλὴ τοῦ Αὐγούστου ἢ αἱ κεφαλαὶ τῆς μητρὸς του καὶ τῆς Λιβίας ἢ τὸ κέραρ τῆς Ἀμαλθείας καὶ ἀκόντιον ἢ πέλεκυς ἢ ἡ Νίκη ὀρθή μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΠΕΡΙΞ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ἢ ἔμπροσθεν μὲν αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ροιμιτάλκου καὶ τῆς γυναικὸς του ἢ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κότυος V μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΙΤΑΛΚΟΥ, ὅπισθεν δὲ ἡ κεφαλὴ τοῦ Αὐγούστου ἐστεφανωμένη ἢ ἡ τοῦ Ροιμιτάλκου μετὰ διαδήματος ἢ ἡ τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Λιβίας μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ἢ ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

Κ ό τ υ ς V καὶ Ρ α σ κ ο ύ π ο ρ ι ς (12 μ. Χ.—19), υἱὸς ὁ πρῶτος καὶ ἀδελφὸς ὁ δεῦτερος τοῦ Ροιμιτάλκου I. Ἡ διανομὴ τοῦ κράτους τῶν Ὀδρυσῶν ἐγένετο αὐτοῖς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐγούστου. (T a c i t i, ann. II) Ὁ Κότυς ἐνομιζέτο ἄριστος ποιητὴς (O v i d i i, ex Ponto II, 9). Ὁ Ρασκούπορις ὅμως δολοφονεῖ τὸν ἀνεμῖον τοῦ Κότυος V, οὗ ἔνεκα συλλαμβάνεται κατὰ διαταγὴν τοῦ αυτοκράτορος Τιβερίου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Φλάκου καὶ καταδικασθεὶς ἐν Ρώμῃ ἀπάγεται εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου μετ' ὀλίγον χρόνον ἀποθνήσκει. Τοῦ βασιλέως Κότυος V καὶ Ρασκούποριδος ὑπάρχουσιν ἀργυρᾶ καὶ ὀρειχάλκινα νομίσματα ἔχοντα ἔμπροσθεν μὲν τὴν κεφαλὴν τοῦ Αὐγούστου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΒΥΖΑΗΝΩΝ καὶ τοῦ μονογράμματος ΡΚ ἢ κεφαλὴν ἀνδρὸς ἀγενείου μετὰ διαδήματος μετὰ ἢ ἀνευ τῆς ἐπι-

γραφῆς ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΥΣ, ὅπισθεν δὲ τὴν κεφαλὴν ἀνδρὸς ἀγενείου μετὰ διαδήματος ἢ τὴν κεφαλὴν τοῦ Αὐγούστου ἢ τὴν Νικην ἐν κινήσει κρατοῦσαν στέφανον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΣ ἢ τρόπαιον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς.

Ροιμιτάλκης II (19--46 μ. Χ), υἱὸς τοῦ Ραισκοπόριδος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ραισκοπούριδος τὸ κράτος τῶν Ὀδρουσῶν διανέμεται μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ροιμιτάλκου II καὶ τῶν Κότους, Ροιμιτάλκου καὶ Πολέμωνος τῶν τριῶν παίδων τοῦ Κότους V καὶ τῆς Ἀντωνίας Τρουφαίνης (τὰ ὀνόματα ἐν ψυφίσματι τῆς πόλεως Κυζίκου D i t t e h e r g e r, Syll. inscr. gr. ἔτ. 1888, ἀρ. 37, σελ. 73), ὧν ὡς ὄντων ἀνηλίκων ὠρίσθη ἐπίτροπος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὁ πρεσβευτὴς ἀντιστρατήγος Trebellenus Rufus (T a c i t i, ann. II 67). Μετ' ὀλίγων οἱ Ὀδρούοι ἠνωμένοι μετὰ τῶν Κοιλαλητῶν καὶ τῶν Δίων ἐξεγείρονται κατὰ τὴν τῶν Ρωμαίων καὶ τοῦ Ἰσίου των βασιλέως Ροιμιτάλκου II, ὡς πειθηνίου των ὀργάνου, ὃν καὶ ἐπολιορκῆσαν ἐν τῇ ὀχυρᾷ Φλιππουπόλει. Ὁ προπραίτωρ ὁμοῦ τῆς Μοισίας P. Vellejus καταπνίγει τὴν ἐπανάστασιν τῷ 21 μ. Χ. καὶ σφύζει τὸν Ροιμιτάλκην (T a c i t i, αὐτόθι 38--39). Εἰς τοῦτο ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐπιγραφή «Υπὲρ τῆς Ροιμιτάλκου καὶ Πυθοδώριδος σωτηρίας» (D u m o n t - H o m o l l e, ἐνθα ἀνωτ. σελ. 377). Βραδύτερον ἐπακολουθεῖ νέα ἐπανάστασις κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ αὕτη μετὰ τὴν γενναίαν καὶ ἀξιοθαύμαστον τῶν Ὀδρουσῶν ἀμυναν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Ποππαίου Σαβίνου τῷ 26 μ. Χ. (T a c i t i ann. IV, 46--51).

Ὁ αὐτοκράτωρ Καλλιγούλας παραχωρεῖ τῷ 38 μ. Χ. ὁλόκληρον τὴν Θράκην εἰς τὸν Ροιμιτάλκην II διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ρωμαίους πίστιν καὶ ἀφασίωσιν, εἰς δὲ τοὺς προσηγμένους υἱοὺς τοῦ Κότους V τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν (E u t r o p i i, VII, 19). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ροιμιτάλκου II τῷ 46 μ. Χ. καταλύεται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου τὸ βασιλεῖον τῶν Ὀδρουσῶν καὶ ἡ Θράκη μεταβάλλεται εἰς Ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν: «Thracia hujusque regnata in provinciam redigitur (E u s e b i i, chron. σελ. 153) καὶ «ἡ Θράκη ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου ἐπαρχία ἐχηματίσθη βασιλεύουσα πρὶν» (Σ υ γ κ έ λ λ ο υ, σελ. 630,3). Τοῦ Ροιμιτάλκου II ὑπάρχει νομίσματα ὀρειχάλκινα ἔχοντα ἔμπροσθεν μὲν τὴν κεφαλὴν τοῦ Καλλιγούλα δάφνης ἐστεμμένην μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩ ΣΕΒΑΣΤΩ, ὅπισθεν δὲ τὸν Ροιμιτάλκην ὀρθὸν κρατοῦντα διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς, δόρυ, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς λαμβάνοντα στέφανον παρὰ τοῦ ἐπὶ θρόνου καθημένου Καλλιγούλα ἢ τὴν προτομὴν τοῦ Ροιμιτάλκου μετὰ χλαμύδος καὶ διαδήματος καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΟΙΜΙΤΑΛΚΣ.

6) Ἡ λατρεία τοῦ Ἡρακλέους εἰσῆχθη εἰς τὴν Θράκην ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν πόλεων Δικαίας, Περίνθου καὶ Βυζαντίου, ἅπερ φέρουσι τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ἐκαλλιεργήθη ἐν τῷ ἔσωτερικῷ τῆς χώρας ἐπὶ ρωμαϊκρατίας ἰδίως ὑπὸ τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν. Ἐλατρεύετο δὲ ὁ Ἡρακλῆς ὡς θεὸς τῆς ὑγιείας καὶ τῆς σωματικῆς ἀλκῆς (Ἴδε πλείονα: Μ υ ρ τ ῖ λ ο υ Ἄ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, περὶ τῆς θρησκείας τῶν Θρακῶν, «Θρακικά», τόμ. V. ἔτ. 1934, σελ. 53 § 9, Ἡρακλῆς).

7) Ὁ Βασσιανὸς Καρακάλλας, οὐτινος τὸ πρῶτον ὄνομα ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων του φέρεται Μ(ἄρκος) ΑΥΡ(ἡλιος) ΣΕΒ(ἡρος) ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ, ἐδολοφονήθη ἐν Συρίῳ κατὰ τὴν τῶν Πάρθων ἐκστρατείαν του τὴν 8ην Ἀπριλίου τοῦ 217 ἄγων ἡλικίαν ἑτῶν εἴκοσι καὶ ἑννέα. (Σ π. Δ ἄ μ π ρ ο υ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμ. III, σελ. 154).

8) Ἐκ τῶν σωζομένων τοῦ Καρακάλλα ἀκεραίων προτομῶν ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως ὑπ' ἀριθ. 867 ἐναποκειμένη, ἣν ἐξετύπωσε καὶ ὁ Σ. Λάμπρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ του (ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 154). Ὡσαύτως ἡ μορφή αὐτοῦ ἀπεικονίζεται καὶ ἐπὶ τῶν ὄρειχαλκίων νομισμάτων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν μεγάλων μεταλλίων, ἐκκοπέντων πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ πόλειδρυθέντων πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀγῶνων (Ἡρωδιανῶ, ΙΥ, 8) κατὰ τὴν διὰ Θράκης διάβασίν του. Ὑπὲρ τοὺς 70 τύπους τοιούτων νομισμάτων καὶ μεταλλίων, πάντων ἀναγλύφων, ὧν τινα θαυμασίως διατηρημένα, ὡς εἰ ἄρτι ἐξεκόπησαν, κέκτηνται τὰ μουσεῖα τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ Σοφίας. Ἐπὶ τῆς ὄψεως τῶν τε νομισμάτων καὶ μεταλλίων φέρεται ἡ κεφαλὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἐστεφανωμένη ἢ ἡ προτομὴ μετὰ πλήρους τοῦ ὀνόματός του, ὅπισθεν

δὲ ἐπὶ μὲν τῶν μεταλλίων αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἐν στρατιωτικῇ περιβολῇ ὀρθὸς κρατῶν διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς σφαῖραν, ἐφ' ἧς ἡ πτεροφόρος Νίκη μετὰ σιεφάνου εἰς τὴν χεῖρα, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ἐρειδόμενος ἐπὶ σκήπτρου, ἢ θύων πρὸ βωμοῦ καὶ στεφανούμενος ὑπὸ τῆς Νίκης ἢ ἰππεύων ἐν καλπασμῷ μετ' ἀνεμιζομένης χλαμύδος κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς ἀκόντιον ἢ διάφοροι ἀθλητικαὶ παραστάσεις μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΠΕΡΙΞ ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ-ΠΥΘΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙ, ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων διάφοροι θεοί, σύμβολα θεῶν, ναοί, ἀνδριάντες κτλ. μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ἢ ΜΗΤΡΟ-ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ("Ἴδε καὶ E c k h e l doct. num., vet. τόμ. II, 43.—M o u c h m o w, Monnaies antiques de Philippopolis, annuaire de la bibl. et mus. à Plodvín, ἔτ. 1924, σελ. 258—269.—Τὸ παρατιθέμενον μετάλλιον εἶναι ἐκ τοῦ μουσείου Φιλιππουπόλεως).

9) Αἱ ἀνδρομήκεις αὗται στήλαι, ὧν ἐνίων τὸ ὕψος ἐξικνεῖτο μέχρι τοῦ 1.76 τοῦ μ. ἐχρησίμευον ὡς βᾶθρα ἀνδριάντων αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν. Παρόμοιοι ἀνευρέθησαν ἐν Φιλιππουπόλει, Τραϊανῇ Αὐγούστῃ, Σερδικίῃ, Νικοπόλει πρὸς Ἰστρον καὶ ἄλλαχοῦ. Ἄλλως τε αὐτὸς ὁ τύπος τῆς ἐπιγραφῆς: τὸν θ ε ι ὀ τ α τ ο ν κ ε λ. (ἔ σ τ η σ ε ν ἢ ἀ ν ἔ σ τ η σ ε) δηλοῖ ὅτι πρόκειται περὶ ἀνδριάντος τοῦ αὐτοκράτορος στηθέντος ἐπὶ τοῦ βᾶθρου. Ἄν ἡ στήλῃ ἦτο οὐχὶ βᾶθρον ἀνδριάντος, ἀλλ' ἀπλῶς ἀναθηματικὴ, ἡ ἐπιγραφὴ θὰ εἶχε: «τῷ θ ε ι ο τ ἄ τ ω κ τ λ» ἢ «ὑπὲρ ὑγείας καὶ νίκης τοῦ αὐτοκράτορος» ἢ «ὑπὲρ τύχης καὶ νίκης» ἢ «ὑπὲρ τύχης καὶ σωτηρίας καὶ αἰωνίας διαμονῆς» ἢ «ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας καὶ αἰωνίας διαμονῆς» ὡς ἐκ δεκάδων παρομοίων ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν διαπιστοῦται.

10) Ταύταις προσθεταί και αἱ ἀκόλουθοι: ἡ Τραϊανέων εἰς Φίλιππον, τὸν υἱόν, τὴν γυναῖκα καὶ τὸν οἶκον ἀναθηματικῇ ('Αποστολίδου, ἐπιγραφαὶ Τραϊανῆς Αὐγούστης, ἀρ. 12, «Θρακικά», τόμ. 8ος, 1937), ἡ Τραῖα νέων εἰς Φίλιππον καὶ τὴν Αὐγουῤσταν ὁδομετρικῇ (Αὐτόθι, ἀρ. 57), ἡ τῆς Σέρδων πόλεως πιθανῶς, εὐρεθεῖσα ἐν Δραγομάν, εἰς Φίλιππον καὶ τὴν Αὐγουῤσταν ἀναθηματικῇ ἢ ὁδομετρικῇ (C a g n a t, incrypt. Gr. ad res Romanas pertinentes, τόμ. I. σελ. 234, ἀρ. 695).

11) Ἡ αὐτόνομος αὕτη πόλις διοικουμένη κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν σύστημα ὑπὸ βουλῆς καὶ δήμου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν, ὡσπερ πᾶσαι αἱ ἐπιρωμαιοκρατίας Ἑλληνικαὶ αὐτόνομοι πόλεις, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεώς της ἀκμάσασα μετ' ὀλίγον παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ της ἅμα τῇ ἰδρύσει της εἰς φίλον του ἀτυχῆσαντα, ὅπως νέμηται τὰς προσόδους της μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. «Φίλου τινὸς αὐτοῦ ποτε (τοῦ Τραϊανοῦ) διαβληθέντος ὡς ἐπιβούλου καὶ τοὺς τε ὀφθαλμοὺς ἐκκεντηθέντος ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν καὶ τὸ γένειον ἀποκειραμένου, ἐπεὶ τυφλὸς πρὸς Τραϊανὸν εἰσήχθη, πολλὰ λυπηθεὶς ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φίλῳ π ὀ λ ι ν ἦ ν ἔ κ τ ι σ ε ν ἐ π ἰ τ ῷ ὀ ν ὀ μ α τ ι α ὕ τ ο ὕ τ ῆ ν ν ὕ ν Τ ρ α ῖ α ν ο ὕ π ο λ ι ν, τοῦτον κατοικτίρας ὡς δεσπότην τῆς πόλεως ἐκείσε ἀπέστειλεν ἐναί, ἕως τῆς αὐτοῦ τελευταίας θεραπείαν αὐτοῦ πᾶσαν ποιησάμενος». (Κ ε δ ρ η ν ο ὕ, τόμ. I, σελ. 436, ἔκδ. Βόννης). Σημειωτέα προσέτι καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακτισθεῖσα Βερόη ἐν τῇ βορείῳ Θράκῃ καὶ μετονομασθεῖσα Τ ρ α ῖ α ν ἢ Ἀ ὕ γ ο ὕ σ τ α, ἣτις ἡμιλλᾶτο κατὰ τὴν λαμπρότητα πρὸς τὴν Φιλιπούπολιν. ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θράκης ('Ιδε Μ υ ρ τ. Ἄ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, ἐπιγραφαὶ Τραϊανῆς Αὐγούστης, «Θρακικά», τόμ. 8ον ἔτ. 1937, σελ. 69—74, ἔνθα ἡ ἱστορία τῆς πόλεως).

12) Εἰς τὰς ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν κ. Μιλτιάδην Α. Σταμούλῃν διατυπωθείσας γνώμας καὶ ὑποθέσεις μου περὶ Πλωινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου, αἵτινες κατεχωρίσθησαν ὡς σημειώματα ἐν τοῖς Θ ρ α κ ι κ ο ῖ ς (τόμ. 9ος, ἔτος 1938, σελ. 407—414) πρὸς εὐρυτέραν γνῶσιν αὐτῶν ἐπάγομαι καὶ τὰ ἀκόλουθα.

Ἐν τῷ ὀδοιπορικῷ τοῦ Καστορίου ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ γ' μ. Χ. αἰῶνος πίνακι, οὗ τὴν λαμπρὰν ἔγχρωμον ἔκδοσιν τοῦ Dr. Konrad Miller, Ravensbourg 1888, ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν: Castori Romanorum cosmographi tabula, quae dicitur Peutingeriana, ἡ Π λ ω τ ι ν ὀ π ο λ ι ς τίθεται βορειοανατολικῶς τῆς θέσεως τοῦ μεταγενεστέρου Διδυμοτείχου παρὰ τῇ ἀριστερᾷ τοῦ Ἐβρου ὄχθη κατὰ τὴν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἰς Αἶνον ἄγουσαν ὁδόν, ἀπέχουσα τοσοῦτον τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅσον καὶ τοῦ Διδυμοτείχου. Ἐν δὲ τῷ ἱστορικῷ χάρτῃ τοῦ πρώτου Βασιλείου τῶν Βουλγάρων [699—973] τοῦ ἱστοριοδύφου Μίλεφ τίθεται νοτιοδυτικῶς τοῦ Διδυμοτείχου κατὰ τὴν πρὸς τὴν Τραϊανόπολιν ἄγουσαν ὁδὸν δεξιόθεν τοῦ Ἐβρου παρὰ τῇ κόμῃ Μάνδρα ἀπέχουσα τοσοῦτον τοῦ Διδυμοτείχου, ὅσον καὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἐριγῶνος μετὰ τοῦ Ἐβρου.

Τὸ ἐν τῷ Ἑλλησποντίῳ τῶν Ἀθηναίων φόρῳ Δ ἰ δ υ μ ο ν τ ε ῖ χ ο ς ἀκολουθῶν τὸν Burchner ἔθηκα ἀνατολικῶς πρὸς τοῦ ποταμοῦ Γρανικοῦ παρὰ τῇ μεγάλῃ πρὸς ἀνατολὰς ὁδῷ. Πλημμελῶς. Τὸ ἀκόλουθον χωρίον τῶν ἱστοριῶν τοῦ Θεοφυλάκτου Σιμοκάπτου (βιβλ. IV, 5, σελ. 249 ἔκδ. Βόννης) ἀναφερομένων εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου (582—602) ἀγεί ἡμᾶς εἰς τὴν ἀκριβῆ τοποθέτησιν τοῦ πολισματος. «Καὶ ὁ Χαγᾶνος ἐπὶ τὴν Π ἔ ρ ι ν θ ο ν γίγνεται, Ἡράκλειαν δὲ ταύτην Ρωμαῖοι προσαγορεύουσιν. Ἐπεὶ δὲ Πρίσκος ἐξαπιναιῶς εἶδε τὸν βάρβαρον, τῇ ἐπιβολῇ ἀναβολὴν οὐ παρείχετο. Συμπλακεῖς τοιγαροῦν τοῖς ἀνά τὸν Χαγᾶνον πρὸς πόλεμον ἀθύρων τοῖς πολεμίαις τὰ νῦτα ὑπέδειξε τῇ ἀφθονίᾳ τῆς ἀντιθέτου δυνάμεως φέρειν οὐκ ἔχων τῆς μάχης τὴν ἔνστασιν. Ἄτῳρ εἰς Δ ἰ δ υ μ ὀ τ ο ῖ χ ο ν ἅμα τῷ περικῷ ὁ τῶν Ρωμαίων στρατηγὸς ὑπεχώρησε. Μετὰ ταῦτα εἰς

Τζουρολὸν ἀφικόμενος ἀσυλίαν ταῖς δυνάμεσι τὴν πόλιν περιεβάλετο. Τὸ δὲ βάρβριον τὸ ἄστυ περικαθήμενον γενικῶς ἐπολιόρκει τὸν Πρίσκον». Ἀναμφιβόλως τὸ Διδυμότοιχόν (παρὰ τοῖς Βυζαντίοις τὸ τοπωνύμιον ἀείποτε γράφεται διὰ ταῦτοι, ἐνταῦθα εἶναι τὸ ἐν τῷ Ἑλλησποντίῳ φόρῳ Δίδυμον τεῖχος (ἐκ τοῦ Διδυμοτ[ειχίται], κείμενον οὐ μακρὰν τῆς Περίνθου, πιθανῶς ἀνατολικῶς παρὰ τῷ Δαυνίῳ τείχει, ὅπερ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ὡς Δαόνιον μεταξὺ Σηλυβρίας καὶ Περίνθου; ὅθεν ὁ Πρίσκος ὑποχωρῶν ἐνεκλείσθη εἰς Τζουρολὸν (Τυρολόην), κειμένην οὐ μακρὰν βορειοδυτικῶς ("Ἴδε Σακελλαριάδου, πόλεις καὶ θέσμια Θράκης, ἔτ. 1929, Δαύνιον τεῖχος σελ. 101. Σηλυβρία 99, Περίνθος 96 καὶ Τζουρολός, σελ. 88).

Ἐν Φιλιππουπόλει μηνὸς Φεβρουαρίου 1938

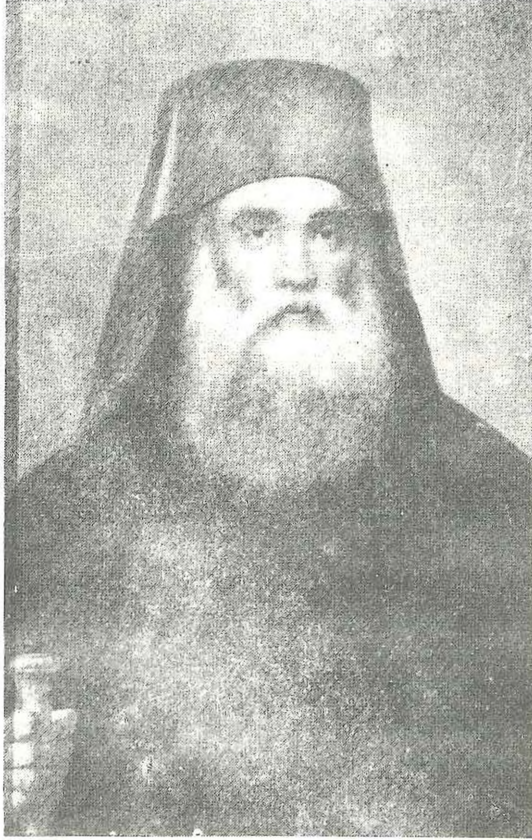
Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης δ. φ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΡΣΕΝΙΟΥ
ΙΔΡΥΤΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗ ΤΩΝ ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ
ΣΚΗΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

1.—Ἐξ ὄλων τῶν χωρῶν τοῦ ὑπὸ τοὺς Τούρκους ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ ἡ Θράκη, ἕνεκα τῆς γεινιάσεως αὐτῆς πρὸς τὴν Βασιλίδα τῶν Πόλεων, τὸ κέντρον τοῦτο τοῦ ὄλου θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ, πάντοτε καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ζοφερωτέρους τῆς δουλείας χρόνους, κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκαλλιέργει τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ διεφύλαττεν ἀνεπισκιάστως ὅλας τὰς θρησκευτικὰς καὶ Ἐθνικὰς ἡμῶν παραδόσεις. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τὸ γεγονός ὅτι ἡ Θράκη εἶχε πάντοτε ἀκμαῖα Ἐκπαιδευτήρια, τοὺς ἐθνικωτέρους καὶ θρησκευτικωτέρους σκοποὺς ἐξυπηρετοῦντα, ὡς τὰ Ἀρχιγένεια, τὰ Ζαρίφεια καὶ ἄλλα καὶ ἀνέδειξε πλείστους ὄσους εὐσεβεῖς καὶ φιλογενεῖς λογίους ἄνδρας, Κληρικοὺς καὶ Λαϊκοὺς, διακριθέντας ἔν τε τοῖς Ἐθνικοῖς καὶ Ἐκκλησιαστικοῖς ἡμῶν πράγμασιν, ὡς καὶ ἔν τοις Προϊσταμένοις τῶν Βασιλικῶν καὶ Πατριαρχικῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁρους.

2.—Ἐν Πλατάνῳ τῶν Γανοχώρων τῆς προνομίουχου ταύτης ὑπὸ θρησκευτικῆν καὶ Ἐθνικῆν ἐποψιν χώρας τῆς Θράκης, ἐγεννήθη τὸ 1840 ὁ σεβαστὸς τοῖς πᾶσι πατὴρ Ἀρσένιος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ Δράκος καὶ Κασσάνδρα ὀνομαζόμενοι, οἵτινες διεκρίνοντο ἐπὶ εὐσεβείᾳ καὶ φιλογενείᾳ, ἐφρόντισαν, ἵνα ἀναθρέψωσι τὸν πρωτότοκον αὐτῶν υἱὸν Ἀναστάσιον ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου παρασκευάζοντες αὐτὸν διὰ τὸ μέγα τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα καὶ ἱκανοποιούντες οὕτω τὸν διακαῆ πόθον πάσης καλῆς οἰκογενείας τῶν χρόνων ἐκείνων, τοῦ νὰ ἀξιωθῇ ὁ υἱὸς αὐτῶν «νὰ βάλῃ Πετραχῆλι». Λόγῳ λοιπὸν ἀνατροφῆς ὁ μικρὸς Ἀναστάσιος χαρὰν τοῦ ἐθεώρει νὰ ὑπηρετῇ ἐν τῷ Ἐνοριακῷ τῆς πατρίδος του Ναῶ, νὰ εὐρίσκηται ἐν μέσῳ τῶν εὐσεβῶν ὀρθοδόξων ἱερέων τῆς γενετείρας του καὶ νὰ ἀποθησαυρίζῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅσα καλὰ παρ' αὐτῶν ἤκουε καὶ ἔβλεπε.

Μόλις δὲ ἐτελείωσε τὸ Σχολεῖον τῆς πατρίδος του, ἐσκέφθη νὰ τραπῆ τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἀθρόοι ἠκολούθουν πολλοὶ «Μπουγαζιανοὶ» νέοι, τῶν κατοικούντων τὴν περὶ τὸν Ἑλλήσποντον Ἀνατολικὴν παραλιάν τῆς Θράκης, προσφεύγοντες εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ ἀσπαζόμενοι τὸν Μοναχικὸν βίον ¹⁾).

Ἅγιος Πάτερ Ἀρσένιος *).

3. — Ἐπειδὴ δὲ ἄμεσος συγκοινωνία μεταξὺ Γανοχώρων καὶ Ἁγίου Ὁρους δὲν ὑπῆρχε, τῇ εὐλογίᾳ καὶ συγκαταθέσει τῶν γονέων του, κατέφυγεν εἰς τὸ ἐν Φαναρίῳ τῆς Κ]πόλεως Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

1) Σημειωτέον ὅτι πάντοτε ἐν τοῖς Ἀγιορείταις Μοναχοῖς διέπρεπον οἱ «Μπουγαζιανοὶ» διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ ὑπακοὴν αὐτῶν εἰς τὰς Ἀνωτέρας Μοναστηριακὰς Ἀρχάς, τὸ ἥρεμν τοῦ χαρακτήρος καὶ ἰδίᾳ διὰ τὰς μελωδικὰς καὶ ἐκτάκτως λαμπρὰς αὐτῶν φωνὰς, δι' ὧν ἦσαν πεποικισμένοι.

*) Τὰς εἰκόνας μᾶς ἀπέστειλον ὁ Ἅγιος Τρωάδος κ. Εὐστάθιος (Σ. Θ.).

ὅπως ἐκεῖθεν κατευθυνθῆ εἰς τὸν Ἁγιώνυμον Τόπον. Ἐπίτροπος τοῦ Ἁγίου Ὁρους κατὰ τὸ 1855, ἔτος τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀναστασίου εἰς Κων]πολιν ἦτο ὁ ἀργότερον Ἐπίσκοπος Σταυροδρομίου Γεννάδιος, ὁ ὁποῖος βλέπων τὰ σωματικὰ καὶ πνευματικὰ χαρίσματα τοῦ ὑποψηφίου Μοναχοῦ καὶ ἰδίᾳ τὴν σεμνότητα, ἐπιμέλειαν καὶ ὑπακοὴν αὐτοῦ, ἀντὶ τὰ κατευθύνῃ αὐτὸν τὸ ταχύτερον εἰς Ἁγιον Ὄρος, ἐκράτησεν αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ ὡς ὑποτακτικὸν ἐπὶ τριετίαν ὅλην φοιτῶντα εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ Φαναρίου καὶ διακονοῦντα ἐν τῷ Μετοχίῳ. Πολλὰ τὰ καλὰ ἀπεκόμισεν ὁ νεαρὸς Ἀναστάσιος ἔκ τε τῆς Σχολῆς τοῦ Φαναρίου καὶ τῆς τριετοῦς διαμονῆς του ἐν τῷ τοῦ Ἁγίου Ὁρους Μετοχίῳ, ὅπου συχνὰ κατέφθανον δι' ὑποθέσεις Ἐκκλησιαστικὰς καὶ Πολιτικὰς σπουδαῖοι καὶ σεβάσμιοι ἔξ Ἁγίου Ὁρους Προϊστάμενοι καὶ Ἀσκηταί, ἐκ τῆς σεμνῆς πολιτείας καὶ προσεκτικῆς ἐν παντὶ ἀναστροφῆς τῶν ὁποίων, ὡς ἄλλη φιλόπονος μέλισσα, ἀπεθησαύριζε πᾶν καλὸν δίδαγμα καὶ χριστιανοπρεπῆ συμπεριφορὰν.

4. — Ἐκεῖ εὐρισκόμενος ὁ τὰ καλὰ ζηλῶν Ἀναστάσιος ἐπληροφορήθη, ὅτι ἐν τῇ Χάλκῃ ὑφίστατο Σωματεῖον εὐσεβῶν ἀσκητῶν, τοὺς ὁποίους συνεκέντρωσεν ὁ διάσημος Πνευματικὸς Εὐστράτιος ὁ Καισαρεύς, ὁ ὁποῖος ὡς Κανσοκαλυβίτης τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἠττηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι, διὰ ἀνάλαβεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ δύο ἄλλων Ἀγιορειτῶν Ἀσκητῶν Πνευματικῶν ὅπως εἰσαγάγωσι τὸν κοινοβιακὸν βίον καὶ εἰς τὰς ἰδιορρυθμοὺς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἰς τρόπον ὅσπερ τὸ μόνον ἀρμόζον τοῖς Μοναχοῖς Κοινοβιακὸν Πολίτευμα κατὰ τὸ πρότυπον τῶν μεγάλων διαμορφωτῶν τοῦ Μοναχικοῦ βίου ἐν Ἀνατολῇ τοῦ ἱεροῦ Παχουμίου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου, νὰ ἐπικρατήσῃ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἐκλείψῃ ὁ ἰδιορρυθρὸς βίος, ὁ μηδεμίαν σχέσιν ἔχων πρὸς τὰς κατ' ἐξοχὴν Μοναχικὰς ἀρετὰς τῆς ὑπακοῆς καὶ ὑποταγῆς, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Ἁγιον Ὄρος καὶ νὰ πῆξῃ τὴν ἀσκητικὴν αὐτοῦ φωνεῖαν ἐν τῇ μυροβόλῳ Χάλκῃ. Ὁ Πνευματικὸς Εὐστράτιος κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν καὶ ἐξανδραποδισμόν τῆς μυροβόλου νήσου Χίου (Μάρτιος 1822) μετὰ πολλῆς αὐτοθυσίας χριστιανοπρεπῶς καὶ ἐθνοπρεπῶς εἰργάσθη ἐν Κων]πόλει. Μετεμφιεζόμενος εἰς ὀθωμανίδα ἐπαίτιδα καὶ μὲ φερετῆν περιβηβλημένος ἵστατο παρὰ τὰς εἰσόδους τῶν Τζαμιῶν, προφάσει συλλογῆς ἐλεημοσύνης πράγματι δὲ ὅπως ἀγρεύῃ τὰς βίβλας ἐκτουρκισθείσας ὁμογενεῖς νεάνιδας ἐκ τῶν αἰχμαλώτων Χίου, τὰς ὁποίας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν βοηθούμενος ὑπὸ σημινόντων Κωνσταντινουπολιτῶν ἢ ἀπεκαθίστα ὑπανδρεῶν αὐτὰς μετὰ χριστιανῶν νέων ἢ ἀπέστελλεν εἰς τὰς γυναικείας Μονὰς τῆς Χίου, ὅσαςκις αὐταὶ ἐλευθερούμεναι, ἐξεδήλουν διάθεσιν νὰ ἀφιερῶσιν ἑαυτὰς τῷ Οὐρανίῳ Νυμφίῳ Χριστῷ.

Ἡ μεγάλη ἔθνικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ δρασίς καὶ αἱ διαφημιζόμεναι πολλαὶ χριστιανικαὶ ἀρεταὶ τοῦ Πνευματικοῦ Εὐστρατίου, τόσοσ ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐνθουσιώδους διὰ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν νέου Ἀναστασίου, ὥστε μεταβάς εἰς Χάλκην ἐν ταπεινώσει καὶ ἑξομολογήσει παρεκάλεισεν τὸν Εὐστράτιον, ὅπως κατατάξῃ καὶ αὐτὸν ἐν τοῖς ὑποτακτικοῖς αὐτοῦ. Ὑπὸ τοῦ Εὐστρατίου δὲ ἐπὶ πενταετίαν ὄλην διαπαιδαγωγούμενος ὄχι μόνον ἐτελειοποιήθη ἐν τῇ Μοναχικῇ ἀσκήσει, ἀλλὰ καὶ ἐπεδόθη εἰς μελέτην ὄλων τῶν Πατερικῶν βιβλίων, τῶν ὁποίων συνήθως χρῆσιν ποιοῦνται οἱ καλοὶ Πνευματικοί.

Ἡ κυρία εἴσοδος τῆς ἱερᾶς Σκῆτης (μεσημβρινὴ πλευρά).

Ὁ Πνευματικὸς Εὐστράτιος, ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ μελετῶν καὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ βίου του, τόσοσ καλῶσ κατενόει τοὺς περὶ τὸν Μοναχικὸν βίον ἀπασχοληθέντας ἀρχαίους Πατέρας τῆς ἐκκλησίας καὶ τόσοσ προσίται εἰς αὐτὸν εἶχον καταστή αἱ βαθεῖαι καὶ δυσνόητοι ἐννοιαὶ τῶν μυστικῶν ἡμῶν Θεολόγων, ὥστε ὁ ἀλήστου μνήμης πρῶτος Σχολάρχης τῆς κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς Σχολῆς Κων]στίνος ὁ Τυπάλδος, ὁ Σταυρονπόλεως ὠμολόγει, ὅτι τὰ δυσνόητα αὐτῷ Χωρῖα Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου ἠεμίνευε μετὰ πλείστης εὐχερείας εἰς αὐτὸν ὁ Πνευματικὸς Εὐστράτιος, διότι ἔζη καὶ εὐεπολιτεύετο ἐν τῷ πνεύματι τῶν ἐννοιῶν ἐκείνων. Ἐντεῦθεν ἐξηγείται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ πατήρ Ἀρσένιος, καίτοι δὲν ἔλαβε συστημα-

τικὴν σχολικὴν μόρφωσιν, οὐχ ἦττον, διὰ πᾶν Θεολογικόν, Κανονικόν καὶ ἐν γένει ἐκκλησιαστικόν ζήτημα, εἶχε πάντοτε τὴν ὀρθὴν καὶ τὴν τὴν ὀρθόδοξον ἄποψιν ἀντιπροσωπεύουσαν γνώμην.

5. — Ὁ Γερων Εὐστράτιος ἐκτιμῶν δεόντως τὰς Χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν προαγωγὴν εἰς τὸν ἀσκητικὸν βίον τοῦ νεαροῦ Ἀναστασίου καὶ ἐπιθυμῶν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ νὰ μορφώσῃ τὸν ἄξιον ἑαυτοῦ ἀντικαταστάτην τῷ 1841 μετὰ τρετῆ δοκιμασίαν ἔκλειρεν αὐτὸν εἰς Μοναχὸν μετονομάσας Ἀρσένιον. Τῷ δὲ 1862 τῇ εὐλογίᾳ καὶ ἐπιδοκιμασίᾳ τοῦ Πνευματικοῦ τοῦ πατρὸς ὁ Μοναχὸς Ἀρσένιος ἐπεσκέφθη τὴν γενέτειραν αὐτοῦ διὰ τελευταίαν φορὰν, ὅπως διακόψῃ πάντα συγγενικὸν δεσμὸν καὶ ἀφοσιωθῆ ἀπερισπᾶστως τῷ Κυρίῳ. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐξεχώρισε πάντα τὰ ἐπὶ τῆς πατρικῆς καὶ μητρικῆς αὐτοῦ περιουσίας δικαιώματά του πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν τριῶν νεωτέρων ἀδελφῶν αὐτοῦ, Ἀνθίας, Ἀγάθης καὶ Μαρίας. Μετὰ τοῦτο δὲ κατελθὼν εἰς Μυριόφυτον ἐχειροτονήθη εἰς Διάκονον καὶ Πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ τότε Ἐπισκόπου Μυριόφυτου τοῦ λογίου Γρηγορίου τοῦ Φωτεινοῦ. Περιβεβλημένος δὲ ἤδη τὸ μέγα τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα ὁ πατὴρ Ἀρσένιος ἐπανέκαμψεν εἰς Χάλκην παρὰ τῷ Γέροντί του. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ μοναδικῷ Ναύσκῳ τῷ περικλειομένῳ ἐν τῇ πενιχρᾷ καὶ ἄνευ ἀμμοκονίας κατεσκευασμένῃ Κέλλᾳ τοῦ Πνευματικοῦ Εὐστρατίου, μικρῶν διαστάσεων καὶ ὕψος δύο τὸ πολὺ μέτρων μὲ κλίσιν πρὸς τὸ ἱερόν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ καθ' ἑκάστην σχεδὸν λειτουργῶν καὶ μεταλαμβάνων τῶν Τιμίων Δώρων Πνευματικὸς ἠδυνάτει νὰ στέκῃ ὄρθιος καὶ εἶχε πάντοτε κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν ἄνωθεν τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ τοίχου προσκεκολλημένης Ἀγίας Τραπέζης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λειτουργῇ καὶ ὁ νεοχειροτόνητος Ἱερεὺς, προσελήφθη ὡς Ἐφημέριος τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Χαίλκης ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης ὑπὸ τοῦ τότε Διευθύνοντος τὴν Σχολὴν Κεφαλλήνος Ἀρχιερέως κυροῦ Ἀνθίμου τοῦ Μαζαράκη.

6. — Οὗτος ἐκτιμήσας δεόντως τὰς Μοναχικὰς ἀρετὰς τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου ἔλαβεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν Αὐτοῦ προστασίαν. Ἐντεῦθεν τῷ 1863, ἔτος τῆς ἐν Κυρίῳ ἀναπαύσεως τοῦ μακαρίας μνήμης Εὐστρατίου Πνευματικοῦ, ἐπειδὴ ἐν τῇ Κέλλᾳ τοῦ Εὐστρατίου ἐγκατεστάθη ὁ πρεσβύτερος τῶν ὑποτακτικῶν αὐτοῦ Μοναχὸς Μακάριος ἐκ 40 Ἐκκλησιῶν, ὑπεστήριξε τὸν πατέρα Ἀρσένιον, ἵνα θέσῃ τῷ 1868 τὸν θεμέλιον λίθον τῆς μικρῶν διαστάσεων καὶ πενιχρᾶς Σκῆτης αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λοφίσκου τοῦ κειμένου πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν στόμιον τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἀναψυχῆς τῶν παραθεριστῶν Χαίλκης θαυμασίου λιμενίσκου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσαμ-Λιμάνι. Πρωτοβουλία δὲ καὶ συστάσει τοῦ Σεβασμιωτάτου κυροῦ Ἀνθίμου τοῦ Μαζαράκη

ὁ Ναϊσκος τῆς Σκήτης ἐτιμήθη εἰς ὄνομα τοῦ πολιούχου Ἁγίου τῆς μεγαλυτέρας τῶν Ἑπτανήσων Νήσου Κερκύρας Ἁγίου Σπυρίδωνος.

7.—Ὁ πατήρ Ἀρσένιος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ δυσπρόσιτον ἀναχωρητικὸν βίον, ὃν διῆγεν ὁ Πνευματικὸς Εὐστράτιος, διὰ τῆς γλυκείας αὐτοῦ μορφῆς, τῆς ἠπιότητος τοῦ χαρακτήρος του καὶ τῆς ἀγάπης καὶ προθυμίας, ὅπως παρηγορῇ τοὺς παραμυθίας δεομένους καὶ ἀπαλλάσῃ διὰ τῆς ἐξαγορεύσεως τοῦ ῥύπου τῶν ἁμαρτιῶν τὰ ναυάγια τῆς κοινωνίας, ἀνέπτυξε τοιοῦτον πνευματικὸν βίον καὶ ἀπέκτησε τοιαύτην δεξιότητα πρὸς τὸ ἐλκύνειν καὶ ὀδηγεῖν τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, ὥστε ὄχι μόνον οἱ κάτοικοι τῶν Πριγκηποννήσων, ἀλλὰ καὶ οἱ ὁμογενεῖς Κων]πόλεως ἐπεσκέπτοντο αὐτὸν συχνά, ὅπως εὕρωσι παρηγορίαν καὶ ψυχικὴν ἀνακούφισιν.

Ὁ πατήρ Ἀρσένιος ὡς καλὸς ψυχολόγος Πνευματικὸς ἐγνώριζεν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, διὰ τῆς μελιχίου αὐτοῦ συμπεριφορᾶς, τοῦ ἱλαροῦ προσώπου καὶ εὐσυμπαθήτου ὄμματος τὰ ἐλκύνει τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ τὰ ἀποκτᾷ τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ. Διὰ δὲ τοῦ τοιοῦτοῦ τῶν χρωμάτων τῆς εἰκόνης τῆς μελλούσης κρίσεως ὑπὸ τοῦ καρδιογνώστου Κριτοῦ, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ὁποίου γυμνοὶ καὶ τετραηλισμένοι θὰ παραστῶμεν οἱ πάντες φέροντες φανερά τὰ ἐπιμελῶς ἀποκρυπτόμενα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πονηρὰ ἡμῶν ἔργα καὶ τῆς φοβερᾶς ἀποφάσεως Αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀμετανοήτως ἐπ' τοῦ κόσμου τούτου ἀπερχομένων ἁμαρτωλῶν, ὅπως ἀπέλθωσιν **εἰς κόλασιν αἰώνιον** κἀνώρθωνε νὰ ἐμπνέη τὸν φόβον καὶ τρόμον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς, ἣς οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τιμώτερον. Εἶτα δὲ διὰ τῆς ἀποδείξεως τῆς ἀπέριου ἀγάπης καὶ στοργῆς τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν μετανοήσαντα ἄσωτον υἱόν, διέθετεν τὸν ἐξομολογούμενον εἰς ἐν εἰλικρινεῖ μετανοία ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ ἐκζήτησιν τῆς συγγνώμης τῶν ἁμαρτιῶν του παρὰ τοῦ λαβόντος τὴν ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας ἐπὶ γῆς πνευματικοῦ Πατρὸς. Ὁ πατήρ Ἀρσένιος ἐν τοῖς ἐξομολογούμενοις ἁμαρτήμασι, στοιχῶν τῷ Μ. Βασιλείῳ, δὲν ἐξήτει μόνον τὴν φύσιν τῶν μὴ κατὰ λόγον γεγενημένων ἠθικῶν ὀλισθημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην, μεθ' ἣς ταῦτα διεπράχθησαν καὶ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἐγένοντο καὶ τὴν αἰτίαν καὶ τὰ ἐπακόλουθα μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν περιέγραψε διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων καὶ ἔχαρακτήριζεν ὡς **ἀπειθείαν** καὶ **ἀνταρσίαν** κατὰ τὸν ἅγιον θελήματος καὶ τοῦ σωτηρίου διὰ τὸν ἀνθρώπον Νόμου τοῦ δημιουργοῦ καὶ πλάστου καὶ προνοητοῦ ἡμῶν, τοῦ ἀφθόνως παρέχοντος ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ Του, οὐ μόνον πρὸς διατροφήν καὶ συντήρησιν τῆς ἐπιγείου ἡμῶν ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου ἐν τῷ κόσμῳ προορισμοῦ, ἧτοι τῆς θεώσεως ἡμῶν.

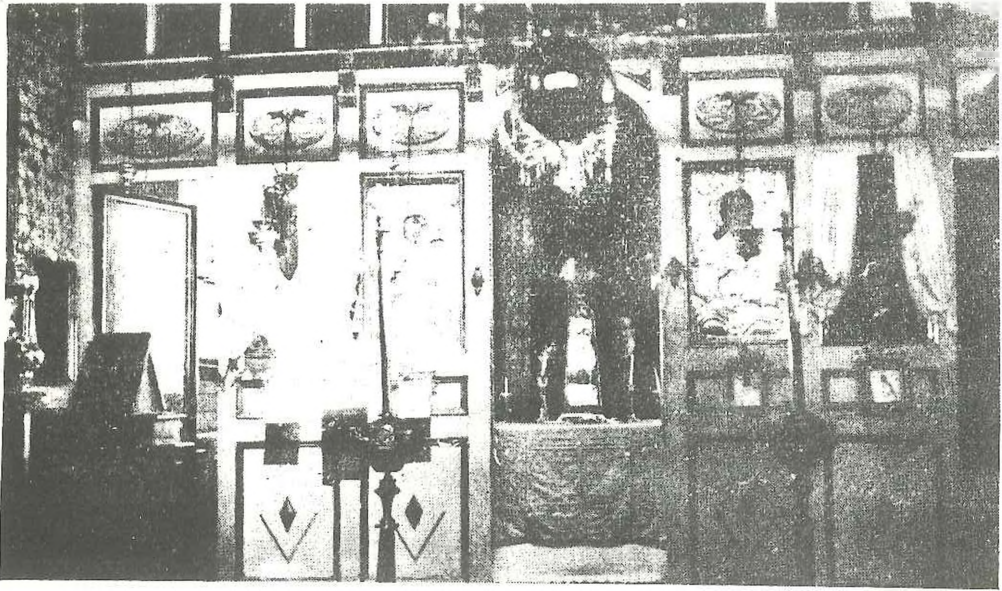
Ὁ πατὴρ Ἀρσένιος γνωρίζων ἐπὶ πλέον ὅτι «οὐ χρόνων ποσότητι ἀλλὰ ψυχῆς διαθέσει ἢ μετάνοια κρίνεται» καὶ ὅτι οὐ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων αἱ αὐταὶ κολάσεις, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἐπιτιμιῶν ἦτο γενικῶς εἰπεῖν *συγκαταβατικὸς* πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας· φροντίζων ὅμως ὡς καλὸς παιδαγωγὸς νὰ χρησιμοποιῇ τὰ ἐντεθειμένα ἡμῖν παρὰ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ αἰσθημάτων τῆς αἰδοῦς, τῆς πρὸ τῆς ἐξαγορεύσεως τῶν ἁμαρτημένων ἐμφανιζομένης καὶ τῆς αἰσχύνης, τῆς μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας ἐπιγιγνομένης, πρὸς ἀνακοπὴν τῆς τάσεως ἡμῶν πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν. Ὅπως δὲ προκαλῆ ἀποστροφὴν καὶ ἀποτροπιασμὸν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, συνήθως παρέβαλλε τὰς μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν πεπραγμένων δεινῶν ἐπιστρέφοντα πάλιν εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν αὐτοῦ βίον, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «πρὸς χοῖρον λουσάμενον καὶ ἐπιστρέφοντα ἵνα ἐπανακυλισθῇ εἰς τὸν γνωστὸν αὐτῷ βόρβορον, ἢ κύνᾳ ἐπιστρέφοννα εἰς τὸν ἴδιον ἔμετον καὶ καταβροχθίζοντα αὐτόν.

8.—Πολλοὶ τῶν ἐν ξένη διαβιούντων καὶ ἐμπορευομένων κατοίκων τῆς Κων)πόλεως ἢ καὶ ἐκ τῶν Ἀποφοίτων τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς τῶν γνωρισάντων τὸν πατέρα Ἀρσένιον κατὰ τὴν ὀλοχρόνιον ἢ πολυχρόνιον διαμονὴν αὐτῶν ἐν Χάλκῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκ διαφόρων κέντρων τῆς Εὐρώπης, Αἰγύπτου καὶ Ἀμερικῆς, ὅπου ἐγκαθίσταντο δι' ἐπιτολῶν καὶ ἐκθέσεων διεβίβαζον αὐτῷ τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν ἔκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων αὐτῶν, τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ συμβολὴν καὶ συγχώρησιν ἀπεκδεχόμενοι. Ἦτο ἀξιοθαύμαστος ἡ ἐπιρροὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀγραμμάτων ἢ ὀλιγογραμμάτων κατοίκων τῆς Χάλκης, οἱ ὅποιοι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ βλάσφημον καὶ ὑβριστικὸν καὶ θορυβῶδες τῶν θαλασσινῶν, ἦσαν πάντοτε ἀγαθοὶ καὶ εἰρηνικοί. Δὲν ὑπάρχει δὲ περίπτωσις διαπράξεως κακουργήματος ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀλιέων Χάλκης, διότι ἦσαν ὅλοι πνευματικὰ τέκνα τοῦ Ἀρσενίου.

Οἱ Μεγάλοι Μητροπολίται Νικομηδείας Γέρων Διονύσιος καὶ Φιλόθεος ὁ Βρυένιος κατ' ἔτος, κατὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον Νηστείαν καὶ τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴν ἀπέστελλον αὐτόν, ὅπως ἐξομολογῇ καὶ ὁδηγῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Χριστιανικῆς ἀρετῆς τοὺς ὁμογενεῖς κατοίκους τῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Προπονίδος ἐγκατεσπαρμένων Κωμοπόλεων καὶ χωριῶν τῆς Νικομηδείας, ὁ δὲ μετὰ τὸν πρῶτον Διευθυντὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Κωνσταντῖνον Τυπάλδον ἀντάξιός αὐτοῦ μαθητῆς καὶ ἴσος τὴν ἀξίαν Διευθυντῆς Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς ὁ Γρηγοράς, καθ' ὅλον τὸ μακροχρόνιον διάστημα τῆς Διευθύνσεως αὐτοῦ, τὸν πατέρα Ἀρσένιον εἶχε τακτικὸν Πνευματικὸν τῶν Ἱεροσπουδαστῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Τίς τῶν πολλῶν Ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῶν μαθητευθέντων κατὰ τὴν μακρὰν περιόδον τῆς Διευθύνσεως τῆς κατὰ Χάλκην

Θεολογικῆς Σχολῆς ὑπὸ τοῦ Γρηγοῤᾤ ἀγνοεῖ τὸν πλήρη ἀγάπης καὶ πατρικῆς στοργῆς πνευματικὸν πατέρα Ἀρσένιον; Καὶ τίς τούτων δὲν ἠγάπα καὶ ἐσέβετο αὐτὸν ὡς πνευματικὸν πατέρα του, βοηθὸν καὶ σκεπαστὴν του, ἀφοῦ διησθανόμεθα, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπα τοὺς Ἱεροσπουδαστὰς τῆς Θεολογίας ὡς ἀγαπητὰ πνευματικὰ αὐτοῦ τέκνα;

9.—Ὁ πατὴρ Ἀρσένιος τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν διὰ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν Ἱεροσπουδαστῶν, κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς Ἁγίας ἡμῶν μητρὸς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κεκανονισμένας τέσσαρας ἐτησίους Νηστείας ἐπισκεπτόμενος

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ (Τέμπλον) εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἁγίου Βήματος ὁ ἐπιτάφιος τῆς Ἱερᾶς Σκῆτης καὶ ὁ Τρωάδος Εὐστάθιος.

καὶ μετὰ τῶν Ἱεροσπουδαστῶν καὶ τῶν σιβαρῶν καὶ σσαφῶν ἐκ τῶν καθηγητῶν αὐτῆς συναναστρεφόμενος, ἀνέπτυξε τύσῃν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀφθόνως παρεχομένην ὑπὸ τοῦ μοναδικοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἀνωτάτου ἐκείνου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου Θεολογικὴν μόρφωσιν, ὥστε τὸ ἐκ κηροπωλησίας καὶ βοηθημάτων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ταμείου τῆς Σκῆτης προσφερόμενον ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν προσκυνητῶν χρῆμα, ὅσον ἐπερίσσειεν ἐκ τῆς συντηρήσεως τῶν πτωχῶν, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, τῶν καθ' ἑκάστην ἐπισκεπτομένων τὴν Σκῆτην καὶ εὐρισκόντων ἐν αὐτῇ προστασίαν καὶ λιτὴν μὲν, ἀλλὰ χορταστικὴν τροφήν. ἑδαπάνα εἰς ὑποτροφίας Ἱεροσπουδαστῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ· ἐκ δὲ τῶν ὑποτρόφων τούτων τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου, ἄλλοι μὲν ὑπῆρέτησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Ἐθνει

ὡς Ἀρχιερεῖς, ἄλλοι ὡς Καθηγηταὶ καὶ ἄλλοι διέκρειψαν ὡς τίμια καὶ εὐεργετικά μέλη τῆς κοινωνίας.

Οἱ Μητροπολίται πρόφην Ξάνθης Πολύκαρπος, ὁ μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενος Λαρίσης Ἀρσένιος Ἀφεντούλης, ὁ Κασσανδρείας Εἰρηναῖος, ὁ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐρησιυχάζων Μιλητουπόλεως Ἱεροῦθεος, ὁ Προπύτανις τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου κ. Γρηγόριος Παπαμιχαήλ καὶ ὁ προῶρος τελευτήσας ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἐπιστήμης Καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐμμανουήλ Ἰακωβίδης καὶ πολλοὶ ἄλλοι Κληρικοὶ καὶ Λόγιοι ἀπετέλουν τὸν στενὸν κύκλον τῶν Πνευματικῶν του τέκνων· τὸν δὲ εὐρύτερον ὁ περιβόητος διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον διακεκριμένος Δικηγόρος Ἠλίας Μαλιάκας, ὁ λογοκριτὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου Παντελάκης Ἐφένδης, οἱ δὲς καὶ τρεῖς τῆς ἑβδομάδος ἐπισκεπτόμενοι τὴν Σκήτην τοῦ π. Ἀρσενίου καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἰδίᾳ ὁ ἀλίστου μνήμης διάσημος καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς Χρηστος Ἀνδρουτσος, ὅστις ἀπῆλασε τῶν ἰδιαιτέρων περιποιήσεων αὐτοῦ καὶ ὁ ἀείμνηστος Νικόλαος ὁ Πασπαλλῆς, ὁ ἐν σχήματι λαϊκοῦ Μοναχός, ὁ ἀχώριστος οὗτος τοῦ π. Ἀρσενίου καὶ τῆς Σκήτης αὐτοῦ φίλος καὶ θαυμαστής.

10.—Ἐνεκα τῆς μεγάλης εὐεργετικῆς καὶ ψυχροσωτηρίου δράσεως αὐτοῦ ὁ πατὴρ Ἀρσένιος ἀπῆλασε τῆς ἀμερίστου ἐκτιμήσεως καὶ τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ οὐ μόνον ἐκ μέρους τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἱεραρχίας καὶ διακεκριμένων Κληρικῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀλλὰ καὶ πολλῶν κατεχόντων ὑψηλὰς καὶ ὑπευθύνους θέσεις ἐν τῇ Τουρκικῇ Ἀυτοκρατορίᾳ ὁμογενῶν καὶ ἄλλογενῶν, οἵτινες πολλάκις μετὰ τῶν ἐριτίμων αὐτῶν οἰκογενειῶν ἐπεσκεύατοντο τὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Στυλίδωνος, τόσον διὰ τὸν ἀνοικτὸν καὶ θαυμάσιον αὐτῆς ὄριζοντα, ἐν μέσῳ τῶν πευκῶνων, ὅσον καὶ διὰ τὴν εὐχάριστον καὶ ἐπωφελῆ ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου.

Τὸ γεγονός ὅτι ὁ πασίγνωστος διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ ἐλλείψεις αὐτοῦ, πλὴν μέγας καὶ πολυμήχανος Σουλτὰν Ἀβδοῦλ Χαμίτ κατὰ τὸν μέγαστον σεισμὸν τοῦ 1894, ὅστις ἔσεισεν ἐκ θεμελίων τὰς Πριγκηποννήσους, ἐνεθυμίσθη ἐκ τῶν πρώτων τὴν Σκήτην τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου καὶ ἀπέστειλε διακοσίαις (ἀρ. 200) χρυσῶς λίρας Τουρκίας πρὸς ἐπιδιώρθωσιν τῶν προσγινομένων αὐτῇ μεγάλων ζημιῶν ἐκ τοῦ σειμοῦ, μαρτυρεῖ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν διακυβερνώντων τὰς τύχας τῆς Τουρκικῆς Ἀυτοκρατορίας πρὸς τὸν πατέρα Ἀρσένιον. Οἱ δὲ πολλάκις ἐπισκεπτόμενοι αὐτὸν καὶ πολλὰ δῶρα ἀποστέλλοντες εἰς τὴν Σκήτην Πασάδες ἐκ τῶν ὑπουργῶν καὶ Προϋπουργῶν τῆς Τουρκίας, ἐκ μεγάλης ἐμπιστοσύνης καὶ ἐκτιμήσεως τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, μόνον εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἀρσενίου ἐπέτρεπον νὰ εἰσέρχονται τὰ χαρέμια αὐτῶν ἀποκεκαλυμ-

μένα (ἀνευ φερετζέ), νὰ ἀσπάζωνται τὴν δεξιὰν τοῦ Ἀρσενίου, νὰ ζητῶσι τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ συμβουλὰς καὶ νὰ παρακολουθῶσι πολλάκις καὶ τὴν ἐν τῷ Ναϊδρίῳ τῆς Σκήτης Θεῖαν Λατρείαν.

11. — Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω σημειωθείσης γενναίας συνδρομῆς τοῦ Σουλτὰν Ἀβδουλ-Χαμίτ πρὸς ἀνοικοδομήσιν τῆς ὑπὸ τοῦ δεινοῦ ἐκείνου σεισμοῦ εἰς ἐρείπεια μετατραπείσης μικρᾶς τέως Σκήτης καὶ τοῦ Ναῖσκου αὐτῆς γενναίως συνεισέφερον ὁ μακαρὶα τῇ λήξει γενόμενος ἐν Χάλκῃ Μακαριώτατος καὶ μεγαλοπρεπῆς Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κύρ Νικόδημος, ὁ διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ π. Ἀρσενίου συνδεόμενος Κωστάκης Ἀνθόπουλος Πασᾶς, ὁ Ἀρχίατρος τῶν Ἀνακτόρων Σπυρίδων Μυρογένης Πασᾶς, ὁ τότε ἐν Κων)πόλει πρεσβευτῆς τῆς Ρωσσίας Νελίντωφ, ὁ μέγας Ἐυεργέτης καὶ Ἰδρυτῆς τῶν Κοινοτικῶν Σχολῶν Χάλκης κύρ Κωστάκης Ἡλιάσκος καὶ ἄλλοι Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοὶ μικρότερα ποσά.

Καὶ ὁ μὲν Ναῖσκος ἀνοικοδομηθεὶς ἐπὶ διπλασίῳ σχεδὸν μεγέθους τοῦ ἐκ τοῦ σεισμοῦ παθόντος ἀποτελεῖται ἐκ 15 πύλων μήκους 8 πύλων πλάτους καὶ 10 ὕψους. Ἡ δὲ Σκήτη μονόροφος οὔσα ἔχει μήκος καὶ πλάτος ἀνὰ 25 πύλους, ὕψος δὲ ἐν τῇ Κεντρικῇ αἰθούσῃ ἴσον πρὸς τὸ τοῦ Ναοῦ. Περιέχει δὲ ἐν μὲν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ Κελλία τρία, ἐν δὲ τῇ βορείῳ Κελλία τέσσαρα.

Πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ναοῦ ἐνοῦσα τὸν Ναὸν μὲ τὴν Νότιον καὶ βόρειον πλευρὰν ἐπεκτείνεται εὐρυτάτη αἶθουσα ἐπέχουσα τόπον Νάρθηκος καὶ χρησιμοποιούμενος ὡς τοιοῦτος κατὰ τὰς μεγάλας τῆς Σκήτης πανηγύρεις καὶ ἑορτάς. Καὶ εἰς μὲν τὴν δυτικὴν ἄκραν τῆς βορείου πλευρᾶς εὗρηται τὸ Μαγειρεῖον τῆς Σκήτης, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν τῆς αὐτῆς πλευρᾶς παραλλήλως πρὸς τὸν Ἱερὸν Ναὸν ὑπάρχει ἑτέρα μικρότερον διαστάσεων αἶθουσα, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσέρχεται ὁ διὰ τῆς βορείου εἰσόδου εἰσερχόμενος προσκυνητής. Ἐν ἑκατέρῃ τῶν αἰθουσῶν τούτων ὑπάρχει βρύσις μαρμαρίνη ὑπερθεν δὲ τῆς κρήνης, τῆς δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ τῆς νοτίου θύρας εὐρισκομένης, ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης εἶναι ἐγγεγραμμένον τὸ λαμπρὸν ἱαμβικὸν ἐπίγραμμα ἔργον τοῦ δεξιοῦ καλάμην τοῦ μεγάλου Οἰκονόμου Κων)τίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ἔχον ὡς ἐξῆς: «ἄνθρωπέ μοι πρόσελθε, πλήσον ῥῥοῖαν καὶ πίθι διψῶν, καὶ ρυπῶν λουσαι δέμας. Πλὴν μοι τὸ οὖ; σου κλίνων εἶπω σοι τάδε. Ὡς ρεῦμα καὶ σὺ ρεῖς παρέρχη, σωφρόνει» ΑΩΞΗ' Μαρτίου Κ Ε.

Ἄνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ὁ μακαρὶα τῇ λήξει γενόμενος σοφὸς τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καὶ Ρητορικῆς καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Λεάνδρος ὁ Ἀρβανιτάκης ἐπέγραψε: «Ἡ σκήτη ἡδ' ἡ πενιχρὰ μετὰ τοῦ Ναϊδρίου ὑπὸ τοῦ ἀναχωρητοῦ ἐκτίσθη Ἀρσενίου· ὃς τῷ Κυρίῳ ἑαυτὸν ἐκ παίδων· ὀσιώσας τὸν κόσμον ἀπετάξατο τὴν ἔρημον ζηλώσας».

Ἄνωθεν δὲ τῆς νοτίου κυρίας τῆς Σκήτης εἰσόδου ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς εἶναι ἐγγεγραμμένον ἕτερον θαυμάσιον ποίημα ἔργον τῆς ἀρχαίας σοφῆς καὶ μεγάλης Διευθυντρίας τοῦ Ζαπείου Παρθεναγωγείου Σαπφοῦς Λεοντιάδος, ἀναφερόμενον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀναχωρητοῦ πατρὸς Ἀρσενίου, ἀρχόμενον διὰ τῶν ἐξῆς: «Ὡ πόσον σὲ ζηλεύω εὐλογημένε! ὅτι τὴν μερίδα σου ἐξελέξω, ἦνπερ καὶ γυνὴ τις παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Θεανθρώπου κ.λ.π.»¹⁾

Ἐκατέρωθεν δὲ τῆς στενῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης ἀπὸ τῆς Νοτίου εἰσόδου κατ' εὐθειαν εἰς τὴν παραλίαν κεῖται τὸ Νεκροταφεῖον τῆς Σκήτης, ὅπου πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀναπαύεται ὁ κατὰ τὸ 120ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ πολυσέβαστος καὶ πολύπειρος Μοναχὸς Ἰωάσαφ, ὁ ὁποῖος ὢν ἐκ προνοίας ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ φοβερὸν στρατιωτικὸν σῶμα τῶν Γενητσάρων τεσσαρακοντούτης περίπου τὴν ἡλικίαν κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀνέλαβε καὶ μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος ἐξετέλει καθήκοντα γραμματοκομιστοῦ μεταξὺ τοῦ ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ ἀγῶνος Μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας τῶν διαβιούντων ἐν Κων]πόλει, Ρωσσίᾳ, Ρουμανίᾳ καὶ Ἑλλάδι.

Διὰ διαδρόμου διερχομένου ὀπισθεν τῆς κόγχης τοῦ Ἱεροῦ Βήματος πλάτους 2 1/2 μέτρων περίπου, χωρίζεται ὁ Ναὸς τῆς Σκήτης ἀπὸ τοῦ κήπου αὐτῆς μήκους 35 περίπου μέτρων, πλάτους 15 καὶ βάθους 5 μέτρων. Ὅλον τὸ τοῦ κήπου τούτου χῶμα μετέφερον διὰ κοφινίων ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν ὃ τε πατὴρ Ἀρσένιος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Σκήτης Του καὶ ὁ συμπολίτης αὐτοῦ καὶ ἀρχαῖος ὑποτακτικὸς Στρατηγάκης, ὁ ἀργότερον Γέροντας Ζαχαρίας τοῦ ἐν τῇ Σκήτῃ τῆς Ἁγίας Ἄννης ἐν Ἀγίῳ Ὁρει κελτίου τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε'.

Ἐπειδὴ ἡ Σκήτη τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὸ χεῖλος ἀποτόμου βράχου ὕψους 250—300 περίπου μέτρων, δὲν ἔχει πηγαῖα ὕδατα πρὸς πόσιν, οὔτε εἶναι ἐλπίς νὰ ἀνοιγῇ φρέαρ πρὸς ὕδρευσιν Αὐτῆς, χρησιμοποιεῖ κατ' ἀνάγκην τὰ ὕμβρια ὕδατα. Ἐντεῦθεν εἰς τὸ μέσον τοῦ κήπου καὶ ἐγγύτατα πρὸς τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῖχον αὐτοῦ ὑπάρχει στέρνα πρὸς συγκέντρωσιν τῶν ὑδάτων ἐκ τῶν κεράμων τῆς Σκήτης καὶ ἄνωθεν αὐτῆς Σκιᾶς καλυπτομένη ὑπὸ κλάδων πευκῶν πρὸς ἐπισκίασιν καὶ ἀνάπαισιν κατὰ τὸ θέρος τῶν προσκυνητῶν καὶ ἐπισκεπτῶν τῆς Σκήτης. Ἐτέρα μικροτέρων διαστάσεων στέρνα, ἢ καὶ ἀρχαιότερα, εὔρη-

1) Ἐμπεριστατωμένην περιγραφὴν τῶν διαστάσεων τοποθεσίας κ.λ.π. τοῦ μετὰ τοῦ σεισμοῦ ἀνεγερθέντος Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ Σκήτης τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1898 τῆς ἐριτίμου Ἐφημερίδος «Κωνσταντινούπολις» ὁ φίλος τῶν γραμμάτων Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρῶην Ξάνθης κύρ Πολύκαρπος.

ται ἐν ἀποστάσει ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τῆς Νοτίου πλευρᾶς τοῦ Ναοῦ, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ χρησιμοποιεῖται κυρίως πρὸς πόσιν· ἄνωθεν αὐτῆς ὑπάρχει δευτέρα Σκιάς, εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν τῆς ὁποίας καθήμενος συνήθως ὁ πατήρ Ἀρσένιος ἐν καλοκαιρίαις ἐδέχετο τοὺς προσκυνητὰς καὶ φίλους. Ἐκτὸς δὲ τῆς Σκίτης καὶ πρὸ τῆς βορείου εἰσόδου αὐτῆς ἐν ἀποστάσει 25 περίπου μέτρων καὶ ἐπὶ τῆς ἐπεκτάσεως κατ' εὐθείαν γραμμὴν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τοίχου τοῦ κήπου, ἐκτίσθη ἀργότερον μεγάλων διαστάσεων στέγνα, ὅπου συνεκεντροῦντο τὰ ὕδατα τῆς ἐπιφανείας τοῦ λοφίσκου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας τῆς Σκίτης. Ὑπάρχει καὶ τρίτη Σκιάς μετ' αἰδηροῦν σκελετὸν εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν ἄκρον τοῦ κήπου τῆς Σκίτης καὶ ἄνωθεν τοῦ βράχου κειμένη, ὅπου συνήθως ἀναπαύωνται οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀποθουμάσωσι τὸν ἀναπεπταμένον ὄριζοντα τὸν ἐπεκτεινόμενον μέχρι τῆς Μικρασιατικῆς παραλίας τῆς Ἐπαρχίας Νικομηδείας, τὴν γαληνιαίαν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν διασχίζουσι πλείστα ὄσα φορητὰ πλοῖα καὶ ἀλιευτικὰ πλοίαρκα καὶ ἰδίᾳ τὸ κάλλος τῆς πρὸς ἀνατολὰς κειμένης μεγαλυτέρας τῶν Πριγκηπονήσων Νήσου Πριγκήπου καὶ τῆς μικρᾶς Νήσου Νεάνδρου τῆς τροφοδοτούσης τοὺς νησιώτας καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων ὑπὸ ἀφθύνων καὶ εὐγεύστων ἰχθύων.

Πρὸ τῆς Νοτίου καὶ Βορείου εἰσόδου τῆς Σκίτης καὶ καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἀρκετῆς ἐκτάσεως πεδινοὶ τόποι σχηματισθέντες δι' ἀτρυτῶν κόπων πρὸς ἐκσκαφὴν καὶ ἰσοπέδωσιν τῶν περὶ τὴν Σκίτην βραχυδῶν ἐκτάσεων, εἰς τὸ ἄκρον τῶν ὑποίων εἶναι πεφυτευμένα διάφορα καρποφόρα καὶ καλλυντικὰ δένδρα.

12.—Δυστυχῶς ἡ ὑπερβολικὴ ἄσκησις κατὰ τὴν νεαρὰν ἰδίᾳ ηλικίαν καὶ ἡ κατὰ Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν τηρουμένη Ἐν ἅ τ η, καθ' ἣν ὁ πατήρ Ἀρσένιος ἀκολουθῶν τοῖς ἴχνεσι τοῦ μεγάλου Γέροντος Του μετὰ τῶν ὑποτακτικῶν Του, μετὰ πολυῶρους προσευχὰς καὶ ὅλο-ἡμερον σωματικὴν ἐργασίαν, μόνον τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὸ ἀπόδειπνον ἐμονοσίτουεν ξηροφαγοῦντες καὶ ὕδροποτοῦντες (τὰς δὲ ὑπολοίπους ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος δις μὲν τῆς ἡμέρας μετέχοντες τραπέζης, μὴ ἐσθίωντες ὅμως μήτε κρέας, μήτε οἶνον πίνοντες, πλὴν ἐλαίου, ὅπερ μετεχειρίζοντο μόνον κατὰ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς σχετικοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας) καὶ ἰδίᾳ ἡ ἐπὶ ὀλόκληρον θερὸν εἰκοσιτετράωρον ἀποχή, παρὰ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος, τὴν βλάβην ἐπέφερον εἰς τὸν στόμαχον τοῦ Γέροντος Ἀρσενίου, ὥστε ἔπασχεν οὕτως τὸν στόμαχον καθ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ μέχρι τῆς τελευτῆς του, καθ' ἣν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν μέσῳ εὐλογιῶν καὶ υἱικῶν δακρύων ὄλων τῶν κατοίκων τῆς Χάλκης, παρέδωκε τὴν ἀγίαν αὐτοῦ ψυχὴν τὴν 2αν Φεβρουαρίου 1906, ἡμέραν τοῦ θανάτου

καὶ τοῦ Γέροντος Εὐστρατίου († 1863) εἰς χεῖρας τοῦ Πλάστον, ὃν ἐκ παίδων ἠγάπησεν, εἰς ὃν ἀφιέρωσεν ὅλον ἑαυτόν, ᾧτινι ὑπηρέτησε μετ' ἐνθέου ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς, ὅπως κομίσῃται ἐν τῇ πέραν τοῦ τάφου ζωῇ «τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον» (2 Τιμ. 4.8) ἀφήσας ὀπισθεν αὐτοῦ ἐν τῇ Σκήτι, ἕνεκα ἰδία τῶν ἱστορικῶν μεταβολῶν, κενὸν δυσαναπλήρωτον. Τὸ ἱερόν αὐτοῦ Σκήνος μετὰ μεγάλων τιμῶν ἐκηδεύθη καὶ ἐτάφη παραπλεύρως τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τοῦ Ναῦδοῦ τῆς Σκήτης.

Γενομένης δὲ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ Λειψάνου Αὐτοῦ τῷ 1913 ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ὑποτρόφων αὐτοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας Εἰρηναίου ἐναπετέθησαν τὰ ἱερὰ ὄσα αὐτοῦ ἐν τῇ κάτωθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης κρύπτη, τὴν ὁποῖαν ὁ ἴδιος εἶχε παρασκευάσει, ὅπως ἄνωθεν αὐτοῦ τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία καὶ μὴ παραλείπηται τὸ ἱερόν αὐτοῦ μνημόσυνον, ἕφ' ὅσον ὑφίσταται καὶ λειτουργεῖ ὁ ἱερὸς τῆς Σκήτης Ναός.

Τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἀειμνήστου Πατρὸς Ἀρσενίου εἴη ἡ μνήμη αἰωνία.

Ἐγγραφον ἐν Πολυγύρῳ κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1938

† Ὁ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΘΡΑΚΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Α΄.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΚΟΜΝΗΝΩΝ

Ἄλλοτὲ ἐνομιζέτο ¹⁾ ὅτι οἱ Κομνηνοὶ κατήγοντο ἐκ Παφλαγονίας ἀφοῦ ὁ Κεδρηνὸς λέγει (2.622) : «*οἶκος δὲ ἡ Κασταμὼν τοῦ Ἰσαακίου μαγίστρου τοῦ Κομνηνοῦ*». Κτήματα βεβαίως καὶ φίλους εἶχον οἱ Κομνηνοὶ εἰς τὴν Παφλαγονίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ψελλόν, τὸν γνωρίζοντα καλῶς τὰ πράγματα, ὁ Ἰσαάκιος «ἦν ἐκ Κόμνης τῆς κώμης προεληλυθώς»²⁾. Τὴν Κόμνην ὁ Madler συνεσχέτισε πρὸς τοὺς «Κομνηνῆς λειμῶνας» τοῦ Καντακουζηνοῦ (1,508) παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἀλλὰ δὲν βλέπω πῶς τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων (Κόμνη—Κομνηνῆ) θὰ προήρχετο ἐκ τοῦ ἑτέρου. Οἱ Κομνηνῆς λειμῶνες ἴσως εἶναι τὰ Βασιλικὰ Λιβάρια τοῦ Κεδρηνοῦ (2,601) ἐπομένως δὲν εἶναι παλαιόν, ἀλλὰ νεώτερον ὄνομα.

Κατὰ τὴν γνώμην μου ἄλλη εἶναι ἡ γενέτειρα τῶν Κομνηνῶν Κόμνη. Εἰς ἐπιγραφὴν ἐκ Θράκης ³⁾ ἀναφέρεται «κώμη Κομνέων» εἰς τὴν νότιον Θράκην ἐκ χριστιανικῶν χρόνων καὶ αὕτη ἴσως εἶναι ἡ Κόμνη τοῦ Ψελλοῦ. Ὁ ἐκδόσας τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν σημειώνει ὅτι μίαν ὥραν βορείως τοῦ Πανίου τοποθεσία τις λέγεται *Κομνιανά*, σχετίζει δὲ αὐτὰ πολὺ ὀρθῶς πρὸς τὴν Κόμνην. Οἱ Κομνέοι τῆς ἐπιγραφῆς = Κομναῖοι, κάτοικοι τῆς Κόμνης. Ἄλλὰ πῶς ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς Κόμνης καὶ ἔθνικόν Κομνηνός ;

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ εἰς —ηνός, —ανός ἔθνικὰ κατ' ἀρχὰς ἦσαν Μικρασιατικὰ (Ἀσιανός, Περγαμηνός, Κυζικηνός κλπ.), ἀλλὰ βαθμηδὸν μετεδόθησαν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὥστε σήμερον λέγομεν καὶ Πατρινός καὶ Ζακυθηνός καὶ Ἀρτηνός. Τὸ Κομναῖος λοιπὸν εἶναι τὸ παλαιότερον ἔθνι-

1) Κ. Παπαρηγοπούλου—Π. Καρολίδου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τ. 4,2 (1926) σ. 5.

2) Βλ. Η. Madler, Theodora, Michael Stratiotikos, Isaak Komnenos 1894 σ. 12. Τὸ χωρίον τοῦ Ψελλοῦ ἐν Σάθρα, Μεσ. Βιβλ. 4,407 Ἰδ. καὶ Σπ. Λάμπρον ἐν Ν. Ἑλληνομν. τ. 1 (1904) σ. 197.

3) Περιοδικὸν τοῦ ἐν Κ[ι]π[ρ]οῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, Παράρτ. Ἀρχαιολ. τοῦ 17ου τόμου σ. 95.

κὸν καὶ τὸ Κομνηνὸς τὸ μεταγενέστερον, τὸ Βυζαντινόν¹⁾. Ἐκ τοῦ Κόμνη ὅμως ἐσχηματίσθη καὶ ἔθνικὸν Κομνιατής, διότι εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας (τ. 5, 160) ἐσημειώθη ἐκ κειμένου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος «νοτάριος δημόσιος καὶ ταβουλάριος Δημήτριος Κομνηάτης». Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήξη, διότι τὰ διπλᾶ ἔθνικὰ εἶναι συνήθη εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς: Διασορίτης καὶ Διασορηνός, Λιπαρίτης καὶ Λιπαρηνός, Καλορίτης καὶ Καλορηνός κλπ.²⁾

Περὶ τῶν ἐξῆς ὀνομάτων δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀντίρρησης, ἂν σχετίζονται πρὸς τὸ Κόμνη: παρὰ Miklosich—Müller, Acta . . . (1,370) ἀναφέρεται Γεώργιος Κομινός, εἰς δὲ τὴν Νάξον, ὑπάρχει καὶ χωρίον Κομινή. Τὸ Κομινός εἶναι ἔθνικὸν τοῦ Κόμνη (ἀντὶ Κομινός³⁾), κατ' ἀνομοίωσιν ἢ τοῦ Κώμη, ὅποτε γραπτέον Κωμινός; Ἀμφότερα εἶναι δυνατά. Μᾶλλον ἐκ τοῦ Κώμη φαίνεται νὰ προέρχεται τὸ χωρίον Κωμηνὸ τῆς Βοιωτίας καὶ τὸ ὄνομα σταφυλῆς κωμηνὸ⁴⁾ ἐκ τούτου δὲ τοῦ Κωμηνός (ὄνομα Κωμηνός ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μάνην) προῆλθεν ἔπειτα τὰ Κωμηνιάνα, χωρίον τῶν Κυθῆρων. Εἰς τὴν Τήνον ὅμως ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου Κώμη λέγεται ὄχι Κωμηνός ἢ Κωμινός ἀλλὰ Κουμτιανός.

1) Ὑποθέτω ὅτι καὶ ὁ κάτοικος τῆς Σίδης παλαιότερον μὲν ἐλέγετο Σιδήτης (Μάρκελλος ὁ Σιδήτης), ἔπειτα δὲ Σιδηνός. Ὁ Σάββας Ἀσιδηνός (Byzantion 10, 77) ἴσως εἶναι Σιδηνός (ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ Σάββα Σιδηνοῦ θὰ προῆλθεν ἢ μεταβολή), ἐκ τῆς Σίδης, καὶ ὄχι ἐκ τῆς Ἀσίδος. Τὸ Ἀσίς δὲν ἦτο σύνηθες ὄνομα καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ σχηματίξῃ ἔθνικὰ (μόνον ὑπὸ λογίου πινός ἠδύνατο βεβαίως νὰ πλασθῇ ἀπὸ τὸ Ἀσίς ἔθνικὸν Ἀσιδηνός).

2) Βλ. ὅσα ἔγραψα εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν τ. 1 [1924] σ. 50.

3) Καθὼς μοῦ γράφει ὁ κ. Ε. Θ. Ζήσης, τὸ ὄνομα Κομινός ἦτο σύνηθες εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μηχανιώνας εἰς τὴν Κυζικηνὴν χερσόνησον. Καὶ τὸ Κομινός, ὅπως τὸ Κομνηνός, προῆλθεν ἀπὸ τὸ Κόμνη.

4) Πανδώρα τ. 13 (1863) σ. 431.

B'.
ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΚΟΥΡΙΑΝΟΥ
ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΣΤΕΝΗΜΑΧΟΝ ¹⁾

Τὸ 1904 ἐξέδωκεν ὁ Louis Petit, ὡς παράρτημα τοῦ 11ου τόμου τῶν «Βυζαντινῶν Χρονικῶν» Πετροπόλεως, τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου «Πετριτζιωτίσσης» (τοῦ σημερινοῦ Μπασκόβου) παρὰ τὸν Στενίμαχον τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας ²⁾. Ἡ μονὴ αὕτη ἰδρύθη τὸ 1083 ὑπὸ τοῦ Ἰβηρος στρατηγοῦ Γρηγορίου Πακουριάνου, ἐμπίστου φίλου τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ὡς ἰβηρικῆ, ἀλλ' ἔπειτα ἔγινεν ἑλληνικῆ, διατηρεῖται δὲ μέχρι σήμερον ὡς βουλγαρικῆ πλέον.

Ὁ L. Petit ἐξέδωκε κατὰ πρῶτον τὸ ἀνωτέρω τυπικὸν ἐκ χειρογράφου τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας, ἀφοῦ ματαίως ἀνεζήτησε τὸ πρωτόγραφον. Τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ χρησιμοποιήσῃ οὐδὲ ὁ Γεώργιος Μουσαῖος, ὅστις τὸ 1888 ἐδημοσίευσε παράφρασιν νεοελληνικὴν γενομένην τὸ 1782 καὶ ὑπάρχουσαν τότε εἰς τὴν μονήν. Ποῦ ὑπάρχει μέχρι τῆς στιγμῆς τὸ πρωτότυπον, ἂν πράγματι ὑπάρχῃ, δὲν γνωρίζομεν. Ἐν τῷ μεταξύ εὑρέθη ἄλλο ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ, ἐκεῖ ὅπου δὲν θὰ ἐπερίμενέ τις, εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Κοραῆ τῆς Χίου, ἣ ὅποια τὸ ἠγόρασε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Πῶς ἔφθασεν εἰς τὴν Χίον τὸ ἀντίτυπον τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου, δὲν ἠδυνήθη ἀκόμη νὰ ἐξακριβώσω. Δὲν εἶναι δὲ μόνον τὸ χειρόγραφον τοῦ ἑλληνικοῦ τυπικοῦ, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένον καὶ ἰβηρικὸν (γεωργιανόν), ἀντίγραφον βεβαίως. Καὶ αὕτη προσέτι ἡ πρώτη ἑλληνικὴ παράφρασις ἢ γενομένη τὸ 1782 εὑρίσκεται σήμερον ἐν Χίῳ. Ὑπῆρξε λοιπὸν ἀξιολογώτατον τὸ πρόσκτημα τῆς Βιβλιοθήκης Κοραῆ, ἣ ὅποια καὶ ἄλλα κειμήλια πολύτιμα διαφυλάττει εὐλαβῶς.

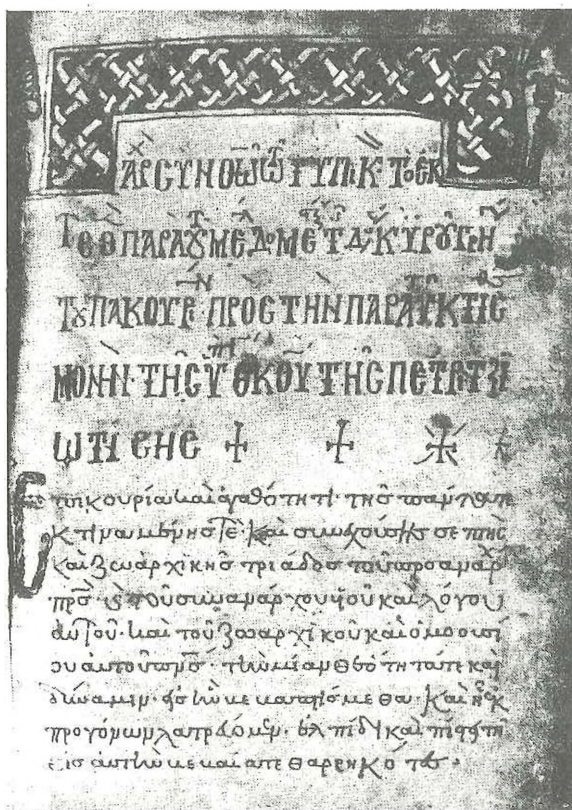
Ὅμιλῶ συντόμως περὶ τῶν ἀντιγράφων τούτων. Ὅτι πρόκειται περὶ ἀντιγράφου τοῦ ἑλληνικοῦ τοῦλάχιστον τυπικοῦ τοῦ 1083 θὰ φανῇ

1) Ἡ μελέτη αὕτη ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 17ης Φεβρουαρίου 1938.

2) Ἡ ἔκδοσις φέρει τὸν τίτλον: Τυπικὸν de Grégoire Pacourianos pour le monastère de Pétritzos (Batskovo) en Bulgarie. Texte original publié par le R. P. Louis Petit. St. Petersbourg 1904.

ἐκ τῶν κατωτέρω, ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῶν διαφορῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Petit ἀντίγραφον.

Τὸ ἀντίγραφον τοῦ παλαιοῦ τυπικοῦ φέρει εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Κοραΐ τῆς Χίου τὸν ἀρ. 1598, ἔχει μέγεθος 0,18×0,26 καὶ ἔκτασιν γραφῆς 0,12×20. Τὸ χειρόγραφον ἐγράφη ἀσφαλῶς μὲν πρὸ τοῦ 1669, ὡς φαίνε-

Ἡ πρώτη σελίς τοῦ ἐν Χίῳ ἀντιγράφου τοῦ τυπικοῦ

ταὶ ἐκ τοῦ κατωτέρω σημειώματος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, ἴσως δὲ κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα. Ὁ Πατριάρχης Δοσιθέος ἐπεσκέφθη τὴν μονὴν τοῦ Πακουριάνου τὸ 1669 καὶ ἐσημείωσεν ἐπὶ τοῦ χειρογράφου τοῦ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Petit (βλ. ἔκδοσιν αὐτοῦ σ. XXV) τὰ ἑξῆς :

«Ἐν ἔτει σωτηριῶ ἀρχῆθ' φ : κατὰ μῆνα ὀκτώβριον ἀφίχθη ἐνταῦθα χάριν προσκυνήσεως καὶ ἱερουργήσας μετὰ τῶν σὺν ἔμοι ἀρχιμανδριτῶν καὶ πρωτοσυγγέλλων Δοσιθέος ὁ μετὰ τὸν σοφώτατον Νεκτάριον τὸν

Κρητα πατριαρχεύσας ὁ ἀπὸ Πελοποννήσου, ἦλθον δὲ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις χάριν βοηθείας τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐπὶ σουλτάν Μεημέτ, υἱοῦ Ἡμπραχίμ. Εἴ τις δὲ τὸ παρὸν βιβλίον ἀποξενώσει τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης, ἀφωρισμένος εἶη παρὰ Θεοῦ καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ὑπόδικος τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι. Ὑπέγραψα δὲ ἑμαυτὸν ἰβηριστί, ὅτι καὶ ἡ μονὴ Ἰβήρων.»

Ἄξιον προσοχῆς εἶναι ὅτι ὁ αὐτὸς Δοσίθεος ἔγραψε παρόμοιον σημείωμα καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω χειρογράφου τῆς Βιβλιοθήκης Κοραῆ φ. 71 : «Δοσίθεος ἐλέω Θεοῦ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐνταῦθα ἀφικθεὶς ἀποφαίνομαι ἐν ἁγίῳ πνεύματι, εἴ τις, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι, τὰ βιβλία ταῦτα τὰ τυπικὰ τῆς μονῆς ἀποξενώσει, ἀπεντεῦθεν νὰ εἶναι ἀσυγχώρητος καὶ ἀφωρισμένος καὶ ἀναθεματισμένος (;) 1669 Ὀκτ. 15».

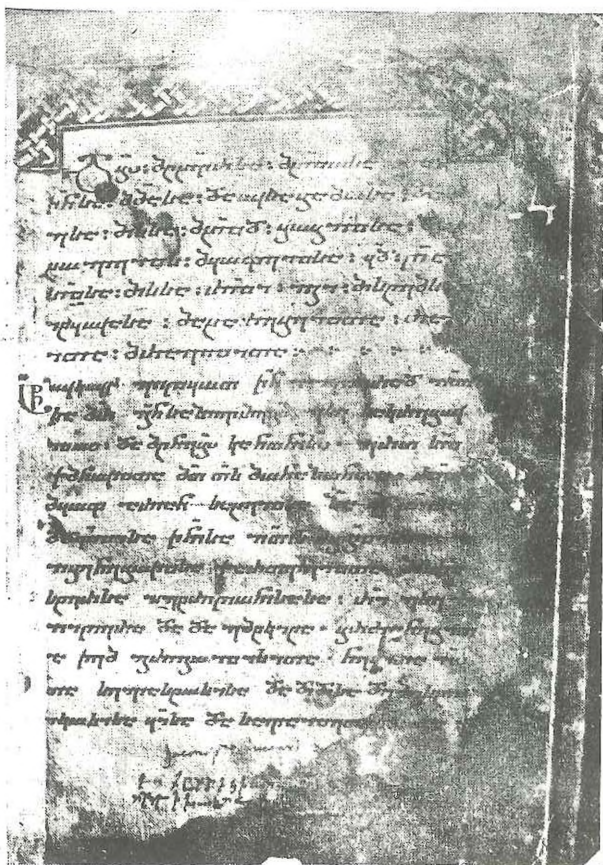
Τὸ σημείωμα ὑπέγραψεν ὁ Δοσίθεος ἐπίσης ἰβηριστί. Ὑπάρχει καὶ ἄλλο σημείωμα ἰβηρικὸν εἰς τὸ ἐν Χίῳ χειρόγραφον, ἴσως τοῦ Δοσιθέου ἐπίσης. Πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Δοσίθεος, ἀφοῦ ἐσημείωσε τὰ ἀνωτέρω εἰς τὰ δύο μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἀντίγραφα τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου, θὰ ὑπέγραψεν ἀπειλὴν ἀναθέματος καὶ εἰς ἄλλα τυχὸν ὑπάρχοντα τότε ἀντίγραφα ἢ καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον.

Εἰς τὴν ἔκδοσιν Petit (σ. XXVI) ὑπάρχει καὶ σημείωμα τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου Νοταρά, ἀνεψιοῦ τοῦ Δοσιθέου ὑπὸ χρονολογίαν 13 Ἀπριλίου 1720, δι' οὗ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀπειλὴ τοῦ ἀναθέματος κατὰ τοῦ μέλλοντος νὰ ἀποξενώσῃ τὴν χειρόγραφον βίβλον, «ἧς τινο; καὶ τὸ ἴσον μεταγραφὴν ἔλαβον σὺν ἐμοί». Τὸ ἀντίγραφον, ἐφ' οὗ ἔγραψε ταῦτα ὁ Χρυσάνθος, εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βουκουρεστίου, ὥστε ἡ ἀπειλὴ τοῦ ἀναθέματος δὲν ἠμπόδισε τὴν φυγάδευσιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ ποῦ εὐρίσκεται τὸ ἄλλο ἀντίγραφον τὸ ὁποῖον ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Χρυσάνθος; Καὶ τὸ ἀντίγραφον τῆς Χίου φέρει εἰς τὸ περιθώριον τοῦ σημειώματος τοῦ Δοσιθέου (φ. 71) τὰ ἐξῆς : «Ὁ Ἱεροσολύμων ἐλέω Θεοῦ πατριάρχης Χρυσάνθος συναποφαινόμεθα 1720 μηνὶ Ἀπριλίῳ ζ'». Τοῦτο βεβαίως δὲν εἶναι τὸ ἀντίγραφον ποῦ ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ὁ Χρυσάνθος καὶ πρέπει ἐπομένως νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι καὶ ἄλλα ἀντίγραφα τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου θὰ εὔρεθῶν, ἴσως δὲ καὶ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 1598 ἀντίγραφον τῆς Χίου φέρει καὶ ἄλλο ἀξιόλογον σημείωμα εἰς παράφυλλον ἐν τέλει :

«Ἐλθὼν ἐνταῦθα χάριν προσκυνήσεως τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Πετριτζονιτίσεως, ἧς ἡ ἁγιωτάτη εἰκὼν βρῦει θαυμάσια ἄπειρα, ἀνέγγων τὸ παρὸν τυπικὸν τῆς ἁγιωτάτης μονῆς ταύτης, ὅπερ συντέτακται καὶ ἐγένετο κατὰ μίμησιν τοῦ τύπου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε διατελοῦντος ἱεροῦ μοναστηρίου τῶν Παναγίου, ἐθαύμασα τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν λοιπὴν θείαν καὶ ἱερὰν παραγγελίαν τοῦ ἀοιδίμου (!) κτήτορος

τῆς μονῆς ταύτης Γρηγορίου τοῦ μεγάλου δομειστικού τῆς Δύσεως μετὰ τοῦ ἀυταδέλφου αὐτοῦ Ἀπασίου, ἥτις βεβαίως τοὺς μονάζοντας ἄγει εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον, ὅπηνίκα τὰ τετυπωμένα καὶ κατεστρωμένα ἐν τῆδε τῇ ἱερᾷ βίβλῳ παρὰ τῶν ἀζύγων φυλάττωνται <ἄσφα; ¹> λῶς· πάντα γὰρ εὐφυῶς, θείως, εὐσεβῶς, <ἔπω ¹; > φελῶς συντέθειται τε καὶ ἐντέτακται: ἀφνε' Σεπτεμ <. . . ;>.

Ἡ πρώτη σελίς τοῦ ἰβηρικοῦ ἀντιγράφου

Διονύσιος ἱεροδ(ιακονος) καὶ διδ(άσκαλος) τῆς ἐν Φιλιππουπόλει ἐλληνικῆς Σχολῆς».

Τὸ σημεῖωμα δεικνύει ὅτι μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ ἔτους ἀφνε' (1755) τὸ ἀντίγραφον Χίου εὐρίσκετο εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μπασκόβου.

Ἄλλὰ μετὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1598 ἀντιγράφου τῆς Χίου εἶναι συνδεде-

1) Τὰ συμπληρούμενα ἐντὸς ἀγκυλῶν εἶναι ἐφθαρμένα ἐν τῷ κειμένῳ.

μένον και ἐκ τοῦ αὐτοῦ χάρτου (βαμβυκίνου ἴσως) ἀπηρτισμένον και ἰβηρικὸν ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου, τοῦ ὁποίου παρέχω ἐν φωτογραφίᾳ τὴν ἀρχὴν. Ἐπίσης παρέχω ἐν φωτογραφίᾳ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀντιγράφου τῆς Χίου (σ. 235). Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχη ἄλλο ἰβηρικὸν ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου, ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ χειρόγραφον εἶναι πολῦτιμον, ἢ δὲ ἀνάγνωσίς του θὰ διαφωτίσῃ ἐνδεχομένως και ἀσαφῆ σημεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου ἢ τῶν ἀντιγράφων αὐτοῦ.

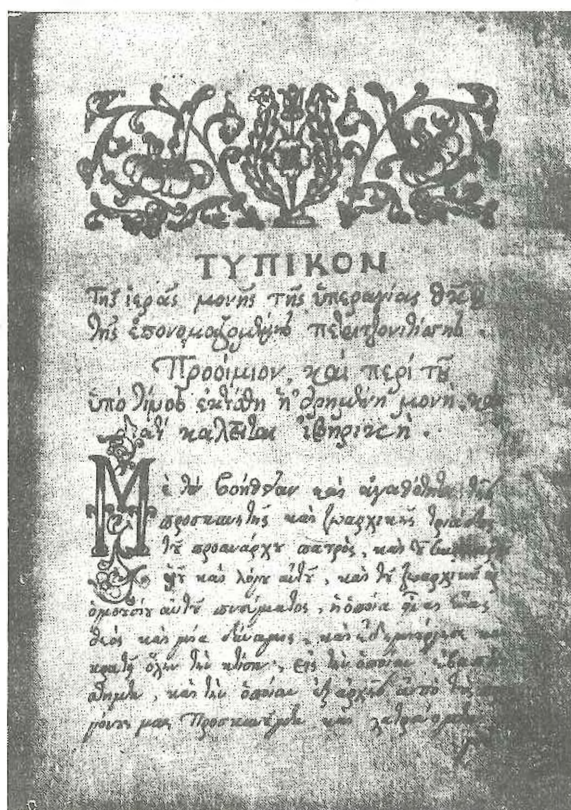
Κατὰ τὸ κδ' κεφάλαιον τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου (σ. 44 τῆς ἐκδόσεως Petit) οὗτος ἀπηγόρευσε τὴν κατάταξιν «Ρωμαίων» μοναχῶν εἰς τὴν μονὴν του «ἵνα μήπως βίαιοι ὄντες και περίλογοι (;) και πλεονέκται, ὑστέρημά τι και βλάβην τῇ μονῇ προξενούσιν, ἢ ἀντιτασσόμενόν τινα τῷ τόπῳ καθιστώσι, σπεύδοντα τούτου κατακυριεύειν ἢ τὴν ἡγουμενεῖαν πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι ἢ ἄλλην τινὰ κατὰ ἀπενκταίαν πρόφασιν ἰδιοποιήσασθαι τὴν μονήν, οἷά περ πολλάκις συμβεβηκότα εἶδομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φυλῇ ἐξ ἀπλότητος και γνώμης ἐπεικουῦς· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, ἡμεῖς τούτοις τῇ πίστει ὡς διδασκάλους ἐπόμεθα και τοῖς ἐκείνων πειθόμεθα δόγμασι».

Και ἄλλαχού (κεφ. α' σ. 8, 11) ὁμιλεῖ ὁ Πακουριάνος περὶ «τοῦ τῶν Ἰβήρων γένους τοῦ ὁμοφωνοῦντός τε και συστοιχοῦντος κατὰ πᾶσαν δογματικὴν παράδοσιν τῷ ὀρθοδοξοτάτῳ τῶν Ρωμαίων γένει». Ὁ σεβαστὸς ἐρευνητὴς κ. Μυρτίλος Ἀποστολίδης εἰς μελέτην του περὶ τῆς μονῆς¹⁾ ὑποπευτεῖ ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Πακουριάνου τὸ ἀπαγορευθὸν τὴν ἐγκατάστασιν Ἑλλήνων («Ρωμαίων») δὲν εἶναι γνήσιον. Τὸ ἀνωτέρω ἰβηρικὸν χειρόγραφον και ἡ ἀνακάλυψις τῶν πρωτοτύπων θὰ λύσουν ἀσφαλῶς τὸ ζήτημα, ἀλλ' ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὁ Πακουριάνος ἠμπόδισε τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Ἑλλήνων μόνον διὰ νὰ μὴ πληθυνθῶσι και ἀφαιρέσωσι τὴν μονὴν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἰβήρων και μάλιστα τῶν συγγενῶν του, τῶν ὁποίων τὴν προτίμησιν συνιστᾷ εἰς τὸ 25ον κεφάλαιον τοῦ τυπικοῦ: Δι' αὐτὸν τὸν λόγον περιώρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναχῶν τοῦ Μπασκόβου μόνον εἰς πεντήκοντα διὰ νὰ εὐρίσκωνται πάντοτε Ἰβηρὲς εἰς τὴν μονήν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἐκδηλώνει τὴν ἀφοσίωσίν του ὁ Πακουριάνος, ὡς φαίνε-

2) Μ. Ἀποστολίδου, περὶ τῆς μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτσονιτίσσης, «Θρακικά», τ. 7 (1936) σ. 54. Ἡ ἀνωτέρω μελέτη εἶναι πολῦτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς και συμπληρῶνει τὰς παρατηρήσεις τοῦ Petit εἰς τὸν πρόλογον τῆς ἐκδόσεώς του. Ὁ αὐτὸς Μ. Ἀποστολίδης μετέφρασεν εἰς τὰ «Θρακικά», τ. 9 (1938) σ. 137 κέξ. ἐκθεσιν τοῦ Βουλγάρου Καθηγητοῦ Μ. Βαλαβάωφ περὶ τῆς ἀνωτέρω μονῆς προσθέσας και ἐκεῖ ἀξιολόγους διασαφήσεις.

ται ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παρατεθέντα κείμενα, εἰς τοὺς «Ρωμαίους», τοὺς ὁποίους ὀνομάζει «διδασκάλους» τῶν Ἰβήρων.

Δὲν γνωρίζομεν μέχρι πότε ἦσαν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μπασκόβου μόνον Ἰβηρες, οὔτε ἀφοῦ ἐγίναν δεκτοὶ καὶ Ἕλληνες μέχρι πότε ἐξηκολούθησαν νὰ ἐρχωνται Ἰβηρες. Ἐπιγραφαὶ Ἰβηρικαὶ ἐπὶ εἰκόνας τῆς Πα-

Ἡ νεοελληνικὴ παράφρασις τοῦ 1782

ναγίας τῆς Πετριζογιτίσσης ἀναφέρουν ἀφιέρωμα. Ἰβηρικὸν κατὰ τὸ 1310'). Ὑπῆρχε λοιπὸν τότε πάντως ἐπικοινωνία μεταξὺ Ἰβήρων καὶ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Πακουριάνου, τὴν ὁποίαν δεικνύει καὶ τὸ ἐν Χίφ Ἰβηρικὸν ἀντίγραφον. Ἡ μετάφρασις αὐτοῦ ἴσως μᾶς δώσῃ σαφεστέρως πληροφορίας περὶ τῶν Ἰβήρων τῆς ἀνωτέρω μονῆς.

1) Βλ. μετάφρασιν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων παρὰ Βλ. Σκορδέλη, Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τ. 3 (1889) σ. 357 πβ. καὶ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Petit σ. XIX.

Εἰς τὸ διηγετικὸν ὅμως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατηρηθῇ Ἰβηρικὴ μονὴ τόσο μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἰβηρίαν καὶ δι' αὐτὸ ἐγένετο ἔπειτα ἑλληνικὴ, τελευταῖον 1) δὲ μόνον καὶ βουλγαρικὴ.

Ἄλλ' εἰς τὴν Χίον ὑπάρχει πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀντιγράφων, τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Ἰβηρικοῦ, τοῦ ὑπ' ἀρ. 1598 χειρογράφου τῆς Βιβλιοθήκης Κοραΐ καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 1599 χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν νεοελληνικὴν παράφρασιν, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε τὸ 1888 ὁ Γεώργιος Μουσαῖος. Παρέχω φωτογραφικὴν εἰκόνα τῆς πρώτης σελίδος τῆς παραφράσεως ταύτης. Ἡ παράφρασις εἶναι βεβαίως ἡ πρωτόγραφος, εἶναι αὐτὴ, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ Βλ. Σκορδέλης ἀνέγνωσε τοὺς δημοσιευθέντας ὑπ' αὐτοῦ στίχους εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας (τ. 3 σ. 356):

Πατέρες δσιώτατοι τοῦδε μοναστηρίου

Τοὺς στίχους τούτους ὑπογράφει ὁ Φιλιππουπόλεως Παῖσιος εὐχέτης ἡμῶν 1819 Ἰουνίου κη', «συνεύχεται» δὲ ὁ Φιλιππουπόλεως Νικηφόρος 1825 Ἰουνίου α'.

Αὐτὸ λοιπὸν τὸ χειρόγραφον ποὺ εἶδεν ὁ Σκορδέλης, εὐρίσκεται σήμερον εἰς Χίον ὑπ' ἀρ. 1599. Πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ἐγὼ ἀναγινώσκω ὅτι τὸ τυπικὸν τοῦ Πακουριάνου «μετεφράσθη εἰς τὴν ἀπλὴν ἑλληνικὴν ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1792 ἰνδικτ. ι'», ἐνῶ παρὰ Μουσαῖω φαίνεται ὅτι μετεφράσθη 1782!

Τρία λοιπὸν χειρόγραφα τῆς μονῆς Μπασκόβου εὐρίσκονται εἰς τὴν Χίον. Λεπτομερέστερον θὰ ὀμιλήσω μόνον περὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1598 ἀντιγράφου τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου.

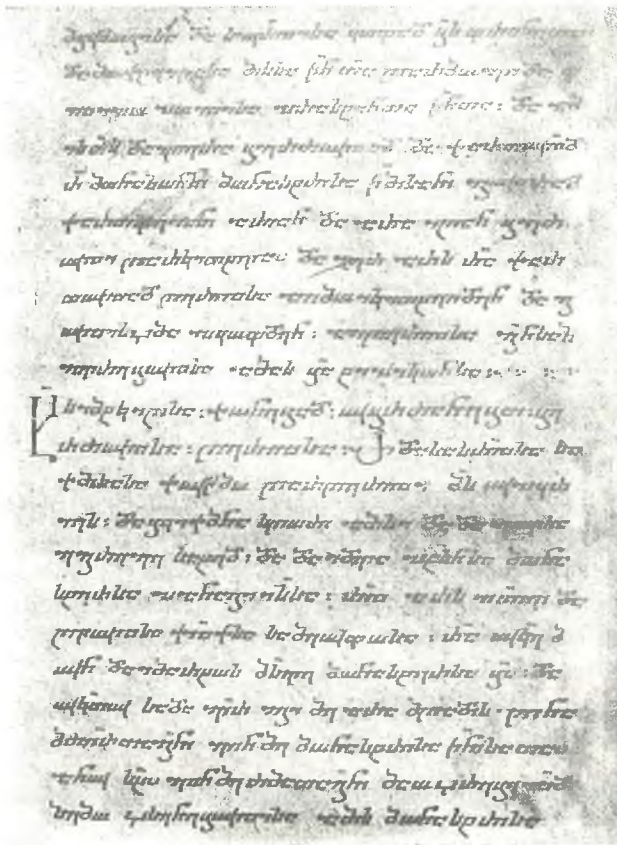
Ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου.

Ὅτι τὸ ὑπ' ἀρ. 1598 χειρόγραφον τῆς Χίου δὲν εἶναι τὸ πρωτότυπον, ἀλλ' ἀντίγραφον, εἶναι σαφές. Τὸ πρωτότυπον ἦτο πιθανῶς γεγραμμένον ἐπὶ μεμβράνης, εἶχε τὰς ὑπογραφὰς τοῦ ἰδρυτοῦ Γρηγορίου Πακουριάνου καὶ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Εὐθυμίου, δὲν εἶχε τὰ χονδροειδῆ λάθη τῶν σημερινῶν ἀντιγράφων κλπ. Τὸ ἐν Χίῳ χειρόγραφον εἶναι πάντως ἀντίγραφον. Ποία ἡ σχέση αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ L. Petit; Οὐδέτερον εἶναι ἀντίγραφον τοῦ ἑτέρου. Καὶ τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ τὸ ἐν Χίῳ χειρόγραφον εἶναι ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου.

Τὸ πρωτότυπον τυπικὸν ἀναφέρεται ὑπὸ σημειώματος τοῦ χειρογράφου Χίου. Ἐν φ. 83 ὑπάρχει εἰς τὸ περιθώριον παραπεμπτικὸν σημεῖον

1) Περὶ τῆς καταχῆς τῆς μονῆς τοῦ Μπασκόβου ὑπὸ τῶν Βουλγάρων γράφει ὁ Μ. Ἀποστόλιδης εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας ἐργασίας αὐτοῦ.

ἐν σχήματι Η μὲ τὴν σημείωσιν : « Ἐντεῦθεν καὶ ἔμπροσθεν ἔνθα αὐθις τὸ παρὸν κεῖται σημεῖον ἦτοι ἄχρι τῶν δικτῶ φύλλων, ἀνόμοιον τῷ πρωτοτύπῳ, δηλαδὴ οὐκ ἔστι κατὰ τὸ ὕφος τοῦ αὐθεντικοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου ». Δυστυχῶς ὁ σημειώσας τὰ ἀνωτέρω δὲν μᾶς ἀναφέρει λεπτομερείας. Ποῖος οὗτος ; Ἡ χεῖρ (καὶ μελίγη) τοῦ σημειώματος εἶναι ἡ γράψιμα ἐν φ. 106 (κεφ. ι') εἰς τὸ περιθώριον τὰ ἐξῆς : « † Ἦ πανήγυρις ταύ-

Σελίς τοῦ ἱβηρικοῦ ἀντιγράφου

της τῆς ἱερᾶς μονῆς δι' Ὁρίσθην παρ' ἐμοῦ Γρηγορίου τοῦ καὶ κτήτορος γενέσθαι ἐν τῇ λαμπροφόρῳ ἡμέρᾳ τῆς ἀγίας (τοῦ) Χριστοῦ ἀναστάσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡμέρᾳ οἱ ἀδελφοὶ λαμβανέτωσαν τὰ διορισθέντα νομίσματα, ὁ μὲν καθηγούμενος τριάκοντα ἕξ, οἱ δὲ <πρεσβύτεροι καὶ> ¹⁾ ἐπίτροποι ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐκκλησιάρχου καὶ σκευοφύλακος καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἐκκρίτων

1) Τὰ ἐν ἀγκύλαις συμπληρῶ ἐκ τοῦ κεφ. θ', διότι τὸ χαρτί εἶναι ἐφθαρμένον.

τὸν ἀριθμὸν πέντε καὶ δέκα, ὁ καθεὶς νομίσματα κ' καὶ ἡ β' τάξις ἀνδρ<ες> πέντε καὶ ι' ὁ καθεὶς νομίσματα ιε', ἡ τρίτη τάξις ἀπὸ νομίσματα δέκα» ζροστ' (=1628).

Τὸ 1628 λοιπὸν ἐγράφη καὶ ἡ ἀνωτέρω σημείωσις ἡ διμλοῦσα περὶ «αὐθεντικοῦ πρωτοτύπου». Ἀλλὰ τίς ὁ Γρηγόριος ὁ κτήτωρ; Ὁχι βεβαίως ὁ Πακουριάνος. Πρόκειται περὶ ἄλλου Γρηγορίου, ὅστις ὀνομάζει ἑαυτὸν κτήτωρα, τροποποιεῖ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως (ἡ ὁποία κατὰ τὸ κεφ. ια' ἦτο ἡ 15 Αὐγούστου) τῆς μονῆς καὶ ὀμιλεῖ περὶ «αὐθεντικοῦ πρωτοτύπου» χειρογράφου. Εἶναι ζήτημα ἂν πρέπει νὰ πιστευθῆ.

Μερικαὶ γραφαὶ ὑποδεικνύουν τὸ αὐτὸ πρότυπον (Vorlage) τῶν ἀντιγράφων Βουκουρεστίου καὶ Χίου. Οὕτω π.χ. τὸ ἐν σελ. 29,7 τῆς ἐκδόσεως Petit «ἀλλήλως περιδόμεναι» ἀναγινώσκεται εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς Χίου ὀρθῶς «ἀλλήλαις ἐπερειδόμεναι». Τὸ βραχυγραφικὸν δηλ. σημεῖον s τοῦ προτύπου ἀνεγνώσθη καὶ ἠδύνατο νὰ ἀναγινωσθῆ —ως (ἀλλήλως), ὑπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου —αις (ἀλλήλαις). Ὁμοίως ἐν σελ. 43,25 τὸ αὐτὸ βραχυγραφικὸν σημεῖον ἀνελύθη εἰς μὲν τὸ χειρόγραφον Βουκουρεστίου διὰ τοῦ —αις εἰς τὴν λ. λιταῖς, εἰς δὲ τὸ χειρόγρ. Χίου διὰ τοῦ —ῶς (λιτῶς). Καὶ εἰς τὰ δύο ἀντίγραφα (τοῦ Βουκουρεστίου δηλ. καὶ Χίου) λείπουν ὀλίγαί γραμμαὶ (σ. 21, 10 καὶ 31, 18 καὶ 52,5 τῆς ἐκδ. Petit), τὰς ὁποίας ὁ Petit ἀνεπλήρωσεν ἀπὸ τὴν παράφρασιν Μουσαίου. Ἐκ τῶν ἄλλων παραλλαγῶν ἐξαίρω τρεῖς ἀκριβεστέρας γραφὰς τοῦ ἀντιγράφου Χίου: Τὸ ἐν σελ. 32,6 τῆς ἐκδόσεως Petit «ἤκει μὲν οὖν» (!) γράφεται εἰς τὸ ἀντίγραφον Χίου ὀρθῶς «οἴκοι μένειν», τὸ δὲ ἐν σελ. 53,3 «καὶ ὑπτριον» (!) ἀναγινώσκεται ἐν Χίῳ «καμπτριον», τὸ δὲ ἐν σελ. 14,15 «Ποσνάκους» ἀναγινώσκεται ὀρθῶς ἐν Χίῳ «Πατζινάκους».

Κατὰ τὰ λοιπὰ δὲν δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι τὸ ἀντίγραφον Χίου εἶναι πάντοτε ὀρθότερον τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ. Ἔχει καὶ τοῦτο δεινὰ λάθη. Παρέχω κατωτέρω τὰς διαφορὰς τοῦ ἀντιγράφου Χίου, τὸ ὅποιον εἶναι πλήρες καὶ εἰς δύο σημεῖα, ὅπου τὸ χειρόγραφον Βουκουρεστίου ἔχει κενά.

Διαφοραὶ τοῦ χειρογράφου 1598 τῆς Βιβλιοθήκης Χίου πρὸς τὴν ἐκδοσιν Petit

ΕΚΔΟΣΙΣ PETIT

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΧΙΟΥ

σ. 1, 8 τῆς μιᾶς θεότητός τε καὶ δυ νάμεως, <εἰς ἦν>	τὴν μίαν θεότητά τε καὶ δυνάμιν (!) εἰς ἦν
σ. 2, 2 παμφανεστάτης φυλῆς	παμφανεστάτης φυλῆς
σ. 2, 8 μεγίστου Ἀπασίου	μαγίστρου Ἀπασίου
σ. 2, 12 Νέας Ρώμης	καὶ Νέας Ρώμης
σ. 2, 14 πολίτευμα	τὸ πολίτευμα
σ. 2, 27 μονῆ	ἀγία μονῆ
σ. 2, 33 ταμιουλκουμένων	τιμιουλκουμένων
σ. 3, 2 προπορευέσθω	πορευέσθω
σ. 3, 9 μοναχικόν	τὸ μοναχικόν
σ. 3, 20 ἀνεθηκεν	ἀνατέθηκεν (!)

- σ. 4, 12 λειτουργεῖν καὶ μνημονεύειν
 λειτουργεῖν ἢ πόσας καὶ ποίας ἡμέρας
 καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα λειτουργεῖν
 καὶ μνημονεύειν
- σ. 7, 17 αὕτη τῶν Ἰβήρων
 τῶν Ἰβήρων οὕτη
- σ. 7, 29 ἐκείνην ἀγίαν
 ἀγίην ἐκείνην
- σ. 8, 7 ἐκ νεότητός μου
 ἐξ ἀρχῆς νεότητός μου
- σ. 8, 12 τῷ ὀρθοδοξοτάτῳ τῶν Ρω-
 μαίων γένει
 τῷ ὀρθοδοξοτάτῳ καὶ ἐνθεωτάτῳ τῶν
 Ρωμαίων γένει
- σ. 8, 20 γήρως
 γήρους
- σ. 8, 33 ἐν γεννητοῖς
 ἐκ γεννητῆς
- σ. 9, 4 ἐπὶ τῷ αὐτῷ
 ἐπὶ τὸ αὐτὸ
- σ. 9, 4 εἰς δόξαν καὶ τιμὴν
 εἰς τιμὴν καὶ δόξαν
- σ. 9, 28
 Ἄπο σελ. 9, 28: χρημάτων
 μέχρι μελ. 10, 25: γενόμενον
 λείπει ἐν φύλλον εἰς τὸ χειρό-
 γραφον
- σ. 10, 26 Βάνιστα
 Βάνισκα
- σ. 10, 27 δὲ
 τε
- σ. 11, 9 καὶ τοπίων
 τοπίων
- σ. 11, 13 τοπία
 τόπια
- σ. 11, 29 ἄλλοις οἷς
 ἄλλοις πολλοῖς οἷς
- σ. 12, 2 κτημάτων
 κτημάτων
- σ. 12, 5 ἐνθα ἐνθάπτηται
 ἐνθα αἰεὶ θάπτηται
- σ. 12, 6 θεοῦ ὁδηγοῦντός μου
 θεοῦ ὁδηγοῦντός με
- σ. 12, 15 ὑποτυπώσαντες
 τυπώσαντες
- σ. 12, 33 Γελαύνωνος
 Γλαύνωνος
- σ. 12, 35 κάστρου τε καὶ χωρίου
 κάστρου καὶ τοῦ χωρίου
- σ. 13, 7 ἐγγόνει
 γέγονε
- σ. 13, 9 διανεμηθῆναι
 διανεμηθεισῶν (1)
- σ. 13, 17 πάντων τῶν κτημάτων
 πάντων τε τῶν κτημάτων
- σ. 13, 19 ἐκείνου
 ἐκείνου
- σ. 13, 19 ποθεινότερον
 ποθεινότατον
- σ. 13, 25 οὐδὲν ἐκ τῶν ἐκείνων πραγ-
 μάτων
 οὐδὲ ἐκ τῶν ἐκείνου πραγμάτων
- σ. 13, 26 δὴ
 τίποτε
- σ. 14, 5 κατεσκευάσθησαν
 δὲ
- σ. 14, 10 ἀνεδιδυσκετο
 κατεσκευάσθη
- σ. 14, 15 Παιζινάκους
 ἐνεδιδύσκετο
- σ. 14, 25 ἐμφορούσας
 Παιζινάκους
- σ. 15, 1 ἀσυλωτους
 ἐμφορούσας
- σ. 16, 16 βαθυτάτον γήρας
 ἀσυζητήτους
- σ. 16, 19 διακόνους
 γήρας βαθυτάτον
- σ. 16, 25 ἐκ τῶν διακονητῶν ἢ
 διακόνους
- σ. 16, 28 ἀβούλητος ἐξ ἀνάγκης γενο-
 μένη
 εἰ ἐκ τῶν διακονητῶν ἢ,
 ἀβούλητος βούλησις ἐξ ἀνάγκης γενο-
 μένη
- σ. 17, 22 δουλώσαι
 δολῶσαι
- σ. 17, 33 εὐθύς
 εὐθὲς

σ. 18, 10 ἀπροσωπολήπτως	ἀπροσωπόληπτος
σ. 18, 13 οὕτω	οὕτως
σ. 18, 14 εὐπάθειαν	εὐπείθειαν
σ. 18, 20 φθάσαι	φθάσει
σ. 18, 22 γνησιωτέρων	γνωστικωτέρων
σ. 18, 31 διοικεῖν τε καὶ οἰκονομεῖν	καὶ οἰκονομεῖν
σ. 19, 16 τούτων ἀκόπως	τούτων ἀπάντων ἀκόπως

(φ. 9ῶ α-β) σελ. 19, 19 ἐκδ. Petit (κεφ. Ε' περὶ τὸ τέλος): πορεύονται καὶ εὐχάριστοι ἔσονται ἐν πάσῃ ζωῇ αὐτῶν, καὶ οὕτως εὐχαριστεῖτωσαν τῷ τῶν ὄλων σωτήρι ὅτι οὐχ ἔνεκεν τοῦτο που ζητεῖν εὐφορόν τε καὶ κάλλιστον περιερχόμενοι ἐκοπίασαν· ἀλλ' ἡμεῖς τὴν τοιαύτην ταλαιπωρίαν ὑπέστημεν ἄνω καὶ κάτω τρέχοντες καὶ πάντα τόπον τὸν ἐν τοῖς κτήμασιν ἡμῶν περιερχόμενοι καὶ τούτους ἅπαντας ἐξετάζοντες καὶ ζητοῦντες ἀναπαυτήριον τῶν ἀδελφῶν εἰς κατοικήσιν τούτου εὐαρμοστότερον ἢ ἐπιτηδειότερον, εὐρήκαμεν οὐδαμῶς· ἡ θεία οὖν πρόνοια συνεργοῦσα ἡμῖν τοιούτων ἀγαθῶν, ἄρδην ἡμᾶς ἠξίωσε πρῶτον μὲν τοῦ τοιούτου τεύξασθαι καταγωγίου τερπνίστου (!) τε καὶ καλοῦ καὶ κατὰ πάντα ἡδίστου, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἐπιτηδείοις δαψιλεστάτου καὶ τὰ χρειώδη πάντα ἅμα συγκεκραμένου καὶ κατακαιρὸν ἐκάστου τὴν χρῆσιν ἐτοιμῶς παρεχομένου, | φημί δὴ τῶν ψυχικῶν τε καὶ σωματικῶν εὐκαιρῶς τὴν χρῆσιν διαπορθμεύοντος καὶ ἵνα θαρρόντως λέγω τῷ θεῷ παραδείσῳ ἐκείνῳ ἀφωμοιωμένου, ἐν ᾧ ἡ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ὑπῆρχε τρυφερωτάτη ζωὴ εὐθηνουμένη τε καὶ ἀταλαιπώρητος καὶ τῆς ἐν τούτῳ ἀμεριμνίας, καθ' ἣν ἐβιώτερον· μάλιστα δὲ ὅταν ἀποβλέψῃται τις εἰς τὴν ὠραιότητα τοῦ περικλείστου τούτου καὶ ἀμφιβοήτου ναοῦ καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου καὶ τῶν ὑφασμάτων καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἠδύπνοον εὐωδίαν καὶ τέρψιν τῆς πνευματικῆς χάριτος καὶ τὴν ἠδυφ<νο>άτην τῆς ἀσμαιικῆς μουσουργίας τὸ εὐρυθμον μέλος· καὶ τὰς ψυχωφελεῖς παραδόσεις τὴς ποδηγούσας διὰ τῆς βασιλικωτάτης ὁδοῦ καὶ τὴν πορείαν τὴν ἔγρουσαν πρὸς τὴν ἄλυπον καὶ αἰωνίαν ζωὴν καὶ τῶν τούτοις παρεπομένων παντοίων καλῶν τὴν ποικιλίαν τε καὶ τὸ ἔκ | κριτον, δι' ὧν οἱ ἐν τῷ παιδίμῳ θεάτρῳ ἐκ δεξιῶν τυχόντες τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ τῶν μενόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν τεκμαίρωνται τὴν ἀπόλαυσιν· τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων καὶ οὕτως ἀμόχθων ἀπάντων τῶν καλῶν ἐν κατασχέσει γεγονότων ἡμῶν, πῶς οὐχὶ οὕτως ἀλύπως τε καὶ ἀταράχως βιώσητε καὶ ἀπλουστάτη γνῶμη τῇ γλυκυτάτῃ πνοῇ τῶν λεπτοτάτων αὐρῶν τὸ βιωτικὸν πολύκλυστον διαπλεύσετε πέλαγος; καὶ κατὰ τοὺς θεατὰς τοῦ θεοῦ δρόμον προφῆτας θεοῦ ἢ καὶ ἀποστολικῶς εἰπεῖν πολιτεύσητε γέλωτα, ποιοῦντες ὡς

φησὶν Ἰωβ τὰς πολυόχλους πόλεις καὶ τὰς τῶν πρακτόρων φωνὰς ἐξουθενούμενος, προ δέ γε πάντων καὶ τούτων ἀνώτερον καὶ διὰ πάντων ὅστις ἂν εἴη ὁ προϊστάμενος πάντων ἔστω κατὰ τὸν βίον παράδειγμα· μάλιστα δὲ ἐν τῷ μηδὲν κτᾶσθαι ἴδιον· πάν | τα γὰρ τὰ ὄντα ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ ἔστι καὶ οὕτω εἰς εὐχὰς καὶ δεήσεις, σχολάσαι καὶ τῆς ἐν λόγῳ διδασκαλίας ἀνθέξασθαι καὶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀδελφῶν ἐπιστρέφεσθαι τιμιώτερα ταῦτα ἠγούμενος καὶ ἀμφοτέρω καθῶς φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος· διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιοσύνης· τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς καὶ οὕτως διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν φυλαχθήσεται πρὸς τὴν εἰρημένην δικαιοσύνην καὶ μακαριότητα καὶ τὸ πρὸς πάντας φιλόστοργον ὁμοίως ἐνδέξετε πρὸς τοὺς μεγάλους τε καὶ μικροὺς ἀνεχόμενος τῶν ὀλιγοψύχων τε καὶ ραθυμούντων τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ χρηὶ λέγειν ὅτι καὶ τῶν γογγυζόντων εἴ τινές εἰσι δυσφορώτεροι πάντων καὶ ἀνύποιστοι οἱ δὲ ὑπομένοντες αὐτούς, πολλὴν μισθὸν λήψονται καὶ μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ γενήσονται· μετὰ δὲ ταῦτα

σ. 21, 2 ὅτι τοὺς	ὄσους
σ. 21, 13 πεντηκοστοῦ	πεντήκοντα
σ. 21, 16 παρακαταβιβάζειν	παρακαταβάζειν (!)
σ. 21, 18 τούτῳ	τούτων
σ. 21, 25 ἀνάπλεω	ἀνάπλεων
σ. 22, 18 τὸ ἀρτυμα, οἶνον	τὰ ἀρτύματα, οἶον
σ. 22, 21 διαπραττόμενος ἐμφρόνως	ἐμφρόνως διαπραττόμενος
σ. 22, 33 εὐμελῶς	ἐμμελῶς
σ. 22, 34 ὁμόβουλοι	καὶ ὁμόβουλοι
σ. 23, 17 μετὰ	κατὰ
σ. 23, 25 ἀτιμίας	ἀτιμίαν
σ. 24, 14 περιϊσταμένων	παρισταμένως (!)
σ. 24, 25 βεβαίωσιν	βεβαίαν

Κεφ. η' ἐκδ. Petit σ. 24,34 ἀντὶ τοῦ νεοελληνικοῦ τοῦ Petit τὸ χ. 1598 ἔχει τὸ ἐξῆς κείμενον :

καθῶς | παρ' ἡμῶν ἐτυπώθη καὶ μὴ ὑποκρατηθῆτω εἰ μὴ μόνον ἐν ταῖς τρισὶ τεσσαρακοσταῖς· ἀλλ' οὔτε δὲ ἐκ τῶν τεσσάρων κρασοβολίων ἐκάστου ἀδελφοῦ βουλόμεθα ὑποκρατηθῆναι· τρία δὲ φαγία ἐκάστη ἡμέρα γενέσθαι καὶ προτεθῆναι τοῖς ἀδελφοῖς διοριζόμεθα, εἴ τι ἂν ἢ τοῦ Θεοῦ οἰκονομήσει πρόνοια, πλὴν ἐν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρῃ, ἦτοι τῇ Κυριακῇ δαψιλεστέραν διοριζόμεθα γενέσθαι τὴν τράπεζαν· τῇ γὰρ προλαβούσῃ ταύτης νυκτὶ ἀγρουπνίαν πεποιηκότες ἔκκοποι εἶεν καὶ πρόσπεινοι· πρὸς δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀγίας πεντηκοστῆς καὶ μετὰ τὴν σωτήριον γέννησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἕως τῶν φώτων, τὸ λεγόμενον δωδεκαήμερον τέσσαρα ἔστωσαν τὰ βρωμάτια καὶ τὰ τοῖς ἀδελ-

φοῖς ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις παρατιθέμενα· ἐν δὲ τῷ δείπνῳ, τῶν δηλωσάντων (!) ἡμερῶν τῶν δώδεκα καὶ τῶν μέχρι τῆς πεντηκοστῆς πενήκοντα τυρὸς προστεθήτω τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἄλλο εἴ τι ἢ θεία οἰκονομήσει πρὸς τὰ κρῖνα καὶ χρυσοβόλια ἐκάστῳ δύο· πλὴν ὁ κατακαιροὺς καθηγούμενος τὴν ἐφορείαν καὶ διάκρισιν ἔχων, εἰ σκοπήσει χρεῶν εἶναι ἄλλο τι προσθήσειν εἰς τὴν τῶν ἀδελφῶν δίαιταν, ἐξουσίαν ἔχέτω πρὸς τὸ ἀπαμβλῦναι τὰς ὁρμὰς τῶν τὴν λυχνίαν* (!) προτιμωμένων· εἴτε δὲ ἀπὸ πρῶσταιοῦ εἰσόδου, εἴτε ἀπὸ ποιμνίων εἴτε ἀπ' ἄλλων τινῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν, εἴτε ὑπὸ συγγενῶν τοῦτε καθηγουμένου καὶ τῶν ἀδελφῶν εἴτε ἀπὸ γνωρίμων καὶ φίλων τὸ οἰνοῦν βρωμάτιον παραμυθίας ἀποκριτοῖ ἢ ἐν τῇ μονῇ, τοῦτο τῷ κελλαρίῳ παραδοθήτω· καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ παρὰ τῆς κοινότητος τῶν ἀδελφῶν δαπανηθήτω εἴτε αὐτὸς ὁ ὑπόδοχος τοῦ τοιούτου βρωσίμου εἶδους, ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦτο προσκομίσαιτο· καὶ τῇ ἀδελφότητι προσκομίσαιτο· ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο ἀμνημόνευτον καταλιπεῖν, ἵνα οἱ προσφοιτῶντες

σ. 25, 18 διακλήσεως	διακλύσεως
σ. 25, 29 οὕτω	οὕτως
σ. 26, 7 διὰ δόσεως	διαδόσεως (!)
σ. 26, 13 διηνεκεῖς	διηνεκῶς
σ. 26, 13 προσευχαῖς	εὐχαῖς
σ. 26, 22 ἔγκριτοι	ἔκριτοι
σ. 26, 23 πεντεκαίδεκα	πέντε καὶ δέκα
σ. 27, 1 αὐτάς	αὐτοὺς
σ. 27, 8 πάντας	ταύτας
σ. 27, 20 ἀνά ἓν χρυσοβόλιον	πρὸς ἓν χρυσοβόλιον (πβ. 27, 13)
σ. 27, 24 ἀπέχομεν	ἀποσχόμεθα
σ. 27, 25 κοινοί	κοινῇ
σ. 27, 33 πέμπτη	πέντε
σ. 28, 4 μετὰ τῶν λοιπῶν	σὺν τῶν λοιπῶν πασῶν (!)
σ. 28, 6 νομίμοις μνήμαις	νομίμοις μνείαις
σ. 28, 22 καὶ ἔμπροσθεν	ἔμπροσθεν
σ. 28, 27 αἱ μὲν κηροὶ	οἱ μὲν κηροὶ
σ. 28, 28 διαπαντός	διὰ παντός
σ. 29, 4 καὶ	τε καὶ
σ. 29, 7 ἀλλήλως περιδόμεναι	ἀλλήλαις ἐπερειδόμεναι
σ. 29, 7 φυλάξουσιν	φυλάξουσιν
σ. 29, 9 παραδεδομένον τε κανόνα καὶ νομοθεσίαν	παραδεδομένον κανόνα τε καὶ τὴν νομοθεσίαν

*) Ἡ νεοελληνικὴ παράφρασις τοῦ Μουσαίου ἐρμηνεύει τὸ «ἀπαμβλῦναι τὰς ὁρμὰς τῶν τὴν λυχνίαν (!) προτιμωμένων» διὰ τοῦ «νά ἐμποδίσῃ τὴν λαιμαργίαν τινῶν». Ἐπομένως ὁ παραφράσας εἰς τὴν νέαν ἐλληνικὴν εἶδε τὴν γραφὴν λιχνεία εἰς τὸ πρότυπον τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου.

σ. 29, 27 ἀλλήλων	ἀλλήλοις
σ. 29, 29 διὰ τοῦτο	διὰ τούτων
σ. 30, 13 συνετριμμένης καρδίας	συντριβῆς καρδίας
σ. 30, 17 δολώσασθαι	δολώσασθαι
σ. 30, 18 ἀνακαλύπτειν	δει ἀνακαλύπτειν
σ. 30, 21 πρόξενον	πρόξενος (!)
σ. 31, 5 τῷ προεστῶτι αὐτοῦ	τῷ προεστῶτι αὐτῷ
σ. 31, 21 διαφόρων	διὰ διαφόρων
σ. 32, 21 ἐστὶ	ἔσται
σ. 31, 28 φιλεργός	φιλεργός
σ. 32, 6 ἵκει μὲν οὖν	οἴκοι μένειν
σ. 32, 7 θείου καὶ ἱεροῦ	ἱεροῦ καὶ θείου
σ. 32, 14 ἔσονται	ἔσονται
σ. 33, 4 οὕτω	οὕτως
σ. 33, 6 οὔτε	ὄντα
σ. 33, 14 διὸ δὲ ἀνέχεσθαι	διὸ οὐδὲ ἀνασχέ<ο>θαι
σ. 33, 18 προφθῆναι	προφάσει
σ. 33, 19 ἄλλοι	ἄλλοις
σ. 33, 19 οὕτω	οὕτως
σ. 33, 29 δὴ	δὲ
σ. 33, 33 ταρσεῖα σάλπιγξ	ταρσεῖα σάλπιγξ
σ. 34, 4 πράγματός ἐστι βλαβερώτε- ρον παντός	πράγματος παντός ἐστὶ βλαβερώτερον
σ. 34, 12 ὑψωθήσεται τοσοῦτον	τοσοῦτον ὑψωθήσεται
σ. 34, 18 τῆς ἡτοιμασμένης	τὴν ἡτοιμασμένην
σ. 34, 30 φωτιεῖ	φωτίζει σοι
σ. 35, 10 καὶ	τε καὶ
σ. 35, 15 διατηρήσουσι	διατηρήσωσι
σ. 35, 28 δηλαδὴ καὶ θεοπρεπῶς διεσά- φησαν	δηλ. καὶ θεοπρεπῶς ἀριπρεπῶς διεσα- φήσαν (τὸ θεοπρεπῶς δι' ἄλλης χειρὸς ἐγράφη ὑπὲρ τὸ ἀριπρεπῶς)
σ. 35, 28 ἀγάγεσθε	ἀγάγεσθαι
σ. 35, 30 δὴ	δὲ
σ. 36, 5 τούτου	τούτο
σ. 36, 9 ἐνορκούντες	ἐνορκῶντες
σ. 36, 22 ἔτι καὶ	ἔτι τε καὶ
σ. 36, 27 ἀλεγάτευτος	ἀληγάτευτος
σ. 36, 34 τῆς ἁγίας ταύτης ἐκκλησίας	τὴν ἁγίαν ταύτην ἐκκλησίαν
σ. 37, 26 διορισάμεθα	διορισάμεθα
σ. 37, 27 ἀντιτάξεως	ἀντιτάξεως
σ. 38, 2 βουλευθεὶ	βουλευθῆ
σ. 38, 3 ἐν αὐταῖς	ἐν αὐτοῖς
σ. 38, 7 τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ	τιή
σ. 38, 12 ἐφ' ἑαυτὴν	ὑφ' ἑαυτὴν
σ. 38, 14 κτήσασθαι	κτήσεται
σ. 38, 30 χώροις	χώρεσι (!)
σ. 38, 31 ἔτι καὶ	ἔτι τε καὶ
σ. 38, 31 προσφοιτῶντος	προσφοιτῶντος

σ. 39, 4 λεγάτον	ληγάτον
σ. 39, 20 σφάλλει	σφάλλεται
σ. 40, 15 οὐκ ἔστι	οὐκ ἔσται
σ. 40, 22 προσαγεῖν	προσαγαγεῖν
σ. 41, 5 κατὰ τόπον	κατὰ τύπον
σ. 42, 30 ἀοελφῶ	αὐταδέλφου
σ. 42, 32 εἰώθαμεν	εἰώθημεν (!)
σ. 43, 4 τοῦ μυστηρίου	τῶν μυστηρίων
σ. 43, 10 τῶν κτιτόρων	τοῦ κτίτορος
σ. 43, 25 λιταῖς	λιτῶς
σ. 44, 27 ἔνεκεν	ἔνεκα
σ. 44, 30 τοῦ τέ τινος	τούτου
σ. 45, 5 εἰς τὴν	τῶν εἰς τὴν
σ. 45, 10 τῇ ἁγίᾳ μονῇ	τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ μονῇ
σ. 45, 14 πάντως	πάντη
σ. 46, 17 τόσον	πόσον
σ. 46, 22 ὑπερπερισεύματα	ὑπερπερισεύσαντα
σ. 47, 2 ἰσχυρότης	ἰσχὺς
σ. 47, 10 τῷ μυστηρίῳ	τῷ μοναστηρίῳ (!)
σ. 47, 31 τὰς νόσους	νόσους
σ. 49, 7 εἰς τὸ	καὶ εἰς τὸ
σ. 49, 10 οἰκονομήση	οἰκοδομήση
σ. 49, 33 παρ' ἡμῶν αὐτῷ προστα- χθεῖσαι	προσταχθεῖσαι αὐτῷ παρ' ἡμῶν
σ. 50, 12 πρὸς κατάληψιν	πρὸς κατάλυσιν
σ. 50, 22 ἐπισιάτην	ἐπιστατεῖν
σ. 50, 28 Χοσριάνης	Χοσριένης
σ. 50, 31 κηρίον	κηροῖ
σ. 51, 4 τοῦ... ἱερουργεῖν	τοῖς... (!) ἱερουργεῖν
σ. 52, 19 μονὴν ἁγίαν	ἁγίαν μονὴν
σ. 53, 3 καὶ ὑπτριον	καμπτερίον
σ. 53, 4 ἀργυροῦν	ὄργυρον
σ. 53, 5 ἓνα	ἓν
σ. 53, 10 καθημερινὸν λιτὸν	λιτὸν καθημερινὸν
σ. 53, 16 ἀπόστολος	βιβλία ἀπόστολος
σ. 53, 19 ἐκλογάδιον	ἐκλογάδιν
σ. 53, 25 αὐτῆς μία	αὐτῆς
σ. 53, 27 πρεσβυτέρου	πρεσβυτέρων
σ. 53, 27 ὁμοφῶρια	μαφόρια
σ. 53, 28 ὁμοφῶριον	μαφόριον
σ. 53, 29 ἕτερα τρία ὁμοφῶρια μετα- ξωτὰ	καὶ μαφόρια μεταξωτὰ ἕτερα τρία
σ. 53, 31 κηροπηγίων αὐτοῦ	κηροπηγίων αὐτῶν καὶ
σ. 54, 1 ὑάλια	ὑέλλια
σ. 54, 4 φοράδια	φορβάδια
σ. 54, 5 θήλη	θήλειαι

σ. 54, 6 βόες καματεροί	καὶ βόες καματεροί
σ. 54, 16 χρυσόβουλλα ἐν ταῖς μοναῖς	χρυσοβούλλιον ἐν τῆς μονῆς
σ. 54, 17 χρυσόβουλλα	χρυσοβούλλια
σ. 55 20 χρυσόβουλλα	χρυσοβούλλια
σ. 54, 21 χρυσόβουλλον	χρυσοβούλλιο
σ. 54, 27 Μπαντζινάκου	Πατζινάκου
σ. 54, 30 σεκρέτα	σέκρετα
σ. 54, 31 τὰ ἴσα	καὶ τὰ ἴσα
σ. 55, 1 χρυσοβούλλων	χρυσοβουλλίων
σ. 55, 12 τοῦ Παγκαλίτζι	τοῦ Παγκαλίτζη
σ. 55, 14 μετάκλησιν	μετάκλησιν
σ. 55, 17 Χαπετικίου	Χαρπετικίου
σ. 55, 27 ἕτερα	καὶ ἕτερα
σ. 55, 29 ἕτεροι ἀποδείξεις διάφοροι	καὶ ἕτεροι ἀποδείξεις διάφοροι
σ. 55, 31 πρὸς εἰδήσεις καὶ ἀποδείξεις	προσεΐδησις καὶ ἀπόδειξις
σ. 56, 3 ὁ περιορισμὸς τῶν κτημάτων	ὁ περιορισμὸς τῶν ἐν Φιλιππουπόλει κτημάτων μου· τὸ πρακτικὸν καὶ ὁ πε- ριορισμὸς τῶν κτημάτων

Ἡ ὑπογραφή τοῦ Γρηγορίου λείπει καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον χειρόγραφον, ἢ ὑπογραφή τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ἔλλειψαι χώρου μὲ ἄλλα γράμματα εἰς τὸ περιθώριον.

Ἡ κυριωτάτη διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἀντιγράφων, Χίου καὶ Βουκουρεστίου εἶναι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἢ ἐξῆς. Εἰς τὸ χειρόγραφον Χίου λείπει μία σελίς, ἢ περιέχουσα τὸ κείμενον τῆς σελ. 9,28—10,25 τῆς ἐκδόσεως Petit, ἀλλ' ὑπάρχουν τὰ κείμενα σελ. 19,19—20,27 καὶ 24,34—25, 18, τὰ ὅποια λείπουν εἰς τὸ χειρόγραφον Βουκουρεστίου. Πρέπει νὰ παρατηρήσω ὅτι εἰς τὸ χειρόγραφον Χίου τὰ φύλλα τὰ περιέχοντα τὰ ἀνωτέρω πληρέστερα κείμενα εἶχαν μετατεθῆ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα ὅτι ἔλειπον καὶ εἰς τὸ χειρόγραφον Χίου. Ἐπειτα εὗρον αὐτὰ μετακινημένα ἀλλαχοῦ τοῦ χειρογράφου. Ἡ μετατόπισις αὕτη τοῦ χειρογράφου Χίου καὶ ἡ ἔλλειψις ἢ καὶ ἀρχικὴ μετατόπισις τοῦ χειρογράφου Βουκουρεστίου ἀνάγεται ἴσως εἰς μετατοπίσεις φύλλων τοῦ προτύπου, τὰς ὁποίας ἐν τούτοις ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ἐν Χίῳ χειρογράφου ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ.

Κατὰ τὴν καταγραφὴν τῶν παραλλαγῶν τῶν ἀντιγράφων ἔλαβον ὑπ' ὄψιν, ὡς ἐννοεῖται, μόνον τὰς γραφὰς τοῦ χειρογράφου Βουκουρεστίου ὅχι τὰς διορθώσεις εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Petit. Ἐγὼ δὲ ἴδιος δὲν ἔκαμα

1) Ἀναγινώσκω χρυσοβούλλιον τὴν βραχυγραφίαν χρυσοβούλλ.

καμμίαν διόρθωσιν ¹⁾), ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔκρινα ἀναγκαίαν μόνον τὴν ἀπόδοσιν τῶν γραφῶν τοῦ χειρογράφου Χίου, ἔστω καὶ ἐσφαλμένων! Ἐπιφυλάσσομαι νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ κείμενον, ἀλλ' ὄχι πρὸ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ἰβηρικοῦ χειρογράφου τῆς Χίου, τοῦ ὁποίου ἐπείγει τῶρα ἡ ἔκδοσις.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπενθυμίζω μόνον τὰ κυριώτερα διδάγματα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἐκ τοῦ τυπικοῦ τοῦ Πακουριάνου.

1) Ἡ οἰκογένεια τοῦ Πακουριάνου ἦτο ἰβηρική. Ὁ πατὴρ τοῦ Γρηγορίου Πακουριάνου ἦτο «ἀρχὸν ἀρχόντων» (σ. 1,20) εἶχε δηλ. τὸν μέγιστον τίτλον, τὸν ὁποῖον βεβαίως οἱ Ἰβηρες ἔλαβαν κατὰ μίμησιν τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων. Περὶ τῆς γενεαλογίας τῶν Πακουριάνων βλ. τελευταῖον Ε. Honigsmann, Die Ostgrenzen des byzantinischen Reiches von 363 bis 1071 nach griechischen, arabischen, syrischen und armenischen Quellen 1935 σ. 222. Συγγενὴς πάντως τοῦ ἡμετέρου Γρηγορίου Πακουριάνου ἦτο ὁ πλαυσιώτατος Συμβάτιος Πακουριάνος, τοῦ ὁποῖου τὴν ἐνδιαφέρουσαν διαθήκην ἐδημοσίευσεν ὁ Ἰωακείμ Ἰβηρίτης εἰς τὸ περιοδικὸν Ὁρθοδοξία τ. 5 (1930) σ. 614.

Εἰς κώδικα τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μανασσῆ εὗρισκόμενον εἰς Χάλκην ἀναφέρεται βιβλιογράφος Θεόδωρος Πακουριανός: «ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος τοῦ Μανασσῆ διὰ χειρὸς ἐμοῦ Θεοδώρου τοῦ Πακουριανοῦ μηνὶ Ἰουλίῳ 15 ἔτει 6827 ἰνδ. β'» (=1319). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τῇ προστάσῃ τοῦ Γρηγορίου Πακουριάνου ἦλθαν πολλοὶ συγγενεῖς του εἰς τὸ Βυζάντιον, περὶ τούτων δὲ ἔλαβε πρόνοιαν καὶ διὰ τοῦ τυπικοῦ του (περὶ ἐκείνων δηλ. οἱ ὁποῖοι θὰ ἤθελον νὰ γίνουν μοναχοί).

2) Ὑπὸ γεωγραφικὴν ἔποψιν εἶναι πολύτιμον τὸ τυπικὸν τοῦ Πακουριάνου, διότι μᾶς δίδει πλῆθος ὀνομάτων τῆς Θράκης καὶ τῆς Ροδόπης. Οὕτω π. χ. ἀναφέρει τὸ θέμα Βολεροῦ (σ. 10,32), εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάγει καὶ τὴν Μοσυνόπολιν, ἣτις κατὰ τὸν καθηγητὴν Στ. Κυριακίδην ²⁾ εἶναι τὸ ἐρείπιον φρουρίου μὲ τὸ τουρκικὸν ὄνομα Mesina-Kalesi παρὰ τὴν Κομοτινὴν καὶ ὄχι παρὰ τὴν Ἀμφίπολιν, ὅπως ἐνόμισαν ἄλλοι ἐρευνηταὶ καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ ὁ Louis Petit εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ τυπικοῦ (σ. VIII). Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Μοσυνόπολις ἀνῆκεν εἰς τὸ θέμα τοῦ Βολεροῦ δεικνύει ὅτι τοῦτο ἔξετείνεται ἀπὸ τῆς Μοσυνοπόλεως (καὶ ἀπὸ τῆς Μαρωνείας) μέχρι

1) Ὁ καθηγητὴς Ν. Βέης ἐδημοσίευσεν διαφόρους διορθώσεις εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Petit εἰς τὰ Βυζαντινὰ Χρονικὰ Πετροποπόλεως τ. 20,3 (1914) σ. 61. Ὁ Π. Καρολίδης ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ Παναθήναια τ. 11 (1906) σ. 289 κέξ. καὶ 330 διαφόρους ἄλλας παρατηρήσεις ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Petit.

2) Ἀθηνᾶ, τ. 35 (1924) σ. 224.

τοῦ Νέστου¹⁾ καὶ περιελάμβανε πάντως τὴν περιφέρειαν τῆς Βιστονίδος, τῆς σημερινῆς λίμνης Μπουροῦ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἕως προῆλθε τὸ ὄνομα (Βολερὸν κατὰ τὴν γνώμην μου δηλοῖ τόπον ἰχθυώδη). Εἶναι λοιπὸν πολῦτιμος ἢ μαρτυρία τοῦ τυπικοῦ διὰ τὸν γεωγραφικὸν καθορισμὸν τοῦ Βολεροῦ, σημαντικωτάτης διοικητικῆς περιφερείας τοῦ Βυζαντίου. Τὸ τυπικὸν μᾶς δίδει καὶ τὴν πρώτην μαρτυρίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Στενημάχου, τὸ ὁποῖον ἠτυμολόγησα ἄλλοτε ἐκ τοῦ οἰκογεν. ὀνόματος Στενήμαχος²⁾. Τὸ τυπικὸν τοῦ Πακουριάνου ἀναφέρει τὰ θέματα Σερρών (=θέμα Στρυμόνος παρὰ Κλίνφ Π. ροφυρογεννήτω), Βολεροῦ, Φιλιπποπόλεως καὶ Σμολένων. Τὸ τελευταῖον περιελάμβανε βεβαίως τὴν Ροδόπην. Ἀλλὰ περὶ τῶν θεμάτων τούτων ἕως ὁμιλήσω ἄλλοτε.

3) Ὁ Γρηγόριος Πακουριάνος ἰδρύει τρία «ξενοδοχεῖα» διὰ τοῦ τυπικοῦ του (σ. 48), ἦτοι τρία φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα δὲν νοσηλεύουν μόνον μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς, ἀλλὰ καὶ διανέμουν τροφίμα καὶ χρήματα εἰς διαβάτας καὶ πτωχοὺς γείτονας. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ ἢ ἰδρυσις τῶν φιλανθρωπικῶν τούτων ἰδρυμάτων. Ὁ Πακουριάνος ἐμπνέεται ἀπὸ τὰς φιλανθρωπικὰς διαθέσεις τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος καὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα ἰδρυσε πτωχοκομεῖον εἰς Κ]πολιν καὶ Ραιδεστόν³⁾. Ὁ Ἀλ. Κομνηνὸς ἰδρυσε τὸ περίφημον σχολικὸν συγκρότημα, τὸ ὁποῖον ἢ Ἄννα Κομνηνὴ⁴⁾ θεωρεῖ ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ Κόσμου καὶ τὸ ὁποῖον ἐλάμβανε πρόνοιαν καὶ περὶ ὄρφανῶν καὶ περὶ πτωχῶν καὶ περὶ ἀσθενῶν. Ἡ σύζυγος τοῦ Ἀλ. Κομνηνοῦ Εἰρήνη ἰδρυσε τὴν μονὴν τῆς Κεχαριτωμένης ἐν Κ]πόλει καὶ τὸ ἐν αὐτῇ νοσοκομεῖον⁵⁾. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλ. Κομνηνοῦ Ἰωάννης Κομνηνὸς ἰδρυσε τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος ἐν Κ]πόλει καὶ τὸ παρ' αὐτὴν περίφημον νοσοκομεῖον⁶⁾. Ἄλλος υἱὸς τοῦ Ἀλ. Κομνηνοῦ ὁ Ἰσαάκιος Κομνηνὸς ἰδρυσε ἐν τὴν Θράκῃ τὴν μονὴν τῆς Κοσμοσωτείρας, τῆς ὁποίας τὸ τυπικὸν ἐδημοσίευσεν ὁ Louis Petit

1) Βλέπε ὅσα ἔγραψα περὶ τοῦ Βολεροῦ εἰς τὰ Ἑλληνικά τ. 2 (1929) σ. 124 καὶ τ. 7 (1934) σ. 270.

2) Βλ. Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Μέσης τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τ. 5 (1920) σ. 63. Περὶ τοῦ Στενημάχου ἔγραψεν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην ὁ Κ. Μυρτίλος Ἀποστολίδης ὑπὸ τὸν τίτλον: Ὁ Στενήμαχος ἦτοι συνοπτικὴ τῆς πόλεως Στενημάχου ἱστορία ἀπὸ τῶν παλαιῶν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἀθήναι 1929.

3) Βλ. Κ. Ἀμάντου, Ἡ Ἑλληνικὴ φιλανθρωπία κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους. Ἀθηνᾶ τ. 35 (1924) σ. 162.

4) Ἐκδ. Reifferscheid τ. 2 σ. 290.

5) Βλ. τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς Κεχαριτωμένης παρὰ Migne P. G. τ. 127 σ. 993 κ. ἐξ.

6) Βλ. Κ. Ἀμάντου Ἡ Ἑλληνικὴ φιλανθρωπία ἐνθ' ἄνωτ. σ. 162.

εἰς τὸ ἄλλοτε ἐκδιδόμενον ἐν Κ]πόλει περιοδικὸν Izvestija (τ. 13 [1908] σ. 19 κέξ.). Ἡ μὴ τῆς Κοσμοσωτείας εἶχεν ἐπίσης ὀνομαστὸν νοσοκομεῖον. Ὅλα ταῦτα δεικνύουν τὸ φιλόφθωρον πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσεν καὶ εἰς τὸν Πακουριάνον τὴν ἴδρυσιν τῶν ἀνωτέρων «ξενοδοχείων», ἤτοι νοσοκομείων. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅπως εἰς τόσα ἄλλα οἱ Βυζαντινοὶ ἦσαν «διδάσκαλοι» διὰ τὸν Γρηγόριον Πακουριάνον.

4) Τὸ τυπικὸν τοῦ Πακουριάνου μᾶς δίδει σαφῆ εἰκόνα πόσον ἠδύνατο νὰ πλουτήσῃ εἰς νικηφόρος στρατηγός, ὅπως ὁ Γρηγόριος Πακουριάνος, καὶ εἰς ἀνώτερος ὑπάλληλος, ὅπως ὁ ἀδελφός του Ἀπάσιος ὁ μάγιστρος. Κτήματα, ζῶα, κτήρια, πολύτιμα ἱμάτια, εἰκόνες, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη καὶ ἐπιπλα, ὅπως σημειοῦνται εἰς τὰς σ. 10 κ.έξ. καὶ 52 κ.έξ. ἀποτελοῦν μυθικὸν σχεδὸν πλοῦτον. Βεβαίως πολλὰ κτήματα καὶ ἱμάτια κλπ. ἀναφέρονται ρητῶς ὡς δῶρα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλ. Κομνηνοῦ, ὅστις ἀντήμειβε γενναιοδῶρως τοὺς πιστοὺς φίλους του, ὡς δεικνύουσιν καὶ τὰ ἐν σ. 54 κ.έξ. χρυσόβουλλα, ἀλλὰ ὁ μυθικὸς πλοῦτος τῶν ἀδελφῶν Πακουριάνων πιθανώτατα δὲν εἶχε πάντοτε δικαίαν τὴν προέλευσιν. Καὶ ἂν οἱ ξένοι Πακουριάνοι, οἱ Ἰβηρες ἠδύναντο νὰ συσσωρεύσουν τόσον πλοῦτον, δύναται τις νὰ φαντασθῇ ὅτι ἀνώτατοι λειτουργοὶ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοί, ὑπηρετήσαντες τὸ Κράτος ἐπὶ γενεᾶς καὶ ἐν καιρῷ ἀνωμαλιῶν εἶχαν πάντοτε εὐκαιρίαν νὰ πλουτήσουν. Ἐννοοῦμεν εὐκόλως πῶς ἡ λ. «ἀρχων» κατήντησε εἰς τὸ Βυζάντιον=πλούσιος. Οἱ συχνὰ ἀνώμαλοι καιροὶ ἐρμηνεύουν τὸ φαινόμενον τοῦτο εὐκόλως, τὸ δὲ παράδειγμα τῶν Πακουριάνων εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικὸν καὶ μᾶς βοηθεῖ νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὰς ιδιότητας τῆς ἐποχῆς. Τὰ ἀνωτέρω κεφάλαια, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῶν δωρεῶν τῶν Πακουριάνων εἶναι διὰ τὴν ἱστορίαν τὴν οἰκονομικὴν καὶ τὴν σχετικὴν ὀρολογίαν σπουδαιότατα. Οὕτω σελ. 10 κ.έξ. ἀναφέρονται συχνὰ οἱ ὄροι ἀγρός, ἀγρίδιον, τόπιον, προάστειον κλπ. 1), ἐν σελ. 52 ἀναφέρονται εἰκόνες χειμευταί, ὑλογραφίαι, διάφορα πολύτιμα εἶδη μεταξωτά, «βλαττία ὀξυκάστωρα», «βλαττία τριβλάττια» κλπ. Ἡ διασάφησις πολλῶν ἐκ τῶν ὄρων καὶ σπανίων λέξεων τοῦ τυπικοῦ πρέπει νὰ γίνῃ, ὅπως ἐγένεν ὑπὸ τοῦ Nissen ἡ λεξικὴ ἐρμηνεία τῆς Διατάξεως τοῦ Μ: Ἀτταλειάτου. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφέρω ἀπλῶς τὰ ζητήματα καὶ ἐπιφυλάσσομαι νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ φιλολογικὸν καὶ λεξικὸν μέρος τοῦ τυπικοῦ.

Κ. ΑΜΑΝΤΟΣ

1) Περὶ τούτων πβ. καὶ ὅσα ἔγραψα εἰς τὴν Συμβολὴν εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Χίου, Ἀθηνᾶ τ. 27 παράρτ. σελ. 32.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΝ *)

ΒΑΒΑ ΕΣΚΙ

Ἦδη μακρόθεν περίοπτον τὸ μέγα καὶ λαμπρὸν ἀληθῶς (τοιχοδομικῶς) τὸ στερεότατον τῶν ἔξω τῆς Ἀδρ)πόλεως, τεχνικῶς ἀσύγκριτον τέμενος πλὴν μόνον πρὸς τὸ Σελημιέ) καὶ ὁ μέγας ἔξω τύμβος. Ἀναβαίνω ἐπὶ τούτου (ὑψ. 15 μ. κάτω περιφέρεια ὑπὲρ τὰ 300 βήματα). Εἶναι τέλειος κῶνος κατὰ τὸ φαινόμενον ἐνῶ εἶναι κόλουρος διὰ χρόνον. Ἐνταῦθα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρχεν Ἀϊ-Γιάννης. Ἄν δὲν γίνεαι ἀνασκαφὴ ἀδύνατον νὰ ἀποδειχθῆ. Ἀβαθεῖς καὶ ἀνεπαρκεῖς αἱ γύρω αὐλακες, σχετικαὶ μὲ τὸ ἐπικλιθὲν Τουρκ. νεκροταφεῖον. Μόνον περίεξ βαθύς ἢ βαθυνσις τοῦ χώρου, ἔξοῦ ἐλίφθη βεβαίως μέρος τοῦ χώματος. Ἐκατέρωθεν πρὸς Α. ἐπὶ τῶν κατερχομένων ἀπὸ Β-Ν. ὑψωμάτων καὶ πρὸς Α. καὶ τὸ πέρας τοῦ ὀρίζοντος βλέπω ἄλλον μικρότερον τύμβον.

Κάστρον καὶ σήμερον ἔτι λέγουσι οἱ περίεξ χωρικοὶ τὸ Βαβὰ-Ἐσκι Κάστρο καὶ Καστρινὸ ρεῦμα τὸν δι' αὐτοῦ ρύακα. Οἱ δὲ πρεσβύτεροι ὡς ἐνθυμοῦνται τμήματα τείχους) (μῆπως τοίχους;) (περὶ τὸ τέμενος πλησιάζοντα τὴν ὄχθην τοῦ ἀπὸ Α : ποταμίου) ἀσβεστοκτίστου, περιβάλλοντος τὸ Β. ἤμισυ-μέχρι καὶ ἔξω τοῦ Δημαρχείου ὡς τοῦ νῦν νοσοκομείου, ἐπὶ ἐξάρσεως καὶ νῦν ἔτι αἰσθητῆς τοῦ ἐδάφους. Κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν εἶχε καὶ δύο πύλας Ἀδρ)πόλεως—Κων)πόλεως ἀπωτέρω. δὲ καὶ ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Κυριακῆς καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ τεμένους.

• Τὸν δὲ **Ἅγιον Νικόλαον** ἀμέσως βορειόθεν μὲ μαρμάρινον καλὸν κορινθιακὸν κιονόκρανον, γενόμενον ἀνεκτὸν ἴσως διὰ τὸ ταπεινὸν (καὶ εἰς ἀντάλλαγμα) κατέστρεψαν νῦν, μετὰ τὸν διωγμὸν δηλ., καὶ μόνον σύγχωσις ὑπάρχει. Καὶ ὅλως τὸ Α. ἄκρον σήμερον εἶναι ἐπίχωσις παχεῖα. Καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῇ ὅμως σκάπτοντες εἰς δύο καὶ πλέον μέτρα εὐρίσκουσι πλακοστρώσεις μέχρι δὲ τῆς ἐπιφανείας κεραμοκτίστους τοίχους. Καὶ βαθουλωτὰ νομίσματα Κωνσταντινάτα Καὶ ἐγὼ δὲ βλέπω κατὰ τὸ

*) Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀειμνήστου Γ. Λαμπουσιάδου. Ὅρα καὶ σελ. 87-90 καὶ 323-32 Β', 172-176 ΣΤ' καὶ 45-70 Θ' τόμον Ἑθρακικῶν.

ΣΗΜ. Τὸ ὄδοιπορικὸν τοῦ μακροῦτου Λαμπουσιάδου ἦτο μᾶλλον, φαίνεται, πρὸ χειρῶν σημειώσεις διὰ μεταγενεστέραν ἐπεξεργασίαν. Κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν διεφυλάχθη τὸ κείμενον ὡς εἶναι εἰς τὰ χειρόγραφα.

χειλος τῆς ὄχθης τοῦ Καστρινοῦ ρεύματος ὀπισθεν τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὑπὸ 2 μέτρ. ἐπίχωσιν οἶονεὶ ὑπόγειον ὑπόστυλον περιεργαγμένον ὑπὸ τοῦ ρεῖθρου ὅπερ ἀδύνατον νὰ εἶναι *ἀνάλημμα* οὐδὲ *ὑπόκαυστον*, ἂν και στηρίζουν ὀπτοπλινθόκτιστοι στυλίσκοι πάτωμά τι πλίνθινον. Κενὸν εἶτα καὶ πάλιν παχὺς εἰς πεσσὸς πλινθόστυλος—μήπως ὄντως εἶναι ἴδρυμα παροχευτικὸν ὑπογείως τοῦ ρύακος, πλήθοντος τοῦ ρύακος, οἷον μοὶ λέγει γέρων ὅτι φαντάζονται βλέποντες (συχνὰ ἐν ἐσκαφαῖς) ὄχετοὺς ὑπογείους ὑφ' ὄλην που τὴν σημερινὴν πόλιν.

Περὶ τοῦ ἐντεῦθεν διερχομένου πρὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μεγάλου (40—50 ἴππων) ταχυδρομείου, ἐνθυμοῦνται ἀκόμη ὅτι ἐστάθμευε (μετὰ 7 που ὠρῶν ἡμερησίου δρόμου) ἐν Κούλελι, ὅπου νῦν ἔτι σώζονται λείψανα μεγάλων χανίων, ἥλλασεν ἵππους καὶ χωρὶς νὰ σταματᾷ ἐδῶ ἔφθανε τὸ β' βράδου εἰς Α. Βουργᾶς κλπ.

Οὐδεὶς λίθος εἰργασμένος ἀρχαιοπρεπῶς πλὴν τοῦ κιονοκράνου διὸ καὶ ὡς Βυζαντιακὴ κυρίως πόλις φαίνεται ὅτι ὑπόκειται. Εὐρέθησαν ὅμως νομίσματα ἀρχαῖα τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν αὐτοκρ. χρόνων.

Ἐνθυμοῦνται καὶ ἀνὰ *6 βάσεις* ἐκατέρωθεν ὁδοῦ ἀγούσης πρὸς Ἀϊ-Γιάννην=Τύμβον, τὴν δῆθεν ἐκκλησίαν, ἃς καὶ φαντάζονται 4 γῶνους ὡς φανῶν φορᾶς.

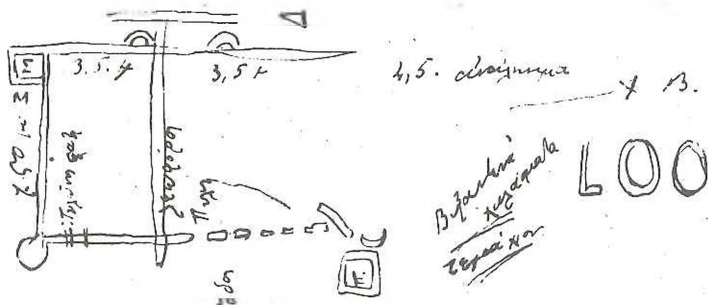
Τὸ *τέμενος* ἔξωθεν τετράπλευρον τὰς μεγάλας γραμμὰς (πλὴν τῶν αἰθριδίων καὶ προεξοχῶν ἱεροῦ καὶ προστάσεως) ἐσωτερικῶς σφαιροῦται τὴν κάτωτιν καθόσον ἄνευ πεσσῶν στηρίζει τὸν (μέγιστον) τροῦλλον ἐπὶ 5 ἐν ὄλφημιθολίων, εἰς ἃ πρόσθες ὡς ἕκτον συμβαστάζοντα τὸν *εὐθύγραμμον* πρόσθιον (=θύραι) τοῖχον—ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἡμιθόλιον τοῦ Μιχράπ πιστοτέραν τὴν μίμησιν Ἀγ. Σοφίας ὀλίγον (ἔχι ὅμως εἰς δουλικὴν) παρὰ τὸ Σελημιέ—ἄνευσις ἐσωτερικῆ—φῶς ὡσαύτως. Καὶ ἐδῶ 6 κίονες προστάσεως γρανίτου, χαλκόποδες προτέτακται 2ον *πρόστυλον* καὶ αὐτὴ εὐρύνουσα ὡς πλευρικῶς φαίνεται ἐκτεῖνασα. Νοτιώτερον (ἐπὶ τῆς γραμμῆς) ὀλιγώτερον ὥρας ἐκατέρωθεν τοῦ οἰκτροῦ χωριδίου *Σαδερχλῆ* ὑπάρχουν 4 μικροὶ τύμβοι, ὧν ὁ εἰς εἶναι μαχαιρωμένος ὀλίγον.

ΓΕΝΑ. ΒΟΥΝΑΡ-ΧΙΣΑΡ

Διερχόμενοι χέρσους ἢ θαμνοσκεπεῖς ἐκτάσεις καὶ ὀλίγα ρυάκια καὶ 1—2 χωρία παρ' αὐτὰ εὐϊδράπως, φθάνομεν εἰς *Γένναν*, ἐν ἣ εὐρίσκεται ἡ μεγίστη πηγὴ, ἐξ ὅσων εἶδον ἐν Θράκη. Ἡ πηγὴ εἶναι δισχιδῆς, ἐξ ὧν ἡ εἰτέρα τεχνητὴ, διὰ κήπου οἰκίας τινὸς διεξηγμένη, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ καὶ εἰς τερπνὴν παραμονὴν, ἡ δὲ ἄλλη κινεῖ τὸ ἐριουργεῖον τῶν ἀδελφῶν Παπαδοπούλων, τῶν σωσάντων τὴν Γένναν ἀπὸ ἐκτοπισμοῦ. Ἀπέχει 2¹/₃ περίπου ὥρας δι' ἀμάξης ἐκ 40] Ἐκκλησιῶν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει μικρολάφυρον ἐκκλησίδιον Βυζαντινὸν τοῦ τύπου τῆς Καπνικαρέας ἢ Μοναστηρακίου (4 ρόδινοι πεσσοί, ὑψηλότατος

τροῖλλος) τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου σῶζον πλὴν ξεθωριασμένων τοιχογραφιῶν, (ἐφ' ὑγροῖς) ὧν ἀνοικτοὶ οἱ ἀπέναντι ἀλλήλων 2 Ἀρχάγγελοι τῶν δύο πρώτων πεσσῶν, καὶ πλαστὴν ἐπιγραφὴν ὑπὲρ τὸν ἀριστερόν: Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων, στερέωσον Κύριε τὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτίσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι Ἔτος 714 (κατὰ χιλιετηρίδα μὲν πιθανῶς ἐσφαλμένην) ἀρχιερατεύοντος Παρθενίου τινός. Καὶ προσυπογράφει ὁ ζωγράφος ΧΥΡ δεινός εἰς φρικτὸν μονογράφημα (τζίφραν).

Μετὰ ἡμίσειαν ὄραν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ὠραίαν Βρύσιν, ἀμέσως παιδροτέραν δι' ἄφθονον πρασινάδα μεταξὺ πηγῶν (5 εἶδον ἐγώ). Διὰ μέγεθος ἐξέχει ἢ ἐν μέσῳ κυρία ἐν πυργοειδεῖ ὑψηλῷ τείχει παρὰ τὸ ὧς ἀνωτέρω ρεῦμα, πρὸς ἣν βεβαιοῦν αὐτόπται κατῆγεν ἐκ τοῦ τετραγώνου πύργου ὑπόγειος κἀθόδος ὑδρεύουσα. Ἄλλ' ἀνατολικώτερον ἔτι ἀρχαιότερα καὶ ὠραιότερα ἢ Ζωοδόχος Πηγὴ, κτιστὴ δεξαμενὴ 7×11 μ. Τριῶν δόμων πόρων κάλλιστα σωζομένων. (Ἐνταῦθα ἐπανηγύριζον οἱ κάτοικοι καὶ χοροὶ ἐγίνοντο) καὶ τοῦ τετάρτου γεισοειδὲς πρὸς τὰ ἔσω ἐξέχον φέροντος περιχεῖλισμα. Μεταξὺ ὧμος τῶν δόμων λεπτότατα κεραμίδια, ἐλέγχοντα τὸν Βυζαντιασμόν. Ἐγκωμιάζεται ὑπὸ ἡμετέρων τὸ ἀπροσδοκίτως ἰσχυρότατον (3 μ.παντοῦ) τείχος εἶναι ὀρθογώνιον λοξοῦμενον πρὸς τὰ Β.Δ.

κατὰ τὴν φορὰν τοῦ λόφου τῶν μεγάλων πύργων ἐνῶ ἢ κάτω φορὰ ἀκριβῶς ἐκ Ν. πρὸς Β. Ἀλλὰ τὸ ΒΔ ἡμισυ καὶ πλέον, τὸ στέφον ἀκριβῶς τὸν λόφον σχεδὸν λείπει πλέον καὶ καλύπτεται ὑπὸ ἐπιχώσεως (καὶ ἐρείπια Τουρκικῶν οἰκιῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ κλιτύϊ) ἢ διεύθυνσις ὧμος σαφῆς καὶ ἐκ λειψίνων καὶ ἐξ οἰδημάτων ἐκ τῆς ὄφρους ὥστε μῆκος ὀλικὸν βεβαίως ὑπὲρ τὰ 300 μ. Ἐπὶ τοῦ δεσπόζοντος ἀπὸ ΒΔ. λόφου τῆς Ἀκροπόλεως 3 πύργοι ἀκραῖοι, πολὺ μείζονες τῶν περὶ τὸ κάτω μαγρῶν (μέχρι 4—5 μ. εἰς ἐσωτερικὴν διάμετρον) μακρόθεν ἀποπτοι καὶ χαρακτηριστικοί. Ὁ ἅμα τῇ ἀνόδῳ νοτιώτατος τετράπλευρος, προφανῶς νεώτερος, (ἴσως Τουρκικὸς μᾶλλον, ἀφοῦ σώζει καὶ ξυλοδεσές, καὶ ἄλλην ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐπιφανείᾳ παρατεινομένην κοιλότητα) ὁ ἐγγύτατος τῇ μεγάλῃ πηγῇ ἦτο προστάτης τῶν ὑδρευόντων. Σώζεται ὁ ἡμισυς διαγωνίως.

Ὁ μέσος (ἀπέχων 100 ἀπ' ἐκείνου καὶ 80 βημ. ἀπὸ τοῦ βορειοτέρου) στρογγύλος ὕψ. 8 τουλάχιστον—9 μέτρων, ἔχει καὶ θύραν ἔσωθεν=ἀνατολικῶς (ἀσφαλῆ) εὐθύγραμμον ἔχουσαν προσόψεως τοῖχον καὶ 3 κεραμασβεστικὰς ζώνας (ἀνὰ 5). Ἐξω ἀπότομος πτώσις κλιτύος δεικνύει ὡς μόνη τὴν ὑπαρξιν συνδετικοῦ σκέλους.

Ὁ ἄκρος βόρειος ὑψηλὸς μέχρι καὶ 15, πεντέζωνος, σώζων καὶ οὗτος τὰς ὁπὰς τῶν ἱκριωμάτων, ἔχει ρῆγμα πρὸς Ν. μέγα· δι' ὃ ἐλλείπει ἀκριβῶς εἴσοδος, καὶ ἡ ἑκατέρωθεν κλιμακωτὴ εἰς ὑπερῶν ἀνοδος ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω ἐγκαρσίου καμάρας, ἣτις συνέδεεν ἴσως τὰς δύο κλίμακας ἐκεῖ ὑψηλὰ ὡς διάδρομος. Τὸ ἰδιόρρυθμον καὶ ἐκπλήρσσον εἶναι ἐν τούτῳ, ἡ *σακ. κοιιδῆς* τοῦ τρούλλου του ἐντὸς *ἐπικρέμασις* εἰσεχούσης δηλ. κατὰ ἐν μέτρον ὅλον τῆς ταινοειδοῦς στεφάνης τοῦ ἡμισφαιρίου, ἄνευ νοητῆς ἀνάγκης, χωρὶς ἴχνη δοκῶν που στηριξασῶν κατὰ τὴν κτίσιν. (Διάμετρος ἔσωτερ. 7 μ. που πάχ. 3 μ.) ἀνώτατα ἐν τῷ τρούλλῳ μικρὸς κεράμινος σταυρὸς, ἀντὶ ἀστέροσ.

Διηγοῦνται (ὄλοι αὐτόπται) καὶ ὑπογείους μακροτάτας (ἐκατοντάδας μ.) *καμάρας* ἔξω ἀμέσως τῆς ΝΑ. γωνίας τοῦ τείχους καὶ εἰς τὸ πεδίον κάπου μάλιστα διασταυρουμένας (εἰς εἴρεθείσας ἐκ κέντρον τοῦ ὀρύγματος φρέατος) ἄλλας στενωτάτας, καὶ ἄλλας 3 πού μ. πλάτους καὶ ἴψους καὶ θεμέλια οἰκιῶν ἐκτεταμένα ἐν τῷ πεδίῳ.

Περὶ τῶν πηγῶν ὑπάρχει παράδοσις καὶ ἰδίως περὶ τὴν Βιζύην, ὅτι ἐκ Τούνας (Δουνάβεως ἢ Τούνζιας) ἀγομένου ἢ ἀχθέντος ὕδραγωγείου πρὸς Κων[πολιν ἀπέρρυσαν, κατὰ παράδοσιν, ἔνσκα βλασφήμου φράσεως τοῦ ἑτέρου ἀδελφοῦ ἐσκόρπισαν τὰ νερά.

Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἦσαν Τοῦρκοι καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐξεδιώχθησαν καθὼς καὶ οἱ τῆς Γέννας (ἐκεῖνοι ἀπέναντι χωρημάτων). Ὁραία τουναντίον ἀμαξιτὴ ἐκτίσθη διερχομένη διὰ τοῦ Βουνὰρ-Χισάρ. Ἐνῶ οἱ Γεννώται δὲν κατάρθωσαν νὰ διέρχεται διὰ μέσον τῆς πόλεως.

ΠΑΛΑΙΑ ΠΕΤΡΑ

2¹/₂ ὥρας μακρὰν τῶν 40]ἐκκλησιῶν εἶναι ἡ παλαιὰ Πέτρα, κῶνος τέλειος, ἔξανέχων μὲ τοὺς περιέργους του, ὡς ὄλοι ἐδῶ βολοειδεῖς ἐπερριμένους βράχους (πολυβρώτους) καταυλακωμένους ὑπὸ ὕδατων ὡς εὐθρύπτους, περιθέουσι τειχία ἀπαχῆ (ὑπὸ τὸ 1 μ.). Τὰ διάκενα ἢ βατὰ τῶν πετρῶν εἰς 3 ἐπαλλήλους σειρὰς ὡσεὶ ἄτεχνος τριπλοῦς περίβολος. Ἐπεκτισμένα (πάντοτε μὲ ἀσβεστοτοίχους) καὶ ἱκαναὶ ἀντροειδεῖς σχισμαὶ πετρῶν, κατὰ δὲ κορυφὴν ἀγρὸς μέγας, βαθὺς 1,50 μ. πλήρης καὶ νῦν ἔτι χορτοσκεπὴς ἐντελῶς, πινομένου ὕδατος. Τὸ σύνολον μᾶλλον ὁμοιον ἀναχωρητηγίῳ ἢ καταγωγίῳ οἰκτρῷ, μικροῦ «ἀσφαλοῦς ἐξ ἐρειπίων δασοκαλύπτων νῦν». Ὑπὸ τὸν βράχον νοτίως ὑψηπέδῳ μικρῷ εἶναι συνοικισμὸς Βυζαντινός.

Ἡ σημερινή Πέτρα, μίαν ὥραν περίπου ΝΔ. ἤμαζέ πως. Εἶχε μέχρις 700 οἰκιῶν, παρὰ τὴν φρικτὴν τυραννίαν. Ἡ δὲ δεκάτη ἀνήρχετο εἰς 8000 κοιλὰ. Κατόπιν ἐξετοπίσθη εἰς Γένναν καὶ Βουνὰρ χισὰρ καὶ Μακεδονίαν. Τόσον ἢ Πέτρα ὅσον καὶ ὁ Σκόπελος κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Οὐδεὶς τῶν κατοίκων ἔμεινεν ἄδαρτος μέχρι καὶ αἰμορραγίας πρὸς ἐκβίασιν χρημάτων καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἔτι τῶν ὀργάνων τῆς ἀστυνομίας. Καὶ ὁ Σκόπελος ἔδιδε 12000 κοιλὰ δι' ὃ καὶ ἡ δεκάτη ἐξεμισθοῦτο πλέον τῶν 5000 λιρῶν εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ σίτος ἐτιμᾶτο 30 παράδες τὴν ὀκάν.

ΣΚΟΠΕΛΟΣ

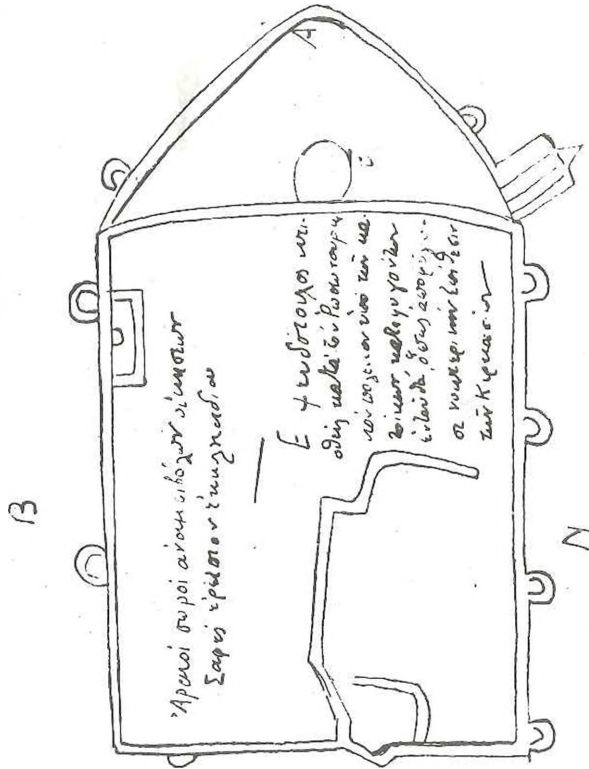
4 ὥρας ΒΔ. 40) Ἐκκλ. ἐπὶ βραχολόφου φερωνύμου ὄντως (διότι ὑψηλὴ σκοπιὰ καθορᾷ μεγίστας ἐκτάσεις μέχρις Ἀδ]πόλεως λέγουσι) ἐπιμήκους καὶ πρὸς Δ. στενεύει ἢ ράχισ (ἕως 400 μ. μέσον πλάτος ἦττον πολὺ τῶν 100). Τὸ τεῖχος παρεμφερές πρὸς τὸ τοῦ Διδυμοτείχου ἔχει καὶ στενωτέρον ἐπὶ τῆς Δ κορυφῆς ὑπὲρ τὴν συγκεκωσμένην ὄλως νῦν Ν. Δ., πύλην, περίβολον εἶδος μικροσκοπιᾶς ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἴσως μᾶλλον κατασκευὴν *δίπυλον*, ἢν καὶ συμπεπτωκὸς καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τεῖχος δὲν δεικνύει πλέον τὴν δευτέραν.

Τὸ ἐξωτερικὸν μέγα τεῖχος σώζει ἕγνη μὲν δεκάδος τοῦλάχιστον στρογγύλων πύργων (τῶν πλείστων πλήρων φαίνεται μέχρι τῆς κορυφῆς· εἰς δύο μόνους διακρίνεται ἔγκοilon ἀνώγειον). Ἐνα δὲ τὸν μέγιστον δυτικώτατα ἱκανῶς σχεδὸν ἀκέραιον ὕψ. 9 ἔσω μ. διαμέτρ. 8 πον, μὲ δύο παχείας (ἀνὰ 3 μ.) ἀσβεστοκεραμίνας ζώνας (ἀνὰ 5 κεράμους) παχείας (ὡς καὶ ὁ πεντάγωνος βορειότατος πύργος) ἕως 0,50 τὸ πάχος ἀποτελοῦν ἰδίᾳ αἱ *στρώσεις τῆς ἀσβέστου* φθάνουσαι ὡς 0,20. Ἀλλὰ δὲν ἔχουσι πάντες κεραμίνας ζώνας ὡς π. χ. ἀντίθεσιν ποιεῖ ἀμέσως πρὸς τὸν περίβολον ἐκείνον, δεξιόθεν τῆς Δ. πύλης εἰρημένον ὁ προσεχὴς ἀπὸ Β. ἔτι μεῖζων τετράγωνος τῆς ἀκροπόλεως—πλευρᾶς οὗτος καὶ ὕψ. 10 μ. ἀλλὰ μίαν μόνην ὑπέρτατα ἔχων κεραμίνην ζώνην καὶ ὑπ' αὐτὴν φέρων κατὰ τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ ὕψους κεραμοσύνθετον σταυρὸν καὶ πιθανὸν μονόγραμμα (ἴδε ἀνωτέρω).

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ διάβρωσις τοῦ χρόνου (ὡς φαίνεται μεταξὺ τῶν λίθων κατὰ τὸν βαθμὸν τῶν κουφαλῶν των) προχωρημένη μὲν πολὺ εἰς τοῦτον, ἐλάχιστα δὲ εἰς τὸν στρογγύλον καὶ εἰς τὸν ἀπὸ Β. ἀσφαλῶς ὑστερογενῆ, διότι ὑπενδύει προϋπάρχον ἀκεραμόζωνον ὥσπερ τεῖχος, *πενταγωνοειδοῦς*, ὅστις ἐπίσης ἔχει μίαν ἀσβεστοκεραμίνην ζώνην, συνάξω ἀσφαλῶς, ὅτι ἐδῶ ἢ ἔχουσα ταύτας τειχοδομικὰ νεωτέρα (καὶ ἴσως πολὺ, διότι ἀδιάβρωτα ὄλως μέρη τινὰ ὡσεὶ προσφάτως ἐκτισμένα). Διὸ καὶ πιθανὸν φαίνεται, ὅτι πυρὴν τοῦ ὄλου ἦτο ἐπὶ τῆς ΒΔ. ἀκροτάτης ἀκρας ὁ μέγας

τετράγωνος κορυφαῖος πύργος καὶ τὸ περίξ νῦν ἀκροπολιεῖδες τεῖχος, τὸ δὲ στρογγυλόπυργον, ὅπερ παντοῦ σχεδὸν περιβάλλεται ἀπὸ ζώνας, προ-
ῆλθεν ἐκ νεωτέρας ἐπισκευῆς ἐπενδυσάσης βλέπω καὶ τὸν ΒΔ.

Πάχος τοίχων τοῦ μὲν κορυφαίου τετραγώνου τὸ ἄνω 1,50 μ. που
ἀλλὰ σαφῶς παχύτερον τοῦ κάτω 1,2 μ. που (καὶ τὸ τεῖχος ὅλης τῆς ἀκρο-

πόλεως) ἐφ' οὗ δηλ. ἐπάτουν, τῆς προεξοχῆς αἱ δοκοὶ φαίνονται τοῦ ἄνω
σαφῶς πατώματος, ἂν δὲν εἶναι ἀπλή βάσις.

Τοῦ δὲ ἐξωτερικοῦ τεύχους καὶ τῶν πύργων του καὶ τοῦ νοτίως κει-
μένου ἔτι ὀλιγώτερον τῶν 10,5 τὰ πολλά, ἀλλὰ περὶ τὸ μέσον τῆς Β.
πλευρᾶς, τὰ βατώτερα δηλ. τοῦ λόφου παχύνονται· (καὶ ἔχουσι μεγαλιθι-
κώτερα θεμέλια) μέχρι 5 μ.

Φρέαρ. Μετὰ τὴν Δ. πύλην ἐν αὐτῇ ἀμέσῳ, πιθανὸν καὶ πάρα
μέσον που τοῦ βορείου περιβόλου εἰς τὸ βορείως ἐντὸς τεύχος ταπεινότε-
ρον ἐπίπεδον δίγυρον τὸ ἔδαφος (σχοῖνοι) ὡσαύτως καὶ ἔξω τούτου.
Ἐνθα δὲ αὐτὸ καὶ ἡ δίδυμος δεξαμενὴ παρ' ἧς ΝΔ. ἄκρον φρεατοειδὲς

(ἀλλ' ἔλλειπτική) κατασκευάσμα εἰς ἀσφαλῆ ἀνέλκυσιν ἄνωθεν ὕδατος ὑπὸ τῶν ἐν τῷ τείχει. Ἡ μέσφ νοτία πλευρὰ ἔξωθεν δίδυμος δεξαμενὴ καμαρωτὴ ἀμφοτέρωθεν, πλάτους καθαρῷ ἐκάτερον 4 καὶ 5 μ. μήκος ἀνά 2,5 μ. πον. Ἐντὸς τοῦ διπλόπαχου νοτίου των συνδέοντος τείχους διάδρομος συγκοινωνίας στενώτατος (1 μέτρ.) ὡσαύτως καμαρωτή. Παρεξήρχετο ἐκ τοῦ περιβόλου σκέλος προστατευτικὸν ἐκατέρωθεν, ἴσως, ἀλλὰ μᾶλλον πυραμοειδεῖς προεξοχαὶ γωνιώδεις βράχου.

Καὶ ἐπιγραφὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Σκοπέλου ἐνεθυμεῖτο ὁ ἐν Σαραντα-Ἐκκλησίαις καφεπώλης καὶ ἐπὶ 10 ἔτη διδάσκαλος Σκοπεληνὸς Ἀνδρονίκου. Ὅπως δὴ ποτε τὰ ἀσφαλῆ Ρωμ. νομίσματα καὶ εἰδώλιον χαλκοῦν (0,6 ὕψ.) καθημένου χλαμυδοφόρου ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου Ἐρμού (;) με **φούλι** ἐν τῇ δεξιᾷ, ἐνῶ ἡ ἀριστερὰ ἀκουμβᾶ ἐπὶ ἀγκῶνος.

Τοποθεσίαι Παναγιῶτες, Πλάκες. Ἐν τῇ **Πέτρα**, Κότρωνας, Καρταλὲς κλπ.

Παραδόσεις φαίνονται ἱκαναὶ παρὰ τῷ λαῷ. Πλὴν τῆς συνήθους ὅσα συνεκινῶναι πρὸς τὴν Ἀδρ]πολιν (ὄρατὴν ἐν αἰθρία ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ πύργου) λέγεται ὅτι: κάθε 9 γυναικῶν τὰ παιδιά ἐφύλαττε μία γραῖα, ἐνῶ αἱ μητέρες των ἐδούλευαν εἰς τὴν τοιχοποιίαν καὶ ὅτι ἐκυριεύθη διὰ προδοσίας, διπλῆς λαμπάδος ἀναφθείσης ὑπὸ γυναικός, ὑποδειξάσης τοῦτο εἰς τοὺς ἐκ Πέτρας (1 1/2 ὥρ.) βάλλοντας Τούρκους νὰ βάλλουν εἰς τὸ μέσον κλπ. Οὕτως ἐξηγοῦσι τὴν ὀπὴν τῆς δεξαμενῆς κατὰ τὸ Ν. τείχος ὡς ρῆγμα πυροβόλου. Διὸ ἐκχυθέντος τοῦ ὕδατος, παρεδόθη ἡ πόλις, ἦτο δὲ τὸ πάλαι καὶ ἐπισκοπή.

ΒΡΥΣΙΣ

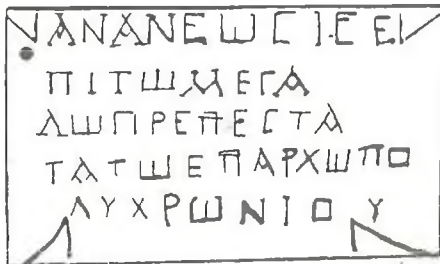
Ἔχει παλαιὰν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου με λαμπρὰς εἰκονογραφίας ἔργα τοῦ ἐν Ρωσσίᾳ σπουδάσαντος τὴν ἀγιογραφίαν Ἀργυρίου Στέργιογλου. Εἰς τὸν πρόναον, ἀποτελοῦντα στοὰν κεῖται ὁ τάφος τοῦ εὐεργέτου τῶν Σχολείων τῆς Κοινότητος Παπαῦ Χρήστου, οὗ ἡ μνήμη εἶη αἰωνία. Ἡ παράδοσις λέγει, ὅτι ὁ μικρὸς οὗτος ναὸς ἐκτίζετο νύκτα καὶ διὰ νὰ μὴ ἀκοῦνται ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ κρότος, οἱ κτίσται μετεχειρίσθησαν ἀντὶ καρφίων.....

ΚΑΡΙΣΤΙΡΑΝ - ΔΡΥΖΙΠΑΡΑ

Ἀπὸ Λουλέ-Βουργάζ ἡ ἀρχαία ὁδὸς εἰς Καριστιράν σώζεται μὲν, ἀλλ' εἶναι κατεστραμμένη· εἶναι κεχαραγμένη ἀλλὰ δὲν ἐστρώθη, αἱ δὲ ἐπὶ τῶν χαραδρῶν γέφυραι παρημελημέναι. Πρὸς τ' ἀριστερὰ βλέπομεν τρεῖς λόφους τοῦ Ἀμοῦρ Τσιφλίκι. Εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ τὸν λόφον Μουράτ-Τεπέ, δεξιὰ δὲ φαίνεται τὸ χωρίον Μπεδρῆκειο

καὶ ὁμώνυμος ἔπαυλις. Κατόπιν πάλιν πεδιάς ἔρημος, εἰς δὲ τὴν ὁδὸν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ λίθοι λαξευτοί, βεβαίως ἀπὸ τὸ Καρισιτιρὰν μεταφερθέντες διὰ τὰ κατασκευασθῆ ἢ ὁδὸς καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς γέφυραι. Δεξιὰ δὲ τῆς ὁδοῦ φαίνεται τὸ Τσιφλίκ-κεοὶ καὶ ἀριστερὰ τὸ μικρὸν Καρισιτιρὰν, ἀπέναντι δὲ εἰς τύμβος ἐπὶ ἀπόπτου θέσεως.

Εἰς τὸ Καρισιτιρὰν ἐσώζοντο πρὸ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου δύο πελώρια χάνια λιθόκτιστα καὶ μολυβδοσκεπῆ καὶ μεταξὺ αὐτῶν θόλος ὡς ὁ τοῦ Λουλέ-Βουργάζ. Ταῦτα μετὰ τὴν στρωσὶν τοῦ σιδηροδρόμου ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως διαβατῶν καὶ ταξειδιωτῶν περιέπεσον εἰς ἀχρησίαν καὶ βαθμηδὸν κατηρειπώθησαν. Ἄτερος τύμβος πρὸς τὸ Παπᾶς-κεοὶ.

* Ἀμμόλιθος

ῥ. 0.27×0.14

* Ἐντοιχισμένος ὑπὸ τὴν Α' ἐξ ἀνατολῆς καμάραν ἀνάποδα.

Τὸ Τσιφλίκ-κεοὶ εἶναι ἔδρα δήμου.

Ἡ ἄνω ἐπιγραφή εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς γεφύρας Καρισιτιρὰν. Ἐκτισε δὲ αὐτὴν καὶ τὸ Τέμενος τοῦ χωρίου μετὰ τῶν δύο χανίων ὁ Ρουστὲμ πασᾶς, πρωθυπουργὸς Σουλεϊμάν τοῦ νομοθέτου, κατὰ τὴν διήγησιν τῶν κατοίκων.

Τὸ Καρισιτιρὰν εἶναι Τουρκοχώρι 50--60 καλυβῶν κείμενον ἀμέσως πρὸ τοῦ ἐκ Βιζύης καὶ Σοφίδων κατερχομένου ποταμοῦ ἐπὶ ὑψηλῆς ἐκτάσεως... Ἐρείπιον ἤδη δι' ἀχρησίαν τὸ Καραβάν-Σεραϊ δίπλευρον, μεθολωτὴν ὡς τὸ ἐν Λ. Βουργάζ εἴσοδον ἐν μέσῳ, καὶ τὸ δζαμί των ἀπὸ τοῦ 1912· οὐδὲν τεῖχος, ἀλλὰ πιθανῶς μόνον τοῖχοι, ἀφοῦ καὶ νομίσματα λέγουν εὑρίσκονται. Ὑπάρχει καὶ σαρκοφάγος ὡς γοῦρνα κρήνης ὑπαρξάσης, ἀπλῆ, μαρμάρινος λάραξ, με καμπύλας ἐν εἶδει ἀνθοστεφάνων ἔμπρός.

Περὶ τῆς καλῶς (9 τόξων, τῶν δύο μικροτέρων) ὑποκειμένης γεφύρας παραδίδουν, ὅτι ἔκτισεν αὐτὴν ὁ Ρουστὲμ-Πασᾶς, ὁ καὶ τὴν ὁμώνυμον ἐν Ἀδριανουπόλει ἀγορὰν κτίσας. - ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς σαφῶς ὅτι ἀπλῶς ἐπεσκεύασεν. Ἐκ τῆς πέραν τοῦ ποταμοῦ μεγάλης πηγῆς ἤγετο εἰς 7 κρήνας τοῦ Καρισιτιρὰν θαυμάσιον ὕδωρ, (ὑπερ δῆθεν ἤθειλον τὰ μεταφέρουν καὶ εἰς τὴν Κων]πολιν) ἐπὶ τριῶν ἔτι σωζομένων πυραμίδων, κατ' ἀποστάσεις 50 περίπου μέτρων (Σου-Τερεζί).

ΜΕΣΣΗΝΗ

Ἡμισείας ἢ πλέον τι ὄρας ἀμαξοδρομία πρὸς Β. ἀγει ὡσαύτως εἰς τὸ παραποτάμιον σχεδὸν (ὁ αὐτὸς ποταμὸς) *Μεσσηνῆ* χωρίον σήμερον μόλις 2—3 πλήρων παλινοσθησασῶν οἰκογενειῶν, ἔξ ὧν μᾶς ἐφιλοξένησε πατριαρχικῶς ὁ κ. Δημητράκης Ἀντωνίου.

Τὸ χωρίον οἰκεῖται ἔξω Β. καὶ Α. τοῦ σωζομένου τείχους, ἀλλὰ ὡς ἤδη τὸ οἶδημα δεικνύει (ἀλλὰ καὶ τὰ πανταχοῦ ὑποκείμενα θεμέλια) ἐπὶ ἀρχαίων ὡσαύτως οἰκίσεων, ἐκτεινομένων, ὡς ἰσχυρίζονται, καὶ πέρην τῶν νέων (ἂν καὶ κάπου *τάφοι*, ὡς ὁ *κεραμίδων* μεγίστων 0,80 φαίνεται *παιδικὸς* ἐκεῖνος παρ' οἰκίαν τοῦ ξενίζοντος) τὸ ὕδωρ ἤγετο ἐκ τῆς νῦν ὀλίγον βορ. τοῦ χωρίου πηγῆς, διὰ σωζομένων στενῶν στρογγύλων σωλήνων μέγροι καὶ εἰς τὸ φρουρίον.

Τοῦ τείχους—4 γώνου σχεδὸν περιβόλου 200×250 ἢ 300 τὸ πολὺ μέτρων παρακολουθεῖ τοῦ ἐν τῷ ἐξογκώματι (ἀλλὰ καὶ ἐν λάκκοις προσφάτως ἔξ ἀφαιρέσεως πετρῶν, διότι λατομεῖον χωρικῶν) σώζονται ἔτι δύο πύργοι τῆς Α. πλευρᾶς καὶ τὸ μεταξύ των τμήμα εἰς ὕψ. 8 μέτρ. ἀλλὰ πολύφθορα καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐκλεπισμένα τοὺς μείζονας καὶ εἰρησμένους 4 γώνους λίθους, σχεδὸν ἐντελῶς. Μένουν τὰ ἔξω ὑψηλότερα μόλις δεικνύοντα σύστημα πάλιν *ἀτάκτου* μᾶλλον πλινθοπεριβολῆς τῶν λίθων πάχους ὑπὲρ τὰ 2 μ. Διότι ἔνδοθεν σαφῆς παρὰ τὸν πρῶτον πύργον καὶ κλίμαξ στενὴ ἀνάγουσα εἰς τὴν ἔπαλξιν βεβαίως. Περιέργον τὸ πυκνὸν πύργωμα (40 μόλις μ. ἀλλήλων). Ζῶντες ἐνθυμοῦνται καὶ *τρίτον* περαιτέρω καὶ τὸν γωνιαῖον (Νοτ.) τῆς Α. πλευρᾶς. Ἐκ τοῦ γωνιώδους βορειοτάτου εἶχεν ἐξαχθῆ καὶ ἐπιγραφὴ ἀπεξεσμένων πολλῶν στίχων, πλὴν τοῦ ἀρχικοῦ ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ (τὰ γράμ. φαίνονται). ὡς τὰ ἀρχαίων μηναιῶν λέγει. Ἐντὸς δὲ ὡς καὶ νῦν Ἐκκλησίαι κατὰ τὰς ἔσχατιὰς — πιθανῶς καὶ πύλη ἐδῶ — ἐνθυμοῦνται ὅλοι ὑπόγειον κλίμακα (μεθ' ἧς συνάπτουν τὴν γενικὴν ἐδῶ πέριξ παραδόσιν: σήραγγος ἀγούσης π. χ. ἕως Βιζύης (παρ. τὴν ὁμοίως γενικὴν παλαιοῦ ὕδραγωγείου Κων]πόλεως ἐκ Δουνάβεως, οὗ δῆθεν ἀπόρρηξις ἢ πηγὴ τῆς Γέννας). Πάντως ἐκεῖθεν ἐξήχθησαν τὰ δύο νῦν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Τσιφλικίου τοῦ κ. Σαραντίδου Βυζαντ. μαρμ. κιονόκρανα ὕψ. 0,58 καὶ 0,39 ὁμοίотυπα, χονδροδουλιές. Τῶν ὑπὲρ τὰ (6 ἐδῶ) κάτω «μαλακά» φύλλα ἀκάνθου μακροτέρων 8 τὰ μὲν 4 ἀναβαίνουν ὑπὸ τὰς ἐξεχούσας ἔλικας (μόλις ὑποτυπώδεις) τὰ δὲ ἄλλα βραχύτερα μεταξύ των φθάνουν πρὸς τινὰς ὄγκους ἀπλοῦς, ἀντὶ καλύκων—ἀλλ' ὅπισθεν καὶ ὑπὲρ γῦρον καλάθου περιγλυπτῶν, ἀναφύονται ὡς γ' σειρὰ ἄλλα μικύλα φύλλα ἀκάνθου. Τοῦ ἰωνικοῦ τύπου κιονοκράνου Βυζαντινῶν χρόνων σώζει ἐν μικρὸν ἐν τῇ σήμερον κατεστραμμένη ὡσαύτως ἐν τῷ περιβόλῳ (ὄπου καὶ *ἑπικρανίτις* ἀρχαία μὲ δωρικὰ φύλλα καὶ ἀνθέμια κατὰ τὰ

ἄκρα) νέας ἐκκλησίας, ἐξ ἧς ἔχουν ἐξαιρέσει καὶ τὰς μαρμαρίνας πλάκας τῆς στρώσεως οἱ Τοῦρκοι. Βλέπομεν καὶ ἄλλους τινὰς εἰργασμένους λίθους—ἐν τεμάχιον μὲ ἰωνικὸν κῦμα καὶ ἀστράγαλον πχ. ἀλλὰ κυρίως ἀκούομεν εἴρεσιν (πλὴν τῶν ἐν Ραιδεστῶ κατὰ Λακίδην) καὶ κεφαλῆς μαρμ. (ἐξορυσσομένου φρέατος εἰς βάθος 4 πον μ.) παραδοθείσης τῷ κ. Σ. Σαραντίδῃ καὶ μαρμ. εἰδωλίου ἀνδρικοῦ μικκύλου (10—0,15) καὶ τῶν ἄλλων—καὶ ἀμφορέως ὀξυπύθμενος ἐν φρέατι—καὶ Βυζαντ. νομίσματα. Θεμέλια δὲ παντοῦ λέγουν περίξ εἰς τὰ ὑψώματα καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ 4—5 ἀγιάσματα. Ἐνταῦθα ἐτάφη ἡ σύζυγος Λουκᾶ Νοταρᾶ. Ἕλληνες θερμοὶ ἔπνιξαν τὸν μόνον ὡς Βούλγαρον δηλωθέντα τῷ 1913 μουχιάρην των, ξένον καὶ τοῦτον.

Τύμβοι πλὴν τῶν ρηθέντων καὶ ἄλλοι 3 ΒΔ. καὶ πρὸς τὸ Πασᾶ-κεοῖ καὶ δὴ ἄλλοι δύο ἐγγύτατα τῆς Μεσσηνῆς, ὧν τὸν ἓνα ἔχουν ἤδη ἱκανῶς ἀναλώσει χώματα ἀφαιροῦντες ὥσει καὶ προσεδόκουν πλέον νὰ εὗρωσι νεκρὸν κτλ. Ἐκ τοῦ Κάστρου παραδίδουν καὶ πρὸς ποταμὸν σήραγγα.

Καὶ πρὸ τοῦ Καριστιρᾶν ἤδη χιλιόμετρα ὅλα τῆς λεωφόρου καὶ πάλιν πέραν τῆς Μεσσηνῆς μετὰ συνάντησιν τῆς ἐκ Καριστιρᾶν εὐθείας διαστήμα ὡσαύτως μέγα πρὸς τὴν Τυρολόην φέρει ἐτέρωθεν σειρὰς ἢ σωρούς λίθων, πλακῶν πολλῶν συνηγμένων ἐσχάτως πρὸς νέαν στρῶσιν ὡς δὴ βεβαιοῦν ἐκ τῆς ἀρχαίας Ρωμαϊκῆς πάλιν ἐξηγμένων (ὑπὸ γερμανικῆς ἐταιρείας).

Ἐχει 4 ἀγιάσματα τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς, τῆς Ἁγίας Ἄννης, τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ καὶ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

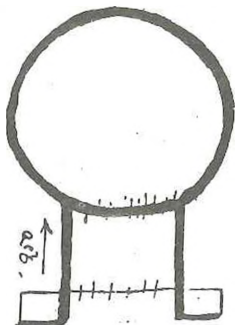
Εἶχεν ἄλλοτε 160—170 οἰκογενεῖας τώρα μόλις ἦλθον τρεῖς, ἀλλὰ περιεμείνοντο καὶ ἄλλαι. Ἐμείναν δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ Τσιφλικίῳ τῶν ἀδελφῶν Σαραντίδου Τοῦρκοι πρόσφυγες ἐκ Βουλγαρίας, ἀνθρωποὶ ἐργατικοί.

ΣΑΡΑΝΤΑ-ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

Τουρκοκαμωμένη, ἀπογοητεύουσα, πλὴν ὀλίγων οἰκοδομημάτων (τοῦ Διοικητηρίου, δημαρχείου, νοσοκομείου, σχολῆς Τουρκικῆς ἀτελοῦς καὶ ἔξω πρὸς Α. ἀνέτων στρατώνων) Εὐπρεπεστέρα ἡ Ἑλληνικὴ πλατεῖα περὶ τὴν ἀναξίαν λόγου Μητρόπολιν καὶ ναόν.

Τύμβος παρὰ τὰ προχώματα. Ἡμίσειαν περίπου ὥραν πρὸς Β. τῶν Σαρανταεκκλησιῶν, παρὰ τὴν πρὸς Σκόπελον ἄγουσαν, ἐπὶ ἡρέμου ὑψώματος ἐπιπέδου, ἐφ' οὗ κεῖνται τὰ λαμπρὰ Τουρκικὰ προχώματα (10 abris καμαρωτὰ ὀπισθεν χώματος τεχνικοῦ κυκλικοῦ καὶ μεταξὺ ἰσάριθμα πυροβολεῖα, ἄχρηστα ὅμως μείναντα, ὡς καὶ τὰ ἀπὸ ΒΑ. ἀντίστοιχα κατὰ Βουλγάρων καὶ καθ' ἡμετέρων εἰς 150—200 μ. ἀνὰ τοῦ ὄχυροῦ συγκροτήματος) 4 ὄλοι τυμβίσκοι, οἱ μὲν 3 μὲ τὸ χῶμα των λυτὸν ὅλως ταπεινότερα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνεσκαμμένος τῶ... καὶ ὅλως

γυμνός χώματος. Ἐξωτερικῶς ὁ κυρίως θόλος (=κυψέλη τελεία κωνική ὕψ. 4 μ. ἐκ 13 δόμων ὀριζοντίων σφηνοειδῶς περιωκοδομημένων καὶ γύρω ὄχι κυκλικῶν, ἀλλ' εὐθυγράμμων, λεπτυνομένων πρὸς τὰ ἄνω— οὕτω δὲ οἱ κατώτεροι πᾶχ. 0,38, οἱ ἀνώτεροι βαθμηδὸν 30—25—23) καὶ εἰσεχόντων μέχρι τοῦ καλύπτοντος (τοὺς 7 ἀνωτάτους σφηνοειδεῖς λίθους) κορυφαίου, ὅς=πλάξ τετραγώνου 108×1 μ. × 22,

φέρουσα ἄνω ἀνά δύο ἐκατέρωθεν μικροὺς (πύργους) ἐγγομφώσεις στήλης(?)

Προτάσσεται εἴσοδος ἀποτελουμένη ἐκ τοίχου προτεταγμένου εὐθυγράμμου, ἰσομήκης τῇ ὅλῃ διαμέτρῳ τοῦ θόλου (4,5 μ.) κάτω, διότι στενοῦνται καὶ οὕτως ἄνω μέχρι τοῦ λαιμοῦ 2—5 μ., ὥστε νὰ ἀπολεσθῇ ὀλικὸν βάθος τοιχοπαραστάδων 2—2,5 μ. ἄνω. Αὐταὶ ἀπλαῖ, κάθετοι ἰσοδομικαὶ (5 δόμ.). Οἱ δύο ἀνώτεροι δόμοι των καὶ ὅλοι οἱ ἐσωτερικοὶ τοῦ τύμβου ὑπὲρ τὸν τρίτον ἀντὶ καθέτου τομῆς ἔχουν ὁμοίαν πρὸς βάθρα θεάτρου. Οἱ κάθετοι ἀρμοὶ εὐτελεῖς· ἀλλ' αἱ περιτώνειαι ἐκεῖναι διακόπτουν τὴν γραμμὴν, τὴν ἀποτελοῦσαν τὴν ἐσωτερικὴν καμπυλότητα, γινόμεναι βαθμηδὸν ὄρθιαι. Ἐμφαντικὴ διάθροσις ἐπαλληλία, δόμων. Τὸ ὑπέρθυρον 4 πλακῶν καὶ μιᾶς λεπτῆς μέσης, ἣ προσθία φέρει ἄνω δώριον κῦμα ὡς ἐπίκρανον, ὕψ. θύρας 1,75 (τοίχου ὑπὸ τὰ 3) ἢ θύρα ἀπὸ Ν. πλάτος...

Καὶ πέμπτος τύμβος πιθανῶς διαλελυμένος εἴτε ἀνατολικώτερος, ἀλλ' ἴσως καὶ ἄλλοθεν μετεκομισμένος ὁ ἐκεῖ κείμενος εἰργασμένος πωρόλιθος.

Εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς Δ. περίπου ὑπάρχει προμαχῶν φοβερὸς (abrti) ἔχων ὑπόγειον θαυμασίως κατεσκευασμένον καὶ ὄχυρώτατον στρατῶνα, προφυλασσόμενον ὑπὸ χειροποιήτων γηλόφων. Οἱ Τοῦρκοι τῷ 1912 ἠδύναντο νὰ κρατηθῶσι καὶ καταστρέψωσι τοὺς Βουλγάρους διότι ὁ προμαχῶν κατεξουσιάζει ὅλην τὴν πεδιάδα. Ἄλλ' εἰς τὸν πρῶτον κανονιοβολισμόν ἀφήκαν τὸν προμαχῶνα μεθ' ὅλων τῶν τηλεβόλων καὶ πολεμοφοδίων καὶ ἔφυγον!!

† Γ. ΔΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΩΝ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΙ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ *)

158) Τρίστιχος επιγραφή εις τὸν Θραῖκα ἱππία ἐπὶ τοῦ πλαισίου ἀναγλύφου ἐπιμαρμαρίνης πλακὸς ἄνωθι κυκλοτεροῦς διαστάσεων 0,21 × 0,18 τοῦ μ. Ὁ ἱππεὺς καλπάζει πρὸς τὰ δεξιὰ μετ' ἀνεμιζομένης ἐπὶ τὰ νῶτά του γλαμύδος, κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς τὰς ἡνίας, φέρει στενάς ἀναξυρίδας καὶ εἶναι πωγωνοφόρος. Πρὸ τοῦ ἵππου βωμὸς ἐφ' οὗ πῦρ, ὄπισθεν τοῦ βωμοῦ γυνὴ πεπλοφόρος μετ' εὐρέος χιτῶνος ἴσταμένη καὶ παρ' αὐτῇ δένδρον. Ὅπισθεν τοῦ ἱππέως βαδίζει ἔφηβος πιλοφόρος κρατῶν τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου. Τὸ ἀξιοσημείωτον ἐν τῷ ἀναγλύφῳ εἶναι ὅτι ἑκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱππέως ἐν τῷ πεδίῳ παρίστανται δύο ἕτεροι κεφαλαί, ὡσεὶ ὁ ἱππεὺς εἶναι τρικέφαλος ὡς ἡ Ἑκάτη καὶ ὡς ἐν τισιν ἀναγλύφοις ἀπαντᾷ. Ἡ δεξιόθεν κεφαλὴ φαίνεται γυναικὸς πεπλοφόρου, ἡ δὲ ἀριστερόθεν ἀνδρὸς πωγωνοφόρου ἀσκεποῦς. Κατὰ τὸν Diacovitsch αἱ κεφαλαὶ εἶναι τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης. Τὸ ἀνάγλυφον εὐρέθῃ παρὰ τῇ Φιλιππουπόλει καὶ κατάκειται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς ὑπ' ἀρ. 139. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ γ' μ. Χ. αἰῶνος.

«Κυρίῳ Θεῷ. Ἀλλούζενις Δοργίνου, Ἀλλούζενις Διοζήνου» 1).

Διοῦζηος ἢ Διουζήας, θρακικὸν ὄνομα σπάνιον, πιθανῶς μετασχηματισμὸς τοῦ Διόζενις.

159) Δίστιχος ἀναθηματικὴ εἰς τὸν θραῖκα ἱππία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνου ἀναγλύφου αὐτοῦ συνήθους τύπου, βαναυσουργήματος, διαστάσεων 0,195 × 0,156 × 0,02 τοῦ μ. Εὐρέθῃ ἐν τῇ κώμῃ Βρεστοβίτση περιφερείας Φιλιππουπόλεως καὶ κατάκειται νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς πόλεως ὑπ' ἀρ. 1105. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων. Τινὰ τῶν γραμμάτων εἶναι συνδεδεμένα.

«[Κυρίῳ] ἤρω[ι], Βίθυς Δίνεως»²⁾).

*) Συνέχεια ἐκ τοῦ τόμ. VI σελ. 137—176 καὶ VII σελ. 177—200.

1) Diacovitsch B. Ἐπετηρὶς βιβλιοθηκῆς ἐθνικῆς καὶ μουσείου Φιλιππουπόλεως ἔτ. 1924, σελ. 144.

2) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 157, ἀρ. 29.

160) Ἐπιγραφή ἀναθηματικὴ περιθέουσα ὄλον τὸ πλαισίον, ἀρχομένη κάτωθεν ἀριστερόθεν, ἀναγλύφου τοῦ Θρακῆς Ἰππέως, συνήθους τύπου, ἐπιμαρμαρίνης πλακὸς καμπυλοειδοῦς ἄνωθι διαστάσεων $0,185 \times 0,178 \times 0,015$ τοῦ μ. Τὸ ἀνάγλυφον ἐλήφθη ἐκ τοῦ εἰκονοστασίου Ἑλληνικῆς οἰκογενείας Φιλιππουπολίτιδος, ἣτις ἀπ' αἰώνων εἶχεν αὐτὸ ὡς οἰκογενειακὸν κειμήλιον καὶ ἐλάτρευον ὡς εἰκόνα τοῦ ἁγ. Γεωργίου καὶ κατάκειται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς πόλεως ὑπ' ἀρ. 1185.

«[Κυρίῳ Ἀσκληπιῶ;] ἢ [Διὶ Ζβελσοῦρδῳ; Ζ]εινδρομηνῶ ε[ὐ]χ[α]-ρισ[τήριον] . . . Μούκ(ιος); Ἀτίλιος ἀ[ν]έθ[ηκεν]»¹⁾.

Ἡ συμπλήρωσις τῆς λίαν τετριμμένης ταύτης ἐπιγραφῆς εἶναι τοῦ συλλογέως. Ὁ πρῶτος στίχος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλαισίου, ὅστις εἶναι ὄλος τετριμμένος, συμπληροῦται ἢ διὰ τοῦ Κ υ ρ ῖ ο ῦ Ἀ σ κ λ η π ι ῶ ἢ διὰ τοῦ Δ ι ῖ Ζ β ε λ σ ο ῦ ρ δ ῳ, διότι μόνοι οὗτοι οἱ θεοὶ ἔχουσι τὸ τοπωνυμικὸν ἐπιθ. Ζ ε ι ν δ ρ ο υ μ η ν ὄ ς²⁾.

Ζ ε ὑ ς Ζ β ε λ σ ο ῦ ρ δ ο ς = Ὁ Θρακικὸς Ζεὺς, παριστάμενος ὡς ὁ κ ε ρ α ῦ ν ι ο ς καὶ ὁ Δ ω δ ω ν α ῖ ο ς³⁾.

161) Δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ ἀναγλύφου τοῦ Θρακῆς Ἰππέως, συνήθους τύπου, διαστάσεων $0,178 \times 0,210 \times 0,025$ τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Βρεστοβίτση καὶ κατακειμένου νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπ' ἀρ. 1106.

«Κυρί[ῳ ἤρωι] Ροῦφος μετὰ τῆς συ[μβ]ίου δῶρ[ον]»⁴⁾.

162) Δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ ἀναγλύφου εὐρεθέντος παρὰ τῷ λόφῳ Κρηνίδι Φιλιππουπόλεως, διαστάσεων $0,23 \times 0,16 \times 0,28$ τοῦ μ. παριστῶντος τὸν Διόνυσον μετὰ τοῦ Σατύρου, τοῦ πάνθηρος, τοῦ Σιληνοῦ καὶ τοῦ Πανός. Κατάκειται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Φιλιππουπόλεως.

• «Θεῶ Διονύσω εὐχὴν Ἀ[εύκιος] Σεπτίμιος Γάγιος»⁵⁾.

1) Τ ο ῦ α ὑ τ ο ῦ αὐτόθι, σελ. 162, ἀρ. 4.

2) Ἴδε Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, περὶ τῆς Θρησκείας τῶν Θρακῶν, «Θρακικά», τόμ. Ε', σελ. 47 καὶ 53.

3) Περὶ τοῦ Ζ β ε λ σ ο ῦ ρ δ ο υ, ἴδε Γ. Μ π α κ α λ ά κ ι, Θρακικά εὐχαριστήρια εἰς τὸν Δία, «Θρακικά», τόμ. VI ἔτ. 1935, σελ. 310—318 καὶ Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Ἀποκατάστασις Θρακικῆς ἐπιγραφῆς, «Ἀρχεῖον Θρακικοῦ λαογρ. θησ.» τόμ. Β', 1935—36, σελ. 222—224.

4) D i a c o n i t s c h, Β., αὐτόθι, σελ. 158, ἀριθ. 30

5) D a n o w C h. Ἀρχαία μνημεῖα τῆς Βουλγαρίας, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἔθν. μουσεῖου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1934, σελ. 153.

163) Δίστιχος αναθηματική επιγραφή ἐπὶ ἀναγλύφου παριστῶντες τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν, διαστάσεων $0,26 \times 0,24 \times 0,03$ τοῦ μ. κατακειμένου ἐν τῷ αὐτῷ μουσεῖῳ.

«Διὶ καὶ Ἡρᾷ Οὐίδιος Τήρης εὐχήν»¹⁾.

Οὐίδιος—Viridius, πιθανῶς ἀντὶ Viridius ἐκ τοῦ viridis (vireo)=χλωρός, πράσινος.

164) Μονόστιχος αναθηματική επιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνου ἀναγλύφου λίαν τετριμμένου, διαστάσεων $0,185 \times 0,13 \times 0,26$ τοῦ μ., εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Ἴσβορ ἐπὶ τῆς Ροδόπης, περιφερείας Φιλιππουπόλεως καὶ παριστῶντος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν Ἄδην.

«Σκῶρις μετὰ τ[ῆς συμβίου;]»²⁾.

165) Μονόστιχος αναθηματική κατ' εὐχὴν εἰς τὸν Κύριον ἥρωα επιγραφή κάτωθι ἀναγλύφου αὐτοῦ ἐκ μαρμάρου, οὐ μόνον τὸ κάτω τμήμα περιεσώθη παριστῶν κάπρον διωκόμενον ὑπὸ κυνὸς διαστάσεων $0,13 \times 0,195$ καὶ πᾶχ. $0,045$ τοῦ μ. Εὐρέθη παρὰ τῇ κώμῃ Ἐλι-Δερέ, περιφερείας Τατάρ-Παζαρτζικίου ἐνθα ἡ ἀρχαία Βησσαπᾶρα. Ἀπὸ τοῦ β'—γ' μ. Χ. αἰῶνος.

«[Εὐχὴν] Τήρης Ἀντιόχ[ου]»³⁾.

Εὐχὴν: καθ' ἡμετέραν συμπλήρωσιν. Ἡ λέξις συνήθως ἐπιτάσσεται τῷ ὀνόματι τοῦ ἀναθέτου· ἐνταῦθα πιθανῶς διὰ λόγους τεχνικοὺς προτάσσεται, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις εἰς τὸν ἥρωα ἀναθήμασι⁴⁾.

166) Μονόστιχος ἐπιτυμβία επιγραφή ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνου ἐπιταφίου στήλης διαστάσεων $0,87 \times 0,86$ καὶ πᾶχ. $0,28$ τοῦ μ. εὐρεθέντος παρὰ τῇ κώμῃ Σαράι περιφερείας Τατάρ-Παζαρτζικίου. Ἡ στήλη παρίστα τὸν Ἰππέα, ἐκ τοῦ ἵππου οὐτινος περιεσώθη μόνον τὸ ὀπισθεν μέρος μετὰ τῆς ἠνωρθωμένης οὐρᾶς. Τὸ πεδίον τοῦ ἀναγλύφου περιβάλλεται ἀριστερόθεν ὑπὸ στήλης μετὰ κιονοκράνου Κορινθιακοῦ καὶ ἄνωθεν ὑπὸ ἐπιστηλίου διηρημένου εἰς ἐπαλλήλους ζώνας εἰς τὴν κάτω ὧν ἡ επιγραφή. Ἀπὸ τοῦ β'—γ' μ. Χ. αἰῶνος.

1) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι.

2) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι.—Πᾶσαι αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ μὴ χρονολογούμεναι προέρχονται ἀπὸ τοῦ 2ου—3ου αἰῶνος μ. Χ.

3) K a z a r o w G. Antiken Denkmäler aus Bulgarien, Bull. de l'inst. archéol. Bulgare, τόμ. IV, ἔτ. 1926—27, σελ. 84, ἀρ. 8.

4) Πρὸ βλ. D o b r u s k y, Sbornik, τόμ. XVIII, ἔτ. 1901, σελ. 806, ἀρ. 23.

«Πό(πλιός) Αἴλιος Σεύθης ἥρωσ»¹⁾.

ἥ ρ ω σ = χρῆστος (μακαρίτης).

167) Δίστιχος ἀναθηματικὴ εἰς τὸν Θρᾱκα ἱππέα ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἀναγλύφου βανασουργήματος ἐπὶ ἐρυθροφαίου λίθου ὕψ. 0,195, πλ. 0,18 καὶ πᾶχ. 0,02 εὐρεθέντος ἐν τῇ κόμῃ Βελαστίτσα παρὰ τῇ Φιλιππουπόλει. Ἀπὸ τοῦ γ' μ. Χ. αἰῶνος.

«Ἀυρ(ήλιος) Μουκιανοῦ Θεῶ ἥρωε (sic) ἀνέθηκε»²⁾.

168) Τρίστιχος ἐπιθυμβία ἐπὶ ἀναγλύφου πλακὸς διαστάσεων 0,64 × 0,44 καὶ πᾶχ. 0,07 τοῦ μ. πλακὸς εὐρεθείσης παρὰ τῷ Νευροκοπίῳ (Νικηπόλει πρὸς Νέστω) καὶ νῦν κατακειμένης ἐν τῷ μουσεῖῳ Σοφίας ὑπ' ἀρ. 6041. Τὸ ἀνάγλυφον διηρημένον εἰς δύο παραλλήλους ζώνας παριστᾷ ἐν μὲν τὴν ἄνω τὸν Θρᾱκα ἱππέα, ἐν δὲ τῇ κάτω τὰς προτομὰς γυναικὸς πελοπόρου καὶ ἀνδρὸς πωγωνοφόρου μετ' οὔλης κόμης. Ἡ ἐπιγραφὴ κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ πλαισίου πέριξ προέρχεται ἀπὸ τοῦ β'—γ' αἰῶνος μ. Χ.

«Πύρρος Βράσου Δαμαρίωνι καὶ Ἀκουτά[τη] συνβίῳ αὐτοῦ μνήμης χάριν»³⁾.

Β ρ ἄ σ ο ς πρβλ. Β ρ α σ ῖ δ α ς καὶ Β ρ α σ ῖ λ α ς. Δ α μ α ρ ῖ ω ν ι: πιθανῶς ἐκ τοῦ δ ἄ μ α ρ (=γυνή) ἀντὶ τοῦ Δ α μ α ρ ῖ φ (:) (Δαμαρίον ἢ, πρβλ. ἡ Γλυκέριον, ἡ Μουσάριον κτλ.).

Ἄ κ ο υ τ ἄ τ η καθ' ἡμετέραν συμπλήρωσιν ἐκ τοῦ Λατιν. A c u t a t a (=θηκτῆ) ἢ Ἀ κ ο υ τ α ν ἦ ἀντὶ τοῦ Ἀ κ ο υ ῖ τ α ν ἦ (Aqui-tana).

169) Δίστιχος ἐπιθυμβία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης ἀναγλύφου στήλης διαστάσεων 0,86 × 0,63 καὶ πᾶχ. 0,12 παριστάσεως νεκρικὸν δεῖπνον. Εὐρέθη ἐν τῇ κόμῃ Πιπέροβον περιφερείας Μελενίκου καὶ ἐναπόκειται νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ Σοφίας. Ἀπὸ τοῦ β'—γ' μ. Χ. αἰῶνος,

«Νείκαρχος Ζωίλου Ζωίλω τῷ υἱῷ μνήμης χάριν»⁴⁾

170) Τρίστιχος ἐπιθυμβία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνου ἀναγλύφου δια-

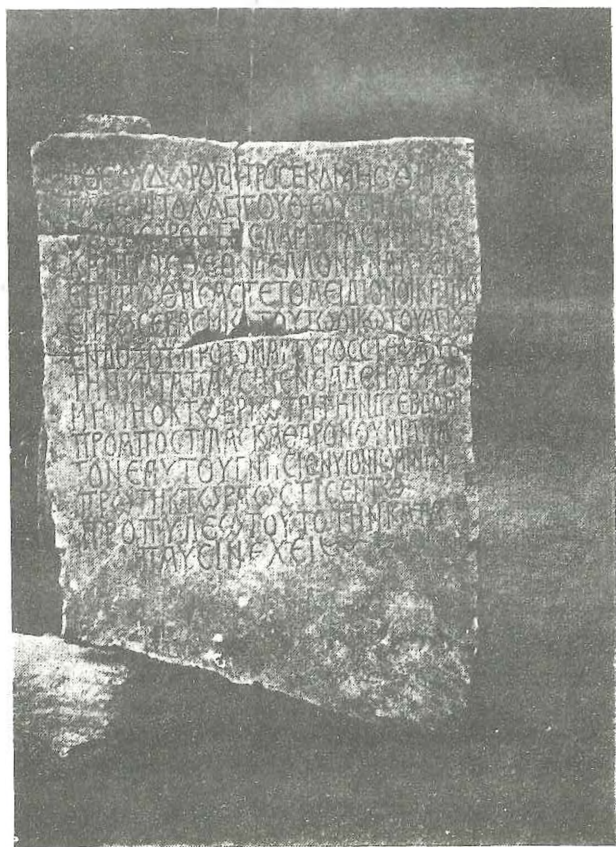
1) K a z a r o w G. Antiken Denkmäler aus Bulgarien, Bull. de l'inst. archéol. Bulgare, τόμ. IV, ἔτος 1926—27, σελ. 85, σφ. 9.

2) D i a c o n i t s c h. ἔτηρη. ἐθνικῆς βιβλιοθήκης καὶ μουσείου τῆς Πλόβδηφ, ἔτ. 1924, σελ. 140, σφ. 2.

3) V e l c o w I v a n, Bull. de la société archéol. Bulg. τόμ. VII, εἰ. 1919—20, σελ. 249.

4) Bull. de la société archéol. Bulg. τόμ. VI, ἔτ. 1916—18, σελ. 168.

στάσεων 0,77×0,55 καὶ πᾶχ. 0,13 τοῦ μ., παριστῶντος τὰς προτομὰς ἀνδρὸς πωγωνοφόρου καὶ γυναικὸς πεπλοφόρου μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀπὸ τῶν ὤμων τῶν πρὸς τὰ ἄνω ἴσταται ὀρθὸν ἐπὶ ταπεινοῦ βάθρου κοράσιον μεθ' ἱματίου, τὴν μὲν δεξιὰν ἔχον κεκαμμένην ἐπὶ τοῦ στήθους ἐντὸς τοῦ ἱματίου, τὴν δὲ ἀριστερὰν τεταμένην πρὸς τὰ κάτω καὶ κρατοῦσαν μικρὸν στέφανον. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι κεχαραγμένη ἐκατέρωθεν τοῦ κορασίου.

Προέρχεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἔξ ου καὶ ἡ προηγουμένη τόπου καὶ χρόνου.

«Μουκάσης Ἀρτεμιδώρα τῇ θυγατρὶ καὶ Σούρα τῇ γυναικὶ καὶ α(δ)τῶ ζῶν ἐποίει»¹⁾.

171) Δεκατετράστιχος ἐπιταφία χριστιανικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ τετμημένης τετραχῆ μαρμαρίνης πλακὸς κεκομμένης κάτωθεν, νῦν ὕψους 1,27 καὶ πλά-

τους ἄνωθι μὲν 0,92, ἀπὸ τῆς ἑκτῆς δὲ τῆς ἐπιγραφῆς σειρᾶς πρὸς τὰ κάτω 0,88 τοῦ μ., εὐρεθείσης ἔξω τοῦ νοτίου τείχους τοῦ Χισάρ περὶ τὰ 120 μέτρα μακρὰν τῆς ὀνομαζομένης τῶν Καμήλων πύλης ἐν ᾧ χώρῳ ὑπῆρχεν ἀπὸ τῶν πρώτων Βυζαντικῶν χρόνων βασιλικὴ ἐκκλησία, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν μετ' ἀνασκαφᾶς ἀποκαλυφθέντων τῷ 1937 θεμελίων. Ἡ ἐπιγραφή προέρχεται ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἢ ἑκτοῦ αἰῶνος καὶ κατακείται νῦν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς αὐτόθι ἐπαύλεως τοῦ ἀρχαιοφίλου ἐν ἀποστρατεία στρατηγοῦ Θεοδ. Μαρκῶφ.

«† Θεοῦ δῶρον προσεκομήσθη (sic) τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ τηρήσας Θεόδωρος τῆς λαμπρᾶς μνήμης καὶ πρὸς θεὸν μέλλον (sic) ἀναλύνει, ἐπιποθήσας τε τὸ ἀείδιον οἰκητήριον] ἐν τῷ σεβασμίῳ τούτῳ οἴκῳ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προτομάρτυρος (sic) Στεφάνου τὴν κατάπαυσιν ἐνθάδε ἡΐτατο μηνὴ (sic) Ὀκτωβρίου τρίτῃ, ἰνδ(ικτιῶνος) ἑβδόμῃ, προαποσιέλας (sic) καθαρὸν θυμίαμα τὸν ἑαυτοῦ γνήσιον υἱὸν Ἰωάννην πρωτήκτορα (sic) ὧστις (sic) ἐν τῷ προφυλίῳ (sic) τούτῳ (sic) τὴν κατάπαυσιν ἔχει».

Θεοῦ δῶρον προσεκομίσθη: ἑρμηνεία τοῦ ὀνόματος Θεόδωρος.

Κατάπαυσις = ἀνάπαυσις.

Προτήκτωρ, λατιν. protector (δορυφόρος-σωματοφύλαξ). Ἐπὶ τῶν Βυζαντικῶν χρόνων οἱ προτήκτορες ἦσαν ἀξιωματοῦχοι αὐλικοί: «Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι τῶν ἐν παλατίῳ πολλοὶ ἀξιώτεροι, ἐπεὶ καὶ πλείω τὸ δημόσιον αὐτοῖς χορηγεῖν εἴωθεν . . . οἳ δὴ δομέστικοί τε καὶ προτήκτορες ἐπικαλοῦνται καὶ ἀνεκάθεν ἀμελέτητοί εἰσι πολεμίων ἔργων»¹⁾. Πρβλ. καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου ἱστοριογράφου Μένανδρου, ὅστις φέρει τὸν τίτλον **προτήκτωρ**.

Κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἡ ἐκκλησία ἐν ἣ ἑτάφη ὁ λαμπρᾶς μνήμης γενόμενος εὐσεβῆς Θεόδωρος καὶ ἐν τῷ προφυλίῳ αὐτῆς ὁ προαποθανὼν υἱὸς του προτήκτωρ Ἰωάννης, ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ προτομάρτυρος ἁγ. Στεφάνου²⁾.

1) Π ρ ο κ ο π ί ο υ, Ἀνέκδοτα, κεφ. 24, τόμ. III ἔκδ. Βόννης, σελ. 137.

2) Αἱ μέχρι τοῦδε ἀνευρεθεῖσαι ἐν Χισάρ χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀπὸ τοῦ 6ου καὶ 7ου αἰῶνος (ἴδε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθμ. 114 καὶ 116 καὶ τὴν ἀκόλουθον) ἐγένοντο τέσσαρες: λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν οὐ ἐκ τῶν γενομένων ἐσχάτως ἀνασκαφῶν ἀπεκαλύφθησαν καὶ τὰ θεμέλια ἐπὶ ἐκκλησιῶν ἐνὶ τῷ καὶ ἐκτὸς τοῦ φρονιρίου, βασιλικῶν μετὰ τριῶν κυτῶν πλὴν μίας, εἰκάζεται ὅτι ἡ πόλις οὕτῃ ἦς τὸ ὄνομα δὲν παρεδόθη ἡμῖν, ἦτο μεγάλη ἐπὶ τῶν πρώτων Βυζαντικῶν χρόνων καταστραφεῖσα ἀρχομένου τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος πιθανῶς ὑπὸ τῶν Ἀβάρων κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἐπιδρομὴν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αὕτη εἶναι ἡ Σεβαστόπολις, ἔδρα ἐνὸς τῶν τριῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως: «Ἐπαρχία Θράκης, μητρόπολις Φιλιππουπόλεως, ἔχει ἄρ' αὐτὴν

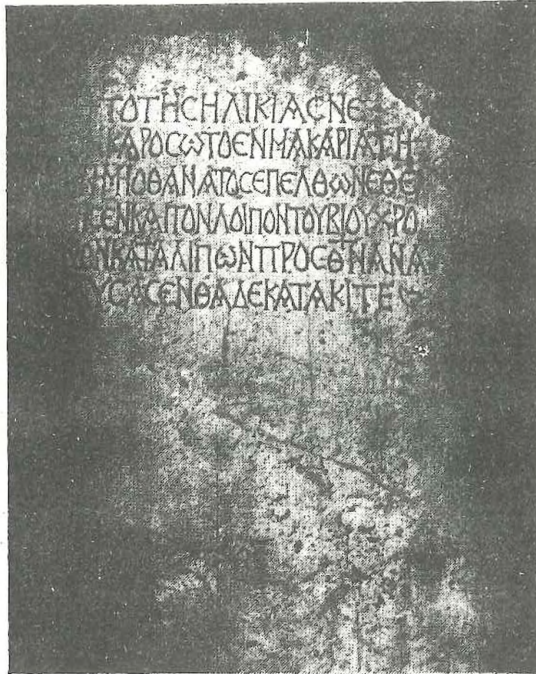
172) 'Εξάστιχος επιταφία χριστιανική επιγραφή ἐπὶ μεγάλης μαρμαρίνης πλακὸς ὕψους 1,90, πλάτους 0,84 καὶ πάχους 0,15 τοῦ μ., ὁμοίας τῆ τοῦ βικαρίου τῆς Θράκης Σολόμωνος'), εὐρεθείσης ἔξω τοῦ βορείου τεί-

πόλει, ἤτοι ἐπισκόπους γ', τὸν Διοκλητιανουπόλεως, τὸν Σεβαστουπόλεως, τὸν Διοσπόλεως». (Κ, Π ο ρ φ υ ρ ο γ ε ν η τ ο υ περὶ τῆς ἐν αὐτῇ τάξεως, τόμ. Ι, 2, σελ. 54. ἔκδ. Βόννης) 'Ὡς πόλις δὲ τῆς ἐπαρχίας Θράκης μνημονεύεται καὶ ἐν τῷ Συνεκδήμῳ τοῦ 'Ιεροκλέους μετὰ τῶν Φιλιππουπόλεως, Βερόης, Διοκλητιανουπόλεως καὶ Διοσπόλεως. Τὸ φρούριον αὐτῆς ὡς σφίζεται σήμερον, εἶναι τὸ μέγιστον καὶ τὸ μᾶλλον καλῶς διατετηρημένον ἐν ἀπάσῃ τῇ βορείῳ Θράκῃ, ἐκτίσθη δὲ ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς εὐρεθέντων ἐν αὐτῷ νομισμάτων καὶ τῶν ἐντετειχισμένων επιγραφῶν ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἐν εἴδει Ρωμαϊκοῦ στρατοπέδου ἐπὶ παλαιότερου Θρακικοῦ ἢ Θρακιοελληνικοῦ συνοικισμοῦ (νομίσματα τῶν Μακεδονικῶν χρόνων ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ 'Αμύντου), ἀνεκτίσθη δὲ ἐπὶ 'Ιουστινιανοῦ, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομήσεως αὐτοῦ. Τοῦτο προσεπιμαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦδε. 'Ἐκατὸν μέτρα δυτικῶς τῆς νοτίως πύλης γενομένων παρ' αὐτῷ τῷ τείχει ἀνασκαφῶν εὐρέθησαν τὰ θεμέλια παλαιᾶς βασιλικῆς ἐκκλησίας 28 μέτρων μήκους μετὰ 3 κυτῶν, ὧν τὸ δεξιὸν πρὸς τῷ τείχει ἀπεκόπη χάριν τοῦ ἀνακτισθέντος τείχους. Τὸ σχέδιον τοῦ Βυζαντιακοῦ τούτου ναοῦ κατὰ τὸν καθηγητὴν Filow εἶναι ὅμοιον τῷ τοῦ νοῦ τοῦ ἁγ. Κλήμεντος ἐν Ρώμῃ, ἐπομένως εἰκάζεται ὅτι ὁ ναὸς ἀνήκει εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χριστιανικοὺς τοῦ 4 ἢ 5 αἰῶνος. 'Ἐξ ἀνασκαφῶν θεμελίων ἐκκλησίας ἐντὸς τοῦ φρουρίου εἰκάζεται ὅτι ἡ πόλις ἀνεκαινίσθη κατὰ τὸν 11ον ἢ 12ον αἰῶνα (νομίσματα) καὶ πιθανῶς αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς 'Αννης Κομνηνῆς μνημονιομένη 'Α λ ε ξ ι ο ὑ π ο λ ι ε ς ἢ Ν ε ὀ κ α σ τ ρ ο ν (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Π α λ α ι ὀ κ α σ τ ρ ο ν, ὡς ἐνδέχεται νὰ ὀνομάζετο τὸ ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἐγκαταλειμμένον φρούριον), ἦν ὁ 'Αλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐκτίσῃ χάριν τῶν Παυλικιανῶν, τῶν ἐπανελθόντων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν: «πάντας συναγαγὼν ἅμα καὶ τέκνοις καὶ γυναίξιν καὶ πόλιν τούτοις δειμάμενος ἀγχοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ πέραν τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ ἐκεῖσε τούτους μετόπισεν 'Αλεξιούπολιν τὴν πόλιν κατονομάσας ἢ καὶ Νεόκαστρον, ὃ καὶ μᾶλλον ἐπεκράτησεν». ('Α ν ν η ς Κ ο μ ν η ν ἦ ς 'Α λ ε ξ ι ἄ δ ο ς, XIV. 9.) 'Ὁ καθηγητὴς Detschew στηριζόμενος ἐπὶ τινος τετριμμένης καὶ δυσαναγνώστου ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης παρὰ τῷ βαλανεῖῳ Χαβοῦζ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἐν ἣ ἀναγινώσκει [ab in]sessis veteri Augustae) aria[e] εἰκάζει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ἐπὶ ρωμαιοκρατίας συνοικισθέντος χώρου ἦτο Augusta vetus area, ὡς ἀνήκοντος αὐτοκράτορι τινι, πιθανῶς τῷ Φιλίππῳ (ἐπὶ ἑτερας πλευρᾶς τῆς λατινικῆς ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκειται «...Σευ]ήρα ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ τῶν παίδων... Νύ]νφαις εὐχοριστήριον» τοῦ λίθου ἀποκαπέντος ἐκ βωμοῦ ἀνακτισθέντος ταῖς νύμφαις ὑπὸ Μαρκίας 'Ωτακιλίας Σευήρας γυναικὸς Φιλίππου 'Αραβος, ὅστις διέτριψεν ἐν Θράκῃ καὶ ἐφονεύθη παρὰ τῇ Βερόῃ κατ' αὐτόν), ὅπερ ὄνομα ὑποθέτει καὶ ἕτερον χωρὸν Augusta nova) area. 'Αμφότεροι οἱ χώροι συνοικισθέντες ὀνομάσθησαν A u g u s t a e, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου μνημονευόμενον ὡς κτισθὲν ὑπὸ τοῦ 'Ιουστινιανοῦ φρούριον A ὑ γ ο ὦ σ τ α ι (περὶ κτισμάτων VI, 11), ὅπερ βραδύτερον ἐλέχθη μεταφρασθὲν ἐλληνιστὶ Σ ε β α σ τ ἦ ἢ Σ ε β α σ τ ὀ π ο λ ι ε ς (Der antike Name des Bulgarischen Badeortes Hissar. 'Ἐν τῇ ἐπιτηρίδι τοῦ μουσείου Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1935—36. σελ. 47—51). 'Ἴδε ὡσαύτως καὶ [T z o n t c h e w, Les bains de Hissar, étude géographique, historique et archéologique, σελ. 59—200 ὅπου παρατίθεται καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

1) 'Ἴδε, «Θρακικό», τόμ. VIII, σελ. 106, προσθήκη ἀρ. 116 (Συλλογῆς ἐπιγραφῶν Φιλιππουπόλεως).

χους τοῦ Χισάρ, ἐν ᾧ χώρῳ ὑπῆρχε βασιλικὴ τῶν πρώτων Βυζαντιακῶν χρόνων ἐκκλησία, ἣς τὰ θεμέλια ἀπεκαλύφθησαν μετ' ἀνασκαφῆς τῷ 1937. Προέρχεται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ βου αἰῶνος πιθανῶς.

«† Τὸ τῆς ἡλικίας νέον Κᾶρος, — ᾧ τὸ ἐν μακαρία τῇ μνήμῃ ὁ θάνα-

τος ἐπελθὼν ἐθέρησεν (sic) — καὶ τὸν λοιπὸν τοῦ βίου χρόνον καταλιπὼν πρὸς θεὸν ἀναλύσας, ἐνθάδε κατάκειται (sic)».

τ. ε. «Ἐνθάδε κατάκειται ὁ ἐν μακαρία τῇ μνήμῃ Κᾶρος, — ᾧ ὁ θάνατος ἐπελθὼν ἐθέρησε τὸ τῆς ἡλικίας νέον, — ἀναλύσας (τὸν βίον) πρὸς Θεὸν καταλιπὼν καὶ τὸν λοιπὸν τοῦ βίου χρόνον».

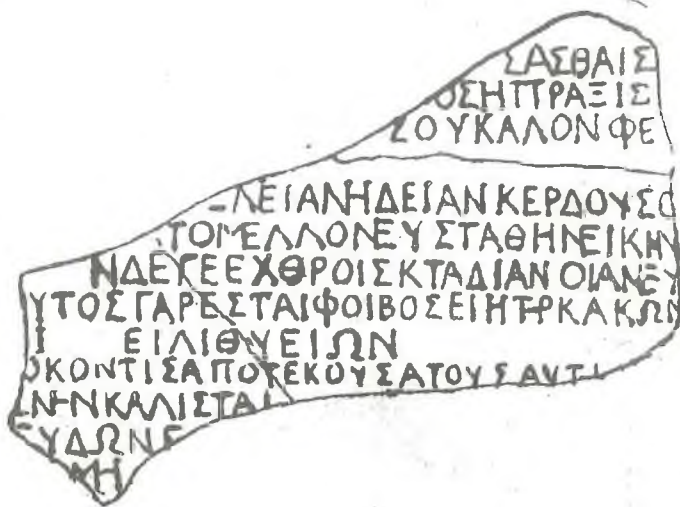
ἀ ν α λ ὦ (τὸν βίον) = καταλύω, τελευτῶ (τὸν βίον). Σημειωτέον ὅτι τὸ «ἐν μακαρία τῇ μνήμῃ» ἀναφέρεται εἰς τὸ «τὸ τῆς ἡλικίας νέον» (= νεότης, νεαρὰ ἡλικία) ἀντί, ὡς ἔδει, εἰς τὸ «Κᾶρος».

Ἡ πλάξ ὀλόλευκος καὶ καθαρὰ μετὰ τῆς ἀτριβοῦς ἐπιγραφῆς, οἶον εἰ ἐσχάτως ἐξελθοῦσα τοῦ ἔρμογλυφείου, πλὴν μικρᾶς τινος βλάβης κατὰ τὴν δεξιὰν ἄνωθι γωνίαν, μετακομισθεῖσα κατετέθη ἐν τῷ ἐθνικῷ τῆς Φιλιππουπόλεως μουσεῖῳ παρὰ τῇ τοῦ βικαρίου Σολόμονος.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ἀρ. 6

Τὸ περισωθὲν τμήμα τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης¹⁾, ἣς παρατιθέμεθα πιστὸν ἀντίγραφον φωτογραφίας της διὰ τὸ εὐκρινέστερον, εὑρέθη παρὰ τῇ κυρία πύλῃ τοῦ φρουρίου Χισάρ, (41 χιλιόμετρα βορείως τῆς Φιλιππουπόλεως παρὰ τῷ Μέσῳ ὄρει (Ἀνθαίμῳ) κειμένου, ὅπου ἀρχαίῳθεν

ἔνεκα τῶν θερμῶν μεταλλικῶν λαματικῶν πηγῶν ὑπῆρχε θρακοελληνικὸς συνοικισμὸς²⁾, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ὁ Φοῖβος εἰρητῆρ κακῶν. Ἡ μαρμαρινὴ πλάξ, ἐφ' ἣς ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι κεχαραγμένη δι' εὐαναγνώστων καὶ ἐνιαχοῦ συνδεδεμένων ἀλλήλοις γραμμάτων ὕψους 0,01 τοῦ μ, ἔχει ὕψος 0,15 καὶ πλάτος 0,26 τοῦ μ, εἶναι δὲ πάντοθεν περικεκομμένη καὶ διεσρογημένη τρίχα. Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἀδύνατος ἔνεκα τῆς ἦν ὑπέστη φθορᾶς πλὴν μέρους αὐτῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον πιθανῶς.

Πρῶτος ὅστις ἠσχολήθη περὶ αὐτὴν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Velcov δημοσίευσίν της³⁾ εἶναι ὁ Sèvre. Ὁ ἐπιφανὴς Γάλλος ἀρχαιολόγος, ὅστις

1) Μυρτ. Ἀποστολίδου «Θρακικά», τόμ. VI, ἔτ. 1935, σελ. 140.

2) Ἴδε ἀνωτέρω, ἐπιγραφῆς 171 σημ. 2 περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατὰ τὸν μεσαίωνα. Τὸ παλαιότερον αὐτοῦ Θρακικὸν ἢ Ἑλληνικὸν παραμένει ἀγνωστον.

3) Ivan Velcov: Bull. de l'Institut archéol. Bulg. Sophia, τόμ. I, ἔτ. 1921—22, σελ. 349.

εἰδικώτερον ἀσχολεῖται περὶ τὰς Θρακικὰς ἀρχαιότητας, εἰκάσας ὅτι ἡ ἐπιγραφή εἶναι λείψανον χρησμάτων ἢ ἰατρικῶν συνταγῶν ἐν τετραστίχοις ἑμμέτροις στροφαῖς, κεχωρισμέναις ἀπ' ἀλλήλων διὰ διαστήματος, ἐν ἀρχῇ οὗτινος ἦτο κεχωραγμένος ὁ ἀριθμὸς τῆς στροφῆς λατινιστί, ὡς σφάζεται οὗτος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ διαστήματος τῆς τρίτης στροφῆς, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν ἀφιερῶτο ἡ στροφή, ἐν εἴδει τίτλου, ἀνέγνω καὶ συνεπλήρωσε τὴν ἐπιγραφὴν ὡς ἀκολούθως.

*[I]

 —ασασθαι σ
 σὴ πρᾶξις
 5 [φωτί]ζου καλὸν φέ[γγο]ς
 [II]
 [θερα]πειάν ἠδεῖαν κέρδους
 [εἰς μὲν] τὸ μέλλον εὐσταθῆ νείκην
 [νῦν] δέ γε ἐχθροῖς κ(ρ)αδίαν οἶαν εὐ[νόων],
 10. [α]ὐτὸς γὰρ ἔσται Φοῖβος εἰητήρ κακῶν.
 [II]I Ἐλιθνεῖων,
 [T]όκον τις ἀποτεκοῦσα τοὺς αὐτέ[οντας]
 [κ]ενήν κάλιστα
 [ψ]ευδῶν
 15. μὴ

Αἱ πρῶται δύο στροφαί, ὧν ὁ τίτλος ἀπεκόπη, ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τὸν Φοῖβον Ἀπόλλωνα, ἡ δὲ τρίτη ὡς δηλοῖ ὁ περιωθεὶς τίτλος τῆς εἰς τὰς Εἰλειθυίας, τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ ἐκφερομένου κατὰ γενικὴν πτώσιν. Οὕτω καὶ Νύμφαι τῶν μεταλλικῶν καὶ θειούχων τοῦ νῦν Χισὰρ ὑδάτων, ὡς αἱ Νύμφαι τῶν ἄλλων ἐν Θράκῃ θερμοπηγῶν, θὰ ἦσαν ἰατροί, ὁ δὲ ἡγέτης αὐτῶν (κύριος) Ἀπόλλων ἀνελάμβανε τὴν θεραπείαν τῆς νόσου (αὐτὸς γὰρ ἔσται Φοῖβος εἰητήρ κακῶν) δι' εὐαρέστου θεραπείας (θεραπειάν ἠδεῖαν), ἣτις θὰ εἶχε προσεχῶς ὀριστικὴν ἐπιτυχίαν (εἰς μὲν τὸ μέλλον εὐσταθῆ νείκην) καὶ ἐν τῷ παρόντι ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν μεταβολὴν τῶν ἐχθρῶν εἰς φίλους (νῦν δέ γε ἐχθροῖς κ(ρ)αδίαν εὐνόων). Ἡ δὲ νόσος, εἰς ἣν ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφή καὶ ὑποδεικνύεται ἡ θερατεία τῆς, εἶναι ἡ τῆς στειρώσεως προκληθείσης πιθανῶς ἐκ κακῆς τύχης. Δυνατὸν ὅμως ἢ δευτέρα στροφή νὰ συμπληρωθῆ καὶ ἄλλως: «[θερα]πειάν ἠδεῖαν κερδοῦς (=ἀλώπεκος) θ[υσία δώσει], | [εἰς μὲν] τὸ

μέλλον εὐσταθῆ νείκην [ἔχειν] κτλ.¹⁾», λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ θεραπεία νόσων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς καὶ νῦν παρὰ τῷ λαῷ, δὲν ἦτο ἐνίοτε ἀπηλλαγμένη δεισδαιμονιῶν τινων, ὡς ἐνταῦθα τῆς θυσίας ἀλώπεκος, καὶ ἐξορκισμῶν.

Γράμματά τινα ὁμοῦ καὶ ἴχνη ἄλλων τῆς ἐπιγραφῆς προσπταίουσιν εἰς τὰς γενομένας ἀκολούθους συμπληρώσεις: στίχος 4ος *σῆ (ος ἦ)*, στίχ. 5ος [φωτί]ζου ἢ [σελά]ζου (*σοῦ ἢ σου ἦ* - ς, *οῦ*), στίχ. 7ος [θερα]πείαν (*—λείαν*), στίχ. 9ος *κραδίαν (κτα-διαν)* καὶ στίχ. 13ος [*κ]ενῆν κάλιστα (ἐνηγκάλισται)*.

Ὁ δωρισμὸς *κραδίαν* (ὁ ἰωνισμὸς Φοῖβος *εἰητήρ* εἶναι προσωνυμία στερεότυπος τοῦ Ἀπόλλωνος) φαίνεται μοι ἀμφίβολος διόρθωσις μεταβαλλομένου τοῦ καλῶς κεχαραγμένου Τ εἰς Ρ (*κταδιαν*), ὡς προελθόντος δῆθεν ἐξ ἀβλεψίας τοῦ χαρακτοῦ. Πιθανωτέρα ἀνάγνωσις ἴσως εἶναι *κ(α)τὰ διάνοιαν* ἀντὶ τοῦ *κραδίαν οἶαν* παραλειφθέντος τοῦ πρώτου *α* τῆς *καιὰ* ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ ἐν συνειδήσει πρὸς ἐξοικονόμησιν χώρου ἐν τῷ στίχῳ μετὰ τὴν ἐξ ἀβλεψίας ὑπ' αὐτοῦ προσθήκην τοῦ ἐκθλιβέντος *ε* τοῦ *γε* πρὸ τοῦ *ἐχθροῖς*, ἐξ οὗ ἐγεννήθη ἡ ἀφόρητος χασμωδία *γε ἐχθροῖς* ἀντὶ *γ' ἐχθροῖς*, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ μέτρον.

Ὡσαύτως ἡ ἀνάγνωσις: *Εἰλ(ε)ιθυειῶν*, ὑπολαμβανομένων ὡς τῶν θεῶν τῶν ὠδίνων *Εἰλειθυειῶν* συνταυτιζομένων ταῖς Νύμφαις δὲν φαίνεται μοι πιθανή. Αἱ μνημονευόμεναι *μογοστόκοι Εἰλείθυιαι* παρ' Ὀμήρῳ, αἵτινες *πικρὰς ὠδίνας ἔχουσαι προΐεσαν δὲ βέλος, δριμύ²⁾*, τ. ἔ. αἱ προσωποποιαὶ αὐταὶ τῶν σκληρῶν ὠδίνων, — δι' ὃ οὔτε ὀνομάζονται οὔτε ἀριθμοῦνται³⁾, — καίπερ λατρευόμεναι βραδύτερον ἐν Μεγάροις⁴⁾, ἐν Μαραθῶνι⁵⁾, ἐν Σιδύμοις τῆς Λυκίας⁶⁾, συνήθως μετὰ τὸν Ὀμηρον ἀπὸ τῆς Ὀδυσσεΐας ἤδη⁷⁾ περιορίζονται εἰς μίαν μόνην τὴν *Εἰλείθυιαν*, τὴν κατὰ σοφὴν ἐπινόησιν λεγομένην καὶ *Ἐλευθώ*, ὡς ἐκφράζουσιν τὴν ἐρχομένην τῆς θεᾶς βοήθειαν ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῆς ὑπὸ τῶν ὠδίνουσῶν⁸⁾, «εὗχονται ἐλθέ⁹⁾». Θὰ ἦτο λοιπὸν δυνατὸν ἡ ἡπεία

1) G. S e u r e, Revue archéol. τόμ. XXIV, ἔτ. 1926, σελ. 158 καὶ ἐξῆς, archéologie Thracie.

2) Ὁ μ ἦ ρ ο υ Ἰλ. Α, 270 καὶ Τ, 119.

3) Δύο παρίστανται ἐπὶ 17 καὶ τρεῖς ἐπὶ 2 ὄγγειων τῶν κλασσικῶν χρόνων, ἐφ' ὧν ἀπεικονίζεται ἡ γέννησις τῆς Ἀθηνᾶς ἢ τοῦ Ἥφαιστου.

4) Π α υ σ α ν (ο υ, I, 44, 2.-5) Athen. Mitt. X, 279.—6) B e n d o r f - N i e m a n n, Reisen in Lykien, 77.—7) Ὁ μ ἦ ρ ο υ Ὀ δ ῦ σ. Τ, 188.

8) Πρβλ. καὶ τὸν παρ' ἡμῖν ἅγιον Ἐ λ ε υ θ έ ρ ι ο ν, τὸν προστάτην τῶν ὠδίνουσῶν γυναικῶν, οὗτινος τοῦ ὀνόματος τό τε ἔτυμον καὶ τὸ σημιαιόμενον οὐδὲν διαφέρει τοῦ Εἰ λ εῖ θ υ ι α καὶ Ἐ λ ε υ θ ώ.

9) Κ α λ λ ι μ ά χ ο υ ἐπίγρ. 53. Κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ ἐ λ ε υ θ ε ι ν = ἄγειν) τὸν παῖδα εἰς φῶς.

καὶ μείλιχος αὕτη θεά, ἡ στερεωθεῖσα ἐν τῇ θρησκευτικῇ συνειδήσει τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν μεταλαβόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ Θρακῶν ὡς **φιλόπαις, μητροπόλος, φιλότροφος, κυροσόος, μήτηρ**, ἡ ἔχουσα ἰδίους ναοὺς (Εἰλειθυιαῖον ἐν Δήλῳ, Εἰλειθυιον ἐν Ἀθήναις) καὶ συνταυτιζομένη τῇ Ἥρᾳ, τῇ Ἀφροδίτῃ, τῇ Ἀρτέμιδι, μυθολογουμένη δὲ ἤδη ὡς θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας¹⁾, ἀδελφὴ τῆς Ἥβης καὶ τοῦ Ἄρεως²⁾ καὶ μήτηρ τοῦ Ἐρωτος³⁾, ν' ἀγνοηθῆ καὶ ν' ἀντικατασταθῆ ὑπὸ τῶν Εἰλειθυιῶν κατ' ἀναχρονισμόν συνταυτιζομένων ταῖς χαριέσσαις Νύμφαις; Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τὸ πρῶτον ἀπαντῶσα ἐνταῦθα γραφῇ Εἰλιθυείων ἀποκλείει τοῦτο. Αἱ παρὰ συγγραφεῦσι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶσαι τοῦ ὀνόματος γραφαὶ εἶναι: **Εἰλειθύια, Ἐλειθύια, Ἰλειθύια, Ἰλιθύια, Εἰλιθύια, Εἰλύθεια, Εἰλειθείη, Εἰλιθίη, Εἰλειθούη, Εἰλειθουόη, Ἰλιθουίη, Εἰλειθιουίη, Ἐλευθώ**, ἐπ' ἀγγείων δὲ **Ἐλειθύια, Ἐλεύθια, Ἐιλεύθια, Ἐλευθία**⁴⁾. Οὐδαμῶς ἀπαντᾷ **Εἰλιθύια**.

Ἐκ τούτων καὶ ἔνεκα τῆς κατὰ πληθυντικὸν ἐκφορᾶς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ **Εἰλιθυείων** φαίνεται μοι ὅτι τοῦτο δέον νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἐπίθετον κανονικῶς ἐσχηματισμένον ἐκ τοῦ **Εἰλειθύια**, ἐννοουμένου παρ' αὐτῶ τοῦ: **κακῶν ἢ νόσων. Εἰλειθύια** λοιπὸν **κακῶν ἢ νόσοι** εἶναι αἱ ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ παρὰ ταῖς γυναῖξι προερχόμεναι νόσοι. Οὕτω ἐρμηνεύεται εὐκόλως καὶ ἡ κατὰ γενικὴν πτώσιν ἐκφορὰ τοῦ τίτλου ἐκάστης στροφῆς ἀναφερομένου εἰς θεραπευτικὴν συνταγὴν νόσου καὶ οὐχὶ δηλοῦντος ἀφιέρωσιν εἰς θεόν, ἣτις θὰ ἔδει νὰ ἐξενεχθῆ κατὰ δοτικὴν πτώσιν: Ἀναγνωστέον λοιπόν: III **εἰλ(ε)θυείων (νόσων ἢ κακῶν** θεραπευτικὸς ἀφορισμός).

Τῆς ἐπιγραφῆς κινήσεως τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιγραφολόγων ἐγένετο καὶ ἄλλη ἀνάγνωσις καὶ συμπλήρωσις, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ Supplementum epigraphicum Graecum⁵⁾, ἣν ἀντέγραψεν ὁ Τσόντσεφ ἐν τῷ περὶ Χισὰρ ἔργῳ του μὴ ποιούμενος μνείαν τοῦ ὀνόματος τοῦ συμπληρωτοῦ⁶⁾. Παρατιθέμεθα αὐτὴν κατὰ τὸν ἀντιγραφέα ἄνευ σχολίων! « | 1 . . . -σασθαί [σε χρή]. | . . . -ος, ἢ πρᾶξις [καλή]. | . . . σου καλὸν φέρ[εις]. | διάστημα κενὸν | 5. [Πρόσεχε, ἐπιμ]έλειαν ἡδεῖαν κέρδου; δ[οῦ], | [Ἐῦνονν] τὸ μέλλον, εὐσταθῆ νείκην [φέρεις], | [φαίν]-ων δέ γε ἐχθροῖς κ(αρ)δίαν οἶαν ἔχ[εις]. | [Α]ὐτὸς γὰρ ἔσται Φοῖβος εἰη-

1) Ἡ σιόδου, Θεογ. 922. — 2) Ἀπολλοδώρου, I, 3, 1. — 3) Παυσανίου, IX, 27, 2.

4) Pauli-Wissowa, Real Encykl, τόμ. V, σελ. 2102 ἐν τῇ λ. Εἰλειθύια.

5) Suppl. Epigraph, Graecum Leyde, τόμ. III, ἔτ. 1929, σελ. 110, ἀρ. 544. Τὸ σύγγραμμα δὲν ἦτο προσιτὸν ἡμῖν.

6) Tzontchew D. Les bains de Hissar, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ μουσείου καὶ βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1937, σελ. 178. Πιθανῶς εἶναι ὁ Hondius.

τήρ κακῶ[ν]. | Εἰληθυειῶν. | 10. [Τ]όκον τις ἀποτεκοῦσα τοῦ σαυτο[ῦ λέ-
χου] | ἐνηγκάλισται χ[ερσὶν ἀλλοῖον βάρου] | [ψ]ευδῶν π | [τῆς]
μη[ρός].»¹⁾

Ἀκολουθοῦντες νῦν τὴν εἰκασίαν τοῦ ἐπιφανοῦς Γάλλου ἀρχαιολό-
γου ὅτι ἡ ἐπιγραφή περιεῖχε τρεῖς τετραστίχους ἐν λαμβικοῖς τριμέτροις
στροφᾶς θεραπευτικῶν ἀφορισμῶν (συνταγῶν) νόσων μετὰ τῶν τίτλων
των προβαίνομεν εἰς νέαν ἀνάγνωσιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτῆς ἐπὶ τῷ
ὑπολογισμῷ ὅτι τὰ ἐν ἐκάστῳ στίχῳ γράμματα, ὧν ἕνια συνδεδεμένα ἀλ-
λήλοις, εἶναι 30—31.

[I]

. [λοῦ]σασθαί σε [χερῆ].
. -ος, ἡ πρᾶξις
5 [Φοῖβο]ς, οὗ καλὸν φέ[γγος] .

[II Φθινάδος ;] ἢ [παραλύσεως ;].

[Ἐργείας ἐντ]έλειαν ἠδεῖαν κέρδους δ[ψις]

[δίδωσι καὶ] τὸ μέλλον εὐσταθῆ ρείκην

[λύμη]ν δέ γ<ε>έχθροῖς κ(α)τὰ διανοίαν εὐ[χου].

10 [α]ὐτὸς γὰρ ἔσται Φοῖβος εἰητήρ κακῶν.

[II]I Εἰλ(ε)ιθυειῶν.

[Τ]όκον τις ἀποτεκοῦσα τοὺς αὐτῆ[ς] παῖδας]

ἐνηγκάλισται

[ψ]ευδῶν

15 μη

Ἡ I στροφή εἰκάζεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς θεραπευτικὴν συνταγὴν
νόσου, δι' ἣν συνιστᾶται μετὰ τὴν λουτροθεραπείαν (λοῦσασθαί σε χερῆ)
ὡς ὠφέλιμος ἢ ἡλιοθεραπεία, (οὗ καλὸν φέγγος):

Ἡ II, ἣτις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συμπληροῦται ἀρτίως, ἀναφέρε-
ται εἰς θεραπείαν ἑξαντητικῆς τινος τοῦ ὄργανισμοῦ νόσου ἢ φθίσεως

1) Φωτογραφίαν τῆς ἐπιγραφῆς ἐδημοσίευσε κοί ὁ D a n o w C h. ἐν τῷ
Jahresh. des Oesterr. arch. Inst. τόμ. XXIX, Beibl. σελ. 153, ἔτ. 1934 ἐπιζήτησιν τὴν
γενομένην ὑψ' ἡμῶν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ μουσείου καὶ
τῆς βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1930, σελ. 239 καὶ ἐξ. καὶ ἐπαγγελάμενος
μεγαλοστόμους ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τὸ ζήτημα καὶ τότε θὰ δώσῃ ἀκριβῆ ἀνάγνω-
σιν καὶ ἐρμηνείαν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐκτοτε πέντε Διὸς ἐναυτοὶ παρῆλθον καὶ δὲν
εἶδομεν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπαγγελίας τοῦ ἐπιγραφολόγου.

(φθινάδος) κατὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς στιδίον ἢ παραλυσίας. Ἡ παρατήρησις — ἐμφάνισις ὠφελείας (ὄψις κέρδους) παρέχει τελείωσιν εὐάρεστον, τ. ἔ. βελτίωσιν τῆς ὑγείας (ἐντέλειαν ἡδεϊαν ὑγείας δίδωσι) καὶ ὁ μέλλον χρόνος σταθερὰν νίκην (καὶ τὸ μέλλον εὐσταθῆ νείκην), τ. ἔ. ἦτις ὑγεία θὰ σκερωθῆ ἐν τῷ μέλλοντι ἐκπληρουμένης πιστῶς τῆς θεραπείας· ἀλλὰ σὺ μὴ παύου εὐχόμενος νοερῶς τὸν ἐξαφανισμὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς σου (εὐχου γε κατὰ διάνοιαν λύμην ἐχθροῖς), τ. ἔ. μὴ ἀπόβαλλε τὸ θάρρος σου ὡς πρὸς τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐχθρῆς νόσου — καὶ θὰ τὴν ἐξαφανίσῃς, διότι αὐτὸς ὁ Φοῖβος ὁ ἰατρὸς τῶν νόσων θὰ σε βοηθήσῃ (αὐτὸς γὰρ ἔσται Φοῖβος εἰητήρ κακῶν), τ. ἔ. ἡ τελεία τῆς νόσου θεραπεία θὰ ἐπέλθῃ διὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ θεοῦ τοῦ φωτὸς καὶ τῶν θερμῶν πηγῶν, τῆς ἡλιοθεραπείας, λουτροθεραπείας καὶ τοῦ εὐκραοῦς κλίματος.

Ὡς ἐν τοῖς χρησιμοῖς οὕτω καὶ ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς ἀφορισμοῖς κυριαρχεῖ τὸ σκοτεινόν, τὸ διλημματικόν καὶ τὸ ἀλληγορικόν κατ' ἀνάγκην πρὸς κατοχύρωσιν τοῦ κύρους αὐτῶν ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τῆς θεραπείας. Ἀναμφιβόλως ἡ διὰ τὴν ἐν τῇ στροφῇ ταύτῃ νόσον λουτροθεραπεία συνετελεῖτο ἐν τῇ δεξαμενῇ τῶν θερμῶν σιδηροῦχων ὑδάτων, τῇ ὑπὸ τὸ νῦν τουρκωνύμου Χαβοῦς γνωστῇ, ὧν τὰ εἰρήπια τοῦ ἀρχαίου (Ρωμαϊκοῦ) βαλανείου σφίζονται ὀλίγα βήματα βορειότερον. Τὰ ὕδατα ταῦτα ἀνέκαθεν συνιστῶνται πρὸς τόνωσιν τῶν ἀσθενῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν παθόντων ἐξ ἐξαντλητικῶν νόσων: «τὸ ὑδροδοχεῖον τοῦτο δέχεται ἐν ἑαυτῷ τὰ εἰσερχόμενα δι' ὄχετοῦ ἐκ τοῦ ἐκεῖ που πλησίον ἀναβρυόμενα, λίαν θερμὰ καὶ καθαρῶτατα σιδηροῦχα ὕδατα· εἰσερχόμενός τις ἐν αὐτοῖς εἰς λεπτὰ πέντε θερμαίνεται εἰς ὑπερβολὴν· ἐξερχόμενος δὲ ἐκ τῶν ὑδάτων αἰσθάνεται εἰς τὸ σῶμά του μετ' εὐχαριστήσεως τόνον δυνάμεως· εἰς ταῦτα δὲ εἰσέρχονται οἱ παραλυτικοὶ καὶ ἀδύνατοι κατὰ τὸ σῶμα χάριν ἐνδυναμώσεως» ἔγραφε πρὸ αἰῶνος σχεδὸν ὁ Γ. Τσουκαλῆς¹⁾.

Ἡ III στροφή ἀναφέρεται εἰς τὴν θεραπείαν τῶν *εἰλειθυείων νόσων* κατὰ τὸν σφζόμενον τίτλον τῆς, τ. ἔ. τῶν μετὰ δυστοκίαν (τόκον τις ἀποτεκοῦσα ἐννοεῖται *κακὸν*) προερχομένων ἐπιλοχίων, μητρικῶν, στειρώσεων καὶ τῶν παρομοίων, δι' ἃς καὶ νῦν κατὰ παράδοσιν συνιστῶνται τὰ τῷ Χαβοῦς παρακείμενα τοῦ τουρκωνύμου ὠσαύτως *Ἰντζέξ* σιδηροθειοῦχα ὕδατα, ἀναβρύοντα ἐκ τοῦ ἐδάφους τοῦ αὐτοῦ.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιγραφὴ περιεῖχε τρεῖς ἀφορισμοὺς πρὸς θεραπείαν τριῶν νόσων, ὧν ἰατρὸς ἦτο ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων ὁ προστάτης τῶν θερμῶν μεταλλικῶν πηγῶν τοῦ τόπου τούτου, τοῦ νῦν τουρκωνύμου Χισάρ.

1) Γ. Τ σ ο υ κ α λ ἆ, Ἱστοριογραφικὴ περιγραφή τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1851, Βιέννη, σελ. 70.

Σημειωτέον δ' ἐν τέλει ὅτι ἡ Π στροφὴ, ὡς συμπληροῦται ὑφ' ἡμῶν, καὶ κατὰ τὰ κενὰ πληροῦται ἀκριβῶς καὶ μετρικῶς δὲν χωλαίνει, διότι ὁ μὲν πρῶτος στίχος αὐτῆς εἶναι *ὑπερκατάλητος*, ἔχει δηλ. ἓνα πόδα (δύο συλλαβᾶς) ἐπὶ πλεόν, ὁ δὲ τρίτος κατὰ μὲν τὸν τρίτον πόδα ἀντὶ σπονδείου (— —) ἔχει δάκτυλον (— υυ χθροῖς κατὰ) ἀναλυομένης τῆς μακρᾶς ἄρσεως εἰς δύο βραχείας συλλαβᾶς, ὡς συμβαίνει ἐνίοτε ἐν τῷ α', γ' καὶ ε' ποδὶ τοῦ ἱαμβικοῦ τριμέτρου, ὁ τέταρτος μετρικῇ ἀνάγκῃ ἀπὸ πιρριχίου (υυ) λαμβάνεται ὡς ἱαμβος (υ — δια) καὶ ὁ πέμπτος εἶναι σπονδαῖος (— — νοίαν) κατὰ τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς προσωδίαν τῆς λέξεως: *διανοία* ἀντὶ *διάνοια*.

136) ¹⁾ « — *ουμετίης Σέρδων* [ε]δέξάμενος ἀνέστησα τὸν Ἄρεα» κατ' ἀνάγνωσιν τοῦ Κазаров ²⁾).

Καθ' ἡμᾶς ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι κεκομμένη, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς πρώτης συλλαβῆς -ου, οὔσης καταλήξεως πτώσεως γενικῆς πρωτοκλίτου ἢ δευτεροκλίτου ὀνόματος καὶ ἐκ τῆς χαράξεως τοῦ σφριζομένου πρώτου στίχου παρὰ τῷ χεῖλει τοῦ λίθου (βάθρου), ὅστις ἀπεκόπη ὀριζοντίως μέχρι τοῦ στίχου καὶ ἐτέθη ἀνεστραμμένως ὡς δεξιὰ παραστάς εισόδου κτιστοῦ τάφου μεταγενεστέρων χρόνων. Ἐπομένως ἀν τὰ σφριζόμενα ἴχνη τοῦ πρώτου γράμματος εἶναι ἴχνη τοῦ Δ καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ τετριμμένος χῶρος ἀναλογῶν εἰς τὸν δύο γραμμάτων συμπληρωθῆ διὰ τῆς συλλαβῆς ΜΟ, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν κατὰ πᾶσαν πιθανότητά ὅτι ὁ εἰς τὸν Ἄρην ἀνδριᾶς ἐστήθη ὑπὲρ τοῦ Λουκίου Κομμόδου (180—192), υἱοῦ τοῦ Μ. Αὐρηλίου, ὅστις ὦν καθ' ὑπερβολὴν ρωμαλέος ὠνόμαζεν ἑαυτὸν Ρωμαῖον Ἡρακλέα καὶ κατήρχετο ὡς παλαιστῆς εἰς τὸ ἀμφιθέατρον περιβεβλημένος ὡς ὁ Ἡρακλῆς καὶ ἐμονομάχησε πλειστάκις ³⁾, διετέλει ἄρα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἄρεως. Οὕτω δυνατόν νὰ συμπληρωθῆ τὸ ἀποκεκομμένον τῆς ἐπιγραφῆς ἄνω τμήμα δι' ἕξ ἔτι στίχων ἔχοντος ἐκάστου 16—17 γράμματα, ὅσα καὶ ὁ πρῶτος διασωθεὶς καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τριστίχου καθίσταται ἐννεαστίχος ὡς εἶχεν ἀρχικῶς. Ἡ συμπλήρωσις λαμβάνεται ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν ὁμοίας φύσεως ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων, ὧν πλείοις μέχρι τοῦδε ἀνευρέθησαν ἐν Θράκη ⁴⁾.

1) Τόμ. VII ἔτ. 1936, σελ. 182.

2) Κазаров G. Antiken Denkmäler aus Bulgarien, Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τόμ. IV, ἔτ. 1926—27, σελ. 90, ἀρ. 17.

3) Δίωνος Κασσίου, LXXII, 19.

4) Ἴδε Καλίνκα, Denkmäler in Boulgarien, ἀριθμ. 28. 30. 45. 52. 58 καὶ ἄλλαχού.

«Ἐπιγραφή Τύχη. Ὑπὲρ ὑγιείας καὶ σωτηρίας καὶ αἰωνίου διαμονῆς τοῦ μεγίστου καὶ θειοτάτου αὐτοκράτορος Λουκίου Κομμόδου Μετίης Σέρδων [ε]ὐξήμενος ἀνέστησα τὸν Ἄρεα».

Μετίης: πιθανῶς ἀντὶ **Μέτιος** ἐκ τοῦ Λατιν. Metius, ὅθεν καὶ ἡ ἐν Ρώμῃ Metia porta.

Σέρδων: κύριον ὄνομα μνημονευόμενον κατὰ τὸν Καταγωγ καὶ ἐν τινι τῆς Δήλου ἐπιγραφῇ: **Σέρδων Ρωμαῖος** ¹⁾).

144²⁾ Ἡ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐπιγραφή εἶναι ἐπανάληψις τῆς ὑπ' ἀρ. 47³⁾ μετὰ τινων διαφορῶν κατὰ τὴν συμπλήρωσιν. Ἀναγνωστέα νῦν κατὰ τελειότεραν συμπλήρωσιν ᾧδε:

«[Πολι]τάρχην Κλέαρ[χον τῆ]ς λαμπροτά[της μητροπόλ]εως Φιλιπ[ποπό]λεως, ἀδ[ελφὸν Γ(αῖου)] τοῦ [διασημοτά]του συγκλη[τικοῦ . . .] τὸ [τῶν] κυνηγῶν [κο]ιν[ὸν καὶ ἡ] λα[μπροτάτη] φυλῆ⁴⁾ Ἡ[ρακλῆ]ιδος ἐ]τέιμησεν, [ἐπιμελου]μένου Ἀσκλη[ηπιάδου τοῦ] Μενέφρον[ος]

τὸ τῶν κυνηγῶν κοινόν: Ἐταιρεία-σύλλογος τῶν κυνηγῶν ἐν τῇ πόλει, τιμήσας τὸν πολιτάρχην μετὰ τῆς φυλῆς Ἡρακλῆιδος, ἧς ἦτο προφανῶς φυλῆτης.

154⁴⁾ Ἡ ἐπιγραφή μεθ' ὠρμωτέραν σκέψιν ⁵⁾ συνεπληρώθη ᾧδε:

«Ἐπιγραφή (ἐ)ίας πρόμαχος μέγας] νεικήσας ἀγῶνας εἰσε]λαστικούς εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην πανκρατίου μὲν τεσσαράκοντα, πάλης δὲ ἐννέα [ὅ]πὸ ἐπιστάτην Ἀυρ[ηλίου] Θεόδωρον Κυμαῖον. Εὐτυχῶς».

Ἐπικρατείας πρόμαχος. πρβλ. «τὸν εἰρήνης πρό[μαχον] ⁶⁾».

Εἰσελαστικούς ἀγῶνας: Ἀγῶνες εἰσελαστικοί, λατιν. ludii iselastici ⁷⁾—οἱ ἀνήκοντες εἰς εἰσέλασιν· ἐκ τοῦ ῥ εἰσελαύνειν—ἐν πομπῇ θριάμβου εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν πόλιν· πρβλ. «ἔτι δὲ τὸν θριάμβον εἰσήλασε» ⁸⁾ Τὸ ἐπίθετον εὐχρηστον ἐπὶ ρωμαιοκρατίας διὰ τοὺς ἀγῶνας, ὧν ὁ νικητὴς ἐπιστρέφων εἰς τὴν γενέτειραν εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν ἐν πομπῇ θριάμβου, ὥσπερ οἱ τελοῦντες θριάμβον Ρωμαῖοι στρατηγοί. Ἀγῶνες συνεπαγόμενοι τὸν θριάμβον τοῦ νικητοῦ καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πανελλήνιοι.

Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς (**Ἀυρηλίου**) συμπληροῦται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ὀνό-

1) Pauly-Wissowa, Real-encyklop. τόμ. II, Reihe II, σελ. 1671.

2) Τόμ. VII, σελ. 184.—3) Τόμ. VI, σελ. 155.—4) Τόμ. VII, ἔτ. 1936, σελ. 191.—5) Αὐτόθι ἐν τέλει προσθήκη.

6) Ἐπιγραφαὶ Τραϊανῆς Αὐγούστης, σελ. 106, ἀρ. 75.—7) P l i n i i ep. 10. 118.—8) Π λ ο υ τ ἄ ρ χ ο υ, Μάρτιος 12.

νόματος ΑΥΡ. ὀριζοντίας κεραίας, ἣτις σημαίνει ἄπαξ, δηλ. δηλοῖ πατέρα τῷ υἱῷ ὁμώνυμον.

Ὁ Danoff συμπληροῖ ἐν ἀρχῇ: [παν]κρατιασ[τίς . . .] ¹⁾ "Ὀλως περιτιῶς καθ' ἡμᾶς, διότι οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἀθλητὴς ἦτο οὐ μόνον δεινὸς μάλιστα *παγκρατιαστής*, ἀλλὰ καὶ *παλαιστής*, ἀφοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονεύεται ὅτι *τεσσαρακοντάκις* ἐνίκησεν εἰς τὸ παγκράτιον καὶ *ἐννεάκις* εἰς τὴν πάλην.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΩΝ ΕΝ ΤΡΑΙΑΝΗ ΛΥΓΟΥΣΤΗ, ΝΥΝ ΣΤΑΡΑ-ΖΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ *)

75) Ἐξάστιχος ἐπιτυμβία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης διαστάσεων 0,28×0,26 καὶ πάχους 0,05 τοῦ μ. κεκομμένης ἐκατέρωθεν προερχομένη ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ Αἴμου ἐμπορίου Δισκοδουρατερῶν ²⁾.

« . . . ση π. καὶ σὺνβίος μ[ου] . . . -νεος ἐβιώσαμεν . . . [μετ]ὰ τέκνων Φίρμου . . . -κος [μη]δενὶ μηδ[ἐν] . . . [ἐν]γνησάμενος . . . [ἀ]περχόμενος π[ρὸς] . . . » ³⁾.

76) Ἐπτάστιχος ἐπιτυμβία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης διαστάσεων 1,30×1,10 καὶ πάχους 0,26 τοῦ μέτρου προερχομένου ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Χρόνος αὐτῆς ὡς καὶ τῆς προηγουμένης ὁ γος αἰὼν μ. Χ.

« Δίνης [ς] Ἐπιέθιος, ζήσας ἔτη ἑκατὸν, καὶ γυνή μου Λωρούτι[ελμης] κα[ὶ] υἱὸς Βίδυς, θυγάτηρ Ζουρότε[λ]μης ἐτῶν [δέ]κα ἕξ ἀνέστησα τὴν στήλην Ράσ[κος, δς] ἐβίωσα μηδενὶ μηδὲν ὀφίλ[ας] μηδεν[ός] (;) ἐγγενῆσθέ (sic) τινα τὰ[ς] παρ[ούσας] γυναῖκας » ⁴⁾.

1) Danoff M. Christo. Neue Inschriften aus Bulgarien ἐν τῆς Jahreshften des Oesterr. archäol. institutes, τόμ. XXX ἔτ. 1936, σελ. 78—86.

* Συνέχεια ἀπὸ τοῦ τόμ. VIII, σελ. 69—106.

2) Ἴδε ἐπιγραφὴν ἀρ. 50, σελ. 95 τόμ. VIII, ἔτ. 1937.

3) V e l c o w I v a n, Antike Denkmäler in Bulgarien, Ἐπετηρ. ἐθν. μουσείου Σοφίας, ἔτ. 1922—25, σελ. 129 καὶ ἐξῆς.

4) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι.

Πιθανῶς ἡ ἔννοια τῆς σολοίκου ταύτης ἐπιγραφῆς εἶναι: «(Ἐνθάδε κεῖνται) ὁ Δίνης (υἱὸς) τοῦ Ἐπτέθιος, ζήσας ἔτη ἑκατὸν καὶ ἡ γυνὴ (αὐτοῦ) Δωρούτελμις καὶ ὁ υἱὸς (αὐτοῦ) Βίδυς καὶ ἡ θυγάτηρ (τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δηλ. ἔγγονός του) Ζουρότελμις ἑτῶν δέκα ἕξ. Ἀνέστησα τὴν στήλην (ἐγὼ) ὁ Ράσκος, ὁ; ἐβίωσα μηδενὶ μηδὲν ὀφείλας (διὰ τὸ) μὴ ἐγγεγυῆσθαι τίνα τὰς κατακειμένας γυναῖκας». Ἐξ οὗ εἰκαστέον ὅτι ὁ Ράσκος γενικὸς κληρονόμος τῶν κατακειμένων, πιθανῶς συγγενῆς, ἀνέστησε τὴν στήλην πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς αὐτοὺς δηλῶν ὅτι οὐδενὶ ὀφείλει τι ἐκ τῆς κληρονομίας, καθ' ὅσον αἱ ἐπιτροπέυθεισαι ὑπ' αὐτοῦ γυναῖκες μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δίνου οὐδὲν χρέος ἀφῆκν ἐγγυησάμεναι διὰ τίνα.

Πάντα τὰ ὀνόματα γνήσια θρακικά. Ἐπτέθιος συγκεκριμένος τύπος τοῦ Ἐπτέκενθις, πρβλ. Ἐπτεινις-Ἐπτέξενις. Δωρο(ύ)τελμις κατὰ παρετυμολογίαν ἀντὶ Ζουρότελμις. Ὄθεν ἡ ἔγγονος εἶχε τὸ ὄνομα τῆς προμήτορος. Ράσκος: πρβλ. Ρῆσος, ὁ σύμμαχος τῶν Τρώων Θραξ βασιλεύς. Ραῖξδος κατὰ Δελφικὴν ἐπιγραφὴν, Ρῆσκυνθος ὄρος ἐν Θράκη καὶ Ρησκυνθις ἡ ἐπ' αὐτοῦ λατρευομένη Ἥρα. Συνήθως ἀπαντᾷ ὡς σύνθετον: Ρασκούπορις-Ρασκούπολις, Ραισκούπορις καὶ Ρεσκούπορις καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν Ρησκούπορις καὶ Ρασίπορις καὶ Ραισκήπορις καὶ Ρισκούπολις-R h a s c y p o l i s.

77) Δίστιχος ἐπιγραφὴ, πιθανῶς σφραγίς, ἐπὶ τοῦ στομίου κεραμείου ἀμφορέως τεθραυσμένου διαμέτρου 0,10 τοῦ μ. Τὸ ὕψος τοῦ θραύσματος 0,17 τοῦ μ. Εὐρέθῃ δυτικῶς τῆς Στάρα Ζαγόρας ἐν ᾧ χώρῳ ἀπεκαλύφθησαν ἀρχαῖοι τάφοι. Ἀπὸ τοῦ ε'. π. χ. αἰῶνος.

«Θεῶνι Ὀνή[ρω]» κατ' ἀνάγνωσιν τοῦ Karagow (1). Καθ' ἡμετέραν «Θέων Ὀνή[το] ἢ Ὀνή[το]» = «Ὀνήσου».

Θέων, ὅθεν τὸ παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις Θεωνᾶς.

Ὀνίτης καὶ Ὀνείτης, κύριον ὄνομα ἀπαντῶν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Ἀπολλοδώρῳ, Λυκόφρονι καὶ Νόννῳ. Ὀνήτης ἀπαντᾷ παρ' Ἡροδότῳ 2), ταῦτόν τῳ Ὀνήτωρ 3), ὅθεν Ὀνητορίδης 4), συνηθέστα-

1) Karagow G Bull. de l'inst. archéol. Bulgare, τόμ. II, ἔτ. 1923—24, σελ. 73, ἀρ. 15.

2) Ἡροδότου, VII, 214.

3) Ὀμήρου, Ἴλ. II, 614.

4) Ὀμήρου, Ὀδύς. Γ, 282.—Περὶ τῶν παρομοίων ἐπὶ τοῦ στομίου κεραμείων ἀγγείων σφραγίδων πρβλ. Scorgi K. Σφραγίδες ἐπὶ ἀμφορέων ἐκ τῆς Παρευξείνουποντίου ἀκτῆς, ἐν τῳ Bull de l'inst. archéol. Bulg. Sophia, τόμ. VIII, ἔτ. 1934, σελ. 21—43.

τον παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐτυμολογούμενον ἐκ τοῦ ρ. *δνίνημι* (= ὄφελῶ). Τὸ δὲ ὄνησο; ταῦτόν τῳ ὄνητης, ὦ; καὶ τὰ : ὄνησυλος, ὄνησιων, ὄνησῶ (θηλ.) καὶ τὰ σύνθετα ὄνησίτροφος, ὄνησίφιλος, ὄνησίφορος, ὄνησιφῶν, ὄνησίχαρις, συνηθέστατα ἐν Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς.

78) Ἐξάστιχος ἐπιταφία δίγλωσσος ἐπιγραφή ἐπὶ πλακὸς τετμημένης δίχα, εὐρεθείσης ἐν τῇ θέσει Ταουσάν-τεπέ, περιφερείας Ὑαμπόλεως (Διαμπόλεως) παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Καβύλλῃ.

«... conju]gi sua merita et sibi viv(us) e(t) sapiens tumulum fecit... [μ]νημεῖον ἑαυτῶ καὶ τῇ συμβίῳ ἑαυτοῦ Σατρία Μαρκία βιωσά(ση) σεμνῶς ἔτη κε' [κατεα]κεύασεν 1)».

Ἡ συμπλήρωσις βιωσά(ση) εἶναι τοῦ συλλογέως, τοῦ ἐκδότου συμπληρώσαντος βιώσα(ς).

79) Δεκάστιχος ἀναθηματικὴ εἰς Ἀπόλλωνα ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνου βάρθρου τεθραυσμένου δεξιόθεν καὶ κάτωθι, ὕψ. 0,75, πλ. 0,52 καὶ πᾶχ. 0,55 τοῦ μ., εὐρεθέντος ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Ὀρτάκιοι.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ]. Δητώιε μακάριε], χρυσότοξε κ[αί] Σπινδεινῆ Ἀ[πολλ]λον, Ἀπολλω]ίδης Ἀύλ[ου]ζένεος εὐχ[αρι]στήριον ἀνέ[θη]κεν ἐπηκό[ω] Θεῶ... 2)».

Ἴσως ἢ συμπλήρωσις τοῦ μάκαρ συνηθεστάτου ἐπιθ. εἰς μακάριε παρέλκει.

Σπινδεινός : Τοπωνυμικὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπίθετον ἐκ τοῦ Σπίνδεον ἢ Σπινδέα.

80) Τρίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς διαστάσεων 0,66×0,28 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Στάρα-Ζαγόρα, ἀκαθορίστου χρονολογίας, πιθανῶς ὅμως ἀπὸ τῶν πρώτων Βυζαντιακῶν χρόνων.

«Πρῶτος γονεῦσιν (sic) ἔμοις ἐνεποίησα πένθος ἐγὼ Ἰωάννης» 3).

Προφανῶς πρόκειται περὶ παιδὸς ἀποθανόντος πρώτου ἐκ τῶν τέκνων οἰκογενείας τινὸς καὶ ποιήσαντος μεγάλην θλίψιν τοῖς ἑαυτοῦ γονεῦσιν.

81) Μονόστιχος ἐπιτυμβία ἐπιγραφή ἄνωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου παριστῶντος νεκρικὸν δεῖπνον διαστάσεων 0,57×0,37 καὶ πάχους 0,05

1) Beschevlieu B. Bull. de l'inst. archéol. Bulg. Sophia, τόμ. VIII, ἔτ. 1935, σελ. 463.—2) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι, σελ. 465.

3) Ἐπετηρ. ἀρχαιολ. συλλόγου Στάρα-Ζαγόρας «Augusta Trajana», ἔτ. 1912—14, σελ. 80—Kazarov G. Bull. di l'inst. archéol. Bulg. τόμ. II, ἔτ. 1923—24, σελ. 74.

τοῦ μέτρου, εὐρεθέντος ἐν τῇ βορείᾳ περιοχῇ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ νῦν κατακειμένου ἐν τῷ μουσεῖῳ Σοφίας. Τὰ τοῦ δειπνοῦ πρόσωπα: ἐπὶ κλίνης ἡμικλινῆς ἀνήρ, ἀπέναντί του παρὰ τῷ ἄκρῳ τῆς κλίνης γυνὴ καθημένη ἐπὶ θρόνου, ἀριστερὰ αὐτῆς παιδίσκη μικρόσωμος οἶονεὶ βαδίζουσα καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ γωνίᾳ παῖς ἱστάμενος ἐσταρωμένοις τοῖς ποσί: παρὰ τῇ κλίνῃ τρίπους τράπεζα μετ' ἔδεσμάτων καὶ ὑπὸ τὸ δειπνον ἐν ἰδίᾳ ζώνῃ ζεύγος βῶν σύρον ἄροτρον καὶ πρὸ αὐτοῦ ἀλέκτωρ¹⁾.

«Μίκε Μίκου χαῖ[ρε]». Μίκος καὶ Μίκκος καὶ Μίκα ἢ, ἐκ τοῦ μικρός. Ὡσαύτως ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς Μικίων, Μικίνας, Μικκαλος, Μικκαλίων.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

11) Ἀντὶ τοῦ: «ὁ λαμπρότατος δῆμος Τραϊανέων ἐκ τῶν Ὑπερπαιόνων» διορθωτέον «ἐκ τῶν ὑπερπαιόντων», ὡς ὀρθότατα ἐσχάτως ἀνέγνω ὁ Δ. Δημήτριωφ²⁾ διακρίνας ὀριζοντίαν κεφαλαίαν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τοῦ Ν σκέλους ἀποτελοῦντος οὕτω ἐν συνδέσει τὸ γράμμα Γ.

ἐκ τῶν ὑπερπαιόντων (χρημάτων)=ἐκ τῶν περιττευόντων, πλεοναζόντων χρημάτων³⁾.

Οὕτω ἢ γενομένη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν εἰκασία περὶ φυλῆς ἐν τῇ λεκάνῃ τοῦ Τόνσου οἰκούσης—Ὑπερπαιόνων ἀποδεικνύεται ἄτοπος.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΛΛ. ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΥΞΕΙΝΩ ΠΟΝΤΩ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙΣ ΑΠΟΙΚΙΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΑΣ*)

65) Ἐξάστιχος ἀναθηματικὴ εἰς τὴν θεὰν Τύχην εὐχαριστήριος ἐπιγραφὴ ἐπὶ λευκῆς μαρμαρίνης πλακὸς διαστάσεων 0,62×0,65 καὶ πάχους 0,07 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τοῖς ἔρειπίοις τοῦ μητροπολιτικοῦ τῆς πόλεως Ἀγχιάλου ναοῦ. Ἀπὸ τοῦ β' ἢ γ' μ. Χ. αἰῶνος.

1) Filow. Νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσαι ἀρχαιοτήτες, ἐν τῷ Bull. de la société archéol. Bulg. Sophia, τόμ. VII, σελ. 154.

2) Dimitrow D. Bulletin de la société histor. à Sophia, τόμ. XIV—XV, ἔτ. 1937, σελ. 35—33.—3) Προβλ. H o n d i i, Supplementum Epigraph. III, ἀρ. 509.

*) Συνέχεια ἐκ τοῦ τόμ. IX, σελ. 1—18.

«[Αῶ]ρον ἀγαθῇ Τύχη. Ἀῶ(ήλιος) Πολυχρόνιος [μετ]ὰ τ[ῆς] σ]υμβίου Μουλ[β]ί[ας] [τῆς] Γλαύκου φυλῆ[ς] τὸν] βωμὸν ἐκ τῶν [ιδίω]ν ἐδφ]ροσί'νης [ἔνεκεν]¹).

Τῆς Γλαύκου φυλῆς: ὡς φαίνεται ἐν Ἀγχιάλῳ φυλή τις ἔφερε διακαίως τὸ ὄνομα τοῦ ἐναλίου θεοῦ Γλαύκου, τοῦ ἐπικαλουμένου Ποντίου καὶ Ἀνθηδονίου, προστάτου τῶν ἀλιέων καὶ ναυτιλομένων²), περὶ οὗ θαυμάσιοι μῦθοι ὑπῆρχον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν³).—**Ἐδφροσί'νη:** χρονία ψυχῆς χαρά, laetitia.

65) Τρίστιχος ἐπιτυμβία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς διαστάσεων 0,50×0,33 καὶ πάχους 0,15 τοῦ μέτρου εὐρεθείσης ἐντὸς τῆς ἀνασκαφείσης ἐκκλησίας (βασιλικῆς) τῆς Μεσημβρίας. Ἀπὸ τοῦ ε' μ. Χ. αἰῶνος.

«Χρυσῆς Ἀν[θε]στηρίο [γν]υή⁴). Ἀνθεστηρίο ἀντὶ Ἀνθεστηρίου.

67) Πεντάστιχος ἐπιγραφή ἀποτελοῦσα ἐπιτάφιον πεντάστιχον δακτυλικὸν ἐπίγραμμα ἐπὶ πλακὸς ἐκ γρανίτου μήκ. 2, ὕψ. ἀριστερόθεν μὲν 0,46, δεξιόθεν δὲ 0,53 καὶ πάχ. 0,24 τοῦ μ., προφανῶς ἄνω τμήματος τῆς ἐτέρας τῶν μακρῶν πλευρῶν λάρνακος, ἀποκοπέντος χάριν τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς εὐκολωτέραν μεταφορὰν αὐτῆς. Ἡ ἐπιγραφή κατάκειται σήμερον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μουσείου Φιλιππουπόλεως⁵), ἀνευρέθη ὁμως ἐν Σφζοπόλει (Ἀπολλωνίᾳ⁶), εἰς ἣν μετεκομίσθη ἐκ τῆς παρακειμένης νησίδος, ὅπου ἔκειτό ποτε ἡ λάρναξ παρὰ τῷ ἀνδριάντι τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ πρῶτος τῆς ἐπιγραφῆς στίχος εἶναι τετριμμένος πλὴν ἐνίων γραμμάτων· συμπληρούμενος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦρτον πιθανώτερον καθίσταται ὀκτάμετρος· ὁ δεῦτερος εἶναι ἑπτάμετρος καὶ οἱ λοιποὶ ἑξάμετροι. Τὸ ἐπίγραμμα προέρχεται ἀπὸ τοῦ β'—α' π. Χ. αἰῶνος πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἀλώ-

1) Bull. de la société archéol. Bulgare τόμ. I, ἔτ. 1910, σελ. 226, Sophia.

2) Παυσανίου, IX, 22. 6. Στράβωνος, VIII, 2, 13.

3) Goedechens, Glancus der Meergott, ἔτ. 1866.

4) Yelcowa Ivan, Bull. de la société archéol. Bulg. τόμ. VII, σελ. 136.

5) Ἐκ τούτου υπελήφθη οὐ προήρχετο ἐκ Φιλιππουπόλεως καὶ συνεπληρώθη ἀναλόγως ὁ τετριμμένος πρῶτος στίχος, ἐσφαλμένως, Ἀποστολίδου Μυρτ. ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1930, σελ. 250, XVI, βουλγαριστί. Καὶ ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» Ἀθηνῶν τόμ. VI, ἔτ. 1935 ἐν τῇ Συλλογῇ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν Φιλιππουπόλεως, ἀρ. 35.

6) Seure G. Archéologie Thrace, première serie, ἔτ. 1913, σελ. 29 καὶ ἐξῆς, ἔνθα ὁ ἐπιφανὴς ἀρχαιολόγος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀποσταλέντος αὐτῷ ἀποτυπώματος ὑπολαμβάνει αὐτὴν ἀναθηματικὴν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ποιούμενος ἐσφαλμένως ὑποθέσεις, ἄτε μὴ ἰδὼν τὸν λίθον, ἀναγινώσκει καὶ συμπληροῖ αὐτὴν οὐχὶ ὀρθῶς.

σεως τῆς Ἀπολλωνίας (72 π. Χ.) καὶ ἄρσεως ὑπ' αὐτῶν τοῦ κολοσσοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

« Σῆμ' ἱερά [μοι], Ἀπολλο[ο]ν, φίλη μητροπόλις στήσεν/σεὸν ἄστυ. (;)
 Ἐν Μούσαισι φανείς βασιλεύς παρὰ σοῖς ποσὶν ἐνθάδ' αἰεὶ ζῶ
 ἀθάνατον ψυχῆ[ν γὰρ] ἔχ(ε)ιν κατὰ πάντα νομίζω.
 Μείνας ἐν δαπέδῳ γλυκερῶ ψυχὴν ἀνα]παύω
 ἐς γῆν μοι φιλήν, ἦν πάντοτ' ἐγὼ πεπόθηκα » 1).

Τὸ ἐπίγραμμα προφανῶς ἀναφέρεται εἰς ὄρφικόν τινα ποιητὴν ἢ νεοπλατωνικὸν φιλόσοφον, διότι οὗτος πιστεύει εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς (ἀθάνατον ψυχὴν γὰρ ἔχειν κατὰ πάντα νομίζω). Οὗτος κατίγητο ἐκ τινος ἀποικίας τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας-Ἀγχιάλου ἢ Θυνιαδος (μητροπόλις —σεὸν ἄστυ— Ἀπολλον). Διαμείνας ἐν τῇ προσφιλεῖ του μητροπόλει (φίλη, ἦν πάντοτ' ἐγὼ πεπόθηκα), ἀπέθανεν ἐν αὐτῇ, ἣτις ὡσαύτως τὸν ἠγάπησεν (ἐς γῆν μοι φιλήν). Διαπρέψας ἐξόχως ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν Μουσῶν (ἐν Μούσαισι φανείς βασιλεύς) ἐτάφη ἐν τῇ νησίδι παρὰ τῷ ἀνδριάντι τοῦ μουσηγέτου Ἀπόλλωνος (παρὰ σοῖς ποσὶν— Ἀπολλον— ἐνθάδ' αἰεὶ ζῶ). Ἡ κηδεῖα καὶ ἡ ταφή αὐτοῦ ἐγένετο ὑπ' αὐτῆς τῆς πόλεως, ἣτις διὰ τὴν ποίησιν ἢ τὴν σοφίαν του ἔστησεν αὐτῷ τιμῆς ἕνεκα καὶ μνημεῖον (μητροπόλις στήσεν μοι σῆμα).

Ἄγνωστον παραμένει ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ Θρακῆς τούτου, ποιητοῦ ἢ φιλοσόφου, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως ἦτο κεχαραγμένον ἐν ἄλλῃ τῆς λάρνακος (πυέλου) πλευρᾷ ἢ ἐπὶ τοῦ ἐπιθήματος αὐτῆς.

Γλῶσσα τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ἡ κοινὴ πλὴν τῶν ἐπικῶν ἢ Ἰωνικῶν διαλεκτισμῶν *σεὸν* (= τεόν), ἐν *Μούσαισι* καὶ *φιλήν*.

68) Ἐννεάστιχος ἀναθηματικὴ εὐχαριστήριος εἰς Κυβέλην ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἐξ ἀβεστολίθου βωμοῦ διαστάσεων 0,62×0,29 καὶ πλάθ. 0,26, ἀνωθι καὶ κάτωθι γεγλυμμένου, εὑρεθέντος ἐν τῷ χώρῳ τῆς πόλεως Νικοπόλεως πρὸς Ἴστρον καὶ νῦν ἐναποκειμένου ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Σοφίας. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων συνδεδεμένων ἐνιαχοῦ εἶναι 0,025 τοῦ μ. Ἀπὸ τοῦ γ. μ. Χ. αἰῶνος 2).

1) Ἴδε Μυρτ., Ἀποστολίδου, Ἄγνωστος ἀρχαῖος Θραξ ποιητῆς ἢ φιλόσοφος, «Θρακικά», τόμ. VIII, ἔτ. 1937, σελ. 310—317, ἐνθα ἀποκαθίσταται ὁ πρῶτος τοῦ ἐπιγράμματος στίχος, ὡς τίθεται ἄνω καὶ ἐρμηνεύεται νῦν ἐκ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεώς του.

2) Filow B. Bull. de la société archéol. Bulg. τόμ. III, ἔτ. 1912, σελ. 23.— K a n i t z, Donaubulgarien, III, σελ. 343.— Schkorpil, Arch. epigr. Mittheil. Wien, τόμ. XV, ἔτ. 1892, σελ. 214, 93.

«Μ[η]τρὶ θεῶν Σκελε[ν]τηνῆ. Ἀγαθῆ Τύχη. Μητρὶ θεῶν Ἀκυλειανὸς Πόπλιος ἀνέθηκε τὸν βωμὸν καὶ τὴν τράπεζαν εὐχῆς χάριν».

Ὁ πρῶτος στίχος, ὃν ὁ Φίλωφ ὑπολαμβάνει ὡς κλητικὴν τῆς θεᾶς προσφώνησιν καὶ ἀναγινώσκει «[Μ]ῆ[τ]ερ θεῶν Σκελε[ν]τηνῆ» εἶναι καθ' ἡμᾶς μεταγενεστέρα προσθήκη μετὰ τῆς τοπωνυμικῆς τῆς θεᾶς προσηγορίας. Ἄλλως τε ἡ προσφώνησις δὲν ἐρμηνεύεται ἐπὶ ἀναθήματος, οὐ ἡ ἐπιγραφή ἄρχεται διὰ τοῦ τυπικοῦ «Ἀγαθῆ Τύχη» καὶ ἀκολουθεῖ ἀμέσως τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς, εἰς ἣν τὸ ἀνάθημα.

Μητρὶ θεῶν: Ἡ περιώνυμος τῶν Φρυγῶν θεὰ Κυβέλη, λατρευομένη καὶ ἐν Θράκῃ.

Ἀκυλειανὸς Πόπλιος καθ' ἡμετέραν ἀνάγνωσιν (Aquilianus Poplius), ὡς δηλοῖ ἡ ἀμυδρῶς διαφαινομένη πλαγία κεραία μεταξὺ τῆς πρώτης καθέτου καὶ τῆς πλαγίας κεραίας τοῦ γράμματος N. Ἐκ τοῦ Aquilius ἢ Aquilius (Ἀκύλιος). Ὁ Φίλωφ ἀναγινώσκει **Ἀκύλεινος Ποπλίου**. Τὸ **Ἀκύλεινος**-a q u i l i n u s (=ἀέτιος) ἀπαντᾷ μόνον ὡς ἐπίθετον.

τράπεζα: Ἡ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐπικειμένη τετράπλευρος πάντως μαρμαρίνη τράπεζα.

69) Ἐπιγραφή ἀναθηματικὴ δίστιχος εἰς τὸν Κύριον ἦρωα ἐπὶ ἀναγλύφου ὕψ. 0,27, πλ. 0,20 καὶ πᾶχ. 0,035 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ Νικοπόλει πρὸς Ἰστρον.

«Θεῶ ἦρωι Βασκιδιθία [Τιμο]κράτης Διογ[ένους]»¹⁾.

Τὸ τοπωνυμικὸν (:) τοῦ ἦρωος ἐπίθετον **Βασκιδιθίας** τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ. **Βάσκον** ὄχυρον ἐν Θράκῃ ἀπαντᾷ παρὰ Προκοπίω²⁾.

70) Δίστιχος ἀναθηματικὴ εἰς τὸν Κύριον ἦρωα ἐπιγραφή ἐπὶ τετραπλεύρου ἔξ ἀσβεστολίθου εἰς αὐτὸν ἀνάγλυφου κεκομμένου ὕψ. 0,18. πλ. 0,21 καὶ πᾶχ. 0,22 τοῦ μ. Εὐρέθη ἐν τῇ περιφερεῖᾳ Νικοπόλεως πρὸς Ἰστρον.

«Ἰούνιος Λουκιανὸς ἀρχιερεὺς τὸ δεῦτερον μετὰ τῶν τέκνων»³⁾.

Πιθανῶς εἶναι ὁ ἐν ἑτέρῳ εὐρεθείσῃ ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀναθηματικῇ εἰς τὴν αὐτοκράτειραν Ἰουλιανὴν Δόμναν, μνημονευόμενος «Μ(ἄρκος) Ἰούνιος Λουκιανὸς ἀρχιερατικῶς»⁴⁾.

1) Nicolo w T. Αὐτόθι, σελ. 248, ἀρ. 4.

2) Προκοπίου, Περὶ κτισμάτων IV, 11.

3) Dobr u s k y, Sborník κτλ. τόμ. XVIII, σελ. 718, ἀρ. 5.

4) Nicolo w T. Νέα ἀνάγλυφα τοῦ Ἰσθμίου Ἰππέως. Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 247, ἀρ. 3.

71) Δίστιχος ἀναθημητικῆ εἰς τὸν Κύριον ἥρωα ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τμήματος μαρμαρίνου τοῦ ἰσπέως ἀναγλύφου ὕψους 0,19, πλάτους 0,43 καὶ πάχους 0,10 μ. εὑρεθέντος παρὰ τῆ κώμη Μουταφλάρ, περιφερείας τῆς ἀρχαίας Μαρκιανουπόλεως. Τὸ ἀνάγλυφον ἐναπόκειται ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Σοφίας.

«Θεῶ ἐπηκόω Δερξειανὸς Διογένης ἰππικὸς εὐξάμενος ἀνέθηκα» καθ' ἡμετέραν ἀνάγνωσιν.

Δερξειανὸς Διογένης: ὁ ἐκ Δερξείας· φαίνεται μοι μᾶλλον τοπωνμικὸν ἐπίθετον **Δέρξεια**, ὄνομα θρακικόν· πρβλ. τὸ κύριον ὄνομα **Δερξέλα**, τὸ τοῦ ἐπιχωρίου θρακικοῦ θεοῦ ἢ ἥρωος **Δερξελάτης**, τὸ ἐπὶ μεταλλίων τῆς Ὀδησσοῦ **Δαρξάλεια** (ἐκ τοῦ **Δαρξάλα**-Δερξέλα) καὶ τὸ τῆς θρακικῆς φυλῆς **Δερσαῖοι**. — **Ἰππικὸς** (=equester), τ.ἔ. equestris ordinis vir ἢ equestri loco natus (=ὁ εἰς τὴν ἰσπάδα τάξιν τελῶν).

Ὁ Κazarow νομίζει ὅτι τρεῖς εἶναι οἱ **εὐξάμενοι**, οἱ: Δερξειανός, Διογένης, Ἰππικός, εἰς δὲ ὁ **ἀναθεῖς** (ἀνέθηκα) ἐπομένως ἀναγινώσκει: «Θεῶ ἐπηκόω Δερξειανός, Διογένης, Ἰππικός εὐξάμενοι ἀνέθηκα»¹⁾ Ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγινώσκειται **εὐξάμενος** μᾶλλον μετὰ καμπύλου C ἢ **εὐξάμενοι**.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΗΣ

1) Kazarow G. Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τόμ. V, ἔτ. 1928-29, σελ. 86, ἀμ. 15.—Περιλαμβάνομεν τὴν ἐπιγραφὴν ἐνταῦθα, εἰ καὶ ἡ Μαρκιανούπολις, κτίσμα τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανῶ, συνδεομένη διὰ στρατιωτικῆς ὁδοῦ μετὰ τῆς Ἀγχιάλου, ἔκειτο πέραν τοῦ Αἵμου καὶ ἐν τῇ περιοχῇ μᾶλλον τῆς Ὀδησσοῦ (Βάρνης).

ΜΕΤΟΧΙΑ ΜΟΝΗΣ ΙΒΗΡΩΝ

Ἡ Μονὴ Ἰβήρων εἶχεν ἓν Θράκη μετόχια, τιμώμενα ὅλα εἰς μνήμην τῆς Θεοτόκου τῆς Πορταίτισης. Τοιοῦτον μετόχιον ὑπῆρχεν εἰς Ἡρακλείτσαν τῶν Γανοχώρων, τὸ ὁποῖον εἶχεν καὶ λαματικὴν φήμην, συνέρρον δὲ ἐκ τῶν περιχώρων πολλοὶ ἀσθενεῖς. Ἐπίσης καὶ εἰς Νεοχώριον τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας μετὰ τὸ 1900 ὅμως ἡ Μονὴ ἔπαυσε νὰ ἔχη σύνδεσμον μετ' αὐτοῦ, ἐγκαταλείψασα αὐτὸ εἰς τὴν Κοινότητα Νεοχωρίου. Μεγάλην φήμην δὲ εἶχε τὸ ἐν Καλυβίοις τῶν Μαλγάρων μετόχιον τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων, ὅπου ἐτελεῖτο κατ' ἔτος εἰς τὰς 23 Αὐγούστου μεγάλη πανήγυρις καὶ συνέρρον ἐκεῖ πλῆθος καὶ ἐκ τῶν ἀπομεμακρυσμένων ἀκόμη σημείων τῆς Θράκης. Ἐπίσης μετόχια τῆς Μονῆς Ἰβήρων ὑπῆρχον καὶ εἰς τὰς Μαύρας τῶν Μαλγάρων, εἰς τὸν Σκοπὸν τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ὑπάρχει δὲ καὶ σήμερον εἰς τὴν Κορνοφωλεὰν τοῦ Σουφλίου.

Κατωτέρω δημοσιεύομεν, τηρηθείσης τῆς ὀρθογραφίας τοῦ χειρογράφου, ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων «Γράμμα τῆς αὐλῆς τοῦ ἁγίου Ἡρακλείας Μεθοδίου» *) συνταχθὲν τὸ 1784, τὸ ὁποῖον ρυθμίζει τὰς σχέσεις τῶν Ἰβηρικῶν πατέρων μετὰ τοῦ «κατὰ τόπον ἀρχιερέως» (τοῦ Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως) καὶ τῶν ἱερέων Ἡρακλείτης, καὶ καθορίζει τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια ἐκάστου τῶν ἐν τῷ χωρίῳ ναῶν.

Σχέδιον τοῦ τῆς αὐλῆς τοῦ ἁγίου Ἡρακλείας γράμματος περὶ τοῦ εἰς Ἡρακλείτσαν Ἰβηρικοῦ μονυδρίου τῆς Παναγίας.

† Ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος ἐπιβεβαίωσι

† Καλὸν ἦν ἄρα μηδὲν τὴν ἀρχὴν στασιάζειν τοὺς τῆ χριστωνύμφω κλήσει σεμνυνομένους, ἄλλ' εἰρηνεύειν καθ' ἑαυτοὺς καὶ μὴ διαφέρεσθαι. Ἐπειδὴ τοῦτο ἀδύνατον διὰ τὴν συμπεφυκειαν καὶ ἐνοῦσαν ἐκάστῳ φιλαυτίαν, ἵνα μὴ εἴπωμεν πλεονεξίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν, διὰ δὴ τοῦτο ὄροι καὶ θεσμοί, καὶ κανόνες ἐπενοήθησαν, ἀναστέλλοντες ἐκάστοτε εἰς τὸ πλεονεκτεῖν εὐκατάφορον, ναὶ μὲν καὶ λόγοι, καὶ γραφαὶ καὶ ὑπομνηματισμοὶ δι' ἐκκλησιαστικοῦ καλάμου τῶν ἐμπιπτουσῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπισυμβαινόντων πραγμάτων καὶ

*) 1760 - 1794.

τούτῳ τῷ τρόπῳ λύεται μὲν πᾶσα στάσις καὶ ἄλλη λο(γο)μαχία, καὶ ἔρις καὶ ἐνεστῶσα καὶ μέλλουσα, ὀροθετουμένων καὶ ἀπονεωμμένων τῶν ἀνηκόντων ἐκάστῳ τῶν διαφορομένων μερῶν δικαίων παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐθυδικίας, ὅπερ ἔργον ἐστὶ καὶ σεμνοπρεπὲς καὶ τίμιον καὶ τοῖς πν(ευμ)ατικοῖς προστάταις προσοφειλόμενον. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ ἐπισκοπῇ μυριοφύτου καὶ περιστάσεως, εἰς τὸ χωρίον Ἡρακλείτζα καλούμενον, εὐρίσκεται ἱερά ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐνδόξου κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν θ(εοτό)κου, φθάσασα ἀνηγερθῆναι ζήλῳ φιλοθέων ἀνδρῶν, προσεπιχορηγησάντων ταύτην τοῖς Ἰβηρίταις πατράσιν, ἐνοριακὴ δὲ διατελεῖ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης καθὼς ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον, ἐφ' ἣ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μνημονεύουσιν οἱ τὰ ἱερά ἐκτελοῦντες τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, ὡς εἴθισται καὶ νενόμισται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησίαις τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς μυριοφύτου καὶ περιστάσεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον ἐστὶ συμβῆναι μεταξὺ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως καὶ τῶν Ἰβηριτῶν πατέρων, καὶ τῶν ἐκεῖσε ἱερέων, τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἄλλην ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν, τὴν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ χωρίῳ χριστιανῶν, ἕνεκα τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ὡς εἴρηται, διαφορὰς, καὶ διενέξεις δυσσυμβιβάστους μὴ ὄντων διευκρινημένων τῶν ἀνηκόντων δικαίων, καὶ προνομίων ἐκάστη τῶν εἰρημένων ἐκκλησιῶν, καθὰ καὶ ἤδη συνέβη καὶ ἐπεπόλαζε τοιαύτη τις ἔρις, καὶ διένεξις διὰ δὴ τοῦτο εὐρέθη εὐλογον ἐκτεθῆναι τὰς ῥηθησομένας συνθήκας καὶ συμφωνίας, καὶ τὰ κεφάλαια περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἄπερ εἰσὶ ταῦτα. Οἱ Ἰβηρίται πατέρες ὀφείλουσι πληροῖν, καὶ διδόναι κατ' ἔτος τῷ κατὰ τόπον ἀρχιερεῖ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ μυριοφύτου καὶ περιστάσεως Κυρίῳ Καλλινίκῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν διαδόχοις τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς, λόγῳ ὑποταγῆς, καὶ εἰς σημεῖον τῆς ἐνοριακῆς καταστάσεως τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τὸ κανονικὸν ἐμβατοίκιον, καὶ τὰ λοιπὰ ὀφειλόμενα διδόμενα, μὴ ἔχωσι δὲ ἄδειαν καθιστάναι ἰδίους ἱερομονάχους εἰς τὸ λειτουργεῖν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πληροῖν τοῖς ἱερεῦσιν τοῦ αὐτοῦ χωρίου κατ' ἔτος πενήκοντα γρόσια εἰς τὸ λειτουργεῖν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐπὰν δὲ τύχη καὶ συμβῆ δωθῆναι εἰς τὴν αὐτὴν τῶν Ἰβηριτῶν ἐκκλησίαν παρὰ τινος τῶν ἐγχωρίων τεσσαρακονταλείτουργον, ἀνάγκη ἐστὶ λαμβάνειν τοὺς ἱερεῖς τοῦ χωρίου τὸ ἴμῃσι, τὸν δὲ ἡγουμενεύοντα ἐν αὐτῷ ὀσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις ἡσαῖαν, καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ἡγουμενεύοντας λαμβάνειν τὸ ἴμῃσι τὸ αὐτὸ ἔχει γίνεσθαι καὶ ὅταν ἀκολουθήσῃ ἀνάγνωσις τετραευαγγελίου. Εἰς δὲ τὰ παρὰ τῶν ξένων διδόμενα τεσσαρακονταλείτουργα, ἣ καὶ συμ-

βαίνοντα τετραευάγγελα, ὀφείλει ὁ κατὰ καιροῦς ἡγούμενος πληροῖν τοὺς ἱερεῖς τοῦ χωρίου ἐπὶ τὸ ἐκτελεῖν, καὶ ψάλλειν αὐτά. Ὑπόσχονται δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ χωρίου ὀφειλομένου διὰ τὸν ὄν λαμβάνουσι μισθὸν τῶν πεντήκοντα γροσίων παρὰ τοῦ κατὰ καιροῦς ἡγούμενου, λειτουργεῖν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην τῆς ἐβδομάδος, καὶ ἀνὰ πᾶν Σάββατον, καὶ κυριακὴν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ πάσης προθυμίας καὶ εὐλαβείας. Ἐπὶ δὲ τύχη καὶ συμβῆ λειτουργία κατὰ ζήτησιν τινὸς ἀλλοδαποῦ-ς- καὶ ξένου, προσκαλούμενοι οἱ ἱερεῖς τοῦ χωρίου παρὰ τοῦ ἡγούμενου, ἔχουσι πληροῦσθαι παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν ταύτης ἐκτέλεισιν. Ἐκ δὲ τοῦ συναγομένου ἐλαίου, καὶ ἐν τῇ ἑωρτῇ, καὶ ἐν ὄλῳ τῷ διαστήματι τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὴν τῶν Ἰβηριτῶν ἐκκλησίαν, εὐρέθη εὐλογον καὶ συμφωνήθη τὸ μὲν ἥμισυ διδοσθαι εἰς τὴν ῥηθείσαν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου τὸ δ' ἄλλο ἥμισυ μένειν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, μηδὲν μιᾶς ἀκολουθούσης κλοπῆς ἐν τούτῳ καὶ δολιότητος. Εἰς πλείονα δὲ διασάφισιν καὶ παράστασιν τῶν μεταξὺ αὐτῶν συμφωνιῶν, ἀνάγκη πᾶσα ἀπαριθμηθῆναι καὶ τὰς ἡμέρας καὶ ἑωρτάς καθ' ἃς ἔχουσιν ἐκτελεῖσθαι μονοεκκλησίας ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τῆς Παναγίας. Αἱ γοῦν ἡμέραι καὶ ἑωρταὶ καθ' ἃς οὐκ ἔχουσι ἐκτελεῖσθαι λειτουργίας ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας, ἰδοὺ ἀπαριθμοῦνται ῥητῶς: Τῇ κυριακῇ τῶν βαΐοφόρων· τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ μέχρι τῆς νέας τρίτης τῆς διακαινησίμου. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῇ ἀγία καὶ μεγάλῃ ἑωρτῇ τῆς πεντηκοστῆς. Ἐν τῇ ἑωρτῇ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ἐν τῇ ἑωρτῇ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου κατὰ τὸν αὐγουστον. Ἐν τῇ ἑωρτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ κατὰ τὸν σεπτέμβριον. Ἐν τῇ ἑωρτῇ τῶν παμμεγίστων ταξιαρχῶν. Ἐν τῇ ἑωρτῇ τῶν εἰσοδείων τῆς παναγίας. Ἐν ταῖς τρισὶν ἀγίαις ἡμέραις τῶν κοσμοσωτηρίων καὶ παιδρῶν ἑωρτῶν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὰς δύο ἡμέρας καὶ ἑωρτάς τῶν σεπτῶν θεοφανείων αὐτοῦ, καὶ τῇ ἑωρτῇ τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου, καὶ τοῦ ἀγίου Χαραλάμπους. Ἐν τῇ κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ἐν τῇ ἑωρτῇ τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Αἱ δὲ ἡμέραι καθ' ἃς ἔχουσιν ἐκτελεῖσθαι μονοεκκλησίας ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ τῆς Παναγίας εἰσὶν αὗται: ἡ ἑωρτῇ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ζῶοδόχου πηγῆς, ἡ μεσοπεντηκοστή, ἡ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῆς ἐνδόξου Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, ἢτοι τὰ ἐνναία ἡμέρα, ἡ ἑωρτῇ τῆς ἐνδόξου γεννήσεως τῆς αὐτῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, ἡ ἑωρτῇ τῆς ὑπαπαντῆς, καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀκαθίστου Ὑμνου τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου. Εἰς ἃς περ ἡμέρας καὶ ἑωρτάς ρητῶς ἀπαριθμημένας ἔχουσιν ἐκτελεσθῆναι μονοεκκλησίας ἐν τῷ αὐτῷ

ναῶ τῆς Παναγίας, ὡς εἴρηται, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ κανονικοῦ ἀρχιερατικοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου μυριοφύτου καὶ περιστάσεως Κυρίου Καλλινίκου, καὶ τῶν μετ' αὐτὸν διαδεχομένων τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην. Ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ ἀκολουθίαις, ὡς νενόμισται. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις εὐρέθη εὐλογον, καὶ ἀπεφασίσθη, μὴ ἔχειν ἄδειαν, οὔτε τολμᾶν ποτὲ τοὺς κατὰ καιρὸν ἡγουμένους κρούειν καὶ σημαίνειν σήμαντρον, οὔτε ἐν τῷ ἔσπερινῷ, οὔτε ἐν τῷ ὄρθρῳ, οὔτε ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ λειτουργίᾳ, οὔτε ἄλλοτε πώποτε, ἐφ' οἷα δὴ τινη προφάσει, οὐ γὰρ δέον οὔτε πρέπον σημαίνεσθαι σήμαντρον ἔνθα οὐ διατελεῖ ἐνορία, καὶ σύστημα χριστιανῶν, διὰ τοῦ σημάντρου προσκαλούμενον εἰς ἀκρόασιν τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῆς ἀσματικῆς ἀκολουθίας, καὶ ἱερᾶς λειτουργίας. Ταῦτα εἰσὶ τὰ μεταξὺ τῆς θεοφιλίας αὐτοῦ, καὶ τῶν ἱβηριτῶν πατέρων, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ χριστιανῶν γερόντων καὶ προεστώτων τοῦ αὐτοῦ χωρίου συμφωνηθέντα ἅπερ καὶ ὀφειλόμενον ἐστὶ φυλάττεσθαι παρ' ἑκατέρου μέρους ἀπαρατρέπτως, ἀπαρατρώτως, καὶ ἀπαραχαράκτως, καὶ κατ' ἀμοιβαίαν φυλακὴν καὶ συντήρησιν, ἐπὶ τῷ μὴ συμβῆναι ποτὲ διενέξεις μεταξὺ αὐτῶν, καὶ ἀσυμφόρους διαφορὰς καὶ λογομαχίας περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Ἄν δὲ μὴ διατηρήσῃ ταῦτα μέχρι κεραίας ὁ διαληφθεὶς ἡγούμενος ἡσαΐας, ἢ οἱ μετ' αὐτὸν ἡγουμενεύσοντες, ἀλλὰ παρασπονδήσωσι, παραβῶσι τι καὶ ἀθετήσωσι τὸ μικρότερον τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων, ἀνάγκη πᾶσα ἀποπέμπεσθαι, καὶ οἷον εἰπεῖν ἀποσοβεῖσθαι καὶ ἀποβάλεσθαι ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ στέλεσθαι ἄλλον ἡγούμενον παρὰ τῶν ἱβηριτῶν πατέρων. Εἰς γοῦν ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν συμφωνητικὸν γράμμα ἐπιβεβαιώσῃ τοῦ Πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου μητροπολίτου καὶ σεπτοῦ γέροντος καὶ κυριάρχου τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης ἁγίου ἡρακλείας κυρίου κυρίου Μεθοδίου καὶ μαρτυρικαῖς ὑπογραφαῖς τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ὑπογραφομένων ἁγίων ἀρχιερέων καὶ κατασφαιλισθὲν τῇ ἰδιοχείρῳ ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας ἡγουμενεύοντος ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχαις ἡσαΐου τοῦ ἱβηρίτου, τοῦ καὶ ὑπισχνουμένου, καὶ φυλάττειν ὀφείλοντος τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένα συνυποκειμένου τῇ ὀφειλῇ τῆς τούτων ἀπαραμειώτου φυλακῆς, καὶ τηρήσεως καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἡγουμενευσόντων ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ ἱβηριτῶν πατέρων, ἐπικυρούντων ταῦτα καὶ τῶν εὐρεθέντων ἐνταῦθα ἱβηριτῶν πατέρων τῶν ἐν τῷ παρόντι ὑπογραφομένων, καὶ κατὰ συναίνεσιν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν δι' ἐκκλησιαστικοῦ καλάμου ἐγχαραχθέν, κατεστρώθη καὶ ἐν τῷ κώδικι τῆς ἐπαρχίας ἡρακλείας, εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ παράστασιν, καὶ ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ὄγδοηκοστῷ τετάρτῳ.
Γάνου καὶ χώρας Κύριλλος μάρτυς. Καλιουπόλεως Γρηγόριος
μάρτυς. Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως ὑποβεβαιοῖ

- » Ἄθανάσιος ἀρχιμανδρίτης ἱβηρίτης βεβαιοῖ
- » προηγούμενος τῶν ἱβήρων μητροφάνης βεβαιοῖ
- » προηγούμενος Ἰωάσαφ ἱβηρίτης βεβαιοῖ
- » προηγούμενος τῶν ἱβήρων, καὶ κτήτωρ τῆς ἀγί-
ας αὐτῆς μονῆς ἡσαΐας βεβαιοῖ.
- » παπα Ἐμμανουὴλ ὑπόσχομαι
- » παπα Ἰωάννης ὑπόσχομαι
- » χατζὴ ἄγας μάρτυς
- » χατζὴ ταβλάριος μάρτυς
- » χατζὴ παναγιωτάκης μάρτυς
- » χατζὴ χρυσομάλης μάρτυς
- » λαμπρινὸς μάρτυς
- » Ζαφύρης μπαλάση μάρτυς
- » Ἀλεξανδρῆς παναγιώτου.
- » Νικολάκις Κωνσταντίνου.
- » Ἀγγελῆς Νικολάου
- » στρατιώτης μόσχου.

Οἱ ἱβηρίται μοναχοὶ ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀγιορεῖται περιήρχοντο τὴν
Θράκη καὶ τὴν Τουρκίαν ἐν γένει καὶ Ἑλλάδα καὶ περιήγον, κατὰ τὰ
παλαιότερα ἔτη, ἅγια λείψανα πρὸς προσκύνησιν. Ἐσύναζον δὲ εἰσφορὰς
τῶν χριστιανῶν καὶ εἰς εἶδη.

Κατωτέρω δημοσιεύομεν, ἐπίσης ἐκ τοῦ ἰδίου ἀρχείου, — τηρηθείσης
καὶ πάλιν τῆς ὀρθογραφίας τοῦ χειρογράφου— τρία πρακτικὰ παραλα-
βῆς ἁγίων λειψάνων, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσον καὶ ὡς ἀποδείξεις διὰ τὴν
παραλαβὴν παρὰ τῶν περιοδεούντων μοναχῶν τῶν πολυτιμῶν τούτων
κειμηλίων τῆς Μονῆς Ἱβήρων.

1819 Μαΐου 23. Ὁ προηγούμενος κύρ Μακάριος μουσικὸς διορι-
σθεὶς εἰς τὸ κατὰ τὸ Νεοχώριον ἐπαρχίας ἁγίου Γάνου καὶ χώρας Μο-
ναστηριακὸν ἡμῶν μετόχιον ταξειδιώτης ἔλαβε ἅγια λείψανα τὰ ἑξῆς

δύο μέρη ἁγίων λειψάνων Πεντελεήμονος καὶ Βλασίου ἐγκεκο-
σμημένα εἰς ἓν κουτίον ἀσημένιον καὶ διὰ τὴν συνοδείαν εἰς ἓν κου-
τίον πα(μ)φυλένιο μέρος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, τοῦ ἁγίου
Χαραλάμπους καὶ ἓνα σταυρὸν ἐγκεκοσμημένον χωρὶς τζίφες μαλα-
μοκαπνισμένον. Τοῦτα τὰ ἅγια λείψανα εἶναι ἐκεῖ εἰς Νεοχώριον νὰ
τὰ λάβῃ.

Ἐν κουτίον ἀσημένιον μέγαν με τὴν Παναγία ἐπάνωθεν καὶ ἅγιον Χαραλάμπην καὶ ἅγιον Γεώργιον χρυσαμένον, με ἅγια λείψανα.

Ἐνας ταρσὸς τῆς χειρὸς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου, μέρος τοῦ ἁγίου προκοπίου, μέρος τοῦ ἁγίου μηνᾶ τοῦ καλλικελάδου, ἕνα σταυρὸν μικρούτσικον με σμάλτα καὶ μαργαριτάρια περιέχον καὶ τίμιον ξύλον καὶ ἕτερον σταυρὸν ἐγκεκοσμημένον τσίφτες χρυσαμένον καὶ με μαργαριταράκια διὰ γρόσια δεκαπέντε καὶ τοσαῦτα νὰ τὸν παραδώσῃ, καὶ ἕνα ἐπιτραχήλιον κίτρινον (καχουλά).

*
**

1837 Μαΐου 24. διορισθεὶς ὁ Προηγούμενος κύρ Ἰγνάτιος ταξειδιώτης διὰ τὸ εἰς νεοχωράκι Μετόχιον, ἀπεφασίσθη νὰ λάβῃ τὰ ἐν χερσὶν τοῦ ἐκεῖσε κατὰ τὴν σκήτην ἁγίας Ἄννης 1) εὐρισκόμενα δύο κουτία με Μοναστηριακοὺς ἡμῶν ἱεροὺς θησαυροὺς, τὸ μὲν ξύλινον ὅπερ εἶχε δοθῆ ἀπ' ἐντεῦθεν πρὸς αὐτόν, ἐμπεριέχον τέσσαρα μέρη ἁγίων λειψάνων τοῦ Χρυσοστόμου, παντελεήμονος, ἁγίας Παρασκευῆς καὶ ἁγίου Χαραλάμπους. Τὸ καπάκι τοῦ κουτίου τούτου ἔχει ἱστορισμένους καὶ τοὺς ἁγίους, ὧν καὶ τὰ λείψανα. Τὸ δὲ ἕτερον κουτίον ἀργυροῦν τὸ ὁποῖον παρέλαβεν ἀπὸ τὸν παπὰ Δανιήλ, ἐμπεριέχον μέρη λειψάνων τῶν ἁγίων Παντελεήμονος καὶ Βλασίου, καὶ ἕνα σταυρὸν ἀργυροκεχρυσωμένον ἀποφασισθεὶς δὲ νὰ λάβῃ τὰ δύο κουτία ταῦτα, τῷ ἐδόθη καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν ἡ Κάρα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου νήσης με προθεσμίαν νὰ τὴν κρατήσῃ ἕως ὅτου εὐρίσκεται ἐκεῖ ὁ ἐν τῇ σκήτῃ παπᾶ Ἰγνάτιος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐγράψαμεν ὅταν κατέλθῃ εἰς τὸ Μοναστήριον νὰ τὴν φέρῃ μαζύ του ἐξ ἀποφάσεως.

*
**

1837 Αὐγούστου 7. διορισθεὶς ὁ προηγούμενος κύρ Γρηγέντιος διὰ τὸ ταξειδίον τῆς Τζορλοῦ, τῷ ἐδόθησαν οἱ ἐξῆς Μοναστηριακοὶ ἱεροὶ θησαυροὶ. Ἐν κουτίον ἀργυροῦν κουμπελίδικον, ἔχον ἐπάνω τοῦ καπακίου τὸν ἅγιον Τρύφωνα. Ἐνδοθεν δὲ περιέχει ἐπὶ πλακὸς ἀργυρᾶς τζί... τέσσαρα μέρη ἁγίων λειψάνων τοῦ ἁγίου Τρύφωνος ἀπὸ τὸν γόμφον, Παντελεήμονος, Χαραλάμπους καὶ Μοδέστου.

1) Περὶ τῆς ὑπὸ τὸ Νεοχώριον ἁγίας Ἄννης, τὸ μόνον ἐναπομείναν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀξιόλογον μοναστήριον ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Γανοχώρων, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν καὶ ὡς θεραπευτήριον τῶν ψυχοπαθῶν, ἔγραψαν οἱ Μ. Ι. Γεδεῶν καὶ Ἀθ. Κεραμεύς. Οὐδαμοῦ ὅμως, ὡς ἐνθυμοῦμαι, ἀναφέρουν αὐτήν, ὡς ἔχουσιν σχέσιν τινὰ με τὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων, οὐδὲ ἄλλην τινὰ μονὴν ὡς κυρίαρχον ἀναφέρουν, διὰ νὰ δικαιολογηθῇ ἡ ἐν τῷ παρόντι φράσις: «.. τοῦ ἐκεῖσε κατὰ τὴν σκῆτην...»

Ἔτερον κουτίον ξύλινον ἐμπεριέχον δύο καλάμια ἐκ τῆς χειρὸς τῆς ἀγίας Φωτεινῆς.

Ἐνα σταυρὸν ἀργυροκεχρυσωμένον διὰ γρόσια 10, καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ ταξειδίου του νὰ τὸν κάμη παράδοσιν δι' ἄλλα τόσα. καὶ ἐν ἐπιτραχήλιον ἀπὸ κίτρινην στόφαν.

Μὲ τὴν εὐλοκίαν δὲ τῆς μεταβάσεώς μας πέρυσιν εἰς τὴν Μονὴν Ἰβήρων, ἀντεγράψαμεν καὶ τὸ ἀκόλουθον πωλητήριο ἀμπελίου, εἰς τὸν προηγούμενον Ἀνανίαν Ἰβηρίτην, τὸ ὁποῖον δημοσιεύομεν τηρουμένης πάντως τῆς ὀρθογραφίας τοῦ χειρογράφου.

Διὰ τοῦ παρόντος πωλητηρίου Γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ἡ ὑποφαινομένη μάρθα χ'' π'' σύζυγος τοῦ Μακαρίτου τριανταφύλλου Γεωργίου, ἐπώλησα εἰς τὸν προηγούμενον Κύριον Ἀνανίαν Ἰβηρίτην, διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος τοῦ συζύγου μου τριανταφύλλου ἐν ἀμπέλιον κείμενον εἰς Ἀ λ έ ξ α ν ὀ ρ ο ν καὶ συγγείμενον ἀπὸ κλήματα δύο χιλιάδαις τριακόσια καὶ γετνιαζὸν μετὰ τοῦ ἀμπελίου χασημένου, καὶ μετὰ τοῦ βασιλῆ ἀμπέλι, καὶ μετὰ τοῦ ἀναγνώστη παπαντῶνη ἀμπέλι, καὶ δρόμον. διὰ γρόσια χίλια ἑκατὸν σαράντα Γρ. 1140 καὶ δίδοντας αὐτὸ πρὸς τὴν πανοσιότητά του διὰ τόσα γρόσια ὡς εἴρηνται, ἐξώφλησα τὸ χρέος τοῦ Μακαρίτου συζύγου μου τριανταφύλλου, ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸν ρηθέντα προηγούμενον εἰς δύο ὁμολογίας διὰ τῆς ἰδίας του ὑπογραφῆς ὑπογεγραμμένας, διὰ γρόσια ὀκτακόσια δέκα εἰς δύο ὁμολογίας. καὶ ἔλαβον καὶ εἰς μετρητὰ γρόσια τριακόσια τριάντα, καὶ ἐσυμποσῆθη τὸ ἄνω ποσὸν τῆς πωλήσεως τὰ χίλια ἑκατὸν σαράντα, καὶ ἀπὸ τοῦδε τὸ εἰρημένον ἀμπέλιον ὑπάρχει κτῆμα ἀναπόσπαστον τοῦ εἰρημένου προηγουμένου κυρίου Ἀνανία Ἰβηρίτη, διὰ νὰ τὸ μεταχειρισθῆ ὡς βούλεται, ἀναμφισβήτητον παρὰ τῶν κληρονόμων μου, καὶ πάσης ἀποθήκης (ὑποθήκης) διατελοῦν ἐλεύθερον. διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν πωλητήριο ἐγγραφον τῆ μαρτυρίας τῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων τῆς χώρας μας καὶ ἐδόθη πρὸς τὴν πανοσιότητά του, ἵνα ἔχει τὸ κῦρος καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν...

Ἡρακλείτζα 1862 Φεβρουαρίου 16

διὰ τὴν ἀγράμματον μάρθαν χ'' π'' σύζυγον τοῦ Μακαρίτου Τριανταφύλλου γεωργίου γράφω ἐγὼ ὁ ἀναγνώστης παπαντῶνη καὶ αὕτη βεβαιουσα τὰ ἄνωθεν ποιεῖ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ †

» λογοθέτης	μάρτυς	» κωνσταντῖνος γεωργίου μάρτυς
» νοτάριος γεωργάκη	μάρτυς	» παπαντῶνης ἀναγνώστου »
» χαράλαμπος παλάς	μάρτυς	» λαμπαδάρης κωνσταντῖνος »
» διαμαντῆς γρηγορίου	μάρτυς	» θεοδόσις ἀθανασίου »
» κόστας συρόπλου	μάρτυς	

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΑΥΔΗΜΙΟΥ*

1. "Α γ γ ε λ ο ς. Αὐτός δι δίν' τὸν ἄγγελο τ' θυμιάμα.

Δι' ἄνθρωπον πολὺ φιλάργυρον.

Πρβλ. Π. Π. Α'. τόμος σελ. 206.

2. Ἐ γ ι α σ μ ό ς. Φάτα νὰ ρίξης ἁγιασμό.

καὶ Τὰ ξάγιασε.

Τὰ ξάγιασε ἐσήμαινε ὅτι τὰ εὗρηκε καὶ ἔφαγε μερικά· ἐπρόκειτο βεβαίως περὶ φρούτων καὶ γλυκισμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Τὸ πρῶτον· φάτα (φάγε τα) νὰ ρίξης ἁγιασμό, ἐσήμαινε: φάγε τα διὰ νὰ μὴ ἔχῃς ἄλλα πλέον.

3. Ἀ γ ρ α π ί δ ι. Τ' κάτσ' Ἀγραπίδι.

Ἐλέγετο διὰ τρίτους ὅταν συνέβαινε εἰς αὐτοὺς ἀτύχημά τι, ἰδίως ματαιώσεις ἐπωφελοῦς ἢ σύναψις ἀσυμφόρου συνοικεσίου κτλ.

Ἀ γ ρ α π ί δ ι = ἄωρον ἀπίδιον, τὸ ὁποῖον δυσκόλως καταπίνεται.

4. Ἀ δ ε λ φ ή. "Οξον ἀπὸ τ' βοδογυργιά μ'
ἄς εἶναι κι' ἀδρεφή μ'.

Τὸ ἔλεγαν αἱ γυναῖκες ὅταν ἐκατηγορεῖτο στενὴ τις αὐτῶν συγγενῆς. Ἦθελαν δὲ νὰ εἴπουν ὅτι ἡ κατηγορία διὰ τὴν συγγενῆ των δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θίξῃ τὰς ἰδίας, διότι ἕκαστος εὐθύνεται ἀτομικῶς διὰ τὰς πράξεις του.

5. Ἀ δ η ς. Κατυλάει τὸν "Αδ' μὶ τὰ σάβανα.

Ἐσήμαινε τὸν πολὺ σπάταλον καὶ λαίμαργον ἄνθρωπον. Ἐλέγετο συνήθως δι' οἰκογενεῖας πολυεξόδους.

6. Ἀ λ ο γ ο ν. Στὰ κούδρα¹⁾ ἄλογα,
στὰ μακρυγιά γαιδούρια.

Ἄσταν κανεῖς ἔπειθέ τινα νὰ ἀναζητῇ κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀνεύρη.

*] Συνέχεια ἐκ τοῦ 8ου τόμου τῶν «Θρακικῶν» σελ. 392.

1) Κοντά.

7. "Όσο στέκεται τ' ἄλογοῦ ἢ οὐρά.

Δηλαδή διαρκῶς ἐργάζεται· ἐλέγετο ὡς διαμαρτυρία ὅταν οἱ ἄλλοι δὲν ἱκανοποιοῦντο ἐκ τῆς ἐργασίας του.

8. *Τ' ἄλογοῦ μας φοβάει, ἐμεῖς γέλια τᾶχουμε.*

Περὶ τῶν ἀσυναίσθητων ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἐνῶ ἢ καταστροφή ἦτο ἐγγύς, αὐτοὶ ἐπεδίδοντο εἰς διασκεδάσεις.

9. *Ἄ λ ε π λ ἦ. Τ' Ἀλεπλῆ καὶ τ' Ἀλμαλῆ
κὶ τοῦ Κομπουρλάρ μαζί.*

Τὴν ἔλεγαν συνήθως οἱ ἀγωγιάται ὅταν ἤθελαν νὰ εἶπουν ὅτι πρόκειται περὶ ἀσημάντων πραγμάτων.

Τὰ τρία ταῦτα μικρὰ ἑλληνικὰ χωρία ἦσαν εἰς τὸν κάμπον τῆς Θράκης κατοικούμενα ἀπὸ γεωργοὺς λεγομένους περιφρονητικῶς «κ ο υ τ σ ο υ ρ ἄ δ ε ς».

10. *Ἄ μ ἄ ξ ι. Μήδε κὰτ' ἀπὸ τ' ἁμάξ',
μήδε πὰν' ἀπὸ τ' ἁμάξ'.*

Ἐσήμαινεν τὸν πολὺ ἰδιότροπον ἄνθρωπον. Ὅμοια Τουρκικῆ,

Νὲ ἀραμπατὰν ἁσαά, νὲ ἀραμπατὰν γιοκαρί.

11. *Ἄ μ ο ι ρ α Ἡ Θεὸς φτωχὰ κὶ ὄρφανὰ κάμιν'
ἄμοιρα δι γάμιν'.*

Ἐλέγετο ὅταν ἐμάνθανον περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως πτωχοῦ καὶ ἀπροστατεύτου τινὸς παιδίου.

12. *Ἄ μ π ἔ λ ι α Νὰ κρέν'ς ἔνινα 1) νᾶχ' ἀβέλια κὶ χωράφια.
Σὰ δὴν ἔχ' οὔτε παληοθαγαλαάδες..*

Νὰ συναναστρέφεται κανεὶς μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔχουν συναίσθησιν τῶν πράξεων των καὶ ἐπίγνωσιν τῶν λόγων των.

Ἐλέγετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον ἢ πρώτη σειρά.

13. *Ἄ ν δ ρ α ς. Τ' ἀδρουῦ ἀνεσκαβώματα,
τση γναῖκας φαρδομάν'κα.*

Διὰ νὰ φορέση ἢ γυναικὰ πολυτελεῆ φορέματα, ὡς ἦσαν τὰ φαρδομάνικα ὑποκάμισα, πρέπει νὰ ἐργασθῆ πολὺ ὁ ἄνδρας. Ἐπῆρχε καὶ ἡ φράσις: «Ν' ἄ ν ε σ κ ο β ω θ ῶ ἔ γ ῶ...» Δηλαδή «νὰ ἀναλάβω ἐγώ...»

14. *Ἀπὸ τὰ χιῆς σιὰ σήμερα
πάει ἄντρας μου στὸ μῦλο,
γειτόνισσες νὰ παντρευτῶ
γιὰ χίρα ν' ἀπομείνω ;*

1) Ἐνα.

Διὰ τοὺς βιαζομένους νὰ ἐνεργήσουν ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὁ ἀρμόδιος δὲν προθυμοποιεῖται.

15. *Κὶ μένα πχισμόξιμ¹⁾
τὰδροῦ μ' ἢ θάνατος...*

Εἰρωνικῶς διὰ στενοχωρίας ἐπουσιώδεις.

Προέρχεται ἀπὸ μῦθον ὅπου χήρα τις ἐθεώρει ἀσήμαντον τὴν ἀπώλειαν τοῦ συζύγου της.

16. *"Ἄν δὲν ἤξερες νὰ κάμης καταΐφι
τί τὸν ἤθελες τὸν ἄντρα το ζαρίφη ;*

Τὴν παροιμία αὐτὴ τὴν ἔλεγαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τραγουδοῦσαν, κοροϊδεύοντας τὰ ἀταίριαστα ἀνδρόγυνα.

Ζαρίφη εἶναι τουρκικὴ λέξις καὶ σημαίνει εὐμορφος. Στὴν προκειμένη ὁμως περιπτώσει δὲν σημαίνει μόνον εὐμορφος ἀλλὰ καὶ ἀριστοκράτης. Διότι τὸ καταΐφι ἦτο εἰς τὸ Αὐδήμιον εἶδος πολυτελείας. Ἔκαμναν καταΐφι συνήθως τὲς ἀποκρηές καὶ ὅχι ὅλα τὰ σπίτια, ἀλλὰ ὠρισμένοι εὐποροί.

Ὡς παραλλαγή δὲ ἐλέγετο καὶ τό :

- "Ἄν δὲν ἤξερες νὰ κάμης μακαρόνια
τί τὸν ἤθελες τὸν ἄντρα δίχως δόντια ;*

Καὶ τὰ μακαρόνια ὁμως ἦτο εἶδος πολυτελείας καὶ ἔκαμναν καὶ ἀπὸ αὐτὰ μόνον τὲς ἀποκρηές.

17. *"Ἄδρας νᾶναι κι' ἄς εἶναι κι' ἀπὸ ξύλο
ἢ Μ' ἄδρα νὰ κ'μοῦμαι κι' ἄς κ'μοῦμαι σιῆ ψάθ'.*

Διὰ τὴν ὑπερβολικὴν σημασίαν ποὺ ἔδιδαν μερικαὶ γυναῖκες εἰς τὸν συζυγικὸν βίον.

18. *Ἄνδρογόνα Νᾶχαν τ' ἀντρόγυνα κακὸ
νᾶχαν τ' ἀδέρφια μάχη.*

Περὶ τῶν ἀσημάντων ἐρίδων καὶ προστριβῶν μεταξὺ οἰκείων.

19. *Ἄνθρωπος. Κιουφαλ' ὀρμηγεμένο
τλοῦμ' φουσκωμένο.
ἢ Ἄνθρωπος ὀρμηγεμένος κ.τ.λ.*

Ὅταν κανεὶς ἐλησμόνει τὰς συμβουλὰς. Δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχη ἰδίαν κρίσιν καὶ φρόνησιν, διότι αἱ συμβουλαὶ τῶν ἄλλων ὁμοιάζουν μὲ ἀέρα εἰς ἀσκόν.

1) Ἡ θλίψις μου.

20. "Αθρωπο γλέπς
κι γάρδια ¹⁾ δι γνωρίζεις.

Περὶ τῶν ἀγνώστων, διὰ τοὺς ὁποίους ἐν ἀρχῇ ἐδημιουργεῖτο ἡ ἐντύπωσις ὅτι εἶναι καλοὶ ἄνθρωποι.

21. "Α ν ο ι ξ ι ς. Μ' ἕνα λουλούδ' ἄν'ξ' δὲ γένηται.

Ἡ εὐτυχία πρέπει νὰ εἶναι γενικὴ.

22. "Α π ἰ δ ι. Τὸ καλὸ τ' ἀπιδ' ἢ κροῦνα ²⁾ τὸ τρώει.

Ὅταν μία ὠραία νέα καὶ ἐκλεκτὴ ἐνυμφεῦετο μὲ ἀνάξιόν της.

23. "Α π ο θ ν ἡ σ κ ω. — Πέθαν' ἕνα παιδάκι(ι);
— Ταχειά ³⁾ τὸ κλαῖνα.

Διὰ τὰς συνεπειὰς ἑνὸς ἀτυχήματος, τοῦ ὁποίου εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἦσαν καταφανῆ τὰ ἀποτελέσματα.

24. Μένα παπάζιμ πέθανε
Παπᾶς μὴν ἀπομείκη.

Διὰ τὴν ἐκδηλουμένην συνήθως ἀπροκαλύπτως χαρὰν τῶν ὑποστάντων ζημίαν ἢ συμφορὰν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ὅτι καὶ ἄλλοι ὑπέστησαν τὰ αὐτά.

25. "Α ρ γ ὦ. Παράργησες γιαρένη μου ⁴⁾,
χορτάρισε ἡ ἀλλή μου.

Ὅταν ἕνα παιδί ἐπήγαινε νὰ ἐργασθῆ εἰς τὴν ξενητεῖα καὶ ἐγύριζε πολὺ γρήγορα, ἢ ὅταν ἐσυχοπήγαιναν οἱ ἀρραβωνιασμένοι εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης.

26. "Α ρ ε σ τ ἄ. Ἀρεσά τ' χορτασά τ'.

Διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐνήργουν χωρὶς νὰ συμβουλευῶνται τοὺς ἄλλους.

Συνήθως ἐλέγετο διὰ συνοικέσια.

27. "Α ρ μ ἔ γ ω. Βγάλτα νὰ τ' ἀρμέξουμε.

Ὅταν κανεὶς ἐζήτηι ἐξηγήσεις, διὰ κάτι τὸ ὁποῖον πρό ὀλίγου ἐξιστορήθη.

Συνήθως προηγεῖτο καὶ ἡ φράσις
«"Α δε πάλε» ⁵⁾.

28. "Α ρ ν ἰ. Ἀρνάρα καθὼς γέννησε
χλωρὴ βροσκὴ δὲν ἔφαγε.

Ἐσήμαινε τὰς φροντίδας καὶ τὰς ἀσχολίας ποὺ θὰ εἶχε μία μη-

1) Ἐγκάρδια, τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ.

2) Σκωλήκι.

3) Αὔριον.

4) Λ. Τ. Ἐρωμένος.

5) Πάλε=πάλιν.

τέρα με μωρό παιδί. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ φάγη ποτὲ εἰς τὴν ὥραν τῆς καὶ μετὴν ἡσυχίαν τῆς.

29. *Τὸ καλὸ τ' ἀγρί
ἀπὸ δυὸ μάννες βζαίν'.*

Ἄν ὁ ἄνθρωπος εἶναι καλὸς θὰ ὑποστηρίζεται παρ' ὄλων.

30. *Ἀ ρ ρ ω σ τ ο ς. Τὰ 1) δόνε κάμ' τὸν ἄρρωστο,
πέδε δρομία λάχανο.
ἢ πέδε βοῦνες λάχανο.*

Περὶ ὀλίγης τροφῆς διδομένης εἰς ἄνθρωπον ὑγιῆ καὶ εὖρωστον.

31. *Ἀ σ π α ρ τ α. Ἄσπειρα κι' ἀφύτρωτα
κι' ἀπρασιολόγητα*

Περὶ ἀπιθάνων καὶ ἀβεβαίων πραγμάτων.

32. *Ἀ φ ο ρ μ ῆ. Ἄφορμίτσα γύρευα,
σκούντησέ με κι' ἔπασα.*

Διὰ τὰ παιδιὰ, ποὺ ἦσαν ἔτοιμα νὰ κλάψουν καὶ ἀνεζήτουν οἰανδήποτε παραμικρὰν ἀφορμὴν.

Τὴν ἔλεγαν ὅμως καὶ διὰ τοὺς μεγάλους οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν διαθεμιμένοι νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν καὶ ἐπροφασίζοντο ἀσημάντους αἰτίας.

33. *Ἀ φ τ ι ἄ. Πῆγε νὰ βγάλ' τὰφτιά,
κ' ἔβανε κι' κέρατα.*

Ὅταν κανεὶς ἐδοκίμαζε νὰ ἀπαλλαγῆ μικρᾶς ἐνοχλήσεως, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐπιτύχη, προσετίθετο εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλο ἐνοχλητικώτερον.

34. *Β λ ἔ π ω. Ἄλλου βλέπ' κι' ἄλλου φουρνίζ'.*

Διὰ τοὺς ἀπροσέκτους ἀνθρώπους.

35. *Σὰ δὸ μπόι μ' εἶδα,
σὰ τζῆ δλειέζιμ 2) δὲν εἶδα.*

Ἐλέγετο συνήθως ἀπὸ τὰς μητέρας καὶ γενικῶς ἀπὸ τὰς οἰκοκυράς, αἱ ὅποιοι δὲν ἤρεζον τὰ ἔργα ποὺ ἔκαμναν οἱ θυγατέρες τῶν ἢ ἄλλαι γυναῖκες.

36. *Τὰ πισ'νά τς δι δὰ βλέπ(ει)
μόνε τὰ μπροσκ'νά τς.*

Διὰ τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ποὺ ἐκατηγόρουν τὰς ἄλλας χωρὶς νὰ ἔχουν συναίσθησιν τῶν ἰδικῶν τῶν ἐλαττωμάτων.

1) Τί θά.

2) Δουλειές μου (Ἔργασίας μου).

37. Βρ έ χ ε ι. Πέρα βρέχ' στον Μαρμαραῦ χιονίζ'.

"Όταν κανείς δέν άντελαμβάνετο ότι ησαν δι' εκείνον τὰ ύπαι-
νισσόμενα.

38. Β ρ ο χ ή. °Η βρεμμένος από τή βροχή δι φοβῶται

39. Β ῶ δ ι. Βλέπ' του βῶδ' νείρατα.

Διά τούς άνθρώπους εκείνους, οί όποιοι δέν είχον ιδέαν περι-
της έκλεκτότητος τῶν πραγμάτων.

40. Γ ά ἱ δ α ρ ο ς. Δώδεκα Καμαριανοί
γάδαρο φορτώνανε.

Είρωνικῶς όταν έμαζεύοντο πολλοί διά νά κάμωσι έργον πού
θα ήδύνατο είς και μόνος νά τὸ έκτελέση.

°Υπήρχον και αί παραλλαγαί: Δ ῶ δ ε κ α Μ α ρ μ α ρ ι ν ο ί
και Δ ῶ δ ε κ α Π ε ρ α τ ι α ν ο ί πού έσήμαινε τούς κατοίκους
του Μαρμαραῦ και τῶν άλλων περι αύτόν νησίδων.

41. Κάποιο γάδαρο χαρίζανε
τονν έβλεπε κι στα δόδια.

και Τοῦν χάρζανα γάδαρο
τονν κοίταζε κι στα δόδια....

"Όταν κανείς έδίσταζε νά δεχθῆ κάτι πού του έχαρίζετο και
έξήταζε λεπτομερῶς τουτο ὡσαν νά έπρόκειτο νά τὸ αγοράση.

Διά της παρατηρήσεως τῶν ὀδόντων έξακριβοῦται ή ηλικία ὠρι-
σμένων ζῶων.

" 42. Γ ά ρ ο ς. Χάθ'κε ή γάρος από τ' Γούταλ(η).

"Όταν κανείς άνίκανος ίσχυρίζετο ότι δέν ύπάρχει κάτι είς μέ-
ρος ὅπου βρίθει τουτο. Διότι ή Κούταλις, μικρό νησί παρα τὸν Μαρ-
μαραῦν, έφημίζετο διά τὰ πολλά της παστά ψάρια, έκ τῶν έντοσθίων
τῶν ὀποίων κατεσκευάζετο ὁ γάρος.

43 Γ α ρ ὀ φ α λ ο. Μὲ τ'ς γειές κι τονν γαροῦφαλο.

°Ός ευχήν είς εκείνους. πού ήρραβωνίζοντο. °Ελέγετο και είρωνι-
κῶς είς τὰ παιδιὰ πού τρυφοῦσαν τὸ κεφάλι των και έδεναν αύτό,
και είς άλλας τινάς περιπτώσεις.

44. Γ ά τ α. Σὰ d' γάτα με του σκύλου.

"Όταν δύο άνθρωποι άλληλοῦπεβλέποντο. Τὸ περισσότερον έλέ-
γετο διά τὰ παιδιὰ της αύτης οίκογενείας.

45. Γειτονιά. Τὰ διολία¹⁾ (ἢ τὰ νταβούλια) ἤρτανα
 σ' γειτονιά μας, θὰ νῆρτα κί στοῦ
 σπίτ' μας.

Δι' ἐπιδημίας, φορολογίας, ἀγγαρείας, διωγμούς κ. ἄ. Ὄταν ἐπληροφοροῦντο ὅτι εἰς τὰ γειτονικά χωρία ἐπεβλήθη φορολογία τις, ἢ ἐπίταξις ζώων κλπ.

46. Γειτόνισσα. Γιὰ ἓνα ξούρ²⁾ τσ' γειτόν'σας ζίμ³⁾
 πῆγα κί ἡῦρα δέκα.

Διὰ τοὺς νυμφευομένους μὲ ἀγνώστους τῶν νέας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πολὺ χειρότεροι ἀπὸ τὰς γνωστές τῶν.

47. Γενιά. Πάω νὰ ρωτήσω τ' γενιά μ'
 κί χάνω τ' ἄροξενιά μ'.

Συνέβαινε πολλάκις νὰ συμβουλευῶνται οἱ συγγενεῖς ἀναμεταξύ τῶν ὅταν ἐπρόκειτο νὰ συνάψουν συνοικέσια, ἀλλὰ τινες ἐπωφελοῦντο τῆς ἀφελείας τῶν ἄλλων καὶ ἐματαιῶναν τὸ συνοικέσιον πρὸς ὄφελός τῶν.

48. Γεννῶ. Ἄσπρὸ κί στρογγ'λό, κί τοῦ γεννάει κ' ἡ κότα.

Διὰ κάτι τὸ ὁποῖον ἐκαλύπτετο δῆθεν ἀλλὰ ἦτο καταφανές.

49. Οἶλα τὰ πράγματα γεννιοῦνται
 μ' κρὰ καὶ μεγαλιῶν'να
 κί ἡ χάρος γεννιέται μιγάλος
 καὶ μ' κραιν'.

Συνήθως ἐλέγετο εἰς τὰς κηδεῖας, διότι ἡμέρα τῆ ἡμέρα μετριάζεται ἡ θλίψις ἀντιθέτως πρὸς ἄλλα πράγματα ποὺ αὐξάνονται σὺν τῷ χρόνῳ.

50. Γηρῶσκα Νὰ γεράσω νὰ παινεύομαι.

Συνήθως οἱ γέροι κατηγοροῦν τοὺς νέους, διότι ἐκεῖνοι θυμοῦνται μόνον τὰ κατορθώματά τῶν, τὰ ὁποῖα μεγαλοποιοῦν.

51. Γλυκὸς. Ὅποιος εἶναι γλυκὸς
 τονὲ τρώνα οἱ μῦγες.

Διὰ τοὺς μαλακοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀδιαφορίαν ἐπέτρεπον τοὺς ἄλλους νὰ τοὺς βλάπτουν.

1) Βιολιά.

2) Λ. Τ. Ἐλάττωμα.

3) Γειτόνισσάς μου. Ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία «μου» ἐπροφέρετο οὕτως ὡς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις. Π. χ. ἡ μπαμπάς ζιμ (ὁ πατέρας μου) ἢ γιαδερφός ζιμ κ. ἄ. Πρβλ. καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 15 (πχισμόζιμ), 35 (δλειέζιμ) κ. ἄ. τοῦ παρόντος.

52. Γλῶσσα. "Ἐχ' τὸ ἀλμπενῆ¹⁾
καὶ τὴ γλυκειὰ τὴ γλῶσσα.

Τὴν φράσιν αὐτὴν ἔλεγον αἱ μητέρες ὅταν καμμία γειτόνισσα ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ τὰς θυγατέρας της. Ἐλέγετο ὁμως καὶ ὡς θαυμασμός.

53. Γνώσις. Καινούργια γνῶσ' νὰ σ' εἶχα τότε.
ἢ Καινούργια γνῶσ' νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

"Ὅταν μετὰ τὴν συντέλεσιν τῶν γεγονότων, ἐσκέπτετο κανεὶς ὠριμώτερον.

54. Γονιὸς. Ἡ γονιὸς τρώει τ'ν ἀγρίδα
κὶ τοῦ πιδὶ ξ'νίζεται.

Διὰ τὰς παραβάσεις τῶν γονέων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀντανάκλασιν καὶ ἐπὶ τῶν τέκνων.

55. Γορροῦνι. Σὰ δού γροῦν', θέλ' νὰ τοῦν
τραβήξῃς ὀξοπίσου, γιὰ νὰ πάη
σαθροστά.

Διὰ τοὺς δυστρόπους καὶ ἀνοήτους ἀνθρώπους, ποὺ ἔπρεπε νὰ μηχανευθῆ κανεὶς διάφορα διὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἐννοήσουν τὸ καθήκον των.

56. Γυναῖκα. Τ' τεχνίτ' ἢ γ'ναῖκα
ὡς τὸ μεσ'μέρ' πείνασε.

Ἴσοδυναμεῖ μετὰ τὴν ἀλλαχου:

Ἡ τέχνη εἶναι χρυσὸ βραχιόλι.

57. Διαβάτης. Διαβάτ'ς ἦρτε,
Διαβάτ'ς θὰ βεράσ'.

Τὸ ἔλεγαν τρεῖς φορές ὅταν ἠσθάνοντο παροδικόν τινα πόνον. Ἐπίστευον δὲ ὅτι θὰ περνοῦσε ὁ πόνος ὅταν τὸ ἔλεγον.

58. Δι' ἄβολος. Δίν' τοῦ διαβόλου φιτφά²⁾.

Δι' ἀνηλίκους, οἱ ὁποῖοι ἠδύναντο νὰ ἀπαντήσουν καταλλήλως εἰς τοὺς ἡλικιωμένους.

1) Λ. Τ. Κατὰ λέξιν: πάρε ἐμένα.

2) Λ. Γ. Ἀπόφασις Ἱεροδικαστηρίου.

59. Ἡ διάβολος ὅταν ἔχ' δ'λειά,
στέλιν' μιὰ γιργιά.

Πρόληψις.

60. Καημένος εἶν' ἡ διάβολος.
ἢ Φτωχὸς εἶναι ἡ διάβολος ¹⁾).

Ἴνα μὴ κακοτυχίζουσαν ἀνθρώπους χωρὶς νὰ ὑπάρχη λόγος. Δὲν τὸ εἶχαν «σὲ καλὸ τους» νὰ κακομελετοῦν.

61. Διαβολοὺ καλτσα. Διαβολοὺ κάλτσα.

Διὰ τὸν πολῦπειρον καὶ πολὺ ἔξυπνον ἀνθρώπων.

62. Δίνω. Πόσα τούνε δίν'ς τοῦ βαστρουμᾶ;

Ἵταν κανεὶς ἐδέρετο παρά τινος, ἔλεγαν «ἔφαγε πα-
στροὺ μᾶ». Φράσις εἰρωνικὴ διὰ τοὺς δερομένους.

63. Δόντια. Αὐτὸς ἔχ' σιδερένια δόντια.

Δι' ἐκείνους ποὺ διέθετον μεγάλα μέσα.

64. Δολεμμένο. Δουλεμένο ζηλεμένο.

Δι' ἔργα ἐπιμελῶς εἰργασμένα καὶ ἀξιοζήλευτα.

65. Δύσις. Ἰσὺς τ' δύσ' σ'ν ἀνατολή, π'ρῶθ' κε ²⁾)
ἢ γαλεπού.

Περὶ ἀπιθάνων καὶ ἀσχέτων πραγμάτων.

66. Ἐβραῖος. Μηδ' Ὀβριγιὸς σ'ν Ἀναστάσ'
μηδὲ κακὸ σὲ μᾶς.

Τὴν ἔλεγαν ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην Ἀνάστασιν, ὅταν θὰ ἐπήγαιναν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸ σπίτι. Ὅπως δὲν ἦτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν κανεὶς Ἑβραῖος τοιοῦτοτρόπως νὰ μὴν εὔρη καὶ κανένα κακὸ τὴν οἰκογένειαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Συνήθιζαν δὲ, ὅταν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἐπήγαιναν εἰς τὸ σπίτι, νὰ σταυρώνουν τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, μετὰ τὴν ἀναμμένην λαμπάδα, ἐτσούραναν δὲ ὀλίγον καὶ τὰ πρόβατα, ἐάν εἶχαν, ὡς καὶ ὅλα τὰ ζῶα ποὺ θὰ εἶχε τὸ σπίτι.

1) «Θρακικά» τ. 8ος ἀρ. 161.

2) Πυρώθηκε=ἐζεστάθη.

67. Ἐπαινῶ. Ὅποιος παινεύεται
μαγαρίζεται.

Ὅποιος ἐπαινεί τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τὸ τέλος δὲν κατορθώνει νὰ φανῆ ἄξιος τῶν ἐπαίνων.

68. Ἐρμα. Πουρπατήτε ἔρμα καὶ τί ἀπόμκείτε . . .
ἔδεκα μῆνες κι' εἰκοσιεννιά μέρες.

Διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὀκνηροὺς, οἱ ὅποιοι μόλις ἐμισθώνοντο δὲν ἐσκέπτοντο τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον πότε θὰ λήξῃ ἡ μίσθωσις.

Προέρχεται ἀπὸ μῦθον κατὰ τὸν ὅποιον ἕνας βοσκὸς ἐμισθώθη δι' ἕν ἔτος καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἀκόμη ἡμέραν ἔλεγεν οὕτως εἰς τὰ πρόβατα.

Συνήθως ἐλέγετο μόνον ἡ πρώτη σειρά.

69. Ἐθαγγέλιο. Ἄλλο παπαβγαγκέλιο . . .

Ὅταν ἐπληροφορεῖτό τις ἐπιζήμιόν τι ἀπροσδόκητον.

70. Ἐχω. Τάχαμε μεριά
τὰ κάμαμε φόρτωμα.

Ὅταν εἶχαν μίαν ἐνόχλησιν καὶ προσετίθετο καὶ ἄλλη.

71. Ἡλιοσ. Ἀπὸ κεῖ ποὺ βγαίν' ἡ γῆλιος.

Περὶ περιποιήσεως καὶ προσηλώσεως εἰς ἐκεῖνον ποὺ ἔχει συμφέρον.

72. Ἡμέρα. Μέρα νύχτα στὸ ποδαρ'
σὰ Γανίτικο μουλάρ'.

Εἰσῆχθη ἐξ ἄλλων χωρίων. Διότι ἐκτὸς τῆς φωνολογίας (Γανίτικο καὶ μουλάρ', δὲν ἔλεγαν εἰς τὸ Αὐδήμι), καὶ ἡ σημασία ποὺ ἔχει ἐδῶ ἡ λέξις Γανίτικο (=Γανοχωρίτικο), δὲν ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰ Γανόχωρα ὅπου γανίτης ἦτο ὁ κάτοικος μόνον τοῦ Γάνου, ἐνῶ εἰς τὴν λοιπὴν Θράκην ἡ λέξις Γανίτης σημαίνει Γανοχωρίτης. Ἡ παροιμία σημαίνει τὸν πολὺ ἐργαζόμενον.

73. Θάλασσα. Σὰ βνιγῶ, νὰ πνιγῶ σὲ μεγάλ' θάλασσα.

Ἐσήμαινε τολμηρότητα καὶ μεγαλοπραγμοσύνη

74. Γιά μᾶς στέρεψ' ἡ θάλασσα.

Ὅταν ἀλλεπάλληλοι ἀτυχίαι ἐμάστιζόν τινα καὶ ἐξηφανίζοντο καὶ αἱ πλέον πιθαναὶ περιπτώσεις ἐπιτυχίας. Ἐλέγετο ὅμως καὶ δταν δὲν ἀνεύρισκον νὰ προμηθευθῶσι εἶδος τι κοινόν, τὸ ὅποιον ἄλλοτε ἐν ἀφθονίᾳ ὑπῆρχεν.

75. Θεμέλια. Ὅτ' ποῦν τὰ θεμέλια
προσκυνοῦν τὰ κεραμίδια.

Ὅλα τὰ πράγματα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν βάσιν των.

76. Θεός. Τοῦ ζῶρ ἡ Θεὸς τῶδωκε.

Διὰ παρηγορίαν εἰς τοὺς ὑποφέροντας.

77. Ζευγάδες. Σὰν ξεζέφουν οἱ ζευγολάδες

τοτε ζεύγουν κερατάδες (Π. Ζ. Α.).

Συνήθως ἐλέγετο παρεφθαρμένως :

“Οταν ζεύνα ζευγολάδες
τότε ζεύνα κερατάδες.

Ἐσήμαινε τὰ παράκαιρα ἔργα.

78. Ἰορδάνης. “Οξον ἀπ’ τὸν Ἰορδάνη,
συνήθως : ὄξου ἀπ’ τὸν Ἰορδάνη,

Διὰ τοὺς ἀσυστόλως καὶ ἀνευδοιάστως παρανομοῦντας, μὴ ἐν-
διαφερομένους οὐδὲ διὰ τὰ προσχήματα.

79. Καίω Γι’ αὐτὸ ἔκαψα τ’ τσεργιά μ’
γὰ νὰ μὴ μὲ τρώνα οἱ ψῦλλ’.

Πρέπει ὁ βιοπαλαιστής νὰ μὴ ἔχη πολλὰς φιλίας καὶ σχέσεις καὶ
καταναλίσκεται ἀσκόπως.

80. Ποιανῶ τσέργα καίεται! . . .

Διὰ τὰ ἀνοικοκύρευτα κορίτσια, τὰ ὅποια θὰ καθίστων δυστυ-
χεῖς τοὺς συζύγους των.

81. Θαλά καῶνε δυνὸ σπίτια, κήκε ἕνα.

Θὰ ἐκαίοντο δηλαδὴ δύο οἰκογένειαι καὶ ἑκάη μία. Περὶ συνοι-
κεσίων ὅπου ὁ σύζυγος καὶ ἡ σύζυγος ἦσαν δύστροποι καὶ κακοί.

82. “Οποῖος μὲ καίει
δὲ μὲ χορταίν’.

Ἐλέγετο διὰ τὸ ψωμί ὅταν ἤθελαν τὰ παιδιὰ νὰ τὸ κάμουν φυρ-
γανιές. Ἐθεωρεῖτο ἀμαρτία νὰ τὸ κάψουν καὶ ὡς συνέπεια τῆς
ἀμαρτίας θὰ ἦτο ἡ στέρησις αὐτοῦ.

83. Καλά. Καλά ν’ κὶ τὰ ροπάφυλλα
μὲ τὸ ρογὴ τὸ λάδι.

Τὰ εὐτελέστατα φύλλα τῆ δρυὸς (ροπόφυλλα) ἦτο δυνατόν νὰ
μαγειρευθοῦν καὶ νὰ εἶναι καλὰ ἐάν θὰ ἔβαζον ἄφθονον ἔλαιον (μὲ
τὸ ρογὴ τὸ λάδι).

84. Πολλὰ καλὰ στήν ξερημο.

Διὰ πλούτη καὶ εὐημερίαν τὰ ὅποια ὑπῆρχαν εἰς μακρυνὰ καὶ
ἀπροσπέλαστα μέρη.

85. Καλό. Κείνους πὸν θέλει τοῦ καλό μ’
μὴ κάμιν’ κὶ κλαίω, κὶ
κείνους π’ θέλ’ τὸ κακό μ’
μὴ κάμιν’ καὶ γελῶ.

Συμβουλή τῶν μεγαλειτέρων πρὸς τοὺς μικροτέρους.

86. *Κ α μ ἤ λ α.*— Πλίεται ἢ καμήλα ἓνα ἄσπρο.

— Ποῦδο τ' ἄσπρο;

"Όταν ὑπῆρχε ἐκπεσμός εἰς τὰ προϊόντα καὶ ἔλλειψις χρημάτων.

87. *Κ ά μ ν ω* *Κοδέβ' νά κάμ' τὸ γίσωμα δοῦθα.*

Πλησιάζει (κ ο ν τ ε ὑ ε ι) νά ἀποθάνη.

"Ελεγαν καὶ

"Εκαμε τὸ γίσωμα δοῦθα.

"Όταν ἀπέθνησκε κανεῖς. "Ελέγετο μᾶλλον διὰ τοὺς γέροντας ἢ ἀναπήρους.

88. *Κ α ν έ λ α.* *Πλεῖ¹;* *κανέλλα.*

Διὰ τοὺς κομψευομένους νέους, εἰρωνικῶς.

89 *Κ α π ι τ ά ν ι ο ς.* *"Η καλὸς ἢ καπετάνιος*

σ' φορητοῦνα φαίνεται.

"Ο ἄνθρωπος ὁ ἔχων ἱκανότητος ἀντιπαλαίη καὶ ὑπερνικῆ τὰς δυσχερείας τῆς ζωῆς

90. *Κ α ρ υ δ ι.* *Κάθε καρυδιᾶς καρύδ'.*

Διὰ νά χαρακτηρίσουν τόπον καὶ συνοικίας μεγαλουπόλεων, εἰς τὰς ὁποίας συνέζων διάφοροι ἔθνοτητες.

91. *Κ α ρ φ ι.* *Πά στὸ καρφὶ καρφὶ δι' βαίν'.*

Διὰ τὰς μελαγχροινὰς ποῦ ἐφοβοῦντο ἀδίκως τὸν ἥλιον διὰ νά μὴ τὰς μαυρίση.

.. 92. *Κ ά τ ε ρ γ ο.* *Καταφρονημένο κάτεργο*

σὲ ἀγαθὸ λιμένα.

Διὰ ἀδίκως περιφρονημένους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐν τέλει διὰ τῆς ἐργασίας των καὶ τῆς φρονήσεως των ἀπεκαθίσταντο ἀξιοπρεπῶς.

93. *Κ α τ σ ί β ε λ ο ς.* *Κατσιβελος σὰ χάσ' τὰ*

γαῖδοῦργια τ' ...

Δὲν θά δυνηθῆ νά εὖρη ὁ κατσιβελος τὰ ζῶα του ἐὰν τὰ χάση μέσα εἰς αὐτὸ τὸ σπίτι, ἀπὸ τὴν ἀκαταστασίαν ποῦ ἐπικρατοῦσε.

94. *Κ ε ρ ι.* *Κερί καὶ φτύλ'*

ἢ Στέκομαστε κερί καὶ φτύλ'.

* Πλεῖ=πωλεῖ.

Παράπονον τῶν γυναικῶν ποῦ ἐκτελοῦσαν προθύμως τὰς θελήσεις τῶν συζύγων των ἢ τῶν ἀδελφῶν των καί· πάλιν αὐτοὶ δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι.

95. *Κ λ α ί ω.* "Οποῖος κλαίει γιὰ τὸν ἄλλονα,
τὰ μάτια τ' ποιοῦνα. (Π. Ζ. Α.)

ἢ *Μὴν κλαῖς γιὰ ἄλλονα
γιατὶ ποιοῦνα τὰ μάτια σ'.*

Μερικοὶ στενοχωροῦνται διὰ τὰ δυστυχήματα τῶν ἄλλων ἀδικως, διότι οἱ πληττόμενοι ἐξ αὐτῶν συνήθως εὐρίσκουσι εὐκολώτερον τὴν θεραπείαν των.

Ἐλέγετο τὸ περισσότερον διὰ τοὺς χηρευόντας συζύγους ποῦ ἐνυμφεύοντο πρὸ τῆς λήξεως τοῦ καθιερωμένου πένθους.

96. *Κ λ η ρ ο ν ό μ ο ς* Μισισμένος τοῦ ματιοῦ μου,
κληρονόμος τοῦ σπιτιῦ μου.

Διὰ τὰ ἀπρόοπτα τῆς τύχης, ὅτε ἄνθρωποι μισητοὶ καὶ περιφρονητέοι ἐγίνοντο συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι ἐκείνων ποῦ τοὺς μισοῦσαν.

97. *Κ λ έ φ τ η ς.* "Εβαν' ὁ κλέφτης τῆ φωνῆ
νὰ φύγ' ὁ νοικοκύρης.

Δι' ἐκείνους ποῦ δι' ἀπειλῶν καὶ φωνασκιῶν προσεπάθουν νὰ τρομοκρατήσουν τοὺς ἔχοντας πραγματικὸν δικαίωμα διὰ νὰ τὸ σφετερισθοῦν οἱ ἴδιοι.

98. *"Η θεός ἀγαπάει τοῦ γλέφτ'
ἀγαπάει κι' τοῦ ν'κοκῶρ'.*

. "Όταν ἔκλεβε κανεὶς καὶ τὸν ἔπιαναν.

99. *Κ ο υ ρ ο υ ν ι ό ς.* "Ηδῶ τοῦ λέει ἡ Κουρῶνις.
καὶ ἡ Παλῆα ἡ Πάτρα.

Ἐλέγετο προκειμένου νὰ ὑπερπηδηθῆ δυσκολία τις εἰς ἀξιόλογον ἔργον.

100. *Κ ο π έ λ λ α.* Καργιέτ' ἰ) Μαργιώμ', ἔτσ' οὐλες οἱ κοπέλλες.
Ἔς ἐνθάρρυνσις, ἀστεία μάλλον.

101. *Δικό μας εἶναι τὸ πανί
δικό μας καὶ τὸ χτένι,
δική μας καὶ ἡ κοπελλιὰ
ποῦ κάθεται καὶ φαίνει.*

*) Λ. Τ. Γκαῖρέτ σημαίνουσα προσπάθειαν καὶ ὑπομονήν

“Όταν μία ἔργασία ἐγένετο παρά τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας δωρεάν. Συνήθως ἐλέγετο εἰς ἀπάντησιν τρίτου ὅστις δὲν προέβλεπε κέρδη ἐκ τῆς ἔργασίας αὐτῆς.

“Όρα Π. Π. 2436 Δ'. τόμ.

102. *Κόρακας*. “Όταν ἀσπρίσ' ἢ κόρακας
κι' σὰν μαυρίσ' ἢ γλάρος,
τότε θὰ παντρευτῆς καὶ σύ,
νᾶμαι κι' ἐγὼ κουμπάρος.

Διὰ τοὺς ἡρραβωνισμένους, οἱ ὅποιοι διαρκῶς ἀνέβαλον τὸν γάμον.

103. *Κόρη*. *Κόρη μου καὶ ἂν ἄργησες*
τὸ νέο τὸν ἐδιάλεξες . . .

Εἰρωνική φράσις δι' ἐκείνας ποὺ ἐπερίμεναν πολὺ διὰ νὰ νυμφευθοῦν καὶ εἰς τὸ τέλος ἐνυμφεύοντο μὲ ἐντελῶς ἀσημάντους.

104. *Κοσκινίζω*. *Νὰ κοσκινίζης*
κι' νὰ πέριν'ς.

“Όταν ἐπρόκειτο νὰ διαλέξουν πρόσωπον διὰ νὰ τὸ κάμουν γαμβρὸν ἢ νύφη. Περισσότερο ὅμως ἐλέγετο διὰ τοὺς ψευδολόγους.

105. *Κότα*. *Κακαὰ ἢ κότα*
θὰ δὲ γεννί'σ' τ' αὐγὸ.

Κάτι τὸ ὅποιον τὸ κρατοῦσαν μυστικόν, ἀλλ' ὅπως δῆποτε θὰ ἔβγαينه εἰς τὸ φανερόν.

106. *Κουμπάρος*. “*Ὁ κουμπάρος τὸ κουμπάρο.*

“Όταν εἰς μίαν διασκέδασιν ἐκαλεῖτο κανεὶς καὶ αὐτὸς ἐκάλει καὶ ἄλλους ἀσχέτους μὲ τὸν δίδοντα τὴν ἑορτήν.

107. *Κούτσουρο*. “*Ἀπὸ κούτσουρο σὲ λ'θάει.*

“Όταν κανεὶς ὀμιλεῖ συνεχῶς, ἀφήνων τὴν μίαν ὑπόθεσιν διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἄλλην.

108. *Κρεμασμένος*. “*Ἐγὼ εἶμαι ἴπὸ ξύλο κρεμάμενον*

Παραφθορὰ τοῦ «ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος» Εἰσῆμαινε τὸν ἄνευ προστασίας τινός καὶ ὑποστηρίξεως ἄνθρωπον.

109. *Κριμασταργιά*. *Κριμασταργιά ὀλδοῦ¹⁾ μέσα στὰ Γιάννενα.*

1) Ὀλδοῦ Α. Τ. = ἔγινε.

“Όταν ἐγίνετο κάτι εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἀπεδίδετο μεγάλη σημασία.

110. *Κ ρ ί μ α τ α.* “Οπ’ χάσ’ ἔχ’ χίλια κρῖματα
κι’ ὅπ’ πάρει ἔχει ἓνα.

Ἐκεῖνος ποῦ θὰ χάσῃ κάτι ὑποπτεύεται πολλοὺς ἀδίκως καὶ ἁμαρτάνει διὰ τὰς ὑποψίας του, ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἔκλειψε, ἔχει μίαν ἁμαρτίαν, ἓνα κρῖμα, τὸ τῆς κλοπῆς.

111. *Κ ρ ο μ μ ὕ δ’.* *Μᾶς ἔκαψε τὸ κρομμύδ’.*
ἢ *Μᾶς ἔκαιε τὸ κρομμύδ’.*

“Όταν ἐπήρχετο συμφορὰ τις εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Ἡ δευτέρα παραλλαγή ἐλέγετο καὶ πάλιν μετὰ τὸ δυστύχημα, ἔχει ὅμως τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ οἰκογένεια πρὸ καιροῦ ἐγνώριζε τὸν ἐπαιτιλοῦντα αὐτὴν κίνδυνον καὶ ἀπέκρυπτε αὐτόν, μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀπεσοβεῖτο.

112. *Κ υ λ ῶ.* *Κ’λάει ἡ πέτρα, ἄλοι στ’ αὐγὸ.*
Κ’λάει τ’ αὐγὸ, πάλε ἄλοι στ’ αὐγὸ.

Ἐλέγετο διὰ τοὺς ἀδυνάτους, ὅταν ἤρχοντο εἰς διενέξεις μετὰ τοὺς ἰσχυροὺς. Ὅπωςδήποτε οἱ ἀδύνατοι θὰ ἦσαν οἱ ζημιωμένοι. Συνήθως ἐλέγετο διὰ τοὺς κρατοῦντας, οἱ ὅποιοι πάντοτε κατῶρθωναν νὰ φαίνωνται ὅτι ἔχουν δίκαιον.

113. *Λ α γ ὄ ς.* *Κακιώθηκε ἡ λαγὸς*
μὲ τὸν ὄρμάν’ 1).

“Όταν κανεὶς ἔχων τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἰσχυροῦ τινος εἶχε τὴν τόλμην νὰ μαλῶνῃ καὶ νὰ διακόπτῃ καὶ τὰς σχέσεις.

114. *Λ α γ ὄ ς π ι π ῆ ρ ι ἔ σ π ε ρ ν ε, κ α κ ὸ σ τ ῆ ν κ ε φ α λ ῆ τ ο υ.*

Ἡ παροιμία ἐλέγετο οὕτως καὶ ἐπιστεύετο, κακῶς, ὅτι ὁ λαγὸς σπέρνοντας πιπέρη κάμνει κακὸν εἰς ἑαυτόν, διότι θὰ τὸν καρυκεύσουν μετὰ αὐτό, ὅταν τὸν φονεύσουν καὶ τὸν μαγειρεύσουν.

Ἄλλὰ οὕτως ἡ παροιμία εἶναι ἐσφαλμένη ὡς καὶ ἡ ἑρμηνεία της. Ἡ ὀρθὴ διατύπωσις εἶναι :

Λ α γ ὄ ς τ ῆ φ τ ῆ ρ ῆ ἔ τ ρ ι β ε, κ α κ ὸ σ τ ῆ ν κ ε φ α λ ῆ τ ο υ.

ὅτε ἐκ τοῦ σαλεύματος τῆς φτέρης θὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς παρὰ τοῦ

1) Ὁρμάν Λ. Τ.=Δάσος.

κυνηγοῦ Πάντως ἡ σημασία καὶ εἰς τὰς δύο παραλλαγὰς εἶναι ἡ αὐτή: ὅτι μερικοὶ ἄνθρωποι, ἰδίως νεαροί, διὰ τῶν ἰδίων τῶν πράξεων προκαλοῦν ζημίαν καὶ καταστροφὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν.

115. *Λάδι. Βγῆκε λάδ'.*

ἢ *Βγαίν' κὶ λάδ'.*
καὶ *Βγαίν'ς κὶ λάδ';*

Ἡ πρώτη ἐλέγετο διὰ σημαίνοντα πρόσωπα, τὰ ὅποια κατάρθουν νὰ ἀποκρούσουν σοβαρὰς κατηγορίας. Αἱ ἄλλαι δύο ἐλέγοντο διὰ κοινὰ πρόσωπα καὶ κοινὰς πράξεις, ὅταν κανεὶς προσεπάθει νὰ καλύψῃ τὰς παρεκκλίσεις του.

116. *Λαός. Λαοῦ βοή, Θεοῦ οὐργή.*

Τὴν γενικὴν κατακραυγὴν θὰ ἐπακολουθῇ ὀργὴ θεϊκὴ

117. *Λαλῶ. Καλλιο γὰρ ποὺ δὲ λαλῶ
μόνο γὰρ θὰ παντρευτῶ.*

Περικοπὴ παραμυθιοῦ: Ἦταν μία μητέρα ποὺ εἶχε τρία κορίτσια τὰ ὅποια δὲν ἤμποροῦσαν νὰ μιλήσουν καλὰ καὶ τὰ συνεβούλευε νὰ μὴ μιλοῦν μπρὸς εἰς τοὺς ξένους, διὰ νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ κόσμος, ποὺ δὲν ἤμποροῦν νὰ μιλήσουν καὶ δὲν ἤμπορέσουν ὕστερα νὰ παντρευθοῦν.

Κάποτε πῆγε μία ἐπισκέπτρια καὶ ἔβαλε ἡ μητέρα τῶν τὸν τζιζβέ (καφέμπρικο) διὰ νὰ τῆς ψῆσῃ καφέ.

Παρουσιάσθη ὁμως ἀνάγκη νὰ κατεβῆ εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ ἤρχισε νὰ βράζῃ καὶ νὰ χύνεται τὸ νερό. Τότε ἡ μεγαλύτερα ἐφώνασε:

— Ἄνά, ἀνά (μανά, μανά), κουκούρωσε τὸ κάλ'.

Ἡ δευτέρα ἀμέσως τῆς ὑπενθύμισε τὴν συμβουλὴν τῆς μητέρας τῶν καὶ εἶπε:

— Ἀρή, ἀρή (μαρή, μαρή) ἰνίπε ἡ ἄννα ὄπα, (δηλαδή, δὲν εἶπε ἡ μητέρα νὰ σωπαίνης).

Καὶ ἡ τρίτη εἶπε:

Κάλλιο γὰρ ποὺ δὲ λαλῶ κλπ.

Ἐλέγετο πολὺ ἡ παροιμία καὶ εἰρωνεύοντο μὲ αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς σιωπῆς τῶν ἠθέλαν νὰ παραστήσουν τὸν φρόνιμον καὶ τὸν νουνεχῆ.

118. *Λάχανα. Σπουδαῖα τὰ λάχανα.*

Ἄστειεῦόμενοι, διὰ πράγματα ἀσήμαντα, τὰ ὅποια ἄλλοι ἐπεδίωκον νὰ παραστήσουν σπουδαῖα.

119. *Λόγια. Χίλια λόγια ἕνα ἄσπρο.*

Ἐλέγετο κατόπιν τοῦ συντελεσθέντος δυστυχήματος, ὅταν συν-
εζητοῦντο διάφοροι τρόποι ἀποτροπῆς αὐτοῦ.

120. *Δόγος. Μιγάλ' βούκα φάε, μεγάλο
λόγο μὴ λές.*

Διὰ τοὺς καυχησιολόγους οἱ ὅποιοι προέκρινον τὸ μέλλον καὶ
ἠπείλουν νὰ ἐκμηδενίσουν καὶ ἐξοντώσουν τοὺς ἀντιπάλους τῶν.

121. *Δοὐκ ἄνικον. Ἐπὶ πῶν κυρά μ' λουκάν'κο ;*

Ἵταν μερικοὶ ἐπερίμεναν νὰ φιλοδωρηθοῦν χωρὶς νὰ συντρέχη
λόγος ἢ νὰ προσκληθοῦν εἰς γάμον, χωρὶς νὰ συνδέωνται διὰ φι-
λιας ἢ συγγενείας.

122. *Μαλλί. Τρίχα τὸ μαλλί τ'.*

Εὐχή λογοπαικτική ὅταν κανεὶς ἀγόραζε ζῶον τι.

123. *Πῆγε γιὰ μαλλί
κι' βγῆκε κουρεμένος.*

Δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐπεδίδοντο εἰς ἔργον τι καὶ ἀπετύγ-
χανον.

124. *Μάνα. Ἡ μάνα εἶναι χρυσὸ πάπλωμα.*

Ὡς συμβουλή εἰς τὰς αὐστηρὰς μητέρας, αἱ ὅποιοι δὲν συνεχώ-
ρουν τὰς παρεκτροπὰς τῶν θυγατέρων τῶν.

125. *Κοψ' τοῦ νεροῦ
νὰ μαραθοῦν τὰ λάχανα.*

Ἵταν, λόγω δυστυχήματος, μία οἰκογένεια ἐστερεῖτο τῶν μέ-
σων βιοπορισμοῦ της.

126. *Πόσες κρυφὰ μαραίνονται
κι' ἀληθινὰ γελοῦνε,
πόσες δανεῖζουν τὸ φιλι
καὶ δὲν τὸ μαρτυροῦνε.*

Ἐσήμαινε τὰς γυναῖκας ἐκείνας, αἱ ὅποιοι ἀπέκρυπτον τὰς οἰ-
κογενειακὰς τῶν δυστυχίας καὶ προσεποιοῦντο ὅτι εἶναι εὐτυχεῖς.
Ἐσήμαινε καὶ τὰς φαινομενικῶς σεμνάς.

127. *Μασκαράδες. Μασκαράδες μὴ τὰ κ' δούνια.
μεῖς παδέχοντε τὰ γρούνια.*

Ἵταν μερικοὶ ἀνέμενον γεγονότα τὰ ὅποια εἶχαν συντελεσθεῖ
ἐν ἀγνοίᾳ τῶν. Διότι ἐνῶ ἦλθαν αἱ ἀπόκρεω (Μασκαράδες)
οἱ ὑπαινιττόμενοι ἀνέμενον τὰ Χριστούγεννα (τὰ γρούνια).

Ἡ παροιμία ἐλέγετο εἰς πρῶτον πρόσωπον ἀλλὰ πάντοτε διὰ λογαριασμὸν κάποιου τρίτου.

128. *Μάτια Βρῆ τὸν γαλύτερο κι βγάλ' τὰ μάτια τ'.*

“Ὅταν κινεῖς ἐδυσκολεύετο νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ὑπάλληλόν του.

129. *Μαχαλᾶς. Αεῖπ' ἢ πάν' ἢ μαχαλᾶς.*

Διὰ τὸν μὴ λογικὸν ἄνθρωπον.

130. *Μεθύσι. Στουπὶ στὸν μεθύσ'.*

Διὰ τοὺς πολὺ μεθυσμένους.

131. *Μετρωῶ. Μιτ' π'θαμὴ σ' δι' μιτροῦνα.*

Συνήθως ὡς ἀπειλὴ εἰς ἀνθρώπους προτιθεμένους νὰ κάμουν αὐθαιρεσίας.

131. *Μῆλο. Τὸ μῆλο ἀπ' κάτ' τῆ μ'λιά θά βέσ'.*

Συνήθως δὲ προσετίθετο καὶ ἡ φράσις.

Καὶ σὺ δὲν εἶν' ἀπ' κάτ' τῆ μ'λιά, πάλε ἀπ' κάτ' τὸ γίσκο τς...

Τὰ τέκνα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ὁμοιάζουν τοὺς γονεῖς των. Καὶ ἂν θὰ ἔχουν καὶ κάποιαν διαφορὰν δὲν θὰ εἶναι αὐτὴ οὐσιώδης. Ἐλέγετο διὰ περιπτώσεις μᾶλλον κατακριτέας.

133. *Ποιὰ μ'λιά ἔχ' τὰ μῆλα τς
καὶ ποιὰ μάννα τὰ παιδιὰ τς.*

“Ὅπως κανένα ὀπωροφόρον δένδρον δὲν κρατεῖ δι' ἴδιον λογαριασμὸν τοὺς καρπούς του, τοιουτοτρόπως καὶ καμμία μητέρα δὲν ἔχει μέχρι τέλους ὅλα τὰ παιδιὰ της.

134. *Μοιράζω. Αὐτὸς δι' ξέρ' νὰ μοιράσ'
σὲ δυὸ γαῖδοῦργια ἄχυρο.*

Περὶ ἀνθρώπου ποὺ δὲν εἶχε κρίσιν.

135. *Μουλάρει. Πῆγε ἕνα μ'λάρ'
κι γύρσανα δυὸ μ'λάργια.*

“Ὅταν κανεῖς ἐστέλλετο εἰς χωρίον τι διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὠρισμένον ἔργον καὶ ἐκ παρεξηγήσεως ἔκαμνε τὸ ἀντίθετον.

136. *Μουστέρης. Ἡ μουστέρης 1) μουλκ' 2) δὲ γένεται.*

“Ὁ πελάτης δὲν θὰ ἀγοράζῃ πάντοτε ἀπὸ τὸ αὐτὸ κατάστημα.

137. *Νοῦς. Τὸ νοῦ μ' διφτέρ' θάχω;*

1) Λ. Τ. Πελάτης.—2) Κτήμα.

Τὴν ἔλεγαν ἐν νευρικότητι, συνήθως ὅταν ἐδάνειζον προσωρινῶς καὶ ὁ δανειζόμενος ἤρνεϊτο νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ μὲ τὴν πρώτην ζήτησιν.

138. *Νύφη ἢ Κε' ἢ μεγάλ' ἢ νύφη δούβανο
κι' ἢ μ' κρη' σουρλουδούβανο.*

Τὴν ἔλεγαν συνήθως δι' ἐργασίας κοπιώδεις, τὰς ὁποίας εἰς μάτην προσεπάθει κινεῖς νὰ εὐκολύνη.

139. *Νύχια Δι' δούν ἄφκανα νύχια
νὰ ξ' τῆ*

Διὰ συγγενεῖς οἵτινες ἐνέσκηπτον εἰς εὐποροῦντά τινα καὶ καλόκαρδον συγγενῆ των. Ἐλέγετο ὁμοίως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅπως π. χ. ἐν δι' ἀλεπαλλήλων ἀγωγῶν, δικαιολογημένων ἢ ἀδικαιολογήτων, ὑπέβαλόν τινα εἰς ὑπέρογκα ἔξοδα καὶ τὸν κατέστρεφον οἰκονομικῶς.

140. *Ξεχνῶ. Ὅσα περινοῦμαι
ὅλα ξεχνιοῦμαι.*

141. *Παιδί. Τσ' καλομάννας τὸ παιδί
σ' πέδε μῆνες κάθεται, σ' τσ' ἔξ
καλοκάθεται, σ' τσ' ἐννιά
περπατεῖ.*

Ἐπίστευον ὅτι τῆς καλῆς, τῆς ὑγιοῦς καὶ περιποιητικῆς μητέρας τὸ παιδί, ἔπρεπε νὰ κάθεται ὅταν ἐγίνετο πέντε μηνῶν, νὰ κάθεται καλῶς ὅταν ἐγίνετο ἕξ καὶ ἐννεα μηνῶν νὰ περπατῆ.

142. *Δὲν εἶδες κανὰ παιδί
νὰ περπατῆ σὰν ἄγγελος.*

Φράσις παραμυθιοῦ: Κάποιος ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Κων(ν)πολιν καὶ τὸν ἠρώτησε μία μητέρα ἂν εἶδε τὸ παιδί της. Ὁ ἄνθρωπος εἶπεν ὅτι δὲν τὸ γνωρίζει τὸ παιδί της, οὔτε ἤξευρε πού ἐργάζετο καὶ ἡ μητέρα τοῦ εἶπε: «Δὲν εἶδες κανὰ παιδί νὰ περπατᾷ σὰν ἄγγελος». Ὡς παροιμία ἐσήμαινε τὴν ὑπερβολικὴν ἐκτίμησιν τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα των.

143. *Σὰν ἔχς καλὰ παιδιὰ
τὸ βγὶὸ τί τὸ θέλ'ς;
Κι' σὰ δὲν ἔχς καλὰ παιδιὰ,
πάλι τὸ βγὶὸ τί τὸ θέλ'ς; (II. Z. A.)*

Ὅταν θὰ ἦσαν καλὰ τὰ παιδιὰ θὰ ἀνεκούφιζον τοὺς γονεῖς,

ὁπότε αὐτὰ δὲν εἶχαν ἀνάγκην περιουσίας. Καὶ ὅταν πάλι τὰ παι-
διὰ δὲν θὰ ἦσαν καλὰ θὰ κτεσπατάλου τὴν περιουσίαν.

144. Πανηγύρις. "Ακουσα Μαύρη Θάλασσα
νομισὰ παναγύρι.

ἢ "Ακουσες Μαύρη Θάλασσα
νόμισες παναγύρι ;

Περὶ ἐκείνων ποῦ δὲν ἐξετίμων καλῶς τὰ πράγματα καὶ δὲν
ὕπελόγιζον εἰς τὰς δυσκολίας. Ἐλέγοντο μόνον οἱ ἀνωτέρω δύο
στίχοι ἐνῶ πλήρης ἔχει οὕτως :

"Ακουσαν Μαύρη Θάλασσα
θαροῦσαν παναγύρι
μὰ κείνη ἦταν ὄχεντρα
φαρμακωμένο φίδι.

145. Οἱ Μηλιᾶτες χάλασαν τὸ παναγύρι.

Ἐπῆρχε πρόληψις ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Μηλιοῦ ἦσαν φιλέριδες
καὶ δύστροποι ἀκατάλληλοι διὰ διασκεδάσεις καὶ πανηγύρεις. Ἴσως
νὰ ἔχη σχέσιν μὲ τὴν πρόληψιν αὐτὴν καὶ τὸ ἀκόλουθον δίστιχο :

Ἄ Γάνος εἶναι κατηφὲς ἢ Χώρα εἶν' ἀτλάζι,
κι' αὐτὸ τὸ ἔρμω τὸ Μηλιὸ μέσα σιτὴ ψεῖρα βράζει.

146. Εἴμαστε γιὰ τὰ παναγύρια.

Παροιμία εἰρωνική. Ἐλέγετο ὅταν περιήρχοντο εἰς δυσχερῆ θέ-
σιν ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως.

147. Πανί. Διὲ γούγια πάρε πανί,
διὲ μάννα πάρε παιδί.

ἢ Διὲ χούγια καὶ πάρε παιδί

Ὅπως θὰ ἰδῆ κανεὶς τὴν ἀρχὴν τῆς ὕφης διὰ νὰ ἐκλέξῃ τὸ
ὑφασμα τοιουτοτρόπως καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους πρέπει νὰ ἐξετάζῃ
τὸ ἦθος καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν γονέων.

148. Παπὰς "Οποῖος ψεύτης κι' ὁποῖος κλέφτης,
καὶ τεμπέλης καὶ φαγάς,
ἄλλο δὲν τοῦ ἀπομένει
παρὰ νὰ γενῆ παπὰς.

Ἐλέγετο, μολονότι πολλοὶ ἱερεῖς εἰς τὸ Αὐδῆμι ὑπῆρξαν ἀνιδιο-
τελεῖς καὶ ἀφιλοχρήματοι.

149. Γιὰ παπὰς γιὰ ζευγουλὰς.

Διὰ τοὺς πολυασχόλους, οἱ ὅποιοι δὲν ἤμποροῦσαν νὰ φέρουν
εἰς πέρας οὐδὲν ἔργον.

150. Παπίτσες. Γίνκαμε παπίτσες.

Όταν κατελαμβάνοντο εις την έξοχην υπό ραγδαίας βροχής και έγινοντο ὄπως αἱ πάπια, αἱ διαβιοῦσι περισσότερο ἐντός τῶν ὕδατων.

151. Παράδες. Θὰ σ' δείξω γὰρ πόσ' παράδες
ἔχ' τὸ γρόσ'.

Ἄπειλῃ κατ' ἐκείνων ποῦ διέπραττον αὐθαιρεσίας ἢ παρεβίαζον τὰ συμφωνηθέντα.

152. Παρασκευή. Πο' Παρασκευῆς ἢ λάμπ'
τὸ Κυριακῆς ἢ κλάψ'.

Ἐπῆρχε ἢ πρόληψις ὅτι ἂν θά: ἦτο καλὸς ὁ καιρὸς τὴν Παρασκευῆ, τὴν Κυριακῆ θὰ ἔβρεχε.

153. Πεθαίνω Πέθανε σὴ ψάθα.

Ἐλέγετο συνήθως δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κάποτε ἦσαν πολὺ πλούσιοι καὶ ἀπέθνησκον πτωχοί.

154. Πεινώ Σὰ δ'λέβω κὶ π'νώ, κάθομαι κὶ π'νώ.

Όταν κανεῖς ἐργαζόμενος ἀμείβετο γλίσχρως ἢ εἰργάζετο ἐπι πιστώσει.

155. Ὅποιος π'νάει, κουμούκια 1) βλέπ'.

Δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐπεθύμουν κάτι καὶ ἔλεγον ὅτι τὸ ἀπέκτησαν, ἢ ὅτι θὰ τὸ ἀποκτήσουν συντόμως καὶ ἀσφαλῶς.

156. Πνάει ἀπὸ πῆτα.

Διὰ τὰ παιδιὰ ὅταν ἔτρωγαν μόνον τὸ φαγητὸν καὶ ἄφηναν τὸ ψωμί.

157. Πένετε. Πέδε ρόγες δέκα σφήγκες.

Ἐλέγετο εἰρωνικῶς, προκειμένου περὶ ἀσημάντου περιουσίας.

158. Περιμένω. Σ' ἦρτε ἕνα, περίμενε κὶ ἄλλο.

Όταν ἐπῆρχοντο ἀλλεπάλληλα ἀτυχήματα.

159. Περιπατῶ. Ὅπ' πορπατεῖ κατ' κάν',
κὶ ὅπ' κάθεται κατ' χάν'.

Διὰ νὰ ψέξουν τὴν ἀδράνειαν.

160. Ἀγάλια-ἀγάλια περπάταε
γιὰ νὰ μὴ βέσνα οἱ τρεμοσῦλες.

Τὴν ἔλεγαν εἰς τοὺς γάμους συμβουλευόντες τὴν νύφην νὰ περιπατῇ σιγά, σιγά. Κατήντησε ὁμως εἰρωνεῖα καὶ ἔλέγετο διὰ τοὺς ἄνευ αἰτίας βραδυποροῦντας, πρὸ παντὸς εἰς τὰ παιδιὰ.

161. Πετεινός. Τί μ'σίρ 2) τί πιτνός.

1) Κομμάτια ψωμοῦ. — 2) Λ. Τ. Ὁ γάλος.

Εἰρωνικῶς δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι συνέχουν τὰ πράγματα.

Εἶναι περικοπὴ παραμυθιοῦ : Ἦλθε κάποτε ἕνας ἀπὸ τὴν Αἴ-
γυπτον (Μισίρι) καὶ κάποιος ἄλλος ἀναγγέλλων τὴν ἄφιξιν εἰς τρί-
τους εἶπεν ὅτι «Ἦρτι ὁ Α... ἀπὸ τὸ βιτνό», κατὰ λάθος, ἐνῶ
ἔπρεπε νὰ πῆ ἀπὸ τὸ Μισίρι.

162. *Πετ'νάρια. Διόρδαι σὰ δὰ πετ'νάριαι*

Ἔταν δύο παιδιὰ ἐπὶ πολὺ ἐδέροντο ἀναμεταξύ των ἄνευ σο-
βαροῦ ἀποτελέσματος.

163 *Πηγαίνω — Ποῦ πᾶτε ἔρχομαι ;*

— Πᾶμε νὰ ῥομάξουμε κι' ἄλλα.

Ἔταν ἐκληρονομοῦσε κανεὶς ἄλλον ἄτεκνον συγγενῆ του χω-
ρὶς νὰ ἔχη καὶ αὐτὸς παιδιὰ.

164. *Πῆτι. Ἐμ' εἴβητα σωστή,*

ἔμ τὸν σούλου χορτᾶτο.

Δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι χωρὶς νὰ ἐξοδεύσουν ἤθελαν νὰ ὠφε-
λοῦνται.

165. *Πιάτορ. Σπασμένα πιάτο.*

Ἔπενόει τοὺς πάσχοντας ἀπὸ νόσον ὑπουλον, ἡ ὅποια εὐρί-
σκετο εἰς ὕφειν.

166. *Πνίγομαι. Δι δόχω πὸν πνίγομαι,*

μόνε πὸν βιδιάζ'.

Οἱ καταστρεφόμενοι μετὰ τὴν πάροδον τοῦ κινδύνου θλιβονται
περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ χάνονται μαζὶ μὲ τὸν κίνδυνον.

Ἡ λέξις βιδιάζ' (εὐδιάζει) δὲν ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὴν ὁμι-
λίαν, ἦτο ὅμως γνωστὴ ἢ σημασίᾳ της.

167. *Μὴ βνίγεςαι μέσ' στὴ ξ'τέλα¹⁾.*

Ἦς παρηγορία καὶ ἐνθάρρυνσις εἰς ἄνθρωπον ὁ ὅποιος προέ-
βλεπε ζημίαν καὶ συμφορὰν, ἐνῶ δὲν ἀπεκλείοντο αἱ ἐλπίδες ἀπο-
τροπῆς τοῦ κινδύνου.

168. *Ποδάριαι. Νὰ π'χύζεται τὸν γαβαλάρ²⁾.*

πὸν κρέμδαι τὰ ποδάρια.

Ἔταν τινὲς ὑπόπτου ἐνδιαφέροντο ἐστενοχωροῦντος δι' ἐπικει-
μένους ὑποθετικὰς ζημίας τρίτων καὶ καθίσταντο οὕτω γελοῖοι.

169. *Πόλεμος. Θέρος, τρύγος, πόλεμος.*

Δι' ἐργασίας ἀπαιτούσας ταχύτητα καὶ μὴ ἐπιδεχομένας ἀνα-
βολὴν.

170. *Πολιτεύομαι. Δὲ βολιτέβδαι.*

Ἔσήμαινε ὅτι δὲν ἔχουν πέρασιν καὶ συνεπῶς οὔτε μεγάλην

1) Πήλινον ἀγγεῖον, πιατέλα.

ξάια. Π. χ. Τὰ σταφύλια (ἢ τὰ κρασιά) φέτο δι βολι-
τέβδαι (δηλαδή δὲν ζητοῦνται).

171. Πονηρή. *Αὐτή 'ναι πονηρή κι δι λαῖμα.*

Διὰ τὰς γυναῖκας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ὠμίλουν πολλά, ἀλλὰ ἀντελαμβάνοντο πολλά καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι κανεὶς ἐπιφυλακτικὸς.

172. Ποντικός. — *Ποντικὸς κουδούνια φοραγε.*

— *Κι' ἂν τὰ φόραγε, ποιὸς τὰ θῶραγε;*

Δι' ἐκείνας ποῦ ἐστολίζοντο, ἢ ποῦ εἶχαν πλοῦτη καὶ δὲν ἐνεφανίζοντο εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς πανηγύρεις, οὔτε ὁ πλοῦτος τῶν ἐχρησίμευε διὰ νὰ μεταβάλλῃ τὴν ζωὴν τῶν ἐπὶ τὸ ἀνετώτερον.

173. Πόρτα. *'Η πόρτα ἀνοίγ' ἀπὸ μέσα*

Ὅρα ἀρ. 188.

174. Προβιά. *'Απὸ 'να ἀρνὶ δυὸ προβιές;*

Ὅταν κανεὶς ἐζήτει νὰ ἀμειφθῇ διττῶς.

175. Προδοτής. *Χωρὶς προδοτὴ κάστρο δι βατιέται.*

Ὅταν ἀπεκαλύπτετο μουσικόν τι τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ διαπραχθῇ ἀπροσδόκητον συμβάν.

176. Πτύω. *Νὰ φτύσω σ' ἀπάν'*

θὰ φτύσω

τὰ μουστάκια μ',

νὰ φτύσω σὰ κάτ',

θὰ φτύσ' τὰ γένεια μ'.

Διὰ τὰς προστριβὰς ποῦ εἶχον ἐνίστε ἀναμεταξύ τῶν οἱ συγγενεῖς καὶ δὲν ἠδύνατο κανεὶς σῶφρων, συνδεόμενος μὲ τοὺς διεσταμένους νὰ κατηγορήσῃ κανένα ἐξ αὐτῶν, διότι συνεδέετο μὲ ὄλους.

177. Πτωχός. *Νηὸ πτωχὸ μὴ λυπηθῆς.*

Τὴν ἔλεγαν περισσότερον ὅταν ἐγίνοντο συνοικέσια καὶ ὁ γαμβρὸς ἦτο πτωχὸς ἀλλὰ νέος καὶ ὑγιής.

178. Πεπάνι. *Τρούπ¹⁾ γιβι²⁾ ρεπάν'.*

Διὰ τοὺς ὑγιεῖς γέρους, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀσθενοῦντες εὐκόλως ἀνελάμβανον, χάρις εἰς τὴν δυνατὴν κρᾶσιν τῶν.

179. *'Εχ' χοῦ τὸ ριπάν(ι)*

κάθε τόπος δι δού καν'.

Δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐνόμιζον ὅτι εἶναι ἱκανοί, μολόνότι ἄτεχνοι, νὰ ἐπιτύχουν κάτι διὰ τὸ ὁποῖον ἐχρειάζετο κάποια εἰδικότης. Συνήθως ἐλέγετο μόνον ὁ πρῶτος στίχος.

180. Ροῦχα. *Γειὰ στὰ ροῦχα δι χωράει.*

1) Λ. Τ, Ρεπάνι.—2) Ὄς.

“Όταν κανείς εἶναι ὑγιῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσποιηθῆται τὸν ἄρρωστον.

181. Σάββατο. Ἐπὶ Σάββατο σὲ Σάββατο νὰ κρέν'ς.

Στὰ παιδιὰ ποὺ εἶχαν τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰς συνομιλίαις τῶν μεγάλων.

182. Σηκώνομαϊ. Σήκω, λέει, φάτο, λέει,
Σήκω, λέει, πιέτο, λέει.

Διὰ τοὺς λαιμάργους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἰς μίαν ἡμέραν ἤθελον νὰ καταβροχθίσουν ποτὰ καὶ γλυκίσματα ποὺ ἔπρεπε νὰ τὰ ἔχουν δι' ὅλον τὸ ἔτος. Τὸ ἱστορικὸν τῆς παροιμίας αὐτῆς ἔχει ὡς ἑξῆς: “Ένας ἡρραβωνίσθη καὶ τοῦ ἔστειλε ἡ ἄρραβωνιστικὴ του, ποὺ κατῶκει εἰς ἄλλο χωρίον ἕνα χιλιάρικο 1) ρακὶ καὶ ἕνα ταψὶ μπακλαβᾶ. Τὰ ἐναπόθεσε δὲ εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου ἐκοιμᾶτο ὁ ἀδελφός του, ὁ ὅποιος ἦτο λαιμάργος καὶ ἀκαταλόγιστος. “Έως τὸ πρωὶ δὲ ἔπτε τὸ ρακὶ καὶ ἔφαγε τὸν μπακλαβᾶ. Ὁ ἀδελφός του τὸ πρωὶ τοῦ ἐζήτησεν ἐξηγήσεις καὶ ἐκεῖνος δικαιολογούμενος εἶπεν ὅτι δὲν ἔφταιε ἐκεῖνος, ἀλλὰ κάποιος ἄλλος ἤρχετο τὴν νύκτα ἐκεῖ ποὺ ἐκοιμᾶτο καὶ τὸν παρώτρυνε νὰ σηκωθῆ νὰ φάγῃ ἕνα κομμάτι μπακλαβᾶ καὶ ἔπειτα πάλι ἤρχετο καὶ τοῦ ἔλεγε νὰ ξανασηκωθῆ νὰ πῆ ρακὶ καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις ὅτου ἐτελειώσαν καὶ τὰδ ὕο. “Έκτοτε δὲ ἔμεινε ἡ ὡς ἄνω παροιμιώδης φράσις διὰ τῆς ὁποίας παρωτρύνετο ὁ ἀδελφός τοῦ γαμβροῦ νὰ ἀποτελειώσῃ τὰ δῶρα τῆς νύφης.

183. Τὸ βαρὺ σ'κῶν' τ' ἀλαφρὺ.

Περὶ ζημιῶν καὶ ἀτυχημάτων, τῶν ὁπίων τὸ βάρος ἐλησμονεῖτο λόγῳ ἄλλης, μεταγενεστέρας καὶ μεγαλυτέρας ζημίας.

184. Σκατζόχοιρος. Ἐπὶ τῆς ἠσκατζόχοιρος
νὰ δώκ' κι' τ'ν ἀχελῶνα. (II. Z. A.)

“Όταν κανείς ἐζήτηι δάνειον ἢ ἄλλο τι ἀπὸ ἄνθρωπον ἐξ ἴσου πτωχὸν μὲ τὸν ζητοῦντα.

185. Σκοῦφια. Βγάλ' τὴ σκούφια σ'...

Διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔκαμνον παρατηρήσεις εἰς ἄλλους δι' ἐλαττώματα ποὺ εἶχον οἱ ἴδιοι.

186. Σκυλί. Βγάλ' τοὶ σκύλ' ἀπὸ τ'ν ἀγγαρεῖά.

Ἔως ἀπάντησις ὅταν κανείς ἐρωτοῦσε δι' ἕνα ἄνεργον τί ἐργασίαν κάμνει.

187. Κακὸς σκύλος φόφου δὲν ἔχ'.

Διὰ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ὑπερπεηδοῦν σοβαροὺς κινδύνους, ἰδίως ἀσθενειῶν καὶ ζοῦν πολλὰ ἔτη.

188. Ἡ σκύλα σὰ δι σεις τ'ν οὐρά τς,
ἢ σκύλος δι βάει κοδά τς.

1) Δοχεῖον ὑάλινο χιλίων δραμίων, ἦτοι δύομισυ ὀκάδων, Γαλόνη.

Διὰ τὰς παρεκτρεπομένας γυναίκας. Ἐπίστευον ὅτι πάντοτε ἡ γυναῖκα εἶναι κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ ἐὰν δὲν θὰ δώσῃ ἀφορμὴν ἢ ἰδίᾳ διὰ τῶν λόγων της ἢ τῶν πράξεών της, κανεὶς ἄνδρας δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ τὴν ἐνοχλήσῃ.

Σχετικὴν μὲ αὐτὴν τὴν παροιμίαν εἶναι καὶ :

Ἡ πόρτα ἀνοίγ' ἀπὸ μέσα.

189. Σ τ α φ ὕ λ ι α. *Νὰ φᾶς σταφύλ' νὰ γέν'ς σὰ δοῦ βτσι,
νὰ φᾶς κεράσ' νὰ γέν'ς σὰ δοῦ τσι.*

Διότι τὰ σταφύλια εἶναι δυναμωτικά καὶ παχύνουν τὸν ἄνθρωπον, ἐνῶ τὰ κεράσια ἀντιθέτως ἀδυνατοῦν αὐτόν.

190. Σ τ ἄ χ υ α. *Τὰ πιάν' τὰ σιάχνα.*

Εἶναι ἐπιτήδειος καὶ ἐπιτυγχάνει παντοῦ καὶ πάντοτε.

191. Τ ἄ λ λ α ρ ο ν. *Οἶλον τάλλαρα καὶ ψιλὸ βαρά . . .*

Εἰρωνικῶς διὰ τοὺς νέους ποῦ δὲν εἶχαν καθόλου χρήματα.

192. Τ ἄ μ μ α. *Τὰ τάμματα 1)*

παντρεύουν παραλάμματα 2).

ἢ *Οἱ λίρες καὶ τὰ τάμματα
παντρεύουν παραλάμματα.*

Ὅταν ὑπέσχοντο καὶ ἔδιδον εἰς τοὺς γαμβροὺς ὑπέρογκα ποσὰ καὶ συνήπτετο δυσανάλογον καὶ ἀταίριαστον συνοικέσιον.

193. Τ α ρ α χ ῆ. *Ἄλλον εἶδους ταραχῆς.*

Ὅταν ἔβλεπόν τινα νὰ κάμνῃ παράξενα καὶ ἀσυνήθιστα πράγματα.

194. Τ ρ α χ α ν ἄ ς. *Τραχανὰς π' χύθ'κι*

Διὰ ζημίαν καὶ ἀπώλειαν ἀσήμαντον, τὴν ὁποίαν τινὲς ἠθελον νὰ παραστήσουν ὡς σπουδαίαν.

195. Τ ρ ε λ λ ό ς. *Ἐβάλανε τοῦ διρλλόνα, νὰ
βγάλ' τοῦ φίδ' ἀπ' τὴ δρύπα.*

Ὅταν ἀνέθετον εἰς τινα μὴ καλῶς σκεπτόμενον νὰ ἐνεργήσῃ κάτι ἐπικίνδυνον ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκεῖνοι μὲν θὰ ὠφελοῦντο, ἀλλὰ ὁ ἐνεργήσας θὰ εἶχε ὀλόκληρον τὴν εὐθύνην.

196. *Ὡς τὸ τέλος ἀδερφέ,*

— ὡς τὸ θέρος βρὲ τρελλέ . . .

Διὰ ἀμφιβόλους συνεταιρισμούς, ἰδίως ὅταν ἐμισθώνετο κανεὶς διὰ νὰ ἐργασθῇ κάπου καὶ δὲν προεβλέπετο διάρκεια τῆς μισθώσεως.

Ἡ παροιμία ἔχει τὴν ἀρχὴν της, ὅταν ἕνας ληστής μετέβῃ νὰ γίνῃ μοναχὸς καὶ ἀπήντησεν εἰς τὸν κείροντα αὐτόν: *ὡς τὸ θέρος βρὲ τρελλέ.*

1) Ὑπόσχεσις δῶρων.—2) Τέρατα.

(Δηλαδή μέχρις ὅτου φουντώσῃ τὸ κλαρί, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ καὶ πάλιν εἰς ληστείας).

197. *Σκότῳνε τιρλοῖ, πλήρῳνε τζερεμέ.*

“Όταν κανεῖς διὰ τῆς ἀνοησίας του ἐξερέθιζέ τινα καὶ τὸν ἔφε-
ρεν εἰς ἀδιέξοδον ὥστε ν’ ἀναγκασθῇ νὰ βιοπραγήσῃ ἐναντίον του.

198. *Τ ρ ἰ τ η. Ἐπὸ τ’ ἀρίτ’ οὔσαμι τ δετάρτ’.*

Διὰ τοὺς σπατάλους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐφείδοντο τῶν χρημάτων των.

199. *Τ ρ ὠ γ ω. Νὰ μὴ σὲ φάη τ’ ἀντίκ(ι).*

ἢ *Νὰ μὴ σὲ φάη τ’ Καλαθᾶ τ’ ἀντίκ’.*

Δι’ ἐκείνους ποὺ ἐφοβοῦντο ἀδικαιολογήτως. Τὸ ἀ ν τ ἰ κ ἰ ἦτο ἀνύπαρκτον θηρίον τῆς φαντασίας τοῦ συγχωριανοῦ των Κ α λ α θ ᾶ, ὁ ὅποιος μόνος τὸ ἐφεῦρε καὶ μόνος τὸ ἐφοβεῖτο.

200. *Σὶ σᾶς νὰ τρωμε κὶ σιὸ σπὶτ’ μας νὰ χορεύουμε.*

Διὰ τοὺς φιλαργύρους ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἠθελον νὰ διασκεδά-
ζουν εἰς βάρους τῶν ἄλλων.

201. *Τ σ α μ π ᾶ σ η δ ε ς. Δυὸ τσαμπᾶσ’δες σ’ ἓνα σκοινί.*

“Όταν δύο ἄνθρωποι φιλέριδες καὶ δύστροποι ἐτύχαινε νὰ συν-
εταιρισθοῦν. Ἐλέγετο καὶ δι’ ἀνδρόγυνα ὅταν καὶ ὁ ἄνδρας καὶ
ἡ γυναῖκα ἦσαν δύστροποι.

Ἡ λέξις τ σ α μ π ᾶ σ η δ ε ς εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν
σημαίνει ἀ κ ρ ο β ᾶ τ η ν. Ἡ λέξις ὅμως τ σ α μ π ᾶ σ η ς σημαίνει
καὶ τὸν μεταπράττην ἢ μεσίτην εἰς τὰς ἀγοραπωλησίας ζῶων, ἰδίως
ἵππων, ὄνων καὶ ἡμιόνων.

202. *Τ υ χ ε ρ ὁ. Τὸ τυχερὸ δι χάνεται.*

Πρόληψις περὶ τοῦ μοιραίου, τοῦ ἀγαθοῦ.

203. *Ἐπομορῆ. “Όποιος ἀγαπάει τὰ ρόδα
πρέπει νᾶχ’ ὑπομονή,
κὶ ὅταν τὸν τσιμποῦν τ’ ἀγκάθια
νὰ μὴ λέγῃ πὸς πονεῖ.*

Διὰ τοὺς ἐρωτευμένους, οἱ ὅποιοι συνήντων πολλὰ ἐμπόδια εἰς
τὴν ἔνωσίν των.

204. *Φ α ρ μ ᾶ κ ἰ. Τραβ’ξε τσῆ ἴλιᾶς τὰ φαρμάκια.*

Σημαίνει ὅτι ὑπέφερε πολὺ Ἐλέγετο συνήθως διὰ τὰς ἀρραβω-
νιασμένας, ὅταν ὁ μνηστήρ ἐδυστρόπει νὰ δεχθῇ τὸν γάμον προ-
βάλλων διαρκῶς νέας ἀπαιτήσεις.

205. Φ ε ἰ δ ι. Το φ'δάκι μ' τὸ φ'δάκι μ'.

Εἶναι φράσις παραμυθιοῦ. Ἐλέγετο ὅτι μία γυναῖκα ἐγέννησε φίδι καὶ ἀπέλυσεν εἰς τὸ δάσος τὸ νεογνόν. Μετὰ πάροδον ἐτῶν τινῶν τὸ δάσος ἐπῆρε φωτιά καὶ ἐκαίετο. Οἱ χωρικοὶ ἔτρεξαν ἵνα κατασβέσουν τὴν πυρκαϊάν. Τρέχουσα δὲ καὶ ἡ μητέρα μετ' αὐτῶν ἔκλαιε καὶ ἀνησυχοῦσε διὰ τὸ φίδι ποῦ ἐγέννησε, μὴ τυχὸν καῖῃ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς. Ἐσήμανε ἡ παροιμία ὅτι ὅσον ἀνάξια τέκνα καὶ κακὰ νὰ ἔχη μία μητέρα δὲν ἴσχυται παρὰ καὶ πάλιν νὰ τ' ἀγαπᾷ.

206. Τοῦ φίδ' ὅσο βλέπ' τ'ν οὐρά τ' κομμέν'. . . .

Διὰ τὴν ἀμφίβολον συμπιλίωσιν δύο ἐχθρῶν. Ἦτο γνωστός εἰς Αὐδήμιον, σχετικῶς μὲ τὴν παροιμίαν αὐτήν, ὁ ἀκόλουθος μῦθος. Ἔνας γέρος, ἐνῶ ἔκοβε ξύλα εἰς τὸ βουνό, παρουσιάσθη ἐμπροστά του ἕνα φίδι καὶ τοῦ εἶπε νὰ τοῦ πηγαίνει κάθε πρωτὶ ἕνα γάλα ν ο' γάλα καὶ ἐκεῖνο θὰ τοῦ ἔδιδε μία χρυσοῦ λίρα. Πράγματι ὁ γέρος πήγαινε τὸ γάλα καὶ ἔπαιρνε τὴν λίρα. Ὅταν ὅμως γέραςε πολὺ, ἀπεκάλυψε τὸ μυστικὸ εἰς τὸν γιουό του καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ μέρος, γιὰ νὰ πηγαίνει εἰς τὸ ἐξῆς ἐκεῖνος τὸ γάλα. Ἄλλ' ὁ νέος, πλεονέκτης καὶ τεμπέλης, ἐσκέφθη ὅτι τὸ φίδι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κάμνη τὰς λίρας ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ θὰ ὑπάρχουν αὐτὲς μέσα στὴ φωληά του καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸ σκοτώσῃ. Μιὰ μέρα πῆρε μαζί του ἕνα τσεκούρι, καὶ ὅταν τὸ φίδι ἔπινε τὸ γάλα του, ἐσήκωσε τὸ τσεκούρι νὰ τὸ σκοτώσῃ. Ἄλλὰ τὸ φίδι ἐπρόλαβε καὶ τοῦ ἔφαγε τὸ χέρι, καὶ πέφτοντας τὸ τσεκούρι ἔκοψε τὴν οὐρά τοῦ φιδιοῦ.

Ὁ γέρος, ποῦ ἐπληροφορήθη τὰ συμβάντα, ἐσκέφθη πολὺ καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς συνάντησιν τοῦ φιδιοῦ διὰ νὰ ἐπαναλάβουν τὴν φιλία τους. Ἄλλὰ τὸ φίδι τοῦ εἶπε ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμπιλιωθοῦν εἰλικρινῶς εἰς τὸ ἐξῆς, ἐφόσον ἐκεῖνος θὰ βλέπῃ τοῦ παιδιοῦ τὸ χέρι κομμένο καὶ ἐκεῖνο τὴν οὐρά του κομμένη.

207. Φ ε ρ ν ω. Ἡφερανα τὰ χαμπάρια τ'.

Ὅταν ἀπέθνησκε κανεὶς εἰς τὰ ξένα. Ἐλέγετο καὶ ὡς κατάρα:

Τὰ χαμπάρια σ' νὰ φέρνα!

208. Φ θ ά ν ω. Ἐκεῖ πὸν φτάν' τὸ χέρ' σ'

νὰ κρεμᾶς τοῦ καλάθ'.

Νὰ μὴν ἀναλαμβάνῃ κανεὶς ἔργα τὰ ὅποια εἶναι ἀνώτερα τῶν δυνάμεών του.

209.

Δι μᾶς ἔφτανανα τὰ δ'κά μας

θέλαμε κι' ἀπὸ τὸ Μαρμαρά.

1) Λ. Τ. Δοχεῖον μικρόν.

“Όταν κανείς ἦτο βεβαρημένος μὲ πολλές ἰδικὰς του φροντίδας καὶ τὸν ἐνοχλοῦσαν κι’ ἄλλοι.

210. *Κοῦδρο δι φτάν’
διπλὸ ἀρτιδίξ’¹⁾. (Π. Ζ. Α.)*

“Όταν κανείς περιήρχετο εἰς ἀδιέξοδον.

211. *Φ κ ι ά ν ω. “Ένα πῶχω κι’ ἕνα π’ θὰ φριάκω.*

Ἵς εἰρωνεῖα διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους οἱ ὅποιοι διαρκῶς ἔλεγον καὶ διαρκῶς ἀνέβαλον τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινός.

212. *Φ ό β ο ς. Οἱ φόβος φλάει τὰ ἔρ’μα*

Σημαίνει τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀντικειμένων τῶν εὕρισκομένων εἰς ἀσύχναστα μέρη.

213. *Ἦ ο υ ρ ν ά ρ η ς. Τοῦ χ’μῶνα φουρνιάρ’ς
κι τοῦ καλοκαίρ’ τσομπάν’ς*

Ἵς εἰρωνεῖα διὰ τοὺς ὀκνηροὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἐπεδίωκαν εὐκόλα ἐπαγγέλματα.

214. *Φ τ ή ν ε ι α. “Η φτήνεια τρώει τὸν βαρᾶ.*

“Όταν τὰ πράγματα εἶναι φθηνὰ ὁ κόσμος ψωνίζει περισσότερα καὶ ἐξοδεύεται εὐκολώτερον τὸ χρῆμα.

215. *Φ τ ώ χ ε ι α. Παιδιά μ’ φτώχεια μ’
παιδιά μ’ ἀρχοδιά μ’.* (Π. Ζ. Α.)

Τὰ πολλὰ παιδιά ἀπαιτοῦν ἐξοδα πολλὰ διὰ νὰ μεγαλώσουν, ὅταν δὲ πάλιν μεγαλώσουν εὐημερεῖ καὶ πλουτίζει ἡ οἰκογένεια.

216. *Χ α μ έ ν ο ς. Χαμένο ροῦχο.*

Ἵνθρωπος μὴ ἔχων οὐδεμίαν ἀξίαν.

217. *Χ α ρ τ ο σ ι ά. Αὐτοῦ δὲ βριάν’ς χαρτοσιά.*

Δι’ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἠτοιμάζοντο νὰ κάμουν κάτι διὰ τὸ ὅποιον ἦσαν ἀναρμόδιοι

218. *Χ ο ρ α τ ε ύ ω Μι δγνὸ δι γάθεται,
μὶ τρεῖς δι χορατέβ’.*

“Όταν κανείς ἦτο φίλερις καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ συζήσῃ εἰρηνικῶς μὲ τοὺς οἰκείους του καὶ τοὺς γείτονας του.

219. *Μαζὶ χορατεύουμε καὶ χῶρια ἀκοῦμε.*

“Όταν δὲν συναροῦντο οὔτε μετὰ πολύωρον συζήτησιν. Συνήθως εἶχε τὴν σημασίαν ὅτι ὁ εἷς ἐξήγει διαφορετικὰ τὰ λεγόμενα τοῦ ἑτέρου.

Πρβλ. Πολ. Παρ. 26 καὶ 43 Ἀκούω

1) Ἵρτιδίξ Λ. Τ.=αὐξάνει.

220. Χορός. Καθὼς βλέπω τὸ χορὸν
σὰ γαλύτερ ἔναι δῶ.

Ἐλέγετο διὰ λογαριασμὸν τρίτου ὁ ὁποῖος δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ διασκέδασίν τινα, εἴτε ἐφιλοξενεῖτο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας παρά τινι οἰκογενείᾳ.

Οἱ περισσότεροι δὲν ἐγνώριζον τὴν ἀρχὴν τῆς παροιμίας αὐτῆς, ἢ ὁποία εἶναι ἀπόσπασμα παραμυθιοῦ: "Ἐν ἀνδρόγυνο θέλησε νὰ ἐξαπατήσῃ κάποιον καὶ συνεφώνησαν ἡ γυναῖκα νὰ τὸν παντρευθῇ διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν περιουσίαν του. Ἄλλ' ἡ γυναῖκα ἀρεσθεῖσα εἰς τὸν δεύτερον γάμον δὲν ἤθελε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πρῶτον τῆς σύζυγον. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ χοροῦ ὁ πρῶτος τῆς ἀνδρας ἔλεγε τραγουδῶντας:

— Χόρευε, κυρὰ Σουσοῦ,
κι' ἔχε τὴν ἔννοια τοῦ σπιτιοῦ.

Ἄλλὰ καὶ ἐκείνη τραγουδῶντας τοῦ ἀπαντοῦσε:

— Καθὼς βλέπω τὸν χορὸν κ.λ.π.

221. Χωριάτες. Ὅταν ἔγγραφα μιλοῦν
οἱ χωριάτες σιωποῦν.

Ἐτονίζετο δι' αὐτῆς τὸ κύρος τοῦ γραπτοῦ λόγου.

222. Ψυχὴ. Τοῦ χούι¹⁾ εἶναι ἀπ' ἀτ' τῆ ψ'χῆ.

Διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται ν' ἀποβάλουν κακὴν συνήθειαν.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΖΗΣΗΣ

1) Λ. Τ. Συνήθεια.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΛΛΙΠΟΛΕΩΣ

Ἔθιμα

Διὰ τὴν ἀνομβρίαν. Ὅταν ἦτο ἀνομβρία οἱ γεωργοὶ τῆς ἐπά-
ω σνιοικίας (Ἅγ. Δημήτριος) ἐπιαναν ἕναν παραγυιὸ ἢ κανέναν χασομέει
τῆς γειτονιάς τοῦ ἐκάθιζαν ἐπάνω στὸ κεφάλι καὶ ὡς τὴ μέση τοῦ σώ-
ματος δεμάτια ἀχύρου ἢ ἀγριάδας ἀφίνοντες ἕνα μικρὸ μέρος γιὰ νὰ
πέρνη ἀναπνοὴ καὶ τὸν ἔστελναν νὰ γυρίζη στὴ συνεικία ὑπὸ τὴν ὄδη-
γίαν ἐνὸς νέου. Τὰ χαμίνια χοροπηδοῦσαν τριγύρω καὶ τραγουδοῦσαν :

Παπαροῦνα περπατεῖ
τὸν Θεὸ παρακαλεῖ
Κύριε βρέξε
Κύριε βρέξε

Ἀπὸ κάθε σπῆτι ἢ νοικοκυρὸς τοῦ ἔρριχναν στὸ κεφάλι ἕνα μπα-
κράτσι (χάλκινο δοχεῖο) νερό.

Πρωτομαρτιά. Τὸ βράδυ τῆς 28ης ἢ 29ης Φεβρουαρίου μετὰ τὸ ἡλιο-
βασίλεμα τὰ χαμίνια τῶν σνιοικιῶν ἐφορτώνοντο ἀδειανὰ παληόσταμνα
(λαγήνια, μιγρεμένα, κουρούπια) κάποτε δὲ καὶ γεμάτα καὶ τὰ ἔσπαναν
μπροστὰ στίς κλειστὲς ἢ ἀνοιχτὲς πόρτες τῶν σπιτιῶν τῆς γειτονιάς φω-
νάζοντα :

Πάρε' τσι ψύλλοι μ' καὶ τσι ποντ'κοί μ'.

Ἐφ' ὅσον μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔαρος ἄρχιζε ἡ δρᾶσις τῶν ψύλλων καὶ
τῶν ποντικῶν (1η Μαρτίου), καὶ οὕτω οἱ σπάνοντες τὰ σταμνιά ἐξουδε-
τέρωναν τὴν ἀτομικὴν τῶν ἐνόχλησιν ἀπὸ τὰ ζωντόβολα αὐτά.

Φωτιές. Ἡ φωτιές τοῦ Ἅγ. Ἰωάννου 24η Ἰουνίου λεγόμενες «κο-
ρῶνες» ἐτροφοδοτοῦντο ἀπὸ τὰ κλαριά τῶν σπάρτων, τὰ ὅποια ἐπετοῦ-
σαν ἀπὸ τίς μεταξόνες καὶ τὰ σπῆτια ποῦ ἠσχολοῦντο μὲ τὴν σηοτρο-
φίαν, ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μεταμορφώσεων τοῦ σκόληκος.

Ἀὐθμερὸν γίνεται ὁ κλείδωνας, ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη.

Ἡ ἀλλαγὴ φύλλου ἀδύνατος

«Ὅποιος θέλει νὰ γίνη κορίτσι, νὰ φορτωθῇ ἕνα τσουβάλι ἀλάτι καὶ
νὰ περάσῃ κάτω ἀπ' τὴν Κυρασουλένη (οὐράνιον τόξον)».

Τὸ ἔξυπνότερον καὶ μεγαλύτερον ἀγόρι μετὰ βροχὴν ἔλεγε τὰ ἀνωτέρω εἰς τὰ χάσκοντα πέριξ αὐτοῦ νήπια.

Π α ν η γ ὺ ρ ε ι ς

Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐθεώρουν ὡς ἰδικόν των πανηγῦρι τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἀποκεφαλιστοῦ, οὗτινος ὁ Ναὸς ἐν Καβακλῇ ἐλάχιστον ἀπέχει ἐκ Καλλιπόλεως. Οὐχ' ἦττον ὁ φιλόθρησκος λαὸς ὅλας τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἐθώρταζε πανηγυρικῶς εἰδικώτερον δὲ τὰ μονοκλήσια τὰ ὅποια ἦσαν δύο κατ' ἔτος διὰ κάθε ἐκκλησίαν τῆς ἄνω πόλεως ὡς ἑξῆς: Ἁγ. Γεώργιος (23 Ἀπριλίου καὶ Θεοφάνεια) Ἁγ. Νικόλαος (6 Δεκεμβρίου καὶ Δευτέρα Ἀνάστασις) Ἁγ. Δημήτριος (26 Ὀκτωβρίου καὶ Κυριακὴ Ὁρθοδοξίας). Τὰ χωρία ἐπανηγύριζον κατὰ τὰς κάτωθι ἑορτασίμους ἡμέρας ἐλκύνοντα πλῆθος προσκυνητῶν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων:

Πλαγιάρι : 8 Σεπτεμβρίου Γενέθλιον Θεοτόκου (Παχινιώτισσα).

Νεοχώρι : 23 Ἀπριλίου Ἁγ. Γεώργιος.

Βαῖριον : 10 Φεβρουαρίου Ἁγ. Χαράλαμπος.

Γαλατᾶς : 24 Αὐγούστου Τὰ ἐννεαήμερα τῆς Παναγίας

Ταῦφύριον : 21 Μαΐου Ἁγ. Κωνσταντίνου.

Περγάζιον : 8 Νοεμβρίου Ταξιαρχῶν.

Ἁγγελοχώριον : 2 Μαΐου καὶ τέλη Σεπτεμβρίου (ξέτρυγα) Ἁγ. Ἀθανάσιος.

Καβακλῆ : 29 Αὐγούστου Ἁγ. Ἰωάννου.

Ἡ τελευταία αὕτη πανηγυρίς ἐθωρτάζετο ἐξαιρετικῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. 150—200 βοῦδάμαξα μὲ ὠραιοστολισμένες τσέργες ¹⁾, μὲ τὸ μεταξὺ τῶν ζευλῶν ²⁾ διάστημα στολισμένον ἀπὸ χάνδρα καὶ κωδωνίσκουζ μὲ τὰ ἐορτάσιμα χάμουρα τῶν κτηνῶν, μετέφερον ἀπὸ φυλακῆς πρωίας τοὺς Καλλιπολίτας πανοικεῖ εἰς Καβακλῆ. Οἱ νέοι ἵππευον πέριξ τῶν ἀμαξῶν θυμιοειδεῖς ἵππους ἢ μικρόσωμα ἵππάρια (μιντιλιὰ) ³⁾ χιλιοστολισμένα καὶ ἔφερον πέριξ τοῦ φεσίου ὀλομέταξες κροσσωτές μανδῆλες πολύχρωμες καὶ εἰς τὸ χέρι μαστίγιον, τὰ δὲ μειράκια καὶ τὰ χαμίνια ἵππευον γαῖδάρους πάσης κατηγορίας οὓς ἐξησφάλιζον πρὸ μηνὸς πληρώνοντα δέκα γρόσια ἐνοίκιον καὶ ἡμιλλῶντο τίς θὰ περάσῃ τὸν ἔτερον εἰς τὴν τρεχάλα. Μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἀρτοκλασίας ἐν τῷ ναῷ—ἦν

1) Τσέργα = σκιάς τῆς ἀμάξης.

2) Ζεῦλα = Μετὰ τὴν τοποθέτησιν τῆς κεφαλῆς τοῦ κτήνους εἰς τὸν ζυγὸν τίθεται μία ράβδος ἐμποδίζουσα αὐτὸ νὰ τὴν ἀποσύρῃ. Ἡ ράβδος αὕτη λέγεται ζεῦλα.—3) Γένους Μιτωλήνης.

διέκοπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ ἀγαθὸς Παπᾶ Γιάννης διὰ τὰ ἐρωτήρησι τὸ βρέφος, (εἰκοσαετῆ υἱὸν τον) ὡς τὸ ὠνόμαζε ἐὰν ἔρχωνται καὶ ἄλλα ἀμάξια καὶ ἤτις τῷ προσεπόριζεν εὐώδεις ἄρτους ἱκανοὺς νὰ θρέψωσι τὴν οἰκογένειάν του ἐπὶ ἓν ἑξάμηνον, - ὁ κόσμος μετεστάθμευεν εἰς τὴν ὀλίγον ἔξωθι τῆς πόλεως κειμένην θέσιν Μυγδολιῆς καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν ἐγχωρίων ὀργάνων ἐπεδίδοτο εἰς χορὸν καὶ διασκεδάσιν οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ εἰς καταβρόχθισιν τῶν ὡραίων σαρακοστιανῶν φαγητῶν ἐν οἷς πρωτεύουσαν θέσιν κατεῖχε τὸ χταπόδι πιλάφι ὡς ἔδυσμα, ὁ σεμιγδαλένιος χαλβᾶς ὡς γλύκισμα καὶ τὰ ἄσπρα σταφύλια καὶ σῦκα ὡς φρούτα διότι μαῦρα ὀπωρικὰ δὲν τρώγουν τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὔτε πίνουν μαῦρο κρασί. Ἄργα τὴν νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς πυρσῶν καὶ ἐν μέσῳ γελώτων καὶ ἀσμίτων συνετελεῖτο ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πόλιν, τὴν δὲ ἐπομένην ὁ περιφερόμενος εἰς τὴν συνοικίαν ἤκουε τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως κριτικὴν τῆς ἐφορτῆς ἀπὸ τὰ λάλα στόματα τῶν γυναικαρίων.

Χριστιανικαὶ συνοικίαι Καλλιπόλεως

Ἅγιος Γεώργιος (ἰδιαίτερα τμήματα Τσουκαλαργιό, Ξενοδοχείο, Καραμάνι).

Ἅγιος Νικόλαος (ἰδιαίτερα τμήματα Νημόρια, Τσεκούρ-Τσεσμές).

Ἅγιος Δημήτριος (ἰδιαίτερα τμήματα Γκλαβᾶς, Μόρλος, Μεταξόνες, Μύλοι).

Μανιάζι ἢ Μπαλοῦκ Παζᾶρ (χωριστὴ παραλιακὴ συνοικία εἰς τὸ ΒΑ μέρος τῆς πόλεως).

Ἐκκλησίαι παρεκκλήσια καὶ ἀγιάσματα Καλλιπόλεως.

Ἅγιος Γεώργιος (Μητρόπολις), Ἅγιος Νικόλαος, Ἅγιος Δημήτριος, Παναγία Φανερωμένη, Παναγία Ἰβήρων—Παναγία Καβάλογλου, Ζωοδόχος Πηγή, Ἅγ. Κωνσταντῖνος, Ἅγ. Ἐλένη (ἐξοχικὰ) Κοίμησις τῆς Θεοτόκου (Μανιάζι), Ἅγ. Νικόλαος, Ἅγ. Ἀθανάσιος,—Βλαχέρνα, Ἅγιος Ἰωάννης (παραθαλάσσια), Ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος (Τούρκικος), Ἅγία Ἄννα (Στραβόπετρα).

Ἐκπαίδευσις ἐν Καλλιπόλει

Ἄστικὴ Σχολὴ Ἀρρένων 8 τάξεις ἐπὶ τινὰ ἔτη ἐλειτούργησε καὶ μετὰ 9 τάξεις, οἱ τελειόφοιτοι εἰσήγοντο εἰς τὴν Ε΄ ἢ ΣΤ΄ τάξιν τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.

Παρθεναγωγεῖον 6 τάξεις.

Μικτὸν Σχολεῖον Μπαλοῦκ Παζᾶρ (Μανιάζι) 4 τάξεις.

Πολλοὶ νέοι καὶ νέαι ἐφοίτων εἰς τὰ ἀριώτατα Γαλλικὰ Ἐκπαιδευτήρια τῶν Φρέρηδων (Ἀρρεναγωγεῖον) καὶ Καλογραιῶν (Παρθεναγωγεῖον).

Ὁ ρ γ α ν ὠ σ ε ι ς.

Δημιγεροντία. Ἐφορεία. Φιλόπτωχος ἀδελφότης «ὁ Ἅγιος Παντελεήμων». Φιλολογικὸς Μουσικὸς Γυμναστικὸς Σύλλογος «Ἑλλήσποντος». Σωματεῖον Ξυλουργῶν «Πρόοδος».

Συντεχνίαι: Γεωργῶν, Ὑποδηματοποιῶν, Παντοπωλῶν, Γουναράδων.

Βιομηχανία.

Ἄτμοκυλινδρόμυλος «Ἀστήρ» = Κώστα, (Ζωγραφίδη, Παπαϊωάννου). Ἄτμοκυλινδρόμυλος «Ἀνδρεία» = (Σκαρλατίδου) Παντερμαλή. Ἐργοστάσιον Κονσερβοποιίας σαρδελλῶν Καλλιπόλεως = Καμαριανοῦ.

Τραγούδια

1. Ποῦνε τὸ αἶσθη' κι' ἡ χαρὰ
Ποῦ εἶχα ἴγὼ ἄλλη φορὰ
Τώρα τὸ αἶσθ' ἐχάθη
Καὶ ἡ καρδιά ἐμαράθη.
2. Ποῦ ἔναι τὸ αἶσθη' κι' ἡ καρδιά
Ποῦ εἶχα ἴγὼ ἄλλη φορὰ
Τώρα μὲ ἄχ! πλαγιάζω
Ξυπνῶ κι' ἀναστενάζω.
3. Ἐναν καιρὸ ἴμουνα πουλι
Καὶ μ' ἀγαπούσανε πολλοὶ
Τῶρ' εἶμαι χελιδόνι
Κανεῖς δὲν μὲ ζυγώνει.

Συρτός

1. Περπατεῖς κ' ἡ γῆ σὲ τρέμει καὶ τὰ μάρμαρα λυγοῦν
Καὶ τὴν ἔμορφιά σου φῶς μου ὄλοι τὴν παρατηροῦν.

(Ἐπωδός) Γιὰ δὲς τηγε τὴν πέρδικα
Πῶς περπατεῖ λεβέντικα
Χαρὰ στὴν ὀμορφιά σου χαρὰ στὰ κάλλη σου
Χαρὰ καὶ στὶς κοπέλλες πῶχεις στὸ πλάι σου
Γιὰ δὲς τηγε πῶς περπατεῖ
Μὲ τὸ γαρύφαλο στ' ἀντί.

2. Τὰ ματάκια σου κυρὰ μου τῶν ἀγγέλων μοιάζουνε
Ὅταν παίξουν καὶ γελάσουν τὴν καρδιά μου σφάζουνε.

(Ἐπωδός) Γιὰ δέξ τηγε τὴν πέφδικα κ λ.π.

3. Ὅλο τὸν κόσμο γύρισα μπονέντη καὶ λεβάντη
Δὲν εἶδα τέτοιο πρόσωπο νὰ λάμπη σὰν διαμάντι.

(Ἐπωδός) Τὰ μάτια χαμηλώνεις καὶ ρίχνεις σαϊτιὰ
Τὴν ἔρημὴ σου γνώμη δὲν τὴν ἀλλάζεις πειά.

4. Βασίλισσα τῶν κοριτσιῶν πρέπει νὰ σ' ὀνομάσουν
Γιατὶ ἡ ὠραιότης σου ἔκαμε νὰ θαυμάσουν.

5. Δενδρὶ μου χρυσοπράσινο
Μὲ λένε νὰ σ' ἀφίσω
Μὰ γὼ δὲν παραδέχομαι
Ἄλληνε ν' ἀγαπήσω

6. Δενδρὶ μου ποῦ σὲ πότιζα
Κάθε βραδὺ καὶ σκόλη
Καὶ τώρα μ' ἀφισες καὶ πᾶς
σὲ ἄλλο περιβόλι.

Συρτὸς χιουμοριστικὸς ἀποκρηάτικος

1. Δὲν ἔμπορῶ νὰ κάν' ἀλλοιῶς
Νανὰ βρεῖ

Μόν' θὰ σὲ ζουγραφίσω

2. Τὴ ζουγραφιά σου νὰ θωρῶ
Νανὰ βρεῖ

Νὰ μὴ σ' ἀλησμονήσω
(Ἐπωδός) Στῆς μαντήλας μου τὴν τσουντα
Κρέμουνται δυὸ ἄληδες κουκούτσια.

3. Δὲν ἔμπορῶ τὰ μάτια μου
Νανὰ βρεῖ

Ψηλὰ νὰ τὰ σηκώσω.

4. Κι' ἂν τὰ σηκώσω κι' ἀψηλὰ
Νανὰ βρεῖ

Πῶς θὰ τὰ χαμηλώσω;

(Ἐπωδός) Ἄπάν' στὴν καραγάτσα λαλαεὶ τὸ περιστέρ'
Μικροὶ μεγάλ' τὸ λένε πὼς θὰ σὲ κάνω ταῖρ'

Σ υ ρ τ ὀ ς

1. Ἐγὼ ἔμαι τοῦ ψαρᾶ ὁ γυιὸς
 Ὁ ἔμορφος καὶ ταπεινὸς
 Ὡχ! καὶ πῆγα νὰ ψαρέψω
 Μαῦρα μάτια νὰ γυρέψω.
2. Ἐριξα τὸ πλεμάτι μου
 Ἄς πάει γιὰ τὴν ἀγάπη μου
 Ὡχ! καὶ πιάσκε ἴνα ψαράκι
 Ὡμορφο σὰν λαυρακάκι
3. Ἐσκισα τὴν κοιλίτσα του
 Καῦμὸ πῶχ' ἢ καρδίτσα του
 Ὡχ! καὶ βγῆκαν τρεῖς κοπέλλες
 Ὡμορφες σὰν περιστέρες
4. Ἡ μιά ἔταν ἀπ' τὸ Γαλατᾶ
 Βαστᾶ τὸ νοῦ της δυνατὰ
 Ὡχ! κι' ἢ ἀλλ' ἀπ' τὸ Νιχώρι
 τοῦ Χατζῆ Γιαννάκ' ἢ κόρη
5. Ἡ τρίτη ἢ μικρότερη
 Ἄπ' ὄλες ὠμορφότερη
 Ὡχ! ἦταν ἀπὸ τὴν Πόλι
 Ποῦ τὴν ἀγαποῦσαν ὄλσι
6. Μὰ τὴν ἀγάπησα κι' ἐγὼ
 Νὰ τήνε πάρω δὲν μπορῶ
 Ὡχ! τὸ σπῆτι της δὲν ξεύρω
 Γιὰ νὰ πάω νὰ τὴν εὔρω
7. Πέρνω τὸ δρόμο τὸ δρομὶ
 Τρέχουν τὰ μάτια μ' σὰν βροχή
 Ὡχ! Δρομὶ τὸ μονοπάτι
 Βάσανα π' ὄχ' ἢ ἀγάπη.

Σ υ ρ τ ὀ ς

1. Τρελλαίνομαι μανοῦλα μου
 Γιὰ μιὰ γειτονοπούλα μου
2. Τρελαίνομαι τὴν ἀγαπῶ

- Καὶ ντρέπομαι νὰ τῆς τὸ πῶ
 3. Σῦρε μανά μ' καὶ πές της το
 Κάτσε κουβέντιασέ της το
 4. Μετὰ χαρᾶς σου γυιόκα μου
 Νὰ πάρω καὶ τὴ ῥόκα μου
 5. Πέρνει τὴ ῥόκα της καὶ πάει
 Βρίσκει τὴν κόρη καὶ κεντάει
 6. Καλῶς τὰ κάνεις λυγεροῦ
 Καλῶς τὴ μάνα τὴν καλὴ
 7. Ἀπλῶστε της τὸν σιτσαντὲ
 Καὶ ψῆστε της κι ἕναν καφέ
 8. Κόρη μ' ὁ γυιὸς μου σ' ἀγαπῆ
 καὶ ντρέπεται νὰ σοῦ τὸ πῆ
 9. Σὰν μ' ἀγαπᾷ καὶ ντρέπεται
 Συχνὰ πυκνὰ ἄς ἔρχεται

**Ἀποκρηάτικος χορὸς
 Χιουμουριστικὸς γύφτικος**

1. Κατσιβελος ψυχομαχεῖ
 Χαρχαγγές Παγγές
 Κ' ἢ κατσιβέλα κλαίει
 Χαρχαγγές Παγγές καὶ ντροάλες
 Δυὸ χαρὲς καὶ τρεῖς τρομάρες
 2. Ἐσὺ πεθαίνεις μάστορα
 Χαρχαγγές Παγγές
 καὶ μένα ποῦ μ' ἀφίνεις
 Χαρχαγγές Παγγές καὶ ντροάλες
 Δυὸ χαρὲς καὶ τρεῖς τρομάρες
 3. Σ' ἀφίνω καὶ τὴν τέντα μου

 Μὲ τρεῖς χιλιάδες ψεῖρες

 4. Σ' ἀφίνω καὶ τὸν γαῖδαρο

Γιὰ νὰ καβαλλικεύης

5. Νὰ σὲ γαυγίζουν τὰ σκυλιὰ

Καὶ σὺ νὰ καμαρώνῃς

Ἄποκρηάτικος χορὸς

ὁ πνευματικὸς

1. Σαράντα μέρες μελειῶ
Νὰ πάω στὸν πνευματικὸ
2. Πηγαίνω μιὰ πηγαίνω δυὸ
Δὲν τότε βρίσκω μοναχὸ
3. Πάω μιὰ Κυριακὴ πρωτὶ
Καὶ τότε βρίσκω στὸ κελλι
4. Παπᾶ μου ξεμολόγα με
Τὰ κρίματά μου σχώρα με
5. Τὰ κρίματά σ' εἶνε πολλὰ
Ἄγάπη νὰ μὴν κάνῃς πειὰ
6. Ἄν ἀρνηθῆς ἐσὺ παπᾶ
Τὸν ἄρτο κι τὴ λειτουργιὰ
7. Τότες θὲ ν' ἀρνηθῶ κι' ἐγὼ
Τὰ μαῦρα μάτια π' ἀγαπῶ
8. Πάει ὁ παπᾶς στὴν ἐκκλησιὰ
Πάω καὶ γὼ στὴν παπαδιὰ
9. Πάει ὁ παπᾶς στίς ὄρες του
Πάω κι' ἐγὼ στίς κόρες του

Νανουρίσματα

1. Κοιμήσου χαϊδεμένο μου νὰ δῆς τί θὰ σοῦ κάνω
Μαλαματένια κάμαρα καὶ μέσα θὰ σὲ βάνω
2. Κοιμήσου καὶ παρήγγειλα παπούτσια στὸν τσαγκάρη
Νὰ σ' τὰ κεντήσῃ μὲ χρυσὸ καὶ μὲ μαργαριτάρι

3. Ὁ ὕπνος τρέφει τὰ μωρὰ κι' ὁ Ἥλιος τὰ γελάδια
Καὶ μένα τὸ πουλάκι μου τὸ τρέφουνε τὰ χάδια
4. Νανάκια του Νανάκια του
Νὰ γιάνουν τὰ πονάκια του.

Μάθημα ἀριθμητικῆς

1. Ἄς τὰ ποῦμε ἓνα
Ἐνας μόνος ὁ Θεὸς
καὶ τὸ χελιδονάκι τὸν Μάη κελαῖδεῖ
2. Ἄς τὰ ποῦμε δύο
Δύο στηθάκια ἔχ' ἡ κόρη
Ἐνας μόνος ὁ Θεὸς
Καὶ τὸ χελιδονάκι τὸν Μάη κελαῖδεῖ
3. Ἄς τὰ ποῦμε τρία
Τρία πόδια ἡ πυροστιὰ
Δύο στηθάκια ἔχ' ἡ κόρη
Ἐνας μόνος ὁ Θεὸς
Καὶ τὸ χελιδονάκι τὸν Μάη κελαῖδεῖ
4. Ἄς τὰ ποῦμε τέσσερα
Τέσσερα βυζιά ἡ γελάδα
Τρία πόδια ἡ πυροστιὰ κλπ.
5. Ἄς τὰ ποῦμε πέντε
Πέντε δάχτυλα ἔχ' ἡ χέρα
Τέσσερα βυζιά ἡ γελάδα κλπ.
6. Ἄς τὰ ποῦμε ἕξι
Ἐξη ἄστρα ἔχ' ἡ Πούλια
Πέντε δάχτυλα χ' ἡ χέρα κλπ.
7. Ἄς τὰ ποῦμ' ἑφτά
Ἐφταπάρθενος χορὸς
Ἐξη ἄστρα ἔχ' ἡ Πούλια κλπ.
8. Ἄς τὰ ποῦμ' ὀχτώ
Ὀχτὼ πόδια τὰχταπόδι
Ἐφταπάρθενος χορὸς κλπ.
9. Ἄς τὰ ποῦμ' ἔννια

- Ἐνιαὶ μῆνες τὸ παιδί
Ὅχι τὸ πόδι τὰ χταπόδι κλπ.
10. Ἄς τὰ ποῦμε δέκα
Δέκα μῆνες τὸ μοσκάρι
Ἐνιαὶ μῆνες τὸ παιδί κλπ.
11. Ἄς τὰ ποῦμε ἔντεκα
Ἐντεκα μῆνες τὸ μουλάρι
Δέκα μῆνες τὸ μοσκάρι κλπ.
12. Ἄς τὰ ποῦμε δώδεκα
Δώδεκα μῆνες ἔχ' ὁ χρόνος
Ἐντεκα μῆνες τὸ μουλάρι κλπ.

ΤΟ ΤΣΑΚΗΛΙ (ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ) ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Ο Ι Κ Ο Σ Ι Α Ζ Τ Ω Α

Εισαγωγή.—Οἱ γεωργοὶ τῆς Θράκης, ὅπως ὅλοι οἱ γεωργοὶ τοῦ κόσμου, εὐρισκόμενοι εἰς καθημερινὴν ἐπαφὴν πρὸς τὰ ὑποζύγια, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν βαρυτέρων γεωργικῶν ἐργασιῶν των καὶ τὰ μικρότερα ζῶα, τὰ ὁποῖα ἔτρεφαν διὰ τὸ γάλα τὸ κρέας ἢ τ' αὐγὰ των, ἦτο ἐπόμενον νὰ μάθουν τὰ φυσικὰ προτερήματα καὶ ἐλαττώματά των καὶ νὰ μορφώσουν ὠρισμένας περὶ αὐτῶν γνώμας. Ταύτας εὐρίσκομεν ἐγκατεσπαρμένας εἰς τὰ διάφορα ἀνέκδοτα, τὰς παροιμίας καὶ παροιμιώδεις φράσεις, τὰ παιδικὰ τραγουδάκια καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη τοῦ προφορικοῦ των λόγου.

Οἱ γεωργοί, ἀφ' ἐνὸς μὲν παρομοιάζοντες τὰ ζῶα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, μετεχειρίσθησαν ἰδιαιτέρας λέξεις πρὸς διάκρισιν τῶν διαφορετικῆς ἡλικίας ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ εἶδους, λαμβάνοντες ὡς παράδειγμα τὴν καθ' ἡλικίας διαίρεσιν τῶν ἀτόμων τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας καὶ τοιοῦτοτρόπως δι' ἄλλης λέξεως ὠνόμασαν τὰ τεκνογονοῦντα, δι' ἄλλης τ' ἀζευγάρωτα, δι' ἄλλης τ' ἀνήλικα καὶ δι' ἄλλης τὰ ἄγονα καὶ στεῖρα. Ἀφ' ἑτέρου δὲ παρομοιάζοντες τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὰ ζῶα ἀπεκάλεσαν τὸν λαίμαργον χοῖρον, τὸν ὑπερήφανον πετεινόν, τὸν βραδύνουν βόδι, τὸν ἀναιδῆ γαῖδοῦρι κλπ.

Τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα ἀκολουθοῦντες καὶ οἱ Τσακηλιῶτες, ὠνόμασαν εἰς τὴν διάλεκτόν των τὰ διάφορα ζῶα τοῦ αὐτοῦ εἶδους μὲ ὀνόματα ὑπενθυμίζοντα τὴν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν. Εἰς τὰς ὄρνιθας π. χ. «ὁ πετνός» κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἀνδρός, «ἡ ὄρνιθα» τῆς γυναικός, «τὸ πετνάρ» τοῦ «παλικαριοῦ», «ἡ πλάδα» τῆς κοπέλλας, «τὰ πλάκια» τῶν παιδιῶν, καὶ τὰ «καπόνια» τῶν ἀνικάνων. Τοιοῦτο δὲ λεξιλόγιον μετεχειρίζοντο εἰς τὰ λογοπαίγνια των, κατὰ τὰς χειμερινὰς διασκεδάσεις ὅταν ἔλεγαν «Ποῖο εἶναι τὸ σπῖτ, πῶχλ ἓνα βετνό, δυὸ ὄρνιθες, τρεῖς πλάδες, πέδε πετνάρια κι ἓνα καπόνι;» Ἡ δὲ ἀπάντησις ἦτο κάποια γνωστὴ οἰκογένεια τῆς ὁποίας συνοίκουν, ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ὁ ἕγγαμος ἀνίκανος υἱός, αἱ 3 ἄγαμοι θυγατέρες, τὰ 5 μικρότερα ἄρρενα τέκνα καὶ ἡ νύμφη. Ὡς βάσις τῆς κατατάξεως ἐλήφθη ἡ θέσις ἐκάστου ἀτόμου ὡς πρὸς τὸν νόμον τῆς διαιωνίσεως τοῦ εἶδους, ὡς φαίνεται εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα.

Τεκνογονοῦντες	Ἄγαμοι	Ἀνήλικοι	Ἄγονοι
ἄδρας, γυναίκα πετνός, ὄρνιθα βγᾶς, ἀγελάδα, β-βιλοβγᾶς, β-βάλα ἄτ, φοραδα, κότς, προβατίνα πριτσος, κατσίκα γαΐδαρος, γαΐδούρα κούρκος, κούρκα χῆνος, χήνα πάπος, πάπια	παλικάρ, κοπέλλα πετνάρ, πλάδα δαμάλι, δαμάλα μαλάκι, μαλάκα φοραδίτσα τσοκλί, σισέκι βετούλι βαβάισια παπιά	παιδιά πλάκι μουσκαράκι μαλάκι πλάρ ἄρνι θάκι γαδράκι κουρκί χινάρ παπάκι	χαδούμς, κ-σήρα καπόνι βόδ β-βάλι ἄλογο βουρμάς βουρμάς

Ἄκομη δὲ ἐπλούτισαν τὴν γλῶσσαν τῶν διὰ πλῆθους ἐκφράσεων παριστανουσῶν, ἐπιτυχεστάτα διαφόρους ἐννοίας. «Σὺ δὲ βόδ στο παχνί». «Θὰ κάμ τ γαΐδουριά τ» «Φλάει νά ρι τ' αὐγὸ στο γῶλο», κλπ.

Εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν τρυφερωτέρων αἰσθημάτων τοῦ πρὸς τὴν ἑλευκτὴν τῆς καρδίας τοῦ κατάλληλον λέξιν ἔκρινεν «τὸ πλί».

Σ ἀγαπῶ πουλί μου, δὲν εἶναι ψέματα
Τὸ λέν καὶ τ' ἀηδονάκια κάτου στὰ ρέματα.

Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ χνουδωτοῦ, παχουλοῦ καὶ ἀπαλοῦ νεοσσοῦ τῆς νήσσης ἐχρησιμοποίησε πρὸς ὀνομασίαν τοῦ γυναικείου αἰδοίου «παπί».

Π Τ Η Ν Ο Τ Ρ Ο Φ Ι Α

Ἵρνιθες.—Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τοῦ Πετροχωρίου, καθὼς καὶ οἱ τῶν πέριξ χωριῶν ἔτρεφαν ὄρνιθας, διὰ τὸ ὀλιγοδάπανον τῆς συντηρήσεώς των, καὶ διὰ τὸ κρέας καὶ τὰ αὐγά των.

Αἱ ὄρνιθες ἀφήνοντο νὰ περιφέρωνται ἐλεύθεραι εἰς τοὺς δρόμους τοῦ χωρίου, βόσκουσαι τ' αὐτοφυῆ χόρτα, καὶ σκαλίζουσαι τὶς «κουπριές». Τὸ βράδυ ὅμως ἐκλείοντο εἰς τὸ «κιάς». τὸν ὄρνιθῶνα, ὃ ὁποῖος συνήθως ἦτο κτισμένος εἰς μίαν γωνίαν τοῦ κήπου ἢ τῆς αὐλῆς ἢ καὶ τοῦ σταύλου, εἶχε δὲ «καθίστρες» ἐπὶ τῶν ὀποιῶν «ἐκούριαζαν» αἱ ὄρνιθες. Κατὰ τὸ καλοκαίρι ἀφήνοντο συνήθως νὰ κοιμῶνται ἐπὶ τῶν δένδρων τοῦ κήπου. Ἐνίοτε συνέβαινε ν' ἀφήσουν ὑπὸ τὸ δένδρον ἀπλωμένα ροῦχα διὰ νὰ στεγνώσουν, πρὸ πάντων «μουντά», ὅπως ἢ ποδιά τῆς νοικοκυρᾶς, ἢ ὁποῖα ἐσυχνοπλένετο, καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ δένδρου πτηνὰ νὰ τὴν «κατσουλιώσουν». Ἐκ τούτου ἔμεινεν ἡ παροιμία: «Μὴ γελᾶς τὴν κατσουλιά, καὶ σοῦ πέση στὴν ποδιά», ἢ ὁποῖα λέγεται εἰς τοὺς δριμέως

κατηγορούντας μητέρα διὰ τὰ παραπτώματα τῆς θυγατρὸς. Σημαίνει δὲ : Μὴ παραξενεύεσαι διὰ τὰ παθήματα τῶν ἄλλων, διότι πιθανὸν καὶ σὺ θὰ πάθῃς τὰ ἴδια.

Καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἡ νοικοκερὰ «ἐφώναζε τ' ὄρνιθια» «τικ τικ τικ» τὰ μεγάλα, «πούλι πούλι πούλι» τὶς «πλάδες», «πλι πλι πλι» τὰ «πλάκια» καὶ «κλου κλου κλου» τὶς «κλώκες», διὰ νὰ μαζευθοῦν, νὰ τὰ ταγίσῃ καὶ νὰ τὰ μετρήσῃ. Ἐν μαζί των ἤρχετο τυχὸν καὶ καμμία ξένη, δὲν τὴν ἄφηνε νὰ φάγῃ ἀλλὰ τὴν ἀπεδίωκεν ἐπιφωνοῦσα «ξένι ξένι ξένι ἢ «ξοὺ ξοὺ ξοὺ» Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνετο καὶ κατὰ τὸ ἀπόγευμα.

Ἐκάστη ὄρνις εἶχε τὸ ὄνομά της, συνήθως κατὰ τὸ πτέρωμα αὐτῆς. Ἐν εἶχε γυμνὸν λαιμὸν ἢ στήθος, ἐλέγετο «τσιτσιδάκος», ἂν εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λοφίον, «σκουφλή», ἂν εἶχε τὰς κνήμας περωτὰς »καλτσουνή», ἂν εἶχεν ἄραιον καὶ οὔλον πτέρωμα «κατσαρή». Ἐπίσης ἀπὸ τὸν χρωματισμὸν τοῦ πτερώματός της ἀπεκαλεῖτο «ἄσπρη, μαύρη, κίτρινη, ροθυδιά, σταχτιά», καὶ ἂν εἶχε πολλὰ χρώματα, παρωμοιάζετο πρὸς ὕφασμα τυπωμένον καὶ ἐλέγετο »βασ-μένια».

Ἐπρόσεχε λοιπὸν ἡ νοικοκερὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς παρουσίας ἐκάστης ὄρνιθος, μὴ τυχὸν καμμία «ξενογεννάη», ὅποτε ἐξήρχετο εἰς τὴν γειτονία πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀπίστου, καὶ ἐζήτει πληροφορίας ἀπὸ τὰς γειτονίσσας. Ἀνακαλύπτουσα δὲ αὐτὴν εἰς ξένην φωλεάν, τὴν συνελάμβανε καὶ τὴν ἔφερεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὸν ὄρνιθῶνα, ὅπου τὴν ἐνέκλειεν, ἕως ὅτου γεννήσῃ. Πρὸς πρόληψιν τῆς κακῆς ταύτης συνηθείας ἐνίων ὄρνιθῶν, πρὶν τὰς ἀπολύσῃ τὸ πρῶν, ἡ φρόνιμος οἰκοδέσποινα, τὰς «ἐκοίταζε». Καὶ ἂν μὲν εἶχαν αὐγὸν, τὰς ἐνέκλειεν εἰς τὸν ὄρνιθῶνα νὰ τὸ γεννήσουν, ἂν ὄχι, τὰς ἄφηνεν ἐλευθέρως. Ἐνίοτε ἡ ὄρνιθα «ξενομιζδανε», δηλαδὴ ἐπήγαινε εἰς ξένην νομὴν, προσωρινῶς μόνον, ἕως ὅτου, ξενογεννήσῃ, ἢ καὶ διαρκῶς διέμενε εἰς ξένον ὄρνιθῶνα. Ἐνίοτε μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ αὐγοῦ, ἡ ὄρνιθα ἐξήρχετο εἰς τὸν κῆπον καὶ «κακάνιζε». Τοῦτο ἔκαμνε καὶ ἡ ξενογεννοῦσα ὄρνιθα, ὡς νὰ εἰρωνεύετο τρόπον τινα τὴν νοικοκερὰ. Ἀπὸ τούτου δὲ ἔμεινε ἡ παροιμιώδης φράσις : «Ἄλλου τὰ κακαρίσματα κι' ἄλλου γεννᾶν οἱ κότες», λεγομένη συνήθως διὰ τοὺς νέους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ἐρωτοτροποῦν μὲ μίαν νεάνίδα νυμφεύονται ἄλλην.

Ἀπὸ τὴν συνήθειαν μερικῶν ὄρνιθῶν νὰ προσέρχονται εἰς τὴν φωλεάν τὴν τελευταίαν στιγμὴν, διὰ νὰ γεννήσουν, μὴ εὐρίσκουσαι δὲ θέσιν νὰ γεννοῦν κατὰ γῆς προῆλθεν ἡ παροιμία : «Φλάει νὰ ρτ τ αὐγὸ στο γῶλο» ἢ ὁποία λέγεται διὰ τοὺς μὴ προνοοῦντας διὰ τὰς ἀνάγκας των ἢ παραμελοῦντας τὴν ἔγκαιρον περίθαλψιν τῆς κλονισθείσης ὑγείας των, καὶ μόνον τὴν τελευταίαν στιγμὴν, προσπαθοῦντας διὰ σπασμωδικῶν κινήσεων νὰ προλάβουν τὸ μοιραῖον.

Ὁ «πρόσφωλης» ἦτο πραγματικὸν αὐγὸ ἢ ὁμοίωμα αὐτοῦ ἀπὸ ἄσπρη πέτρα, ἢ ἓνα ἄσπρο κρομμύδι, σκόρδο ἢ ρεπάνι, διὰ νὰ προσελκύη τὰς ὄρνιθας εἰς τὴν φωλεάν καὶ νὰ μὴ τὰς ἀφήνη νὰ ξενογεννοῦν.

Τροφή τῶν ὄρνιθων ἦσαν συνήθως τὰ σκύβαλα, τοῦ ἄλωνίου, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο καὶ «χαλίδια» ἢ «κότσαλα», ἀκόμη δὲ τὰ ἀποφάγια τῆς τραπέζης, τὸ κριθάρι, ἢ «κουκνάρα» καὶ τὰ πίτυρα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς πολὺ ψυχρὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος ἀνεμίγνυον μὲ θερμὸν ὕδωρ. Εἰς τοὺς μικροὺς νεοσσοὺς τὴν πρώτην ἡμέραν ἔδιδαν βρασμένο αὐγὸ ἔπειτα ψίχουλα ἢ βληγοῦρι «ὡς π νὰ ξετναχτοῦνε» μετὰ ταῦτα δὲ σιτάρι.

Ἡ ὄρνιθα ἐθεωρεῖτο ἀκάθαρτος, ἀδέξιος καὶ «τσαπατισούλα». Τρώουσα τὰ πίτυρα μέσα ἀπὸ τὸ δοχεῖον, ἔρριπτε ἀρκετὰ πέριξ αὐτοῦ, διὰ τοῦ ράμφους της. Ἐκ τούτου ἢ παροιμιώδης φράσις: «Θαρρεῖς κι' ἔφαγαν ὄρνιθες», λεγομένη ἐπὶ τῶν ἀπροσέκτων παιδίων, τὰ ὁποῖα ρίπτουν τὰ ψίχουλα κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι. Ἄλλοτε πάλιν ἢ ὄρνιθα διὰ νὰ προλάβη τὰς συντροφους της καὶ φάγη περισσότερον ἀνέβαινε ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ δοχείου καὶ διὰ τοῦ βάρους τοῦ σώματός της τὸ ἀναποδογύριζεν καὶ ἔμεναν νηστικαὶ ὄλαι των ἢ σκαλίζουσα τὸ χῶμα ἀναποδογύριζε τὸ νερὸ καὶ ἔμενε διψασμένη. Ἐκ τούτου ἴσως ἢ παροιμιώδης φράσις: «Ἡ ὄρνιθα σκαλίζοσας βγάξ' τὰ μάτια τς», λεγομένη ἐπὶ τῶν ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος πασχόντων.

Αἱ ὄρνιθες ἔπρεπε νὰ κλωσίσουν τὸν Φεβρουάριον διὰ νὰ βγάλουν «μαρτιάτκα πλάκια». Σπανίως «κάδ-δανε κλῶκες» τὰ Χριστούγεννα, ὁπότε ἔβγαζαν πουλιὰ τὸν Ἰανουάριον, καὶ ἀπελάμβαναν ἰδιαιτέρας περιποιήσεως. Καλὴ κλῶσσα ἐθεωρεῖτο ἢ κλωσσοῦσα ἔνωρίς καὶ μὴ ἐγκαταλείπουσα τὴν φωλεάν, πρὶν ἐκκολαφθοῦν ὅλα τὰ πουλιά της. Ἐκείνη ἢ ὁποῖα ἐγκατέλειπε τὴν φωλεάν ἔνωρίς, ἢ τσαλαπατοῦσε τὰ πουλιά, ἐθεωρεῖτο «γουρσοῦζα». Ἀπὸ αὐτὴν ἔμεινε ἢ παροιμιώδης φράσις: «Δὲ θὰ βγάνῃ πλιά», λεγομένη διὰ τοὺς ἀναλαμβάνοντας τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινὸς «μὲ μὴ καρδιά», χωρὶς ἐνθουσιασμόν, καὶ σημαίνουσα ὅτι δὲν θὰ φέρουν τὸ ἀναληφθὲν ἔργον εἰς αἴσιον πέρας. Ἀπὸ τὴν καλὴν κλῶσσαν ἔμεινε ἢ ἄλλη παροιμιώδης φράσις: «Μάζωξε τὰ παιδιὰ τς λόφρα τς, σὰ δὴ γλῶκα μὲ τὰ πλάκια», ἢ χαρακτηρίζουσα τὴν φιλόστοργον μητέρα.

Τὰ πρῶιμα κοτόπουλα ἐκθειάζει καὶ τὸ παιδικὸν ἄσματιον τῶν Φώτων:

Σήμερα ν' τὰ Φῶτα.
Γέννησεν ἢ κότα,
πίσ' ἀπὸ τὴν πόρτα,
κι' ἔκαμε κοτάκια,
μὲ τὰ τσαρουχάκια,
νὰ μ' πατοῦν τσαλάκια.

Τὸ ἐπιθυμητὸν τῆς τοιαύτης ὄρνιθος ἀποδεικνύει καὶ τὸ πρωτοχρο-
νιατικό ἔθιμον, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸν πρῶτον ἐπισκέπτῃν τῆς ἡμέρας, ὑπε-
χρέωναν νὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ σαρώθρου, ὅπισθεν τῆς θύρας τοῦ δωματίου,
καὶ σκορπίζων δράκα κριθῆς νὰ φωνάξῃ «κλώκ κλώκ κλώκ», διὰ νὰ βγά-
λουν πρῶτιμα πουλιά.

Πρὶν τοποθετήσουν τ' αὐγά εἰς τὴν κλώσσαν, τὰ ἐκοίταζαν εἰς τὸν
ἥλιον διὰ νὰ βεβαιωθοῦν ἂν ἔχουν σπόρον, καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ
βγοῦν «καθάρια». Ἦ' αὐτὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐκείνης εἰ δυνατόν τῆς ἡμέ-
ρας. Ὅσα ἦσαν παλαιότερα, τ' ἀντήλασαν μὲ «ταξέδκα» ἵνα κατορθώ-
σουν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἐκ-
κόλαψιν.

Ὅταν ἤρχιζε νὰ κλωσσᾷ μία ὄρνιθα, πρὶν τὴν καθίσουν εἰς τ' αὐγά
δὲν ἔδιδαν αὐτὰ πρὸς ἐπώασιν εἰς κανένα ἄλλον, διὰ «νὰ μὴ φύῃ τὸ be-
ρεκέτ», ἢ εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ἐπ' ὅσον δὲ διηρκεῖ ἡ ἐπώασις τῶν ὠν, οἱ
κάτοικοι τῆς οἰκίας ἐκείνης δὲν ἐπετρέπετο νὰ φάγουν αὐτὸ ψημένον «κε-
βάπ». ἢ νὰ κάψουν αὐγότσεφλα, διὰ νὰ μὴ «ψθοῦν τὰ πλάκια μέσ' στ
αὐγὸ» καὶ δὲν κατορθώσουν νὰ ἐκκολαφθοῦν.

Μερικοὶ ὅταν ἐκλωσσοῦσε ἡ ὄρνιθα καὶ ἐπρόκειτο νὰ τὴν καθίσουν
στ' αὐγά, ἐπίστευαν ὅτι ἂν κατώρθωναν νὰ κάμουν τὸν παπᾶ νὰ σταθῇ
κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὄρθιος χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν, τότε ὅλα
τὰ αὐτὰ θὰ ἔβγαιναν πουλιά, χωρὶς κανένα νὰ χαλάσῃ.

Κάποτε ἡ ὄρνιθα χωρὶς τὰ φανερώσῃ ὅτι θὰ κλωσσίση διὰ τῆς χα-
ρακτηριστικῆς μεταβολῆς τῆς φωνῆς της, ἐξέλεγε φωλεὰν τῆς ἀρεσκείας
της, εἰς παράμερον μέρος τῆς αὐλῆς, τοῦ σταύλου ἢ τοῦ ἀχυρῶνος, ὅπου
ἐγέννα καὶ ἐπώαζεν. Εἰς μᾶτην τὴν ἀνεζήτει ἢ νοικοκερά. Μετὰ τρεῖς
ἐβδομάδας, ὅτε πλέον ἔνομιζετο ὅτι «τν ἔφαγε ἢ γιτόνισσα» ἢ «τνε πῆρε
τὸ καρτάλι» ἢ «ξενομίσκε καὶ πάει» καὶ πᾶσα ἐλπίς ἀνευρέσεως της ἐξέ-
λιπεν, παρουσιάζετο ὑπερήφανος μὲ τὰ χαριτωμένα πουλάκια της.

Ὅταν μία ὄρνιθα ἐκλωσσοῦσεν εἰς ἀκατάλληλον ἐποχὴν καὶ ἠθέλει
νὰ τὴν ἀναγκάσουν νὰ ξεκλωσσίση, τὴν ἐβουτοῦσαν μέσα εἰς κρύον νερόν,
ἐβγαζαν καὶ ἐν πούπουλον ἀπὸ τὴν οὐρὰν της καὶ τὸ ἐπερνοῦσαν διὰ
τῶν ρωθῶνων της, ἔπειτα δὲ τὴν ἐνέκλειον ὑπὸ κενὸν κοφίνιον, ἐπὶ μίαν
ἢ δύο ἡμέρας ἄνευ τροφῆς. Ἐὰν δὲν διορθῶνετο, τὸ βάπτισμα ἐπανελαμ-
βάνετο.

Μόλις ἐσηκῶνετο ἡ κλώσσα ἀπὸ τὴν φωλεὰν μὲ τὰ πουλάκια της,
πρὶν τὴν ἀφήσουν νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν, ἐσημάδευαν αὐτὰ κόπτοντες
τὸν ὄνυχα ἐνὸς τῶν δακτύλων τοῦ ἐτέρου ποδός, διὰ νὰ μὴ ἀνακατεψθοῦν
μὲ τὰ πουλιά τῆς γειτονιάς καὶ χαθοῦν.

Τὰ κοτόπουλα ἅμα φθάσουν εἰς ἡλικίαν ν' ἀποχωρισθοῦν τῆς μη-

τρός των, «νὰ τ' ἀφήκη ἡ κλώκα», χωρίζονται εἰς διάδας καὶ μαλλώνουν ὅπως οἱ πετεινοί. Ἐκ τούτου ἔμεινεν ἡ παροιμιώδης φράσις: «Τρώγαί σα δὰ πετναράκια», λεγομένη ὅταν τ' ἀδέλφια φιλονεικοῦν, καὶ σημαίνουσα ὅτι ἐγγὺς εἶναι ἡ διάλυσις τῆς οἰκογενείας ἐκείνης.

Τὰ πρῶϊμα κοτόπουλα ἐπωλοῦντο εἰς καλὴν τιμὴν. Ὀλίγα δὲ ἐφυλάττοντο πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν γηραιότερων ὀρνίθων καὶ τοῦ πετεινοῦ, ὃ ὁποῖος ἅμα ὑπερέβαινε τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀντικαθίστατο δι' ἄλλου, σφαζόμενος κατὰ κανόνα τὴν ἡμέραν τοῦ Προφήτου Ἰησίου, 20 Ἰουλίου. Ἐκ τούτου καὶ ἡ παροιμία: «Κότα πίτα τὸ Γενάρ, κόκορο τὸν Ἀλωνάρ».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πρῶϊμα πουλιὰ τοῦ Ἰανουαρίου καὶ Μαρτίου, ἔβγαζαν καὶ τὰ λεγόμενα «ὑστερνά», ἢ «αὐγουστιάτικα», διότι τὸν Αὐγουστον ἔβγαϊναν. Ταῦτα ἐπωλοῦντο τὸ Σαραντάμερο, ἀλλὰ δὲν ἐθεωροῦντο κατάλληλα διὰ «δαμουζλ-ήκη», ὅπως τὰ πρῶϊμα.

Ἀπὸ τὰ πρῶϊμα κοτόπουλα ἐφύλατταν μερικὰ πετεινάκια διὰ καπόνιασμα, τὸ ὁποῖον ἐγένετο κατ' Αὐγουστον. Τὸ καπόνιασμα ἦτο ἔργον τῆς μαμῆς, ἐπὶ τούτῳ προσκαλουμένης ὑπὸ τῆς νοικοκυραῆς. Ἡ μαῖα κρατοῦσα τὸ πετεινάκι διὰ τῆς ἀριστεραῆς χειρός, ἀπὸ τῶν ποδῶν, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, τὸ ἔσφιγγε μεταξὺ τῶν γονάτων της, καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς ἐξεπουπούλιζε τὸ μαλακὸν μέρος τῆς κοιλίας του. Ἐπειτα ἔλκουσα διὰ τῆς ἀριστεραῆς τὸ χαλαρὸν δέρμα τοῦ ὑπογαστρίου, ἔτεμνεν τοῦτο διὰ τοῦ ξυραφίου, καὶ χώνουσα τὸν μεσαῖον δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρός εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ἐκστατικοῦ πτηνοῦ, ἀπέσπα ἀπὸ τῆς ράχως του τὰ «γογόλια» του καὶ τὰ ἔβγαζε. Ἐπειτα ἔρραπτε τὴν τομὴν διὰ βελόνης καὶ κλωστῆς, ἐπισπίλωνε τὴν πληγὴν μὲ στάκτην, ἀπέκοπτε τὸ «ταβαρωτὸ» μέρος τοῦ λειριοῦ, τὸ ἐστάκτωνε διὰ νὰ σταματήσῃ τὴν αἱμορραγίαν, ἀπέσπα τὰ μεγάλα πτερὰ τῆς οὐραῆς, καὶ ἄφηνε τέλος τὸ δυστυχησμένον πετεινάκι νὰ ἡσυχάσῃ. Ἐὰν μέχρις ἐσπέρας τὸ ζῶον συνήρχετο ἀπὸ τοὺς φρικτοὺς πόνους καὶ ἔτρωγεν, ἦτο σημεῖον ὅτι ἡ ἐγχείρησις ἐπέτυχε, τὸ «καπόνι γένικε». Ἐὰν ὅμως ἐκάθητο συμμαζευμένον ἀκίνητον καὶ μελαγχολικόν, ἦτο φανερόν ὅτι εὐρίσκετο εἰς ἀπελπιστικὴν θέσιν, καὶ διὰ νὰ προλάβουν τὸν θάνατόν του τὸ ἔσφαζαν καὶ τὸ ἐμαγεῖρευαν.

Διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὰ καπόνια, ἐπίστευαν ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰ καπονιάσουν «στ γιόμς τ φεγαριοῦ, γιὰ νὰ γιομώσ-νε καὶ νὰ παχαίν-νε σὰ δὰ γρουνάκια». Δηλαδὴ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἡ σχετικὴ ἐγχείρησις ἔπρεπε νὰ γίνῃ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τῆς σελήνης, διότι ἂν ἐγένετο μετὰ τὴν πανσέληνον, «στ σῶς τ φεγαριοῦ», τότε «σώντανανε καὶ δὲ βρόκοβαν». Ἐκτὸς τούτου ὅμως ἐφρόντιζαν νὰ μὴ εἶναι πετεινάκια πολὺ μεγάλα, διότι δὲν ἀντέχουν εἰς τοὺς σκληροὺς πόνους, οὔτε καὶ πολὺ μικρά, διότι τότε τὰ νεφρά των δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένα, καὶ ἡ μαμὴ μὴ δυνα-

μένη να τα διακρίνη δια τῆς ἀφῆς, δὲν κατώρθωνε να τα ἀποσπάση. Μετὰ τὸ καπόνιασμα τὸ τοιοῦτο πετεινάρι, ἂν καὶ εἶχε τὰ ἑξωτερικὰ σημεῖα τοῦ καπονιοῦ, δηλαδὴ τὸ κομμένο λειρί, καὶ τὴν μαδημένη οὐρά, ἐξηκολούθει ὅμως να εἶναι τέλειος πετεινός.

Συνήθης ἦτο ἡ ἀπειλή τῆς μαμῆς πρὸς τὰ ἄτακτα παιδιά: «Νὰ κάτσης καλά, γιατί τώρα σὲ κάμνω καπόνι!». Εἰς πίστωσιν δὲ τῶν λόγων τῆς ἔβγαζε ἀπὸ τὴν τσέπην τῆς τὸ ξυράφι, εἰς τὴν θέαν τοῦ ὁποίου οἱ μικροὶ ἔφευγαν πανικόβλητοι.

Τὰ καπόνια τὰ «ἐκλείναν» ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, 26 Ὀκτωβρίου μέχρι τῶν Χριστουγέννων ἢ καὶ ἀργότερον ἀκόμη, εἰς ἰδιαιτέρον ὄρνιθωνα καὶ τὰ ἔτρεφαν μὲ ἀραβόσιτον, διὰ να παχυθοῖν. Μετὰ τὴν πάχυνσιν, ἔφθαναν μέχρι βάρους 3 ὀκάδων. Τὸ κρέας τῶν ἐθεωρεῖτο πολὺ νόστιμον, τὸ ἔτρωγαν δὲ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις «ὄνομασίες, ἀρβῶνες, βαφτίσια, Πρωτοχρονιά, Ἀποκριὰ» καὶ τὰ ὄμοια.

Ἡ ὄρνιθα καὶ τὸ καπόνι, ἐμαγειρεύοντο κατὰ διαφόρους τρόπους. Μὲ σπανάκια, μὲ λάχανα, μὲ πράσσα, μὲ ροβύθια, μὲ τὸ ρύζι, σπανίως ψητὰ εἰς τὴν «σκάρα», πολλάκις δὲ παραγεμιστὰ μὲ ρύζι, σταφίδες καὶ κουκουνάκια, ἢ τοιγαριστὰ, τηγασμένα μὲ βούτυρον τοῦ γάλακτος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔδεσμα ἐθεωρεῖτο πολὺ νόστιμον, μάλιστα, ἐὰν μετὰ τὸ τηγάνισμα ἀφήντο τὸ πτηνὸν να σιγοβράση μὲ τὸ «ζμί τ» ἢ «μὲ τ λίγδα τ». Ἀπὸ τούτου ἔμειναν αἱ παροιμιώδεις φράσεις: «Δὲ βράζ μὲ τὸ ζμί τ», λεγομένη διὰ τὸν πολυπράγμονα τὸν ἀναμιγνυόμενον εἰς ξένας ὑποθέσεις καὶ ὡς ἐκ τούτου καταντῶντα ἀνεπιθύμητον. Σημαίνει δὲ: δὲν περιορίζεται εἰς τὰς ἰδικὰς του ὑποθέσεις καὶ μερίμνας τοῦ βίου. Ἀκόμη σημαίνει καὶ ἤρχισε να ἐρωτοτροπῆ. Ἐπίσης ἔμεινεν ἡ ἄλλη παροιμία: «Μὲ τ λίγδα τ τγαρίζεται», λεγομένη ὅταν ἐρωτοῦν να πληροφορηθοῦν περὶ γνωστοῦ προσώπου, εἰς ποίαν οικονομικὴν κατάστασιν εὐρίσκεται, καὶ σημαίνουσα ὅτι μόλις κερδίζει τὰ πρὸς τὸ ζῆν μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα. Ἐπίσης καὶ ἡ ἑτέρα: «Ἐγὼ γιὰ τὸ χατήρ σ, κι ὄρνιθα τγαριστὴ τρώγω», λεγομένη εἰρωνικῶς εἰς τὸν ἐρωτῶντα ἂν θὰ σπεύσωμεν εἰς ἐπικουρίαν του, κατὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ἢ βαρὺν ἄθλον, καὶ σημαίνουσα ὅτι δὲν σκοπεύομεν να ἐργασθῶμεν καὶ ἀγωνισθῶμεν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἡ πουλάδα καὶ τὸ πετεινάρι ἐθεωροῦντο ὡς ἑλαφρὸν φαγητόν, κατάλληλον διὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας τοῦ καλοκαιρίου, καὶ τῶν στομάχων τῶν ἀσθενῶν. Ἡ δύο ὅμως καὶ τριῶν εἰῶν κόττα ἐθεωρεῖτο κατάλληλον φαγητόν διὰ τὸν χειμῶνα, πρὸ πάντων διὰ τὸν νόστιμον ζωμόν. Ἀπὸ τούτου ἡ ἄλλη παροιμία: «Ἡ παλιὰ ἡ ὄρνιθα ἔχῃ τὸ ζμί», ἢ λεγομένη ὡς δικαιολογία ὑπὸ τῶν νυμφευομένων μεγαλυτέραν ἑαυτῶν, καὶ σημαίνουσα ὅτι ἡ τοιαύτη γυνὴ ἔχει περισσοτέρας καὶ καλυτέρας γνώσεις περὶ οἰκοκυρικῆς καὶ ἐπομένως καλύτερον θὰ περιθάλη καὶ ἱκανοποιῆ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συζύγου τῆς.

Κατὰ τὴν Πρωτοχρονιὰ μετὰ τὸ ξεκοκκάλισμα τοῦ καπονιοῦ ἢ τῆς κότας, ὁ πρεσβύτερος τῆς οἰκογενείας ἔπερνε τὸ καράβι καὶ ἐδιάβαζε ἐπ' αὐτοῦ τὸ μέλλον. Ἐὰν τὸ καράβι ἦτο χονδρὸν καὶ σκοτεινὸν «γιομάτο», ἐσήμαινεν ὅτι ἡ οἰκογένεια θὰ διήρχετο τὸ νέον ἔτος ἐν ἀφθονίᾳ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἐὰν ὁμως ἦτο λεπτὸν καὶ διαφώτιστον «ἄδειο», ἐσήμαινεν ὅτι θὰ διήρχοντο τὸ νέον ἔτος ἐν στενοχωρίᾳ. Ἐὰν τὸ καράβι ἦτο ἴσιο, ἀμφοτέρωθεν οἱ σύζυγοι ἦσαν πιστοὶ καὶ εὐλογοῦντες πρὸς ἀλλήλους. Ἐὰν τυχὸν ἡ κατωτάτη ἄκρη αὐτοῦ ἐκκλινεν ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ, ὁ σύζυγος δὲν ἦτο εὐλογοῦν, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς κλίσεως. Ἐὰν ἡ κλίσις ἦτο πρὸς τ' ἀριστερὰ ἢ ἀπιστία ἀνεφέρετο εἰς τὴν σύζυγον. Πολλάκις δὲ ἤρχιζαν ἀπὸ τῆς τραπέζης τὰ παράπονα καὶ αἱ ἀντεγκλίσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνίοτε κατέληγαν εἰς λυπηρὰ ἐπεισόδια.

Μὲ τὸ κόκκαλον τῆς κλειδός, τὶς γιάδες ἔπαιζαν τὸ γνωστὸν παιγνίδιον.

Ἡ εὐχὴ τῶν παιδίων, ὅταν ἔψαλλον τὰ κάλαντα τῆς Πρωτοχρονιάς εἰς τὸ εὐχάριστον φαγητὸν τῆς ὄρνιθος ἀναφέρεται :

Φάγατε σεῖς τὸν Πτερινὸ νὰ φᾶτε καὶ τὴν κότα
δόστε καὶ μᾶς τὸν κόπο μας, νὰ πᾶμε σ' ἄλλη πόρτα.

Τὴν ὄρνιθα οἱ χωρικοὶ ἔτρωγαν κατ' ἐξαιρέσιν «μέ τὸ χέρι» χωρὶς περόνη. Ἐσυνήθιζαν δὲ νὰ λέγουν, ἂν καὶ ὀλίγοι μόνον τὸ ἐπίστευαν, ὅτι οἱ ἄνδρες πρέπει νὰ τρώγουν τοὺς μηροὺς διὰ νὰ περπατοῦν γρήγορα καὶ ἔχουν γερὰ πόδια, καὶ τὸ στῆθος, διὰ ν' ἀντέχουν εἰς τὸ κρύο τὸν χειμῶνα, τὰ παιδιά νὰ τρώγουν τὸν λαιμὸν καὶ τὰς πτέρυγας διὰ νὰ ψάλλουν καὶ πετοῦν εἰς τὰ ἔργα τῶν, καὶ αἱ γυναῖκες νὰ τρώγουν τὰ σπλάγγνα καὶ τὸ «βιζδίκι» διὰ νὰ προτιμοῦν νὰ μένουν οἴκαδε πρὸς περιποίησιν τῆς οἰκογενείας, ἀντὶ νὰ περιφέρωνται εἰς τὰς γειτονικὰς οἰκίας φλυαροῦσαι.

Τὴν ὄρνιθα μετὰ τὸ «ξεπουπούλισμα» τὴν «ἐτσουρούφλιζαν» δηλαδὴ τὴν ἐπερνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ φλόγαν, διὰ νὰ καοῦν αἱ τρίχες τοῦ σώματος τῆς, ἔπειτα τὴν «ἐξεδάριζαν», τὴν ἐκομμάτιαζαν, τὴν ἔπλεναν καὶ τέλος τὴν ἔμαγειρευαν.

Μέλη τοῦ σώματος τῆς ὄρνιθος διέκριναν μὴ ἐσθιόμενα μὲν τὴν «γάγα», τὰ πούπλα, τ' ἄδερα, τὴ σγάρα, τὸ γ-ηγ-ηλιάνο, τὴ γωλοτρυπίδα, τὰ βιβίκια, τὰ ποδάρια καὶ ἀπὸ τὰ κόκκαλα τὸ καράβ, τὶς γιάδες, τὰ πλευρά. Τὰ λοιπὰ ὠνομάζοντο κόκκαλα τ λαιμοῦ, τ ποδαριοῦ κλπ. Ἐσθιόμενα δὲ μέλη διέκριναν τὸ κεφάλι, τὸ λαιμὸ, τὰ τζέργια, τὴ σπλήνα, τὸ κρομμύδι, ἢ κοιλοπάτι, τὸ σιουπί, τὰ φτερά, τὶς κουπάνι, τ' ἄλματζίκι, τὸ βιζδίκι, τ βέτσα καὶ τλίγδα.

Ἀπὸ τὸ ξεπουπούλισμα τῆς ὄρνιθος προῆλθεν ἡ παροιμιώδης φράσις : «Τὸν ἔβγανε πουπούλι», λεγομένη ἀπὸ τὰ παιδιά ὅταν ἔπαιζαν χάνδρες, καρύδια, φωνντούκια καὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐκέρδιζαν ὅλα τὰ τοῦ ἀντιπάλου

των. Ἐσήμαινε δὲ τὸν ἄφησε γυμνὸν ὡς ὄρνιθα χωρὶς πούπουλα.

Ἐκ τῆς συνήθειαν ταύτην τῶν ὄρνιθων ὠνόμασαν «ὄρνιθοτυφλίαν» τὴν ἀσθένειαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος μόλις δόση ὁ ἥλιος δὲν βλέπει καὶ περπατεῖ ψηλαφῶν ὡς τυφλός.

Αἱ ὄρνιθες κοιμῶνται πολὺ ἔνωρις, διότι καὶ ἔνωρις ἐγείρονται. Ἐκ τούτου ἡ παροιμιώδης φράσις: «Κιμᾶται μὲ τς ὄρνιθες», λεγομένη ἐπὶ τῶν ἔνωρις κατακλινομένων. Ἐπίσης αἱ ὄρνιθες μὴ ἔχουσαι ἰδιαιτέραν οὐρήθραν, ὅπως τ' ἄλλα ζῶα δὲ φαίνονται οὐροῦσαι ποτέ. Ἐκ τούτου ἡ παροιμιώδης φράσις: «Ἐσὺ ἀκόμα δὲ ξέρος ἀπὸ ποῦ κατρεῖ ἡ ὄρνιθα», λεγομένη εἰρωνικῶς εἰς τοὺς καιρομένους ὅτι ἔχουν πολλὰς γνώσεις, καὶ σημαίνουσα, ὅτι δὲν γνωρίζεις οὔτε τὰ πασίγνωστα.

Εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νηπίων ἡ μὲν ὄρνις ἐλέγετο τὸ «βλιβλί», τὸ αὐτὸν τῆς «τὸ κοκὸ» τὸ κρέας «τὸ τσιτσι» καὶ ὁ πετεινὸς «κουκουρίκος».

Κάθε «κιάς» εἶχε καὶ τὸν ἀλέκτωρά του. Ἦ ἔλλειψις ἀλέκτωρος ἐθεωρεῖτο μία τῶν αἰτιῶν τοῦ ξενομίσματος τῶν ὄρνιθων. Διὰ τοῦτο μόνον μία πολὺ ἰδιότροπος οἰκοκυρὰ ἐθεώρει αὐτὸν παράσιτον καὶ δὲν «κράτγε» πετεινόν. Γενικῶς ὅμως ὁ πετεινὸς ἐθεωρεῖτο ὡς «μιά παρηγοριὰ τοῦ σπιτιοῦ». Αὐτὸς μὲ τὸ λάλημά του ἀνιγγέλλε τὴν ἔλευσιν τῆς αὐγῆς, καὶ ἐξύπνα τὸν γεωργόν, διὰ νὰ μεταβῇ ἔνωρις εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ τὴν οἰκοδέσποιναν νὰ «ἀρμέξ τὰ πράμματα». Αὐτὸς ἦτο τὸ δραστικώτερον ὄπλον κατὰ τῶν καλικαντζάρων, στοιχειῶν, νηρηίδων, καὶ ξωτικῶν ἐν γένει. Διότι εἰς μόνον τὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς του πάντα ταῦτα διεσκορπίζοντο καὶ ἐξηφανίζοντο. Αὐτὸς μὲ τὸ «πάρωρο» λάλημά του προέλεγε τὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου πετεινοῦ πολὺ ἐβάρυνεν ἡ δύναμις καὶ τὸ μακρόσυρτον τῆς φωνῆς του, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ μεγάλα πλῆκτρα, τὰ μακρὰ λειριὰ καὶ τὸ ὠραῖον πτέρωμα. Μὲ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ οἱ πατέρες μας καθώριζαν τὸν καιρὸν τῶν διαφορῶν γεγονότων τῆς ἡμέρας. «Βγήκαμ ἀλάλιτο ὄρνιθ» στὸ δρόμο, ἐσημαίνειν ὅτι καὶ τὸ «προτοῦ φωνήση ὁ ἀλέκτωρ» τοῦ Εὐαγγελίου. «Ὁδε βήκαμε στὸ χωριό, κείνι τν ὠρα λάλιγανε τὰ ὄρνιθια». Διότι εἰς ἐκείνην τὴν εὐλογημένην ἔποχὴν τὰ ὠρολόγια ἦσαν σπάνια, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτωρος ὅπως καὶ τὰ οὐράνια σώματα ἦσαν οἱ μόνοι γνώμωνες οἱ καθορίζοντες τὰς ὠρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός.

Ὁ ἀλέκτωρ ἐλαμβάνετο ὡς παράδειγμα αὐστηροῦ οἰκογενειάρχου, διοικοῦντος καλῶς τὰ τοῦ οἴκου του. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἠννόει τὴν γλῶσσαν τῶν ζῶων, καὶ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν δυστροπίαν τῆς συζύγου του, ὁ πετεινός, διὰ τῆς συμβουλῆς του ἐξήγαγε αὐτὸν τῆς δυσκόλου θέσεώς του. Γενικῶς ὅμως ὁ πετεινός δὲν ἐθεωρεῖτο ἐξυπνος, ὅπως δεικνύουν καὶ αἱ παροιμιώδεις φρά-

σεις : «Εἶναι πετνόμυαλος» καὶ «Φόρτωσε τὴ γνῶσ τ στὸ βετνό», ἰσοδυναμοῦσαι μὲ τὸ «εἶναι ἀνόητος».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τῶν συνηθειῶν τοῦ ἀλέκτωρος προῆλθον αἱ παροιμίαι : «Κάθε πετνὸς στ γουπριά τ λαλεῖ», σημαίνουσα ὅτι ἕκαστος εἰς τὸν γνωστόν του κύκλον δεικνύει τὴν διαγωγὴν του, καὶ λεγομένη πρὸς ἐξήγησιν τοῦ διατι ἀνθρώποι ἐγνωσμένης πρωτοβουλίας καὶ δράσεως σιωποῦν ὅταν χρειάζεται ἡ συμβουλή των ἢ λαλοῦντες δὲν εἰσακούονται. Ἐπίσης ἡ ἄλλη παροιμία : «Ὁ καλὸς ὁ πετνός, σ ὅποια κουπριά ν ἀνέβ λτλή», σημαίνουσα ὅτι ὁ πολυμήχανος δὲν ἀποθαρρύνεται ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλ' ἐπιβάλλεται ταχέως, λεγομένη δὲ διὰ τοῦς προοδεύοντας εἰς πάντα κλάδον ἐργασίας.

Πολλάκις κατὰ τὰς μικρὰς νύκτας τοῦ καλοκαιριοῦ συνέβαινε ὁ πετεινὸς νὰ λαλήσῃ πάρωρα, εἰς ἔνδειξιν τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ. Καὶ ἐπειδὴ τὴν φωνὴν τοῦ πρώτου ἠκολούθουν αἱ φωναὶ τῶν ἄλλων πετεινῶν τοῦ χωρίου, ὁ χωρικὸς ὅστις ἔπρεπε νὰ ἐξυπνήσῃ ἔνωρις διὰ νὰ μεταβῆ εἰς μεταφορὰν τῶν δεμάτων τοῦ σίτου ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ εἰς τὸ ἀλώνιον, καὶ ἡ οἰκοδέσποινα ἡ ὅποια «εἶχεν ἔννοια» νὰ σηκωθῆ ἔνωρις διὰ νὰ μεταβῆ εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον διὰ νὰ μαζέψῃ καὶ μεταφέρῃ «σκαμνόφλα» πρὸς διατροφὴν τῶν μεταξοσκωλήκων τῆς, νομίζοντες ὅτι ἐξημέρωσεν ἐσηκῶνοντο καὶ ἠτοιμάζοντο. Ὅταν ὅμως ἐξήρχοντο εἰς τὴν αὐλὴν κατεννόουν τὴν ἀπάτην των ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν τῶν ἀστέρων. Μὴ ἔχοντες ὅμως ὥρολόγιον ἔκριναν καλὸν νὰ περιμείνουν ὀλίγον ἕως νὰ χαράξῃ καὶ ὅμως τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο ἐφαίνετο ἀτελείωτον, καὶ ἡ αὐγὴ χρονίζουσα. Ἀπὸ τούτου ἔμεινεν ἡ παροιμία : «Ὅπ λαλοῦν πολλοὶ πετνοὶ ἀργεῖ νὰ ξμερώσ», σημαίνουσα ὅτι ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐνιαία διεύθυνσις, ἡ ἐπιχείρησις ναυαγεῖ. Τοῦτο πιθανὸν νὰ ἔχῃ σχέσιν καὶ μὲ τὴν ἄλλην συνηθειαν τοῦ πετεινοῦ, τοῦ νὰ μὴ ἀνέχεται τὴν παρουσίαν ἄλλου ἀλέκτωρος εἰς τὴν περιφέρειαν του καὶ μετὰ τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ νὰ διαλαλῇ τὴν νίκην του, ἐνῶ ὁ ἀντίπαλος του ἀπαντᾷ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἰδικῆς του κουπριάς.

Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πουλερικὰ ἀλλάζουσι πτέρωμα τὴν ἔλεγον «μούτεμα» καὶ «οἱ ὄρνιθες μούτευαν».

Ἀρρώστειες εἰς τὰς ὄρνιθας διέκριναν ὀλίγας. 1) Τὸ ψείριασμα, τὸ ὁποῖον ἐθεραπεύετο διὰ τῆς στάκτης, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἄφιναν τὰς ὄρνιθας νὰ κυλισθοῦν. 2) Ὁ αὐγοφᾶς, ὅστις κατὰ τὴν πεποιθήσιν τῶν γυναικῶν ἦτο ἀνάπτυξις ἰδιαιτέρου ἐντέρου, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆρχετο τὸ αὐγὸν πρὶν καλυφθῆ ἀπὸ τὸ κέλυφός του, καὶ διελύετο. Ἡ ἀσθένεια ἐθεωρεῖτο ἀνιάτος. 3) Ἡ δυστοκία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὄρνις ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας δὲν κατῴρθωνεν νὰ γεννήσῃ. Τότε προσεκαλεῖτο ἡ μαμὴ καὶ ἂν ἡ ἐπέμβασις τῆς δὲν ἐπετύγχανεν ἡ ὄρνιθα ἐσφάζετο. 4) Ἡ τσίφνα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὄρνις ἔβηγε, ἐπίστευαν δὲ ὅτι κάποιος κοκκαλάκι ἀναπτύσσει-

ται ὑπὸ τὴν γλῶσσάν της, καὶ ἂν κατορθώσουν νὰ τὸ βγάλουν θεραπευεταί. Συνήθως ὁμως ἡ νόσος αὕτη ἦτο ἀνίατος. 5) Ψόφος ἐλέγετο πᾶσα ἄλλη ἀσθένεια τῶν ὀρνίθων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπέθνησκαν ὁμαδικῶς, καὶ διὰ νὰ τὰς σώσουν ἐφαίνετο εἰς τοὺς χωρικοὺς ἀδύνατον.

Ἡ ὀρνιθα «κακαρίζδανε», ὁ δὲ πετεινὸς »λάγγιγε». Ἐν ποιῆ καμμία ὀρνιθα κατώρθωνε νὰ τὸν μιμηθῆ καὶ νὰ λαλήσῃ «σὰ βετνός», ἐπλήρωνε τὸ κατόρθωμά της διὰ τῆς κεφαλῆς της. Ἡ τρομαγμένη ὀρνις ἠκούετο φωνάζουσα »κάρ κάρ κάρ», ἡ δὲ γεννήσασα »κόκο κόκο δάκο». Ὁ πετεινὸς ἠκούετο νὰ λαλή »κοκκουρίκο» καὶ τὰ πουλάκια »τσιου τσιου». Ἡ κλῶσσα ἐφώναζε »κλῶκ κλῶκ» ἢ »κλου κλου» καὶ ἐν περιπτώσει κινδύνου »κ-ήρρ», τὰ δὲ μικρὰ της, ὅταν ἐπεινοῦσαν ἢ ἔχαναν τὴν μητέρα των ἀρρωστοῦσαν ἤρχιζαν νὰ «τσιάζνε».

Τὴν ὀρνιθα, ἡ ὁποία ἐλάλησεν ὡς πετεινός, ἀφοῦ τὴν ἔσφαζον τὴν ἐκυλοῦσαν ἀπὸ τὴν σκάλαν πρὸς τὴν θύραν. Καὶ ἂν μὲν ἤρχετο ἡ κεφαλὴ της πρὸς τὴν θύραν ἐσήμαινεν ὅτι τὸ κακὸν ἀπῆλθεν. Ἐν ὁμως οἱ πόδες της, ἐσήμαινεν ὅτι τὸ κακὸν ἐπέμενε νὰ εἰσέλθῃ.

Αὐγά.—Τ' αὐγὰ ἦσαν ἀπαραίτητα εἰς πολλὰς περιστάσεις τοῦ βίου. Αὐγὰ ἔτρωγαν οἱ ἀσθενεῖς. Αὐγὰ ἐφίλευαν τὸν ξένον ἐπισκέπτην. Αὐγὰ ἔδιδαν εἰς τὸ παιδί τὸ περιφέρων τὴν χελιδόνα, κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου. Αὐγὰ εἰς τὸ παιδί ποῦ ἔψαλλε τὸ τραγοῦδι τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν Μεγάλην ἢ Κόκκινην Πέμπτην. Αὐγὰ κόκκινα εἰς τὸν ἀγελάρι, τὸν κατσικᾶ, τὸν βεχτσῆ, τὸ δάσκαλο, τὸν παπᾶ καὶ κάθε συγγενικὸ παιδί κατὰ τὸ Πάσχα. Αὐγὰ ἔβαζαν εἰς τὴν σούπαν καὶ τὶς πίτες. Αὐγὰ διένεμεν ὁ παπᾶς κατὰ τὴν Δευτερανάστασιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀκόμη τ' αὐγὰ εἰς τὸ χωριό, ἦσαν ὅπως τὰ κέρματα τῶν νομισμάτων εἰς τὰς πόλεις. Πάντοτε ἦσαν δεκτὰ ἀπὸ τοῦς παντοπώλας τοῦ χωρίου εἰς τὴν τρέχουσαν ἀξίαν των, καὶ ἡ νοικοκερὰ ἠδύνατο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ν' ἀγοράσῃ «δυὸ αὐγοῦ λάδ» νὰ βάλῃ εἰς τὰ φασούλια της ἢ «ἕνου αὐγοῦ ἐλιές» νὰ δώσῃ εἰς τὰ πεινασμένα παιδιά της ἢ «δυὸ αὐγοῦ ζάχαρ» νὰ ψήσῃ καφέν διὰ τὸν ἀπροσδόκητον ἐπισκέπτην.

Ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὰς 40 ἡμέρας τῆς νηστείας τοῦ Σαραντάμερου, τὰς 50 τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς, τὰς 15 τοῦ Δεκαπενταύγουστου, καὶ τὰ 75 Τετραδοπαράσκευα κατὰ τὰ ὁποῖα ὅλοι ἐνήστευαν, μόλις τὰς 180 ἡμέρας τοῦ ἔτους ἐπετρέπετο ν' ἀρτυθοῦν. Πολλοὶ ὀλίγοι ἐτήρουν τὴν νηστείαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, διότι συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ, ὅποτε ἡ κατάλυσις συγχωρεῖται, διότι κατὰ τὴν παροιμίαν: «Θέρος τρύγος πέλεμος». Ἀλλὰ καὶ ὅταν οἱ χωρικοὶ ἀρτύνονταν δὲν ἔτρωγαν αὐγὰ καὶ κρέας, ἀλλὰ λαδερὰ φαγητὰ ὡς οἰκονομικώτερα. Τὰ αὐγὰ

λοιπὸν ἐθεωροῦντο τροφή ἐκλεκτή, ὅπως καὶ τὸ κρέας, καὶ αὐτὰ προσεφέροντο εἰς τὸν εὐπρόσδεκτον ἐπισκέπτην.

Τὰ αὐτὰ ἐτρώγοντο κατὰ διαφόρους τρόπους. Εἰς τοὺς ἀρρώστους ἐδίδοντο διαλελυμένα μέσα εἰς τὸ γάλα καὶ ἐθεωροῦντο πολὺ εὐγευστον ποτόν. Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ πουλιού τὸ γάλα ἐκθειάζεται. «'Απ' ὅλα ἔχλωσ καὶ τοῦ πλιού τὸ γάλα». Οἱ ὑγιεῖς δὲ τὰ ἐτρωγαν »κεβάπ», ψητὰ μέσα εἰς τὴν φρόβλη, ὅτε συνήθως ἔσκαναν καὶ ὀλίγον τι ἐξήρχετο τοῦ κελύφους καὶ προσεκολλᾶτο ἐπ' αὐτοῦ. Ἀπὸ τούτου ἔμεινεν ἡ παροιμία »Σκάνις αὐγὸ, γιὰ χύνεσαι ;», λεγομένη ὅταν μᾶς ἐρεθίζουν διὰ τῶν πεισματικῶν λόγων, καὶ σημαίνουσα ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπομείνη τις τοιαύτην καταφανῆ ἀναίδειαν ἢ προπέτειαν. Ἀκόμη τὰ αὐτὰ ἐτρώγοντο «βραστά», βρασμένα μὲ τὸ «τσέφλιο» ἐντὸς ζέοντος ὕδατος. Ταῦτα διεκρίνοντο εἰς τρία εἶδη «ρουφτὰ», «μελάτα» καὶ «ξερά», ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ στερεοποιήσεώς των διὰ τοῦ βρασμοῦ. Ἀκόμη ἐτρώγοντο «αὐγομάτια», τηγανισμένα μέσα εἰς βούτυρον, καὶ »κουκλωτά», βρασμένα χωρὶς κελύφους ἐντὸς ζέοντος ὕδατος, ὁπότε ὁ κρόκος ἐκουκλώνετο πανταχόθεν μὲ τὸ ψημένο ἄσπράδι. Ἀκόμη ἐτρώγοντο «τριμμένα» μὲ βούτυρο καὶ κρομμύδι καὶ «σφουγάτο» μὲ »μυρωδιά», λαρδί ἢ «σκέτο.»

Ἐπὶ τῶν χωριανῶν ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν αὐγῶν, περισσότεροι ὅμως ἦσαν οἱ ξένοι «τσερτσῆδες» οἱ ὅποιοι περιερχόμενοι τὰ διάφορα χωρία, διήρχοντο τακτικὰ καὶ ἀπὸ τὸ Πετροχώρι κατὰ τὴν μετὰ βασίιν των εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰς τὸ χάνι ἐξεφόρτωναν τὰ «καφάσια» μὲ τὰ πουλερικά καὶ τὰ αὐτὰ, «ἀπόλναγαν» τὰς ὀρνιθας εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ ὀρνιθῶνα, διὰ νὰ τὰς ταγίσουν καὶ νὰ «ξανασάνουν», καὶ ἐδιάλεζαν τὰ τυχὸν σπασμένα ἢ σκασμένα αὐτὰ, μέσ' ἀπὸ τὰ κλωβία.

Τὰ αὐτὰ τῆς ὀρνιθας ἐλέγοντο «ὀρνιθίτκα», τῆς πάπιας «παπίτκα», τῆς χήνας «χινίτκα» καὶ τῆς κούρκας «μισιρίτκα».

Ἐνίοτε οἱ «τσερτσῆδες» περιέπιπτον εἰς ληστὰς, καὶ διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὸν πιθανὸν θάνατον, ἀπέκοπτον τὰ σχοινιά τὰ συγκρατοῦντα τὰ κλωβία ἢ τὰ κοφίνια, τὰ ἄφηναν νὰ πέσουν, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ διαφύγουν τὴν σύλληψιν. Ἀπὸ τοιούτου τινος περιστατικοῦ θὰ ἔχη μείνει ἡ παροιμία «Ἐχασε τ' αὐτὰ καὶ τὰ καλάδια», λεγομένη ἐπὶ τῶν διελθόντων διὰ τρομεροῦ κινδύνου καὶ πανικοβληθέντων, σημαίνουσα δὲ κατετρόμαξε.

Μὲ πόσῃ λαχτάραν ἐπερίμεναν τὰ παιδιά νὰ φάγουν τὸ κόκκινο αὐγὸ δεικνύει τὸ παιδικὸν ἄσματιον τῶν Βαίων :

Βάγια βάγια τῶ Βαγιῶ,
τρῶνε ψάρι καὶ κολιό,
καὶ τὴν ἄλλη Κυριακή,
τρῶνε κόκκινο αὐγὸ.

Ἡ δὲ ὑπόσχεσις τῶν μητέρων «Θὰ σὲ δώκω καὶ κοκό», ἦτο ἀρκετὴ νὰ καταπραΐνη τὰ δυστροποῦντα παιδιά καὶ νὰ τὰ καταπέιση «νὰ κάτσνε καλά».

Τὴν ἐκτίμησιν τοῦ αὐγοῦ ὡς ἐκλεκτῆς καὶ εὐαρέστου τροφῆς ὑποδεικνύει καὶ ἡ συνήθεια νὰ βουλώνουν τὸ στόμα μὲ τὸ αὐγὸ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Ἀπόκρεω καὶ νὰ τ' ἀνοίγουν πάλιν μὲ τ' αὐγὸ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

Εἰς τοῦτο δὲ ἀναφέρεται καὶ τὸ σύνηθες ἀνέκδοτον τῆς γυναικός, ἡ ὁποία εἰς τὸν ἄνδρα τῆς ἔδωσεν ἑληθὲς καὶ ψωμί νὰ φάγη εἰς τὸ χωράφι, ἐνῶ ἐκεῖνη ἐπεφυλάχθη «νὰ πικροζεματίσ τὸ λαιμό τς μὲ καναδυὸ αὐγά-κια μὲ τὸ βούτρο».

Τὸ ἐπιθυμητὸν τῆς περισσείας τῶν αὐγῶν ὑπενθυμίζει καὶ ἡ λέξις «αὐγατίζω» σημαίνουσα περισσεύω, μεταβατικῶς καὶ ἡ «αὐγαταίνω» σημαίνουσα τὸ αὐτὸ ἀμεταβάτως. Καὶ ἡ παροιμία : «Τ' αὐγὰ δὲ δ' ἄλωνίζνε», σημαίνουσα ὅτι δὲν εἶναι ἄφθονα ὅπως τὰ σιτηρὰ εἰς τὸ ἄλωνι, ἀλλὰ δυσαπόκτητα, λεγομένη δὲ εἰς τοὺς ζητούντας συχνάκις δανεικά.

Τὸ αὐγὸ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀάλλιστος μεζὲς διὰ τὸ κρασί. Ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἡ παροιμία :

Αὐγὸ θυμῆς, νὰ πιῆς κρασί,
αὐγὸ θὰ μρίης, νὰ πιῆς κρασί,
αὐγὸ θὰ διῆς νὰ πιῆς κρασί,
αὐγὸ θὰ πῆς, νὰ πιῆς κρασί,
αὐγὸ θὰ πιάης, νὰ πιῆς κρασί,
αὐγὸ θὰ φᾶς, νὰ πιῆς κρασί.

Μεγάλη ἦτο ἡ φροντίς τῆς οἰκοκυρᾶς νὰ ἐπιτύχη καλὴν βαφήν διὰ τ' αὐγὰ τοῦ Πάσχα, ὡς δεικνύει καὶ ἡ παροιμία : «Μὲ τς πορδὲς δὲ δὰ βάφνε τ' αὐγά», λεγομένη εἰς τοὺς καυχηματίας καὶ σημαίνουσα ὅτι διὰ νὰ βάψῃς αὐγὰ πρέπει νὰ μεταχειρισθῆς τὴν κατάλληλον βαφήν, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς πᾶν ἔργον χρειάζεται κόπος, οἱ κενοὶ λόγοι δὲν ὠφελοῦν.

Τὸ πρῶτον αὐγὸν τῆς Μεγάλης Πέμπτης τὸ ἐφύλαττον εἰς τὸ εἰκονοστάσιον τῆς οἰκίας, καὶ ἐν περιπτώσει καταϊγίδος τὸ μετεχειρίζοντο ὡς ἀλεξίκακον, ρίπτοντες αὐτὸ εἰς τὴν αὐλὴν νὰ σπάσῃ, νὰ σκορπισθῆ, διὰ νὰ σκορπίσ καὶ τὸ κακό.

Ἐὰν εἰς τὸν χωρικὸν ἔκαμνάν μάγια καὶ ὑπέφερεν, ὁ καλύτερος τρόπος ἦτο νὰ πάρῃ μίαν μαύρην ὄρνιθα, νὰ τὴν δώσῃ εἰς ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης του, ὅστις νὰ τὴν διαμελίσῃ εἰς ἑπτὰ μέρη, καὶ νὰ ρίψῃ ἕκαστον αὐτῶν εἰς ἓνα «μερᾶ», περιοχὴν χωρίου.

Ἀπὸ τὸ σῆμα τοῦ πισινθεῦ τῆς ὄρνιθος ὠνόμασαν «ὄρνιθόκωλον» ἓνα εἶδος δερματικοῦ νοσήματος τοῦ προσώπου ἢ τοῦ λαιμοῦ.

Ἐκτός δὲ τὴν συνήθειαν τῆς ὄρνιθος νὰ στρέφῃ τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ ἀφοῦ πῆ νερόν, ἔμεινεν ἡ παροιμία : «Ἡ ὄρνιθα πίνῃ νερό, κητὰζ καὶ τὸ Θεγό», λεγομένη διὰ τοὺς ἀσπλάγχθους καὶ πλεονέκτας οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν ν' ἀφαιρέσουν πᾶσαν ἰκμάδα ἀπὸ τὸν ὀφειλέτην, σημαίνουσα δὲ ὅτι πρέπει νὰ σκεφθῇ ὅτι ὑπάρχει καὶ Θεός, ὅστις θὰ τοῦ ζητήσῃ λόγον διὰ τὰς πράξεις του ταύτας.

Ἐκτός τὸν στόμαχον τῆς ὄρνιθος ἔκαμναν ἰατρικὸν διὰ τοὺς χολολίθους.

Πάπιες.—Ἐκτός τῶν ὄρνιθων ἔτρεφαν καὶ πάπιες, αἱ ὅποια συνήθως ἐστεγάζοντο μετὰ τῶν ὄρνιθων, δι' οἰκονομίαν χώρου, καὶ διότι ἐπίστευαν ὅτι αἱ ὄρνιθοφίραι ἐπροτίμων τὴν πάπια, ἢ ὅποια ὅμως εὐκόλως τὰς ἐξοντῶνει καὶ τοιουτοτρόπως ἔλυτρῶνοντο καὶ αἱ ὄρνιθες ἀπὸ τὴν μάλιστα ταύτην.

Τὰ αὐγά τῆς πάπιας εἶναι πολὺ ὀλίγα, ἐθεωροῦντο δὲ πολὺ νόστιμα ψηνόμενα «κεβίπ.» Ἐὰν ἤρῃ νὰ κλωσσίση ἡ πάπια, ἐπῶαζαν τὰ αὐγά τῆς ὄρνιθες ἢ κοῦρκας. Ὅταν ἔβγαιναν τὰ παπάκια, τὰ ἔχωναν εἰς τὸ στόμα νὰ καταπίουν ἕνα κοκκί μαῦρο πιπέρι, ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα τὰ ἔτρεφαν μὲ αὐτὸ τριμμένο, καὶ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας δὲν τὰ ἄφηναν νὰ κολυμβήσουν εἰς τὸ νερόν.

Ὁ «πάπος» διεκρίνεται ἀπὸ τὴν «πάπια» ἀπὸ τὰ «τζλούφια» του, τὰ πρὸς τὴν οὐρὰν γυριστὰ πούπουλα, τὸ ὠραιότερον πτέρωμά του, καὶ τὴν βραχνὴν φωνὴν του. Αἱ πάπιες ἐτρέφοντο διὰ τὸ κρέας τῶν. Ἐτρέγοντο δὲ συνήθως εἰς ἡλικίαν τεσσάρων μηνῶν, πρὶν ἀναπτυχθῆ τὸ πτέρωμά των ἀφοῦ βγάλουν «βιβίκια». Σπανίως οἰκογένεια ἔτρεφεν πλέον τῶν δύο ἢ τριῶν.

Τὰ λεπτὰ πούπουλα τῆς πάπιας, ὅπως καὶ τὰ τῶν χηνῶν ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὸ γέμισμα τῶν μαξηλαριῶν, τὰ δὲ μεγάλα ὅπως καὶ τὰ τῆς κούρκας διὰ τὴν κατασκευὴν «ἐλπεξέδων», φυσερῶν διὰ τὸ ἄναμα τῆς φωτιᾶς.

Τὰ παπιά καὶ τὶς πάπιες ἐν γένει, ὅταν ἤθελαν νὰ τὰ καλέσουν, ἐφώναζαν «πι πι πί», καὶ ὅταν ἤθελαν νὰ τ' ἀποδιώξουν «πιπ πιπ πίπ.» Τὰ ἤκουαν δὲ νὰ φωνάζουν ὅταν πεινοῦσαν, τὰ μὲν παπιά «πι πι πί», τὶς δὲ πάπιες «βὰχ βὰχ βὰχ».

Χῆνες.—Καὶ χήνας ἔτρεφαν διὰ τὸ κρέας τῶν, ἀλλὰ μόνον αἱ πολυμελεῖς οἰκογένεια. Ἡ συντήρησις αὐτῶν ἀπαιτεῖ περισσοτέρας φροντίδας.

Τὰ αὐγά των εἶναι διπλάσια κατὰ τὸ μέγεθος τῶν αὐγῶν τῆς ὄρνιθος, ἀλλὰ πολὺ ὀλίγα.

Τὸν «χῆνον» διέκριναν ἀπὸ τὸ «μονὸ καράβ», τὸ μεταξὺ τῶν ποδῶν του κρεμάμενον μέρος τῆς κοιλίας, τὴν δὲ «χῆναν» ἀπὸ τὸ διπλό.

Αί χήνες και πάπιες ἐτρέφοντο κυρίως μὲ πίτυρα, ἀλλὰ και ἔβοσκον χόρτα, ἔτρωγαν δὲ και σιτάρι ἢ ἄλλα δημητριακά.

Ἡ ἐπίθεσις κόπρου χηνός ἐπὶ δοθιήνων, ἐθεωρεῖτο καταπραϋντικὸν τῶν πόνων.

Ὅταν ἔσφαζαν χήνα, ἐσυνήθιζαν νὰ κρατοῦν «τὸ g-ηροg-ηλιάνο», τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν της, τὴν ἐξήραιναν εἰς τὸν ἥλιον, ἔθεταν ἐντὸς αὐτῆς ὀλίγους κόκκους σίτου, ἔπειτα εἰσάγοντες τὸ ἐν ἄκρον αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἄλλου, ἐσχημάτιζαν κρίκον, εἰς τὸν ὁποῖον περιτυλίσσοντες ἓνα «τσάμα» τὸν μετεχειρίζοντο διὰ νὰ μαζεύουν ἐπ' αὐτοῦ τὸ μαλλι κουβάρι.

Τὸ πάχος τῆς χήνας ὅπως και τὸ τοῦ κικονιοῦ, τὸ ἀλάτιζαν, τὸ ἔλυωναν και τὸ μετεχειρίζοντο ὅπως τὸ βούτυρον εἰς φαγητὰ και πίτες. Τὰ ἀπομένοντα κατὰ τὸ «λυώσιμο» ἀδιάλυτα μέρη τὰ ἔλεγαν «τσαγαρίδες» και τὰ μαγεύρουν μὲ τὸν τραχανὸ ἢ τὰ ἔτρωγαν μὲ τὸ ψωμί ὡς φαγητόν.

Τὰς χήνας τὰς ἐκάλουν φωνάζοντες «κ-ἦς κ-ἦς κ-ἦς», τὰ χηνάρια «πὶ πὶ πὶ» και ὅταν τὰς ἐδίωκον «χὴν χὴν χὴν», Τὰς ἤκουαν δὲ νὰ φωνάζουν «χὰ χὰ χὰ» και ὅταν ἤθελαν νὰ ἐμποδίσουν τινα νὰ πλησιάσουν εἰς τὰ μικρὰ των «χίςςς», τὰ δὲ χηνάρια «χὶ χὶ χὶ».

Κοῦρκες. Οἱ κοῦρκες ἐτρέφοντο ὑπὸ πολὺ ὀλίγων οἰκογενειῶν, διότι ἐμεγάλωνον πολὺ δύσκολα. Ἐτρέφοντο κυρίως διὰ τὸ κρέας των, ἠγοράζοντο δὲ πρὸ πάντων ὑπὸ τῶν Ἑβραίων.

Τὸν ἀρσενικόν, τὸν «κοῦρκο» ἔτρεφαν κατὰ τὸν χειμῶνα πρὸς πάχυνσιν δι' ἀραβοσίτου ἀναμειγμένον μὲ μικρὰ καρδιάκια, τὰ ὅποια ἐπίστευαν ὡς ἰδιαζόντως παχυντικά διὰ τὸ πτηνὸν τοῦτο. Ἐνα; κοῦρκος παχὺς ἡλικίας δύο ἔτων ἔφθανεν μέχρι 7 ὀκάδων.

Οἱ κοῦρκες ἐλέγοντο και «μισίρες», τὸ δὲ ἀρσενικὸν «μίσ-ρος» και «βάβατος» τὰ δὲ μικρὰ κουρκιά, μισράκια και βαβάτσια.

Ὅταν ἤρχει νὰ κλωσίσῃ ἢ ὄρνις και ἡ πάπια, και τὰς ἐπρολάμβανεν ἡ κούρκα, ἔβαζαν τὰ αὐτὰ ἐκείνων εἰς τὴν κούρκαν νὰ τὰ ἐπωάσῃ. Παράδοξον δὲ ἀπετέλει θέαμα κούρκα ὀδηγοῦσα κοτόπουλα ἢ παπάκια ἢ και ἀμφότερα.

Τὴν κούρκα τὴν προσεκάλουν φωνάζοντες «κιου κιου κιου» και τὴν ἀπεδίωκον διὰ τοῦ «κούρ κούρ κούρ». Τὴν θήλεαν και τὰ μικρὰ τὰ ἤκουαν νὰ φωνάζουν «κιὰβ κιὰβ κιὰβ» και ὅταν ἐτρόμαζαν ἢ ἐθύμωναν «κούρρ», τὸν δὲ κοῦρκον ὅταν ἐθύμωνε «χάρδου χούρδου χούρδου».

Περιστέρια. Πολὺ ὀλίγαι οἰκογένειαι ἔτρεφαν περιστέρια, ἂν και δὲν ἀπαιτοῦν μεγάλας δαπάνας, διότι ἔχουν μαῦρον κρέας, ὅπως τὰ πτηνὰ τοῦ κυνηγίου. Πρὸ πάντων ὅμως διότι ἐπίστευαν ὅτι τὰ περιστέρια φέρνουν τὴν φθίσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν και ὅτι μὲ τὸν καθημερινόν των θρηνον «γούου γούου λιὰκ κουτουκούλια» «κλαῖνε τὸ κεφάλι τ νοικοκύρ», πρὶν ἀκόμη ἀποθάνῃ, προκαλοῦντες τοιουτοτρόπως τὸν θάνατόν του.

Ἐθεωροῦντο ὅμως ὡς ὠραία πτηνὰ καὶ πολλάκις πρὸς αὐτὰ παρωμοίαζαν τὴν ἀγαπημένην των :

Γύρισε διὲς τὸν οὐρανό, κι' ἂν εὖρης μαῦρ' ἀστέρι,
πίστεψε πῶς θὰ σ' ἀρησιτῶ, χρυσό μου περιστέρι.

Τὰ περιστέρια ἐχρησίμευαν καὶ εἰς τὴν δημῶδη ἱατρικὴν,
Ἡ ὠμὴ καρδία νεοσφαγείσης περιστερᾶς λαμβανομένη ὡς καταπότιον ἐθεωρεῖτο δραστικώτατον φάρμικον κατὰ τῆς ταχυπαλμίας καὶ τῆς δειλίας.

Νεωστὶ σφαγεῖσα περιστερᾶ, ζεστὴ ἀκόμη, ἐτοποθετεῖτο διχοτομημένη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πάσχοντος ἐξ ἡμικρανίας, «γιατὸ νὰ πάρ τὸ βόνο».

Ἡ δὲ περιστεροφωλιά βαπτιζομένη ἐντὸς ζέοντος ὕδατος ἐθεωρεῖτο ἄριστον κατάπλασμα διὰ τοὺς πόνους τῆς κοιλίας ἢ τοῦ στομάχου.

Ἡ ὄρνις καὶ τὸ αὐγὸν τῆς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ παιδικὰ εὐρετὰ ἤτοι αἰνίγματα :

Κοκοντάκο κοκοντά,
πῆγε στὴ φωλιά κοντά,
γύρισε τὸν πεινιό,
κι ἔκαμ' ἔν αὐγὸ τρανό.

Τί εἶναι ; (ὄρνιθα)

Κλοικλουκλού καμαρωτή,
μέσ στὸ δρόμο πορπατεῖ,
τὰ παιδιὰ τῆς σεργιανάει,
καὶ τὸ χῶμα τσουγκρανάει.

Τί εἶναι ; (κλώσσα)

Κουκουρίκο κουκουρί,
κόκκινο σκουφὶ φορεῖ,
πορπατεῖ στὴν κουπριά,
καὶ γυρφεύει παντρειά.

Τί εἶναι ; (πετεινὸς)

Βασιλὲς δὲν εἶναι
κορόνα φορεῖ,
ὠρολόγι δὲ εἶναι,
τις ὥρες μετρεῖ.

Τί εἶναι ; (πετεινὸς)

Ἀποθύμησα νὰ φάγω
ἀπ τὸν κῶλ' ὀπωρικό.

Τί εἶναι ; (αὐγὸ)

Ἐχω ἓνα βαρελάκι,
κι ἔχει διτὸ λογιῶ κρασάκι.

Τί εἶναι ; (αὐγὸ)

Καὶ εἰς τὰ κάτωθι ἀνέκδοτα.

Ὁ ἀχρειόστομος παπᾶς.

Ἐνας παπᾶς ἦδανε πολὺ ἀχρειόστομος. Μιὰ μέρα βγήκε μαζί μὲ τὸ δεσπότη ἀπ τὴν ἐκκλησίαν καὶ πάγαιναν στὴν ἐπισκοπὴ. Στὸ δρόμο ὁ δεσπότης τὸν δομοῦνευε ν' ἀφήκῃ αὐτὸ τὸ κακὸ συνήθειο, νὰ σ-μαζῶξ τὴ γλῶσσα τ, γιὰτὶ δὲ δαιριάξ σὲ κείνονα, παπᾶ ἄθρεπο νὰ βρίζ. Ἐκεῖ π τό λεγε, βγαίνι μιὰ γιναῖκα ἀπό να παραθύρ καὶ φωνάζ :

—Ἐκα, πάτερ κομμά, ἔκα.

Στάθκανε καὶ οἱ δύο, θαρρώδα θὰ κατεβῆ νὰ τς ἀνοίξ, ἀμὰ αὐτήνι

δὲ ξαναφάνηκε. Στεναχωρέθηκε ὁ δεσπότης καὶ λέει στὸ βαπᾶ :

— Δὲ βαρεῖς τῆ γρικέλλα ; Μὴ δύχι καὶ τὸ ξέχασε ἡ χστιανή, καὶ μᾶς ἔχι καὶ φλάμ ἀπ ὄξω ;

Βαρεῖ ὁ παπᾶς τ βόρτα, βγαίνει πάλε ἡ γιναίκα στὸ παραθύρ.

— Εὐχαριστῶ, λέει πάρα πολὺ πάτερ. "Ἐβανα τ γλῶκα μ. "Ἔρα καλή σας τώρα.

Τότε γύρσε ὁ παπᾶς πεισιμωμένος, ἀγριοκοίταξε τὸ δεσπότη καὶ τονε λέει :

— "Ορίστε τώρα αὐτήνι δὲ θέλει ἓνα καλὸ, καὶ τί θέλι ;

Ἐο ἄρκοιας κι ὁ δοῦλος τ.

Μιά βολὰ ἓνας ἄρκοιας εἶχε ἓνα δοῦλο π ζύγιαζε ἀπὸ τς λαφριές. Τόνε πῆρε μαζί τ μιὰ μέρα καὶ γύρζανε στὸ παζιῖρ. "Αδαμῶν-νε ἓναν ἄθρεπο πὸν ξεπουπούλιζε μιὰν ὄρνιθα.

— Ποιὸ μέρος τς εἶναι τὸ νοστμῶτερο ; τόνε ρωτᾶει ὁ ἄρκοιας.

— Τὸ πεσί τς καὶ τὸ πισ-νό-τς, λέει ὁ χωριῖτ-ς.

— "Αφεριμ λέει ὁ ἄρκοιας. Τ' ἄκσες πουδαλά ; λέει στὸ δοῦλο τ. Μάθε το νὰ τὸ θμᾶσαι, καὶ μὴ γριμᾶσαι ὀλόρτος.

Τν ἄλλι τήνι μέρα τόνε στέλνει τὸ δοῦλο τ νὰ πάρ κρηᾶς ἀπ τὸ γασάπ.

— "Ανιξε τὰ μάτια σ νὰ πάρς ἀπὸ καλὸ μέρος. "Απ' τὸ νοστμῶτερο, τόνε λέει.

Παγαίνι κι ὁ δοῦλος ἀγοράζ μιὰ μουσκαρίσια προβειᾶ καὶ τνε φέρνει.

— Τᾶα τὸ κάμς αὐτὸ βρὲ πουδαλά ;

— "Αμ τί θαρρεῖς, τ' ἀστῶση π αὐτὸ εἶναι τὸ νοστμῶτερο ; ἀπ-λογιέτ ὁ δοῦλος.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Αἴγες. "Ολαι σχεδὸν αἱ οἰκογένειαι τοῦ χωρίου ἔτρεφαν αἴγας. Κατὰ τὰς νύκτας τῶν θερμῶν μηνῶν ἐφύλατταν αὐτὰς κλεισμένας εἰς τὸ «το-κάκι» ἢ δεμένας εἰς τὴν αὐλήν, τὸν δὲ χειμῶνα εἰς τὸν σταῦλον μετὰ τῶν ἄλλων ζῶων, ἐνίστε δὲ καὶ εἰς τὸ «κατώγι» τῆς οἰκίας.

Ἡ φροντίς τῶν αἰγῶν ἦτο καθῆκον τῆς νοικοκερᾶς. Αὕτη κάθε πρωτῆ ἐσηκῶνετο ἐνωρίς «ν' ἀρμέξ» τὰ κασίκια καὶ νὰ «τ ἀπολύκι», ἐὰν ἡ «κατοκαριά» ἦτο πλησίον, ἢ νὰ τὰ «βαρέσ» ἐὰν ἦτο μακράν. Ἀπὸ τὴν κατοκαριά τὰ παρελάμβανεν ὁ «κατοκάς» καὶ ὠδήγει εἰς τὴν βοσκήν, εἰς τὰ πέριξ βουνά, κυρίως δὲ εἰς τὸ «Κουρί» τὸ μικρὸν δάσος τοῦ Ἁη Δη-μήτρη ἢ Σὰρπ δερέ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν σκύλων του. Τὸ ἐσπέρας ἐπέστρεφεν αὐτὰ εἰς τὸ χωρίον καὶ τὰ ἄφηνεν νὰ κατευθυνθοῦν μόνα των εἰς τὰς οἰκίας τῶν κυρίων των. Ἡ νοικοκερὰ τὰ ἐσυμμάζευε κι ἐφροντίζε νὰ τ' ἀρμέξῃ καὶ πάλιν, ἢ ἐὰν ἦτο χειμῶν νὰ τὰ δώσῃ χόρτον ἢ βρώμην νὰ φάγουν ἰδίως. ὅταν ὁ χειμῶν ἦτο πολὺ δριμύς καὶ ὁ κατοκάς τὰ ἐγύριζεν ἐπ' ὀλίγον μόνον ἐπὶ τοῦ βουνοῦ καὶ ταχέως τὰ ἐπέστρεφεν,

Αἱ αἰγες εἶχαν ὄνόματα κατὰ τὸ χρῶμα τοῦ τριχώματος· «ἄσπρη» μαύρη, κόκκινι, σταχτιά, ἀλατζάδκι». Ἡ ἄνευ κεράτων ἐλέγετο «σοῦτα», ἢ ὑπὸ τὸν πώγωνα ἔχουσα «σκαρῖκια» ἐλέγετο «σκαρκοῦ» καὶ ἢ ἔχουσα τὸ ἕτερον τῶν κεράτων σπασμένον «τσελέκα». Τὸ ἄρσενικὸν ἐλέγετο «πρίτσο» καὶ «κάτσκος» τὸ θηλυκὸν «κατσίκα» καὶ τὸ μικρὸν ἐρίφιον «ὀλάκι» καὶ «κατσακάκι». Τὸ ἐνὸς ἔτους θηλυκὸν «βετούλι». Τοῦτο ἔπρεπε κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος νὰ «σῦρ» καὶ νὰ γεννήσῃ. Ἐὰν δὲν ἐγεννοῦσε, τότε ἐλέγετο «κ-ησήρ», καὶ μὲ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν ἐπωλεῖτο εἰς τὸν κασάπην.

Τὰ κατσίκια «ἔσερναν» κατὰ τὸ φθινόπωρον, ὁπότε ὁ κατσιακὸς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ προμηθευθῇ τράγους, εἴτε δι' ἰδίων ἐξόδων εἴτε δι' ἐξόδων τῆς κοινότητος. Μετὰ τὸ ζευγάρισμα, οἱ καλύτεροι τράγοι ἐφυλάττοντο, οἱ δὲ ἄλλοι ἐπωλοῦντο. Ἀπὸ τὴν βαρεῖαν ὁσμὴν τὴν ὁποῖαν ἀναδίδῃ ὁ τράγος ἔμεινεν ἢ παρομιώδης φράσις «Βρωμάει πριτσίλα» λεγομένη ἐπὶ τῶν ἀκαθάρτων.

Περὶ τὸ τέλος Φεβρουαρίου, αἱ αἰγες ἤρχιζαν νὰ γεννοῦν, ἀλλ' αἱ περισσότεραι ἐγεννοῦσαν τὸν Μάρτιον. Τότε ὁ κατσιακὸς προσελάμβανε καὶ «τσαράκι» τὸν υἱὸν ἢ τὴν θυγατέρα του, ἢ κανὲν ἄλλο παιδί, καὶ τὸν σαρμαρωμένον γαῖδαρόν του, μὲ δύο τρίχυνα διασάκκια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐτοποθέτει τὰ γεννώμενα ἐρίφια. Τὸ τσαράκι ὠδήγει τὸν γαῖδαρον εἰς τὸ χωρίον καὶ διένειμε τὰ ἐρίφια εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας των, φιλοδωρούμενον ἕνα γρόσι ἢ ἕνα μαλακὸ ψωμί. Κάποτε ἠναγκάζετο νὰ μεταφέρῃ καὶ ἄλλα ἐρίφια ὁ ἴδιος ὁ κατσιακὸς τὸ ἑσπέρας ἐπ' ὤμων, ὁπότε ἐκτὸς τοῦ συνηθους φιλοδωρήματος τὸν ἐκερνοῦσαν ἀπὸ κανένα ρακάκι.

Κατὰ τὸ Πάσχα, ἔσφαζαν τὰ ἄρρενα ἐρίφια, ἐφύλατταν δὲ τὰ θηλυκὰ διὰ «δαμουζλίκι». Ἐὰν τις εἶχε μόνον θηλυκὰ, τὰ ἀντήλλασσε δι' ἄρσενικοῦ τοῦ γείτονος καὶ μόνον ἐλλεῖπει τοιοῦτου ἔσφαζε θηλυκόν. Τὸ δέσμα ἢ ἐξηραίνετο καὶ ἐπωλεῖτο ἢ ἐφυλάττετο διὰ νὰ τὸ κάμουν «τουλοῦμ» καὶ νὰ τὸ γεμίσουν τυρί, ἢ καὶ κατεσκευάζαν ἀπ' αὐτὸ «ταγαρτζίκι» διὰ νὰ θέτουν τὴν τροφήν των. Τὸν στόμαχον τοῦ ἐριφίου τὸν ἀλάτιζαν μὲ πολὺ ἄλας, τὸν ἐξήραινεν εἰς τὸν ἥλιον, μετὰ ταῦτα δὲ τὸν ἐκρεμοῦσαν εἰς τὸ ἑσπερικόν τῆς καπνοδόχης, καὶ τὸν μετεχειρίζοντο διὰ τὸ πῆξιμον τοῦ τυροῦ. Ἀπὸ τὰ ἐντόσθια ἔκαμναν σούπαν καὶ τὸ κρέας ἔτρωγαν μαγερεμένον κατὰ διαφόρους τρόπους.

Τὸ ἐρίφιον τὸ προσωρισμένον διὰ σφαγὴν, δὲν τὸ ἄφηναν νὰ φάγῃ χόρτον, διὰ νὰ μὴ «χαλάσῃ ἢ μαγιά τ». Ὅσα ὅμως ἐρίφια ἐκράτουν «γιά δαμουζλίκι» τὰ ἄφηναν νὰ βοσκήσουν μετὰ τῶν μητέρων των ἐπὶ τι διάστημα διὰ νὰ συνηθίσουν νὰ τρώγουν χόρτα. Περὶ τὸ τέλος Μαΐου τὰ ἀπεχώριζαν τῶν μητέρων των, ἀφοῦ πρῶτον «τὰ ἔβαζαν σ-μάδ», δηλαδὴ ἀπέκοπταν τὸ ἄκρον ἢ ἔσχιζαν τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφοτέρωτα τὰ ὠτα καὶ τὰ

ἔστελλαν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν προβάτων. Τὴν 14ην Σεπτεμβρίου ὁ βοσκὸς ἐπέστρεφε τὰ ἐρίφια καὶ εἰσέπραττε τὸ συμφωνημένον «δίκιο» του 5—10 γρόσια κατὰ κεφαλὴν.

Τὸ σημάδι ἐχάρασεν ὁ αἰγοβοσκὸς διὰ τοῦ μαχαιριδίου του. Ἄλλων ἐριφίων ἀπέκοπτε τὸ ἄκρον τοῦ ὠτός, ὥστε ἡ τομὴ νὰ σχηματίζη ὀριζόντιον γραμμὴν ἢ ὀξείαν γωνίαν, ἄλλων ἔσχιζεν τὸ ἄκρον ἢ ἔτεμνεν ὀπὴν εἰς τὸ μέσον περίπου αὐτοῦ, ἢ ἀπέκοπτεν ἐκ τοῦ πλαγίου τοῦ ὠτός ἔμπροσθεν ἢ ὀπισθεν μικρὸν τεμάχιον. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ δὲ τῶν σημείων τούτων ἔσχηματίζοντο ἀρκεταὶ ποικιλίαι διὰ τὰς ἀπαιτήσεις πασῶν τῶν οἰκογενειῶν τοῦ χωρίου.

Τὰ κατσίκια ἀρμέγουνταν πρῶτῃ καὶ βράδυ, κατὰ Μάϊον δὲ καὶ τὴν μισημβρίαν. Τότε ὅμως ὁ κατσικᾶς δὲν τὰ κατέβαζε ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τὰ ἔσταμάτα ἐπὶ τοῦ ἄνωθεν αὐτοῦ βουνοῦ καὶ ἐκεῖ ἐπήγαιναν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ ἄρμεγαν. Τὸ γάλα τῶν ἐχρησιμοποιοεῖτο ὡς τροφὴ τῶν παιδίων, καὶ διὰ τὴν παρασκευὴν τυροῦ, βουτύρου καὶ μυζήθρας. Ἀκόμη ἔκαμναν, μετὰ ἄρκετον βράσιμον «ξύγαλο», τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ νοστιμώτερον ἀπὸ τὸ ἀποβουτυρωμένον γιαούρτι τῶν ἰδικῶν μας γαλακτοπωλείων, γαλατόπιτες, χειμωνιάτικα κλπ.

Κατὰ Μάϊον ἐκούρευαν τὰ κατσίκια καὶ τὴν τρίχαν των ἐπώλουν εἰς τοὺς «μουταφτισήδες», οἱ ὅποιοι τὴν ἔνηθαν καὶ κατεσκευάζον ἐξ αὐτῆς σάκκους, δισσάκια, ζώνας ζῶων «κολάνια», καὶ καλύμματα ζῶων «τσόλια», καὶ πέδας διὰ τὰ ἄλογα «κιοστέκια».

Κάποτε τὰ κατσίκια «τσομούριαζαν» καὶ διὰ νὰ τὰ «ξετσομούριασ-νε» τὰ ἀλείφαν λάδι ἢ κατράνι πέριξ τῶν κεράτων, τῶν χηλῶν καὶ ὑπὸ τὴν οὐρᾶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ τὰ κέρατα αὐτῶν ἐσφηνωμένοι κρότωνες ἐπροξένουν σφοδρὸν κνησμόν, ἤρχοντο καὶ ἐξύοντο εἰς τὴν ποιμενικὴν ράβδον. Τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ αἰπόλου ὡς αὐθάδεια καὶ τὸ δυστυχὲς ζῶον ἀντὶ βοηθείας καὶ περιποιήσεως ἐτιμωρεῖτο δι' αὐτὴν, ὡς δεικνύει καὶ ἡ παροιμία: «Ἡ κατσίκα π θέλι ξύλο, πάει καὶ ξυέται στ κατοκᾶ τ σόπα» λεγομένη ἐπὶ τῶν αὐθαδῶν, καὶ ἐπὶ τῶν δημιουργούντων ζητήματα καταλήγοντα εἰς ἰδίαν αὐτῶν ζημίαν. Ἄλλοτε πάλιν, ὅταν ἡ ἄνοιξις ἦτο πολὺ βροχερή, αἱ αἴγες προσεβάλλοντο ὑπὸ ἀσθενείας τῶν χηλῶν, ἐχώλαιναν καὶ ἂν παρημελεῖτο ἡ πληγὴ, ἐγέμιζαν σκώληκας. Πρὸς θεραπείαν αὐτῆς μετεχειρίζοντο θεϊκὸν χαλκόν, πετρέλαιον ἢ μαῦρο πιπέρι. Ἄλλοτε πάλιν τὰ βύζανε τὸ φίδι, ὁπότε ἐπρίσκετο «τὸ μαστάρ» καὶ τὸ γάλα «τρουπάκιαζ» τὸ δὲ ζῶον ὑπέφερε. Τὸ τοιοῦτον δῆγμα ἐθεραπεύετο δι' ἐπαλείψεως «θεριακῆς».

Μέλη τοῦ σώματος τῆς αἴγος διέκριναν τὴν προβιά, τὰ κέρατα, τὸ κεφάλι, τὸ λαιμό, τ' ἄδερρα, τὴ σκεβέ, τὴ μαγιά, τὴ σπλήνα, τ χολή, τὸ

μαῦρο καὶ τ' ἄσπρο τὸ τζιγέρ, τὸ πκάμισο, τὰ βομβρέκια, τν δρόα, τὰ νύχια τῆ βλάτ, τὸ γότσο καὶ τὰ κόκκαλα.

Ἡ κόπρος τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων ἐλέγετο «κατσιλιά» καὶ ἐχρησιμοποιοεῖτο ὡς λίπασμα.

Ἡ λέξις «τράγος» ἐσήμαινεν ἀνήθικος καὶ κατεργάρης. «Τί τράγος πγ εἶναι ξέρς ;» καὶ «'Ade, βρέ, τράγο». «Κατσιάκα» μεταφορικῶς ἐλέγετο ἢ ἀτημέλητος γυνή, καὶ «κατσακάκι» μεταφορικῶς τὸ εὐκίνητον. «Πιδάει σὰ δὲ κατσακάκι». Ἐκ τῆς συνηθείας δὲ τῶν ἐριφίων νὰ μὴ πηγαίνουν μαζὶ μὲ τὰ πρόβατα ἀλλὰ νὰ σκαρφαλώνουν εἰς τοὺς θάμνους καὶ τὰ δενδρύλια ἔμεινεν ἡ παροιμία «'Αράδα πὰν τὰ πρόβατα καὶ πίσω τὰ κατσιάκα», λεγομένη ἐπὶ ἀσυμφωνίας προσώπων εἰς τὰ κοινοτικά ζητήματα ὁπότε διεχωρίζοντο εἰς μερίδας.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Συμεῶν (3 Φεβρουαρίου) ἐσημεῖωναν διὰ στάκτης τὴν κοιλιάν τῆς μάυρης καὶ διὰ κόνεως ἀνθράκων τῆς ἄσπρης αἰγός, διὰ νὰ γεννήσουν «ἀλατζάδκα» ἐρίφια.

Ὁ κατσικάς ἐσυμφωνεῖτο τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου δι' ἓν ἔτος ἀντὶ μιᾶς «καλίτσας» σίτου κατὰ κεφαλὴν ζώου ἢ τριῶν γροσιῶν. Ἐκτὸς τούτου κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Χριστουγέννων περιερχόμενος τὰς οἰκίας ἐφιλοδορεῖτο μὲ ἀγὰ ἢ χοιρινὸν κρέας ἢ τσουρέκια. Αὐτὸς ἦτο καὶ κτηνίατρος. Ἐθεράπευε τὰ ἀσθενῆ, παίρνων αἷμα ἢ θέτων «καραότ» εἰς τὸ αὐτὶ τῆς αἰγός ἐπὶ τινὰς ὥρας. Ἐχάρασσε διὰ τοῦ μαχαιρίου του μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν κεράτων τὸ δέρμα τοῦ ζώου, ἔπειτα δὲ κτυπῶν αὐτὸ ὑπεβόηθει τὸ κακὸ τὸ γαῖμα νὰ ρεῦσῃ. Αὐτὸς ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὴν ζωὴν τῶν ζώων. Ἄν κανένα κατσιάκι ἐσοφοῦσε ἢ ἐγένετο θηριάλωτον, ἦτο ὑποχρεωμένος «νὰ φέρ σ-μάδ», τὰ πειστήρια τοῦ θανάτου, τὴν κεφαλὴν ἢ καὶ μόνον τὸ σημαδεμένο αὐτὶ, εἰς πίστωσιν ὅτι δὲν τὸ ἐπώλησε. Ἐνεδύετο τὴν φαρδιά σιαγιακένια στολήν, μὲ σερβέταν ἐπὶ κεφαλῆς, τσαρούχια εἰς τοὺς πόδας, σόπαν εἰς τὸ χέρι καὶ ταγαρτζίκι εἰς τὴν ράχιν. Τὸ τελευταῖον κατεσκευάζετο ὡς εἶπον ἀπὸ τὸ δέρμα ἐριφίου καὶ ἦτο ἐστολισμένον μὲ κρόσια ἐξ ἱμάντων εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὀπείων ἦσαν δεμένα χάνδρες καὶ ἐπὶ τῶν μικρῶν ξυλαρίων τοῦ ἀνοίγματος ἦσαν γεγλυμένοι ρόδακες. Ὡς κατσικάδες ἐπροτιμῶντο οἱ διατελέσαντες ποιμένες προβάτων καὶ ἔχοντες σχετικὴν πείραν περὶ ζώων.

Τὰς αἰγὰς προσεκάλουν διὰ τοῦ «κ-ήτς κ-ήτς», ἐξεδίωκον δὲ ἐπιφωνοῦντες «κὸς κὸος». Τὰς ἤκουαν νὰ «μελάζνε ἢ βελάζνε βεκ-εκ-ὲ» ὅταν ἐξήτουν τροφήν ἢ συντροφίαν, καὶ νὰ παραμαλάζνε βέεε, ὅταν ἦσθάνοντο πόνον. Ὁ κατσικάς ὁμῶς μετεχειρίζετο σφυρίγματα καὶ ἐπιφωνήσεις διαφορετικὰς «Ρρρήη ηἰ», σημαίνουσαν προχωρεῖτε, καὶ «εη εη-έεε», σημαίνουσαν σηκωθεῖτε κ. ἄ.

Ἡ γυναῖκα τοῦ κατσικᾶ ἐλέγετο «κατσκού» καὶ τὸ παιδί του «κατσακαράκι».

Τὸ κρέας τῆς αἰγὸς ἐλέγετο «κατσκίσιο» τὸ δὲ γάλα «κατσκίτικο» καὶ «κατσακερό» ἢ τρέχα «κατσκότριχα», ἢ ἀγέλη τῶν αἰγῶν «τὰ κατσίκια», ὁ τόπος συναγερωῦ αὐτῶν «κατσακαριά» καὶ τὸ ἀγνώστου ἀριθμοῦ πλήθος αὐτῶν «κατσοθέμ».

Τὴν εὐκίνησιαν τῆς αἰγὸς διηγεῖται καὶ τὸ ἐξῆς παραμῦθι:

Ὁ παπᾶς καὶ τὸ κατσάκι.

Μιά βολὰ ἕνας παπᾶς πῆγε στὸ μῦλο νὰ διαβάσ ἀγιασμό. Στὸ γύρισμα περνώδας ἀπ τὸ κουρὶ εἶδε τὰ κατσίκια τ χωριοῦ νὰ βοσκίανε μόν καὶ μοναχὰ τς, χωρὶς τὸ γατσκά. Φωνάζ, ξαναφωνάζ νὰ βγῆ ὁ κατσκάς, ἐκεῖνος δὲν ἔδωκε ἀπλογή, γιατί ἔκαμνε τὸ χοδρό τ τὸ νερό πίσω ἀπὸ ἕνα τσερπί. Κατεβαίνει ὁ παπᾶς ἀπ' τ ἄλογο, τὸ δὲν σ' ἕνα κλαρι καὶ παγαίνει νὰ πιάσ ἕνα θρεμμένο κατσάκι, γιὰ νὰ κάμ Πασκαλιά μὲ τ βαπαδιά. Ἄ ἔδω νὰ τὸ πιάσ, ἂ ἐκεῖ νὰ τὸ πιάσ, ἐκεῖνο ἕνα γερεμὲ ἔφευγε. Στὰ ὑστερνά, σὰν εἶδε π ὁ γήλιος πῆρε νὰ βασ-λέβ, βαζγέστσε, καὶ γύρσε πίσω ἰδρωμένος μούσκεμα, ν' ἀνεβῆ τ ἄλογό τ καὶ νὰ φύγι. Ἄμὰ ἄλογο δὲ εἶναι. Ἔφαγε τὸ κουρὶ νὰ τὸ γιρέβ, ἐκεῖνο γένικε ἄφανο.

Ὁ κατσκάς σὰν εἶδε τὸ βαπᾶ νὰ κυνιγάη τὸ δλάκι, τὸ ξένο,

— ἔρε λέει τὸ γερατᾶ, τὸ γατσοκλέφτ. Ἔκα νὰ σὲ δεῖξω γὼ πῶς κλέβνε.

Παγαίνει μὲ τὸ ὀσοῦλι, λεί τ ἄλογο τ ἀνεβαίνει καὶ πάει.

— ἔρε στὸ κακὸ πό παθα λέει ὁ παπᾶς. Νύχτωσε κι ἔχω δυὸ ὄρες δρόμο νὰ πορπατήσω ὡς τὸ χωριό.

Τί νὰ κάμ; Εἶδε παρσεῖδε, μάζωξε τὰ ράσα τ πῆρε τ βατέκα καὶ πῆγε πεζὸς στὸ χωριό.

Σὰ δὲν εἶδε ἡ παπαδιά βουτμένο στὸν ἴδρω καὶ δίχως ἄλογο, θάρρεψε τὸν ἔπιασανε κλέβδες καὶ τότε ρώτ-σε σφιχτὰ σφιχτὰ. Ἄμὰ ὁ παπᾶς τσιμουδιά

Τὸ πουρνὸ ξμέρωσε Κυριακή. Ἄφοῦ σώθηκε ἡ ἀκολουθία, τν ὄρα π θάλα μράσ τ ἀδίεφο, ὁ παπᾶς, στάθηκε βροστὰ στὰ Δμόθρα καὶ λέγι:

— Εὐλογημένοι Χριστιανοί. Νὰ μὴ βᾶτε νὰ κλέψτε τὸ δεκ-εκ-έεε, γιατί θὰ σᾶς κλέψνε τὸ ἡη-ηη ἡηηη.

Πρόβατα. Πρόβατα ἔτρεφαν μόνον ὠρισμένοι κτηνοτρόφοι, οἱ ἐνοικιάζοντες τὴν νομὴν τοῦ χωριοῦ, διότι κατὰ ρητὸν ὅρον τοῦ συμβολαίου κανεὶς ἄλλος δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἔχη πρόβατα, τὰ δὲ κατσίκια μόνον μετὰ τὸ σήκωμα τῶν δερματιῶν ἀπὸ τὰ χωράφια ἐπετρέπετο νὰ περιφέρονται εἰς τὰ πεδινὰ μόνον ἐπὶ ἕνα μῆνα. Ἄτερος ὅρος ὑπεχρέωνε τὴν κοινό-

τητα ν' ἀνοίξη τρεῖς διόδους μεταξύ τῶν σπαρτῶν, εἰς ἃ μέρη ὑποδειξῆ ὁ κτηνοτρόφος. Αἱ δίοδοι αὗται ὠνομάζοντο «σουλτάρες».

Τὰ πρόβατα ἐστεγάζοντο ἐντὸς μάνδρας πλεκτῆς ἐκ κλάδων δένδρων ἐσκεπασμένης «μὲ παπύρια καὶ σάζια». Δύο ἢ καὶ τρεῖς τοιαῦται μάνδραι μετὰ καλύβης διὰ τοῦς ποιμένας, ἐλέγοντο «ἀγ-ήλια». Ἄγ-ήλια ὑπῆρχον εἰς δύο τοποθεσίας. Εἰς τὴν Πραγανίτσα, ἔξωθεν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ χωρίου, καὶ εἰς τὸν Ἄη Δημήτρη, περὶ τὰ τέσσαρα χιλιόμετρα πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ. Τὸ ἐστεγασμένον μέρος τῆς μάνδρας, ὅπου τὰ πρόβατα διενυκτέρευαν τὸν χειμῶνα ἐλέγετο «σάγια». Κατὰ τὸ καλοκαίρι τὰ πρόβατα τὰ ἐστάλιζαν εἰς προχείρους μάνδρας, ἄνευ στέγης. Ἡ τοιαύτη μάνδρα ἐπλέκετο ἐπὶ ὀργωμένου ἀγροῦ κατ' ἔτος (νιάμα) τοῦ ἰδιοκτῆτου πληρώνοντος διὰ τὴν ἐκ τῆς κόπρου τῶν προβάτων λίπανσιν αὐτοῦ.

Ὁ κάτοχος προβάτων κτηνοτρόφος ἐλέγετο «κεχαγιας». Τὴν αὐτὴν ἐπωθυμίαν ἔφερε καὶ ὁ ἀρχιποιμὴν ὅστις ἐφρόντιζε διὰ τὴν διατροφὴν τῶν ἄλλων ποιμένων, τὴν ἀποστολὴν καὶ συντήρησιν τοῦ γάλακτος, τὸ πῆξιμον τοῦ τυροῦ καὶ τὴν ὑγίαν τῶν προβάτων. Οἱ ποιμένες ἐλέγοντο τσοβάνηδες καὶ συνήθως εἰς τὸ ἄκρον τῆς σόπας τῶν εἶχαν προσηρμοσμένην σιδηρᾶν ἀρπάγην, τὴν «γέγαν», ἣτις ἐχρησίμευε διὰ νὰ συλλαμβάνουν τὰ πρόβατα ἀπὸ τοῦ ὀπισθίου ποδός. Οἱ ποιμένες ἐφόρουσαν φαρδυά, ἀβαδένια, σερβέτα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τσαρούχια εἰς τοὺς πόδας. Κατὰ τὰς βροχερὰς ἡμέρας ἐφόρουσαν καὶ «γιαμουρλίκι», εἶδος κάπας μονοκόμματης, ἀπὸ πεπιεσμένου μαλλίου «κετσέ». Μερικοὶ εἰς τὸ πολὺ ψύχος ἐφόρουσαν δερμάτινον ἐπενδύτην καὶ πανταλόνι, ἀπὸ δέρμα προβάτου, μὲ τὸ τρίχωμα πρὸς τὰ ἔξω. Ἡ σόπα μὲ τὴν γέγαν ὁμοίαζε πολὺ μὲ τὴν «γκλίτσα» τῶν ἐδῶ τσελιγκάδων.

Ὁ βοσκὸς εἶχε πάντοτε ἐν πρόβατον ἡμέρον τὸ ὅποιον τὸν παρηκολούθει καὶ ἐχρησίμευεν ὡς πρωτοπόρος τῶν ἄλλων. Τοῦτο ἐλάμβανε διάφορα φαγόσιμα, ψωμί, σταφίδας καὶ τὰ ὅμοια ἀπὸ τὸ χέρι του καὶ τὸ ὠνόμαζαν «κιοσέμ».

Τὰ πρόβατα ἐγέννων τὸν Ἰανουάριον καὶ κατὰ Φεβρουάριον ἐπωλοῦντο τὰ ἀρνία. Τὰ ἐτοποθέτουσαν μέσα εἰς κάρρα κεκαλυμμένα διὰ ψιθίνου ἐπικαλύμματος «κουρτούνας» καὶ τὰ μετέφερον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Μετὰ τὴν πώλησιν τῶν ἀρνίων, ἤμελλον τὰ πρόβατα ἐντὸς χαλκίνων κάδων «γερεδέλι», τοὺς ὁποίους ἐκένωναν εἰς μεγάλας χαλκίνας στάμνας «γιουγούμια», ἔδεναν ἐπὶ τοῦ στόματος δερμάτινον κάλυμμα καὶ διὰ κάρρου ἀπέστελλαν αὐτὰ εἰς Καλλικράτειαν, εἰς τὸν «γιαουρτχανάν», ὅπου ἐπῆζετο εἰς «ξύγαλο», τὸ περίφημον «σηλύβρι γιαουρτοῦ» καὶ ἐπωλεῖτο εἰς Ἰ]πολιν. Τὰ πρόβατα ἀρμέγονταν τρεῖς τῆς ἡμέρας, τὸ δὲ γάλα ἀπεστέλλετο εἰς τὸν γιαουρτχανάν καθ' ἑκάστην πρωΐαν, πρὸ τῆς ἀνα-

τολής του ήλιου. Κατά το θέρος το μεσημερινόν γάλα διὰ νὰ μὴ ξυνήσῃ τὸ ἐβύθιζαν μὲ τὸ γιουγούμι μέσα εἰς τὴν γούρναν τῆς κρήνης καὶ τὸ ἄφηναν ἐκεῖ μέχρις ἑσπέρας. Τὸ μέρος ὅπου ἐπότιζαν τὰ πρόβατα ἐλέγετο «σοβάτ». Ἡ μάνδρα, ὅπου ἐγίνετο τὸ ἄρμεμα, ἦτο χωρισμένη εἰς δύο μέρη, καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίσματος εἶχε δύο θύρας. Παρὰ τὰς θύρας ταύτας ἐκάθηντο τέσσαρες ποιμένες μὲ τὰ γερόδελια μεταξὺ τῶν ποδῶν των, ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν ἐκάστης, συνελάμβανον τὰ ξερχόμενα πρόβατα καὶ τὰ ἄρμεγαν. Ἐντὸς τοῦ ἄλλου μέρους τῆς μάνδρας, ἕτερος ποιμὴν μετὰ μακρῶς ράβδου εἰς τὴν χεῖρα, εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς ὁποίας ἦτο προσηρμοσμένον τεμάχιον ξύλου ἐγκαρσίως εἰς σχῆμα Γ, τὸ «χαῖδαμάκι», ἐβίαζε τὰ πρόβατα πρὸς τὴν διπλὴν ἔξοδον. Ἡ μεταφορὰ τῶν προβάτων τὸ καλοκαῖρι ἀπὸ τὴν στεγασμένην μάνδραν εἰς τὸ ὑπαιθρον, καὶ τὸ στάλισμα αὐτῶν ἐκεῖ ἐλέγετο «ἐγρέκι».

Εἰς ἀντικατάστασιν τῶν γηρασκόντων καὶ τῶν ἀποθνησκόντων προβάτων, μετέφερον κατ' ἔτος πρόβατα ἀπὸ τὰ βορειότερα μέρη τῆς Θράκης καὶ Νοτίου Βουλγαρίας, τὰ ὀνομαζόμενα «βαχάρια».

Ὅταν ὁ χειμὼν ἦτο πολὺ βαρὺς καὶ ὑπῆρχε φόβος ν' ἀποθάνωσι τὰ πρόβατα ἐκ ψύξεως, τότε ὁ κεχαγιάς ἐνοικίαζεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τὸ κατόγειον τοῦ σχολείου καὶ τὰ ἐστέγαζεν ἐκεῖ. Ἡ τοιαύτη ἐποχὴ συνήθως συνέπιπτεν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Δωδεκαημέρου, ὁπότε τὰ μαθήματα διεκόπτοντο ὀλίγας ἡμέρας ἐνωρίτερον καὶ ἐπαναλαμβάνοντο ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον τοῦ συνήθους.

Ἡ καλύβη τῶν ποιμένων εἶχε ἐπικλινῆ στέγην κεκαλυμμένην ἀπὸ παπύρια καὶ ἦτο κατεσκευασμένη ἀπὸ «πλεκόν» δηλαδὴ περιπλεγμένους κλάδους δένδρων, ὅπως αἱ μάνδραι. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἦσαν κατεσκευασμένα τὰ καθίσματα καὶ τὸ τραπέζι, ἀπὸ πλεκόν γεμισμένον χῶμα, ἀκίνητα. Εἰς τὸ μέσον ὑπῆρχε ἡ ἐστία ἄνευ καπνοδόχης. Τὸ φαγητὸν ἐμαγειρεύετο κατὰ πρωτόγονον ὅλως τρόπον, ἐντὸς χαλκίνης χύτρας «βακῆρας» κρεμασμένης ἀπὸ τῶν δοκῶν τῆς στέγης, δι' ἀλύσεως καὶ ἀρπάγης.

Πρὸς προφύλαξιν τῶν προβάτων ἀπὸ τοῦς λύκους, ἐτρέφοντο τὰ «τσοβανόσκυλα», οἱ ποιμενικοὶ κύνες.

Τὰ πρόβατα καὶ τὰ ἀρνιά ἐθεωροῦντο ἀνόητα καὶ ἥσυχα ζῶα, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰς φράσεις: «Ὅποιος γένεται πρόβατο τονε τρώγι ὁ λύκος», λεγομένη ὅταν κανεῖς δὲν μάχεται ὑπὲρ τῶν δικαίων του καὶ ὑφίσταται ζημίαν, καὶ ἡ ἑτέρα «Εἶναι ἥσυχο σὰν ἀρνάκι», λεγομένη διὰ τὰ φρόνιμα παιδία.

Τὰ πρόβατα ἐκάλουν διὰ τῆς προσφωνήσεως «τρροροῦ» καὶ τὰ ὠδήγουν εἰς τὴν βοσκὴν ἐπιφωνοῦντες «ρρέι». Τὰ ἤκουαν νὰ «μελάζνε» ἢ «βελάζνε» φωνάζοντα «μέε» ἢ «βέε».

Τὰ πρόβατα πολλάκις «δαλάμιαζαν» ἢ ἔπεφταν, καὶ πρὶν ψοφήσουν

τὰ ἔσφαζαν. Οἱ τριγόντες ἀπὸ τοιοῦτον κρέας προσεβάλλοντο καὶ αὐτοὶ ἀπὸ «δαλάκι», τὸ ὁποῖον ἐθεράπευον οἱ πρακτικοὶ ἰατροί, διὰ καυτηριάζσεως.

Τὰ πρόβατα ἔφερον ὄνομα ὅπως τὰ κατοίκια ἀναλόγως τοῦ χρώματος τοῦ τριχώματος. Τὸ ἀρσενικὸν ἐλέγετο «κότς», τὸ θηλυκὸν «προβατίνα», τὸ μικρὸν ἀρνάκι καὶ τὸ ἐνὸς ἔτους «τοκλί», τὸ εὐνουχισμένον «βουρμάς» καὶ τὸ στεῖρον «κ-ησήρ». Ἡ ἀγέλη τῶν προβάτων «τὰ πρόβατα».

Βόες.—Οἱ βόες ἦσαν πολῦτοιμοὶ σύντροφοὶ τοῦ γεωργοῦ. Τὸν ἐβόηθουν εἰς τὸ ὄργωμα, τὸ ἀλώνισμα, τὴν μεταφορὰν τῶν γεννημάτων καὶ τοῦ ἀχύρου καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν βαρεῖαν ἐργασίαν. Τὸ βόδι εὐνουχίζετο κατὰ τὸ δευτέρον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὅσον ἐπιθετικὸς καὶ ἄγριος ἦτο ὁ βουγάς, τόσον ἦσυχον καὶ βαρὺ ἦτο τοῦτο. Διὰ τοῦτο ἔλεγαν: «Τὸν ἔδεσε σὰ δὲ βόδ' στὸ παχί», διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἐξ ὀκνηρίας ἀφήνετὸ νὰ τὸν ὀδηγοῦν ἄλλοι, χωρὶς αὐτὸς νὰ δεῖξῃ καμμίαν πρωτοβουλίαν. Καί: «Βόδ' πῆγε μουσκὰρ ἦρε», λεγομένη διὰ τοὺς μεταβαίνοντας εἰς ξένον χωριό, καὶ μετὰ πολὺν καιρὸν ἐπιστρέφοντας καὶ πάλιν χωρὶς νὰ μεταβάλουν χαρακτῆρα ἢ ν' ἀποκτήσουν γνώσεις περισσοτέρας. Τὸ μὴ εὐνουχισμένον ἀρσενικὸν ἐλέγετο «βγάς», ἡ δὲ γεννημένη ἀγελάς, ὅταν παύσῃ σχεδὸν νὰ δίδῃ γάλα, «παλημομουσιά».

Ἡ ἀγελάς ἐκτὸς τῆς ἄλλης βοηθείας παρεῖχε καὶ τὸ γάλα της, διὰ τοῦτο ἦτο πραγματικὴ εὐλογία εἰς τὴν γεωργικὴν οἰκογένειαν. Πεποίθησις ἐπεκράτει παρὰ τῷ λαῷ ὅτι ἡ ἀγελάς, ἡ χρησιμοποιουμένη εἰς ἔργα ὑπὸ τὸν ζυγόν, παύει νὰ δίδῃ τὴν αὐτὴν ποσότητα γάλακτος, διότι κόπτονται αἱ γαλακτοφόροι φλέβες αὐτῆς.

Αἱ ἀγελάδες ἔφεραν ὀνόματα, εἴτε κατὰ τὸ χρῶμα των, ἢ Κοκκίνο, ἢ Ἀσπρούλα, ἢ Μαυρίκα, εἴτε ἀπὸ σπασμένο κέρατο, ἢ Τσελέκα, εἴτε ἀπὸ ἄλλο τι σημεῖον, ἢ Σακάρο, ἢ Φρυδοῦ, ἢ Καρακίτζα, ἢ Νίσκα. Ἐπίσης τὰ βόδια ὀνομάζοντο ὁ βουζός, ὁ Τσακῆς, ὁ Σακάρος, ὁ Καραός, ὁ Πατέλις.

Τὸ τέκνον τῆς ἀγελάδος ἐλέγετο «μουσκὰρ», τὸ θηλυκὸν ἐνὸς ἔτους δαμάλα, τὸ ἀρσενικὸν δαμάλι, ὁ τόπος συναγερμοῦ «ἀγελαριά», καὶ ἡ ἀγέλη αὐτῶν «τ' ἀγελάδια» καὶ «τὰ πράματα», τὰ δὲ ἀμελγόμενα ζῶα ἐν γένει «ἀρμέματα» καὶ τ' ἀρμεξιά.

Τ' ἀγελάδια κατὰ τὸν χειμῶνα ἐφυλάττοντο εἰς τοὺς σταύλους, τρεφόμενα μὲ ἀχύρον καὶ βρώμην ἢ κριθήν. Τὸ ἔσπερας δὲ ὀδηγοῦντο εἰς τὴν βρύσιν τοῦ χωρίου ὅπου ἐποτίζοντο. Τὸ κολοκαίρι «τ' ἀπόλναγανε» εἰς τ' ἀγελάδια. Οἱ μεγάλοι ὁμως γεωργοὶ ἐστοίχιζαν κατὰ Μάρτιον ἓνα παιδί γιὰ νὰ βόσκη τὰ βόδια των, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐνεπιστεύοντο τὰ ἰδικὰ των εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ἀγελάρη.

Ὁ ἀγελάρης συνεφωνεῖτο κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου,

δι' ἓν ἔτος ἀντὶ ἡμίσεος κοιλοῦ σίτου κατὰ κεφαλὴν. Διὰ τὰ μουσκάρια εἶχαν ἄλλον βοσκόν, τὸν «βοζακτσῆν». Ἐνίοτε προσελάμβανον καὶ ἰδαίτερον βοσκὸν διὰ τὰ βόδια, τὸν «οἰκουζτσῆν». Ὁ ἀγελάρῃς εἶχε καὶ τὴν φροντίδα τοῦ «ηγᾶ», διὰ τὰ τὸν περιμαζεύη, διὰ τὰ μὴ «κουνδούγι» τὸν κόσμον. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Δημαρχία Μετρῶν ἐπρομηθεύθη ταῦρον καλῆς ράτσας, καὶ εἰς αὐτὸν ἔφερον τ' ἀγελάδια τῶν ὅταν «ἔσερνανε», πληρώνοντες ἢ γρόσια.

Κατὰ τὴν ἀγοραπωλησίαν ἀγελάδος, ὁ ἀγοραστὴς ἐσυνήθιζε νὰ κρατῆ τὸ χέρι τοῦ πωλητοῦ καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνη τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον προσέφερον, ὁ δὲ πωλητὴς ὁμοίως τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον ἐζήτει.—Τετρακόσια, τετρακόσια.—Πεδακόσια, πεδακόσια. Τοῦτο συνέβαινε καὶ κατὰ τὴν πώλησιν ὁποιοῦδήποτε ἄλλου ζώου. Κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀγελάδος, ὁ πωλητὴς ὠδήγει τὸ ζῶον ἐντὸς τοῦ σταύλου τοῦ ἀγοραστοῦ, ἐλάμβανε λίθον ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἔσυρεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου, τῆς ράχεως καὶ τῆς οὐρᾶς, ἀποσπῶν ὀλίγας τρίχας ἀπὸ κάθε μέρος καὶ ἔριπτεν αὐτὸν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ σταύλου, διὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖ πᾶσα ἀρετὴ τοῦ ζώου.

Βουβάλοι.—Βουβάλια ἐτρέφοντο ὀλίγα σχετικῶς. Τὸ θηλυκὸν ἐλέγγοτο «β-βάλα», τὸ εὐνουχισμένον ἀρσενικὸν «β-βάλι», τὸ μικρὸν «μαλάκι», τὸ ἐνὸς ἔτους θηλυκὸν «μαλάκα». Τὰ βουβάλια συναγελάζοντο μετὰ τῶν βοῶν καὶ ἀγελάδων καὶ ἐτρέφοντο ὁμοίως μὲ αὐτά. Τὸ γάλα τῆς βουβάλου ἦτο περιζήτητον τὸν χειμῶνα διὰ τὸ πάχος του. Ἀπὸ τὸ γάλα τῆς κατεσκευάζον «ξύγαλο» καὶ βούτυρον.

Βουβάλους καὶ ἀγελάδας τότε μόνον ἔσφαζαν, ὅταν ἐγήρασκαν καὶ ἦσαν πλέον ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν. Ἀλλὰ καὶ τότε ἐπροτίμων νὰ τὰς πωλήσουν εἰς τὸν κασάπην παρὰ νὰ τὰς σφάξουν οἱ ἴδιοι. Μόσχος ἢ δάμαλις, τότε μόνον ἔσφάζοντο ὅτε ἔνεκεν δυστυχήματος καθίστατο ἀχρηστον πρὸς γεωργικὰς ἐργασίας.

Κάθε πρωΐ, ἀφοῦ «βάργανε» τ' ἀγελάδια καὶ τὰ βουβάλια στὴν ἀγελαριά, ἔπερνεν ἡ νοικοκερὰ τὸ φκιάρι, ἐσύναζε μίαν μίαν τις κοπριῆς καὶ τὰς ἐκσφενδονοῦσε εἰς τὸν τοῖχον τοῦ σταύλου, ἢ τὸν πλεκὸ τοῦ φράκτη, ὅπου προσεκολλῶντο καὶ ἀφίνοντο νὰ ξηρανθοῦν. Εἰς περιπτώσιν δὲ ἐλλείψεως καυσίμου ὕλης, ἐχρησιμοποιοῦντο, ὡς τοιαύτη.

Ὅταν ἠγόραζαν γάλα ἢ δξύγαλο μέσα εἰς ἀγγεῖον τοῦ πωλητοῦ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀγγείου ἔθετον ἐντὸς αὐτοῦ ὀλίγον νερό, διὰ νὰ ποτίσουν τὸ ζῶον καὶ νὰ τρέχῃ τὸ γάλα του σὰν νερό. Ἐπίσης ὅταν ἐπῆγαιναν ν' ἀγοράσουν γάλα μέσα εἰς ἰδικὸν τῶν ἀγγείων ἔβαζαν μέσα ὀλίγον νερό διὰ τὸ ζῶον. Ἄν τὸ ζῶον ἔλειπεν εἰς τὴν βοσκὴν, τότε ἔχυναν τὸ νερό εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐσυνήθιζε νὰ κάθηται.

Ἡ ἀγελάδα καὶ ἡ βουβάλα ἐβασκαίνοντο. πολὺ εὐκόλα, διὰ τοῦτο

μόλις ἐγεννοῦσαν, ἢ νοικοκερά ἐφρόντιζε νὰ δέση μιὰ γαλάζια χάντρα μιὰ κόκκινη κορδέλα εἰς τὸ φουντωτὸ μέρος τῆς οὐρᾶς των, ὡς ἀντιβασκάνιον. Ἐὰν δὲ ἀρρωστοῦσαν, καὶ ἢ ἀσθένειά των ἐθεωρεῖτο μάτιασμα, διὰ νὰ θεραπευθοῦν, ἐχρηιάζοντο τὰς αὐτὰς διατυπώσεις, τὰς ὁποίας καὶ ὁ ματιασμένος ἄνθρωπος: γητέματα, καὶ διάβασμα ἔξορκισμοῦ, ἀπὸ τὸν παπᾶ τοῦ χωριοῦ.

Ἴπποι καὶ ὄνοι — Τὰ ζῶα ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὸ νὰ σύρουν ἀμάξια νὰ σηκώνουν βάρη, καὶ πρὸς ἵππασίαν, διὰ τοῦτο ἐκοπίαζαν περισσότερον τῶν βοδιῶν. Ἐκ τούτου καὶ ἢ παροιμιώδης φράσις: Τὸν ἐχὶ γαῖδουρ κὶ ἄλογο, λεγομένη ἐπὶ ἀνθρώπου εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιφορτίζουν πᾶσαν ἐργασίαν, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήσουν ν' ἀναπαυθῆ, καὶ δὲν τὸν ἀμείβουν ἀναλόγως τῶν κόπων του.

Γαῖδαρος ἢ γαῖδουρα ξεκαπίστρωτ, ἐλέγετο ὁ νέος ἢ ἡ νέα, οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ χαλιναγωγῆσουν τὰς σαρκικὰς των ἐπιθυμίας. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, ἢ μοιχευομένη ὅταν συνελαμβάνετο ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐτοποθετεῖτο ἐπάνω εἰς τὸ γαῖδουρι μὲ τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν οὐρὰν τοῦ ζώου καὶ περιεφέρετο εἰς τοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ, διὰ νὰ τὴν πτύσουν ὄλοι. Ἐκτοτε ἔμεινεν ὁ τίτλος γαῖδουροκαθισμένῃ δηλαδὴ ἐλευθερίων ἠθῶν γυναῖκα.

Γνωστὴ εἶναι ἢ συνήθεια τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ὄνου νὰ κυλλίνται κατὰ γῆς, ὅταν ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τῆς ράχεώς των τὸ σαμάρι ἢ τὰ χάμουρα. Ἐκ τούτου ἢ παροιμιώδης ἐκφρασις: μιὰ γαῖδουροκυλλισιὰ τόπος, λεγομένη εἰρωνικῶς, διὰ μικρὰν αὐλὴν ἢ κῆπον ἢ ἄλλον μικρὸν τόπον ἐν γένει. Ἀπὸ ἄλλην συνήθειαν τῶν ζώων, ὅταν τρομάζουν νὰ τεντώνουν τὰ ὦτα, ἔμεινεν ἢ φράσις: τσίτωσε τ' αὐτιά τ, σημαίνουσα, ἐνέτεινε τὴν προσοχὴν του. Ἀπὸ δὲ τὴν συνήθειαν τοῦ κουρασμένου ζώου νὰ χαλαρῶνῃ τὰ ὦτα, ἢ ἄλλη φράσις: κρέμασε τ' αὐτιά τ σημαίνουσα, ἔχασε τὸν ἐνθουσιασμόν του.

Ἐπίσης ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ζώων ἔμειναν αἱ φράσεις: Δὲ δρῶν ἄχερο' σημαίνουσα δὲν εἶναι ἀνόητοι. Τὸν ἔδεσε στὸ παχνί' σημαίνουσα, τὸν κατέστησε πειθῆνιον ὄργανόν του. Τόνε ξεπουπούλισε καὶ τὸν ἐγδαρε τ βροβειά τ' σημαίνουσαι τὸν κατέστρεψε. Σὰ γένι κανεῖς γαδούρ, θὰ βρῆ καὶ τὸ σαμάρ' σημαίνουσα ὅτι, ὅταν ἀποφάσῃς κάτι θὰ εὖρης καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεώς του. Τς γειτόνισσας τ' αὐγὸ δαῖμα μεγαλύτερο φαίνεται' σημαίνουσα ὅτι τὰ ξένα πράγματα μᾶς φαίνονται καλύτερα τῶν ἰδικῶν μας. Κατὰ Μάιον, ἐσυνῆθιζαν νὰ «τσαῖρλαδίζνε» τ' ἄλογα, ἐπὶ 15 τουλάχιστον ἡμέρας εἰς τὰ λειβάδια. Ἐδεναν λοιπόν, τὸ ζῶον ἀπὸ τὸ ἐμπρόσθιον πόδι μὲ σχοινί, τοῦ ὁποίου τὸ ἄλλο ἄκρον ἐκάρφωναν εἰς τὴν γῆν. Ἀφοῦ τὸ ἄλογον ἔτρωγε τὸ τριφύλλι καὶ ἐσχηματίζετο γυμνὸς κύκλος, ἐμάκρυναν ὀλίγον τὸ σχοινίον, διὰ νὰ φθάνῃ νὰ βοσκήσῃ. Ἐκ τούτου

ἔμεινεν ἢ παροιμιώδης φράσις: Τὸν ἔδωκε μακρὸν σκοινί, λεγομένη ἐπὶ τῶν καταχωμένων τῆς διδομένης εἰς αὐτοὺς ἐλευθερίας.

Ἐπιπλοῦντος τοῦ ἵππου προσεκαλεῖτο διὰ τῆς ἐπικλήσεως «για, για» καὶ παρωτρύνετο εἰς ἐργασίαν διὰ τοῦ «δέε» καὶ νὰ σταματήσῃ διὰ τοῦ «δόρη». Ὁ ὄνος παρωτρύνετο νὰ προχωρήσῃ διὰ τοῦ «δέε» καὶ «τς τς» καὶ ἔσταματᾷτο διὰ τοῦ «τσούους».

Ἐπιπλοῦντος τοῦ ἵππου ἐλέγετο «ἄλογο» μὲν ὁ εὐνουχισμένος, «ἄη-ἦρ» δὲ καὶ «ἄτ» ὁ μὴ εὐνουχισμένος, τὸ θηλυκὸν «φοράδα» καὶ τὸ μικρὸν «πλάρ» ἢ «πλαράκι».

Ἐπιπλοῦντος τοῦ ὄνου ἐλέγετο γαΐδαρος, ὁ θηλυκὸς γαδούρα καὶ τὸ μικρὸν γαδράκι, πουρλιάκι καὶ γατζέλι.

Ἐπιπλοῦντος τοῦ ἵππου «χλημούραγε» ἢ «ἦ-ἦ-ἦ-ἦ» ὁ δὲ ὄνος «γάρζε ἀάρα».

Ἐπιπλοῦντος τοῦ κτήνος ἀπέθνησκε, τὸ ἔσυραν εἰς κανένα χανδάκι, τὸ ἔγδερναν καὶ ἄφηναν τὸ πτώμα του ἄταφον, βορὰν τῶν ἀειτῶν, τῶν κυνῶν καὶ τῶν θηρίων.

Διὰ τοῦτο, ὁ γεωργός, ὅταν ὕβριζε τὸ δυσήνιον ζῶον, τὸ ἀπεκάλει «σκυλοφάγωμα» δηλαδή ἄξιον νὰ ψοφήσῃ καὶ νὰ τὸ φάγουν οἱ σκύλοι.

Τὸ δέρμα του τὸ ἀλάτιζαν, ἔπειτα δὲ τὸ ἐκάρφωσαν κατὰ γῆς τενητωμένον, ἕως ὅτου ἐξηραίνετο εἰς τὸν ἥλιον. Μετὰ ταῦτα τὸ ἐχώριζαν εἰς λωρίδας κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀνθρωπίνου ποδός, ὥστε νὰ εἶναι ἀρκεταὶ διὰ τὴν κατασκευὴν ζεύγους τσαρουχιῶν καὶ τὸ ἐπώλουν. Ἐκ τούτου αἱ παροιμιώδεις φράσεις: «Νὰ τὸ φᾶν τὰ σκυλιὰ» δηλ. νὰ ψοφήσῃ, «θὰ βγάνω ἕνα ζευγὰρ τσαρούχια ἀπ τ ράχι τ» δηλ. θὰ τὸ σκοτώσω.

Χοῖροι.—Οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι ἔτρεφον ἀνὰ ἕνα χοῖρον, ὁ ὁποῖος τὴν ἡμέραν ἀπεστέλλετο μετὰ τῶν ἀγελάδων εἰς τὴν βοσκήν τὸ δὲ ἐσπέρας, ὅταν ἐπέστρεφε κουρασμένος καὶ πεινασμένος ἤρχιζε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ ὠθῆ τὴν θύραν τῆς οἰκίας «μὲ τ ζούρλα τ» διὰ νὰ τοῦ δώσουν τροφήν. Οἱ χοῖροι ἐτρέφοντο μὲ πίτυρα, τυρόγαλον καὶ ἀραβόσιτον. Ἐσφάζοντο κατὰ κανόνα τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ τὸ κρέας τῶν ἐτρώγετο μέρος μὲν νωπὸν, τὸ δὲ περισσότερον ἐπαστώνετο καὶ ἐτρώγετο καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα.

Κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μας εἶχαν περὶ τὰς 3000 ζῶα, ἦτοι, αἰγας 500, ἀγελάδας 400, βουβάλους 50, ἵππους 200, ὄνους 100 καὶ χοίρους 200, ὄρνιθας δὲ 1200.

Ἀπὸ τὰ παραμῦθια περὶ ζῶων εἶναι καὶ τὸ ἀκόλουθον.

Ἡ ὀρνιθία τ γαῖδουριοῦ καὶ τ πεττοῦ.

Μιά βολὰ ἦδανε ἕνας τσεφτσῆς π καταλάβαινε τοὶ γλώσσες ἀπὸ γοῦλα τὰ χαϊβάνια. Μόνε ἄμα τό λεγε σ' ἄλλονα θαλὰ πεθάνι.

“Ἐνα βράδ γύρσε μὲ τὰ βόδια τ’ ἀπ’ τ’ ἀλέτρι κι ἔκατσε νὰ βγάνι τὰ τσαρούχια τ’ ἐροστὰ στ’ ἀχουριού τ’ ἄρτα, βίρτα ἀκούει τὸ γαδούρι κι ρωτάει στὸ βόδ :

— Πῶς τὰ πέρασες σήμερα Πατέλι; Τί ἔπαθες και βογᾶς;

— Κακὰ και ψυχρὰ Κύρ Μέντιε. Ἄπ’ τὸ γύρνα γύρνα γούλι μέρα, δάλωσε τὸ μυαλό μ, κι ἀπ τὸ ζγὸ ἀνίξε ὁ σβέρκοζι μ. Τὰ καπούλια μ πρίσκανε ἀπ τοῖ φκεδριές, και τὰ ποδάρια μ εἶναι μωρὰ δὲ δὰ νοιώθω. Δὲ βορῶ νὰ λιγίσω τὰ γόνατα μ.

— Ἄμ εἶσαι βουδαλαῶς και γιὰ ταυτὸ βασανίζεσαι. Ἄς εἶχα γὼ τὰ κέρατα σ και τὰ ποδάρια σ και νὰ γλεπες.

— Και δὲ μὲ λές, τί θὰ καμνες;

— Θὰ κούδραγα και θὰ κλώτσαγα. Ὅχι νὰ βάζω τὸ κεφάλι μ, μόν και μοναχόζι μ στὸ ζγὸ, σὰ γαί σένα τὸ σασκίνοι.

— Και κείνο τό καμα, μιὰ βολά, ἀμὰ ὡς τὸ βράδ μαρτύρσα ἀπ τοῖ φκεδριές και ἀπ τοῖ τσεκελιές.

— Ἐ, και δὲ βορσες νὰ σ λογιστῆς καμμιάν ἄλλη διαβολιά; Ἄξε μένα. Ἄπόψι μὴ δρωῶς, και τὸ πουρνὸ τὰ ἴδια, κι ὅδε θάρτνε νὰ σὲ ζέψνε μὴ σκώνεσαι.

Ἐ τσεφτοῆς ἐκεῖ πό βγαζε τὰ τσαρούχια και τὸν ἔχινε νερὸ ἢ γιναίκα τ, κι ἔπλενε τὰ ποδάρια τ γέλασε μὲ τ γαδουριού τν ὀρμήνια.

— Τί γελᾶς μαθές, τότε ρωτάει ἢ κοκκῶνα τ.

— Γελάγω μὲ τ γαδουριού τὰ λόγια.

— Μάννα! Και τί γεῖπε τὸ γαδούρι;

— Δὲ βορῶ νὰ στὸ πῶ γιὰ τί θὰ πεθάνω.

— Ναι και σὲ πίστεψα. Τίποτιτσα δὲ βαθαίνις. Μόνε ἀπ’ τὸ σκυλογίνατο σ, νὰ μὴ δύχι και τὸ πῆς και τὸ μάθω κι ἐγὼ, τὸ κάμνεις αὐτό.

Ἄσ-λ-η ὁ ἄδρας τς μὲ κανεῖνα δρόπο δὲ δόγ εἶπε. Και ἢ γιναίκα σώπασε.

Τὸ πουρνὸ σάν ἔκαμε τὸ βόδ τὸν ἄρρωστο, τ’ ἀφίνοι ὁ τσεφτοῆς στ’ ἀχούρι νὰ ξεκουραστῆ, και ζέβ τὸ γαδούρι στὸ δόπο τ.

Τὸ ζαβάλιχο τὸ γαδούρι, κάπως δὲ ἦδανε μαθμένο, ἀφανίσκε ν’ ἀδιπατῆ και νὰ σκωμαχίεται μέσ στα τεζέκια. Τ’ ἄλλ’ τὸ βόδ ἦδανε δυνατὸ και τὸ γαδούρι μούσκεψε στὸν ἴδρω, κι ἔφαγε ξύλο, ἔφαγε ξύλο μὲ τὸ τσεκέλι, π ὅδε γύρσε τὸ βράδ στὸ παχνί, ξαπλώθηκε σὰ δὲ ψόφιο.

Ἐ τσεφτοῆς ἔκατσε πάλε ὄξω μεριά ἀπ’ τ’ ἀχούρι κι ἔπλενε τὰ ποδάρια τ, κι ἀκούει τὸ γαδούρι και ρωτάει τὸ βόδ :

— Πῶς τὰ πέρασες σήμερα, Πατέλι;

— Φίνα, ἀρκαδάς. Ἐφαγα, ἦπγα, κιμήθκα, ξεκράσκα. Νὰ ἦσαι καλά π μ ὀρμήνεψες τί νὰ κάμω.

— Ἄσε ἀρκαδάς, και μὲ φαίνεται π δὲ θὰ σὲ βγῆ ἢ ὀρμήνια μ σὲ

καλό. Γιατί ἄξα τ ἀφεδικὸ νὰ λήη στὸ γείτονα, π ἄμα δὲ φᾶς κι ἀπόψα θὰ φωνάξ τὸ γασάπ νὰ σὲ πλήσ. Κοίταξ ἀπόψα νὰ φᾶς καλά, κι αὔριο νὰ πᾶς στη δλειά γιά νὰ μὴ διῶ τὸ γιοβδέξ κρεμασμένο, ἀπ τ κασάπ τὰ τσεγέλια.

Ἵ ἄθροπος γέλασε πάλε μὲ τ γαῖδουριοῦ τν ὀρμήνια.

—Τί γελᾶς πάλε; Τόνε ρώτ-σε ἡ γυναῖκα τ.

—Γελάγω μ αὐτὰ π λέει τὸ γατζέλι στὸ βόδ.

—Πές το μαθῆς κι ἐμένα, τί λέει.

— Μόν αὐτὸ δὲ βορῶ νὰ σὲ πῶ, γιατί ἔδε στὸ πῶ θὰ πομήκω στὸ δόπο.

—Ἵχι θὰ μὲ τὸ πῆς.

—Ἵχι δὲ βορῶ.

Πιάνται στὸ γαβγᾶ.

—Ἵφοῦ και δὲ μὲ πιστεύεσαι, λέει ἡ γυναῖκα, γιά τὸ τόσογια, κι ἐγὼ ἀπ τὰ σήμερα δὲ εἶμαι γυναῖκα σ. Νὲ τὸ στρωῶμα σ στρώνω, νὲ κοδά σ κιμουῦμαι. Νὰ βάνις νὰ μαγειρέψης σὰ θέλις νὰ φᾶς ἀπόψα.

Παγαίνι ἡ γυναῖκα κλειδώνεται μέσ τὸν ὀδᾶ κι ἀφίνι τὸν ἄδρα τς μοναχό.

Τὸ πουργὸ κατέβκι ὁ καμένος στεναχωρεμένος, τάϊσε τὰ βόδια, ἔβγανε τς ὀρνιθες ἀπ τὸ κμάς και τς ἔροξε νὰ φάνε. Ἵ πετνὸς τσὲ πῆρε μὲ τν ἀράδα.

—Ἵχ ὄλαν. Δὲ ὀρέπεσαι; λέει τὸ σκυλί. Τ' ἀφεδικὸ τόσο στεναχωρεμένο, κι ἐσὺ τὰ κέφια σ, πουργὸ πουργὸ.

—Ἵμ εἶναι σασκίνις και γιά ταυτὸ στεναχωριέται. Ἵγὼ ἔχω σαράδα γυναῖκες και ἐμ τσὲ δέρνω, ἐμ τς ἀνεβαίνω, και φωνίτσα δὲ γοτάνε νὰ βγάν-νε. Κι' ἐκεῖνος, μιάνα και δὲ βορ νὰ τνε περμαζῶξ. Ἵς τνε γάμ τὸν ἄγριο, νὰ διῆς πῶς θὰ σ-μαζωχτῆ και θὰ γένι ἀρνάκι; Δὲ ξερ ἀλάλεμ πῶς οἱ γυναῖκες ἔχνε μακρὰ μαλλιά και κοδῆ γνώσ. Τὸ ξύλο βγῆκι ἀπ τὸ βαράδεισο.

Σὰν ἄξε ἔτς ὁ τσεφτσηῆς, παγαίνι κόφτ μνὰ βέργα ἀπ τν ἀκρανιά, τνε βελεκάει, ἀνεβαίνι ἀπάν, και λέει στη γυναῖκα τ :

—Ἵνοι, νὰ σὲ πῶ τί λέει ὁ πετνός.

Μόνε τὸν ἄνιξε τ ὀδᾶ τ βόρτα τνε ρωτάει :

— Θὰ σκωθῆς μὲ τὸ καλὸ νὰ μαγερέψης και νὰ συγιρίης τὸ σπῖτ ;

— Ἵσο δὲ μὲ πῆς τί λένε τὰ χαϊβάνια και γελᾶς, ὁ διάβολος νὰ σκάς, τίπο-τίτσα δὲ θὰ κάμω.

— Νά, λέει, τί μὲ εἶπε ὁ πετνός, και τν ἀρχέβ μὲ τν ἀκρανιά, ποῦ σὲ τρώει ποῦ σὲ πονεῖ, τνε γατάμαύρισε τὰ κωλιά τς.

Ἵ ἡ γυναῖκα τ, σὰ δν ἔπιασε ἡ πείσμα τς, ἔσφιξε τὰ δόδια τς κβαριάσκει στ γῶχι κι ἔκλαιγε, ἀμὰ δὲν ἦρτε στὸ ἡμαρτον. Φῶναζε μόνε στὸν ἄδρα της :

— Σκότωσέ με νὰ γένι ἡ καρδιά σ. Ἐγὼ δὲν εἶμαι γυναῖκα σ. Ἐγὼ εἶμαι σκυλί.

Σὰν ἀπόκαμε πιά ὁ ἄδρας νὰ βαρῆ, βάζ τὴν ἀκρανιά στὴν ἄκρη καὶ λέει λαχανιασμένος :

— Κοίταξε καλὰ ἀκρανιά. Θέλω τὸ βράδ ὅδε θὰν ἔρω νὰ βρω τὸ σπῖτ σ' γυρισμένο, τὸ φαγὶ μαγερεμένο καὶ τὸ στρωῶμα στρωμένο.

Κι ἔφυγε. Ἡ γυναῖκα τότες σκώθηκε, σ-γύρσε, ἔστρωσε, μαγέρεψε, ἔβανε καὶ τὸ τραπέζ καὶ φύλαγε νάρτ ὁ ἄδρας τς ἀπ τὸ χωράφ. Μετὰ πολλὰ δὰ γῆρτε κι αὐτός, καὶ τὰ γῆρσε γοῦλα στὴν ἐντέλεια.

— Μπράβο, λέει, στὸ βεινό, καὶ τὴν ἀκρανιά, πό καμε γοῦλες τσι δλειές.

— Νέ για, λέει ἡ γυναῖκα, δέ τς ἔκαμα γώ ;

— Ὅχι, λέει ἐκεῖνος, ἡ ἀκρανιά τς ἔκαμε.

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΤΣΑΣ

Ὁ Νικόλαος Σταύρου Καλτσᾶς ἐγεννήθη ἐν Στράντζα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης τῇ 30 Μαρτίου 1895.

Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Ἐκπαιδευτήρια Στράντζας καὶ Σηλυβρίας, ἐφοίτησε εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινῶν ἐδρεύουσαν Ἀμερικανικὴν Ροβέρτειον Σχολὴν. Τερματίσας τὰς σπουδὰς του εἰς τὸν φιλολογικὸν κλάδον τὸ 1914, ἐδίδασκεν ἔκτοτε τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς Ἑλληνας μαθητὰς τῆς Σχολῆς. Τὸ 1915 κατατάσσεται εἰς τὸν Τουρκικὸν Στρατὸν ἀπολυθεὶς τὸ 1918 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Συνεργάζεται εἰς τὸν «Χρόνον», Κωνσταντινουπόλεως, διατελεῖ πολιτικὸς συνεργάτης, τῆς Ἀγγλογλώσσου ἐφημερίδος «Orient News» καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς ἐπίσης ἀγγλοφώνου ἐφημερίδος «The English Spectator». Ὑποστηρίζει τὰ δίκαια τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινῶν. Ἀργότερον, ὅτε συνεζητοῦντο ἐν Παρισίοις αἱ ἐδαφικαὶ ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος, ἀνεχώρησε δι' Ἀμερικὴν ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ἐπιτροπῆς Θρακῶν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων ἐπὶ τῆς Θράκης. Ἡ σχετικὴ ἔκθεσις συνετάγη ὑπ' αὐτοῦ καὶ εἶναι πλήρης ἱστορικῶν καὶ στατιστικῶν πληροφοριῶν.

Ἐγγραφεὶς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Columbia ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Φιλολογίας τὸ 1921, ἀναδειχθεὶς εἷς ἐκ τῶν ἐμβριθεστέρων μελετητῶν τῆς νεωτέρας ἱστορίας. Τὸ 1923 καὶ 24 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ γραφείου τύπου τῆς ἐν Washington Ἑλληνικῆς Πρεσβείας. Κατόπιν ὑπέστη τὰς νενομισμένας προκαταρκτικὰς ἐξετάσεις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Columbia διὰ τὴν ἀνακήρυξιν του ὡς διδάκτορος. Ἐδίδαξεν τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῶν Πολιτειῶν Montana, Washington καὶ Michigan. Τελευταίως ἐδίδασκε εἰς τὸ Κολλέγιον Bronxville ὅπου καὶ ἀπεβίωσε τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1937. Τὸ 1930 κατήλθεν ἐν Ἑλλάδι ὅπως συλλέξῃ ὕλικόν διὰ τὴν διδακτορικὴν διατριβὴν του ἐπὶ τῆς «Νεωτέρας Πολιτικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος». Τὸ ἔτος 1935 ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Ἀλέξανδρος Ζαΐμης ἀπένευμέν εἰς αὐτὸν τὸν Ἀργυροῦν Σταυρὸν

τοῦ Σωτήρος, διὰ τὰς προσπάθειάς τὰς ὁποίας κατέβαλε πρὸς καλλιτέραν γνωριμίαν τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀμερικῇ.

Ὁ Νικόλαος Καλτσᾶς ἦτο συνεργάτης εἰς διάφορα ἔγκυρα περιοδικὰ ἐπὶ πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ζητημάτων. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι :

«Ἐκθεσις ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης», Ἀγγλιστί.

«Ἡ Ἑλλάς καὶ αἱ Μεγάλαι δυνάμεις», Ἀγγλιστί, δημοσιευθὲν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν Φίλων τῆς Ἑλλάδος τῷ 1923.

«Ἀρχαί τῆς Ἐξωτερικῆς Ὀθωμανικῆς πολιτικῆς», Ἀγγλιστί, δημοσιευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Τεχνῶν καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Πολιτείας Michigan τὸ 1926.

«Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν» ἐκδοθὲν ἐν Νέα Ὑόρκη τὸ 1929 καὶ ἀργότερον ἐν Ἀθήναις.

«Ἐκθεσις ἐπὶ τῆς μεταπολεμικῆς Ρουμανίας» δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τῆς Foreign Policy Association τὸ 1938.

Ἡ τελευταία ἐργασία του ἐπὶ τῆς «Νεωτέρας Πολιτικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος» θέλει δημοσιευθῆ ὁσονούπω.

† ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ

Ὑπὸ δεινῆς καὶ ὀδυνηρᾶς αἴφνης προσβληθεὶς νόσου τῇ 14 Δεκεμβρίου 1937 καὶ διακομισθεὶς τῇ ἐπαύριον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ἔνθα ἐδέησεν, ἵνα ὑποστῇ ἀμέσως ἐγχείρησιν παρέδωκε μετ' αὐτὴν τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα. Ἡ κηδεία τοῦ Ἱεράρχου ἐτελέσθη αὐθημερὸν μ. μ. ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Ναῶ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας προσεφώνησαν τὸν νεκρὸν ὁ Σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως καὶ ὁ Ἱεροδιάκονος Στέφανος, μεθ' ὃ ἐγένετο ἡ ἐκφορά αὐτοῦ εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Ἁγίας Σιών, ἐν ᾧ ἐτάφη. Ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος ἐγεννήθη ἐν Μαδύτῳ τῷ 1879. Εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀφίκετο τῷ 1896 καὶ προσελήφθη ὡς ὑποτακτικὸς παρὰ τῷ τότε Δραγουμάνῳ Ἀρχιμανδρίτῃ Στεφάνῳ. Τῷ 1899 εἰσῆχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Σταυροῦ, ἐν ἣ διήκουσε μαθήματα ἐπὶ ἑπταετίαν, λαβὼν τὸ πτυχίον τῷ 1906. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν διωρίσθη ἐπόπτης τῶν σχολῶν τοῦ Ἱ. Κοινοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ναζαρέτ, τῷ δὲ 1907 διευθυντὴς τῆς σχολῆς Βηθλεὲμ καὶ γραμματεὺς τοῦ ἐκεῖ Μοναστηρίου. Κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκάρη μοναχὸς καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος, τῷ δὲ 1908 ἀνετέθη αὐτῷ ἡ ἡγουμενικὴ διακονία Χούσου. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους προήχθη εἰς πρεσβύτερον. Τῷ 1912 μετετέθη ἐκ Χούσου εἰς τὸ ἡγουμενεῖον Κάϊφας, προαχθεὶς δ' εἰς Ἀρχιμανδρίτην (1914) ἀναλαμβάνει τῷ 1915 τὰ καθήκοντα Ἐπιτρόπου ἐν Ἀκρῇ καὶ Κάϊφᾳ. Ἐπανελθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ τῷ 1919 διορίζεται μετὰ ἔν έτος

διευθυντής της Κεντρικής σχολής ἀρρένων, ἀκολούθως δὲ πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν ἐνοικίων Ἐπιτροπῆς. Τῷ 1921 προσελήφθη ὡς μέλος τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τῇ 25 Αὐγούστου 1922 προχειρίζεται Ἀρχιεπίσκοπος Διοκισαρείας. Ἐφεξῆς διετέλεσε μέλος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐφετείου, ἐν τέλει δὲ κατὰ Νοέμβριον 1937 διωρίσθη πρόεδρος τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς.

«Ν. Σιών» Ἱερουσαλήμ 1937 Δεκέμβριος, τόμ. ΛΒ σ. 715-6.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΙΘΟΞΟΟΣ

Καὶ ἐν ἀκόμῃ τέκνον τῆς Θράκης ἐπίλεκτον ἐξέλιπεν. Ὁ Νικόλαος Λιθοξόος. Ἡ πόλις τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔσχε τὸ ἀτύχημά νὰ στερηθῆ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν δύο ἐκλεκτῶν τέκνων τῆς τοῦ Σταματίου Ψάλτου πρώτον καὶ ἐσχάτως τοῦ Νικολάου Λιθοξόου. Ἀμφότεροι διεκρίθησαν ἐξ ἴσου ἐν τοῖς γράμμασι τιμήσαντες τὴν γενέθλιόν των, τοῖς δὲ ἐπιγιγνομένοις ἐγκαταλιπόντες τὴν μνήμην αὐτῶν ἀγήρω.

Ὁ Νικόλαος Λιθοξόος γεννηθεὶς ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις τῷ 1869 ἐκ γονέων βιόπαλαιστῶν, ἀλλ' εὐσεβῶν χριστιανῶν, τὰ πρῶτα ἐγκύκλια μαθήματα διήκουσεν ἐν τῇ πατρίδι του. Μὴ ἀρκούμενος ὅμως εἰς τὴν μάθησιν ταύτην, ἂν καὶ ἐστερεῖτο τῶν μέσων πρὸς περαιτέρω μόρφωσιν κατάρθωσεν ἐν τούτοις νὰ φοιτήσῃ ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὴν τότε λειτουργοῦσαν Ἱερατικὴν Σχολὴν Κων/πόλεως, ὁπόθεν ἀποφοιτήσας ἐξήσκησεν ἐπὶ ἔν καὶ ἡμισυ ἔτη τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα. Ὀργῶν ὅμως πρὸς ἀνωτέραν καὶ πληρεστέραν μάθησιν καὶ κεντριζόμενος ὑπὸ ἐσωτερικοῦ τινος κινήτρου προοιωνιζομένου εἰς αὐτὸν μέλλον εὐρύτερον καὶ ἐνδοξότερον, παραιτεῖται τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος, ἔρχεται εἰς Ἀθήνας ἄγνωστος μεταξὺ ἀγνώστων, ἐγγράφεται εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ διδάσκων καὶ διδασκόμενος κατορθώνει νὰ συμπληρώσῃ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἀνακηρυχθεὶς τῷ 1895 διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας μὲ τὸν ἐπίζηλον βαθμὸν Ἄριστα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν του ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου ἐδίδαξεν ὡς σχολάρχης ἐν Ναυπάκτῳ, Πλατάνῳ καὶ ἐπὶ ἐξαιτίαν ὡς καθηγητῆς ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ τῆς Τραπεζοῦντος προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐφορείας καὶ τῶν προϋχόντων αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἠσθάνετο κενὸν ἐν ἑαυτῷ, δὲν ἦτο ἱκανοποιημένος, ὠρέγετο ἀνωτέρας παιδείας, ἡ φαντασία του περιέπτατο εἰς εὐρύτερους διανοητικοὺς ὀρίζοντας. Καὶ πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ἐπιθυμίας του ταύτης ἀπεδήμησεν εἰς Ἑσπερίαν, ἔνθα ἐπὶ τριετίαν παρηκολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης καὶ ἀκολούθως

εις 'Ιένην τῆς Γερμανίας ἐμαθήτευσε παρά τῷ διασήμῳ καθηγητῇ τῆς Παιδαγωγικῆς Reip.

Οὕτω δὲ τελείως ἤδη κατηρτισμένος ἐπανέρχεται εἰς Τραπεζοῦντα καὶ ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φροντιστηρίου αὐτῆς, ἣν διετήρησεν ἐπὶ 14 ὁλόκληρα ἔτη διοργανώσας αὐτὸ συμφώνως πρὸς τὰς νέας παιδαγωγικὰς κατευθύνσεις, ἃς προσφάτους προσεκόμισεν ἐξ Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας. Ἀγαπώμενος δὲ καὶ τιμώμενος παρά πάντων ἐπὶ πολλὰ εἰσέτι ἔτη θὰ διετήρει τὴν ἐπίζηλον ταύτην θέσιν, ἐὰν ὁ παγκόσμιος πόλεμος δὲν ἐξηνάγκαζε καὶ τὸν ἀείμνηστον νὰ ἐγκαταλίπη τὴν θέσιν του καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Ρωσίαν τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ εἰς Κων/πολιν καὶ τῷ 1919 εἰς Σμύρνην ὅπου προσεκλήθη ὑπὸ τῆς Ἐφορείας τῆς περιωνύμου Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, ἥς τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβε διατηρήσας αὐτὴν μέχρι τῆς ὀλεθρίας ἐθνικῆς συμφορᾶς. Καταφυγὼν δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα διωρίσθη πρῶτον Γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Νάξῳ Γυμνασίου καὶ ἀκολούθως τοῦ Ε' ἐν Ἀθήναις τοιοῦτου μέχρι τοῦ ἔτους 1929, ὁπότε παραιτηθεὶς τῆς ὑπηρεσίας ἀπεδόθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ἣν ὑπερηγάπα

Προσβληθεὶς δὲ ὑπὸ νόσου λυγρᾶς καὶ ὑπόουλου, καθ' ἧς ὁ ἐξηνητημένος αὐτοῦ ὄργανισμὸς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιδράσῃ ἀπεβίωσε τῇ 19ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1938.

Ὁ ἐκλιπὼν ἀείμνηστος Νικόλαος Λιθοξόος ἦτο δημιουργημα ἑαυτοῦ καὶ μόνου· διὰ τῆς ἀόκνου φιλοπονίας του, τῆς ἐμβριθοῦς μελέτης, τῆς ἀπαραμίλλου δραστηριότητος καὶ τιμιότητός του, ἀνῆλθε μέχρι τῶν ἀνωτάτων βαθμίδων τῆς διδασκαλικῆς ἱεραρχίας ἀποβάς τὸ σέμνωμα τῆς γενετήρας του καὶ ἀξιομίμητον παράδειγμα ταῖς ἐπερχομέναις γενεαῖς, εἰς ἃς ἔδει νὰ ἐπιβάλληται ἡ ἀνάγνωσις τῆς βιογραφίας τοιούτων ἀνδρῶν ἀναδεικνυομένων ἀποκλειστικῶς διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ διὰ μόνης τῆς ἰκανότητός των.

Ὁ ἀπελθὼν ἀφ' ἡμῶν ἀλησμόνητος φίλος ὡς διδάσκαλος ὑπῆρξε παιδαγωγικώτατος, ὡς σύζυγος καὶ πατὴρ στοργικώτατος, ὡς φίλος εἰλικρινέστατος καὶ ὡς ἄνθρωπος ἀπέριττος καὶ ἀγαπητὸς τοῖς πᾶσιν. Ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ εὐθύτης τοῦ χαρακτῆρος, χαρακτηριστικὰ κοινὰ παρ' ἅπασιν τοῖς Θραξί, ἐν τῷ ἐκλιπόντι ἦσαν ὑπερβαλλόντως ἀνεπτυγμένα. Ἡ ἀπλότης καὶ ἡ ἀφέλειά του ἦσαν αὐτόχρημα παιδικαί, ἦτο πρᾶος καὶ ἐγκρατῆς ἐν πᾶσιν, οὐδέποτε ἐξέφευγε τῶν χειλέων του φράσις θίγουσα ἢ δηκτικὴ, τρὺς πάντας συνῆρπαζε διὰ τῆς εὐγενείας καὶ ἀγαθότητός του. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὑπῆρξεν ἄνθρωπος προσεγγίζων εἰς τὸ τέλειον.

Τοιοῦτος ἐν μικρογραφίᾳ καὶ ἀτελεστάτῃ σκιαγραφίᾳ ὑπάρξας ὁ

αείμνηστος, διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν μὲν τοῖς γράμμασι ἐγκαταλείπει κενὸν δυσαναπλήρωτον, ἐν δὲ τοῖς οἰκείοις καὶ φίλοις αὐτοῦ τὴν μνήμην ἄληστον.

Ἐν Ν. Σμύρνη τῆ 26ῃ Ἰουλίου 1938.

Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΣΙΜΗΣ

Ὁ Χρῖστος Κασίμης τοῦ Σεραφεῖμ ἐγεννήθη ἐν Μαδύτῳ τῷ 1863. Ἦκουσε τὰ πρῶτα μαθήματα εἰς τὰ Γαΐτανάκεια Ἐκπαιδευτήρια τῆς γενετείρας του.

Πρὶν ἀκόμη περατώσῃ τὰς σπουδὰς του ρίπτεται εἰς τὴν βιοπάλην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐπέπρωτο νὰ ἐξέλθῃ νικητῆς· ἐργάζεται εἰς τὸ ἐν Μαδύτῳ παντοπωλεῖον τοῦ ἀδελφοῦ του Δαυῖδ Κασίμη, ὅπου ὑπηρετεῖ καὶ ὁ μεγαλύτερός του ἀδελφός Δημήτριος. Μετὰ δύο ἐτῶν παραμονὴν παρὰ τῆ ἐπιχειρήσει τοῦ ἀδελφοῦ του, προσλαμβάνεται ὑπάλληλος τοῦ ἐν Μαδύτῳ καπνοκοπητρίου Σεραφεῖμ Ζαφειρίου καὶ Δαυῖδ Κασίμη.

Μετὰ μικρὰν καὶ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην παραμονὴν ὁ Κασίμης ἐγκαταλείπει τὴν πατρίδα του καὶ μεταβαίνει εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἐκεῖ προσλαμβάνεται ὑπάλληλος εἰς τὸ καπνοπωλεῖον τοῦ ἐκ Μαδύτου Ζαφειρίου Νικολαῖδου. Ἐργατικός, εὐφυής, προοδευτικός δὲν ἀργεῖ νὰ διακριθῆ. Μετ' ὀλίγον ἀνοίγει μικρὸν ἰδικὸν του καπνοπωλεῖον. Ἀπὸ αὐτοῦ ἐπέπρωτο νὰ προοδεύσῃ τόσο, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου νὰ ὀργανώσῃ καπνεργοστάσιον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μὲ ἀντιπροσωπεῖαν εἰς τὰ πέριξ.

Κατὰ τὸν Πανευρωπαϊκὸν πόλεμον μετέφερε τὴν ἐπιχείρησίν του εἰς Μουχαρὲμ Βέη (Συνοικίαν τῆς Ἀλεξανδρείας). Πρὸ δέκα δὲ περίπου ἐτῶν ἵδρυσεν νέον ἐργοστάσιον σιγαρέττων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τὰ σιγαρέττα Κασίμη ἀποκτοῦν ἐξαιρετικὴν ἐν Αἰγύπτῳ φήμην, διαδίδονται εἰς τὰς ξένας ἀγοράς, κυρίως δὲ κατακτοῦν τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὰς Ἀποικίας αὐτῆς.

Ἀρίστην χρῆσιν τοῦ ἀφθόνου του πλοῦτου ἐγνώριζε νὰ κάμνῃ ὁ αείμνηστος Κασίμης.

Πρὸ ἔτους προσέφερε εἰς τὸ Κράτος 10.600 λίρ. Ἀγγλ. δι' ἀγορὰν ἐνὸς βομβαρδιστικοῦ ἀεροπλάνου. Διὰ τὴν γενναίαν του ταύτην πράξιν ἐπαρασημοφορήθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1938.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1922 ποὺ καὶ ἡ πατρίδα του Μάδουτος κατέφθασε μετὰ προηγουμένην τῷ 1915 καταστροφῇ, πρόσφυξ εἰς τὴν ἐλευθέραν Πατρίδα, εἰς τὸν Κασίμην ποὺ κατ' ἔτος σχεδὸν ἤρχετο διὰ θεραπείαν καὶ παραθερισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δίδε-

ται ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπικοινωνῆ περισσότερο μὲ τοὺς συμπατριώτας του, τοὺς ἀγαπητοὺς του Μαδυτίους. Ἐνθυμεῖται τὴν ἐν Στρολόγκω τῆς Χαλκιδικῆς Νέαν Μάδυτον. Βοηθεῖ κατὰ καιροὺς τοὺς ἀπόρους μαθητὰς τῆς, προμηθεύει βιβλία εἰς αὐτοὺς καὶ θρανία εἰς τὴν Σχολὴν.

Πέριου πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς Σχολῆς ταύτης προσέφερε Δρ. 40.000. Οἱ συμπατριῶται του εὐγνωμονοῦντες ὠνόμασαν τὴν σχολὴν Κασίμειον.

Τὸ παρελθὸν ἐπίσης ἔτος προσέφερε πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας Δρ. 100.000, ὑπεσχέθη δὲ νὰ συμπληρώσῃ τὴν δωρεάν. Δυστυχῶς δὲν ἐπρόφθασε.

Ὁ Κασίμης ὁσάκις εὐρίσκετο Χριστούγεννα ἢ Πάσχα εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν ἐλησμόνει τοὺς ἀπόρους Μαδυτίους καὶ διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐδρεύοντος καὶ λίαν κοινωφελῶς δρῶντος Σωματείου τῶν Μαδυτίων «ὁ Ἑλλησποντος», ἀνεκούφιζε τοὺς πτωχοὺς συμπατριώτας του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σεισμοῦ τῆς Χαλκιδικῆς, ὁπότε ἐπλήγησαν καὶ οἱ ἐν Νέᾳ Μαδύτῳ τοῦ Στρολόγκου Μαδυτίοι, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ ἐν Ἀθήναις Σωματεῖον τῶν Μαδυτίων «ὁ Ἑλλησποντος», προσῆλθε γενναίως ἀρωγὸν διὰ τῆς ἀποστολῆς 10.000 Δραχμῶν, ὁ Κασίμης προσέφερε Δρ. 10.000.

Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἐργασίας του ἐγένετο κάτοχος μεγίστης περιουσίας ἐκ £ περίπου 300.000 ἐκ τῶν ὁποίων 150.000 εἰς ρευστόν.

Ἄπασαν τὴν περιουσίαν του ὁ Κασίμης διέθεσε διὰ ἰδιογράφου διαθήκης του, συνταγείσης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1937 ὡς ἑξῆς:

Ἐπὲρ τῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας 20.000 λίρας ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μετατραποῦν εἰς ἀσφαλῆ χρεώγραφα, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων δὲ αὐτῶν διατηροῦνται δύο κλῖναι ἐν τῷ νοσοκομείῳ ὑπὲρ ἀπόρων, κατὰ προτίμησιν Μαδυτινῶν συμπατριωτῶν του καὶ ν' ἀπονέμονται χρηματικά βραβεῖα εἰς ἀριστεύοντας μαθητὰς διαφόρων σχολείων τῆς κοινότητος. Τὸ ὑπόλοιπον ἐκ τῶν εἰσοδημάτων θὰ διατίθεται ὑπὲρ τῶν σχολείων τῆς. Ὁσαύτως κληροδοτεῖ 10.000 λίρας ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Ἰβραημίας μὲ τὸν σκοπὸν νὰ διατιθενται διὰ τὴν ὑπόδησιν ἀπόρων μαθητῶν καὶ διὰ βραβεῖα 2 μαθητῶν καὶ 2 μαθητριῶν ἀριστευόντων ἐπὶ ἐπιμελεῖα ἠθικῆ καὶ διὰ τὸν χαρακτήρα των. Εἰς τὸν Σύλλογον «Αἰσχύλος» ἄφισε 1000 λίρας ἵνα συντηρῆται ἕνας ἄπορος μαθητῆς. Εἰς τὸ Μπενάκειον ὀρφανοτροφεῖον καὶ τὸ Ἀντωνιάδειον γηροκομεῖον ἄφησε ἀνά 100 λίρας, ἀνά 50 εἰς τὴν φιλανθρωπικὴν ὀργάνωσιν «Μάννα» τὴν ἐταιρείαν τῶν πρώτων βοηθειῶν

καί τό νοσοκομείον τῆς Μοασσάτ. Ὑπέρ ἐργατῶν του καί ὑπαλλήλων του £ 450, ὑπέρ συγγενῶν του £ 6900.

Τό ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας του κατέλιπε εἰς τρεῖς γενικούς του κληρονόμους ἤτοι εἰς δύο ὑπαλλήλους τοῦ Ἐργοστασίου του καί ἓνα ἀνεψιόν του.

Τήν 8 Ἰουνίου 938 ὁ Κασίμης διά Κωδικέλλου του ἐκληροδότησε 2.000 £ ἵνα δι' αὐτῶν συντηρῶνται ἐν τῷ Εὐαγγελισμῷ δύο κλῖναι ἐπ' ὀνόματί του καί νοσηλεύονται ἐν αὐταῖς δωρεάν οἱ ἐκ Μαδύτου πρόσφυγες καί οἱ ἐκ Κουκλουτζᾶ τῆς Μ. Ἀσίας καταγόμενοι καί ἄποροι τοιοῦτοι, τήν ἀπορίαν τῶν ὁποίων θά πιστοποιῶσιν οἱ Πρόεδροι τῶν Κοινοτήτων Νέας Μαδύτου καί Κουκλουτζᾶ. Ἐπίσης ἡ ἀνεψιά του Εἰρήνη χήρα Ἰωάννου Ἀσημάκη δύναται νά στέλλῃ ἀπ' εὐθείας ἀσθενεῖς ἐκ Κουκλουτζᾶ καταγομένους ἄνευ ἄλλης πιστοποιήσεως Τό Δ.Σ. τοῦ Θεραπευτηρίου εὐγνωμόνως ἀποδεχθὲν τό κληροδότημα, ἐψήφισεν ὅπως ἀνακηρυχθῆ ὁ ἀειμνήστος Ἰδρυτής τοῦ Θεραπευτηρίου καί ὅπως ἀναρτηθῆ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐν τῷ ἰδρύματι, καί ὅπως ἐντοιχισθῶσι δύο μαρμάρινοι πλάκες ὑπερθεῖν κλινῶν ἀπόρων ἀσθενῶν εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου διαθέτου.

Ὁ Χρῖστος Κασίμης ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰουνίου 1938. Ἡ ζωὴ του ἤμπορεῖ νά χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς ἐπερχομένους φωτεινὸν παράδειγμα τῆς ἐκ τοῦ μῆ ὄντος δημιουργίας, χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητα καί ἐπιμέλειαν, πρὸς δὲ καί ἀρίστης τοῦ πλοῦτου χρήσεως ἐπ' ἀγαθῷ καί ὠφελείᾳ τῶν πολλῶν.

ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΣ Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Μετὰ βίον ὀλοκλήρου αἰῶνος, ἀπέθανε τὴν 6ην Ἰουλίου 1938 καί ἐκηδεύθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ γεννηθεὶς ἐν Ραιδεστῷ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης Ἀθηνόδωρος Ν. Δημητρίου, μία ἀπὸ τὰς ἀντιπροσωπευτικωτέρας φυσιογνωμίας τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς.

Ὁ μεταστάς συνέδεψε τὴν μακρὰν ὑπαρξιν του μὲ τὴν πλουσίαν καί εὐφορον θρακικὴν γῆν, ἀποτελέσας πλήρη τὸν τύπον τοῦ γαιοκτῆμονος προκρίτου τοῦ παρελθόντος, ἐθεωρήθη δὲ δικαίως ὁ μεγαλύτερος τοιφλικοῦχος «τσορμπατζῆς» τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον, ἀναπτύξας τοῦτο εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰ εἶδη τυροῦ καί βουτύρων, ἐμπορευθεὶς ἐπικερδῶς μετὰ τῆς ἐνδοχώρας, Χαριουπόλεως καί Μαλγάρων. Ἄλλ' ἡ ἐμπορία δὲν τὸν ἀπησχόλη-

σεν ἐπὶ μακρὸν διότι ἀπὸ ἐνωρίς ἤρχισε νὰ τὸν ἐλκύη ἡ γῆ τῆς Θράκης καὶ ὁ ἀνεξάντλητος πλοῦτος τῆς. Οὕτω, κατόπιν συνεχῶν ἀγορῶν καὶ ἐπεκτάσεων ἀπὸ διαφόρους γαιοκτῆμονας καὶ μπέηδες, κατάρθωσε νὰ ἔχη ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ τὴν μεγαλυτέραν ἰδιοκτησίαν τῆς Θράκης, τὸ Σίρτικιοῦ-Τσιφλίκι, συγκείμενον ἐκ τριῶν κτημάτων περίπου 120.000 στρεμμάτων (καλλιεργησίμων καὶ βοσκοτόπων), ἀπέχον 2 1/3 ὥρας ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Ραιδεστοῦ, ἐπὶ τῆς ἀμάξιτης ὁδοῦ Ραιδεστοῦ-Μουρατλί εἰς ἡμισεῖας ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Μουρατλί-Κιοπεκλί. Τὸ κτῆμα περιεῖχεν οἰκοδομὰς μεγάλης ἀξίας καὶ 50—60 οἰκῆματα κολλίγων. ἔθρέφοντο δὲ δι' ἀναπαραγωγῆς ἐν αὐτῷ ἄνω τὸν 2 000 μεγάλα ζῶα (βόες καὶ ἵπποι) καὶ τῶν 4 000 πρόβατα. Ἦτο εὐφορώτατον μὲ πλουσίαν παραγωγὴν δημητριακῶν, ἐκλεκτοῦ σκληροῦ σίτου, κριθῆς, βρώμης κλπ., ἐκαλλιεργεῖτο δὲ ἐν αὐτῷ καὶ καπνοφυτεία, τὸ πρῶτον εἰσαχθεῖσα τότε εἰς τὴν περιφέρειαν, ὡς καὶ διάφορα ἄλλα προϊόντα, κρόμμυα, κολοκυνθοειδῆ κλπ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ καὶ ἀλωνισμοῦ, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐν γένει καλλιέργειαν αὐτοῦ προσελαμβάνοντο περὶ τοὺς 2000 γεωργοὶ ἐργάζεσθαι ἐκ τῶν περὶ τὴν Ραιδεστον ἑλληνικῶν χωρίων Κουμβάου, Πανιδίου, Τσανακτση, Σιμιτλῆ κλπ.

Ὁ Ἀθηνόδωρος ἐτιμήθη μὲ διάφορα ἀξιώματα, ἐκλεγείς βουλευτῆς Ραιδεστοῦ εἰς τὴν πρώτην Τουρκικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἧς ἔργον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον τουρκικὸν Σύνταγμα τοῦ Μιδάτ (1876), ἐπὶ σουλτάνου Ἀβδουλ Χαμήτ, ἐγεννήθη δὲ τότε ζήτημα ὡς πρὸς τὸ ἂν εἶχε τὴν νόμιμον ἀπαιτουμένην ἡλικίαν. Διεκρίθη κατόπιν ἐπὶ 35 συναπτὰ ἔτη ὡς μόνιμος Ἑλλην Πάρεδρος εἰς τὸ τοπικὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς πατρίδος του (ινταρῆ-μετζλισι-ἄζασί), ἰσχύων καὶ ἀκούμενος καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Τούρκοις, δεδομένου ὅτι ὁ ἐκάστοτε Πρόεδρος τῶν Συμβουλίων αὐτῶν ὁ Νομάρχης (Μουτεσαρίφης) ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄργανόν του. Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις τῷ ἀπένευε τὸν βαθμὸν τοῦ Μουτεμαίτζ, μὲ τὸν ὅποιον ἐτιμῶντο οἱ ἀνώτεροι διοικητικοὶ βαθμοῦχοι. Ἀλλ' αἱ σχέσεις του μετὰ τοῦ ἐπισήμου ὀθωμανικοῦ Κράτους δὲν ἐστάθησαν πάντοτε ἀγαθαὶ διότι καὶ ἐφυλακίσθη ἐπ' ὀλίγον καιρὸν ἐν Ἀδριανουπόλει, θεωρηθεὶς ὑποπτος διὰ τὴν φυγάδευσιν χριστιανῆς κόρης, τῆς ὁποίας ἐπεδιώκετο ὁ ἐξισλαμισμός, ἐξωρίσθη δὲ καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἐν Θεσσαλονίκῃ, κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ νεοτουρκικοῦ καθεστώτος.

Ἐλαβεν ἐπίσης ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἐν Ραιδεστῷ, ἐκλεγόμενος συνεχῶς Δημογέρων καὶ Ἐφορος, συνετέλεσε δὲ διὰ τῆς προσωπικῆς του

ἐπιρροῆς καὶ τῆς συλλογῆς ἐράνων εἰς τὴν ἀπόκτησιν προσοδοφόρων κοινοτικῶν κτιρίων, ὡς καὶ εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ προοδευτικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνά τὴν Θράκην γνωστοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ραιδεστοῦ, τοῦ στεγαζομένου ἐν καλλιμαρμάρῳ μεγάρῳ μὲ αἰθούσας μουσείου καὶ βιβλιοθήκης. Μετὰ τοῦ συμπατριώτου του ἀειμνήστου Γρηγορίου Λαζίδου ἀπετέλεσε τὴν ἰσχυρὰν καὶ εἰσακουομένην καὶ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα δυάδα τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ἥτις, διὰ τοπικοὺς λόγους, ἐστάθη ἀντιμέτωπος τῶν Μητροπολιτῶν Ἑρακλείας Γερμανοῦ (τοῦ μετέπειτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου) καὶ Ἱερωνύμου τοῦ ἀπὸ Νικαίας

Χαρακτήρ αὐταρχικός, ἔχων πλήρη συναίσθησιν τῆς δυνάμεως καὶ ἐπιβολῆς του, ὁ Ἀθηνόδωρος, χάρις εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν εὐφυΐαν του, τὴν ἄοκνον ἐργατικότητά του, τὴν πολύτιμον πείραν του καὶ τὴν ἐν πολλοῖς εὐεργετικὴν ἰσχυρογνωμοσύνην του, ἐθεωρήθη παράδειγμα δημιουργικῆς ζωῆς καὶ προσέφερεν ἀναμφισβητήτως πολλὰς καὶ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν ὑπόδουλον ἑλληνισμόν τῆς Θράκης.

Ο ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

Ὁ αἰοίδιμος μητροπολίτης Μαρωνεῖας Ἀνθιμος Σαρίδης ἐγεννήθη τῷ 1870 ἐν Ὑψωμαθείοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποφοιτήσας τῆς κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς Σχολῆς, ὑπηρέτησεν ἐν ἀρχῇ ὡς Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀμασειᾶς. Νεαρῶτατος εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν, ἐξελέγη ἐπίσκοπος ὑπὸ τὸν τίτλον Ροδοστόλου μὲ ἔδραν τὰς 40 Ἐκκλησίας, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ αἰοιδήμου Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλου γενόμενος. Ἐκεῖθεν ἐξελέγη Μητροπολίτης Μογλενῶν (Φλωρίνης) κατόπιν δὲ μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Βιζύης. Διορισθεὶς μέλος τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξελέγη μέλος τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, Πρόεδρος τῆς Ἐφορίας τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, καὶ τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγείου. Ἐπὶ τοποτηρηθείας τοῦ αἰοιδήμου μητροπολίτου Προύσης Δωροθέου προσεκλήθη καὶ αὐθις Συνοδικὸν μέλος ἀποχωρήσας πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μελετίου Δ΄ ὡς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου λόγῳ διαφωνίας. Ὡς πρόεδρος τοῦ κληρικοῦ Συλλόγου «Ἀναγέννησις» εἰργάσθη καὶ ἐπέτυχε τὴν μισθοδοσίαν τοῦ κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ἐλθὼν πρόσφυξ εἰς Ἀθήνας ἐξελέγη Μητροπολίτης Μαρωνεῖας. Ἡ κηδεῖα τοῦ αἰοιδήμου Μητροπολίτου ἀποθανόντος τῇ 4ῃ Αὐγούστου 1938 ἐτελέσθη τὴν ἐπαύριον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀθηνῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ - ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Νεομάρτυρες Θράκης. Ὁ κ. Τρ. Εὐαγγελίδης εἰς τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τόμου τῶν «Θρακικῶν»¹⁾ γράφει περὶ τῶν νεομαρτύρων Θρακῶν. Ἀπὸ τὰς σημειώσεις τοῦ πατρός μου Ἀναστασίου, τὰς ὁποίας συμπληροῖ καὶ τακτοποιεῖ ὁ ἀδελφός μου Ἀντώνιος εὐρίσκομεν καὶ τοὺς κατωτέρω μὴ ἀναφερομένους, εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν πραγματείαν.

Γεωργίος μάρτυς ἐν Ἀδριανουπόλει μαρτυρήσας ἐπὶ Ἰωάννου Παλαιολόγου τὸν Μάρτιον τοῦ 1437. Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρεται κατὰ τὸν Κ. Ν. Σάθαν²⁾ εἰς χειρόγραφον τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετίας κώδ. 50 «Διήγησις τοῦ Μάρτυρος Γεωργίου Μαρτυρήσαντος ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπὶ Ἰωάννου Παλαιολόγου, τὸν μάρτιον τοῦ 6945 (1437) Ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ ποτὲ μακαρίᾳ ὡς ἐνεγκαμένη χριστιανυμον πλήθος, ἤδη δὲ δυστυχεῖ, βριθούση τῇ πλάνῃ, ὡς ὅτε καὶ πρὶν τὸ τῶν Ἑλλήνων μιαρὸν γένος». Εἰς δὲ τὰ *Analecta Bollandiane*³⁾ ἀναφέρονται ὅτι εἰς τὸν κώδικα II 50 (I) Fol. 235-242 *Sacculi XVI exaratus* «Διήγησις Μάρτυρος (Γεωργίου) ἐν τοῖς ἡμετέροις Μαρτυρήσαντος χρόνοις.» Ἐγένετο κατὰ μὲν τὸ ἀνθρώπινον δέους πλήρης τεράστιον ἤδη ἦς σὺ οἶδας συμφορᾶς, διὰ τὸν πόθον ὧν ἐν Χριστῷ . . . ἀμήν.»

Περὶ τοῦ Μιχαήλ Μαυροειδοῦς γράφει ὁ πρ. Λεοντοπόλεως κ. Σωφρ. Εὐστρατιάδης ἐν τῷ παρόντι τόμῳ⁴⁾ Ὁ Α. Π. Κεραμεὺς ἀναφέρει τὰ ἐξῆς⁵⁾ «Λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς τὸν Μεγαλομάρτυρα Μιχαήλ τὸν Μαυροειδῆ. Ἐν τῷ 512ῳ κώδ. Ἰβήρων (τοῦ Μ. Ρήτορος Μανουήλ). Τοῦ κώδικος τῶν Ἰβήρων εἶχε γνῶσιν Εὐγένιος ὁ Βουλ-

1) Σελ. 218—221

2) Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τ. 4 1883 σ. XXXIV.

3) τ. 24 1905 σ. 209.

4) Σελ 3. κ. ε.

5) Ἐπετηρὶς Παρνασσοῦ τ. 6ος 1902 σ. 86.

γαρις. "Ορα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς Πέτρον τὸν Κλαίρηιον περὶ τῶν μετὰ τὸ σχίσμα Ἁγίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν γινομένων ἐν αὐτῷ θαυμάτων, ἔκδ. Ὑπὸ Ἀνδρέου Κορομηλά, Ἀθῆναι 1844 σ. 28 Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς Μεγαλομάρτυρα Μιχαὴλ τὸν Μαυροειδῆν (τοῦ αὐτοῦ) Κῶδ. 512ος Ἰβήρων.

"Ἄλλος πιστεύω θὰ εἶναι ὁ ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» ἀναφερόμενος¹⁾ Μαυροειδῆς ὁ Ἀδριανουπολίτης δι' ὃν ὁ Γ. Λαμπουσιάδης ἐν «Ταχυδρόμῳ» Ἀδριανουπόλεως²⁾ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς «Ἁγιος Μαυρωδῆς. Τὸ Συναξάριον. Α' Ξίφει. Μαυρωδῆς τὴν κάραν ἀπετμήθη/ τιμῶν ἀτμήτους Σωτῆρος δῶ φύσεις/ Πῦρ καὶ σίδηρος οὐκ ἔπτηξαν σ' ὦ μάρτυς/ ὁμοιωθῆναι Ἰωσήφ τῷ παγκάλῳ,/ ζῶν θ' ἐλέσθαι τῆς τῆς δε τὴν ἀγήρω/ Κάτθανε Μαυρωδῆς Αὐγούστιοιο τριακοσιῆ./

Οὗτος ὁ παναοίδιμος ἐξ Ἀδριανουπόλεως μὲν εἶλκε τὸ γένος, ἤγκασε δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰ μέσα τῆς 15^{ης} ἑκατ. Ἰδρύσας δὲ οἰνοπωλεῖον ἐν τῇ συνοικίᾳ Τσερκέφ, τῇ παρὰ τὸ Σεράγιον, εἶλκυσε τὴν εὐνοίαν τούρκου τινὸς μεγιστάνου διὰ τῆς εὐπροσηγορίας, χρηστότητος καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἀρετῶν. Κατὰ τύχην δὲ ἀποδημήσας ὁ μεγιστάν εἰς προσκύνησιν τῶν παρὰ Μωαμεθανοῖς ἱερῶν τόπων, κατέλιπε τὸν Μαυρωδῆν οἰκονόμον καὶ διαχειριστὴν τῆς περιουσίας αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐπανόδου. Κακῇ ὁμως μοίρᾳ ἢ σύζυγος τοῦ μεγιστάνου κακοήθης οὔσα καὶ τρωθεῖσα ὑπο τοῦ ὑπερφυοῦς κάλλους τοῦ νεαροῦ οἰκονόμου, ἐπειρᾶτο πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ, ὡς πάλαι ἡ Γυνὴ τοῦ Πετεφρῆ, ὅπως συλλάβῃ τὸν νέον Ἰωσήφ εἰς τὰς ἀναιδεῖς αὐτῆς ἄρκυς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πάντα μηχανωμένη οὐδὲν ἦνυεν ἔκφρων γενομένη δι' ἣν ὑπέστη ταπείνωσιν, καταγγέλλει τὸν ἀθῶον εἰς τὸ δικαστήριον, ὡς ἐπιβουλευθέντα δῆθεν τὴν τιμὴν αὐτῆς. Συλλαμβάνεται ὅθεν ὁ Ἁγιος ὑπὸ στείρας ἀνόμων καὶ ἐν δυσώδει καὶ σκοτειναῖς ἐγκαθεύργνυται φυλακαῖς, ἔνθα ὑφίσταται τὰ πάνδεινα. Εἶτα συγκλείεται ἵπποις ἀτιθάσσοις καὶ ἀγρίοις, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας νηστὶς καταλιμπάνεται. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς σωτηρίαν οὐδεμία ἄλλη ὑπελείπιτο ὁδὸς ἢ διὰ τῆς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἰσλαμισμοῦ προσελεύσεως.

Ὁ Μαυρωδῆς καίπερ πολλ' ἄλγεα πάσχων καὶ ὑπὸ τῶν δύο πρεσβυτέρων ἀδελφῶν προτρεπόμενος, διέμεινεν ὡς βράχος ἀκλόνητος ἐν τῇ πίστει τῶν πατέρων αὐτοῦ, ὑπὸ μόνῃς τῆς νεωτᾶτης

1) Παράρτημα Γ' τόμου σ. 21.

2) 2 Αὐγούστου 1921.

ἀδελφῆς εἰς τὸ μαρτύριον ἐνθαρρυνόμενος. Ἀπορρίψας δὲ πάσας τὰς ὑποσχέσεις τῶν τυράννων, ἀντέστη γενναίως εἰς τὰς ἀπειλάς αὐτῶν καὶ ἐβόα: «Χριστὸν σέβομαι, Χριστὸν λατρεύω, πάντα δὲ τὰ μαρτύρια προθύμως θέλω ὑποστῆ, ἵνα τὸν Χριστὸν κερδίσω». Βλέποντες δὲ οἱ δῆμιοι τὸ ἄκαμπτον τοῦ φρονήματος καὶ τὸ στερρὸν τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐφρούρασαν. Ἐπιβαλόντες δ' αὐτῷ τὰ φρικωδέστερα τῶν βασανιστηρίων, τέλος ἀπέταμον τὴν κεφαλὴν. Οὕτω δὲ ὁ Ἅγιος ἠξιώθη τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀμάραντον στέφανον παρὰ τοῦ μισθοποδοῦ Θεοῦ, προσενεγκῶν ἑαυτὸν ὀλοκαύτωμα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πίστεως. Τὸ δὲ ἅγιον, αὐτῷ σῶμα παραλαβόντες οἱ Χριστιανοὶ ἔθαψαν παρὰ τὸ οἶνοπωλεῖον».

Χριστόφορος ὀσιομάρτυς ἐξ Ἀδριανουπόλεως «μαρτυρικὸν τέλος ἐν Κωνσταντινουπόλει λαβὼν τὸ 1808 ὡς πολλὰ κατὰ Χριστὸν κηρύγματα αὐτοῦ τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ ἐξουθενήσας¹⁾

Παρθένιος «1805 Μαρτίου 5 ἐμαρτύρησαν τὸν Παρθένιον τὸν ἀσχητήν εἰς τὸ Διμότειχον ἡμέρα κυριακὴ εὐγένοντας ἀπὸ τὴν θεῖαν λειτουργίαν τὸν ἐχάλασαν καὶ ὁ θεὸς ἀναπαύση αὐτὸν»²⁾

Δημήτριος Ἀδριανοπολίτης. Εἰς τὴν Subsidia Hagiographica Catalogus Codicum Hagiographicorum Graecorum³⁾ ἀναφέρεται ὅτι ἀπὸ τὴν Bibliotheca Principis Oettingen-Wallerstein, in Maihingen κῶδιξ I Fol I (657) Fol 180. Ἐπι ετος ΖΛΔ' (1526) ἰδιχθιονι ἰδ'. μινι αὐγούστου ἰς τι πρότη ἡμερὰ τετραδι πεντηξίμερον οτα εκαί ἰατριανόπολη, κε τρις ἐκκλησιες ὁ χριστός, κει ωδιγητρία, κε ο α γ η ο ς σ τ ε φ α ν ο ς, κ ε ο τ ζ ε π ε χ α ν ἄ ς. Ἐπὶ ετος ΖΛΔ' ἰδιχθιονι ἰδ'. μινι αὐγούστου τες Κ' ἡμερα δευτερα ε κα ψ α ν ἰ τ ο υ ρ κ η, τ ο δ η μ η τ ρ ι ῶ ν τ ο μ α ρ τ ι ρ α ἰ ς τ ι ν α τ ρ ι α ν ὀ π ο λ η ἰ ς τ ι φ ι κ ι ο ξ ο.

Δῆμος. Διὰ τὸν παρὰ τοῦ Τρ. Εὐαγγελίδου εἰς τὰ «Θρακικὰ»⁴⁾ μνημονευόμενον Δῆμον, ὁ Ν. Κ. Χ' Κωστής εἰς τὰ Ἀποσπάσματα Σμυρναίων κωδίκων⁵⁾ ἀναφέρει ὅτι «1763 Ἀπριλίου 10 ἡμέρα Πέμπτη ἀπετιμήθη τὴν κάραν ὁ Δῆμος Ρουμελιώτης ἀπὸ χωρίον καλούμε-

1) Νικοδήμου Μον. Διονυσιάτου. Μονὴ Διονυσίου. Πανελλήνιον Λεῦκωμα Ἐθνικῆς Ἐκατονταετηρίδος 1925 Τόμ. στ' σ. 127.

2) Ἰσραβείον (Brevium) ὑπ' ἀριθ. (49) ψπδ' Καλλιμάχου συμπληρώσεις ἐν Ἐκκλησιαστικῷ Φάρφ 1913 σελ. 536 «σ. 53»

3) G. Van de yerst H. Delehaye. Bruxellis 1913 143.

4) Παράρτημα Γ' τόμ. σ. 221.

5) Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ ἔθνομολογικῆς Ἑταιρείας 1903 τόμ. ΣΤ' σ. 165 ἐν ὑποσημειώσει.

νον Ούζοῦν κιοπροῦ». Τούτου ὁ τάφος σώζεται ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Σμύρνη. Πρβλ. Χρυσασλλίδος Τόμ. Δ' Σ. 108.

Ἄσχετος θὰ εἶναι ὁ παρὰ τοῦ κ. Γ. Λογοθέτη ἐν τοῖς «Μικρασιατικοῖς Χρονικοῖς»¹⁾ ἀναφερόμενος καθότι ὁ Μέγας Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐδίδαξεν ἐν Σμύρνη ἀπὸ τοῦ 1818—1809 ὁ κ. Λογοθέτης γράφει τὰ ἐξῆς: «Εἰς στρατιώτης ἐξ Αἴνου, ἐξι-σλαμισθεὶς εἰς μικρὰν ἡλικίαν καὶ μαθὼν ὅτι χριστιανὸς ἐγεννήθη ἤρχισε νὰ κηρύττῃ ἑαυτὸν χριστιανόν. Ἐκ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ ὀργισθέντες ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ τὸ σῶμα ἔφεραν καὶ ἔρριψαν εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Εἰδοποιηθεὶς ὁ Μέγας Οἰκονόμος κατέβη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ὁποίας ὁ περίβολος συνεκοινωνεὶ μὲ τὴν σχολὴν καὶ αὐτοσχεδίως συνέθεσεν ἀντὶ τοῦ «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν» τὸ ἐξῆς τροπάριον «Πληθὺς ἡ τῶν Σμυρναίων ἐν ᾧδαῖς εὐφημήσωμεν ἡμῶν πολιοῦχον καὶ τῆς Αἴνου τὸ βλάστημα, πρόμαχον θερμὸν Ἁγαθάγγελον»), ἱερομάρτυρα ἐσθλὸν ἐπλάκη γὰρ γενναίως τῷ δυσμενεῖ καὶ τοῦτον κατηκόντισεν ὅθεν στεφηφορῶν οὐρανομάρτυσι συναλλάττει ὑπὲρ ἡμῶν ἐξευμενίζων τὸν μόνον φιλόανθρωπον». Ἐτάφη δὲ τὸ λείψανον τοῦ μάρτυρος εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ἁγ. Γεωργίου παρὰ τὴν ρίζαν ἑνὸς πλατάνου, ὅπου καὶ ἐσώζετο ὁ τάφος μέχρι τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς».

Ἰγνάτιος. Ἐν τῷ ὑπὸ Μαρτίνου ἐπιθεωρηθέντι Μηναιῷ τοῦ Μαΐου ἀναγράφεται τῇ Α' Μαΐου «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐορτάζονται οἱ 3 νεομάρτυρες Εὐθύμιος ὁ ἐκ Δημητσάνης, Ἰγνάτιος ὁ ἀπὸ Ἑσκή Ζαγυρὰν (8βρίου ἡ') καὶ Ἀκάκιος ὁ ἀπὸ Νεβὺρκ Θεσσαλονίκης. Τελεῖται δὲ ἡ μνήμη αὐτῶν ἐν τῇ κατὰ τὴν σκῆτην τοῦ τιμίου Προδρόμου σεμνῷ αὐτῶν μαρτυρίῳ».

Ἐδῶ ἴσως πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν καὶ οἱ ἐν Ἀδριανουπόλει μαρτυρήσαντες ἐπὶ Σουλτὰν Σελίμ (1512—1520) διδάσκαλος Ἰάκωβος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Διονύσιος Μοναχὸς καὶ Ἰάκωβος διάκονος³⁾ οἵτινες ἀπὸ τὸ Μοναστήριον Προδρόμου, κείμενον παρὰ τὰ Δερβενάκια τῆς Αἰτωλίας, συλληφθέντες καὶ καθειρθέντες παρὰ τοῦ μπέη Τρικκάλων ἀπήχθησαν εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ Διδυμότειχον ὅπου καὶ ἐμαρτύρησαν, τὰ δὲ ὅστ' ἀνεκομίσαντο ἐξ Ἀλβανιτοχωρίου κώμης παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ Ἱεράρχης Θεσσαλονίκης Θεωνᾶς

1) Τόμ. Α' 1938 σ. 470.

2) Ὄνομα δοθὲν προχείρως (σ. Γ. Λ.).

3) Περικ. Γ Ζερλέντη: Θεσσαλονίκης Μητροπολίται ἐν Byzantinische Zeitschrift τόμ. 12 (1903) σ. 131—132 καὶ Δημ. Λουκοπούλου: Πάτερ Ἰάκωβος ὁ Νέος πὺ ἐτελείωσε μαρτυρικὰ στὸ Διδυμότειχο τὸ 1520 «Θρακικὰ» τόμ. Α' σ. 329—335.

καὶ κατέθετο ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας.

Ἐπίσης ὁ Νεομάρτυς Γ α β ρ ι ῆ λ ἐπίσκοπος Γάνου καὶ ὕστερον ἐν Προύση μαρτυρήσας κατὰ τὸ 1659 ¹⁾).

Καὶ διὰ τὸν ἀπαγχονισθέντα πατριάρχην Κ ὄ ρ ι λ λ ο ν ὑπάρχει ²⁾ «ἀκολουθία τοῦ ἱερομάρτυρος Κυρίλλου Πατριάρχου Κ]πόλεως, κατὰ τὸ 1821 ἐν Ἀδριανουπόλει τελειωθέντος συντεθεῖσα μὲν παρὰ τοῦ ἱατροδιδασκάλου Κωνσταντίνου Τζελάκογλου τοῦ Λημνίου, ἀντιγραφεῖσα δὲ καὶ ἐπαυξηθεῖσα παρὰ Ἰακώβου μοναχοῦ καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ πρῶν Ἀδριανουπόλεως Γρηγορίῳ τῷ Βυζαντίῳ ἐν ἔτει 1844». Ἐν φ. 244α. «Ἐγράφη τὸ πρωτότυπον ἐν Χίῳ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου τοῦ Χιοπολίτου, τὸ δὲ παρὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπαιδίου δαπάνη τοῦ ἐν ἱατροῖς Εὐαγγέλου, Μεξικοῦ τοῦ ἐξ Ἀργυροκάστρου 18 Φεβρουαρίου 1821.

M. A. Σ.

Στιχοουργήματα 1. Στέφανος Χατζόπουλος. *Μεταξὺ τῶν λογίων Φιλιππουπολιτῶν ἦτο καὶ ὁ Στέφανος Γεωργίου Χατζόπουλος, λογιστής, ὅστις ἠσχολεῖτο καὶ περὶ τὴν στιχοουργίαν. Ἀπέθανε λήγοντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐννενηκοντούτης περιποῦ. Μετέφρασε καὶ τύποις ἐξέδωκε τὴν φυσιολογίαν τοῦ Γάλλου ἱατροῦ. Ἐν τῇ φυσιολογίᾳ γίνεται λόγος περὶ 30 πλεονεκτημάτων, ἅπερ δεόν νὰ ἔχη γυνή τις, ὅπως θεωρηθῇ ὠραία.*

Ἐπιγραμμα. Ὁ στιχοπλόκος Χατζόπουλος συνέθηκε δι' αὐτὸν τὸ ἐξῆς στιχοῦργημα. Στερεῖται ἐμπνεύσεως καὶ ποιητικῆς χάριτος, ἀλλ' εἶναι ἀξιανὰ γινωστον διὰ τὸ περιεχόμενον του. Ἐπιγράφεται:

Τὰ προτερήματα τῆς Κυρίας Ὠραιότητος.

Ὅσοι εἰς κάλλος γυναικῶν προσφέρετε ἰατρείαν
καὶ εἴσθε ὑποκείμενοι εἰς ἔρωτος δουλείαν,
ἂν θέλητε νὰ μάθητε νὰ βλέπητε μὲ κρίσιν
τὸ πλάσμα τὸ καλλίτερον, ποῦ εἶναι εἰς τὴν κτίσιν,
ἐλάτ' ἐδῶ ν' ἀκούσητε, ἐλάτε μὴν ἀργεῖτε,
νὰ σᾶς διδάξω ἐντελῶς, νὰ πληροφορηθῆτε

1) Συναξαριστῆς Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Βενετία 1819 σ. 330 καὶ Μηναῖον, ἔκδοσις Νικολαΐδου Ἀθῆναι 1905, σ. 22.

2) Σωφρονίου Εὐστρατιάδου πρ Λεφντοπόλεως: Κατάλογος Κωδικῶν Βατοπαιδίου, Καντεβριγίφ 1924 σ. 146 ἀρ. χειρ. 743—5 φ. 233α.

τελείας ωραιότητος ποιᾶ εἶναι τὰ σημεῖα,
 καθὼς ἐγὼ τὰ ἔμαθα εἰς Φράγκικα βιβλία.
 Ἐπάνω εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν τῆς εὐμορφίας
 πολλά οἱ πάλαι καὶ οἱ νῦν εἶπον μετ' εὐγλωττίας,
 γιατί εἶναι διάφορον κάλλος εἰς κάθε τόπον
 καθὼς εἶναι διάφοροι κι' αἱ γνῶμαι τῶν ἀνθρώπων
 ἀλλ' ὅμως εἰς περίεργος, πολὺ πεπαιδευμένος,
 σοφὸς νομοδιδάσκαλος καὶ Ἴταλὸς τό γένος,
 ἔγραψε καὶ διώρισε, πῶς εἶναι ἀναγκαῖα
 νὰ κάμουν ἀξιέραστον γυναῖκα καὶ ώραία(ν)
 τριάντα προτερήματα μετρῶντας ἀνὰ τρία
 εἰς κάθε χρῶμα φυσικὸν καὶ δι' ἰσομετρία(ν).
 Τρία λοιπὸν νᾶναι λευκὰ πρέπει ὡσὰν τὸ γάλα
 τὰ δόντια, τὰ δόνυχια, τὸ δέρμα κι' ὄχι ἄλλα.
 Μαύρα δὲ πάλιν καὶ λαμπρὰ πρέπει νὰ εἶναι τρία,
 ὁστολισμὸς τῆς κεφαλῆς τὰ μάτια καὶ τὰ φρύδια
 Τρία νὰ εἶναι κόκκινα, τοῦ ἔρωτος αἱ φλόγες,
 τὰ χεῖλη καὶ τὰ μάγουλα καὶ τῶν βυζιῶν αἱ ρόγες
 Αὐτὰ εἶναι τὰ χρῶματα διὰ τὴν εὐμορφίαν,
 τὰ δὲ λοιπὰ χρειάζονται διὰ τὴν συμμετρίαν.
 Πρέπει νὰ εἶναι μακρὰ οὕτω τὰ τρία πάλι
 Τὸ μπόϊ καὶ τὰ χέρια κι' αἱ τρίχες στὸ κεφάλι
 Τρία νὰ εἶναι πρέπουσι κοντά, ὅμως μετρίως,
 τὰ δόντια, τὰ ποδάρια καὶ τὰ αὐτιά ὁμοίως.
 Τρία φαρδιά ἀρμόζουσι εἰς εὐμορφες κοκκόνες
 τὸ στήθος καὶ τὸ μέτωπον καθὼς καὶ αἱ λαγόνες.
 Τρία δὲ πρέπουσι στενὰ καὶ ὀκαθεῖς τ' ἀρέσει,
 τὰ δύο μporῶ νὰ τὰ εἰπῶ, τὸ στόμα καὶ ἡ μέση
 τοῦ τρίτου ἄχ! δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς εἰπῶ τὸ μέρος,
 εἶναι τοῦ κόσμου ἡ ἀρχή, τοῦ ἔρωτος τὸ τέλος.
 Χονδρὰ νὰ εἶν' ἀρμόζουσι αὐτὰ τὰ τρία μέλη
 τὰ μέρη τὰ ὀπίσθια, ἡ ἦβη καὶ τὰ σκέλη.
 Τρία δὲ νὰ εἶναι λεπτὰ πρέπει ἐξ ἐναντίου,
 τὰ χεῖλη καὶ τὰ δάκτυλα κι' αἱ τρίχες τοῦ κορμίου
 Πρὸς τούτοις τρία μέτρια διὰ νὰ ἔχουν χάρι(ν),
 ἡ μύτη καὶ τὸ πρόσωπον καὶ μὴ λων τὸ ζευγὰρι
 εἰς τὰ ὁποῖα μεταξὺ ὁ ἔρωτος ἔχει θρόνον,
 εἰς τὲς καρδιές τῶν ἐραστῶν διὰ νὰ δίδῃ πόνον.
 Αὐτὰ ἔναι τὰ τριάκοντα χαρίσματα τοῦ κάλλους
 πού ἔναι γιὰ ὅλους ἀρεστά, μικροὺς καὶ μεγάλους

κι' εἰς ὅποιαν τὰ ἐχάρισε ἡ φύσις μαζωμένα
 ἢ καὶ ἂν λείπη μοναχὰ ἀπὸ αὐτὰ κανένα
 ἐκείνη εὐμορφή καὶ ἐντελῶς ὠραία,
 εἰς τὰς γυναῖκας κορωνίς, στοὺς ἄνδρας δὲ εὐκτέα.
 "Ὅμως ἐγὼ στοχάζομαι, — εἴαν καὶ λείψη μόνον
 ἓνα, ποῦ εἰς τὴν εὐμορφίαν δίδει ἰσχὺν καὶ τόνον
 ἐκεῖνο τό, δὲν ξεύρω τί, ποῦ χάρι ν ὀνομάζου
 καὶ ἄλλοι δὲ ἔλκυστικὸν ἤσκιον καὶ χάρι ν κράζου,
 ποῦ εἶναι ὡσὰν ἄρωμα κι' ἄλας τῆς εὐμορφίας
 τοῦ ἔρωτος ἢ ἔξαψις κέντρον ἐπιθυμίας—
 ὅτ' εἶναι ὅλα μάταια ψυχρὰ καὶ νεκρωμένα
 — γιατί ψυχὴν λαμβάνουσιν ὅλ' ἀπ' αὐτὸ τὸ ἓνα —
 καὶ εἶναι μία εὐμορφή χωρὶς αὐτὴν τὴν χάρι ν)
 χωρὶς ἀγκίστρου δόλωμα, ὅπου δὲν πιάνει ψάρι,
 ὡς ἄνθος ὠραιότατον χωρὶς τὴν εὐωδίαν,
 ὡς ὄργανον τῆς μουσικῆς χωρὶς τὴν ἄρμονίαν.

Κ Μ. Ἀποστολίδης

2. Γεώργιος Χουρμουζιάδης Ἀδελφὸς τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Ἀναστασίου Χουρμουζιάδου ἐγεννήθη ἐν Πετροχωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν 13 Νοεμβρίου 1843. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, ἐχημάτισε διδάσκαλος ἐπὶ ὀλίγα ἔτη εἰς Καρατζάκιοι καὶ Δελλιώνας μετὰ ταῦτα δὲ Ταμίας τοῦ Μοντεσαρφιλικίου Μετρῶν (1873—75), Μέλος Δικαστικοῦ Συμβουλίου (1875—77) Ταμίας τελωνείου Μετρῶν (1877—78), Διευθυντὴς ἀποθήκης Δεκάτων (1878—82) καὶ Διευθυντὴς τῆς Ἐκμεταλλεύσεως τῶν Βακουφικῶν Λασῶν Σιράντζης (1891—94), ἀπέθανε τὴν 22 Μαΐου 1895.

Γνώστης τῆς Τουρκικῆς καὶ Γαλλικῆς διετήρει πολύτομον βιβλιοθήκην καταστραφεῖσαν κατὰ τὸν Βαλκανικὸν Πόλεμον.

Εἶχε χειρόγραφον «Συλλογὴν Ἀρχαίων Ἐπιγραφῶν» τῆς Διοικήσεως Μετρῶν καταστραφεῖσαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ ἔτος 1913 μετὰ τῆς βιβλιοθήκης του, «Συλλογὴν Δημοτικῶν Μύθων» τῶν Θρακικῶν λαῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1873 μέχρι τοῦ 1889 τὰ «Σάλιαρα», σατυρικά ποιήματα εἰς τέσσαρα βιβλία ἐξ ὧν τινὰ ἐκυκλοφόρησαν ἐν χειρογράφῳ, ἐν εἴδει σατυρικῆς ἐφημερίδος ἐν στενωτάτῳ κύκλῳ.

Τῷ 1885 ἀνεφύη ζήτημα ἐπιχορηγήσεως τοῦ ἐπισκόπου ὁ Χουρμουζιάδης ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν χωρικῶν καταπολεμήσας μόνος αὐτὸς τοὺς προύχοντας Μετρῶν, Μεγάλου Τσεκμετζέ καὶ Καλλικρατείας καὶ τὸν τότε ἐπίσκοπον Μετρῶν Ἀθανάσιον καὶ τὸν πονηρὸν Μοντεσαρφιην Τζεβὰτ Μπέην καὶ εἰς τὸ τέλος θριαμβεύσας.

Εἰς τὰ ποιήματά του σατυρίζει δριμύτατα τὰς ἀτασθαλίαις τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν προυχόντων τῆς Ἐπαρχίας, φοβούμενος δὲ τὴν ἐκδίκησίν των ἐκράτησεν αὐτὰ μυστικά.

Ἴδού τί λέγει προλογίζων:

Οὐδέποτε τὸ φῶς θὰ ἰδῆς ἀπόκρυφον θὰ μείνης
καὶ ἴσως παρανάλωμα πρὸς μιὰ μέρα γίνης.
Διότε ἅμα ὡς ἰδῆς τὸ φῶς καὶ τὴν ἡμέραν
ἀφεύκτως θὰ μοῦ κόψουνε τὴν δεξιὰν μου χέραν

καὶ περαιτέρω

Τοῦτο μὴ γένοιτο νὰ φανῆ
θὰ μὲ κρεμάσουν οἱ Μετρηνοί.

Ὁ συνεργάτης τῶν «Θρακικῶν» Κ. Χ. υἱὸς τοῦ ἀειμνήστου, ὅστις καὶ μᾶς ἔδωκε τὰς ἀνωτέρω σημειώσεις, μᾶς ἀπέστειλε τὰ δημοσιευόμενα 4 ἀπὸ τὰ σατυρικά του, ἀναφερόμενα εἰς ὠρισμένα γεγονότα καὶ πρόσωπα τῆς ἐποχῆς, τὰ ὁποῖα παρελείφθησαν.

6. Εἰς παστὸν ἐκ τοῦ προχείρου ἢ καλύβη τοῦ ἀχύρου
τοῦ Καδήκιοῦ μετετράπη γιὰ τὸν Μετρηνὸν σατράπη.

Βγῆκ' ὁ ἔρωσ στο παζάρι
μὲ κοθόρι καὶ καμάρι

προσπαθεῖ νὰ σαγηνεύσῃ
νιούς καὶ νιῆς νὰ παγιδεύσῃ.

πλὴν τοῦ κάκου κοπιάζει
καὶ τὰ πόδια του κουράζει

ἐπειδὴ οἱ νιῆς κ' οἱ νιοὶ
δὲν εἶναι οἱ πρωτινοί.

Νὰ κουρεύωνται τοὺς λέγει
τοὺς μουτζώνι' καὶ τοὺς ἀφήνει,
καὶ στοὺς γέροντας τὸ βῆμα
θαρραλέως κατευθύνει

— «Ἀρχαιότητες τῶν ζώντων»
λέγει περιπαικτικῶς
«γιατί ἔτσι ζαρωμένοι;
σὰν πιασμένος ποντικός
ἀπὸ γάτ' ἀγριεμένη;»

Ὅλοι οἱ γέροι ἀτενίζουν
εἰς τὸν ἔρωτα μὲ τρόμον
κι' ὁ καθεὶς ἀπὸ ἴνα δρόμον
παίρνουν' δὲν ξαναγυρίζουν.

Μὰ ἀπ' ὄλους ἕνας γέρος
στέκεται καὶ τὸν κυττάζει.
Τὸν ἐγνώρισεν ὁ ἔρωσ
καὶ σφιχτὰ τὸν ἐξετάζει.

— «Σὺ δὲν εἶσαι στὸν ξενῶνα
πέρισυ τοῦ Σιρκετζῆ
γιὰ τὴν ξένη τὴν κοκῶνα
ποὺ σὲ δεῖρανε χατζῆ;»

— Μάλιστα παλληκαρά μου
 τις σαράντα παρά μίαν
 έβαστάξαν τὰ πλευρά μου
 για τὰ κείνην τήν κυρίαν.

· · · · ·
 Τώρα όμως τί νά γένη,
 γέρασα καί στην καρδιά μου
 ή ανάμνησις μου μένει
 καί ό πόνος στά πλευρά μου.
 — Εύκολο του λέγ' ό έρωσ
 είναι τὸ νά ξαναγιώσης
 νά χτυπήσω αὐτὸ τὸ μέρος
 ἀρκεί ἄδεια νά μου δώσης.
 καί τὸ στήθος του ἀνοίγει
 κ' ἕνα βέλος μέσα μπήγει.
 Εὐθύς ἀναψε καί καίγει
 φλόγα τρομερή στά στήθη
 ἄχ, τὰ νιάτα του θυμήθη

μὰ τὸ κρύβει δὲν τὸ λέγει.
 Περιφέρεται γυρίζει
 σάν τὸν κυνηγὸ στά δάση
 σάν λαγωνικὸ μυρίζει
 τὸ κυνήγι πού θά πιάση.
 Ἐπὶ τέλους κατορθώνει
 στό Καδῆκιοί νά φύγη
 καί τὸ ποθητὸ κυνήγι
 συλλαμβάνει καί πλακώνει.
 κι' ὅπως πέρου τὸν χειμῶνα
 μιὰν ὀλάκαιρη νυχτιὰ
 ἔμεινε στὸν ἀχερῶνα
 για νά σβύση τὴν φωτιὰ
 πού τοῦ ἀναψεν ὑπούλωσ
 ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης
 κι' ἔγιν' ὁ καυμένος δοῦλος
 καί σ' αὐτὴν καί στό παιδί της.
 Μέτρως 29 Ἰουλίου 1878

17. Τι κάνουνε οἱ λίρες σ' ἐκεῖνον ποῦχε ψεῖρες

Στοῦ πλουσίου τὴν ταμπέλα, ἀπὸ πάνω γράφει τρέλλα,
 κι' ἀπὸ κάτω κορασίδα, τυλιγμένη μ' ἄλυσίδα.

· · · · ·
 Ἄν ἐμέναμε στὴ φτώχεια, καί ἐτρώγαμε μολόχια,
 δὲν θά εἶχαμ' ἄψι αἷμα, πρᾶο θᾶχαμε τὸ βλέμμα·
 δὲν θά ἤμαστ' ἄζτισμένοι, κι' ὅπως τώρα καυλωμένοι,
 ἀλλὰ μέ τὴν φρονιμάδα θᾶζγάμε μέ νοστιμάδα.
 Φτώχεια μου εὐλογημένη! Ἄρχοντιὰ καταραμένη!
 Σεῖς τὸν ἄνθρωπο ἀγρίμι, κι' ὅταν θέλετε ψοφίμι
 τότε κάμνετε στὴν ὥρα καί διοικητὴ στὴ χώρα.
 Οἱ τιποτένιοι γίνονται ρήτορες μετὰ θάρρους,
 καί τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καλοὺς, ἀποκαλοῦν γαιδάρους.
 Ταῦτα τὰ προτερήματα ἀπέδωκεν ἡ φύσις,
 στὸν πλοῦτον καί στά χρήματα καί ἡ κακὴ ἡ χρῆσις.
 Ὡστε καλὰ μοῦ ἔλεγε καί ἡ γριά μου μάννα:
 «Ἀπὸ τὸ νέο πλούσιο καί τὴν παλιὰ πουτάνα
 νά σέ φυλάγη ὁ Θεός, παιδί μ' κ' ἡ Παναγία.
 Στὸν κόσμον τοῦτον καί τὰ δυὸ εἶναι πολὺ ἀχρεῖα».

Μέτρως 27 Ἰανουαρίου 1889.

18. Ἀφέντης καὶ γαϊδοῦρι

Εἶχε γαῖδαρ' ὁ ἀφέντης εἰς τὸν στάβλο του δεμένο,
 στὸ νερὸ καὶ εἰς τὰ ξύλα ἔστελέ τον τὸν καῦμένο.
 Κ' ἐνῶ τ' ἄλλα του τὰ ζῶα τᾶχε χρυσοστολισμένα,
 γιὰ τὸ γαῖδαρό του εἶχε δυὸ σαμάρια ξεσχισμένα.
 Μιὰν ἡμέρα τὸ γαῖδοῦρι χάνει τὴν ὑπομονή του,
 καὶ πρὸς τὸν ἀφέντη λέγει δὲν τὸ ἔχει γιὰ τιμὴ του
 μέσ' στ' ἀχούρι σκονισμένο ὅπως πρῶτα ν' ἀπομένη,
 ἄς κλαδέψουνε τ' αὐτιά του ἄλογο κι' αὐτὸ νὰ γένη,
 κι' ἄς ἀνέβη ὁ ἀφέντης μὲ τὴ σαμουρόγουνά του,
 ἄς τὸ βάλῃ χαλινάρι μὲ φουντίτσες εἰς τὴν μούρη,
 καὶ κανεὶς δὲ θὰ γνωρίζῃ πῶς μπινεῦει σὲ γαῖδοῦρι.
 Καταπέισθηκ' ὁ ἀφέντης, ἔκαμε τὸ θέλημά του,
 τὸ γαῖδοῦρι ἀνεβαίνει κι' ὄχι πλέον τ' ἄλογά του.
 Μὰ μιὰ μέρα ἐνῶ ἦλθε ἔτσι δὰ στὸ σελαμλήκι
 κι' ὄλοι βλέποντας θαυμάζαν τὸ μικρὸ κι' ὠραῖο ζῶον,
 ἀπαντάει μιὰ γαῖδάρρα, κ' ἔξαφνα μασκαραλήκι
 βγάζ' ὁ γαῖδαρος, κι' ἀρχίζει μὲ σκοπὸν πολὺ ἀθῶον
 νὰ γκαρίζῃ, καὶ νὰ τρέχῃ τὸ κατόπι στὴ γαῖδάρρα,
 κ' ἔπιασάν του τοῦ ἀφέντη τρεῖς χαρὲς καὶ μιὰ τρομάρα.
 Τότε τρέχουν οἱ γνωστοὶ του τὸν ἀφέντη νὰ γλυτώσουν,
 καὶ μὲ ρόπαλα καὶ ξύλα τὸ γαῖδοῦρι νὰ σκοτώσουν,
 μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας, τὸν ἀφέντη τὸν καῦμένο
 ἀπ' τὴ μάχη τοῦ γαῖδαρου σῶζουν μισοπεθαμένο.
 Τότε ὁ ἀφέντης λέγει νὰ γυμνώσουνε τὴ ράχη
 τοῦ γαῖδαρου καὶ νὰ βάλουν τὸ παλιό του τὸ σαμάρι,
 πάλι δὲ στὴν ἐργασία τὴν παλιά του θέσι νᾶχῃ
 ἐπειδὴ δὲν τοῦ ταιριάζει οὔτε δόξ' οὔτε καμάρι.
 Κ' ἕνας καρδιακὸς του φίλος στὸ αὐτί του λέγει πάλι:
 —«Χρυσὴ σέλλα στὸ γαῖδοῦρι, ἐντροπὴ εἶναι μεγάλη·
 δὲν ἀκούει τὰ σπειρούνια, χαλινάρια, καὶ λουριά του,
 ἔρχεται στιγμὴ πού δείχνει ἰλάκαιρη τὴ γαῖδοῦριά του».
 Ὅποιος τοῦ γαῖδαρου βάζει χρυσὴ σέλλα καὶ σαμοῦρι
 δείχνει μόνος τοῦ στὸν κόσμον πῶς κι' ὁ ἴδιος εἶν' γαῖδοῦρι.

Μέτραι 15 Φεβρουαρίου 1889.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Σάλιαρα.

«Ἡ γλῶσσα δέν ἔχει κόκκαλα, καί κόκκαλα τσακίζει».
 εἶναι ρητόν ὅπου πολὺ πολὺ μέ φοβερίζει.
 Γι' αὐτό δέν θέλω πόποτε, νά μάθουν οἱ ἀπ' ἔξω
 ὅσα ἐδῶ σαλιάρια γιά νά τούς περιπαίξω.
 Ἄλοιμον' ἂν τὸ μάθουνε. Θά μοῦ συμβῆ ἀντάρα.
 Ὅποιος στοὺς ἔξω θά τὸ πῆ, νά ἔχη τὴν κατάρρα.

Κρυμμένο νᾶσαι πάντοτε, μὴν ἔβγης ἀπ' τὸ σπίτι.
 Γιατ' ἂν σέ δοῦν οἱ Μετρηνοί, μοῦ κόβουνε τὴν μύτη.

23. Μεθυζμένοι καὶ μπεκρίδες μέ τὰ μάτια σάν γαρίδες

Ἔχω χρόνια νά μεθύσω — ἐπειδὴ κρασί δέν πίνω.
 Τώρα ἄμως, θά ἀρχίσω, — ὅπου βρῶ νά μὴν τ' ἀφήνω.
 Ἐπειδὴ σήμερα, μόνον — δυὸ ποτήρια ἅμα ἥπια,
 πέταξα εἰς τῶν δαιμόνων — τὰ αἰθέρια τὰ σπίτια.
 Τῶνα πόδι μου μέ τ' ἄλλο δέν μποροῦσα νά ρυθμίσω
 κι' εἶχα βάσανο μεγάλο, — κάτω μὴν κατρακυλήσω.
 ὁμως εἶχα τέτοιο ἀέρα, πού κανένα δὲ ψηφοῦσα,
 ξέχασα τὴ γῆ ἄωπέρα, — καὶ στὸν οὐρανὸ πετοῦσα.
 κι' εἶδα, ἂν καὶ ἤμουν σκνίπα, — νά γυρνοῦν, σάν νυχτερίδες
 οἱ γνοφοὶ ἄω κάτω, κι' εἶπα : — «Δίκιο ἔχουν οἱ μπεκρίδες!»
 ἐπειδὴ ὅταν μεθύσουν, — τὴ πτωχεία θ' ἀψηφίσουν,
 δυστυχία λησμονοῦν, — κι' ἂν τούς δείρης δέν πονοῦν.
 Σάν τούς βασιλεῖς, προστάζουν, — «Φέρτε μας κρασί» φωνάζουν,
 ὅλα δὲ τὰ συγχωροῦνε, — στοὺς κινδύνους προχωροῦν
 ἄφοβοι σάν Ἡρακλῆς. — Κι' ὅπως ὁ Θεμιστοκλῆς,
 «Πάταξόν με στὸ κεφάλι», — «Κέρνα με δὲ ἓνα μπουκάλι»,
 ξεφωνοῦν, καὶ στὴ βαρέλα, — τρέχουν μέ μεγάλη τρέλλα,
 γιά νά πιοῦν κρασί γλυκό, — μαῦρο, ξεκουραστικό.
 Ὅλη μέρα οἱ καημένοι, — πολεμοῦνε κουρασμένοι
 καὶ καλλιεργοῦν τὴ γῆ, — μὰ καμμιά κρασοπηγή
 γι' ἀμοιβὴ τους δέν τούς δίνει — ἡ ἀχάριστη ἐκείνη!

Τώρα μόνος μου λογιάζω, — ὁ καθένας λογαριάζω
 ὅτι πρέπει μιά φορά, — ἢ καὶ δυὸ μέ τὴ σειρά,
 νά μεθᾶ τὴν ἑβδομάδα, — γιά νά ζῆ μέ νοστιμάδα.

Τί σέ ὠφελεῖ, ἀνίσως, — κ' εἶσαι πλούσιος σάν Κροῖσος ;
 μέσ' στὸν τάφο μοναχός, — κ' ἐσὺ θάμπης σάν φτωχός,
 κι' ἐμπρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνο, — ὅ,τι κάμνεις κάθε χρόνο,
 θά τὸ ξομολογηθῆς, — κι ἀναλόγως θά κριθῆς,
 καὶ γιὰ Κόλασι θά φᾶς, — γιὰ Παράδεισο θά πᾶς.
 Ὅτι δόξα καὶ παράδες, — ὅτι πλούτη καὶ μεπελάδες,
 θ' ἀπομήκουν ἐδῶ ὅλα, — κ' ἡ σοφία καὶ ἡ λόλα.
 Ἐκεῖ πιά δὲν ἔχει χῶρια. — καὶ ντροπή καὶ σταναχῶρια.
 Μαζί ὄλοι καὶ γυμνοί, — κ' οἱ καλοὶ κ' οἱ ἀχαμνοί,
 θά παρουσιαστοῦμε τότες, — βασιλέδες καὶ δεσπότες.
 Κι' ἀφοῦ τελειώσ' ἡ κρίσι, — ὁ καλὸς θά ξεχωρίση,
 θά περάση δεξιά, — κι ὁ κακὸς ἀριστερά.
 Κι ὄλοι θά μοῦ πῆτε : « Ἦτον, — ματαιότης ματαιοτήτων »,
 « κείν' ἡ πρόσκαιρη ζωή, — Κ' ἐγὼ τότε μὲ βοή
 θά σᾶς λέγω : « Εἶδες ! εἶδες ! — Δίκιο εἶχαν οἱ μπεκρίδες ! ».

28 Μαρτίου 1889.

Συλλογὴ Λογογραφικῆς ὕλης. Καθὼς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰς 30 Δεκεμβρίου 1937 ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Γ. Οἰκονόμου, εἰς τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν του, ἡ Ἀκαδημία μεταξὺ ἄλλων ἔκαμεν ἀποστολὴν εἰς τὰ χῶρια τῶν ἐκ Μεσημβρίας καὶ Κωστὶ τῆς ΒΑ Θράκης προσφύγων, ὁπόθεν συνεκομίσθη ὕλη περιλαμβανούσα λαογραφικὸν ὕλικόν.

Τὸ ὕδραγωγεῖον Ἀδριανουπόλεως. Τὸ ὕδραγωγεῖον Ἀδριανουπόλεως εἶχε κατασκευασθῆ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Σινάν, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη «Λεονάρδος ντὰ Βίντσι τῆς Τουρκίας». Τὰ σχέδια ὁμως τοῦ ἔργου δὲν ὑπῆρχον καὶ ἦτο ἀδύνατον μέχρι σήμερον νὰ γίνουν ἐπισκευαὶ τῶν βλαβῶν τὰς ὁποίας τὸ ὕδραγωγεῖον εἶχεν ὑποστῆ κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς λειτουργίας του. Ἐσχάτως ἀνευρέθησαν τὰ σχέδια αὐτὰ εἰς τρόπον ὥστε ὁ δῆμος τῆς Ἀδριανουπόλεως νὰ δύναται νὰ προβῆ εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐπισκευὰς διὰ τὴν κανονικὴν ὕδρευσιν τῆς πόλεως.

«Καθημερινή» 1938 Μαΐου 5

Ἀρχαιότητες Βιζύης. Κατὰ πληροφορίας τοῦ «Ἐλευθέρου Βή-

ματος» (23 Μαΐου 1938) τελευταίως ανευρέθησαν βυζαντινὰ ἀρχαιο-
ότητες καὶ τάφοι μὲ λατινικὰς ἐπιγραφὰς εἰς Βιζύην κατὰ τὰς ἐργα-
σίας πρὸς ἰσοπέδωσιν τοῦ ἐδάφους, πρὸ τοῦ ἐκεῖ Διοικητηρίου εἰς
βάθος $1\frac{1}{3}$ μ. Ἀνευρέθη καὶ δάπεδον μὲ ἔγχρωμα ψηφιδωτὰ καὶ πα-
ραστάσεις πτηνῶν. Πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀνευρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων
ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ ἐκεῖ ὁ ὑποδιευθυντὴς τοῦ μουσείου Κηπόμεως,
ὅστις καὶ πρόκειται νὰ συνεχίσῃ τὰς πέρυσιν ἐν Θράκῃ ἀνασκα-
τὰς του. Περὶ αὐτῶν περισσότερα θὰ γράψωμεν εἰς τὸν ΙΑ' τόμον.

*Προικοσυμφωνιῶν κώδιξ Νικηφόρου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως
Φιλιππουπόλεως (1835—1859).* Καὶ οὗτος ὁ κώδιξ τῆς ἱερᾶς μητρο-
πόλεως Φιλιππουπόλεως, εὐρισκόμενος μετὰ τῶν συνυπεξηρημένων ἄλλων
ἐν τῇ Βουλγαρικῇ τῆς Πλόβδηφ μητροπόλει, ἀνεγνώσθη ὑφ' ἡμῶν. Εἶναι
χαρτόδετος ἔχων ὕψος 0,375, πλάτος 0,225 καὶ πάχος 0,040 τοῦ μέτρου.
Ὁ χάρτης αὐτοῦ εἶναι παχύς, ἀλλ' εὐτελής οἶονεὶ ἀπορροφητικός. Δυστυ-
χῶς ἔνεκα τῆς ὑγρασίας εἰς ἣν ἐπὶ ἔτη ἦτο ἐκτεθειμένος, ὡς εἰκάζεται,
εἶναι κατεστραμμένος κατὰ τὰ ἄκρα τῶν φύλλων του ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ
κάτω ἀπὸ 0,01 μέχρι 0,05 τοῦ μέτρου. Ἔχει σελίδας 275, ἐξ ὧν γεγραμ-
μένοι πλήρεις 266. Αἱ ἕξ πρῶται εἶναι ἄγραφοι. Ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἐβδό-
μης, ἣτις ὅλη εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν προορισμὸν του μετὰ τῆς αὐτο-
γράφου ὑπογραφῆς τοῦ κατασκευαστοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Νικηφό-
ρου. Ἐν αὐτῷ ἀντιγράφονται πιστῶς αἱ προικοσυμφωνίαι (προικοχάρτια),
ὧν τὸ πρῶτότυπον ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν προικοδοτῶν καὶ τῶν μαρτύ-
ρων καὶ ἐπικεκρωμένον ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου παρεδίδοτο τῷ γαμβρῷ.

«Ὁ Φιλιππουπόλεως Νικηφόρος ἀποφαίνεται.

Κοινῇ γνώμῃ καὶ ἀποφάσει τοῦ τε σεβασμιωτάτου κυριάρχου, τῶν τε
ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ χρησιμοτάτων προεστώτων καὶ προκρίτων,
τῶν τε τιμιωτάτων ἐμπόρων καὶ πάντων τῶν ρουφετίων τῆς πολιτείας
ταύτης Φιλιππουπόλεως ἐνεκρίθη, ἵνα ἡ προικοσυμφωνία γίνηται ἐπὶ πα-
ρουσίᾳ τοῦ προεστώτος τοῦ μαχαλὲ καὶ τοῦ μουκτάριδος, χωρὶς νὰ παρα-
βαίνη τοὺς ἤδη θεσπισθέντας ὅρους τῆς πόλιτείας, καὶ ἐπιβεβαιώνηται
παρὰ τοῦ σεβασμιωτάτου ἡμῶν ἀρχιερέως καὶ εἶτα καταστρώνηται ἐνθάδε
εἰς τὸν παρόντα κώδικα καὶ οὕτως νὰ ἔχη τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἡ προι-
κοσυμφωνία. Ὅποια δὲ προικοσυμφωνία ἤθελε γεῖνει ἀνεπίγραφος παρὰ
τοῦ ἀρχιερέως καὶ μὴ εἶναι ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, αὕτη νὰ εἶναι ἄκυρος
καὶ λογίζεται ὡς χαρτὶ ἄγραφον. Διὸ καὶ ὑποφαινόμεθα (διὰ) τὸ θεσπι-
σμένον τῆς ὑποσχέσεώς μας. Τῆ α^η Φεβρουαρίου αἰωλεῶ.

Ὁ σακελλάριος Ἰωάννης, ἱερεὺς, ὁ σακελλίου Γεώργιος, ἱερεὺς, ὁ
πρωτνοτάριος Βασίλειος, ἱερεὺς, ὁ ρεφερενδάριος Κωνσταντῖνος, ἱερεὺς,
ὁ πρωτοπαπῆς Νικόλαος».

Ὁ τύπος τῶν προικοσυμφωνιῶν εἶναι ὁ αὐτός, ἀλλ' ὅτε μὲν ἐκτενέστερος, ὅτε δὲ βραχυτέρος. Ὁ πλήρης καὶ τέλειος τύπος ἦτο ὁ ἀκόλουθος:

«Ὁ Φιλιππουπόλεως . . . ἀποφαίνεται † Εἰς δόξαν πατρὸς, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου τρισυποστάτου θεοῦ, ὅς ἐν ἀρχῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπία κινούμενος ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐξ αὐτοῦ τὴν γυναῖκα ἐποίησεν ὡς βοηθὸν αὐτοῦ καὶ ἐκ τούτου ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀλληλοδιαδόχως τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἠκολούθησεν· ὅθεν καὶ ὁ τιμώτατος . . . (ἢ ἡ κυρία . . . σύζυγος τοῦ μακαρίτου . . .) τοῖς ἱεροῖς πειθόμενος ἐπιτάγμασιν, ἣν ἔχει θυγατέρα ὀνόματι . . . εἰς γάμου ἰδὴ φθάσασαν ἠλικίαν, συνεφώνησε μετὰ τοῦ κυρίου . . . ἐπὶ τῷ δοῦναι αὐτῷ ταύτην ὡς γυναῖκα νόμιμον· καὶ δὴ πρῶτον μὲν ἐπιβραβεύει τῇ ρηθείσῃ θυγατρὶ αὐτοῦ τὴν ἀπὸ καρδίας εὐχὴν ὅτι «εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἰκῶν»· ἐπομένως δὲ δίδωσιν αὐτῇ χάριν προικὸς, ἵνα ἔχη καὶ χρῆται μετὰ τοῦ εἰρημένου ἀνδρὸς αὐτῆς τὰ κάτωθι ὡς φαίνονται:» . . .

Εἶτα ἠκολούθει ἡ καταγραφή τῆς προικὸς, ἣτοι τῶν μετρητῶν «ὅσα εἰς μετρητὰ ἐδόθησαν εἰς χεῖρας τοῦ γαμβροῦ» κατὰ εἶδη τῶν μεταλλικῶν νομισμάτων ἀριθμουμένων καὶ ὑπολογιζομένων εἰς γρόσια, τῶν ἀκινήτων μετὰ ἢ μὴ τῆς ἀξίας των εἰς γρόσια, τῶν πολυτίμων κοσμημάτων, τοῦ ἱματισμοῦ, τῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων μετὰ τῆς ἀξίας πάντων εἰς γρόσια. Ἐν τέλει ἐν ἰδίᾳ ποραγράφῳ ἐγίνετο ἡ καταγραφή τῶν δώρων τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν νύμφην μετὰ τῆς ἀξίας των εἰς γρόσια, προστιθεμένης καὶ ταύτης εἰς τὴν ἀξίαν τῆς προικὸς τῆς νύμφης.

Μετὰ τοῦτο ἠκολούθει ἡ εὐχὴ τῶν γονέων μετὰ τῆς ἐπικλήσεως τῶν ἁγίων, ἐν οἷς καὶ ὁ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐνορίας τῆς νύμφης ἅγιος, ἔχουσα ὡς ἐξῆς: «Ὁ δὲ θεὸς τῶν ὄλων ὁ εὐδοκῆσας αὐτοὺς εἰς γάμου κοινωνίαν ἐλθεῖν αὐξήσειεν αὐτοὺς καὶ δώη κλίσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ τέλειον· πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων ἐνδόξων θεοσέπτων μεγάλων βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, τῆς ἁγίας ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν. Διὸ καὶ ἐγένετο ἡ παροῦσα προικοπαράδοσις τῇ βεβαιώσει τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Φιλιππουπόλεως κυρίου κυρίου . . . καὶ μαρτυρίαις τῶν ὑπογεγραμμένων ἀξιόπιστων μαρτύρων καταστροφθεῖσα καὶ ἐν τῷ κώδικι τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως εἰς ἔνδειξιν. Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ»

Ὑπεγράφοντο μάρτυρες 2—4 κληρικοὶ μετὰ τῶν τίτλων των, 3—4 λαϊκοὶ καὶ δύο ἢ ὁ εἰς μοναχίας τῆς συνοικίας μετὰ τῆς σφραγίδος του (τουρκικῆς).

Ἴδε καὶ: Κ. Μ υ ρ τ. Ἀ πο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, ἐν «Θρακικοῖς» τόμ. Β', ἔτ. 1929,

σελ. 364—368, τύπος συμφωνητικοῦ προικοδοτήματος, ὅπου καταγράφεται ἡ προικοσυμφωνία (προικοχάρτι) τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐμπόρου Βασιλείου Θωμᾶ Μαριώρας, νυμφευθείσης τὸν Γεώργιον Χρήστου τὸν ἐπιλεγόμενον Κλεάνθην, μεγαλέμπορον, συνταχθεῖσα τῇ 15 Μαΐου 1843. Αὕτη ἡ προικοσυμφωνία φέρεται κατεστρωμένη καὶ ἐν τῷ ἄνω κώδικι, σελ. 148—149.

Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης

Ἡ Πλωτινόπολις. Μεταξὺ τῶν περισωθέντων νομισμάτων (πάντων ὀρειχαλκίνων) τῆς Πλωτινοπόλεως ὡς αὐτονόμου πόλεως ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπάρχει καὶ μετάλλιον (Mionnet Supplement II, σελ. 482) ἔχον ἐπὶ μὲν τῆς ὄψεώς του τὴν κεφαλὴν τοῦ Καρακάλλα δάφνη ἐστειμένην μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς κύκλῳ ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΥ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ (Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Σευήρου Ἀντωνεῖνος, ὡς φέρεται ἀείποτε τὸ ὄνομα τοῦ Καρακάλλα ἐπὶ τε τῶν νομισμάτων καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς), ὅπισθεν δὲ κεχαραγμένης δύο κεφαλᾶς γυναικῶν πέπλω κεκαλυμμένης ἀντιμετώπους, ὧν κάτωθεν τῆς μὲν ἀριστερόθεν, ἐφ' ἧς ὄχρωμα, ἡ λέξις ΔΟΜΗΝΟΠΟΛΙΣ, τῆς δὲ δεξιόθεν ἡ λέξις ΠΛΩΤΕΙΝΟΠΟΛΙΣ καὶ ἐν τῷ πεδίῳ ΑΔΕΛΦΑΙ, κύκλῳ δὲ ΠΛΩΤΕΙΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Αἱ κατὰ προσωποποίησιν αὐταὶ παραστάσεις δύο πόλεων καλουμένων ἀδελφῶν προφανῶς δηλοῦσιν ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Καρακάλλα οὐ μακρὰν τῆς Πλωτινοπόλεως ἔκειτο ἑτέρα πόλις ὄχρωμένη φέρουσα τὸ ὄνομα ΔΟΜΗΝΟΠΟΛΙΣ, ὅπερ ὁ Sestini κατὰ τὸν Mionnet προτείνει (classes generales, editio nona) ν' ἀναγνωσθῆ ΔΥΜΗΝΟΠΟΛΙΣ.

Μήπως ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ μετέπειτα ὀνομαζομένη Διδυμότειχον, ὑφισταμένη καὶ τότε ἐκ παλαιότερων χρόνων, —ἀφοῦ διασφύζονται ἐν αὐτῇ λείψανα τειχῶν ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν ἢ προϊστορικῶν χρόνων— ἧτις σὺν τῷ χρόνῳ παρημελήθη κτισθείσης πλησίον τῆς ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ὁδοῦ τῆς Πλωτινοπόλεως, προαχθείσης εἰς ἀκμὴν ἔνεκα τῆς ἐπικαίρου θέσεώς της καὶ τῆς αὐτονομίας της, ἀνέλαβε δὲ πάλιν τὴν προτέραν της ἔνεκα τῆς ὄχρωσεώς της σπουδαιότητα μετὰ τὴν ἄρδην καταστροφὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῆς Πλωτινοπόλεως; Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης, ἀδελφῆς τῆς Πλωτινοπόλεως, ἦτο κατὰ τὸν Sestini Δύμη, ἧς ὁ κάτοικος ἐλέγετο Δύμηαιος ἑλληνιστὶ καθ' ἡμᾶς καὶ Δυμηνοδοξοθρακιστὶ, ἐξ οὗ ὀρθῶς μετωνομάσθη ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων Δυμηνοπόλις καὶ Δυμηνοπολις, ὡς ἐπὶ τοῦ μνημονευομένου μετάλλιον. (Δουμηνοπολις κατὰ προφορὰν τοῦ φθόγγου ν ὡς ου τοῦ Δυμηνοπολις, ὅθεν Δομηνοπολις).

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φαίνεται ὀρθῆ ἡ διίσχυρισις τοῦ μακαρίτου Χριστ. Δρακοντίδου ὅτι ἡ Πλωτινόπολις ἔκειτο πλησίον τοῦ μετέπειτα

Βυζαντιακοῦ Διδυμοτείχου ἐν ᾧ χώρῳ οὗτος ὑποδεικνύει, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἢ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Βαφείδου ὅτι τὸ Διδυμότειχον ὑφίστατο ἀρχαιότερον τῆς Πλωτινοπόλεως, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι τότε ὠνομάζετο οὐχὶ Δίδυμο ν τεῖχος, ἀλλὰ Δύμη, ὅθεν ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων μετωνομάσθη Δυμηνῶν πόλις ἢ Δυμηνοπόλις.

Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης

Καὶ πάλιν ἡ Πλωτινόπολις. Νομίζω ὅτι ἡ θέσις τῆς Πλωτινοπόλεως εὔρηται νοτιώτερον τῆς Κορνοφωλεᾶς, περὶ τὰ 1500 μέτρα, διότι ὁ ποταμίσκος ὁ ρέων ἐκ τῶν βουνῶν τῆς Δαδιᾶς, μέχρι σήμερον ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων «Παντηογιώτκου Πουτὰμ» τουρκιστὶ δὲ «Μαγκάζ Ντερέ» καὶ χύνεται ἐκεῖ πλησίον εἰς τὸν Ἐβρον ποταμόν, διότι ὑπάρχει σῆραγξ μὲ πύλην σιδηρᾶν - ὡς διατείνονται οἱ κάτοικοι τῆς Δαδιᾶς καὶ ἄλλων χωρίων—ἀνωθεν τῆς Δαδιᾶς κοινῶς λεγομένης «τῆς Γκύμπερνας Κόρφος», διότι ἀπέχει ἐκ Τραϊανουπόλεως 50 σχεδὸν χιλιόμετρα καὶ διότι ὑπάρχουν ἐρείπια ἀρχαίας ὁδοῦ. Ὑπῆρχον μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ ἐρείπια τοῦ Ναοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου ὅλη ἡ περιοχὴ ὀνομάζεται «Ἁΐλουκᾶς» καὶ τὰ ὁποῖα εἰς μοναχὸς τοῦ Ἰβηρητικοῦ μετοχίου Κορνοφωλεᾶς τὰ ἐξέχωσεν, διὰ τὰ κερδίση μέτρα τινα γῆς, ἀπὸ παραδόσεως δὲ γνωρίζομεν, ὅτι ἡ πόλις ἐκάη, λόγῳ τῆς πανώλους, Τῶν πέριξ χωρίων, Σουφλίον, Κορνοφωλεᾶ, Δαδιά, (Καβατζίκ) νῦν Λάβαρα, Καραμπειλῆ, Δογαντζῆ καὶ Κιουπλίον, ἔχουν τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἐνδυμασίαν οἱ κάτοικοι καὶ ἰδίως αἱ γυναῖκες, τῆς ὁποίας οὐδαμοῦ τῆς Θράκης ὑπάρχει ὁμοιότης, τὰ ἴδια γλωσσικὰ ἰδιώματα μὲ μικρὰς διαφορὰς εἰς τὴν περιφέρειαν Αὐλῶνος τῆς Ἀλβανίας εὐρίσκονται δύο χωρία ἢ Ἄρτα καὶ τὸ Σβουρνέτσι, ἑλληνόφωνα μὲ τὴν ἰδίαν, τῶν γυναικῶν τῶν ὡς ἄνω χωρίων, ἐνδυμασίαν καὶ τὰ αὐτὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα, καὶ τὰ ὁποῖα χωρία ἀπὸ παραδόσεως παραδέχονται ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἀδριανούς, ὡς τοῦτο μοὶ ἐβεβαίωσεν 80τῆς διδάσκαλος Ἄρτης. Ὀνομάσθη Ἄρτα τὸ χωρίον, διότι εἶναι, λέγει, ἡ παλαιὰ Ἄρτα, ἐξ ἧς κατῆλθον εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἄρταν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἢν ἡῦρον ἔρημον οἱ ἐκ Θράκης ἐλθόντες. Κατὰ πόσον εἶναι ἀκριβῆς ἡ πληροφορία δὲν γνωρίζω. Τὸ μόνον ὅπερ μοὶ ἐκίνησε τὴν περιέργειαν ἦτο ἡ ὁμοιότης τῆς ἐνδυμασίας καὶ τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα, συμφωνοῦντα ἀπολύτως μὲ τὰ τῶν ὡς ἄνω χωρίων. π.χ. ὁ ἱερεὺς τιμητικῶς προσαγορεύεται «Νένιος», ὁ πενθερὸς «Ἀφέντης», ὁ ἀνδράδελφος «Ἀφεντάκης», ἡ μεγαλειτέρα ἀδελφὴ καὶ ἡ μεγαλειτέρα συνυφάδα «Κυράτσα», ἡ θεία «Τέτη», ὁ θεῖος «Ντιούντιους» καὶ πολλὰ ἄλλα. Δὲν ἔρχονται δὲ εἰς οὐδεμίαν ἐπιγαμίαν μὲ τοὺς πέριξ Ἀλβανούς.

Εἰς τὴν ὡς ἄνω τοποθεσίαν παρὰ τὴν Κορνοφωλεᾶν εὐρέθησαν νομί-

σματα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Π. Πλωτινοπολιτῶν, κάτοχος ὁ πρό τινων ἐτῶν ἀποθανῶν ἐφημέριος Κορωνοφωλεᾶς Ἀπόστολος Δαγλῆς ὡσαύτως ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ μὲ χρυσᾶ πτερά, πωληθὲν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, κατὰ τὸ 1910, ὑπὸ τοῦ Γιάγκου Ἰωαννίδου, ἀντὶ πέντε χρυσῶν λιρῶν. Ὁ ἴδιος ἐγὼ εὔρον τεμάχιον μαρμαρίνης πλακὸς μὲ χεῖρα κρατοῦσαν πυρσὸν καὶ μὲ τὴν ἀφιέρωσιν «Κυρίῳ Ἐβρω» τὸ ὁποῖον νομίζω ὅτι ὁ κ. Κ. Κουρτίδης ἰατροφιλόσοφος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Σουφλίου. Ἐπίσης ὁ Διευθυντὴς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Κορωνοφωλεᾶς Χρῖστος Χριστούδης ἔχει εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Σχολείου ἄγαλμα μαρμάρινον, ἀρκετὰ μεγάλο, παριστάνον στρατιώτην μὲ φαρέτραν, ἐφέτος δὲ ἕτερον τεθλασμένον μεγάλο, εἰς φυσικὸν μέγεθος, ἄγαλμα εὐρέθη ὑπὸ τῶν χωρικῶν, δυστυχῶς μόνον τὸ μέρος τῆς κοιλίας καὶ τοῦ στήθους, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα μίαν ἔλαφον, προφανῶς εἶναι τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τὸ ὁποῖον ἤκουσα ὅτι κατέσχευεν ἡ ἀστυνομία Σουφλίου, εὐρίσκονται δὲ θρεῖπια προδίδοντα ὅτι ὑπῆρχον μεγάλα ἀνάκτορα καθὼς καὶ οἱ λαξευτοὶ τάφοι Λυκώφης ἀνακαλυφθέντες ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ γράφοντος καὶ τῶν διδασκάλων Λυκώφης, μὲ σταυροὺς καὶ παραπλεύρως θρεῖπιων ἀρχαίου ναυδρίου κ. ἄ.

Καλαφάτιον Ρουμανίας 1938

Ἀρχιμανδρίτης Ν. Σταματιάδης

Σταμάτιος Παπᾶς ἢ Παπᾶ Στάμος. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σάρδεων καὶ Πισιδείας κ. Γερμανὸς Ἀθανασιάδης, ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ γράψῃ ἐκτενῶς περὶ τοῦ ἔργου τοῦ προγόνου μου Σταματίου Παπᾶ, ἢ Παπᾶ Στάμου. Περὶ τοῦ Σταματίου Παπᾶ, καθὼς καὶ περὶ ἄλλου μεταγενεστέρου του, ἐπίσης προγόνου μου, τοῦ Καπετὰν Θανάση τοῦ Καραμπελά, τοῦ δρᾶσαντος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 μετὰ τῆς Καπετὰν Χατζῆ Βισβίκενᾶς, ἐξ Αἴνου, ἔκαμα διάλεξιν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς Ἑθνικῆς παλιγγενεσίας, ἐν τῷ νεοῖδρονθέντι σχολείῳ τῆς γενετέρας μου Κορωνοφωλεᾶς τῇ 20 Αὐγούστου 1930. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔλεγον «...Μερικὰ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν τοῦ ἐν λόγῳ Στ. Παπᾶ μοι ἀπέστειλεν ὁ μακαριστὸς Γεώργ. Λαμπουσιᾶδης, καθηγητὴς καὶ ἀρχαιολόγος ἐξ Ἀδριανουπόλεως, πρὸ ἐτῶν καὶ σᾶς ἀναγινώσκω μίαν τοιαύτην, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ ἀνεψιὸν καὶ μαθητὴν του Ἰγνατίου Σαράφογλου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς ἐπίσκοπον Ναζιανζῶν προαγωγῆς του «Ἐπειδὴ τέκνον ἀγαπητὸν ἔκλεξας ἀπὸ τῶν βιωτικῶν θορύβων καὶ ματαίων ἀπολαύσεων τοῦ κόσμου, τὸν μονήρη καὶ ἡσυχαστικὸν βίον, τὴν ἐνάρετον πολιτείαν, τὸν καθαρὸν βίον, πρέπει ἀπὸ τοῦδε νὰ συνηθίξῃς καὶ τῆς ἀσκητικῆς διαγωγῆς τὴν σκληραγωγίαν καὶ τὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πόλεμον καὶ ἐκ νεότητος νὰ γίνῃς δυνατὸς πολεμιστῆς ἐναντίον τοῦ πονηροῦ διαβόλου. Καὶ ὡς καθὼς ἕνας στρα-

τιώτης, ὅπου νὰ μάθη ἀπὸ μικρὸς τὰς τέχνας τοῦ πολέμου, γίνεται φοβερός ἐν τοῖς ἐχθροῖς, ἔτσι καὶ ἓνας μοναχός, ὅταν μάθη ἐκ νεότητος νὰ ἐργάζεται τὰς πράξεις τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν, γίνεται φοβερός εἰς τοὺς δαίμονας καὶ κατάκαρπος μὲ τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς, ὡς τὸ Δαβιτικὸν ἐκεῖνον δένδρον, τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων. Πρέπει νὰ μιμῆσαι τὸν βίον, τὰς ἀρετὰς καὶ τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας καὶ ἰδρωτὰς τῶν μακαρίων ἐκείνων πατέρων, νὰ ἔχῃς καὶ ἓνα μόνον ἐπίμονον ἔργον τὴν προσευχὴν καὶ λατρείαν ἡμέρας καὶ νυκτός, τὸν μυστικὸν ἄνω ἀμπελῶνα ἐργαζόμενος, διὰ νὰ ἔχῃς παρουσίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς νὰ κάμνῃ τὸ θέλημά σου, κατὰ τὸν προφητάνακτα Δαβὶδ «θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται». Μὲ ὑπομονὴν νὰ βαστᾷς τὸν ζυγὸν αὐτὸν τὸν χριστὸν καὶ τὸ ἐλαφρὸν αὐτοῦ φορτίον καὶ νὰ ἀκολουθῆς ὀπίσω αὐτοῦ μὲ πολλὴν προθυμίαν, ὅπου νὰ ἀξιωθῆς νὰ ἀκούσης τὴν μακαρίαν καὶ θείαν αὐτοῦ φωνὴν «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι ἀγῶ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Καὶ ἀλλαχῶ ἔλεγον «...Ἡ ἔθνωφελὴς αὐτοῦ δρᾶσις ἐπεξετείνετο καὶ πέραν τῆς ἀρμοδιότητός του, ὡς βλέπομεν εἰς ἔγγραφον ἀρχαῖον, εὐρισκόμενον εἰς τὸ μουσεῖον τῆς νήσου Ὑδρας καὶ ἔχον οὕτω : «Ὁ Δεσπότης Ὑδρας καὶ οἱ πρῶχοντες μετὰ τοῦ ἀρχοντος Μ. χαιρετίζουν τὸν Δεσπότην Αἴνου Ματθαῖον καὶ τοὺς πρῶχοντας. Εἶδοπιθῆτο (sic) ὁ Στάμος Παπᾶς, διδάσκαλος τῆς Ἀδριανούπλης καὶ συγγενῆς τοῦ Δεσπότησας, ὅτι ἔσ ε ὡς ἐλίφθημεν τὸ γράμμα του, μᾶς ἐχαροποίησε σιουμ (πολύ, ἀλβανιστὶ) σφόδρα, σφόδρα καὶ εἴμαστε ὅλοι σύμψηφοι τὴν 4 Αὐγούστου 1740)» Ἐκ τοῦ γράμματός τούτου συμπεραίνω ὅτι παντοῦ ἔπεμπεν ἐθνικιστικὰ γράμματα καὶ ὅτι καὶ ὁ Μητροπολίτης Αἴνου ἦτο συγγενῆς του καὶ ὅτι ἐγράφετο καὶ Στάμος ἀντὶ Σταμάτιος.

Τὰ διδάγματα τοῦ Παπᾶ Στάμου ἔμειναν ἔναυλα εἰς τὰ ὦτα τῶν πατριωτῶν μας καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του (ἐπισυμβάντα ἐνταῦθα κατὰ τὸ 1771, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπιτύμβιος αὐτοῦ μαρμαρίνη πλάξ, ἡ εὐρεθεῖσα πρὸ ἡμερῶν ὑπ' ἐμοῦ, βοηθουμένου καὶ ὑπὸ τοῦ συμπολίτου μας Διευθυντοῦ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου κ. Χρ. Χριστοῦδου καὶ τῶν μαθητῶν τῶν μεγαλειτέρων τάξεων, ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου). Ἐδημιούργησαν τὸν Καράμπελιν τὸν Καπετὰν Θανάση, τὸν ὁποῖον ὠνόμασαν οἱ Τοῦρκοι Καράμπελιαν, διότι τοὺς ἐτρομοκράτησεν, ἐπίθετον τὸ ὁποῖον παραμένει μέχρι σήμερον εἰς τὴν οἰκογένειάν μας. Τὸ δημῶδες δὲ τραγοῦδι του, μετὰ τὴν σύλληψίν του, μέχρι σήμερον αἰ γράϊαι μας ὅταν νυκτερεύουν τὸ τραγουδοῦν παθητικὰ «Ποῖός εἶδγει νήλιον τὸ βραδὺ κι' ἄστρον τοῦ μεσημέρι, ποῖός εἶδγει τὸν Καραμπελιᾶ, ποῖός εἶδγει τὸν Καραμπελιᾶ, τὸν Καπιτὰν Θανάση. Χίλιοι παγαίνουν πὸ μπρουστά, χίλιοι παγαίνουν πὸ μπρουστά, κι' τρεῖς χιλιάδες πίσου, κατόπι, παγαίν' κι'»

ἡ μάνα του. κατόπ' παγαίν' ἡ μάνα του, σὰ μῆλο μαραμένο, σὰ μῆλο
σὰν τρανιάφυλλο, γιὰ νὰ τὸν παραστέκη...»

Καλαφάτιον Ρουμανίας 1938

Ἀρχιμανδρίτης Ν. Σταματιάδης

Ἀνέκδοτα τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ. Κατάλογος χειρογράφων Γ. Βιζυηνοῦ
σταλμένων ἀπὸ τὸν μητροπολίτη πρώην Βιζύης Ἀνθίμο, ἀπὸ τὸ Σαμά-
κοβο στὰ 1913 στὸ γιαιτὸ Ν. Βασιλειάδη.

Περίπατοι, ποιήματα, τετράδιον II.

Εἰκόνες καὶ σκέψεις, ποιήματα μέρος Α, καὶ ἕτερα τετράδια II, III.

Ἐπιγράμματα, παιδικὴ ἱστορία (Λονδίνον) τετρ. I.

Ἀρετοῦσα, εἰσαγωγή εἰς τὰ ἐπικολυρικά τετρ. I.

Μὴ ζῶν μετ' ἀμουσίας τετρ. ποιημάτων.

Νάθαν ὁ σοφὸς τετρ. I.

Βιβλιόριον χειρόγραφον πλήρες ποιημάτων.

Ἡ Ὀλυμπιάς παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ τετρ. I.

Νύκτα, ποίημα.

Δυὸ τετράδια, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἢ Βα πράξις καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἢ Γη
πράξις, θεατρικά.

Ποίημα, μιὰ μάνα εἶχε ἕναν καιρό, τετρ. I.

Ἡ πύρνα, ποίημα.

Ἀπόσπασμα ποιημάτων: Κλέοβις καὶ Βίτων.

Ἄλλο ποίημα: Τῷ Γεωργίῳ Ζαρίφῃ.

Δυὸ βιβλία χρυσόδετα μὲ ποιήματα ἄνευ ἐπιγραφῶν.

Ποίημα, ἡ Μαργαρώ.

Ἐτερον βιβλίον ἕμμετρον (Ἀπόκρυφα, ὁ Κουλόξ).

Διάφορα παιχνίδια τῆς Θράκης καὶ ἐπιστολὴ του εἰς τὸν κ. Δ.
Κορομηλᾶν.

Ποίημα, ὁ ἅγιος Γεώργιος.

Ποιήματα (ἐπὶ ἀπλοῦ χάρτου). Στὸν Χίους. Ἐπιγράμματα, Βιβλιογρα-
φία Βηλαρά. Τὸ Βαρβάτο ἄλογο, ψαράδες, τί χρωστοῦν τὰ παιδιά, πρὸς
τὸν θεὸν ἐν ὄρα θλίψεως, ἡ φωλιά μὲ τὰ πουλάκια, τὸ φιλόφτωχο, μὴ
μὲ λησμόνει, τὸ ἀπρόσιτο, ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν, ὁ θεὸς μᾶς ἔχει πλάσει, ἡ
πρὸς τὸν θεὸν ἐμπιστοσύνη, κρυφὴ νοικοκυρά. Βιβλιογραφία Χριστοπού-
λου. Τὸ χτένισμα, στὸ νινύ, στὸ λουτρό, ἡ γρινιέρα κούκλα, ὁ ὑπνοφάξ,
παιδὶ ποῦ θέλει νὰ μπουκῶνει, ὁ ναυτικός, ἡ κουκουβάγια, πῶς ψαρεύουν,
τὸ σχολεῖον, ὁ ἀρχιτέκτων, τὸ παιδὶ καὶ ἡ πάπια, στὸν σουλτάνον Ἀβδουλ
Χαμίτ.

«Ὁ Κύκλος» Χρονιὰ Δ'. 1938 σ. 10

Συλλογή ἐγγράφων. Τὰ Γενικά ἀρχεῖα τοῦ Κράτους ἠγόρασαν τὴν συλλογὴν ἐγγράφων τοῦ ἱστοριοδίφου Περικλέους Ζερλέντη. Ἐκ τοῦ παρὰ τοῦ κ. Διον. Ζακυνθινοῦ δημοσιευομένου καταλόγου ἐν τῷ ΙΓ' τόμῳ τῆς Ἐπετηρίδος τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν (1937 Σελ. 230—304) σημειοῦμεν τὰ ἀφορῶντα τὴν Θράκην.

Ἐκκλησιαστικά καὶ μοναστηριακά. Ἀγαθοπόλεως Μητροπόλις 1769, Μαΐου 20. Γράμμα βεβαιωτικὸν καὶ ἐμμάρτυρον, δι' οὗ ὁ μητροπολίτης Ἀγαθοπόλεως Νεόφυτος δωρεῖται τὰ ἐν Νάξῳ κτήματά του εἰς τὸν ἱερομόναχον Βενέδικτον Βυζᾶν (Φάκ. 160).

Ἡρακλείας Μητρόπολις. Ἀχρόν. Φύλλον περιέχον διάφορα λεξιλογικὰ σημειώματα καὶ ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα εἰς τὸν Ἡρακλείας Διονύσιον ἐν Προικονήσῳ (Φάκ. 155).

Λιτίτζης ἐπισκοπή. 1739, Ἰουνίου 30. Γράμμα τοῦ ἐπισκόπου Λιτίτζης Ἀνθίμου πρὸς τὸν πρωτοψάλτην Μυκόνου Γρηγόριον. (Φάκ. 160).—1747, Μαρτίου 6. Γράμμα τοῦ πρωτοψάλτου καὶ δημοσίου νοταρίου Γρηγορίου περὶ κληρονομικῶν ὑποθέσεων κατοίκων Μυκόνου, ἐν ᾧ ὑποσημαίνεται ὡς ἐπίτροπος τῶν κληρονόμων ὁ Λιτίτζης Ἀνθίμος. (Φάκ. 160)—1774, Σεπτεμβρίου 22. Γράμμα συμφωνητικόν, ἐπιβεβαιούμενον ὑπὸ τοῦ πρώην Λιτίτζης Ἀνθίμου (Φάκ. 160)—1793, Δεκεμβρίου 6. Διαθήκη τοῦ ἱερομονάχου Χατζῆ Γερασίμου Κανισκᾶ διὰ χειρὸς τοῦ νοταρίου Μυκόνου Γρηγορίου τοῦ Ἀρτακηνοῦ. Ὑποσημαίνεται ὡς μάρτυς ὁ πρώην Λιτίτζης Ἀνθίμος (Φάκ. 160).—Ἀχρόν. Ἐπιστολὴ τοῦ πρώην Λιτίτζης Ἀνθίμου πρὸς Τριαντάφυλλον Σκορδίλην, γραμματικὸν Μυκόνου, καὶ ἐπιστολαὶ δύο τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς συνδίκους τῆς νήσου. (Φάκ. 160).—1813, Ὀκτωβρίου 18. Ἀναφορὰ τῶν προεστώτων Ναξίας πρὸς τὸν διερμηνέα τοῦ στόλου περὶ τῆς κληρονομίας τοῦ ἐπισκόπου Λιτίτζης Γρηγορίου (Φάκ. 150).

Μυριοφύτον. 1815, Νοεμβρίου Ι. Αὐλικὸν πρατηριῶδες γράμμα ἐπικυρούμενον ὑπὸ τοῦ Μυριοφύτου Νεοφύτου καὶ τῶν προεστώτων τῆς χώρας. (Φάκ. 160).

Εἰς τὸν αὐτὸν τόμον (Σελ. 143—154) δημοσιεύεται ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ αἰοδίμου Βασιλείου Μυστακίδου πίναξ περιλαμβάνων περιλήψεις τῶν εἰς διάφορα Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀναφερομένων σιγίλλων καὶ ἄλλων πατριαρχικῶν ἐγγράφων μετὰ δηλώσεως τοῦ κώδικος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν ᾧ ἡ σχετικὴ μνεῖα. Οἱ κώδικες δηλοῦνται διὰ κεφαλαίων γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου. Ἐξ αὐτοῦ ἀποσπῶμεν τὰ ἀφορῶντα τὴν Θράκην.

Α'. Σ χ ο λ ῆ Ἀ β α σ ῖ ο υ (Δ έ ρ κ ω ν). 24 Σιγίλλιον ἐξασφαλίζον τὴν ἀρτι ὑπὸ τοῦ Δέρκων Γρηγορίου συσταθεῖσαν Ἑλλ. σχολὴν ἐν Ἀβασίῳ τῆς Ἐπαρχίας του. 1819. Κῶδ. ΙΓ' 189β—90.

Γ'. Σ χ ο λ α ῖ Α ἴ ν ο υ. 26 Σιγίλλιον προσηλοῦν τῇ ἐν Αἴνῳ ἑλλη-

νικῆ σχολῆ τὰ αὐτόθι σταυροπήγια, τὴν τε μονὴν τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος μετὰ τοῦ μετοχίου τῆς καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου. 1796 Μαρτίου Ἰνδ. ιδ', Κῶδ. Η' 255—53. Ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ «Νεολόγῳ» 1881 ἀρ. 3772, καὶ ἐν Δελτίῳ Ι καὶ Ε Ἑταιρείας Β' 85—87.—27 Τοῖς προκρίτοις Αἴνου συνοδικὴ κυροῦσα τὴν εἰς τὴν Σχολὴν, τὸ Ὄρφανοτροφεῖον καὶ τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Αἴνου ἀφιέρωσιν τοῦ μαγαζείου τοῦ μοναχοῦ Λασκαράκη, Χατζῆ-Μανωλάκη ἀκυροῦσα δὲ τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ αὐτοῦ μαγαζείου εἰς τὴν μονὴν τῆς Σκαλωτῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου μοναχοῦ Λασκαράκη, μονάσωντος ἐν αὐτῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λεοντίου. 1823. Δεκ. 29 Κῶδ. ΙΕ' 94-5 6.

ΣΤ' Σχολὴ Γανοχώρων 32 Σιγίλλιον κυροῦν τὴν σύστασιν Ἑλλ. Σχολῆς τῶν Γανοχώρων ἐπαρχίας Ἰωαννίνων καὶ καθορίζον τοὺς πόρους καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς Κῶδ. Η' 286—87.

Ζ' Σχολὴ Διδυμοτείχου 33 Τῇ ἐπαρχίᾳ Διδυμοτείχου ἐπικύρωσις τῆς νεοσυστάτου Κοινῆς Σχολῆς των καὶ ἵνα οἱ πόροι αὐτῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας τεθῶσιν ἐν ἀσφαλεῖ. Κῶδ. Ι' 14. 30 31.—34 Τοῖς Προκρίτοις Διδυμοτείχου, ἵνα ὑποδεχθῶσι φιλοφρόνως τὸν νέον μητροπολίτην των, ἐρχόμενον πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ προάγῃσι τὸ σχολεῖον των μισθοδοτοῦντες τὸν διδάσκαλον διὰ 1000 γρ., καταβαλλομένων ἐξ ἡμισείας ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν Κάστρου καὶ Μαχαλέ. 1824. Μαΐου 8. Κῶδ. ΙΕ' 157.

Η' Σχολὴ Ἐπιβατῶν (Σηλυβρίας). 35 Σχολεῖον Ἑλλην. Ἐπιβατῶν Σηλυβρίας σιγίλλιον. 1796 6 Ἀπριλίου Ἰνδ. ιδ', Κῶδ. Η' 262—63.—36 Σιγίλλιον περὶ διοικήσεως καὶ συντηρήσεως τῆς ἐν Ἐπιβάταις (Σηλυβρίας) Ἑλλ. Σχολῆς. Κῶδ. Ι. 270.

ΚΒ' Σχολὴ Ραιδεστοῦ. 71 Σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Ραιδεστῷ δαπάνῃ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου συσταθείσης Ἑλλην. Σχολῆς 1817. Αὐγ. Ἰνδ. ε', Κῶδ. ΙΓ' 45—46.

ΚΕ' Σχολὴ Σηλυβρίας. 77 Σχολῆς Ἑλληνικῆς καὶ Κοινοῦ Σηλυβρίας Σιγίλλιον. 1799 Ἰουνίου Ἰνδ. β'. Κῶδ. Η' 328—30.

Λ' Σχολὴ Σωζοπόλεως. 95 Σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Σωζοπόλει Ἑλλ. Σχολῆς καὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῆς ἐκ τῶν τόκων τῶν 13 χιλ. γροσίων, ἃ ἐδωρήσατο αὐτῇ ὁ Βατοπεδινὸς Θεόφιλος Σωζουπολίτης 1817 Δεκ. Ἰνδ. ζ', Κῶδ. ΙΓ' 61—62.—96 Τῷ Σωζοπόλει Κωνσταντῖνῳ Συνστατικῇ τοῦ ὀσιωτῆτος διδασκάλου Παΐσιου ἀπερχομένου ἀναλαβεῖν τὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτόθι Σχολῇ διδασκαλίαν. 1825 Φεβρ. 16. Κῶδ. ΙΕ' 272.

Ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ Εἰς τὸν περυσινὸν Θ' τόμον τῶν «Θρακικῶν» (Σελ. 492) ἀνεφέραμεν διὰ τὰς ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ ἀνασκαφάς. Ὁ τὰς περυσινὰς ἀνασκαφὰς ἐν Λουλέ Βουργάζ ἐνεργήσας Δρ Ἀρίφ Μουφίτ Μάνσελ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ εἰδικὸν τεῦχος (σ. 36—

46) τῆς «Turquie Kemaliste» τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὸ Β' Συνέδριον τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἱστορίας (20—26 Σεπτεμβρίου 1937), τὸ ὁργανωθὲν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας, μακρὰν ἀνακοίνωσιν κεκοσμημένην διὰ 22 ὠραίων εἰκόνων περὶ τῶν ἐν Θράκῃ ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ ἔτος 1936—37. Ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν γραφομένων του πρόκειται περὶ τῆς ἀνασκαφῆς ἐν Λουλέ Βουργάζ ἐνὸς τῶν πολυπληθῶν τύμβων τῶν εὐρισκομένων ἐν Θράκῃ, ὅμοιον τοῦ ὁποίου εἶχον ἀνασκάψει κατὰ τὸ 1912 ἐν Σηλυβρία ὁ κ. Georges Seure μετὰ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς μου, καὶ τοῦ ὁποίου σχετικὰς εἰκόνας ἐδημοσίευσαν τὰ «Θρακικά» τόμ. Α' σελ. 325. Ὁ κ. Seure εἶχε προηγουμένως κάμει παρομοίας ἀνασκαφὰς ἐν Βουλγαρίᾳ.

Εἰς τὴν ἔκθεσιν ἀναφέρεται ὅτι, διὰ νὰ καθορίσῃ τὰς σχέσεις τῆς πνευματικῆς καλλιτεχνίας, ἣτις ὑπῆρχε μεταξὺ Εὐρώπης καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἡ Ἐταιρεία τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ ἀνασκαφὰς εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐπεφόρτησε δι' αὐτὰς τὸν κ. Ἀρίφ Μουφίτ Μάνσελ, ὅστις ἔκαμε καὶ τὰς πρώτας μελέτας κατ' Αὐγούστον τοῦ 1936, μελετήσας τὰ κατὰ τοὺς τύμβους, οἱ ὅποιοι ὄντες κωνικοῦ σχήματος ἔχουν 5,15 μ. ὕψος καὶ 30—70 μ. διάμετρον καὶ εὐρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς λοφίσκους. Μερικοὶ ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον νεκροταφείων ἐν ἐνεργείᾳ, ὡς ἐὰν ὁ τόπος τοῦ χωρίου καὶ τῶν ἐνταφιασμῶν δὲν ἤλλαξε ἀπὸ αἰώνων. Τοὺς τύμβους κατατάσσει εἰς τρία συγκροτήματα. Τὸ πρῶτον περιλαμβάνει τοὺς εὐρισκομένους πρὸς Β' τοῦ Ἐργένη ἐντὸς λειβαδίων καὶ γονίμων κοιλάδων αἱ ὁποῖαι πάντοτε θὰ κατοικοῦντο, περίξ τῆς Ἀδριανουπόλεως, Suloglu 1) Βίζας καὶ Σαράϊ, τὸ δεύτερον εὐρισκόμενον εἰς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἐργένη καὶ τρίτον τὸ Kabahüyükü 1) καὶ τοὺς εὐρισκομένους πρὸς Ν. τοῦ Ἐργένη καὶ πρὸς τὴν διεύθυνσιν Ἀδριανουπόλεως Οὐζούνκιπροῦ Κεσσάνης, Ὑφάλων καὶ Κεσσάνης, Μάλγαρα-Ραιδεστοῦ. Ὡς γράφει ἠδυνήθη νὰ σημειώσῃ περὶ τοὺς 400. Ἀνασκάψας κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1936 τύμβον 7,50 μ. ὕψους καὶ 50 μ. διαμέτρου εὐρισκόμενον παρὰ τὸ ζακχαροποιεῖον τῆς Ἀλπουλλοῦ δὲν ἦρε κανένα τάφον, ἀλλ' εἰς βάθος 0,25—0,30 μ. κάτω τῆς ἐπιφανείας εὐρέθησαν διάφορα τεμάχια ἀγγειοπλαστικῆς καὶ ὀστᾶ μεγάλων ζώων. Τὰ πλεῖστα ἀγγεῖα φέρουν διακοσμῆσεις γεωμετρικὰς ἀπὸ εὐθείας γραμμῆς. Αὐτὰ τὰ τεμάχια τοῦ Ἀλπουλλοῦ ὁμοιάζουν μὲ τὴν κεραμικὴν τῆς προϊστορικῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ Aunjetiz διαδεδομένου εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην καθὼς καὶ μετὰ τὰ τῆς ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς τὰ εὐρισκόμενα εἰς Töszeg τῆς Οὐγγαρίας. Φαίνεται ὅτι μεγάλοι μάζαι ἀνθρώπων εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀρει-

1) Ἴσως νὰ πρόκειται περὶ νέων (μετὰ τὸ 1922) ὀνομάτων πόλεων· προηγουμένως δὲν ἔτυχε νὰ ἀκούσω τοιαῦτα ὀνόματα.

χαλκίνου αιώνας από την Μεσημβρινήν Ρωσσίαν ἐξεχύθησαν εἰς Εὐρώπην καὶ ἐκεῖθεν Ν. Α. μέχρι τοῦ Ἀλπουλλοῦ.

Κατὰ τὸ 1937 ἀνέσκαψε 3 ἐκ τῶν 4 τύμβους ἐπὶ ὑψομάτων 3,5 χιλιομέτρων ἀνατολικῶς τοῦ Λουλέ Βουργάζ. Εἰς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ὕψους 11 μ. καὶ διαμέτρου 65 μ. εὐρέθησαν δύο τάφοι ἐνδιαφέροντες, ἀνήκοντες εἰς τὸν ΙΙ αἰῶνα μ. Χ.. Ὁ κυρίως τάφος εὐρίσκετο εἰς βάθος 11 μ. καὶ συνίστατο ἀπὸ δύο λάκκους. Ὁ μεγαλύτερος διαστάσεων 2,06X2,77 μ. εἰς 0,70 μ. βάθος, εἶχεν ἓν μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ κεκαλυμμένον ἀπὸ ἀργίλλον ὃ μικρότερος 0,66X1,37 ἦτο τοποθετημένος εἰς τὸ μέσον τοῦ πρώτου. Ἐντὸς τοῦ μικροτέρου μεταξὺ τῶν ὑπολειμμάτων καρβούνου καὶ κόνεως τοῦ ἀποτερωμένου σώματος εὑρε 2 χρυσᾶ ἐνώτια, 1 ἀργυροῦν δακτύλιον, 2 ὄρειχάλκινα βραχιόλια καὶ διαφόρων σχημάτων καὶ διαστάσεων ὑαλίνης φιάλας καὶ ἄλλα. Τὰ διάφορα ἀντικείμενα μᾶς ἀποκαλύπτουν ὅτι ὁ τάφος ἀνήκει εἰς γυναῖκα καὶ δὴ, ἀπὸ τὰς διαστάσεις τῶν βραχιολίων καὶ δακτυλιδίων, εἰς νέαν κόρην.

Ὁ δεύτερος τάφος περιεῖχε πλουσιώτερα εὐρήματα καὶ ἦτο ἀπὸ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ τύμβου 2 μ. ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους. Ὁ τάφος ἦτο διαστάσεων 2,5 X 0,45 καὶ 0,30 μ. βάθους. Εἰς τὸν τάφον εὐρίσκετο ἡ τέφρα τοῦ ἀποτερωθέντος πτώματος· περιεῖχε ἀκόμη καθρέπτην τῆς χειρός, ὃ ὁποῖος εἶχεν εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος ἀνάγλυφον νεοαττικὴν ναυτικὴν ἄποψιν κλπ. Πέριξ τοῦ τάφου εὐρίσκοντο διάφορα ἀντικείμενα.

Ἐὰν παραβάλλωμεν τὸ περιεχόμενον τῶν δύο τάφων βλέπομεν ὅτι τὰ διάφορα ἀντικείμενα ἦσαν τῆς αὐτῆς προελεύσεως καὶ ἀναμφιβόλως ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ εὐρεθέντα εἰς τὸν δεύτερον τάφον εἶνε σπουδαιότερα, ὑποθέτομεν ὅτι ἡ νέα ἀνήκουσα εἰς εὐγενῆ Θρακικὴν οἰκογένειαν ἀπέθανεν εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας τῆς καὶ ἐτάφη εἰς αὐτὸν τὸν τάφον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου κατεσκεύασαν τὸν τύμβον. Ἀργότερον γυνὴ τις τῆς αὐτῆς οἰκογενείας (πιθανὸν ἡ μήτηρ τῆς) ἀπέθανεν καὶ ἐτάφη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τύμβου. Πράγματι δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ μεγάλη διαφορὰ χρόνου μεταξὺ τῶν δύο τάφων. Μ.Α.Σ.

Θανάσης Κατραπάνης, Εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐν Ζ' τόμῳ (σελ. 355) σημειοῦμεν κατὰ πληροφωρίας τῶν υἱῶν του ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Στραντζαν τῷ 1876 καὶ ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 26 Δεκεμβρίου 1936.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

1938

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Γ. Γραμματεὺς: ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΚΟΡΑΚΑΣ
Ταμίας ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ
Σύμβουλοι ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΤ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΚΟΣ ΚΑΛΦΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΥΒΕΡΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΚΟΖΚΩΝΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΩΦ
ΘΩΜΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΠΠΩΝΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

ΑΘ. ΓΚΕΜΟΥΣΓΕΡΔΑΝΗΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΛΤΣΑΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΚΙΡΚΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΟΥΤΖΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΜΗΚΟΣ
ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ
ΖΗΣΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Μέγας Εθεγγέτης

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Εθεγγέτης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Μεγ. Δωρηταί

ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ
† ΚΙΜΩΝ Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Δωρηταί

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ
ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΛΟΥΔΗ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΤΟΜΩΝ ΤΩΝ «ΘΡΑΚΙΚΩΝ» ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-
ΤΟΣ ΤΟΥ Γ' ΤΟΜΟΥ 1928—1938

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Θραῖκας καὶ λοιποὺς συνδρομητὰς τῶν «Θρακικῶν»	Α' γ' Β' β
Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ Θραῖκας καὶ λοιποὺς Ἕλληνας	Α' δ'—στ'
Ἡ Θράκη καλεῖ τοὺς ἐρευνητὰς τῆς	Α' ζ'
Προκήρυξις λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ	Α' 252β-255
Ἐκθέσις Ἐπιτροπῆς διαγωνισμοῦ	Β' 247—249
Δήλωσις	Β' 525
Βράβευσις τῶν «Θρακικῶν»	Γπ' β—4
Προκήρυξις διαγωνισμοῦ	Στ' 427, Ζ' 411
Θρακικοῦ Κέντρου Διοικητικὸν Συμβούλιον, Δωρηταὶ	Στ' 428, Ζ' 412, 444, Θ' 428, Ι' 396
Ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ Γ' τόμου	Ι' 5

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

† Ἄδ. Ἀδαμαντίου , Αἱ γεωγραφικαὶ περιπέτειαι τοῦ ὀνόματος Θράκη	Α' 374—392
— Ἡ παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν μονὴ τῆς Λαμποῦς	Β' 251—252
† Ἀθηναγόρα Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας , Ὁ Ὀ- μηρικὸς κόσμος, Οὐσκουδάμα Θράκης	Θ' 71—100
Κ. Ἀμάντου , Δωροθέος Πρώτος μητροπολίτης Ἀδρια- νουπόλεως	Γπ' 192—195
— Μικρὰ Θρακικὰ μελετήμα. Α' καταγωγὴ τῶν Κο- μνηνῶν	Ι' 232—233
Β' Χειρόγραφα τῆς Μονῆς τοῦ Γρηγορίου Πακουρια- νοῦ παρὰ τὴν Στενίμαχον	Ι' 234—252
Ἀρχιμανδρίτου Ἰωάννου Ἀνδρεάδη , Μητροπολίται Θράκης	Γν' 36— 40
— Περὶ Δωροθέου Πρώτου (Σημείωσις)	Γν' 41— 42
Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου , Περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν	Α' 70— 86
— Περὶ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων αὐ-	

τῆς ὀνομάτων. Εὐμολπίας καὶ Κενδρησός	Α'	336—349	
— Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Φιλιππουπόλεως	Β'	11— 33	
— Τὰ Ἑλληνικὰ ἐν Φιλιππουπόλει Σχολεῖα ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ καθεστῶτος μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς Ἑλλ. Κοινότητος	Β'	94—121	
— Δύο ἔγγραφα ἐκ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου κλιῶνος	Β'	325—368 καὶ 481	
— Ἀρχαῖα νομίσματα ἐκ Μαρκιανουπόλεως	Β'	369—371 καὶ 482	
— Ὁ ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Μητροπολίτης Παῖσιος	Γ'	17— 35	
— Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν	Γ'	181—235 καὶ Δ'	71—112
— Ἀναστάσιος Γεωργιάδης Λευκίας	Γπ'	120—125	
— Ἀντώνιος Κομιζόπουλος, ὁ Φιλικός	Γπ'	128—139	
— Δημήτριος Ι. Μπίρδας	Γπ'	139—140	
— Περὶ τῆς θρησκείας τῶν Θρακῶν	Ε'	41— 59	
— Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ περὶ αὐτὴν	ΣΤ'	137—176, Ζ'	177—200,
413, Η'	106—107 καὶ Γ'	264—280	
— Περὶ τῆς μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτσονίτισης	Ζ'	51— 82	
— Χρυσοῦς ἐξ Ἰστρου ἐνεπίγραφος δακτύλιος	Ζ'	221—227	
— Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Τρανιῇ Αὐγούστη, νῦν Στάρα Ζαγόρα καὶ περὶ αὐτὴν	Η'	69—106	
	Γ'	280—283	
— Ἄγνωστος ἀρχαῖος Θράξ ποιητὴς ἢ φιλόσοφος	Η'	310—317	
— Συλλογὴ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν ταῖς παρὰ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Ἑλληνικαῖς ἀποικίαις καὶ περὶ αὐτὰς (Σφζόπολις, Μεσημβρία, Ἀγχίαλος· ἐκ τῶν πέριξ τόπων)	Θ'	5—22 καὶ Γ'	283—287
— Ἐκθέσις Μιχαὴλ Βαλαβάνοφ περὶ τῆς Μονῆς τῆς Πετριτσονίτισης (Βατσκόβου) (Μετάφρασις Κ. Α. Μ.)	Θ'	137—166	
— Σημειώματα περὶ Πλωτινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου	Θ'	407—414	
— Σατυρικά στιχουργήματα	Θ'	415—417	
— Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης Μητροπολίτης Φώτιος	Ι'	56— 63	
— Αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ καὶ ἐνέργειαι τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως εἰτα Σερβίων καὶ Κοζάνης Φωτίου, πρὸς ἀπόδοσιν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταληφθείσης Σταυροπηγιακῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Πετριτσονι-			

τίσσης (Βατσκόβου)	Γ'	64—125
—Σημείωμα περί Μάροζου Βυλαβίνωφ	Γ'	126—127
—Τρεῖς λίθοι ἐν Λιδυμοτείχῳ (Σημειώσεις)	Γ'	208—218
—Στέφ. Χατζόπουλος	Γ'	377—379
—Προικοσυμφωνιῶν κώδιξ Νικηφόρου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως (1835—1859)	Γ'	385—387
—Ἡ Πλωτινόπολις	Γ'	387—388
Φωτίου Γ. Ἀποστολίδου , Κωστής Ἰγνίτογλους	Γπ'	245—248
Γ. Βαλέτα , Φιλολογικὰ στὸ Βιζυηνῶ	Π'	211—304
Ν. Βασιλειάδου , Ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Μ. Βιζυηνοῦ	Ε'	246—258
Νικ. Βαφειδίου , Τὸ ἐν Λιδυμοτείχῳ Μετόχιον «Ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος»	Ζ'	212—220
—Ἡ ἐν Λιδυμοτείχῳ ἀναθηματικὴ στήλη Πλωτινοπολιτῶν	Η'	196—210
—Ἱστορία τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος Λιδυμοτείχου καὶ ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πολαιοκαστριῶ	Η'	318—329
—Τὸ ἐν Κομάροις ἀνευρεθὲν ἀνάγλυφον τοῦ ἥρωος τῆς Θράκης	Θ'	404—407
—Τὸ ἐν Λιδυμοτείχῳ τέμενος Βαγιαζήτ Α' τοῦ Κεραυνοῦ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ του	Γ'	35—51
—Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ Πυθίῳ τοῦ Λιδυμοτείχου τάφος τοῦ ἐν Ἀνδριανουπόλει ἀπαγχονισθέντος Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Στ'	Γ'	52—55
Νίκου Α. Βέη , Θεοδόσιος Μητροπολίτης Μηδείας καὶ Σωζοπόλεως	Α'	43—49
—Σημειώματα περὶ τῆς Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Χάλκης	Α'	365—373
Δ. Γατοπούλου , Ὁ Μυστικὸς ἀπεσταλμένος	Γπ'	254—256
Μανουὴλ Ι. Γεδεών , Κοσμᾶ Μητροπολίτου Βιζύης; ἑπτὰ ἐπιστολαὶ λόγου ἄξια	Α'	261—278
—Γεώργιος Ἰακ. Λαμπουσιάδης· Ὅσα γνωστά μοι	Α'	279—282
—Πέντε συγγενεῖς ἐκ Λέρου ἀρχιερεῖς τῆς Ἡρακλείας	Ε'	3—40
—Παλαιᾶς Εὐρωπίας Θρακῶν Κέντρα	Ζ'	5—34
—Διαθῆκαι δύο Θρακῶν Διδασκάλων	Ζ'	201—211
—Κωνσταντινουπόλεως Ἀγιάσματα Θρακικὰ	Θ'	101—121
Β. Ν. Δεληγιάννη , Παρατηρήσεις εἰς ἐπιγραφὰς Φιλιππουπόλεως	Β'	484
Ἄδ. Ν. Διαμαντοπούλου , Ὁ Μέγας Πατριάρχης Κων-		

σταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανός καὶ ἡ κατά- στασις τοῦ ἔθνους κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα	ΣΤ'	182—201
—Κατάλογος ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν Ἀρχιάλου	Θ'	167—180
Ἀπ. Δοξιάδου , Ἀπελευθέρωσις—Ὑποδούλωσις Θράκης. Μετανάστευσις καὶ ἐγκατάστασις Θρακικῆ 1920—27	Α'	53—69
—Οἱ Μοράλληδες τῆς Στενιμάχου	Γπ'	253
Γέροντος Ἱεροθέου Δοχειαρίτου . Ὁ Φιλιππουπόλεως Παῖσιος	Δ'	363—364
† Χριστ. Δρακοντίδου , Τρεῖς λίθοι ἐν Διδυμοτείχῳ ἄξιοι πολλοῦ ἐνδιαφέροντος	Γ'	199—218
† Ἐλαίας Ἀγαθαγγέλου , Μετακίνησις Θρακῶν τὸ 1800	ΣΤ'	202—206
Τρύφωνος Ε. Ἐυαγγελίδου , Ὀλίγα περὶ Θράκης	Γπ'	5—40
—Τὰ σχολεῖα Θράκης ἐπὶ Τουρκοκρατίας Γπ' 59—83 καὶ	Δ'	367—368
—Λόγιοι Θράκης Γπ' 84—119, 125—128, 140—192,	Δ'	368—370
—Νεομάρτυρες Θράκης	Γπ'	218—221
—Θρακικαὶ Μουσικαὶ	Γπ'	222—227
—Ἀπομνημονεῦματα ἀγωνιστοῦ Χατζῆ Γεωργίου Δη- μητρίου Ἀδριανουπόλιτου	Ε'	222—225
—Πολυχρόνιος Δημητρίου	Ζ'	228—229
Ἐδστρ. Ζήση , Μετόχια μονῆς Ἰβήρων	Γ'	288—294
† Κ. Θαλεΐδου , «Εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς μου» Συμ- πλήρωσις	Θ'	194
† Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτη , Ἡ ἐθνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1878 καὶ ὁ Θραξ ἐπίσκοπος Κί- τρον Νικόλαος	Δ'	200—206 καὶ Ε' 368—369
—Ἡ ἱερὰ Μονὴ Πετριτσονιτίσσης. Μία ἐπανόρθωσις	Η'	439—442
† Θνατείρων Γερμανοῦ Στρινοπούλου , Ἡ Σηλυβρία κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα	Γ'	128—136
N. Iorga , La royauté Thrace	Η'	108—109
Κασσανδρείας Εἰρηναίου , Βιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ ἀναχωρητοῦ πατρὸς Ἀρσενίου ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ τῶν Περιγκιπρονήσων Σκήτης τοῦ Ἁγίου Σπυ- ρίδωνος	Γ'	219—231
Ἐυλογίου Κουρίλα Λαυριώτου , Θεόκλητος ὁ Πολυεΐδης καὶ τὸ λεῦκωμα αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ	Γ'	84—149
	Δ'	129—199,
	Ε'	68—162 καὶ Ζ' 83—143
—Ὁ Ἅγιος Στέφανος ἐν Ἀδριανουπόλει πατριαρχι- κὸν σταυροπήγιον καὶ μετόχιόν τῆς Μεγίστης Λαύ-		

ρας τοῦ Ἀθῶνος	5'	247—301
Κ. Κουρτίδου , Βυζαντινὰ ἀρχαιότητες ἐν Ἀδριανουπόλει	Α'	38—42
—Ἑλληνικὰ ἀρχαιότητες ἐν Ἀδριανουπόλει	Α'	312—317
—Ἡ ἐπιγραφή τοῦ χρυσοῦ δακτυλίου τοῦ χωρίου Ἐξέρροβο	Γ'	72—83
—Ἡ αὐτονομία τῆς Γκιουμουλτζίνας τῷ 1913	Γπ'	56—58
—Ὁ Ἀδριανουπόλεως Μανουὴλ	Δ'	68—70
—Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀναθηματικὴ στήλη Πλωτεινοπολιτῶν	Η'	190—196
—Μονὴ Λαδιᾶς	Γ'	29—34
† Κώστα Κρυστάλλη , Αἰ σκιαὶ τῶν Πατριαρχῶν	Γπ'	230—231
Στίλπωνος Π. Κυριακίδου , Ὁ Καπουκίνος Robert de Dreux ἐπὶ Θράκη στὰ 1666	Α'	106—115
† Κυρίλλου ΣΤ' τοῦ Ἀδριανουπολίτου, Περιγραφὴ Ἀδριανουπόλεως καὶ τινῶν τῶν περὶ τῆς Θράκης μερῶν	Β'	83—86, 252
Μ. Κωνσταντινίδου , Ἡ Ἀπολλωνία, Σωζόπολις νῦν καλουμένη	Γ'	149—171
Γ. Κωνσταντινίδου , Ἡ Ἀδριανούπολις τῷ 1821	Γπ'	26—29
Κωνστ. Π. Κωνσταντοπούλου , Ἰάκωβος Ἀρχιεπίσκοπος Θράκης	Α'	257—260
—Κάστρον Μαρωνείας	Δ'	35—39
† Γεωργ. Ἰακ. Λαμπουσιάδου , Τρεῖς ἀνέκδοτοι μελέται περὶ Ἀδριανουπόλεως. Τὰ κατὰ τὴν πύροδον τῶν αἰῶνων ὀνόματα τῆς πόλεως	Α'	282—290
—Περὶ τῆς μονῆς Λαμποῦς	Α'	290—298
—Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ τουρκοκρατίας	Α'	298—311
—Ὀδοπορικὸν (Διδυμοτείχον) Β' 87—93, (Ἄφρων—Κερμέν) Β' 323—324, (Φεραί, Κούλελι Βουργάς) Γ' 172—176, (Κεσσάνη, Παλαιόαστρο Κεσσάνης. Σιγλί Κεσσάνης, Μεγάλη Γέφυρα, Χάραλλα, Ὑψαλα, Μάλγαρα, Μπουλαβὰτ Καλεσί, Ἀλμαλή, Χαριούπολις, Βιζύη, Ἐπαρχία Βιζύης, Ἀγιάς Πασά Ἐσράϊ) Θ' 42—70, (Βαβὰ Ἐσκή, Γέννα Βουνάρ Χισσάρ, Παλαιὰ Πέτρα, Σκόπελος, Βρύσις, Καρσιιράν, Δρυζιπάρ, Μεσσηνή, Σαράντα Ἐκκλησίαι) Γ' 253—263.		
† Πρόμη Λεοντουπόλεως Σωφρονίου Ἐυστρατιάδου , Μητροπολιταὶ τῆς Θράκης. Α' ὁ Ἡρακλείας Καλ-		

- Ζήνκος Σ' 5—36, Β' ὁ Βυζύνης Ἰωακείμ Η' 33—46,
 Γ' ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος 46—51, Δ' ὁ Πι-
 ρακλείας Γεώργιος Η' 51—56, Ε' ὁ Πιρακλείας
 Μελέτιος Η' 56—58, Σ' ὁ Φιλιππουπόλεως Θεό-
 κλητος Η' 58—60, Ζ' ὁ Μαρωνείας Γαβριήλ Η'
 60—62, Η' ὁ Μαρωνείας Γαβριήλ Η' 62—65, Θ' ὁ
 Τραπεζουπόλεως Ἀνθίμος Η' 65—68
 Ὁ Νεομάγιστος Μιχαὴλ Μαυροειδῆς ὁ Ἀδριανουπόλιτης Γ' 7—28
Δημ. Δουκοπούλου, Πάτερ Ἰάκωβος ὁ Νέος, ποῦ τε-
 λείωσε μαρτυρικά στὸ Αἰδουμότειχον τὸ 1520 Λ' 329—335
Μιχαὴλ Δυκίδου, Γεώργιος Σαῖρογλου Γπ' 53—54
 —Ἀπαγορισμοὶ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις Γπ' 54—55
P. de la Coste-Messelière, Ἀντίτυπον Περιηγητικὸν ἐνὸς
 χαλκίνου τοῦ Ἡρακλείου Β' 265—274
Ἰωάν. Μαγνηριώτη, Τὸ Εὐκάρυον (ἐν σημειώσει) Λ' 454—455
Θεόδ. Κ. Μακρίδου, Τὸ Βυζαντινὸν ἑβδομὸν καὶ αἱ
 παρ' αὐτῷ μοναὶ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ Μά-
 μαντος Γ' 137—198
 † **Μαρωνείας Ἀνθίμου**, Ἀνάγλυφον τοῦ Ἀρχιστρατή-
 γου Μιχαὴλ Α' 363—364
 † **Κωνσταντίνου Χ. Μαυρίδου**, Ἐκθεσις ἀρχιτεκτονι-
 κῆ περὶ ἀνακαινίσεως τῆς ἐν Σηλυβρία Ἱεράς Ἰ-
 κλησίας «Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων» Θ' 38—44
Δημ. Μελανίδου, Τὸ φερμάνιον τῆς θανατώσεως τοῦ
 Πατριάρχου Κυρίλλου Γπ' 249
Γ. Μπακαλάκη, Θρησκτικὰ εὐχαριστήρια εἰς τὸν Λία
 —Ἱστορημένον ἐκ Θράκης ἀντιμύνησιον Ζ' 5—14
 —Παρανέστοι ἀρχαιότητες Ζ' 15—32
 —Ἐνεπίγραφα «σαχάνια» τοῦ Ρουφειτίου τῶν Ἀμπα-
 τζήδων Φιλιππουπόλεως Θ' 401—403
 † **Β. Α. Μυστακίδου**, Μητρόπολις Ἄπρω καὶ Μητρο-
 πόλις Ἄπρω Β' 39—43
 —Θρησκτικὰ Β' 44—47
 —Ἐνια-Αἶνια Β' 47—64
 —Μηδείας καὶ Σφζοπόλεως Θεοδόσιος Β' 65
 —Θρησκτικὰ (Αἶνος - Ἐκκλησία Αἶνου-Πατριάρχου Ἀνθίμου
 Ἀλληλογραφία-Καὶ πάλιν ἡ μητρόπολις Ἄπρω) Β' 295—323
 —Θρησκτικὰ (Αἶνος-Χατζῆ Βισβίζαινα Λόμνα-Αἶνος Ἐβρος
 Ἀλικαί-Ἰχθυοτροφία. Καὶ πάλιν ἡ Μητρόπολις Ἄπρω—
 Εἰς τὸν ἐν Πύργῳ Ἀγχιάλου Ἱερόν Ναόν) Γ' 44—71

—Σωματεῖα	Δ'	366—367
—Λόγιοι Θράκες	Δ'	368—370
N. Γ. Οικονομίδου , Κωνσταντίνος Οικονόμος	Δ'	207—216
'Αναστ. Κ. 'Ορλάνδου , Τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Βήρας	Δ'	3—34
Κ. Παλαμᾶ , Γεώργιος Βιζυηνός	Γπ'	196—201
'Ιωάννου Β. Παπαδοπούλου , 'Επιτύμβιος στήλη εὐρεθεῖσα ἐν Σωσιθενίῳ τοῦ Βοσπόρου	Α'	20—25
—Μωσαϊκὸν δάπεδον ἐν Δελειῶνες	Β'	275—278
A. Π. Παρασκηνακὴ ἀνασκόπησις τοῦ Θρακικοῦ ζητήματος ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Πολέμου καὶ ἑξῆς	Α'	87—88
† 'Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου , 'Η μάγισσα	Γπ'	352
† Κωνστ. Παπαϊωαννίδου , Γεωγραφικὴ περιγραφὴ Σωζουπόλεως Βορείου Θράκης	Α'	318—325
—'Ο φυσικὸς λιμὴν τῆς 'Απολλωνίας-Σωζοπόλεως	Β'	284—294
	καὶ	485
—'Η Σωζόπολις κατὰ τὴν 'Ελληνικὴν ἐπανάστασιν	Γπ'	49—52
—Γεωργάκη Σαῖτρογλου	Γπ'	53—54
N. Παρασχίδου , Αἱ σφαγαὶ τῆς 'Αδριανουπόλεως	Γπ'	249—252
Δημ. Π. Πασχάλη , Τρεῖς ἐν Θράκῃ ἀπὸ τοῦ ΙΖ' μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος 'Ιεράρχαι (Μετρῶν καὶ 'Αθύρων Νεῖλος Μηντηνός—Μεσημβρίας Γρηγόριος Σπυρίδος καὶ 'Ιωσήφ Λεφάκης)	Γν'	3—16
—Βιζύης 'Ιωάσαφ Μαρμαραῶς	Δ'	45—56
—'Ενα εἰς τὴν 'Αγχίαλον Μετόχιον τῆς ἐν Ἄνδρῳ Μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ δύο ἀρχομένον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος Ἄνδριοι διδύσκαλοι τῆς ἐν Ἄγχιάλῳ σχολῆς	Ε'	60—67
—Τέσσαρες μητροπολίται Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου Ἄνδριοι τὴν πατρίδα (Παρθένιος, Ναθαναήλ, Στραφεῖρ, Λιονύσιος)	Ζ'	35—50
Σ. Πελεκίδου , Μνημεῖα τῆς Θράκης	Α'	5—19
Π. Πετρίδου , Θρακικὰ μελετήματα	Β'	34—38
† Ἐδγ. I. Σαβράμη , 'Ο κωδῆξ τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας 'Ιγνατίου	Ε'	226—235, 370 καὶ
—Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σχολείων τῆς Θράκης	Ζ'	144—152
—'Επιστολὴ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου πρὸς τὸν Ταλαντίου Νεόφυτον	Η'	305—308
Σαμίδου , 'Επιγραφαὶ Αἴνον	Β'	279—283
'Αχιλλέως Θ. Σαμοθράκη , Βασιλεὺς-Ποιητὴς Κότυς δ		

Ε' Βασιλεὺς τῆς Θράκης	Α'	89—105
Μιλτιάδου Σαραντῆ , Κώδιξ τῆς ἐπισκοπῆς Μετρώων καὶ Ἀθύρα	Ε'	163—178
† Ἰγνατίου Σαράφογλου , Περιγραφή τῆς Ἀδριανουπόλεως	Β'	66—68, 252
† Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ , Ἐπισκοπικοὶ κατὰ λόγοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατ. καὶ Λυτ. Θράκης. Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως γενικῶς ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ τοῦ 15' αἰῶνος καὶ ἐξῆς	Σ'	37—136
—Ἐπαρχιακοὶ κατὰ λόγοι τῆς Βορείου Θράκης καὶ ἐν γένει τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐξῆς	Π'	110—189
—Ὁ διδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ Σταματίος Παπᾶ ὁ Θράξ	Θ'	181—193
† Βλασίου Σκορδέλη , Τὰ πρακτικὰ τῆς Σχολῆς Στενιμαίχου 1851 Σεπτεμβρίου 1	Α'	350—363
—Ἀπομνημονεῦματα	Β'	121—128
Ι. Σπαθάρη , Ἡ Λυτική Θράκη κατὰ τὸν Ἑβλιγιὰ τσελεπὴν	Α'	113—128, Ε' 179—217, Ζ' 153—176,
Ἀρχιμανδρίτου Ν. Σταματιάδου , Καὶ πάλιν ἡ Πλωτινόπολις	Θ'	23—36
—Σταματίος Παπᾶς ἢ Παπᾶ Στάμου	Γ'	388—389
	Γ'	389—390
Α. Α. Σ. Ἐνα ταξίδι στὴ Θράκη στὰ 1433	Α'	116—123
—Ἡ Ἡράκλεια κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος	Α'	326—328
—Ἀφήγησις τοῦ ταξιδίου τοῦ Λρος Ἰωάννου Φραγκίσκου—Gamelli Carerri κατὰ τὸ 1693—4	Γ'	177—180—408
—Ἀπὸ τὴν περιγραφὴν τοῦ Robert Walsch (Σαράντα Ἐκκλησίαι, Λουλέ Βουργάζ, Καριστιράν)	Δ'	57—64
—Δύο ταξιδιωτὰ διέρχονται διὰ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν τὸ 1707 καὶ τὸ 1746	Δ'	64—66
—Σημείωσις περὶ Ἀδριανουπόλεως	Δ'	67
—Ἐγράφετο ἢ γλώσσει τῶν Θρακῶν;	Δ'	365—366
—Θρακὲς Μουσικοὶ	Δ'	370—371
—Δέροκοι Κέντρον Μονοφυσιτῶν	Ε'	218—221
—Ταξίδια εἰς Θράκην	Σ'	177—181
—Οἰκοδομαὶ Σινὰ πασσᾶ	Ζ'	230
—Τεκέδες Βεκτασιῶδων ἐν Θράκῃ	Θ'	417—418
Μ. Α. Σταμούλη , Μητροπολίται Αἴνου	Ε'	369—370
—Ὁ ἐν Σηλυβρία Βυζαντινὸς υἱὸς τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος	Θ'	37

—Θρακικοί κώδικες	Θ'	122—136	καὶ	427
—'Ο ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Μητροπολίτης Παΐσιος	Θ'	419—421		
—'Ανασκαφαὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην	Θ'	424,	Γ'	393—394
—'Ο Καπουκῖνος Robert de Dreux στὴ Θράκη στὰ 1666	Θ'	425—427		
—Νεομάρτυρες Θράκης	Γ'	373—377		
Γ. Α. Σωτηρίου , Ἀνάγλυφον Ἀγίου Γεωργίου ἐξ Ἡρακλείας τῆς Προποντίδος	Α'	33—		37
—'Αρτοφόριον τῆς Μητροπολιτικῆς Ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως	Β'	7—		10
'Αδαμαντίου Ταμβακίδου , Ἱστορία τῶν Ἀρχιγενεῶν ἐν Ἐπιβάταις ἐκπαιδευτηρίων	Β'	372—384,		485
—Συμβολὴ τῆς Θράκης εἰς τὴν ἐπανάστασιν	Γπ'	41—		48
† Χ. Τσουντα , Ἀπεικόνισις Θρακῶν εἰς ἓν ἀγγεῖον	Α'	26—		29
Γ. Ν. Χατζηδάκι , Ἡ Ἑλληνικὴ Θράκη διὰ μέσου τῶν αἰώνων	Α'	1—		2
† Κωνστ. Ν. Χατζοπούλου , Σαράντα Ἐκκλησίαι (ἐν σημειώσει)	Β'	440—449		
† Γεωργ. Χουρμουζιάδου , Βίος καὶ στιχουργήματα	Γ'	379—384		
Καλλ. Χουρμουζιάδου , Τὸ Τσακῆλι (Πετροζῶρι) τῆς ἐπαρχίας Μετροῶν	Η'	330—335		
'Ελένης Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου : Ἀρχαῖο μεταλλο τοῦ Βυζαντίου. Ἀπὸ τῆ Συλλογῆ Σταμούλη	Δ'	40—		44
Δύο προικοσύμφωνα ἐξ Ἀδριανουπόλεως	Β'	385—386		
Ἐγγραφα ἐπίσημα Θρακῶν	Γπ'	227—229		
Σημερινὴ διοίκησις Θράκης	Γπ'	256		
Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ χειρογράφων Μαργ. Κωνσταντινίδου	Δ'	354		
Θρακικὰ κειμήλια	Θ'	421—423		
Θραῖκες Φιλικοὶ	Θ'	423—424		
Συλλογὴ Λαογραφικῆς ὕλης	Γ'	384		
Τὸ ὕδραγωγεῖον Ἀδριανουπόλεως	Γ'	384		
Ἀρχαιότητες Βιζύης	Γ'	384		
Ἀνέκδοτα τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ	Γ'	391		
Συλλογὴ ἐγγράφων	Γ'	392—393		

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ—ΓΛΩΣΣΙΚΑ

Ἀλεξάνδρ. Ἀμπατζόγλου , Λεξιλόγια Ντουλγέρικα Σο- φιδιώτικα	Γ'	333—334
† Γ. Ἀναγνωστοπούλου , Ἐπείγουσα συμβολή εἰς τὴν Νεοελληνικὴν διαλεκτολογίαν	Ε'	310—311
Κ. Μ. Ἀποστολίδου , ἼΙ κατάρα τῆς ἀπαρνημένης (τραγοῦδι)	Α'	209—210
Φωτίου Γ. Ἀποστολίδου , Ἐορτασμοὶ τῶν γάμων στὴν Τσαντό	Δ'	267—276
— Γλωσσικὰ σημεῖωματα	Σ'	350—352
Θεολόγου Γ. Βαφείδῃ , Λημιώδεις δοξασίες καὶ δεισιδαί- μονες συνήθειες ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολι	Α'	189—199
Παναγιωτῆς Δ. Βαφείδου , Λαογραφικὰ Καλλιπόμεως (Ἔθιμα, Πανηγύρεις, Συνοικίαι, Ἐκκλησίαι, Παρεκκλή- σια, Ἀγιάσματα, Ὁργανώσεις, Τραγοῦδια)	Γ'	324—333
Κυριακούλας Γιαννακούλια , Κατάρα	Α'	208
—Τ' Ἄη Θανάση ἡ σπηλιὰ	Α'	218
Ἄδος Γιαννακούλια , Ὁ Μαρτῖνος (παρὰμῦθι)	Α'	218—220
Β. Δεληγιάννη , Τὸ χέρι τῆς Παναγίας (σημ.)	Β'	252
— Τραγοῦδια Πισχαλιώτικα	Β'	401—403
— Τραγοῦδια χωρίου Ρέμπιτς	Β'	403—405
— Κάλαντα	Β'	406—408
— Τραγοῦδια Λογάν-κιοῦ	Β'	408—412
— Παραδόσεις	Β'	412—413
— Σημειώσεις	Β'	484—485
— Σύμμικτα λαογραφικὰ (Γιτέματα, τραγοῦδια, ἔθιμα γά- μων κλπ.)	Α'	222—233
— Μερικὰ ἔθιμα καὶ τραγοῦδια τῶν χωρίων Λογάν- κιοῦ καὶ Ρέμπιτς τῆς περιφερείας Μαλγάρων	Σ'	353—368
Σωσίπ. Δημοσθενοπούλου , (Σ. Σταμούλη) Τῆς Ἀρετῆς τὸ τραγοῦδι	Β'	399—400
† Ἐλαίας Ἀγαθαγγέλου , Γλωσσάριον Λουλεβουργάς Σ' 383—391 καὶ	Ζ'	332—339
Ἀστερίου Ζήμου , Θρακιώτικα ἄσματα καὶ τραγοῦδια	Α'	199—201
— Ἀδριανουπόλιτικα (Νανουρίσματα, Δίσυχα, Μοιρολόγια, Γλωσσοδέτες, Δινίγματα)	Α'	210—213
— Τραγοῦδια	Α'	421—425
— Δεισιδαιμονίαι καὶ βασκανίαι τοῦ Ἰλδιῶμι τῆς Ἀ- δριανουπόλεως	Α'	452—453

Εδσπρατίου Ζήση , Διάφορα Αὐδημίου,			
	Ε' 347 - 358, ΣΤ' 369—382, Ζ'	319—331	
—Παροιμιαί καὶ παροιμιώδεις φράσεις Αὐδημίου			
	Ζ' 340—350, Η' 392—411, Ι'	295 323	
Μελπ. Εδσπρ. Ζήση , Ἄσραβῶνες καὶ γάμοι στὸ Αὐδῆμι	Θ'	287—309	
Κ. Κουρτίδου , Ἄσματα Ἀδριανουπολίτικα	Α'	438—442	
—Γλωσσοδέτες, εὐχῆς καὶ κατάρες Ἀδριανουπόλεως	Α'	460—461	
† Γ. Ἰακ. Λαμπουσιάδου , Γλωσσάριο τῆς Ἀδριανουπο-			
λίτιδος διαλέκτου	Α' 474—482, Β' 226—242,	474—480	
	Γ' 335—339 καὶ Δ'	310—318	
—Δημοτικὰ τραγοῦδια Ἀδριανουπόλεως	Β'	414—427	
Οικανόμου Κωνστ. Λουίζου , Παρατηρήσεις εἰς τὴν			
φιλολογολογίαν Καλλιπόλεως	Ε'	344—346	
—Λαογραφικὰ σύμμικτα. Ταΐφυριου Καλλιπόλεως			
(δοξασίαι, δεισδαμονίαι, ἔθιμα, τραγοῦδια, παίγνια, πανή-			
γυρις κλπ.)	Ζ'	319—349	
Γ. Μ. , Θρακικὰ Ἀκριτικὰ τραγοῦδια	Γ'	239—246	
Ἰωάννου Μαγκριώτη , Ἦθη καὶ Ἔθιμα Εὐκαρίου	Α'	454—457	
—Ἦθη, ἔθιμα καὶ προλήψεις Εὐκαρίου	Η'	384—391	
Μ. Μοσχοπούλου , Κάλαντα Χριστουγεννιάτικα	Α'	436—438	
† Ἀπριστόλου Β. Οικονομίδη , Παραμῦθι Καλλιπόλεως	Α'	334—336	
Κωνσταντίνου Δ. Οικονόμου , Τὰ δημώδη ἄσματα Θρά-			
κης	Ε'	281—309	
† Κωνστ. Παπαϊωαννίδου , Ἔθιμα Σωζοπόλεως	Α'	457—460	
—Δημοτικὰ ἄσματα	Β'	152—153	
—Δίστιχα	Β'	154—155	
—Παραμῦθια	Β'	155—161	
—Παροιμιαί	Β'	161 172	
—Δινίγματα	Β'	172—173	
—Προλήψεις καὶ δεισδαμονίαι	Β'	178—182	
Μόσχου Παπαχριστοδούλου , Θρακιώτικα ἄσματα καὶ			
τραγοῦδια	Α' 201 — 205, 225 — 428, Β' 199 — 206,	389—395	
	Γ' 236—238 καὶ Δ'	217—221	
Πολ. Παπαχριστοδούλου , Παροιμίες καὶ παροιμιώδεις			
φράσεις Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀν. Θράκης	Α'	141—188	
—Δύο τραγοῦδια τῶν ἀναστενάρηδων τῆς Ἀν. Θράκης	Α'	206—208	
—Ἀπὸ τοὺς μύθους τῶν ζώων	Α'	216—217	
—Γλωσσάριο ἀπὸ τῆ Σαραντᾶεκκλησιώτικη γλῶσσα	Α'	223—237	
	461—474, Β' 212—226, 457—474, Γ' 330—354,	Δ' 302—309	
—Δεισδαμονίες Σαράντα Ἐκκλησιῶν	Α'	447—452	

— Διανοτογράφοι της Ἐν. Θράκης	B'	183—198
— Σύμμικτα λαογραφικά Ἀδριανουπόλεως (Γλωσσόδετες, Παιδιές—Ἔθιμα Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες, Ὀνομαζοί, Εὐχές, Κατάρτες, Βοισιές, Οἰωνοὶ κλπ.)	B'	428—439
— Παροιμίαι Ἀδριανουπόλεως	Γ'	301—332
— Κατάλογοι ἀπὸ ὀνόματα καὶ προσηγορικά καὶ μερικὰ γλωσσικὰ συμπιεράσματα	Δ'	319—323
— Γλωσσάριο ἐρμηνευτικὸν λέξεων ἰδιοματικῶν	Δ'	324—333
Ἀναγνώστη Παρασκευοπούλου, Τραγοῦδια Σωζοπολίτικα	Γ'	247—287
Ἔφης Πλιάτσικα, Σύμμικτα λαογραφικά Ἀβδημίων (Ἰστορία, Στυχομυθεῖες, Σατυρικά, Νανουρίσματα, Σιωπτικά, Σχετικά μετὰ τὰ ζῶα, Ταχταρίσματα, Παιχνῆδια, Αἰνίγματα, Τραγοῦδια, Γλωσσόδετες, Γλωσσάριο)	Δ'	240—266
Ν. Ροδόινου, Κουβλιανάδικα	Δ'	295—301
Μιλτιάδου Σαραντῆ, Ἀπὸ τὰ παναγῶρια τῆς Θράκης	Π'	412—419
Ἑλπινίκης Σταμούλη Σαραντῆ, Ἀπὸ τὰ Θρακικά ἔθιμα (Κρατητικά, Δεισιδαιμονίες στήν ἐγκυμοσύνη, Τὰ γεννητοῦρα, Νανουρίσματα)	Α'	124—140
— Ὁ Κοντούτσιος καὶ ὁ Γιαννίτσαρος [Τραγοῦδι]	Α'	208—209
— Παραμῦθα	Α'	214—216
— Σύμμικτα λαογραφικά (Τὸ παιδί, Τὰ προξένεια καὶ οἱ ἀρραβῶνες εἰς Καστανιές τῆς Θράκης, Τὸ χτίσιμο τοῦ σπιτιοῦ στή Θράκη, Ἔθιμα τῆς Τυρινῆς Ἀποκριᾶς)	Α'	403—421
— Κάλαντα Χριστουγεννιάτικα	Α'	428—436
— Ἀγιοβασιλιάτικα κάλαντα τῆς Θράκης	Α'	442—445
— Κάλαντα τῶν Φώτων	Α'	445—446
— Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Θράκης. Θάνατος	B'	131—151
— Δεῖγμα τῆς νεωτέρας λαϊκῆς στιχομυθίας	B'	207—211
— Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἀρετῆς	B'	397—399
— Οἱ τελευταῖοι διωγμοὶ εἰς τὴν λαϊκὴν στιχομυθίαν	Γπ'	223—244
— Προγνωστικά	Δ'	234—239
— Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς Θράκης. Ἡ ζωὰ εἰς Καστανιές	Α'	312—343
— Παραδόσεις τῆς Θράκης	Ζ'	231—318
— Πῶς γιάτρευαν στή Θράκη. Γιατρικά. Γητειές καὶ χάρες	Η'	351—383 καὶ
† Ἐν. Κ. Π. Σταμούλη, Τοπωνυμικά Θράκης	Θ'	195—286
Δημ. Χατζηπαναγιώτη, Λατρεία (Τὸ χαλβασάββατο)	Α'	395—402
— Τραγοῦδι τοῦ τσαγανοῦ	Α'	197—198
Μ. Φιλήντα, Ἀπὸ τὴ γλῶσσα τῆς Θράκης	Α'	205—206
	Α'	221—223

—Ἐτυμολογίες σὲ Ἑσραϊκὲς λέξεις	Α'	355—360
	Δ'	277—294 καὶ
	Ε'	259—280
† <i>Κωνστ. Ν. Χατζοπούλου</i> , Σαράντα Ἐκκλησιῶν Σύμ- μικτα λαογραφικά. (Δεισιδαιμονία. Προλήψεις. Μαν- τεία. Ἔθιμα. Εὐχαί. Κατάραι).	Β'	440—456
—Παιδιαί	Γ'	288—300
<i>Καλ. Χουρμουζιάδου</i> , Τὸ Ἑσραϊκὸν (Πετροζῶρι) τῆς ἐπαρ- χίας Μετροῶν. Φωνές. Πῶς κρέν-νε στὰ χαϊβάνια. Σγενεῖς. Ἄγριμα. Σπιτίσια ζῶα. Ἄγριοπούλια καὶ τσιροπούλια. Ἐρπετὰ καὶ φίδια. Ψάρια. Ζουζουλα.	Η'	330—340
Χωριάτικο καλαδάρι	Η'	340—350 καὶ
Οἰκόσιτα Ζῶα	Ι'	334—350
Κτηνοτροφία	Ι'	350—363
Λεξιλόγια Ντουλγέρικα Αἰνίτικα	Γ'	334
Τραγοῦδια τοῦ Ἰγνάτιου	Γπ'	246—248

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

† <i>Ἀλεξανδρουπόλεως Γερβασίου</i> , Εὐεργέται Ἀλεξαν- δρουπόλεως	Γ'	387—388
† <i>Γ. Π. Ἀναγνωστοπούλου</i> , Στέφανος Ψάλτης	Α'	240—243
<i>Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου</i> , Γρηγόριος Γρηγορίου Μαρασλήs	Γ'	367—371
—Ἀντώνιος Π. Κομιζόπουλος	Γ'	399
—Δημ. Μιχ. Γκιουμουσκερδάνης	Γ'	400—403
—Ἰωακείμ Μουρκίδης	Γ'	404
—Θησεύς Α. Πίνδιος	Ε'	366—367
<i>Φωτ. Γ. Ἀποστολίδου</i> , Δημήτριος Μποτζόσης	Δ'	361—362
<i>Νικ. Κ. Βαφείδου</i> , Ὁ Μητροπολίτης Ἡρακλείας Φιλά- ρετος Ι. Βαφείδης	Ε'	359—364
† <i>Θεοδ. Βελιανίτη</i> , Γεώργιος Βιζυηνός	Γπ'	214—217
<i>Νικ. Βασιλειάδη</i> , Γεώργιος Βιζυηνός	Γπ'	201—214
<i>Δ. Γκαστή</i> , Γεώργιος Δ. Χατζηγιαννάκογλους	Δ'	356—360
<i>Ἄδ. Διαμαντοπούλου</i> , Ἀναστ. Κ. Π. Σταμούλης	Ζ'	416—422
<i>Δ. Γε. Καμπούρογλου</i> , Γ. Λαμπουσιάδης	Α'	244
—Ἄριστ. Κουρτίδης	Β'	243—246, 492—494
<i>Κ. Κουρουγιώτη</i> , Τὸ ἔργον τοῦ Χρήστου Τσουντα	Ζ'	392—415
<i>Κωνστ. Γ. Κουρτίδη</i> , Γεώργιος Ἰακώβου Λαμπουσιάδης	Α'	244—247
—Χρήστος Παπαδόπουλος, Βασίλειος Γρηγοριάδης	Α'	492—494
<i>Δ. Λάμψα</i> , Ἄριστ. Κουρτίδης	Β'	494—500

Κ. Λουίζου Ἀρχιμανδρίτου , Εὐεργέται Καλλιπόλεως (Νεῖλος ὁ Πενταπόλεως, Ἰωακείμ ὁ Καλλιπόλεως, Καλλι- νικός ὁ Πρεσπῶν, Δράκος καὶ Ἀσηνὲθ Βουλγαρίδαι, Τζε- φρῆς Ἰωάννου, Ἰωακείμ Σκαρλατίδης, Δημήτριος καὶ Πη- νελόπη Κόστα, Νικόλαος Ζωγράφιδης)	Γ' 377—383
Ι. Μαγκριώτη , Νικ. Λιθοξόος	Γ' 366—368
† Β. Α. Μυστακίδου , Ἀντώνιος Π. Κομιζόπουλος	Γ' 399—400
Γρ. Ξενοπούλου , Ἀρ. Κουρτίδης	Β' 500—503
Κ. Παλαμᾶ , Γεώργιος Βιζυηνὸς	Γπ' 196—201
Περ. Παπαχριστοδούλου , Γεώργιος Βιζυηνὸς	Α' 238—241
—Ἰωσήφ Ραφτόπουλος	Α' 494—496
Πολ. Παπαχριστοδούλου , Γεώργιος Ζαρίφης	Γ' 362—367
Θρασ. Πηλείδου , Ὁ Μητροπολίτης Μαρωνείας Μελισ- σηνὸς Χριστοδούλου	Γ' 351—354
Μιλτιάδου Σαραντιῆ , Σαράντης Ἀρχιγένης	Α' 483—492
—Ἀνδρέας Λαμπαδαρίδης	Γ' 389—391
Μ. Α. Σ. , Β. Α. Μυστακίδης	Δ' 355—356
—Τραχείας Ἀλέξανδρος	Ε' 364—365
—Κ. Παπαϊωαννίδης	Ε' 365—366
—Σηλυβρίας Εὐγένιος	Ζ' 354
—Θανάσης Κατραπάνης	Ζ' 355—356, Ι' 395
—Εὐάγγελος Σαβράμης	Η' 309
—Στέφανος Ναρλῆς	Θ' 362—363
Ζήση Χατζηβασιλείου , Ἀργύριος Κιτάνος	ς' 423 425
Εὐεργέται τοῦ Θρησκικοῦ Ἑλληνισμοῦ	Γ' 361—407
Εὐεργέται Ραιδεστοῦ (Κωνστ. Θεοδορίδης, Γεώργ. Θεοδορι- δης, Στ. Γεωργιάδης, Πασχ. Γεωργιάδης, Δημ. Κωνσταν- τινίδης)	Γ' 372—374
Ἐπιβατῶν (Ἀλέξανδρος Καλλίμαχος, Ἀγγελῆς Βαλλῆς, Καμινάρης, Βασ. Ἐλευθερόπουλος κλπ.)	Γ' 374—376
Σηλυβρίας (Σταῦρος Σταυρίδης)	Γ' 376
Στράντζας (Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Ἀγαθόπουλος)	Γ' 376—377
καὶ	Δ' 364—365
Μετρῶν (Φώτιος Ἀναστασιάδης)	Γ' 377
Αἴνου	Γ' 383—387
Ἀδριανουπόλεως (Χρήστος Παπαδόπουλος)	Γ' 388
Ἐάνθης	Γ' 391—392
Σαράντα Ἐκκλησιῶν (Δημ. Δοδόπουλος)	Γ' 392—393
Ἀδελφοὶ Ξενοκράται	Γ' 393—396
Κίρκος καὶ Φωτεινὴ Ξενοκράτους	Γ' 396

Ἀντώνιος Πάγκαλος	Γ'	396—397
Χρυσοβέργης Γεωργίου	Γ'	397—398
Βάρνης (Παρασκευᾶς Νικολάου, Βασίλειος Σουλῆνης, Μητροπολίτης Ἰωσὴφ, Μητροπολίτης Πορφύριος)	Γ' 404—407 καὶ Δ'	365
Χρῆστος Ἰωάννου Φωτιάδης	Δ'	360—361
Θεοφανὸ Σιδερίδου	Ϛ'	425
† Πρώην Μετρῶν Ἰωακείμ	Ζ'	354
† Ἀλεξανδρουπόλεως Γερβάσιος	Ζ'	355
† Λαρίσσης Ἀρσένιος	Ζ'	355
† Ὁ πρῶην Μετρῶν Γρηγόριος	Θ'	362
Νικ. Καλτσᾶς	Γ'	364—365
† Διοκαισαρείας Ἀρίσταρχος	Γ'	365—366
Χρῆστος Κασίμης	Γ'	368—370
Ἀθηνόδωρος Δημητρίου	Γ'	370—372
† Μαρωνείας Ἀνθίμος	Γ'	372
Ἄριστοι. Κουρτίδου, Ἐπιστημονικὰ ἔργασια	Β'	494—500

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

† Ἀδαμαντίου Ἀδαμαντίου, Σπήλιου Σακελλαριάδου. Πόλεις καὶ θέσμια Θράκης καὶ Ἰωνίας ἐν τῇ Ἀρχιούτῃ	Β'	487—490
Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου, Συμβολὴ εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν Δ' 342—353 καὶ 371—372, Ζ' 382—399, Θ' 373—398		
Ἐδστρατίου Ζήση, Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ φησαυροῦ	Ζ'	410
† Ἄριστ. Κουρτίδου, Κώστα Γεραγᾶ. Ἀναμνήσεις ἐκ Θράκης	Α'	248—250
Κ. Κουρτίδου, Ἐφημερίδες Ἀντικῆς Θράκης	Η'	438
Μανόλη Κριαρᾶ, Κ. Κουρτίδου ἱστορία τῆς Θράκης	Δ'	337—341
Κ. Κωνσταντοπούλου, Γερ. Κονιδάρη. Σύντομος ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ἀδριανουπόλεως	Η'	420—426
Π. Π. Χ. Κωνστ. Κουρτίδου. Τὰ Θρακικά	Α'	497
Μ. Α. Σ., Νεῖρ βέϋ. Ἀνατολικὴ Θράκη	Α'	250—251
—Χρήστου Καράσου. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη	Β'	249—251
—Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου. Ὁ Στενίμαχος	Β'	490—491
—Συμβολαὶ εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν Γπ Ι—XLVII, Ζ' 357—381,	Θ'	365—372
—Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ		

Θησαυροῦ	Σ'	426
—'Ονόματα συγγραφέων τῶν εἰς τὰς συμβολὰς εἰς τὴν		
—Θρακικὴν βιβλιογραφίαν πραγματειῶν	Z'	400 - 409
—Βιβλιογραφικαὶ σημειώσεις 1934—1936	H'	427—435
—Βιβλιογραφίαι Θρακῶν 1935—1936, 1935—1937	H'	436—437,
	Θ'	399—400

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εἰκόνας εἶχον ὁ Α' 28, ὁ Β' 17, ὁ Γ' 14, τὸ Γπ' 16, ὁ Δ' 31, ὁ Ε' 14, ὁ Σ' 8, ὁ Ζ' 25, ὁ Η' 21, ὁ Θ' 26, ὁ Ι' 56.

Ἐξ αὐτῶν σημειοῦνται μόνον ὅσαι εἶναι ἄσχετοι μὲ τὰς δημοσιευθεῖσας μελέτας.

'Ερείπια ὑδραγωγείου παρὰ τὸ Ἑρμενίκοι Μετρῶν	A'	317
Σαρκοφάγος εὑρεθεῖσα ἐν Σηλυβρία	A'	325
Τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει Σιναϊτικὸν μετόχιον	A'	349 B' 72
'Αἱ Σόφια τζαμισὶ Ἀδριανουπόλεως	A'	392 B' 74
'Απὸ τὰ Θρακιώτικα βοηθήματα τοῦ ἀργαλειοῦ	A'	482
'Ο ἀργαλειὸς	A'	496
'Ο Πύργος τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει	B'	33
'Ανασκαφὴ τύμβου ἐν Σηλυβρία	B'	82
'Ο Μητροπολίτης Ἀγχιάλου Εὐγένιος Καρυβίης ἐμφυχώνει τοὺς ἱεράρχας πρὸ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ των	Γπ'	τέλος
'Ο Ἀρχιεπίσκοπος Κίτρους Νικ. Λούπης	»	
Σφραγὶς Κοινότητος Αἴνου	»	
'Ο μικρὸς Βιζβίτζης	»	
Ζεῦγος ἐπιμανικίων Κυρίλλου Ἀδριανουπόλεως	»	
Μίτρα	»	
Χαιρετισμὸς τῆς Δόμνας Βιζβίτζη	»	
Δίπλωμα Φιλ. Ἑταιρείας Ἀντ. Βιζβίτζη	»	
Σφραγὶς οἰκιστῶν Θράκης	»	
'Επιτραχίλιον Κυρίλλου Ἀδριανουπόλεως	»	
Διαβατήριον προσωρινῆς διοικήσεως Σουφλίου	»	
Χωρικοὶ Χιδίρκοι Κεσσάνης	»	
'Ενδυμασίαι Σουφλίου	»	
'Ενδυμασία Ὀρτάκιοι	»	
'Αριστείδης Βαμπᾶς	»	
B. A. Μυστακίδης	»	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Ι' ΤΟΜΟΥ

	Σελίς
† <i>Πρώην Λεοντουπόλεως Σωφρ. Εύστρατιάδου</i> , Ὁ Νεομάρτυς Μιχαὴλ Μαυροειδῆς ὁ Ἀδριανουπολίτης	7— 28
<i>Κ. Γ. Κουρτίδου</i> , Μονὴ Δαδιάς	29— 34
<i>Ν. Βάφειδου Ἀρχιμανδρίτου</i> , Τὸ ἐν Διδυμοτείχῳ τέμενος Βαγιαζήτ Α' τοῦ Κεραυνοῦ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ	35— 51
<i>Τοῦ ἰδίου</i> , Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ Πυθίῳ τοῦ Διδυμοτείχου τάφος τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει ἀπαγχονισθέντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Σ'	52— 55
<i>Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου</i> , Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης Μητροπολίτης Φώτιος	56— 63
<i>Τοῦ ἰδίου</i> , Αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ καὶ ἐνέργειαι τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως εἶτα Σερβίων καὶ Κοζάνης Φωτίου, πρὸς ἀπόδοσιν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καταληφθείσης σταυροπηγιακῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Πετριτσονιτίσσης (Βατσκόβου)	64—125
(Σημείωμα περὶ Μάρκον Βαλαβάνωφ)	126—127
† <i>Θνατείρων Γερμανοῦ</i> , Ἡ Σηλυβρία κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα	128—136
<i>Θεοδ. Κ. Μακρίδου</i> , Τὸ Βυζαντινὸν ἑβδομον καὶ αἱ παρ' αὐτῷ μοναὶ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ Μάμαντος	137—198
† <i>Χριστ. Δρακοντίδου</i> , Τρεῖς λίθοι ἐν Διδυμοτείχῳ ἄξιοι πολλοῦ ἐνδιαφέροντος	199—218
† <i>Κασσανδρείας Εἰρηναίου</i> , Βιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ ἀναχωρητοῦ πατρὸς Ἀρσενίου, ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ τῶν Πριγκηποννήσων Σκήτης τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος	219—231
<i>Κ. Ἀμάντου</i> , Μικρὰ Θρακικὰ μελετήματα	
— Α' Ἡ καταγωγή τῶν Κομνηνῶν	232— 233
— Β' Χειρόγραφον τῆς Μονῆς τοῦ Γρηγορίου Πακουρριανοῦ παρὰ τὴν Στενήμαχον	234—252
† <i>Γ. Λαμπουσιάδου</i> , Ὀδοιπορικὸν (Βαβὰ Ἑσκί. Γέννα. Βουνάρι χισάρ. Παλαιὰ Πέτρα. Σκόπελος. Βρούσις. Καριστιράν. Δρουσιπάρα. Μεσσηνή. Σαράντα Ἐκκλησίαι)	253— 263
<i>Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου</i> , Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ περὶ αὐτὴν	264—280
<i>Τοῦ ἰδίου</i> , Ὁμοίως Τραϊανῆς Αὐγούστης, νῦν Στάρα Ζαγορά καὶ περὶ αὐτὴν	280—283
<i>Τοῦ ἰδίου</i> , Ὁμοίως ἐν ταῖς παρὰ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Ἑλληνικαῖς ἀποικίαις καὶ περὶ αὐτάς	283—287

Εύστρ. Ζήση, Μετόχια Μονῆς Ἰβήρων 288—294

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Εύστρ. Ζήση, Παροιμῖαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις Ἀδδημίου 295—323

Παναγιωτῆς Δ. Βαφείδου, Λαογραφικὰ Καλλιπόλεως (Ἔθιμα, Πανηγύρεις, Συναϊκίαι, Ἐκκλησίαι, Παρακλήσια, Ἁγιάσματα, Ὁργανώσεις, Τραγοῦδια) 324—333

Καλλιστ. Χουρμουζιάδου, Τὸ Τσακῆλι (Πετροζοῦρι) τῶν Μετροῶν. Οἰκόσιτα ζῶα. Κτηνοτροφία. 334—363

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Νίκος Καλτσᾶς 364—365

† Διοκαιοσερείας Ἀρίσταρχος 365—366

I. Μαγκριώτου, Ν. Λιθοξόος 366—368

Χρῆστος Κασίμης 368—370

Ἀθηνόδωρος Δημητρίου 370—372

† Μαρωνείας Ἀνθίμος 372

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΛΙΘΩΣΕΙΣ

M. A. Σ. Νεομάρτυρες Θράκης 373—377

K. Μυρτ. Ἀποστολίδου, Στεφ. Χατζόπουλος (στιχουργήματα) 377—379

Γεωργίου Χουρμουζιάδου Βίος καὶ στιχουργήματα 379—384

Συλλογὴ Λαογραφικῆς ὕλης 384

Τὸ ὑδραγωγεῖον Ἀδριανουπόλεως 384

Ἀρχαιότητες Βιζύης 384—385

K. Μυρτ. Ἀποστολίδου, Προικοσυμφωνιῶν κώδιξ Νικηφόρου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως 385—387

Ἰδίου, Ἡ Πλωτινόπολις 387—388

† *Ἀρχιμ. Ν. Σταματιάδου*, Καὶ πάλιν ἡ Πλωτινόπολις 388—389

Ἰδίου, Σταμάτιος Παππᾶς 389—391

Ἀνέκδοτα Γ. Βιζυηνοῦ 391

Συλλογὴ ἐγγράφων 392—393

Ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ Ἀνατ. Θράκῃ 393—395

Θανάσης Κατραπάνης 395

Δ. Συμβούλιον, Λευθόνουσα Ἐπιτροπή, Εὐεργέται, Δωρητὰ Θρακινοῦ Κέντρον 396

Περιεχόμενα τῶν δέκα τόμων τῶν «Θρακιζῶν» 397—412

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἀπομνηστικὸν τῆς μεγάλῃς ἀκροπόλεως Ἀδδημοτείου 36

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ τεμένους	37
Ἡ πρόσοψις τοῦ τεμένους Βαγιαζήτ	41
Ἡ μεγάλη μεσαία θύρα	44
Ὁ Φιλιππουπόλεως Φώτιος μεθ' ὑπογραφῆς	57
Ἐπιγραφαὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου	58
Σχέδιον τείχους Σηλυβρίας	129
Ἔτερον	130
Ἐπιγραφή τείχους Σηλυβρίας	130
Ἔτερα δύο	132
Ἄλλη	131
Σχέδιον Οἰκοδομῆς τείχους	133
Ὅμοιον	134
Ἐπιγραφή τείχους Σηλυβρίας	135
Ἡ ἀρπαγὴ ἐν τῷ ἄερί τοῦ παιδὸς	153
Τρεῖς εἰκόνες κιονοκράνου μετ' μονόγραμμα Ἰουστι- νιανοῦ καὶ Θεοδώρου	155
Τὸ Τριβουνάλιον τοῦ Κάμπου	157
Μαρμάρινον κιονόκρανον	159
Γείσα ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἑλιάδου	160
Τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια	161
Ἡ εἴσοδος τῆς σήραγγος πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς	162
» » » » μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν	163
Ὁ κίων τοῦ Θεοδοσίου	165
Μαρμάριναι βάσεις	167
Τοπογραφικὸς χάρτης Μακροχωρίου καὶ τῶν περιχώρων	168—169
Ἡ βάση τοῦ ἀδριάντος Θεοδοσίου	170
Ἐρείπια τοῦ καστelliῶν τῶν Θεοδοσιανῶν	171
Ἄστεγος δεξαμενὴ Φιλ-Νταμί	176
Ἡ ἀνεύρεσις τῆς κάρας τοῦ Προδρόμου	183
Ἄποψις τῶν ἐρειπίων τῆς ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου	184
Κάτοψις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου	186—187
Μωσαϊκὸν τῆς Μονῆς	188
Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων βάσεων τοῦ ναοῦ	189
Ὅμοίως	190
Μαρμάρινον ἀνάγλυφον	191
Μία τῶν πλευρῶν τῆς ἐξέδρας	192
Μαρτύριον τοῦ ἱερομάρτυρος Βαβύλα	194
Μία κρήνη παρὰ τὸ Μακροχώριον	195
Ἡερίπτερον τοῦ Σιαοὺς πιασῶ	196
Ἄποψις τοῦ Τριβουναλίου	197

Ἐπιγραφή Διδυμοτείχου	203
Ἐτέρα	206
Ὁ Πάτερ Ἀρσένιος	220
Ἡ κυρία εἴσοδος τῆς Ἱερᾶς Σκήτης	222
Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ	225
Ἡ πρώτη σελὶς τοῦ ἀντιγράφου τοῦ τυπικοῦ	235
Ἡ πρώτη σελὶς τοῦ ἱβηρικοῦ ἀντιγράφου	237
Ἡ νεοελληνικὴ παράφρασις	239
Σελὶς τοῦ ἱβηρικοῦ ἀντιγράφου	241
Ἐπιγραφή Γέννας	255
Ἐπιγραφή Σκοπέλου	258
Ἐπιγραφή Κεριστιᾶν	260
Ἀρχαῖον Σαράντα Ἐκκλησιῶν	263
Ἐπιγραφή Φιλιππουπόλεως	268
Ἐτέρα	271
Ὁμοίως	272

Ἡ ἐκτύπωσις ἐτεροματίσθη τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1938

416